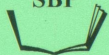

SŁOWNIK
PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI
POLSKIEJ

Suplement III

WYDAWNICTWO
SBP

NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA

**SŁOWNIK
PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI
POLSKIEJ**

Suplement III

Zespół Redakcyjny

Hanna Tadeusiewicz (przewodnicząca)

Jadwiga Konieczna

Magdalena Kwiatkowska

Magdalena Rządowolska

Agata Walczak-Niewiadomska (sekretarz)

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Uniwersytet Łódzki
NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA

SŁOWNIK
PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI
POLSKIEJ

Suplement III

Pod redakcją Hanny TADEUSIEWICZ

WYDAWNICTWO
SBP

Komitet Redakcyjny serii wydawniczej
«NAUKA – DYDAKTYKA – PRAKTYKA»

Marcin DRZEWIECKI (przewodniczący), Stanisław CZAJKA, Artur JAZDON,
Barbara SOSIŃSKA-KALATA, Danuta KONIECZNA, Dariusz KUŹMINA,
Krzysztof MIGOŃ, Mieczysław MURASZKIEWICZ, Janusz NOWICKI (sekretarz),
Joanna PAPUZIŃSKA-BEKSIĄK, Wanda PINDŁOWA, Maria PRÓCHNICKA,
Jadwiga SADOWSKA, Barbara STEFANIAK, Elżbieta STEFAŃCZYK,
Hanna TADEUSIEWICZ

Publikacja dofinansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Recenzenci:
Prof. dr hab. Marcin DRZEWIECKI
Prof. dr hab. Bronisława WOŹNICZKA-PARUZEL

Redakcja techniczna i korekta
Anna LIS

© Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 978-83-61464-48-8

CIP - Biblioteka Narodowa

Słownik pracowników książki polskiej : suplement
III / pod red. Hanny Tadeusiewicz ; Stowarzyszenie
Bibliotekarzy Polskich ; Uniwersytet Łódzki. -
Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy
Polskich, 2010. - (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 121)

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. (22) 827-52-96

Warszawa 2010. Wyd. I. Ark. wyd. 38,5. Ark. druk. 22,0.
Łamanie: Anna Lis

Usługi Wydawniczo-Poligraficzne Paper & Tinta Nadma, ul. Ceglana 34
05-270 Marki, tel. (0048) 22 679 20 26, fax. (0048) 22 679 72 62

WSTĘP

Niniejsze wydawnictwo jest trzecim Suplementem do już opublikowanych tomów *Słownika pracowników książki polskiej* w 1972, 1986 i 2000 r. *Suplement III* stanowi ich kontynuację. Zawiera 404 biogramy osób związanych z wytwarzaniem i rozpowszechnianiem książki polskiej, działających w Polsce i poza jej granicami. Hasła przygotowało 198 osób. Wszystkie teksty autorskie zostały opracowane redakcyjnie pod kierunkiem prof. dr hab. Hanny Tadeusiewicz w Pracowni Słownika pracowników książki polskiej, istniejącej od 1992 r. w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego.

Metoda opracowania biogramów nie uległa zmianie ani pod względem merytorycznym ani formalnym. Wiążące się hasła oznaczono stosownymi symbolami: * (gwiazdka) oznacza, że hasło znajduje się w tomie *Słownika* z 1972 r., ** (dwie gwiazdki), iż jest ono w *Suplemencie* z 1986 r., *** (trzy gwiazdki), że jest ono w *Suplemencie II* z 2000 r., zaś → (strzałka) odsyła do biogramu zamieszczonego w niniejszym *Suplemencie III*.

Załączony indeks obejmuje w porządku alfabetycznym nazwiska osób oraz nazwy instytucji związanych z książką; uwzględnia także (wyróżnione kursywą) nazwiska autorów biogramów, pomija natomiast nazwiska i nazwy nieksięgoznawcze oraz dokumentację źródłową do tekstów. Konstrukcja indeksu jest taka sama jak w *Suplemencie II*.

Edytorem dwu pierwszych tomów *Słownika* było Państwowe Wydawnictwo Naukowe, *Suplementu II* – Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (39 poz. w serii „Nauka – Dydaktyka - Praktyka”).

Jesteśmy przekonani, że niniejsza publikacja, uwzględniająca osoby zmarłe po 2000 r., uzupełni nadto braki występujące w poprzednich tomach *Słownika*, indeks zaś ułatwi wykorzystanie zawartych w nim informacji.

Mamy nadzieję, że trzeci *Suplement* dostarczy nowych materiałów do historii książki polskiej.

Redakcja

A

ADAMCZYK JADWIGA TERESA (27 VIII 1906 Warszawa – 3 IX 1986 tamże) bibliotekarka. Wraz z rodzicami została wywieziona do Rosji. W 1915-18 uczyła się w III Zakł. Nauk. Żeńskim Komitecie Pol. w Moskwie, a po powrocie do Warszawy w gimn. A. Wałigórskiej (1918-22) i Z. Sierpińskiej (1922-25). W 1925 otrzymała świadectwo dojrzałości. Studiowała na Uniw. Warszawskim, gdzie w 1930 uzyskała stopień mgr filozofii w zakresie historii. W 1937 obroniła pracę doktorską. W 1939 pracowała jako urzędniczka w Min. Spraw Wewnętrznych. W czasie II wojny świat. utrzymywała się m.in. udzielając korepetycji. Pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy rozpoczęła w listop. 1945. Brała udział w segregowaniu zbiorów, które (wywiezione w 1944) wróciły do B-ki ze Śląska. W stosunkowo krótkim czasie uporządkowała zasób starych druków. Organizowała Dział Starych Druków, w którym pracowała od 1945 (od 1951 kierowała nim) do przejścia na emeryturę 31 XII 1970. W listop. 1948 odbyła kurs oprac. starych druków w B-ce Jagiellońskiej. W 1956 została kustoszem, w 1966 kustoszem dyplomowanym. Szczególnie dbając o ochronę zbiorów nawiązała współpracę z wybitnymi konserwatorami książek, m.in. Tadeuszem Tuszewskim. Współpracowała z dr ***A. Kawecką-Gryczową przy oprac. *Katalogu starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy cz. 2. Polonica XVI w.* (W. 1957). Jest autorką artykułu o starych drukach B-ki Publ. (*Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie*, W. 1961). W 1962 uczestniczyła w pracach nad przygotowaniem w B-ce Publ. planowanego (nie ukończonego) centr. katalogu warsavianów. Odchodząc na emeryturę opracowała katalog poloników XVIII w. w zbiorach B-ki.

Bibliotekarz 1987 R. 64 nr 6 s. 31-32 (J. Wieprkowski); Biblioteka na Koszykowej 1907-1997. W. 1999 s. 209-222 (J. Wieprkowski); Żyją w naszej pamięci: wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy. W. 2006 s. 215-220 (M. Parnowska); Kustosze zbiorów specjalnych. W. 2004 s. 8-14 (M. Parnowska, z

fot.). // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Gł. Woj. Mazowieckiego: Akta personalne; Arch. Uniw. Warsz.: Akta personalne.

Marta Parnowska

ADAMIEC WITOLD (8 VIII 1945 w. Policzna, pow. Zwoleń – 22 X 2004 Warszawa) polonista, publicysta, bibliotekarz, badacz czytelnictwa, ruchu wydawniczego i rynku książki. Naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. T. Chałubińskiego w Radomiu przerwał z powodu braku środków na utrzymanie. Podejmował dorywcze prace zarobkowe na wsi, w 1964-65 pracował w biurze Prezydium Gromadzkiej Rady Nar. w Policznej. Działał w Zw. Harcerstwa Pol. i Zw. Młodzieży Wiejskiej. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w Korespondencyjnym LO w Radomiu (1965) studiował polonistykę na Uniw. Warszawskim. Po ukończeniu studiów (1970) rozpoczął w sierpniu tr. pracę w B-ce Nar. w Warszawie. Jako asystent w Inst. Książki i Czytelnictwa BN prowadził badania poświęcone uzupełnieniu i wykorzystaniu księgozbiorów publicznych. W 1973 (1 IV) został kierownikiem Sekcji Księgozbiorów w Zakł. Badań Czytelnictwa. Zajmował się wówczas czytelnictwem, ruchem wydaw. i rynkiem książki. Wykładał w Państ. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie, wygłaszał odczyty dla pracowników b-tek publ., szkolnych, związkowych i wojsk., był prelegentem na posiedzeniach Stow. Księgarzy Polskich. Uczestniczył w spotkaniach z działaczami z klubów RSW „Prasa-Książka-Ruch” i organizacji młodzieżowych. W l. 80. kierował Sekcją Badań Produkcji Wydaw., Rynku Księgarskiego i Zasobności B-tek. Przygotowywał wraz z zespołem *Spis książek, które powinny być stale i w odpowiedniej postaci dostępne w księgarniach i bibliotekach* (1983), rodzaj katalogu wzorcowego dla wydawców, księgarzy i bibliotekarzy. Praca spotkała się z krytyką niektórych polityków, oskarżających A. o przemycanie niewłaściwych pisarzy i książek oraz stosowanie „obcych” lub „wrogich” kryteriów doboru tekstów. W 1990 uzyskał w Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie stopień doktora na podst. rozprawy *Główne problemy uzupełniania księgozbiorów publicznych w latach siedemdziesiątych* (wyd. 1989). Do jego dorobku w tym okresie należy opracowanie koncepcji badań nt. b-tek gminnych i ich zbiorów. Wykonał też ekspertyzę dla Pol. Izby Książki (*Rynek książki w Polsce*). Brał

udział w konferencjach nauk., na których wygłosił wiele referatów. Opracowania nauk. oraz recenzje poświęcone nowościom wydaw. publikował w książkach zbiorowych oraz czasop. zaw. i społ.-kult. („Bibliotekarz”, „Nowe Książki”, „Notes Wydawniczy”, „Pamiętnikarstwo Polskie”, „Przegląd Humanistyczny”, „Rocznik Biblioteki Narodowej”). Po przejściu na rentę był konsultantem i współpracownikiem wyd. *Policzna – by czas nie zaćmił i niepamięć* (Sycyna 2004).

O. S. Czarnik: Dr W.A. (1945-2004). – Biul. Inf. Bibl. Nar. 2004 nr 4 s. 56-57; Milena (Eszyd) [E. Szydłowska]: W.A. (1945-2004). – Notes Wydawniczy 2004 nr 11 s. 4.

Oskar Czarnik

AŁASZEWSKA BARBARA MARIA (19 II 1930 Kalisz – 3 IV 2003 tamże) nauczycielka, bibliotekarka, bibliograf. W 1945 rozpoczęła naukę w gimnazjum w Kaliszu, nast. uczyła się w Liceum Administr. w Łodzi, skąd po roku wróciła do Kalisza; w 1951 uzyskała tamże maturę ogólnokształcącą i w zakresie pedagogiki. Od sierpnia 1951 pracowała jako nauczycielka w szkołach podstawowych w Jastrzębnikach i Kaliszu. Od września 1971 do sierpnia 1975 była bibliotekarką w kaliskiej Szkole Podst. nr 14. W styczniu 1976 rozpoczęła pracę w Pedag. B-ce Woj. w Kaliszu (obecnie Książnica Pedag. im. A. Parczewskiego) kierując działem informacyjno-bibliogr., który od podstaw zorganizowała. W 1977 uzyskała kwalifikacje równoważne wyższemu studium zawodowym. Od 30 IX 1985 przeszła na emeryturę, ale jeszcze do stycznia 1986 była zatrudniona na połowie etatu. A. rozpoczęła w B-ce tworzenie bibliografii i poradników bibliogr.; przygotowała m.in. *Bibliografię bibliografii i nauki o książce województwa kaliskiego 1975-1980* (Kalisz 1982), *Bibliografię oświaty województwa kaliskiego za rok 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984* (Kalisz 1978-1988), poradnik bibliogr. *Marian Falski* (Kalisz 1979), *Cyprian Kamil Norwid. Bibliografia przedmiotowa 1945-1982* (Kalisz 1983), *Zbiory audio-wizualne i specjalne Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kaliszu* (Kalisz 1978). W marcu 1978 została członkiem Kaliskiego Oddziału Tow. Przyjaciół Książki (zał. 1977), w którym pełniła funkcję skarbnika (12 XI 1979 – 28 VIII 1981), w 1981 zrezygnowała z członkostwa w TPK. Książki opatrywała ekslibrisem autor-

stwa Janusza Ałaszewskiego („Ekslibris rodziny Ałaszewskich”). Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1978).

E. Andrysiak: Ruch bibliofilski w Kaliszu. Historia i współczesność. Kalisz 2002 s. 119, 169, 173 // Książnica Pedag. im. A. Parczewskiego Kalisz: Akta personalne.

Ewa Andrysiak

ANCULEWICZ STEFANIA HELENA (25 VIII 1928 w. Chłotopczki, Wołyń – 9 XII 2002 Olsztyn) bibliotekarka, bibliograf. W 1949 ukończyła Liceum Pedag. w Olsztynie, roczny kurs bibliotekarski Centr. Zarządu B-tek Ministerstwa Kult. i Sztuki, a w 1967 studia wyższe na Wydz. Pedag. Uniw. Warszawskiego. W 1949 rozpoczęła pracę zaw. w Zarządzie Okręgu Zw. Nauczycielstwa Pol. w Olsztynie, gdzie pełniła funkcję sekretarki oraz prowadziła b-kę związkową. W 1951-72 A. była zatrudniona w Woj. Domu Kult. kolejno na stanowiskach: kierownika b-ki, kierownika Centrali Kompletów Ruchomych, instruktora Ośrodka Metod. (od 1 II 1958). Organizowała seminaria i kursy dla pracowników w terenie, prowadziła instruktaż w zakresie wykorzystania książek i czasopism w pracy samokształceniowej, w przygotowaniu i organizowaniu różnorodnych form pracy w placówkach kult.-ośw., wnosząc duży wkład w rozwój czytelnictwa wśród robotników regionu warmińsko-mazurskiego. Już jako doświadczony, o wysokich kwalifikacjach pracownik podjęła 1 X 1972 pracę w Woj. B-ce Publ. w Olsztynie, początkowo jako bibliograf w Dziale Informacyjno-Bibliogr., a w 1975-77 kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego. Następnie wróciła do wymagającej skupienia pracy bibliografa w Dziale Informacyjno-Bibliogr. i objęła stanowisko kierownika Oddz. Informacji. Tutaj, jako st. kustosz pozostała do przejścia na emeryturę w 1983. Pracę zaw. A. kontynuowała do 1995 w niepełnym wymiarze godzin. Pozostawiła kilka publikacji bibliogr.-informacyjnych; były to: *Katalog zbiorów bibliograficznych znajdujących się w wybranych bibliotekach Olsztyna* (1980, wyd. 2 uzup. 1988) oraz trzy tomy retrospektywnej *Bibliografii Warmii i Mazur* obejmujące piśmiennictwo za lata: 1965-1967 (wyd. 1989), 1968-1970 (wyd. 1992), 1986-1987 (wyd. 1996). A. prowadziła również działalność dydaktyczną. W 1974-79 była zatrudniona na umowie jako wykładowca w Zakł. Biblioteczno- i Informacji Nauk. w by-

łej Wyższej Szkole Pedagog. w Olsztynie. Wiele lat prowadziła zajęcia w filii Państw. Ośrodka Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy. Za pracę zawodową i społeczną A. uhonorowana została m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1966), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1966), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1981) i Honorową Odznaką Stow. Bibliotekarzy Pol. (1993), którego była członkiem.

J. B.: „Zmiana pokolenia” w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym. – *Bibl. Olszt.* 1983 nr 3 s. 61-63; Cz. Anculewicz, Z. Anculewicz: S.H.A. – *Gaz. Wyb.* (dod. Olsztyn) 2003 nr 284 s. 6; B. Wasilewska: S.H.A. – *Bibliotekarz* 2004 nr 5 s. 31-32.

Bożena Wasilewska

ANDRZEJEWSKA JADWIGA z d. Żamojto (20 XI 1923 Dąbrowa, pow. Oszmiana, obecnie Białoruś – 24 I 2010 Wrocław) pedagog, bibliotekoznawca. Naukę szkolną rozpoczęła w Oszmianie. Tam też uczęszczała do gimn., przekształconego w 1939 w szkołę białoruską, którą ukończyła w 1941. Maturę zdała tajnie w 1944. W 1944-46 pracowała jako sekretarka w szkole oraz w Pol. Komisji Repatriacyjnej w Oszmianie. Po przyjeździe do Polski studiowała (1946-52) filologię pol. w Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Łączyła naukę z pracą nauczycielską (szkoły w Toruniu, Chełmży, Inowrocławiu, Bydgoszczy). Po uzyskaniu magisterium pracowała kolejno: w Liceum Pedagog. w Gdańsku-Oliwie, od 1955 w Zaocznym Studium Nauczycielskim w Gdańsku, od 1961 w Studium Nauczycielskim w Gdańsku-Oliwie, w 1963-71 w Studium Nauczycielskim we Wrocławiu, od 1971 w szkole podst. we Wrocławiu. W 1960 uzyskała kwalifikacje bibliotekarza szkolnego, od 1964 wykładała metodykę pracy z czytelnikiem na kursach kwalifikacyjnych dla bibliotekarzy szkolnych. Od 1967 uczestniczyła w Seminarium Doktoranckim prof. → A. Knota, pod kier. którego przygotowała rozprawę doktorską pt. *Kultura czytelnicza nauczycieli szkół podstawowej* (1972, druk W. 1976). Od 1972 zatrudniona była jako st. asystent, a od 22 II 1973 adiunkt w Inst. Filologii Pol. Uniw. Wrocławskiego. Od 1974 związała się z Instytutem Bibliotekozn. UW, w którym pracowała do czasu przejścia na emeryturę (1 X 1984), a nast. w niepełnym wymiarze godzin do 1994. W 1978-84 była kierownikiem Zakł.

Historii i Socjologii Książki. Autorka ponad stu publikacji dot. teorii czytelnictwa, historii badań czytelniczych, kultury i aktywności czytelniczej uczniów i nauczycieli, roli b-tek szkolnych i pedagog. w systemie oświaty, przysposobienia czytelniczego i informacyjnego, piśmiennictwa fachowego dla wymienionej grupy zawodowej, form pracy z czytelnikami, pracy pedagog. w b-ce szkolnej, współpracy książnic szkolnych z innymi b-kami, realizacji ścieżki edukacji czytelniczej i medialnej, kształcenia nauczycieli bibliotekarzy. Ukoronowaniem jej działań dydaktyczno-naukowych było *Bibliotekarstwo szkolne. Teoria i praktyka*. T.1. *Organizacja biblioteki*. T.2. *Praca pedagogiczna biblioteki* (W 1996, w serii „Nauka-Dydaktyka-Praktyka”). A. była autorką przewodników metod. dla studentów bibliotekozn. i informacj. nauk. oraz nauczycieli bibliotekarzy, zestawu pomocy wizualnych (tablic dydaktycznych i foliogramów), programów pracy b-ki szkolnej, przysposobienia czytelniczego i informacyjnego, programów ścieżki edukacji czytelniczej i medialnej. Zabierała głos w listach otwartych i społecznych dyskusjach (np. o kształceniu uczniów jako użytkowników informacji, o łączeniu b-tek szkolnych i publicznych). Obok własnych prac badawczych, publikowanych także za granicą, miała na koncie wiele recenzji wydawniczych oraz prac redakcyjnych (była red. *Przewodnika metodycznego dla nauczycieli-bibliotekarzy, Lekcji bibliotecznych: materiałów pomocniczych dla nauczycieli bibliotekarzy*, sekretarzem red. „Zeszytów Oświaty Dolnośląskiej” 1970-71, wchodziła w skład komitetu red. „Poradnika Bibliotekarza” 1990-2000). Uczestniczyła w tworzeniu i realizacji wielu projektów organizacyjnych i dydaktycznych w resortach nauki i szkolnictwa wyższego oraz oświaty i wychowania (m.in. program specjalizacji „b-ki szkolne i pedagog.” w ramach studiów wyższych bibliotekozn., współpraca z Departamentem Organizacji Badań i Prognoz Oświatowych Min. Oświaty i Wychowania w opracowaniu koncepcji b-ki w reformowanej szkole, programów pracy b-ki szkolnej i przysposobienia czytelniczego i informacyjnego w różnych typach szkół). Współpracowała z Komisją Bibliologii i Bibliotekozn. Wrocławskiego Tow. Nauk. oraz z Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych (Oddział Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu). Prowadziła poradnictwo dla metodyków b-tek szkolnych, była członkiem Państw. Komisji Egzaminów Kwalifikacyjnych dla Bibliotekarzy (1978-91). Brała czynny udział w konferencjach krajowych i zagran.

prowadziła cykle wykładów i zajęć otwartych dla bibliotekarzy, seminarium wiedzy o czytelnictwie dla bibliotekarzy szkolnych woj. legnickiego. Była członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol. (1947-80), PZPR (1955-81), Stow. Bibliotekarzy Pol. 1975-83 (przew. Sekcji B-tek Szkolnych i Pedagog. Zarządu Okręgu SBP w 1975-81, Honorowy Członek SBP), NSZZ „Solidarność” (1980-81) – doradca Sekcji Problemowej ds. B-tek Krajowej Komisji Oświaty i Wychowania. Odznaczona została m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1953), Złotym Krzyżem Zasługi (1968), Złotą Honorową Odznaką ZMP (1969), Medalem Legnickiego Tow. Przyjaciół Nauk (1977), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1978), dwukrotnie Nagrodą III stopnia Ministra NSWiT (1979, 1982), tytułem „Zasłużony dla Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia” (1980), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1993), Nagrodą Naukową SBP im. Adama Łysakowskiego (1996).

Instytut Bibliotekoznawstwa. Informator. Oprac. J. Andrzejewska, A. Mendykowa, M. Pidlypczak-Majerowicz, A. Pilak. Wr. 1994 s. 41-42; T. Mióddek: Z miłości do książek i bibliotekarzy. – Por. Bibliot. 1998 nr 1 s. 13-16 // Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne, sygn. AU 223/1060.

Halina Rusińska-Giertych

ANDRZEJEWSKI JERZY (25 XII 1944 w. Mianów, pow. łódzki – 11 VII 2008 Łódź) bibliotekarz, bibliotekoznawca, bibliofil. W 1945 zamieszkał w Łodzi, gdzie ukończył Szkołę Podst. nr 40, nast. uzyskał świadectwo dojrzałości w XVIII Liceum Ogólnokształcącym im. J. Śniadeckiego (1964) i w 1964-66 kontynuował naukę w pomaturalnym Państ. Studium Kult.-Oświat. i Bibliotekarskim. Po zakończeniu służby wojsk. (1967-69), w 1970 rozpoczął studia zaoczne w Instytucie Bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego, w 1975 uzyskał tytuł magistra. W 1972 otrzymał stypendium nauk. im. prof. Władysława Tatarkiewicza, przyznane mu przez Stow. Bibliotekarzy Polskich. Od 1977 pracował nad rozprawą doktorską nt. *Biuro Badań Czytelnictwa Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej „Czytelnik” w Łodzi w latach 1945-1950 a model badań czytelnictwa w Polsce*; w 1958 (15 I) otrzymał stopień doktora nauk hum. w zakresie bibliotekozn. na Wydz. Filologicznym Uniw. Wrocławskiego. Pracę zaw.

rozpoczął I VII 1966 w B-ce Uniw. Łódzkiego na stanowisku mł. bibliotekarza. Początkowo był zatrudniony w Oddz. Opracowania Zbiorów, nast. w Oddz. Zbiorów Specjalnych UŁ. W 1970 awansował na stanowisko bibliotekarza, w 1974 – st. bibliotekarza, w 1976 – kustosa. W paźdz. 1979 – został kustoszem dypl. i tr. objął kierownictwo Sekcji Rękopisów Oddz. Zbiorów Specjalnych, które pełnił do końca 1983, w 1984 (1 I) został kierownikiem (po ***M. Kunie) Oddziału, sprawował tę funkcję do śmierci. W 1984-87, już jako st. kustosz dypl., był wicedyrektorem B-ki UŁ, w styczniu 2000 ponownie został powołany na to stanowisko, pełnił je do śmierci. Poza pracą bibliot. A. prowadził przez wiele lat działalność dydaktyczną, w 1975 wykładał na kursie dla bibliotekarzy szkolnych, w 1976 – bibliotekozn. w Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Ośrodku Kształcenia w Poddębicach. W 1977 prowadził wykłady w Centrum Szkolenia Nauczycieli w Piotrkowie Tryb. i w Inst. Kształcenia Nauczycieli w Łodzi, w Zakł. (nast. Katedrze) Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UŁ w trybie prac zleconych. Wykładał m.in. bibliografię, bibliotekarstwo, prowadził zajęcia z zakresu zbiorów specjalnych, a także praktyki zaw. dla studentów bibliotekozn. UŁ i in. pol. uczelni. Wypromował kilku absolwentów Studium Podypl. w Katedrze Bibliotekozn. i Inf. Nauk. Uniw. Łódzkiego. A. był członkiem wielu gremiów, m.in. Międzywoj. Komisji Klasyfikacyjnej dla Nauczycieli w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi oraz Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. przy Ministrze Edukacji Narodowej. Od 1965 był członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol. Okręg Łódź, od 1989 pełnił funkcję wiceprzew. Komisji Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliot. Zarządu Głównego SBP oraz wchodził w skład jury Nagrody Naukowej SBP im. Adama Łysakowskiego. Działał w pol. i zagr. organizacjach nauk., zaw. i społ., m.in. w radzie Nauk. Muz. Papiernictwa w Dusznikach Zdroju, Radzie Muz. Książki Artyst. w Łodzi, Komisji Wydaw. przy Prezydencie M. Łodzi, Ogólnopol. Radzie dla Ratowania Zbiorów Bibliot., Radzie Bibliot. UŁ, Komisji Archiwalnej, Komisji ds. Awansów, Komisji Zakupu i Komisji Selekcji BUŁ. Przez wiele lat był aktywnym członkiem Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki, angażując się w jego wszechstronną działalność bibliofilską, m.in. wydawniczą. Opublikował prace dot. ŁTPK i SBP, bibliofilstwa i bibliotekarstwa w Łodzi: *Bibliofilstwo w Łodzi 1927-1987* (Łódź

1987), *Summa bibliophila* (Łódź 1996), *70 lat Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Łodzi 1919-1989* (Łódź 1992), *Biblioteki łódzkie w okresie transformacji ustrojowej 1989-1999* (Łódź 2000). Był jednym z redaktorów czasopisma nauk. „Folia Librorum” wyd. przez Uniw. Łódzki oraz czasopisma „Fiszka” wyd. przez Okręg Łódzki SBP, pisał biografie do *Słownika pracowników książki polskiej. Suplement II* (W. 2000), przygotowywał materiały do „Kroniki Łodzi”, współtworzył Katalog Centr. Spuścizn Rękopiśmiennych prowadzony przez B-kę Nar. w Warszawie, oraz łódzkie *Listy Bibliofilskie*. Wśród prac A. z zakresu księgoznawstwa, bibliofilstwa, edytorstwa, czytelnictwa, bibliografii, zbiorów specjalnych, biografistyki są m.in. poz. dot. Łodzi praca *Helena Więckowska 1897-1984* (Łódź 1988), druk *Żydzi w Łodzi* (Łódź 1990), wstęp do książki A. Pellowskiego *Kultura muzyczna Łodzi do roku 1918* (Łódź 1994), *Łódź. Album Bronisława Wilkoszewskiego po stu latach* (Łódź 1995), *Service Above Self: 10-lecie Klubu Rotary Łódź* (Łódź 2001). Opracował z Krystyną Bielską katalog librett operowych znajdujących się w BUŁ (pierwsza publikacja rejestrująca libretta operowe w pol. zbiorach bibliot., Łódź 1984). Dzięki oprac. przez A. kwerehendom ukazało się w 2006 w Nowym Jorku tzw. pomnikowe wydanie *The Broude Trust for the Publication of Musicological Editions*. W 2008 ukazała się ostatnia praca A. – *Oprawoznawstwo – dyscyplina szczegółowa nauki o książce*. Pracując w B-ce UŁ troszczył się wraz z konserwatorami o zachowanie substancji hist. i zabytkowej starych druków i rękopisów. W 1983 A. podjął starania o rozbudowę B-ki UŁ. Znając problemy budownictwa bibliot. w 2000 opracował wytyczne programowe dla rozbudowy B-ki Uniwersyteckiej w Łodzi. Efektem jego starań jest nowy gmach B-ki otwarty w 2006. Za pracę zaw., nauk. i społ. otrzymał liczne nagrody i odznaczenia: Rektora UŁ, Ministra Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1986), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1989), Odznakę Honorową Stow. Bibliotekarzy Pol. (1994), Medal Komisji Edukacji Nar. (1996), Medal „Uniwersytet Łódzki w Służbie Społeczeństwu i Nauce” (1998), Złotą Odznakę Zw. Nauczycielstwa Pol. (2000), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (2002).

Nekr.: Gaz. Wyb. (dod. Łódź) 2008 nr 164 s. 8; Polska – Dz. Łódzki 2008 nr 164 s. 19; M. Wrocławska: Pamięci doktora J.A. (1944-2008). – Kronika. Pismo UŁ 2008 R. 18 nr 4 (110) s. 33-34

(z fot.); M. Kowalska: J.A.: (1944-2008). – Prz. Bibl. 2008 z. 4 s. [717]-721; J. Janiak: J.A.: bibliotekarz, księgoznawca, dydaktyk. – Akapit. Roczn. Tow. Bibliofilów w Warszawie 2009 t. 4 s. 122-123 (z fot.); M. Łysiak-Konopacka: J.A. – Gaz. Wyb. (dod. Łódź) 2009 nr 161 s. 17; A.K. Łuczak: W pierwszą rocznicę śmierci J.A. – Kultura i Biznes 2009 nr 47 s. 2 // Arch. Uniw. Łódzkiego: Akta personalne.

Maria Wroclawska

ARCT ZBYSŁAW ADAM (22 X 1906 Warszawa – 28 V 1990 Wrocław) nauczyciel, księgarz, wydawca, kierownik biblioteki, popularyzator książki. Syn *Zygmunta, młodszy brat *Michała, starszy brat Bohdana, lotnika i pisarza. Po uzyskaniu matury w gimn. humanistycznym w Warszawie, rozpoczął w maju 1926 praktykę księg. w rodzinnej firmie Zakł. Wydawnicze M. Arct, zakończoną w marcu 1933. Jednocześnie studiował w Wyższej Szkole Handl. w Warszawie. Pracował potem w Pol. Tow. Księgarń Kolejowych „Ruch” w Poznaniu (1933-34, z-ca kierownika), Krakowie (1934, z-ca kierownika) i Warszawie (1934-36, kierownik działu księgarskiego). Od listop. 1936 do czerwca 1944 był kierownikiem księgarni Zakł. Wydawniczych M. Arct w Warszawie. W listop. 1944 zatrudnił się w Spółdzielni Wydaw. „Czytelnik”, początkowo w Lublinie, jako kierownik biura wydaw., a od lutego 1945 w Łodzi, jako woj. kierownik kolportażu. Już w paźdz. 1945 przyjechał na rekonesans na Dolny Śląsk. Od Zarządu Miej. Wałbrzyska A. otrzymał wówczas propozycję objęcia drukarni, z której jednak ze względu na zniszczenia miejscowych firm i brak własnych funduszy zrezygnował. W legnickiej drukarni „Czytelnika” zlecił drmk pierwszej publikacji przyszłej oficyny – *Wesołej gromady* J. Porazińskiej. Po odejściu z SW „Czytelnik”, od grudnia 1945 zaczął organizować w Łodzi (ul. Piotrkowska) przedsiębiorstwo hurtu księgarskiego. Gdy w marcu 1946 przeprowadził się do Wrocławia, oddział łódzki (hurtownię) prowadziła jeszcze przez kilka miesięcy Zofia Dreszerowa. We Wrocławiu rozpoczął działalność wydawnicza pf. Zakł. Wydawniczych M. Arcta SA we Wrocławiu ul. Rejtana 1. Spółkę tworzyli początkowo: Maria Buyno-Arctowa, Bohdan Arct, Irena Buyno-Arctowa i Zbysław Arct. Z dawnego repertuaru arctowskiego przejęto wszystko, poza słownikami, encyklopediami i nutami, które pozostały w warsz. Wydawnictwie S. Arcta. Plany wydawnicze (niezrealizowane) obejmowały m.in. encyklope-

dię drukarstwa i papiernictwa, słownik nazewnictwa geogr. Ziem Odzyskanych i serię książek dla dzieci, ilustrowanych przez artystów wrocławskich. Wrocławski dorobek to 25 poz., gł. lit. dziecięco-młodzieżowej (m.in. seria „Moje Książeczki”) i popularnonauk. (seria „Książki dla Wszystkich”). Część edycji wydano we współpracy m.in. z wydawcami krakowskimi **F. Pieczętkowskim i ***T. Zapiórem, a także wrocł. księgarzami →A. Jasielską i Stefanem Trzcinińskim. Oficynę arctowską prowadził A. (odpowiedzialny za stronę techniczną) i I. Buyno-Arctowa, wdowa po Michale młodszym (strona merytoryczna), stroną graficzną od poł. 1947 zajmował się B. Arct. 22 lipca 1946 A. otworzył również księgarnię (przy ul. Kołłątaja 21), kierowaną przez Z. Dreszerową. Hurtownia (ul. Rejtana 1), prowadzona przez I. Buyno-Arctową, współpracowała z najważniejszymi hurtowniami w kraju (gł. Gebethnera i Wolffa w Warszawie i „Społem” w Łodzi), prowadziła składy komisowe kilku wydawnictw i zaopatrywała księgarnię z całego Dolnego Śląska. Wobec braku odpowiednich funduszy własnych na działalność księgarsko-wydawniczą, przyjęto wspólników z kapitałem – w 1946 Helenę Gałkową, a nast. od poł. 1947 Marię Ungraw. Wówczas też przeniesiono księgarnię i hurtownię na parter hotelu „Piast” (ul. Świerczewskiego 98). W pocz. 1948 decyzją władz miej. przeniesiono siedzibę wydawnictwa i hurtowni do Rynku. W poł. czerwca 1948 wspólnicy zdecydowali o zakończeniu działalności wydawniczej, a księgarnię wykupiła Spółdzielnia Wydaw. „Książka”. Już od 15 VI tr. A. objął stanowisko kierownika Miej. B-ki Publ., zajmując się m.in. organizowaniem sieci bibliot. we Wrocławiu. Po powstaniu Przedsiębiorstwa Państ. „Dom Książki”, powrócił do księgarstwa, zostając na ponad rok (16 IX 1950 – 30 IX 1951) kierownikiem księgarni wydawnictw radzieckich (Rynek 50). Od paźdź. 1951 został nauczycielem księgarstwa, początkowo w Technikum Handl., a po kilku zmianach organizacyjnych we wrocł. szkolnictwie zaw., w Zespole Szkół Ekonomicznych. Kierował działem księg. szkoły i uczył m.in. księgoznawstwa, ekonomiki przedsiębiorstw księgarskich i bibliografii. Mimo przejścia na emeryturę we wrześniu 1971, uczył nadal do 1986. Cieszył się dużym autorytetem zarówno ze względu na szeroką wiedzę, jak i zaangażowanie pedagogiczne. W 1960-62 uczył także w Państ. Liceum (potem Studium) Bibliotekarskim we Wrocławiu. W 1961 ukończył zaoczne studia w Wyższej Szkole Ekon. we Wrocławiu. Był niestrudzonym po-

pularyzatorem świata książki, autorem książek: *Dziwne historie książki* (Wr. 1969), *Gawędy o księgarzach* (Wr. 1972), *Wybitni Polacy w służbie książki* (Lub. 1983) i kilkudziesięciu artykułów dot. historii księgarstwa i problematyki fachowej, publikowanych w prasie codziennej, księgarskiej i pedagogicznej. W 1948 współpracował, jako red. techniczny, z Katedrą Archeologii Uniw. Wrocławskiego, przy edycji pierwszego tomu „Biblioteki Archeologicznej” (Adolf Nasz, *Opole*). Aktywny społecznie, należał do Zw. Księgarzy Pol. (współorganizator, a od paźdź. 1946 pierwszy przewod. Koła Dolnośląskiego), Zrzeszenia Kupców Pol., Izby Przemysłowo-Handl. (Komisja Etyki Zaw.). Od 1945 należał do Stronnictwa Demokratycznego. W 1948 został ławnikiem sądowym i radnym Miej. Rady Nar. we Wrocławiu (klub SD) oraz członkiem Tymczasowej Rady Ubezpieczalni Społ. we Wrocławiu. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Nar., Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury”.

Śl. Pol. 1990 nr 125 s. 2; Prz. Księg. 1946 nr 2-3 s. 43, nr 4 s. 80, 81, 88, nr 5 s. 113, nr 6 s. 133-134; 1949 nr 11-12 s. 128; 1950 nr 9-10 s. 83; Z. Arct, T. Jarmicki: Księgarnie prywatne we Wrocławiu 1945-1949. – Kal. Wrocł. 1973 s. 281 // Arch. Państ. Wrocław. Zesp. Woj. i Miejska B-ka Publ. we Wrocławiu 1947-1989; Arch. „Domu Książki” Wrocław: Akta personalne; Zespół Szkół Ekon. im. M. Kopernika we Wrocławiu: Akta personalne; B-ka Nar. Zakł. Dokumentacji Księgozn.: Spuścizna F. Pieczętkowskiego; Tamże: Arch. ZKP; Tamże: Arch. SKP: Z. Arct: Pionierzy, których znam: wspomnienia księgarza wrocławskiego z lat 1945-1949, masz. 1967.

Marta Pękalska

ARMON WITOLD (27 VII 1924 Kiejdany, Litwa – 9 IX 2002 Toruń), etnolog, historyk nauk antropologicznych, lituanista, bibliotekarz. Maturę złożył 14 VI 1942 w gimn. państ. nr 6 w Kownie, w r. akad. 1942/43 jako wolny słuchacz podjął studia na kierunku filolog. Wydz. Nauk Humanistycznych Uniw. Wileńskiego ze specjalizacji etnologii i etnografii. Po zamknięciu uniwersytetu przez władze niem. w 1942 pracował jako robotnik kolejowy. W 1943 został wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec. W 1945 po przybyciu do Polski pracował jako nauczyciel, w 1947 rozpoczął studia na Uniw. Poznańskim, studiował tzw. grupę nauk antropologicznych. Pracę magisterską ukończył w 1951,

w 1972 obronił rozprawę doktorską. A. w 1948-51 był zatrudniony w B-ce Katedry Etnografii Uniw. Poznańskiego, najpierw jako asystent-wolontariusz, nast. subasystent i mł. asystent. W 1951-52 pracował w Młodzieżowym Domu Kultury w Poznaniu, w 1952-64 w Muzeum Archeolog. w Poznaniu jako asystent, potem adiunkt, od 1954 kierował b-ką Muzeum. W 1964 (I-VIII) był kierownikiem B-ki Muzeum Mazursko-Warmińskiego w Olsztynie, od 1 IX tr. pracował w Oddz. Gromadzenia Zbiorów B-ki Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu, zajmował się wymianą zagr. wydawnictw, znacznie ją rozbudowując. Miał istotny udział w zakupach piśmiennictwa lituanistycznego, zgodnie z sugestiami A. B-ka przejęła szereg księgozbiorów badaczy zajmujących się problematyką litewską. Występował także w roli eksperta przy opracowywanych w B-ce Uniw. bibliografiach dot. Wilna oraz in. publikacjach wymagających wiedzy lituanistycznej. Jego biegła znajomość jęz. litewskiego była wykorzystywana w partnerskich kontaktach B-ki UMK z B-ką Uniw. Wileńskiego. Od 1972 był z-cą kierownika. W 1975 zrezygnował z pracy bibliotekarskiej, rok pracował w Katedrze Archeologii Uniw. Łódzkiego, wrócił do Torunia i podjął pracę jako adiunkt w Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. na UMK. Obok →Z. Mołodcówny, kierowniczką Zakładu, należał do pionierów toruńskiego bibliotekoznawstwa. W 1978-81 był kierownikiem studiów zaocznych, 1984-87 sprawował funkcję z-cy dyrektora Inst. Historii i Archiwistyki ds. bibliotekoznawstwa. W początkowych latach funkcjonowania kierunku ze względu na szczupłą obsadę osobową Zakładu prowadził zajęcia z rozmaitych dziedzin bibliotekozn. (klasyfikacja, zasady gromadzenia zbiorów, bibliografia, historia książki, historia nauki) oraz seminaria. Pod jego kier. przygotowano 66 prac magisterskich, większość z nich to monografie biobibliogr. poświęcone bibliotekarzom, bibliofilom, księgoznawcom, gł. etnografom, etnologom oraz prace z zakresu historii b-tek. Niektóre z prac były podstawą samodzielnych wydawniczo publikacji, bądź artykułów publikowanych na łamach bibliotekozn. periodyków. W 1989 przeszedł na emeryturę, kontynuując jeszcze przez trzy lata prowadzenie seminarium magisterskiego. W jego dorobku liczącym ponad 150 poz. dominuje problematyka z zakresu historii nauk antropol., a w jej zakresie biografistyka. Od 1961 współpracował z red. *Polskiego Słownika Biograficznego*, zamieścił w nim 26 biogramów. Napisał też biogram *M.E. Brensztejna, bibliotekarza, biblio-

grafa, historyka kultury i książki do *Słownika pracowników książki polskiej* (W.-Łódź 1972). Jest autorem także kilku bibliografii, najważniejszą publikacją w tej dziedzinie jego aktywności nauk. jest *Bibliografia historii etnografii polskiej* (W: *Historia etnografii polskiej*, Wr. 1972 s. 71-295), za którą otrzymał Nagrodę Sekretarza Nauk. PAN, opublikował m.in. tekst pt. *Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Poznaniu* (W: *Biblioteki Województwa Poznańskiego w latach 1945-1954*, W. 1956 s. 186-187). Zgromadził w Toruniu b-kę liczącą ponad 4 tys. wol.; jej najważniejszą część stanowił największy prywatny księgozbiór lituanistyczny w Polsce składający się z ok. 2500 poz. Obecnie przechowywany jest w Uniw. Poznańskim oraz w filii Uniw. Śląskiego w Cieszynie. Różne materiały nauk. dot. etnologii, folklorystyki, historii, lituanistyki zostały zdeponowane w Dziale Rękopisów B-ki Inst. Literatury Litewskiej i Folkloru w Wilnie. Bardzo bogata korespondencja pozostaje w posiadaniu K. Przewoźnej-Armon. Aktywnie uczestniczył w działalności kilku stow. zaw. oraz tow. naukowych. Był członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., przez dwie kadencje wchodził w skład Zarządu Oddz. Toruńskiego SBP. Funkcjonował również w Tow. Naukowym w Toruniu, w Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa. Był członkiem Białostockiego Tow. Naukowego, Pol. Tow. Ludoznawczego. Odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Nar., Medalem X-lecia PRL, Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury”, w 1989 otrzymał nagrodę Rektora Uniw. Mikołaja Kopernika za całokształt pracy zawodowej.

Lietuvių enciklopedija. T. 36. Boston 1969 s. 48; Fifth International Directory of Anthropologists. Chicago-London 1975 s. 15; Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-1994. Materiały do biografii. Oprac. H. Duczkowska-Moraczewska [i in.]. Red. S. Kalemka. Toruń 2006 s. 69-70; Studia ofiarowane twórcom toruńskiego bibliotekoznawstwa dr Zofii Mołodcównie i dr. Witoldowi Armonowi w 75-lecie urodzin. Acta Univ. Nicolai Copernici. Bibliologia IV. Red. J. Tondel. 2000; K. Armon: W.A. (1924-2002). [W:] Etnografowie i ludoznawcy polscy. T. 2. Wr.-Kr. 2006 s. 5-9; S. Czaja, J. Tondel: Dr W.A. (1924-2002). – Głos Uczelni [UMK Toruń] 2002 s. 19-20; Z. Jasiewicz: W.A. (1924-2002). – Lud 2002 t. 68 s. 367-370; V. Milius: Vytautas Armonas (1924 VII 27 – 2002 IX 9). – Tautosakos Darbai 2002 t. 17 s. 263-265 // M. Winnik: W.A. jako badacz kultury litewskiej. Zarys monograficzny. Poznań 2005, praca mag., masz. // Arch. UMK Toruń: Akta personalne, sygn. K. 48N/2.

B

BALCERAK MARIAN KAZIMIERZ (16 II 1925 Łódź – 11 I 2009 tamże) nauczyciel, bibliotekarz. Od 1932 uczęszczał do Szkoły Powsz. nr 10 w Łodzi, ukończył ją w czerwcu 1939; od września tr. kontynuował naukę w Gimn. oo. Bernardynów, a po zamknięciu szkół przez władze niem. uczył się sam z dostępnych podręczników. Wiosną 1942 został wywieziony na roboty przymusowe do Wiednia. Do Łodzi wrócił w sierpniu 1945 i podjął naukę w III Państ. Gimn. i Liceum im. S. Żeromskiego. Świadectwo dojrzałości otrzymał w maju 1949. W 1949-53 studiował filologię pol. i bibliotekarstwo na Wydz. Humanistycznym Uniw. Łódzkiego. Studia ukończył w styczniu 1953, uzyskując magisterium na podstawie pracy *Tytuł książki jako źródło informacji o niej w XVII i XVIII wieku* (promotor – prof. *J. Muszkowski). Od 1949 związany z B-ką UŁ – jako stypendysta i asystent kontraktowy. W 1953 był bibliotekarzem w Zw. Zaw. Pracowników Handlu, 1953-57 kierował Centralą Księgozbiorów Ruchowych w Woj., a potem Łódzkim Domu Kultury. W lipcu 1957 zatrudniony został w Samodzielnej Sekcji Czasopism Bieżących BUŁ jako bibliotekarz (1958 – st. bibliotekarz, 1967 – bibliotekarz dypl. na stanowisku adiunkta bibliot., 1974 – kustosz dypl., 1981 – st. kustosz dypl.). W 1973-91 kierował Oddz. Udostępniania Zbiorów BUŁ, w 1981-84 był wicedyrektorem ds. pracowniczych B-ki; od 1982 – członkiem Komisji ds. Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów oraz Komisji ds. Nagród, Awansów i Odznaczeń w BUŁ. Pracę bibliotecarską wykonywał z pasją i poświęceniem, łączył ją z działalnością dydak.: w 1957-61 był nauczycielem przedmiotów zaw. (bibliotekarstwo i bibliografia) w Państ. Liceum Bibliotekarskim, w 1962-72 – wykładowcą w Państ. Studium Kult.-Oświatowym i Bibliotekarskim, w 1971-76 – wykładowcą w Międzywydz. Studium Bibliotekarskim przy UŁ (prowadził ćwiczenia z czytelnictwa i katalogowania alfabetycznego), w 1977-78 – wykładowcą przedmiotów kierunkowych (bibliotekarstwo i bibliografia) w Katedrze Bibliotekozn. i Informacji Naukowej UŁ. W 1961-76 prowadził zajęcia wyrównawcze z wykorzystaniem literatu-

ry dziecięcej, uzupełniającej podręczniki szkolne, w Poradni Społ.-Zawodowej Tow. Przyjaciół Dzieci Inspektoratu Oświaty Łódź-Śródmieście. B. był członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol. i Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Za nienaganą pracę zaw. otrzymał wiele nagród i odznaczeń branżowych i państw., m.in. Odznakę „Przyjaciel Dziecka” (1970), Złoty Krzyż Zasługi (1976), Złotą Odznakę UŁ (1976), Medal „UŁ w Służbie Narodu i Społeczeństwa” (1980), Medal Komisji Edukacji Nar. (1984), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1987), Nagrodę Rektora UŁ (1990).

Pamięci M.B. – Bibuła. Biul. Inf. BUŁ styczeń 2009 // B-ka Uniw. Łódzkiego: Akta personalne // Dokumentacja w posiadaniu rodziny.

Joanna Balcerak

BALICKI ZBIGNIEW JÓZEF (10 VIII 1919 Kraków – 31 V 1999 Warszawa) księgarz. W 1937 uzyskał maturę w gimn. im. B. Nowodworskiego w Krakowie, ukończył szkołę podchorążych w Komorowie. Uczestniczył w wojnie obronnej 1939, nast. był w niewoli niem. do 1945. Po wyzwoleniu pracował w Pol. Czerwonym Krzyżu na terenie Niemiec, do kraju wrócił w 1947. W 1947-49 pracował w Spółdzielni Wyd.-Ośw. „Czytelnik”, kierował księgarniami spółdzielni w Rzeszowie i Warszawie, w 1950-62 był zatrudniony w „Domu Książki” w Warszawie jako kierownik i organizator księgarni, od 1962 w Zjednoczeniu Księgarstwa, początkowo był z-cą kierownika działu księg., potem wydziału techniki i obrotu, od 1982 jako specjalista ds. technicznych w Zrzeszeniu Księgarstwa. Od 1990 prowadził przez kilka lat księgarnię-antykwariat Stow. Księgarzy Pol. w Warszawie przy ul. Freta 25. Był wykładowcą i nauczycielem na przyzakładowych kursach księg., twórcą programów szkolenia dla antykwariuszy, współpracownikiem czasopism księg. (m.in. „Naprzodu” i „Księgarza”). W 1956 został przew. komitetu założycielskiego Stow. Księgarzy Pol., organizował dyskusje i spotkania, zaangażował się na wiele lat w działalność społ. SKP (wiceprzew. Zarządu Gł. SKP, członek władz Stow., członek Komisji Antykwarycznej i Klubu Miłośników Historii Księgarstwa). Został m.in. odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury”, Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Uzyskał tytuł zaw. „Wzorowy Księgarz”.

F. Trzaska: Klub Miłośników Historii Księgarstwa. Sylwetki członków SKP. W. 2000 s. 17-18 (z fot.); T. Hussak: Byliśmy służbą społeczną. Olsztyn 2000 s. 39-40, 44, 50-53, 59-62, 64, 83, 110-111, 158-159, 161, 211, 217, 262, 297; Tenże: Z.B. 1919-1999. – Wiad. Księg. 1999 R. 6 nr 3 (20) s. 31-34 // Arch. Zarządu Gł. Stow. Księgarzy Pol. Warszawa.

Bogdan Klukowski

BANASIK KRYSZYNA (4 IV 1930 Dobre k. Mińska Maz. – 18 II 2006 Warszawa) bibliotekarka. Po ukończeniu kursu pedag. (1 XII 1948 – 31 VII 1950) uczyła w Szkole Podstawowej w Łosiej Wólce. W 1963 ukończyła korespondencyjny kurs dla pracowników b-tek publ. w Państ. Ośrodku Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy w Warszawie, w 1966 uzyskała świadectwo dojrzałości w III Korespondencyjnym Liceum Ogólnokształcącym w Warszawie. 1 VIII 1950 – 31 VII 2000 pracownik i wieloletnia kierowniczka (1 I 1965 – 31 XII 1991) Biblioteki „Domu Literatyr” w Związku Literatów Polskich. Kompetentna i skrupulatna, dbała o gromadzenie i uzupełnianie zbiorów bibliotecznych. Opracowywała i przygotowywała wysyłkę pol. książek do Zakł. Filologii Pol. Uniw. w Bukareszcie i Grodnie oraz dla b-ki polonijnej w Kazachstanie. Odznaczona została Srebrnym Krzyżem Zasługi (1969), Medalem 30-lecia PRL, Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury” (1976).

Arch. „Domu Literatyr” w ZLP: Akta personalne.

Ewa Gisges-Zwierzchowska

BARA MIECZYŚLAWA z d. Trybka (1 I 1924 Lwów – 10 II 2003 Gdańsk) romanistka, bibliotekarka. Szkołę podst., nast. gimnazjum ukończyła we Lwowie, świadectwo dojrzałości otrzymała w 1946 w Krakowie. W 1952 ukończyła filologię romańską na Uniw. Jagiell. i tr. rozpoczęła pracę zaw. w B-ce Gł. Politechniki Gdańskiej, gdzie była zatrudniona do 1975. Od 1969 kierowała Oddz. Opracowania Druków Zwartych. W 1971 uzyskała stanowisko bibliotekarza dypl., w 1974 dypl. adiunkta bibliotecznego. Od 1975 B. pracowała w B-ce Gł. Akademii Med. w Gdańsku, początkowo kierując Oddz. Udostępniania Zbiorów, a od 1976 pełniąc funkcję wicedyrektora (od 1980 jako st. kustosz dypl.). W 1987 przeszła na emeryturę, ale do 1990 była zatrudniona w B-ce na

część etatu. B. współredagowała kolejne tomy *Bibliografii publikacji pracowników Akademii Medycznej w Gdańsku*, dokumentującej dorobek nauk Akademii za 1973-86 (14 t.). Za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze otrzymała nagrodę III stopnia Min. Zdrowia i Opieki Społecznej.

Gaz. AMG 2003 nr 3 (147) s. 17 (J. de Laval, z fot.). // Arch. Akademii Med. Gdańsk: Akta personalne.

Anna Grygorowicz

BARAN CZESŁAW CEZAR (8 X 1915 w. Brzozów k. Sokołowa Podlaskiego – 21 I 1997 Warszawa) franciszkanin konwentalny, historyk, archiwista, bibliotekarz. W 1930 ukończył szkołę powsz. w Czerwoncu Grochowskiej i podjął naukę w Małym Seminarium Misyjnym oo. Franciszkanów w Niepokalanowie i Zakonnym Humanistycznym Gimn. Ogólnokształcącym tamże; maturę uzyskał w Liceum i Gimn. św. Stanisława w Warszawie. W 1934 wstąpił do zakonu franciszkanów w Niepokalanowie, w 1940 (7 VII) przyjął święcenia kapłańskie w Krakowie. W zakonnym Seminarium Duch. podjął studium filozof. we Lwowie (1936-37) i teolog. w Krakowie (1937-41). W 1942-44 studiował historię Kościoła na tajnych kompletach Uniw. Warsz., od maja 1945 kontynuował naukę w Wydz. Teologii Katol. i Humanistycznym UW. W 1949 (30 III) uzyskał magisterium, w 1952 (25 I) doktorat w zakresie teologii. W 1973 złożył egzamin dla bibliotekarzy dyplomowanych. Podczas II wojny świat. B. był zaangażowany w tajne nauczanie, prowadził lekcje łaciny, jęz. pol., historii. Uczestniczył w Powstaniu Warsz., był kapelanem Armii Krajowej. W 1945-54 i 1962-65 był gwardianem w klasztorze w Warszawie, w 1956-62 kustoszem kustodii warszawskiej. Prowadził działalność dydaktyczną jako katecheta, wykładowca w Seminarium Metropolitalnym św. Jana w Warszawie (1955-59) i na Studium Filozoficznym oo. Franciszkanów w Łagiewnikach k. Łodzi (1959-62). W 1945-65 pełnił obowiązki kierownika B-ki Klasztoru oo. Franciszkanów w Warszawie, którą zorganizował od postaw; zajmował się gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem zbiorów. W 1954-70 kierował Arch. oo. Franciszkanów tamże. Od 1 I 1971 do przejścia na emeryturę 31 I 1981 pracował w B-ce Głównej Akad. Teologii Katol. w Warszawie, w 1975 (1 V) został jej dyrektorem. Nadzorował całokształt prac bibliot., zabiegał o

powiększenie księgozbioru; sam był ofiarodawcą książek dla B-ki. B. zgromadził ok. 120 teczek i 150 tys. klatek mikrofilmów materiałów archiwalnych dot. historii i biografii franciszkanów, które są przechowywane w Arch. Prowincji oo. Franciszkanów w Warszawie; pozostawił w maszynopisach ok. 620 opracowań m.in. nt. bibliotekarstwa. Uczestniczył w kraj. i międzynarod. konferencjach archiwistów, bibliotekarzy i historyków. Był członkiem Associazione Archivistica Ecclesiastica presso l'Archivio Secreto Vaticano, Tow. Miłośników Historii, Stow. Bibliotekarzy Pol., Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Za działalność nauk. otrzymał od władz zakonnych tytuł magistra zakonu (1962). Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979), Medalem Komisji Edukacji Nar. (1980), Warsz. Krzyżem Powstańczym (1988).

R. Ż m u d a : Dyrektor C.C.B. (1915-1997). – Por. Bibliot. 1997 nr 12 s. 13-15 (z fot.).

Zespół redakcyjny

BEDNARCZYK CZESŁAW (20 VII 1919 Kamieniec Podolski – 12 VI 1994 Londyn) poeta, drukarz, wydawca. Dzieciństwo spędził w Chełmie Lubelskim, gdzie pracował w drukarni tłoczącej lokalny tyg. „Zwierciadło”. Ukończył Wydz. Ogrodniczy w Szkole Gł. Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Brał udział w kampanii wrześniowej, w 1939-41 internowany w ZSRR. W 1941-46 służył w Wojsku Pol., jako oficer II Korpusu Pol. Sił Zbrojnych brał udział w kampanii włoskiej. Po zakończeniu działań wojennych batalion, w którym służył, stacjonował k. Bolonii we Włoszech, wówczas powierzono mu redagowanie i wydawanie gazetki „Informator Ścienny”. W 1946 przyjechał do Anglii, gdzie wraz z żoną Krystyną w 1949 założył w Londynie wydawnictwo „Oficina Poetów i Malarzy”. W 1950 ukazały się pierwsze tomiki wierszy w układach graf. Bednarczyków: *Chwila nocna* J. Olechowskiego z rys. Zygmunta Turkiewicza wytoczona w drukarni M. Caplin and Co. Press Ltd. i *Pola minowe* M. Czuchowskiego z rys. Mariana Kościakowskiego – w drukarni „Gryf” Zygmunta Kowalewskiego. W Londynie B. uczył się drukarstwa z książek i obserwując pracę ang. drukarzy pracował równocześnie jako robotnik na torach kolejowych. Nawiązał współpracę z grafikami → S. Gliwą, razem przygotowali tomik wierszy B. Przyłuskiego *Akord*. Pracując jako ogrodnik w pol. szpitalu w Mabledon Park, gdzie

był mały warsztat drukarski w wolnych chwilach ręcznie składał teksty autorów emigracyjnych i tłoczył je na prasie ręczno-nożnej. Nawiązał współpracę z ang. wydawcą Peterem Russellem i przeniósł się do Tunbridge Wells, Kent. Tam wspólnie z grafikiem Feliksem Topolskim przez 10 lat wydawał pismo „Chronicle” (kronikę wydarzeń na świecie w rys. F. Topolskiego). W 1954 B. przeprowadził się do Londynu, wynajął arkadę pod mostem Waterloo, podjął współpracę z Józefem Olechnowiczem, wydawcą i właścicielem księgarni „Orbis”, wydawał także własne książki. Współpracował m.in. z Ralfem Rumneyem drukując tyg. „Other”, z MacGill Univ. w Kanadzie, dla którego przygotował serię książek poetyckich. Po stłumieniu powstania 1956 w Budapeszcie nawiązała z nim współpracę emigracja węgierska. Współpracował z autorami emigracyjnymi m.in. Aleksandrem Janta-Pończyńskim, Czesławem Miłoszem, Andrzejem Pomianem, Tymonem Terleckim, Stefanią Zahorską oraz grafikami m.in. → T. Piotrowskim, Marianem Bohuszem-Szyszką, Aleksandrem Wernerem. W 1966-80 B. wydawał kwart. literacko-artyst. „Oficina Poetów”. Jego zakład posiadał 3 linotypy, 2 szybkie maszyny druk., zecernię z czcionkami do składów ręcznych, maszynę do spinania drutem broszur, gilotynę i maszynę do składania arkuszy do formatu książki. Przyjmował na praktykę uczniów szkoły druk. w Lambeth. W 1990 prezentował swój dorobek wydaw.-drukarski w Polsce na wystawach w B-ce Uniw. Jagiell., B-ce Nar., B-ce Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu, B-ce Uniw. M. Kopernika i Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu. W 1991 oficyna zakończyła działalność. B. otrzymał liczne nagrody, m.in. Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (1970), Literacką im. Rudolfa Wegnera (1989), im. Włodzimierza Pietrzaka (1992).

Cz. Bednarczyk: W podmostowej arkadzie. Londyn 2003; L.M. Bartelski: Polscy pisarze współcześni 1939-1991: leksykon. W. 1995 s. 17; A. Kłossowski: Na obczyźnie. Ludzie polskiej książki. Wr. 1984 s. 305-312; Tenże: Książka polska na obczyźnie. Toruń 2003 s. 96-98.

Magdalena Rzadkowska

BEDNARSKA-RUSZAJOWA KRYSZYNA (14 X 1945 Biecz – 15 IV 2008 Kraków) bibliotekarz, bibliograf, bibliolog. W 1963 ukończyła Liceum Ogólnokształcące w Bieczu. W 1963-67 odbyła studia z zakresu filo-

logii pol. na Uniw. Jagiell. zakończone magisterium. Od 1 X 1968 pracowała w B-ce Jagiell., od 1 IX 1969 jako mł. bibliotekarz w Oddz. Katalogów, w 1971-71 w Oddz. Prac. Naukowo-Dydakt. i Wydawniczych, gdzie wykonywała m.in. czynności red. przy „Biuletynie Biblioteki Jagiellońskiej” oraz uczestniczyła w gromadzeniu materiałów do *Bibliografii pisarzy polskich w źródłach XVI-XVII w.* pod kier. prof. →S. Grzeszczuka, a także prowadziła lekcje bibliot., szkolenia studentów UJ i in. uczelni krak. dot. korzystania z bibliografii i b-ki. W 1974 (1 XI) została przeniesiona na stanowisko asystenta w Zakł. Bibliotecz. i Informacji Nauk. Instytutu Filologii Pol. UJ. Prowadziła tu ćwiczenia z bibliografii. W 1976 ogłosiła w „Biuletynie Biblioteki Jagiellońskiej” (nr 1/2, s. 69-92) artykuł *Michał Hieronim Juszyński bibliograf i bibliofil. Próba uporządkowania problemów*; tr. (wraz z →W. Berbelickim) na łamach „Biuletynu” (nr 1/2 s. 129-159) zestawiała treści tego czasopisma. Zainteresowania nauk. B.-R. skupiły się wokół problematyki książki, teorii i metodologii księgozn. i dyscyplin pokrewnych. Zagadnień tych dot. jej rozprawa doktorska pt. *Książka, literatura, czytelnictwo na łamach „Monitora” (1765-1785)*, na podstawie której uzyskała w 1980 stopień doktora i 1 X tr. awansowała na stanowisko adiunkta. Fragment rozprawy ukazał się w „Rocznikach Bibliotecznych” (1980 nr 2 s. 69-110). Dalsze badania B.-R. obejmowały gł. epokę oświecenia. Z tego okresu opublikowała szereg prac. Były to m.in. artykuły: *Nauka i uczeni na łamach „Monitora” (1765-1785)* („Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1983 s. 5-48), *Problematyka książki na łamach „Monitora” (1765-1785). Zestawienie bibliograficzne* („Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1984 nr 1-2 s. 121-150), *Literatura staropolska w lekturach profesorów krakowskich i wileńskich okresu Oświecenia* (Tamże 1988 nr 1-2 s. 127-140). Efektem zainteresowań oświeceniem oraz metodyką badań księgoznawczych była rozprawa pt. *Od Homera do Jana Jakuba Rousseau. W kręgu lektur profesorów krakowskich okresu oświecenia* (Kr. 1991), na podstawie której autorka otrzymała stopień doktora hab. i 10 XII 1991 awans na adiunkta habilitowanego. Tytuł naukowy prof. nauk hum. otrzymała postanowieniem prezydenta RP z 14 IV 2008. W 1981-96 B.-R. była kierownikiem Studiów Podypl. Bibliotecz., w 1996-99 pełniła funkcję z-cy dyrektora Instytutu Bibliotecz. i Informacji Nauk., a w 1996-2002 kiero-

wała Zakładem Książki i jej Funkcji w Komunikowaniu Społ. na nowym Wydz. Zarządzania i Komunikacji Społ. UJ. Pełniąc obowiązki kierownicze, równocześnie w „Studiach o Książce” redagowała w 1984-93 stałą rubrykę „Z teorii i metodologii księgoznawstwa oraz dyscyplin pokrewnych”. Nadal publikowała prace z pogranicza księgozn. i historii literatury, m.in. *Książka zakazana w odbiorze czytelnictwa oświeceniowych uczonych* (W: *Piśmiennictwo – system kontroli – obiegi alternatywne*, red. J. Kostecki i A. Brodzka, W. 1992 t. 2 s. 38-56), *Zainteresowania czytelnictwa Joachima Lelewela w okresie wileńsko-warszawskim (do r. 1824)* (W: *Joachim Lelewel – bibliotekarz i bibliograf*, red. B. Bienkowska, W. 1992, s. 136-151) oraz *Wiadomości o Polsce w niemieckim czasopiśmie oświeceniowym „Gemeinnütziges Wochenblatt zur Kenntniss der Staaten”* (Komunikat Biuletynu BJ 1994 nr 1/2 s. 177-182). Wyjazdy B.-R. do Niemiec zaowocowały ponadto artykułami dot. problematyki książki i kult. niemieckiej oraz ich związków z Polską. Z tego zakresu opublikowała m.in.: *Gräf Jan Potocki in der Herzoglichen Bibliothek in Wolfenbüttel* (In: *Studien zur Geschichte der deutsch-polnischen Kulturbeziehungen vom Mittelalter bis zum 19. Jahrhundert*, Kr. 1994 s. 23-45), *Między Leibnizem, Lessingiem a Ebertem. Herzog August Bibliothek in Wolfenbüttel jako centrum oświecenia, tolerancji i demokracji* (W: *Rola bibliotek w rozwoju demokracji*, red. M. Kocójowa i G.S. Bobiński, Kr. 1995 s. 29-37), *Z badań nad czytelnictwem uczonych. Ludwig Häusser (1818-1867) – niemiecki liberal z czasów Bismarcka przy pracy nad genezą pierwszego rozbioru Polski* (W: *Studia bibliograficzno-bibliologiczne*, red. M. Kocójowa, Kr. 1995 s. 231-241). Ogłosiła też dwie prace w jęz. niem. wspólnie z →J. Pirożyńskim. Równolegle opublikowała szereg artykułów podejmujących problematykę teorii i metodologii praktycznej analizy zagadnień bibliograficznych. Były to m.in.: *Metoda bibliograficzna i jej zastosowanie* (W: *Z problemów metodologii i dydaktyki bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*, red. M. Kocójowa, Kr. 1990 s. 37-54), *Polska bibliografia bibliologiczna* (W: *Książka polska w okresie zaborów...*, red. M. Kocójowa, Kr. 1991 s. 105-131), *Z teorii i metodologii księgoznawstwa oraz dyscyplin pokrewnych* („Studia o Książce” 1993 s. 189-197). Była też autorką dwóch książek w jęz. niem., wyd. w 1994 i 1996 w Frankfurtie nad Menem. Efektem współpracy z →J. Pirożyńskim i

szkic pt. *Możliwości i efekty współpracy polskich bibliotekoznawców z niemieckim wydawnictwem Peter Lang Verlag*, zamieszczony w „Przeglądzie Bibliotecznym” (1997 nr 1 s. 133-137). Jednocześnie B.-R. nadal pisała i publikowała rozprawy z pogranicza księgozn. i literaturozn.; były to np.: *Opisy bibliotek polskich w utworach literackich* („Ruch Literacki” 1997 nr 5 s. 769-773), *Biblioteki i książki w utworach literackich. Rozterki badacza* (W: *Biblioteki i informacja w komunikowaniu*, red. M. Kocójowa, Kr. 1999/2000 s. 173-178), *Biblioteki w literaturze. Stan badań, perspektywy, metodologia* („Knygotyra” 2000 t. 36 s. 156-168), *Biblioteki i książki w pamiętnikach polskich XVIII-XX wieku. Rekonesans źródłowy* (Kr. 2003). Dwa szkice poświęciła →Z. Rabskiej: *Zuzanna Rabska i świat książki* (W: *Przestrzeń informacji i komunikacji społecznej*, red. M. Kocójowa, Kr. 2004 s. 317-322) oraz *Zuzanna Rabska i cinquecento...* („Roczniki Biblioteczne” 2005 s. 487-502). W „Biuletynie Biblioteki Jagiellońskiej” opublikowała artykuł *Biblioteka Jagiellońska w pamiętnikach z lat 1771-1939* (2004 R. 53 s. 109-111). Fascynacja B.-R. oświeceniem zaowocowała książką pt. *Uczyć – bawić – wychowywać. Książka i jej funkcja społeczna w Polsce w okresie oświecenia* (Kr. 2004). Ostatnią książkę wyd. w 2006 zatytułowaną *Biblioteki w literaturze polskiej*, a dwa ostatnie artykuły ukazały się w książce dedykowanej prof. Marii Kocójowej (*Między przeszłością a przyszłością...*, red. M. Próchnicka i A. Korycińska-Huras, Kr. 2007). W 1973-2007 B.-R. pracowała jako nauczyciel akad. w Zakł., później w Katedrze, a nast. Inst. Informacji Nauk. i Bibliotecz. UJ. Prowadziła zajęcia z bibliografii i metodologii księgozn. oraz źródeł inf. i zbiorów dokumentów oraz wykłady: *Biblioteka i książka w komunikacji społecznej i Teoria i historia kultury*. Opracowała z Marią Kocójową i Wandą Pindlową skrypt i poradnik dla studentów. Dwukrotnie kierowała projektami badawczymi (1996-98 i 1999-2002). Wypromowała 68 magistrów i 22 licencjatów w ramach prowadzonych seminariów oraz 2 doktorów. W 1981-96 była kierownikiem Studiów Podypl. Bibliotecz., w 1996-99 pełniła funkcję z-cy dyrektora Inst. Informacji Nauk. i Bibliotecz., jednocześnie w 1996-02 kierowała Zakł. Książki i jej Funkcji w Komunikowaniu Społ. w Instytucie IBiB. Wielokrotnie wyjeżdżała na staże nauk. i kursy w kraju (Uniw. Wrocławski, B-ka Nar.) i za granicą (Jena, Londyn, Bochum, Wolfenbüttel, Heidelberg,

Brema, Marburg, Wilno). Była członkiem Pol. Tow. Bibliologicznego, członkiem założycielem Tow. Badań nad Wiekiem Osiemnastym oraz członkiem grupy doradczej ds. Budowy B-ki Papieskiej Akademii Teolog. w Krakowie. W 1997-99 należała do Zespołu ds. Specjalności Hum. przy Min. Edukacji Nar., uczestniczyła w Komisji Bibliogr. przy B-ce Zamku Król. w Warszawie oraz w posiedzeniach Pracowni Historii Literatury Okresu Oświecenia Inst. Badań Literackich Pol. Akad. Nauk, a od 1981 była członkiem NSZZ „Solidarność”. Otrzymała wielokrotnie nagrody Rektora UJ i Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1990), Medalem Edukacji Nar. (1997), w 1996 otrzymała Nagrodę Stow. Bibliotekarzy Pol. im. A. Łysakowskiego.

Nekr.: Gaz. Wyb. z 18 IV 2008; Dz. Pol. z 28 IV 2008; A. Linert: B.-R.K. [W:] Słownik badaczy literatury polskiej. Red. J. Starnawski. T. 10. Łódź 2009 s. 13-18; M. Kocójowa, W. Pindłowa: Katedra IBiB IFP UJ. Kr. 1992 s. 31-32; M. Kocójowa: Profesor K.B.-R. (1945-2008). – Prz. Bibl. 2008 z. 2 s. 377-382; M. Próchnicka: Wspomnienie o profesor K.B.-R. – Alma Mater 2008 nr 104-105 s. 46-47; K. Migoń: K.B.-R. (14 X 1945 Biecz – 15 IV 2008 Kraków). – Roczn. Bibl. 2008 R. 52 s. 297-302 (z fot.); J. Bednarczyk: Mocno ufamy... - FIDES Biul. Bibl. Kościelnych 2007 nr 1-2 s. 215-218; P. Lechowski: Wykaz publikacji K.B.-R. [W:] Biblioteki i informacja w komunikowaniu. Red. M. Kocójowa. Kr. 2000 s. 291-294; Toż [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: www.inib.uj.edu.pl [dostęp z dn. 24.09.2008]; M. Jaskowska: Prace magisterskie pod kier. K.B.-R. (1978-1999). Spis... [W:] Biblioteki i informacja w komunikowaniu. Red. M. Kocójowa. Kr. 2000 s. 336-338; Toż [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: www.inib.uj.edu.pl [dostęp z dn. 24.09.2008] // Arch. UJ Kraków: Tezka studenta Wydziału Filologicznego (WFilg); Dział Osobowy UJ: Akta personalne; Arch. Instytutu INIB UJ; Arch. prywatne męża Adama Ruszaja.

Maria Kocójowa, Andrzej Linert

BERBELICKI WŁADYSŁAW (5 IV 1912 Kraków – 5 III 2008 tamże) historyk literatury, bibliotekarz. Ukończył Gimn. im. A. Mickiewicza w Krakowie (1930) i rozpoczął studia na filologii pol. w Uniw. Jagiellońskim. Do 1936 złożył wszystkie egzaminy, magisterium uzyskał w 1951. Po II wojnie świat. odbył roczny kurs bibliotekarski i w listop. 1946 rozpoczął pracę w B-ce Jagiell., najdłużej pracował w Dziale Informacji Naukowej. B. za-

debiutował pracą *Autografy A. Mickiewicza w zbiorach krakowskich*. Cz. 1 BJ – *Archiwum UJ – Muzeum UJ* („Biuletyn Miesięczny BJ” 1956 nr 12 s. 7-35). Zestawił *Ilustrowane wydania dzieł Mickiewicza* („Biuletyn BJ” 1965 R. 17, druk. 1967, nr 2 s. 25-37). Urządził wiele wystaw, m.in. *Polska książka naukowa od końca XV do końca XVIII w.* W 1960-77 był sekretarzem red. „Biuletynu BJ”; funkcję tę pełnił jeszcze jako emeryt (do 1987) wspólnie z Cecylią Wołoszynową. W 1969-77 był red. kwart. „Przybytki Zagraniczne BJ”. Liczba publikacji B. wynosi ponad 50 poz., gł. drobnych. Był autorem kilkunastu nekrologów – biogramów pracowników, ogłaszał je najczęściej w „Biuletynie BJ” i w in. pismach, m.in. *Z. Ameisenowej („Roczniki Biblioteczne” 1969 z. 3/4 s. 809-810, „Kronika UJ” 1967/1968, druk. 1971 s. 95-96); w *Polskim Słowniku Biograficznym* m.in. **W. Piaseckiego (Wr. 1980 t. 25 s. 796-797). Dokładnie oprac. dwukrotnie biogram Karola Lewickiego wraz z bibliogr. („Biuletyn BJ” 1993 R. 43 nr 1/2 s. 249-252; 1995 R. 45 nr 1/2 s. 195-208). Spośród artykułów opartych na materiałach B-ki Jagiell. wymienić trzeba *Z dziejów współpracy uniwersyteckiej Krakowa z Jeną (na tle związków kulturalnych Turynii i Polski)* („Biuletyn BJ” 1980 R. 30 nr 1/2 s. 103-116) przeł. na jęz. niemiecki. Największe zasługi położył B. dla kultu Aleksandra Brücknera; z Tadeuszem Ulewiczem wydał trzy rozdziały pisane w jęz. niem., w ostatnich latach życia uczonego, nie ukończonej, historii kultury pol. („Rocznik Komisji Historycznoliterackiej PAN” 1967 R. 5 s. 156-179, ze wstępem obu edytorów s. 149-156; „Wiener Slavistisches Jahrbuch” 1969 t. 15 s. 126-148; „Biuletyn BJ” 1979 R. 29 nr 1/2 s. 59-84); tom jego studiów *Kultura – piśmiennictwo – folklor* (W. 1974). Wspólnie opracowali jego sylwetkę w *Obrazie literatury polskiej XIX i XX w.* (Kr. 1977 ser. 5 t. 4 s. 711-715). W 1969 (31 V) zorganizowali sesję nauk. w 38 rocznicę śmierci A. Brücknera („Zeszyty Naukowe UJ” 1971, *Prace Historycznoliterackie* z. 20), na której B. wygłosił referat *Powiązania A. Brücknera z krakowskim środowiskiem naukowym* (tamże s. 107-134), przedstawił kontynuację bibliogr. doprowadzonej do 1927 przez *W. Wisłockiego (tamże s. 159-195) oraz ogłosił wniosek o przyznanie Nagrody Nobla *S. Żeromskiemu podpisany przez A. Brücknera (tamże s. 135-137). Wydał listy A. Brücknera do Aleksandra Zippera („Biuletyn BJ” 1969 R. 19 nr 1/2 s. 93-127) i Stanisława Kota (tamże 1987

R. 37 nr 1/2 s. 163-217). Najważniejszą pozycją w dorobku B. jest książka *Aleksander Brückner. 1856-1939* (W. 1989).

J. Maślanka : W.B. [W:] *Słownik badaczy literatury polskiej*. Red. J. Starnawski. T. 10. Łódź 2009 s. 18-21; Tenże : W.B. – *Biul. Bibl. Jagiell.* 2008 R. 58, druk. 2009 s. 275-380 // Wspomnienia autora.

Jerzy Starnawski

BEREZOWSKA MAJA (właśc. Maria) (13 IV 1898 Baranowicze – 31 V 1978 Warszawa) malarka, ilustratorka. Po ukończeniu gimn. Marii Stajuninej w Petersburgu ok. 1910 podjęła naukę w szkole rysunku Mikołaja A. Röricha tamże, nast. w 1910-12 uczyła się w Szkole Sztuk Pięknych dla Kobiet w Krakowie, gdzie wykładowcami byli m.in. Józef Pankiewicz i Leon Wyczółkowski. Ok. 1916 podjęła trzyletnie studia w pracowni prof. Akad. Sztuk Pięknych Heinricha Knirra w Monachium; poznała wówczas najnowsze prądy artyst.; w 1918 wróciła do Polski i osiedliła się w Warszawie. Przenosząc doświadczenia zdobyte w Monachium, zafascynowana satyrą i karykaturą, podjęła współpracę z najlepszymi wówczas pol. czasopismami satyrycznymi – lwowskim „Szczytkiem”, „Cyrukiem Warszawskim”, „Wróblami na Dachy”. W 1920 B. wzięła udział w zbiorowej wystawie pt. „Pierwszy Rok zmartwychwstania Polski”; tr. poślubiła Kazimierza Grusa – redaktora graf. „Szczytku”. W 1920-22 wraz z mężem zaangażowani w sprawy propagandowe związane z plebiscytem, osiedlili się na Śląsku i podjęli współpracę z satyrycznymi pismami plebiscytowymi „Kocynder” oraz „So Sehen Sie Aus” wyd. w jęz. niemieckim. Po powrocie do Warszawy w poł. l. 20. rozstała się z mężem. W 1924 związała się z ugrupowaniem artyst. RYTM; tr. brała udział w otwartej 17 V w „Zachęcie” IV wystawie RYTMU, którą po zamknięciu przeniesiono do Salonu Czesława Garlińskiego. Po otwarciu w kwietniu 1926 VII wystawy RYTMU prace B. zebrały pozytywne recenzje, m.in. M. Tretera. Wkrótce potem B. otrzymała bardzo prestiżową propozycję wykonania ilustracji do wyd. nakładem Biblioteki Arcydział Literatury pierwszego w Polsce pełnego wydania *Decamerona* G. Boccaccia. Wydana w 1930 książka odniosła ogromny sukces, popularyzując jednocześnie nazwisko ilustratorki. Ilustracje te zaprezentowane zostały wraz z innymi pracami na indywidualnej wystawie artystki, otwartej 1 XII 1931 w Salonie Garlińskiego. W 1932 wyjechała do

Paryża, gdzie podjęła współpracę z wielonakładowymi pismami: „La Vie Parisienne”, „Le Figaro”, „Le Rire” i in. W 1934 wystawiła swoje prace w Galerii Zak., a w 1935 w Galerie des Beaux-Art. Wnikliwość obserwacji i poczucie humoru kierowało artystkę do środowisk satyryków. Kiedy w 1935 powstały w Polsce „Szpilki” B. natychmiast podjęła współpracę z redakcją, od pierwszych numerów zamieszczała na ostatnich stronach czasopisma przesyłane z zagranicy rysunki, najczęściej ilustracje do fraszek z literatury staropolskiej. W tymże roku na zamówienie red. „Ici Paris” wykonała cykl 11 ilustracji i winięto do artykułu J. Mezerettego pt. *Przygody miłosne słodkiego Adolfa*, w którym autor poddał w wątpliwość aryjskie pochodzenie Adolfa Hitlera. Ostry protest ambasady Niem., konfiskata nakładu oraz proces o obrazę głowy państwa przysporzył artystce znacznej popularności. W lutym 1937 wzięła udział w wystawie „Les Femme Artistes d'Europe”, a obraz jej autorstwa został zakupiony do kolekcji znajdującej się w Luwrze, nast. B. powróciła do Polski i w marcu tr. otwarto wystawę jej prac w Salonie Garlińskiego w Warszawie, miesiąc później – w Galerii Tow. Popierania Sztuk Pięknych w Krakowie. Współpracowała także z teatrami, projektując kostiumy (m.in. dla H. Ordonówny i Z. Pogorzelskiej) oraz scenografie. Była również uznaną portrecistką. Po wybuchu II wojny świat. poszukiwana w związku z paryskim incydentem, 29 I 1942 została aresztowana przez gestapo i 30 V przewieziona do obozu w Ravensbrück, gdzie przebywała do końca wojny. W obozie wiele rysowała; powstał wówczas cykl wstrząsających rysunków – kronik codziennego życia obozowego. W maju 1945 wraz z transportem trzech tys. kobiet została przewieziona przez szwedzki Czerwony Krzyż do Sztokholmu, gdzie zorganizowano jej indywidualną wystawę prezentując m.in. cykl rysunków obozowych, wystawiała swoje prace również w Malmö, Göteborgu i Kopenhadze. Wszystkie jej rysunki zostały zakupione przez muzea w Sztokholmie i Kopenhadze, m.in. przez następcę tronu, późniejszego króla Szwecji Gustawa Adolfa. Od 1945 wysyłała swoje prace do reaktywowanych tr. „Szpilek” a po powrocie w 1947 do Warszawy podjęła stałą współpracę z redakcją czasopisma. Współpracowała także z redakcjami „Teatru”, „Nowej Kultury”, „Przekroju”, „Opinii”, „Ty i Ja”. Po wprowadzeniu w 1949 doktryny realizmu socjalistycznego twórczość

B. zaczęła być źle postrzegana przez cenzurę jako zbyt frywolna; zajęła się wówczas malowaniem portretów i martwych natur. Książkowy dorobek ilustratorski B. obejmuje 60 poz., wśród których najliczniej reprezentowane są utwory satyryczne. W 1953 podjęła współpracę z Państw. Inst. Wydawniczym; wykonała ilustracje do czterech albumów: M. Reja (*Różne przypadki świata tego*, 1953), I. Krasickiego (*Myszeidos pieśni X*, 1954), J. Kochanowskiego (*Fraszki*, 1956), W. Potockiego (*Fraszki*, 1957). W 1954-77 zilustrowała wiele tomików fraszek, m.in. J. Sztaudyngera (*Piórka*, 1954; *Nowe piórka*, 1956; *Stare i nowe piórka*, 1957; *Krople liryczne*, 1958; *Łatki na szachownicy*, 1961; *Ballady i fraszki*, 1963; *Śmiesznoty*, 1968; *Jak zwykle wszystko winą jest Amora*, 1973), T. Fangrata (*Nas-troje*, 1959), L. Konopińskiego (*Amoreski*, 1963; *Diabelskie sztuczki*, 1968; *Rajskie jabłuszka*, 1971; *Pawie oczka*, 1975; *Alfabet Amora*, 1977), J. Prutkowskiego (*Kult jedenastki*, 1966; *Na miejsca gotowi*, 1967; *Donosy z podpisem*, 1972; *Kawał serca*, 1977), a także powieści satyrycznych, m.in. M. Samozwaniec (*Błękitna krew*, 1954; *Moja wojna trzydziestoletnia*, 1957; *Pod siódmym niebem*, 1960; *Szczypta soli, szczypta bliźnich*, 1968; *Młodość dla wszystkich*, 1974) oraz A.M. Swinarskiego (*Achilles i panny*, 1956; *Ararat*, 1957). W 1949-69 na zlecenie wydawnictwa „Nasza Księgarnia” B. zilustrowała 6 poz. przeznaczonych dla dzieci i młodzieży: M. Kownackiej (*Świerzeczykowy kram*, 1949; *Nocka i dzionek*, 1953), H. Januszewskiej (*Trzy razy cztery*, 1953), K. Czukowskiego (*Kurczątka*, 1954) oraz R. Graves'a (*Mity starożytnej Grecji*, 1969). B. była laureatką wielu nagród artyst. i odznaczeń państw., m.in.: na Wystawie Ilustracji i Satyry (Wiedeń 1948), na Międzynar. Festiwalu Humoru (Bordighera 1957, 1960) oraz wyróżnieniu Ministra Kultury i Sztuki na Wystawie „Książka i ilustracja w XV-lecie PRL” (W. 1962), I nagroda na Świat. Wystawie Karykatury (Tolentino 1965), nagroda „Srebrnego Fafika” od red. „Przekroju” (1967), „Złotej Szpilki z Wawrzynem” od red. „Szpilek” (1968), Medalu Dziesięciolecia PRL (1955), Krzyża Kawalerskiego Orderu Odrodzenia Polski (1955), Odznaki Tysiąclecia Polski (1966).

Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.:
J. Sobol: M.B. jako ilustrator książki, praca mag.
(z bibliogr. podmiot. i przedmiot., fot., il.).

Jolanta Sobol

BĘBENEK STANISŁAW (19 VII 1920 w. Wołowice k. Krakowa – 1 II 2003 Warszawa) wydawca. W 1936-41 uczył się w Szkole Rolniczej w Czernichowie, w 1947-50 studiował na Wydz. Nauk Społecznych w Akad. Nauk Politycznych. W 1951-53 był kierownikiem redakcji ekon., a nast. z-cą red. nac. w Państ. Wydaw. Rolniczym i Leśnym, w 1953-54 instruktorem w dziale wydaw. KC PZPR, zaś w 1956-58 był kierownikiem sektora kultury w wydz. prasy i wydawnictw KC PZPR. Zajmując w 1958-64 stanowisko dyrektora i red. nac. Państ. Wydaw. Rolniczego i Leśnego wiele uwagi poświęcił upowszechnianiu literatury przyrodniczej. Jako dyrektor programowy telewizji w Komitecie ds. Radia i Telewizji (1964-67) wprowadził do programu TV audycje, w których recenzowano nowości wydawnicze. Będąc w 1968-71 dyrektorem Państ. Inst. Wydawniczego zainicjował pierwsze pełne wydanie dzieł C.K. Norwida. Pełniąc funkcję dyrektora departamentu teatrów, muzyki i estrady w Min. Kultury i Sztuki (1971-73) wspierał inicjatywy wydawnicze i organizował wystawy książek dot. twórczości teatralnej i estradowej. W 1973-74 był doradcą Józefa Tejchmy ds. kultury; w 1965-82 był członkiem kolegium red. tygodnika „Kultura”. W 1975 został prezesem i red. nac. Spółdz. Wydawniczej „Czytelnik”, funkcję tę sprawował do emerytury w 1990. Współpracował z licznym gronem autorów, kontynuował wydawanie takich serii jak „Nike”, „Nowy Symposion”, „Głowy Wawelskie”, „Współczesna Krytyka Literacka”; podjęła pełną jubileuszową edycję dzieł A. Mickiewicza. W 1980-88 był prezesem Pol. Tow. Wydawców Książek. W stanie wojennym zabiegał o zaniechanie planowanej weryfikacji w wydawnictwach. W 1988 został członkiem kolegium w Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk ds. mediacji w sporach między wydawcami i środowiskami twórczymi a cenzurą. Odznaczono go m.in. Krzyżem Oficerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I i II klasy, honorową Odznaką PTKW, Medalem Komisji Edukacji Nar., Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, „Zasłużony dla Kultury Narodowej”, Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Warszawy”.

B. Petrozolin-Skowrońska: S.B. – Wydawca 2003 nr 2 s. 16 (z fot.); T. Żółciński: Żegnamy S.B. – Tamże nr 2 s. 17 // M. Mirecka: S.B. [W:] Kto jest kim w świecie polskiej książki, masz.

Barbara Petrozolin-Skowrońska

BIDAKOWSKI KAZIMIERZ (19 V 1925 Mizocz, Wołyń – 5 XI 2007 Warszawa) polonista, redaktor, pracownik wydawnictwa, edytor. Wywieziony do Niemiec w 1942, wrócił do kraju w 1947 i ukończył naukę w szkole średniej, w 1950-53 studiował polonistykę na Uniw. Warsz., uzyskał dyplom I stopnia (studia zawodowe). W 1953 został skierowany do pracy w Spółdzielni Wydaw. „Czytelnik”. Początkowo korektor, później redaktor w Redakcji Pamiętników i Publicystyki, w 1964-76 był jej kierownikiem. Od 1976 z-ca redaktora naczelnego, później również wiceprezes „Czytelnika” do przejścia na emeryturę w 1990. Zainteresowania zawodowe B. dot. szeroko pojmowanych zagadnień społ.-politycznych. Szczególną wagę przykładał do literatury pamiętnikarskiej i wspomnieniowej, widząc w niej cenne wartości dokumentacyjne. Pozyskał współpracę wybitnych historyków (A. Garlickiego i F. Ryszki). Wraz z redakcją „Polityki” był organizatorem i współautorem (z Tadeuszem Wójcikiem) wyborów oraz redaktorem obszernych prac zbior., jak np. *Pamiętniki nauczycieli z obozów i więzień hitlerowskich* (1962), *Pamiętniki lekarzy* (1964), *Pamiętniki inżynierów* (1966). Obszarem jego wydaw. zainteresowań była też historia najnowsza. Otaczał zainteresowaniem reportaży krajowy; w zespole kierowanym przez B. debiutowali Ryszard Kapuściński i Anna Strońska. Po przejściu na emeryturę wykładał podstawy edytorstwa na kursach szkoleniowych Pol. Tow. Wydawców Książek oraz w podypl. Studium Dziennikarstwa i Edytorstwa Uniw. Warszawskiego. Tłumaczył z jęz. rosyjskiego. Od 1957 członek Pol. Tow. Wydawców Książek, w którym przez dwie kadencje 1970-79 był członkiem Zarządu Gł. i członkiem Komisji Szkoleniowej, a w 1979-80 sekretarzem generalnym Towarzystwa. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1964), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1974), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1989), Honorową Odznakę PTKW (1996). W 2001 jako sekretarz redakcji „Lithuanii” otrzymał Order Wielkiego Księcia Litewskiego Gedymina.

K.B. (1923 – 2007). Pożegnanie. – Wydawca 2007 nr 12 s. 60 (z fot.); H. Lebecka: K.B., w cyklu „Ludzie Polskiej Książki”. – Tamże 2003 nr 11 s. 29 (z fot.); Tamże 2006 nr 10-11 s. 38 (z fot.).

Hanna Lebecka

BIENKOWSKI WIESŁAW (7 VII 1926 Kraków – 22 XI 1999 tamże) historyk kultury Krakowa i nauki, socjolog, etnograf, nauczyciel

akademicki, historyk kultury książki, bibliograf. Uczęszczał od 1938 do IX Państw. Gimn. i Liceum im. J. Hoene-Wrońskiego w Krakowie, od 1939 kontynuował naukę w Publ. Męskiej Szkole Handlowej. Po zdaniu matury eksternistycznej (21 IX 1946) studiował na Uniw. Jagiell. chemię, historię (mgr 1951) i socjologię (mgr 1952). W 1962 uzyskał stopień dr. nauk hum., habilitował się w 1970. W 1981 otrzymał tytuł prof. nadzw., a w 1992 nominację na prof. zwyczajnego. Od 1 III 1951 do 30 VI 1953 na podst. nakazu pracy był zatrudniony w B-ce Miejskiej w Gdańsku (w Dziale Naukowym), od czerwca 1951 jako kierownik Ośrodka Inf.-Bibliogr. (1 VIII – 31 XII tr. oddelegowany do nowo utworzonej Woj. B-ki Publ. w Gdańsku z siedzibą w Gdyni, z zadaniem stworzenia analogicznej placówki). W 1953 (1 VII) rozpoczął pracę w Inst. Historii Pol. Akad. Nauk, w jego krakowskiej placówce – Zakł. Dokumentacji, początkowo w Pracowni Bibliogr. Retrospektywnej. Był tam m.in. współaut. *Bibliografii historii Polski* (pod red. H. Madurowicz-Urbańskiej, W. 1965-78 t. 1-3), *Bibliografii historii polskiej za lata 1935-1937* (Wr. 1976) i *Bibliografii historii polskiej za lata 1938-1939* (Wr. 1981); dwie ostatnie prace również redagował. W 1968 objął kierownictwo Zakł. Dokumentacji (przekształconego później w Pracownię Inf. Nauk., a nast. w Zakł. Bibliogr. Bieżącej), a wraz z nim redakcję (po ***J. Baumgarcie) bieżącej *Bibliografii historii polskiej*. Po przejściu w 1996 na emeryturę pozostał jej redaktorem, aż do śmierci (pod jego red. ukazało się 30 roczników). W tym okresie w większym stopniu uwzględniano w *Bibliografii historii polskiej* dorobek historiografii emigracyjnej, wydaw. drugiego obiegu, prace z pogranicza historii i in. dyscyplin. Układ *Bibliografii* dostosowano do wymogów współcz. historiografii, uproszczono część chronologiczną, rozbudowano dział nauk pomocniczych historii. Jednocześnie B. kierował (istniejącym w 1978-90) Zespołem Dziejów Kultury Krakowa. Był autorem bądź współautorem in. bibliogr., m.in. *Polska w okresie drugiej wojny północnej 1655-1660* (W. 1957), *Bibliografii prac Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku 1928-1958* (W: *Pięćdziesiąt lat Gdańskiego Towarzystwa Naukowego 1922-1972*, Gdańsk 1972), *Bibliografii dotyczącej treści tomów I i II. Historia nauki polskiej*. (T. 7: *Dokumentacja bio-bibliograficzna*, Wr. 1975), bibliogr. osobowych: J. Staszewskiego (Gdańsk 1958), M. Tyrowicza (W. 1965), K. Dobro-

wolskiego (Kr. 1972). Przygotowywał również coroczne zestawienia pol. piśmiennictwa do *International Bibliography of Historical Science* (od 1974). Prowadził rozległe badania biograficzne zagr. i krajowe z uwzględnieniem ludzi książki. Wyniki publikował w *Polskim Słowniku Biograficznym* i *Słowniku pracowników książki polskiej*, biogramy Polaków w wiedeńskim *Oesteereichisches Biographisches Lexikon 1815-1850* (od 1957) oraz w in. słownikach bibliograficznych. Odbicie tego zainteresowania znalazło się w najważniejszych książkach B.: *Poprzednicy Oskara Kolberga* (1959), *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz* (1964, 1983), *Anna Libera Krakowianka* (1968), *Kazimierz Kelles-Krauz* (1969, 1973), *Strażnicy dziejów Miasta Narodowej Pamięci. Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa w latach 1896-1996* (1997). Był autorem ponad 550 prac, w tym rozpraw źródłowych poświęconych dziejom książki i bibliografii, m.in.: *Jan Maj – założyciel i pierwszy redaktor „Gazety Krakowskiej” w latach 1796-1831* („Prasa Współczesna i Dawna” 1959 R. 2 nr 1/2 s. 155-166), *Zespoły archiwalne pochodzenia prywatnego jako źródło do badań bibliologicznych i biografii ludzi książki* (W: *Z historycznych i metodologicznych problemów badań księgoznawczych i bibliotekoznawczych*, Kr. 1985), *Biografistyka w badaniach nad książką* (W: *Książka polska w okresie zaborów*, Kr. 1991), *Wydawnictwa obchodu dwustulecia odsecey wiedeńskiej i ich rejestracja bibliograficzna* (W: *Kultura książki w Krakowie w dobie autonomii galicyjskiej*, Wr. 1991), *Wincenty Pol wobec problemów książki* („Biul. Bibl. Jagiell.” 1994 R. 44 s. 203-215), *Krakowskie wydawnictwa obchodów kościuszkowskich 1894 roku* („Studia Bibliologiczne” 1995 t. 9 s. 164-171), *Kazimierz Dobrowolski jako badacz książki* („Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie” 1996 R. 41 s. 223-238), *Bieżąca bibliografia historyczna w Polsce (przeszłość, dzień dzisiejszy, perspektywy)* (W: *Książka i prasa w systemie komunikacji społecznej*, pod red. M. Judy, Lub. 2002 s. 27-34) oraz artykuły w *Encyklopedii wiedzy o książce* (1971). Od 1 X 1975 do 22 XI 1999 B. był pracownikiem dydaktyki Uniw. Jagiell., kolejno w Zakł., Katedrze i Instytucie Bibliotecznej i Inf. Naukowej. Prowadził wykłady kursowe z „Metodologii badań nad książką, biblioteką i informacją naukową”, „Źródeł informacyjnych”, „Zagadnień naukoznawstwa”, „Klasyfikacji nauk” oraz monograficzne z „Kultury Krakowa”, „Biografistyki”,

„Działalności bibliotek, towarzystw i innych instytucji kulturalno-oświatowych w społecznościach lokalnych”, seminaria magisterskie i doktorskie, a od 1989 – ogólnopol. interdyscyplinarne seminarium doktoranckie (od maja 1990 wyjazdy doroczne do Łańcuta; z okazji 10-lecia doktoranci wydali własnym nakładem poświęconą mu książkę *Wszechświat zwany biblioteką czyli Łańcuckie peregrynacje z Mistrzem*, Kr. 1999). Wypromował 9 doktorów, ok. 80 magistrów, 40 absolwentów Studium Podtyp. Bibliotekoznawstwa. Z okazji 45-lecia pracy nauk. wydano zbior. księgę pamiątkową *Studia bibliograficzno-bibliologiczne* (1995) z obszernym życiorysem (oprac. M. Kocójowa) oraz bibliogr. prac nauk. prof.: w tym za 1945-95 (oprac. syn Łukasz) oraz dopełnienia do 1999 (W: *Biblioteka i informacja naukowa w komunikowaniu*, Kr. 2000 s. 294-297). Był recenzentem w przewodach na stopnie nauk.: 9 profesorskich, 10 habilitacyjnych, 11 doktorskich, 1 doktoratu honorowego (M. Tyrowicza, 1988), grantów KBN oraz kilkudziesięciu rec. wydawniczych i nowości. Prowadził szeroką akcję popularyzacji nauki, zwłaszcza związanej z Krakowem, Galicją, Warmią i Mazurami. Zasiadał w Radach Nauk. UJ: Instytutu Bibliotekozn. i Inf. Nauk., Inst. Filologii Pol., Inst. Historii, Wydz. Filologicznego, Wydz. Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Prowadził też zajęcia dydaktyczne w Akad. Ekonomicznej w Krakowie. Podejmował różnorodne prace społ.: był wieloletnim prezesem Tow. Miłośników Historii i Zabytków Krakowa (1964-1980, członek od 1946), uczestniczył w pracach oddz. krakowskich: Pol. Tow. Historycznego (od 1948), Pol. Tow. Ludoznawczego (od 1959), Pol. Tow. Bibliologicznego (od 1990), PAN (od 1960 w Komisji Socjologicznej, od 1966 w Komisji Nauk Historycznych, od 1973 w Komisji Etnograficznej i Prasoznawczej), w 1994 został powołany na członka reaktywowanej PAU, prezes Rady Tow. Kulturalnych (1971-1980), członek Rady Muzealnej Muz. Historycznego m. Krakowa (od 1969 w jury konkursu „Szopek Krakowskich”), Gdańskiego Tow. Naukowego (od 1952), Tow. Ośrodka Badań Nauk. im. Kętrzyńskiego w Olsztynie (od 1968). Był sekretarzem redakcji „Studiów Historycznych” (1972-93), członkiem redakcji: *PSB*, *Słownika biograficznego etnografów polskich*, *Słownika duchowieństwa polskiego na Śląsku w XIX i XX w.*, „Rocznika Muzeum Etnograficznego w Krakowie”, „Biuletynu

Biblioteki Jagiellońskiej”, „Krakowskiego Rocznika Archiwalnego”, „Rocznika Historii Prasy Polskiej” i członkiem rad nauk. B-ki Gdańskiej PAN, B-ki Nauk. PAU i PAN w Krakowie (przew. od 1993). Otrzymał m.in. odznakę: złotą „Za pracę społeczną dla m. Krakowa” (1968), ZNP (1974) oraz nagrody: Sekretarza PAN, „Polityki” III stopnia (1978), zespołową „Działacza Kultury” (1981), londyńską Jana Zygmunta i Marii Roblów (1983), „Za zasługi dla województwa radomskiego” (1984), dwutygodnika „Warmia i Mazury” (1985), pierwszego stopnia: zespołową „Polityki” (1987), indywidualną Rektora UJ (1987, 1999), Funduszu Kultury i Nauki im. J. Kochanowskiego (1993), Krzyż Kawalerski Orderu Polonia Restituta (1993), Medal Komisji Edukacji Nar. (1997).

Nekr.: Dz. Pol. 1999 (24, 27-28, 29 XI); Gaz. Wyborcza 1999 (25, 27-28, 29 XI); Etnografowie i ludoznawcy polscy. T. I. Kr. 2002 s. 11-15 (z fot.); *Studia bibliograficzno-bibliologiczne*: praca zbiorowa dla uczczenia 45-lecia pracy naukowej Profesora W.B. Kr. 1995 (z bibliogr.); W. Frazik, S. Gąsiorowski, A. Gruca, Z. Solak: *Problemy warsztatu bieżącej „Bibliografii historii polskiej”*. [W:] *Czwarta Ogólnopolska Narada Bibliografów*. W. 1996 s. 235-242; A. Gruca: *Jubileusz Profesora W.B.* – Acta Univ. Jagellonicae 1996 nr 4 s. 5; W.B.: *Wspomnienie z pracy w Bibliotece Miejskiej w Gdańsku w latach 1951-1953.* – Libri Gedanenses 1995-1996 s. 223-236; F. Ziemiński: *Uczony – pedagog – człowiek.* – *Studia Hist.* 1997 z. 2 s. 245-253; *Wszechświat zwany biblioteką, czyli Łańcuckie peregrynacje z Mistrzem*. Kr. 1999 (z fot.); *Wspom. pośm.: J. Dużyk.* – Dz. Pol. 1999 nr 275 s. 14 (z fot.); A. Gruca. – *Biul. Bibl. Jagiell.* 1999 s. 283-285 (z fot.); *Taż.: Profesor W.B.* – *Rocz. Krakowski 1999/2000* s. 13-15; M. Kocójowa. – *Prz. Bibl.* 1999 z. 3 s. 243-246 (z fot.); *Taż.* – *Libri Gedanenses 1999/2000* s. 297; *Taż.* – *Krakowski Rocz. Archiwalny 2001* s. 195-200 (z fot.); *Taż.: Profesor W.B. (1926-1999) w środowisku krakowskim.* – *Rocz. Krakowski 1999/2000* s. 5-12 (z fot.); J.M. Małecki: *W.B. O Przyjacielu wspomnienie osobiste.* – *Tamże* s. 17-19; W. Pętlicka. – *Sprawozd. Gdańskiego Tow. Nauk. 1999/2003* s. 112-113; J. Buszko. – *Studia Hist.* 2000 z. I s. 210-211; S. Dziki. – *Rocz. Historii Prasy Pol.* 2000 z. 3 s. 303-306; J.K. Rogozik. – *Tamże* z. 2 s. 306-309; J. Kabata. – *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN w Krakowie 2000* s. 17-20; Z. Solak. – *Tamże* s. 9-15; P. Lechowski. – *Rocz. Bibl.* 2000 s. 307-311 (z fot.); W. Ogrodziński. – *Komunikaty Mazursko-Warmińskie 2000* nr I s. 139-146; A. Spiss. – *Lud* 2000 s. 203-206; B. Szornel-Dąbrowska. – *Kieleckie Studia Bibliologiczne 2000* s. 219-221; H. Żaliński. – *Annales Acad. Pedagog. Cracoviensis.*

Fol. 3: Studia Historia 2000 s. 305-307; J. Dybiec. – Kwart. Hist. 2001 nr 1 s. 153-155 // Instytut Historii PAN: Akta personalne; Uniw. Jagielloński: Akta personalne // Ks. J. Bednarczyk: Kazanie wygłoszone w kościele św. Anny podczas mszy pogrzebowej za śp. Prof. W.B. w dn. 3 XII 1999 (mat. pow. w posiadaniu M.Kocójowej).

Maria Kocójowa, Anna Gruca

BIERNACKI FRANCISZEK (3 XI 1912 Lwów – 13 II 1985 Wrocław) bibliotekarz. Ukończył Państw. Szkołę Ekon.-Handlową we Lwowie. W czasie wojny żołnierz II Armii WP. Po wojnie przybył do Wrocławia, gdzie w kwietniu 1946 podjął pracę w B-ce Uniw. jako jeden z pierwszych pracowników. Decyzję o pracy w B-ce podjął po spotkaniu swego dawnego nauczyciela dr. →A. Knota, ówczesnego dyrektora Wrocławskiej Książnicy. Brał udział w najtrudniejszych pionierskich organizacyjnych, porządkowych i magazynowych. Pracował w Oddz. Magazynów i Konserwacji zbiorów na stanowisku kierownika sekcji magazynów. W 1977 odszedł na emeryturę, zlecono mu szkolenie młodych pracowników jak również dokonanie przemieszczeń zbiorów w obrębie Magazynu Gł. B-ki. Zasłynął jako nieoceniony przewodnik po zbiorach, zarówno rozmieszczonych w magazynie głównym, jak i tych niedopracowanych, a więc trudno dostępnych. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Grunwaldu, Odznaką „Zasłużony dla Dolnego Śląska”.

Mól biblioteczny. Biul. Inf. za rok 1986. Wr. 1986 s. 21; E. Pomarański: Informator o lokalizacji grobów pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu zmarłych w latach 1947-1996. Wr. 1997 s. 19 // Arch. B-ki Uniw. Wrocł.: Akta personalne.

Agnieszka Nowacka

BILCZEWSKA-NIEMENTOWSKA HELENA (19 X 1905 Kęty, pow. Biała Podlaska – 1 X 1987 Biała Podlaska) nauczycielka, bibliotekarka. Po ukończeniu 5-letniego Seminarium Nauczycielskiego w Krakowie uzyskała świadectwo dojrzałości w 1925. Przed wojną pracowała w B-ce Pow. w Myślenicach oraz uczestniczyła w dwumies. kursie dla kierowników pow. centrali bibliotecznych. W czasie okupacji niem. pracowała w szkole w Kobierzynie pod Krakowem. Po wojnie zatrudniła się w lipcu 1945 w B-ce Uniw. we Wrocławiu, jako jeden z pierwszych jej pracowników. Brała udział w najtrudniejszych pionierskich pracach koncen-

trujących się na zabezpieczeniu i porządkowaniu uratowanego księgozbioru. Jeszcze w tym samym roku, kiedy zaczęły przychodzić do B-ki pierwsze książki z darów i kupna, zajęła się ich rejestracją w ramach niezorganizowanego jeszcze Oddz. Gromadzenia Zbiorów w 1946, gdzie pracowała 10 lat. Pełniła w nim także czasowo funkcję kierownika. W końcowym etapie pracy zajmowała się dubletami. W 1952 uzyskała tytuł magistra na Wydz. Historycznym Uniw. Wrocławskiego. Była jednym z pierwszych członków Stow. Bibliotekarzy Polskich. Odeszła z B-ki Uniwersyteckiej w 1956. Opuściła Wrocław i podjęła pracę w Bielsku-Białej. Początkowo w B-ce Pedag. w charakterze kierowniczką, a na krótko przed emeryturą przeniosła się do B-ki Zw. Nauczycielstwa Polskiego.

EMS: H.B.-N. – Mól biblioteczny. Biul. Inf. za rok 1987. Wr. 1988 s. 26-28; S. Nawara: Dziesięciolecie Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. [W:] Pamiątka dziesięciolecia Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu 1945-1955. Wr. 1955 s. 5, 39; E. Pomarański: Informator o lokalizacji grobów pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu zmarłych w latach 1947-1996. Wr. 1997 s. 20 // Arch. B-ki Uniw. Wrocł.: Akta personalne.

Agnieszka Nowacka

BLĄŻEWICZ JANINA (12 X 1900 Astrachań, Rosja – 3 VIII 2005 Warszawa) nauczycielka, bibliotekarka. Ukończyła Gimn. Maryjne w Astrachaniu; maturę uzyskała w Gimn. Z. Sierpińskiej w Warszawie. W 1923 rozpoczęła studia na Uniw. Warsz.; w 1931 uzyskała dyplom mgr. filozofii. W 1932-37 uczyła w warsz. szkołach powszechnych. W 1932 ukończyła Roczną Szkołę Bibliotekarską przy B-ce Publ. m.st. Warszawy. W 1937-42 pracowała w Czytelni Młodzieżowej tej B-ki. Gdy w 1942 władze niem. ograniczyły działalność B-ki Publ. B. została przeniesiona do Ośrodka Opieki Społ. Pol. Zarządu Miejskiego, gdzie do sierpnia 1944 pracowała jako sekretarka. W czasie okupacji zajmowała się tajnym nauczaniem. Od 1945 działała w Tow. Przyjaciół Dzieci (TPD) i Tow. Uniw. Robotniczego (TUR) w Łodzi, gdzie współorganizowała sieć b-tek robotniczych. W paźdź. 1946 powróciła do Warszawy; kierowała działalnością b-tek społ. Dzielnicy Warszawa-Północ B-ki Publicznej. W 1956 ukończyła roczny kurs dla pracowników b-tek fachowych i od tr. kierowała Sekcją Oceny, Doboru i Melioracji Księgozbioru w Dziale Instrukcyjno-Metod. B-ki Publicznej.

W sierpniu 1958 awansowała na kustosza. Od 1954 B. była stałym współprac. „Nowych Książek”, pisała artykuły do „Poradnika Bibliotekarza”. Współpracowała z Państw. Ośrodkiem Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy w Warszawie. W 1968 (I VIII) przeszła na emeryturę. Była aktywnym członkiem Stow. Bibliotekarzy Polskich. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Maria Dybaczewska

BOGDANY-POPIEŁOWA WANDA (25 V 1928 Tarnowskie Góry – 31 VII 2005 Warszawa) muzykolog, bibliotekarz, bibliograf. W 1953 ukończyła studia muzykologiczne na Uniw. Jagiellońskim. W 1954-61 pracowała jako redaktor w Pol. Wydawnictwie Muzycz. w Krakowie. W 1961 (16 III) podjęła pracę w Zakł. Zbiorów Muzycz. B-ki Nar. w Warszawie na stanowisku st. bibliotekarza. Od 1 VIII 1966 przeszła do pracy nauk., początkowo na stanowisku st. asystenta, a od 1 V 1968 – adiunkta nauk.-badawczego. Po powrocie do zaw. bibliotekarskiego była od 1973 kustoszem, a od 1 IX 1984 st. kustoszem. Od 1 I 1974 kierowała Sekcją Rękopisów i Druków Zakł. Muzycznego BN, od 1 VI 1978 została kierownikiem Zakładu i na tym stanowisku pozostała do końca pracy w B-ce Nar. (30 VI 1989). Od 1972 była członkiem Sekcji Muzykologów Zw. Kompozytorów Pol. i mając liczne kontakty ze środowiskiem twórczym zabiegała o pozyskiwanie spuścizn kompozytorskich, gł. pol. kompozytorów współczesnych. Dzięki jej staraniom do zbiorów BN trafiły m.in. autografy takich kompozytorów jak: Grażyna Bacewicz, Tadeusz Baird, Witold Friemann, Piotr Rytel, Bolesław Szabelski, Antoni Szałowski. Była inicjatorką utworzenia (1 XI 1983) w Zakł. Zbiorów Muzycz. B-ki Nar. pierwszego w kraju ośrodka koordynującego prace nad rejestracją dawnych zabytków muzyki w Polsce w ramach projektu międzynarod. inwentarza źródeł muzycznych RISM (Répertoire International des Sources Musicales) powołanego pod auspicjami Międzynar. Stow. B-tek Muzycznych (IAML). W 1985 zainicjowała publikację faksymilowego wydania autografów F. Chopina ze zbiorów B-ki Nar. w serii bibliofilskiej (wydawnictwo to ukazuje się co 5 lat z okazji kolejnych konkursów pianistycznych im.

F. Chopina w Warszawie). Trzy pierwsze zeszyty serii (4 *Mazurki opus 24*, *Polonez-fantazja opus 61* oraz 2 *Nokturny opus 55*) opatrzyla własnymi komentarzami. Zaangażowana w badania nad spuścizną K. Szymanowskiego przygotowała wspólnie z Elżbietą Jasińską-Jędrasz i Grażyną Serdak katalog pt. *Karol Szymanowski w zbiorach polskich* (W. 1990). Udzielała się aktywnie jako organizatorka i współorganizatorka wystaw o tematyce muzycz., m.in. *Muzyka polska w rękopisach i drukach od XI do XX wieku* (1966), *Fryderyk Chopin wczoraj i dziś* (1970), *Józef Elsner – w 120 rocznicę śmierci* (1974), *Warszawa muzyczna drugiej połowy XIX wieku* (1976). Była autorką i współautorką katalogów drukowanych tych wystaw. W zakresie prac bibliogr.-dokumentacyjnych współpracowała m.in. z →K. Michałowskim przy redakcji 4 tomów *Bibliografii Polskich Czasopism Muzycznych* (Kr. 1955-1976 t. 3, 4, 12 i 15). Będąc już na emeryturze przygotowała do publikacji 2 katalogi rękopisów muzycz. XIX w. ze zbiorów BN (W. 1997 i 2002). Prowadziła badania archiwalne w zakresie muzyki pol. w Wilnie, których rezultatem są artykuły w prasie muzycz. oraz mikrofilmy archiwum Emila Młynarskiego sporządzone dla B-ki Narodowej.

Nekr.: *Ruch Muzycz.* 2005 nr 17; W. Pięta: *W.B.-P.* (25.V.1928 – 31.VII.2005). [W:] *B-ka Muzycz.* 2000-2006. W. 2008 s. 241-244 (z fot.); M. Nałęcz: *W.B.-P.* (1928-2005). [W:] *Bibliotekarze warszawscy zmarli w latach 1997-2007.* W. 2010 s. 31-38 (z fot.).

Włodzimierz Pięta

BOGDAŃSKI ANTONI (23 IV 1907 Warszawa – 12 XI 1985 tamże) księgarz, wydawca, nauczyciel szkoły księgarskiej. Pracę zaw. rozpoczął w wieku 15 lat w firmie Gebethner i Wolff, w 1926 ukończył Szkołę Handl. Zgromadzenia Kupców w Warszawie. Był zastępcą kierownika księgarni Gebethner i Wolff w Lublinie i Łodzi, 1933-44 pracował w firmie Zakłady Wydawnicze M. Arcta, od 1940 jako kierownik księgarni M. Arcta. Walczył w Powstaniu Warsz. w zgrupowaniu „Gurt”, był więźniem ołagru w Murnau, powrócił po wojnie do pracy w księgarni M. Arcta w Warszawie. W 1946-50 był współwłaścicielem Spółki Wydaw.-Księgarskiej Braci Bogdańskich, prowadził księgarnię i zajmował się działalnością wydawniczą. Po upaństwowieniu księgarstwa podjął pracę w Pol. Wydaw. Gospodarczych.

Od 1952 pracował w dyrekcji naczelnej „Domu Książki”, od 1958 w warsz. „Domu Książki” jako dyrektor zespołu księgarń, a nast. kierownik księgarni „Oświata”, potem księgarni szkoleniowej im. K.K. Baczyńskiego. W 1958-79 uczył w technikum, a nast. w liceum księg. w Warszawie przedmiotu „Organizacja i technika obrotu księgarskiego”. B. był działaczem społ., do 1939 członkiem Zw. Zaw. Pracowników Księgarskich, od 1945 prezesem koła warsz. Zw. Księgarzy Pol., od 1956 w Stow. Księgarzy Pol., przez 4 kadencje Prezes Zarządu Okręgu Warsz. SKP, członek prezydium i wiceprezes Zarządu Gł. SKP, przew. Gł. Sądu Koleżeńskiego SKP, przew. Komisji Historycznej ZG SKP, przew. komisji weryfikacyjnej księgarzy warsz., współorganizator archiwum SKP. Został odznaczony Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem Powstańczym, medalem Komisji Edukacji Nar., Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Złotą Odznaką m.st. Warszawy, Złotą Odznaką „Wzorowy Księgarz”, Złotą Odznaką Stow. Księgarzy Polskich.

F. Trzaska: Klub Miłośników Historii Księgarstwa. Sylwetki członków. W. 2000 s. 18-19 (z fot.); T. Husak: Byliśmy służbą społeczną. Olsztyn 2000 s. 39, 63, 71, 83, 131, 138, 143, 154, 157, 206, 209, 211, 216, 219, 224, 266-268, 270, 325; Tenże: A.B. (1907-1985). – Księgarz 1985 nr 3-4 s. 62-63 // Arch. ZG SKP.

Bogdan Klukowski

BOKAJŁO MICHAŁ (20 XI 1909 Kozowa, woj. tarnopolskie – 31 XII 1982 Wrocław) księgarz, antykwariusz. Naukę zawodu księg. rozpoczął 10 XII 1926 w księgarni Mojżesza Rubina we Lwowie (ul. Batorego 4). W 1927-32 pracował w Księgarni Kresowej; w II poł. 1934 zatrudnił się w księgarni „Gubrynowicz i Syn właśc. Aleksander Krawczyński” (od 1937 A. Krawczyński d. Gubrynowicz i Syn, od 1938 A. Krawczyński) tamże. Był kierownikiem sprzedaży w dziale sortymentowym. W firmie **A. Krawczyńskiego pracował aż do nacjonalizacji 13 XII 1939; nast. kierował księgarniami sowieckimi Ukrknygokultorg i Knigotorg, pracował też w księgarni M. Kowalskiego. W lipcu 1945 opuścił Lwów, udał się do Krakowa, gdzie do czerwca 1946 pracował w księgarni **S. Kamińskiego. W lipcu 1946 przyjechał do Wrocławia, przywożąc zapas książek. Otrzymany lokal przy ul. Szewskiej 8 (róg Oławskiej) sam wyremontował i w paźdz. tr. otworzył „Księgarnię Michał

Bokajło”. Prowadził ją, z pomocą żony Heleny, do 10 II 1950, kiedy lokal został przejęty przez Przedsiębiorstwo Państw. „Dom Książki”, który odkupił część sortymentu, jednocześnie zatrudniając B., początkowo przy realizacji zamówień, nast. jako kierownika działu zaopatrzenia. W grudniu 1951 został kierownikiem pierwszego antykwariatu „Domu Książki” (Antykwariat-Księgarnia) przy Rynku 6. Księgarnia ta miała charakter gł. naukowy, hum., współpracowała z największymi b-kami nauk. Wrocławia, prowadziła też systematyczną działalność informacyjną, publikując m.in. „Biuletyn Antykwariatu Wrocławskiego”. B. odszedł z „Domu Książki” w listop. 1957. W nast. roku w kamienicy naprzeciw gmachu gł. Uniw. (pl. Uniwersytecki 8) otworzył antykwariat „Szpargały”, który prowadził prawie do końca życia. Początkową ofertę stanowiły zbiory zachowane jeszcze z pierwszej wrocł. księgarni. B. wydawał katalogi i czasopismo „Antykwarskie Szpargały”. Niezwykle ceniony w środowisku za wiedzę bibliofilską. Aktywny w Zw. Księgarzy Pol. (współzałożyciel w paźdz. 1946 Koła Dolnośląskiego i jego prezes w 1949) i w Stow. Księgarzy Polskich. Odznaczony Złotą Odznaką „Zasłużony dla Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia” i Odznaką „Zasłużony Pracownik Handlu i Usług”.

Prz. Księg. 1947 nr 2 s. 19, 21, nr 8 s. 151; 1949 nr 6 s. 69; Sl. Pol. 1983 nr 3 s. 2; W. B[okajło]: M.B. (1909-1982). – Księgarz 1983 R. 27 nr 1 s. 36; E. Ignaczk: Był pionierem księgarstwa. – Kal. Wrocł. 1985 s. 288-290 // B-ka Nar. Zakł. Dokumentacji Księgozn.: Spuścizna F. Pieczętkowskiego; Tamże: Arch. SKP: Z. Arct: Pionierzy, których znałem: wspomnienia księgarza wrocławskiego z lat 1945-1949, s. 31-32, 49, masz. 1967; Arch. „Domu Książki” Wrocław: Akta personalne.

Marta Pękalska

BORECKA IRENA z d. Adamek (7 X 1948 Świdnica – 2 III 2008 Wałbrzych) bibliotekoznawca, biblioterapeuta. W 1966 podjęła pracę w B-ce Publ. w Świdnicy jako mł. bibliotekarz. W 1968 ukończyła 2-letnią szkołę pomaturalną w Państw. Ośrodku Kształcenia Księg. i Bibliotekarzy i objęła stanowisko kierownika działu, a potem księgarni „Dom Książki”. W 1972-74 była kierownikiem Miej. B-ki Publ. w Strzegomiu. Studia bibliotekozn. rozpoczęła w 1974 w Wyższej Szkole Pedagog. w Bydgoszczy, a nast. odbyła studia podypl. z zakresu wsparcia

psychologicznego na Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu. Od 1974 pracowała w Zespole Szkół w Biskupcu (woj. warmińsko-mazurskie) jako nauczyciel-bibliotekarz. Od 1980 zatrudniona była w WSP w Olsztynie na stanowisku asystenta, nast. adiunkta. Tamże prowadziła wykłady i ćwiczenia z czytelnictwa i z opracowanej przez siebie specjalizacji „b-ki szkolne”, a od r. akad. 1988/89 biblioterapii. W 1984 uzyskała w PAN w Warszawie stopień doktora na podstawie rozprawy pt. *Przyrodnicza książka popularnonaukowa w Polsce w latach 1918-1978*. Od 1992 była konsultantem, a nast. dyrektorem Woj. Ośrodka Metod. w Wałbrzychu. Prowadziła zajęcia dydaktyczne w wałbrzyskich uczelniach: Kolegium Nauczycielskim, a także Inst. Pedagogiki WSP Tow. Wiedzy Powszechnej. Od września 1992 była adiunktem w Inst. Filologii Pol. WSP w Zielonej Górze. W 2000 została zatrudniona w Państ. Wyższej Szkole Zaw. im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu jako wykładowca, a nast. prorektor ds. nauczania i dydaktyki oraz dyrektor Inst. Pedagogiki. Pod jej kierunkiem powstało 45 prac magisterskich. Zainteresowania nauk.-badawcze B. skupiały się wokół zagadnień związanych z literaturą dla dzieci i młodzieży, czytelnictwem różnych grup społ., działalnością b-tek w systemach oświaty i kultury. Autorka programów kształcenia bibliotekarzy w zakresie biblioterapii. Opublikowała ponad 30 prac, m.in. książki: *Metodyka pracy z czytelnikiem chorym i niepełnosprawnym: wstęp do biblioterapii* (1991), *Zastosowanie biblioterapii i muzykoterapii w procesie dydaktyczno-wychowawczym i terapii pedagogicznej* (współaut., 1992), *Terapia czytelnicza w procesie dydaktycznym* (1992; wyd. 2: 1994), *Magiczna bajka Marii Konopnickiej* (1998), *Biblioterapia: teoria i praktyka* (2001), *Biblioterapia w szkole podstawowej i gimnazjum* (2002), *Biblioterapia w edukacji dziecka niepełnosprawnego intelektualnie* (współaut., 2003) i *Drama i arteterapia w szkole* (współaut., 2005) oraz artykuły, które ogłaszała na łamach „Bibliotekarza”, „Biblioteki w Szkole”, „Edukacji i Dialogu”, „Poradnika Bibliotekarza” i „Problemów Opiekuńczo-Wychowawczych”. Efektem współpracy z Uniw. im. J. Kupały w Grodnie była książka *Biblioterapia. Lekcii dlã studentov pedagogičeskich special'nostej* (2007). Od 1968 członek Stow. Bibliotekarzy Pol., w którym od 1990 była wiceprzew. Sekcji Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych. Była współzałożyciel-

ką Pol. Tow. Biblioterapeutycznego (1998), od 2000 jego prezesem oraz członkiem Stow. Arteterapeutów Pol. „Kajros”. Otrzymała wielokrotnie nagrody Rektora WSP w Olsztynie i Rektora PWSZ w Wałbrzychu za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne oraz za zasługi na rzecz uczelni. Od 2009 przy Pol. Tow. Biblioterapeutycznym we Wrocławiu działa Gabinet Biblioterapeutyczny im. B.

Dr I.B. [wspom. pośm.]. – Biblioterapeuta 2008 nr 1 s. 2; I.B. (1948-2008). – Por. Bibliot. 2008 nr 5 s. 33-34; G. Surniak: Gabinet biblioterapeutyczny im. I.B. – Tamże 2010 nr 5 s. 28-29; W. Tarantiej: I.B. – człowiek i biblioterapeuta. – Biblioterapeuta 2008 nr 3 s. 28 // Pol. Tow. Biblioterapeutyczne Wrocław: Akta personalne // Inf. Genowefy Surniak.

Zbigniew Gruszka

BORMAN ANTONI (30 VII 1897 Warszawa – 16 IX 1968 Londyn) działacz kulturalny, wydawca. Szkołę średnią ukończył w 1915 w Warszawie, rozpoczął studia architektoniczne na Politechnice Warsz., przerwane przez wybuch wojny pol.-bolszewickiej. Po wojnie, wspólnie z Tadeuszem Gronowskim, założył firmę reklamową „Plakat”, pionierską na rynku reklamy graficznej. W 1924, razem z M. Grydzewskim rozpoczął wydawanie tyg. „Wiadomości Literackie”, był administratorem pisma aż do jego zamknięcia w 1939, zdobywał reklamodawców i zapewniał pismu finansową płynność. Wydawca (1924-39) dodatków do tyg.: „To-To”, „Pani” i „Pologne Litteraire” oraz samodzielnego pisma „Przyjaciel Psa” (1936). Brał udział w kampanii wrześniowej. W grudniu 1939, ścigany przez gestapo, uciekł do Francji, gdzie pracował w Min. Informacji, a później Informacji i Dokumentacji, przygotowywał wystawy i broszury propagandowe o Polsce; był kierownikiem arch. fotograficznego w Dziale Informacyjnym Ministerstwa. W 1940, wspólnie z M. Grydzewskim, wydawał w Paryżu tyg. „Wiadomości Polskie Polityczne i Literackie”. Po klęsce Francji przeniósł się do Londynu. B. wziął udział w działaniach zbrojnych, jako żołnierz 1. Dywizji Pancerniej gen. Maczka walczył we Francji, Belgii i Holandii. Wiosną 1945 roku zorganizował w Brukseli wystawę propagandową pt. *La Pologne notre alliée*, pokazywaną również w Paryżu i Luksemburgu. Po wojnie zrehabilitował i wydał książkę J.-R. Leconte’a *L'aide des officiers polonais exilés à la renovation militaire Belge 1832-1853* (Bruxelles

1945). Tłumaczył (1946): opowiadania P. A. Silvestre'a (dla pisma „Na Szlaku Kresowej”, pod pseud. Kaloma) oraz *Psa Baskerville'ów* A. Conan-Doyle'a. Od 1946 był współwydawcą i administratorem „Wiadomości” londyńskich. Opracowywał dział reklam, korespondencji redakcyjnych, zajmował się finansami pisma i pozyskiwaniem nowych prenumeratorów. Był pomysłodawcą i wydawcą antologii *Warszawa w pieśni. Wiersze i poematy* (1947) zredagowanej przez M. Grydzewskiego; autorem szkiców wspomnieniowych o przedwojennej Warszawie drukowanych na łamach „Wiadomości” i w antologii *XXX-lecie Wiadomości* (1957).

Wiadomości 1968 nr 50 (1185); Inwentarz Archiwum „Wiadomości” (1946-1981). Opr. M.A. Supruniuk, A. Jadowska, M. Karpińska. Toruń 2006; S. K o s s o w s k a : Galeria przodków. W. 1991; XXX-lecie „Wiadomości”. Pod red. T. Terleckiego. Londyn 1957 // B-ka Uniw. M. Kopernika, Arch. Emigracji Toruń: Materiały arch.; Arch. „Wiadomości” (1946-1981) oraz arch. „Wiadomości Polskich, Politycznych i Literackich” (1940-1944).

Aneta D. Jadowska

BOŻEK JAN (1 VI 1904 Kielanowice – 19 X 1986 Wrocław) bibliotekarz. W 1935-44 pracował jako magazynier B-ki Uniw. we Lwowie. W czasie II wojny świat. walczył w szeregach II Armii WP, ciężko ranny zyskał kilka odznaczeń. Zatrudniony w B-ce Uniw. we Wrocławiu 15 III 1946. Włożył wiele pracy w zabezpieczenie i porządkowanie cennych dla kultury nar. księgozbiorów w odbudowywanej po wojnie wrocławskiej Książnicy. Pracował początkowo w magazynie gł. B-ki przy ul. Szajnochy. W 1956-58 w trakcie odbudowy spalonego gmachu b-ki „Na Piasku” (ul. Św. Jadwigi 3/4) brał udział w pracach przenoszenia najcenniejszych zbiorów specjalnych. Współorganizował Czytelnię Zbiorów Specjalnych. Na emeryturę przeszedł 31 III 1970, jednak na pół etatu pracował jeszcze do 1978. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Posiadał też odznaczenia regionalne, pisma pochwalne i dyplomy uznania od władz uczelni.

Mól biblioteczny. Biul. Inf. za rok 1986. Wr. 1987 s. 22; E. Pomarański: Informator o lokalizacji grobów pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu zmarłych w latach 1947-1996. Wr. 1997 s. 14 // Arch. B-ki Uniw. Wrocl.: Akta personalne.

Agnieszka Nowacka

BROŻEK LUDWIK (25 VIII 1907 Karwina, Śląsk Cieszyński, obecnie Republika Czeska – 7 VI 1976 Cieszyn) nauczyciel, bibliotekarz, bibliograf, bibliofil. Ukończył pol. szkołę lud. w Karwinie, przez 2 lata uczył się w pol. gimnazjum realnym w Orłowej. W 1921 przeniósł się do Gimnazjum Pol. w Cieszynie, gdzie w 1927 zdał maturę i rozpoczął studia na Wydz. Teolog. Uniw. Jagiell. w Krakowie. Po roku zrezygnował i podjął naukę w Państ. Pedagogikum tamże, równocześnie jako wolny słuchacz uczęszczał na wybrane wykłady na UJ, które ukończył w 1930 z dyplomem nauczyciela szkół podstawowych. W 1969 na Uniw. Wrocławskim uzyskał stopień nauk. doktora przedstawiając dysertację *Folklor i jego odbicie w regionalnej kulturze i literaturze Śląska Cieszyńskiego*. Pracował jako nauczyciel w Skoczowie (1930/31), a od 1931 w Cieszynie. W 1930-39 był sekretarzem red. „Zarania Śląskiego”; w 1935 gdy redakcja została przeniesiona do Katowic B. podjął prace adiunkta w B-ce Sejmu Śląskiego. W 1939 został mianowany kustoszem Muz. Miej. w Cieszynie. II wojnę świat. spędził w Karwinie i Cieszynie pracując jako robotnik. Po wyzwoleniu Cieszyna przystąpił do zabezpieczania zbiorów muzealnych i księgozbiorów (ok. 60 tys. t.) rozproszonych przez okupanta. W Muzeum pracował do 31 XII 1971, nast. skoncentrował się na kierowaniu Oddz. Zabytkowym B-ki Śląskiej w Cieszynie, którym jako kustosz zajmował się od 1960 do śmierci. B. był regionalistą zainteresowanym badaniami hist.-literackimi i bibliogr.; uważał regionalizm za część badań nauk. stanowiący ważny element syntezy kultury narodowej. W 1930 zadebiutował w „Zaraniu Śląskim” artykułem *O bibliografii Cieszyńskiej i rzeczach pokrewnych* (nr 1 s. 4-8); do 1939 opublikowanych w tym piśmie kilkanaście materiałów informacyjnych, sygn. L.B. lub anonim., o wydarzeniach kult., hist., okolicznościowych, o ruchu bibliof. na Śląsku; zamieścił kilka recenzji prac dot. historii i kultury Śląska Cieszyńskiego. Na łamach „Silva Rerum” ogłosił art. *Biblioteki cieszyńskie* (1939 nr 10). W 1933 został z *J. Koraszewskim, Piotrem Pampuchem i Stanisławem Wallisem powołany w skład Komitetu Red. *Bibliografii Śląskiej* (retrospektywnej), prace te jednak zostały zahamowane. Od 1936 z J. Koraszewskim i Marią Pampuchówną oprac. bibliografię bieżącą Śląska ukazującą się do 1939 jako kwart. „Wykaz Literatury Bieżącej o Śląsku”. Po 1945 nadal współprac. z „Zaraniem Śląskim”,

w 1953-66 był członkiem redakcji, gdzie opublikował m.in. prace poświęcone *J. Lompie, studia bibliograf. i dokumentacyjne, m.in. szkice o zapomnianym cieszyńskim pisarzu i folklorystie Robercie Zanibalu (1972 z. 3 s. 243-249). Ogłosił liczne artykuły poświęcone dziejom pol. księgozbiorów w Cieszynie m.in. *W stulecie pierwszej cieszyńskiej wyprawy po książki polskie do Krakowa* („Kalendarz Głosu Ludu 1948”, Ostrava 1947 s. 38-40), *Biblioteka naukowa „Silesia” w Czeskim Cieszynie* („Zwrot” 1949 nr 1 s. 15), *O chłopie cieszyńskim, co kochał książki a nienawidził wojny* („Głos Ludu” 1956 nr 39), *Jan Matula i jego zainteresowania* („Głos Ziemi Cieszyńskiej” 1976 nr 11) oraz księgozbiorem znajdującym się w zbiorach Oddz. Zabytkowego B-ki Śląskiej w Cieszynie, m.in. *Zbiory cieszyńskie* (W: *Biblioteka Śląska 1922-1972*, Kat. 1973 s. 67-83), *Oddział zabytkowy w Cieszynie* (tamże s. 250-251). Był autorem książek m.in. *Prasa legionowa na Śląsku* (Kat. 1936), *Z dziejów książki polskiej na Śląsku Cieszyńskim* (Cieszyn 1947), *Bibliografii kopernikowskiej: 1923-1948* (Poznań 1949), studium monograf. *Jan Dzierżoń* (Opole 1978). Przygotował do druku m.in. wybór pism J. Wantuły *Książka i ludzie* (Kr. 1956), *Dzieje piśmiennictwa śląskiego* W. Ogrodzińskiego (z Z. Gierowskim, Kat. 1965), *Korespondencję Pawła Stalmacha* (z I. Homolą, Wr. 1969), powieści J.I. Kraszewskiego *Historia prawdziwa o Peterku Właście, palatynie, którego zwano Duninem* (z J.L. Kowalczykiem, W. 1959) oraz *Białą księżę* (W. 1960); oprac. wybór opowiadań G. Morcinka *Z mojej ziemi* (Stalinogród 1955). Ogłaszał liczne zestawienia bibliogr. m.in. prac *W. Borowego, ks. *J. Londzina, W. Krzyszczka, Z. Kossak, G. Morcinka. Współpracował z czasopismami „Fontanna”, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, „Gwiazdka Cieszyńska”, „Kuźnica”, „Polska Zachodnia”, „Powstaniec Śląski”, „Rocznik Cieszyński”, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku”, zaolziański „Zwrot”. Był autorem haseł do *Polskiego Słownika Biograficznego*, *Słownika folkloru polskiego*, *Słownika pracowników książki polskiej*. Zabiegał o zachowanie i publikowanie spuścizny śląskich pisarzy. Przyjaźnią darzyli B. twórcy, m.in. Bolesław Lubosz, Julian Przyboś, Henryk Jasiczek, Gustaw Morcinek, i dedykowali swoje utwory, a także regionaliści Alojzy Targ i *J. Wantuła. Dorobek B. liczy ok. 530 poz. bibliogr. ogłoszonych drukiem, w tym 29 zestawień bibliogr. osobowych, regionalnych, lokalnych, wybranych typów dokumentów, za-

gadnień; w rękopisach pozostały materiały o charakterze biblio- i biograficznym. Wygłaszał prelekcje na zebraniach cieszyńskiego oddz. Pol. Tow. Historycznego, w Klubie Propozycji, w Domu Kultury i B-ce Miej. w Ustroniu i Wiśle, na sesjach popularnonauk. m.in.: *Jan Wantuła – miłośnik książki*, *Pamiętniki cieszyńskie – od Gajdźcy po Żebroka*, *Kalendarze cieszyńskie*, *Trzy postacie: Stalmach, Cinciada, Kubisz*. Organizował spotkania cieszyńskich humanistów dla zainspirowania badań i ogłaszania prac nauk. dot. regionu. Początki pasji bibliof. B. przypadają na okres nauki w gimn., pomagał w b-ce szkolnej przy porządkowaniu księgozbioru. Zbierał książki i in. materiały dot. Śląska Cieszyńskiego, czasopisma, powieści w odcinkach, m.in. *Wyrębany chodnik* G. Morcinka. Do 1939 zgromadził ponad 2,5 tys. książek i zbiór czasopism śląskich, nieliczne z nich odzyskał po wojnie. Od 1937 był członkiem Sekcji Bibliof. Zw. Bibliotekarzy Pol. w Katowicach, którą z *T. Pietrykowskim przekształcił w Śląskie Tow. Miłośników Książki i Grafiki. W 1943-44 uratował z placu składowego w Cieszynie wiele wartościowych książek wywiezionych tam przez Niemców. Po wojnie w swoim domu w Cieszynie (ul. Stalmacha 14) ponownie zgromadził bogatą b-kę, liczącą ok. 30 tys. tomów, w jej skład wchodziły stare druki, książki wyd. w XIX w., 20-leciu międzywoj., okresie okupacji i w latach powojennych. Posiadał silesiana, dzieła z zakresu literatury, językoznawstwa, historii sztuki, teatru, bibliologii, rękopisy, pamiętniki, broszury jarmarczne, ulotki, notatki, bogaty zbiór kalendarzy gł. z 1910-39, książek religijnych – modlitewników, śpiewników, zbiorów kazań – katol. i ewangelicznych wyd. na Śląsku Cieszyńskim. Gromadził księgi pamiątkowe, gł. ze Śląska Cieszyńskiego, sprawozdania z działalności szkół, instytucji nauk., b-tek; wydawnictwa serijne i serie wydawnicze. W zbiorze B. znajdowały się egzemplarze książek niem. (XIX w.), ros., franc., czeskich, słowackich. Posiadał arch. prasowe liczące 1,5 tys. poz. (1 tys. ogólnopol., 300 górnośląskich, 200 cieszyńskich). Domowy księgozbiór chętnie udostępniał, a z wypraw do prywatnych b-tek często sporządzał notatki, w których charakteryzował przeglądany zbiór. Utrzymywał bibliof. kontakty z J. Londzinem, J. Wantułą, Władysławem Chojnackim. Na tekstach umieszczał glosy i marginalia ołówkiem. Większość swoich książek sygnował podpisem „L. Brożek” ołówkiem lub piórem na karcie tyt. recto, często z datą i miejscem zakupu lub pie-

czątką „Ze zbiorów L. Brożka”. Posiadał 3 ekslibrisy, którymi ozdobił część tomów. Po śmierci B. część księgozbioru (ok. 17 tys. wol.) zakupił Uniw. Śląski w Katowicach, obecnie znajdujący się w B-ce Instytutu Bibliotecz. i Informacji Nauk. UŚ, reszta pozostała u rodziny lub uległa rozproszeniu. Aktywnie działał w Stow. Bibliotekarzy Pol., PTH, Tow. Literackim im. A. Mickiewicza, Stronnictwie Demokratycznym, Pol. Zw. Kult.-Oświatowym na Zaolziu. Był radnym Miej. Rady Nar. i ławnikiem Sądu Powiatowego; uczestniczył w pracach komitetu obchodów 1150-lecia Cieszyna.

B. Snoch: Górnośląski leksykon biograficzny. Kat. 2004 s. 47; J. Miękina-Pindur: L.B. „Śląski Estreicher”. Sylwetka bibliologa, bi[b]liofila i regionalisty. Kat. 2001 (z bibliogr. przedmiot., podmiot.); Taż: L.B. jako kierownik Cieszyńskiego Oddziału Zabytkowego Biblioteki Śląskiej. [W:] Książka na Śląsku w latach 1945-1989. Pod red. M. Pawłowiczowej. Kat. 1999 s. 274-283; A. Orascki: Dawna książka polska w księgozbiorze L.B. [W:] Tamże s. 284-291; L.B. „Śląski Estreicher”. Red. J. Miękina-Pindur. Cieszyn 1998 (z fot.); M. Fazan: Dr L.B. (1908-1976). – Zaranie Śląskie 1976 z. 4 s. 743-754 (błędna data ur.); A. Wiedera: Wspomnienie o L.B. – Lit. Ludowa 1976 nr 6 s. 40-42; J. Pilch: Z dziejów przyjaźni. – Poglądy 1981 nr 11 s. 16-17 (z fot.); nr 12 s. 16-17 (z fot.); E. Rosner: O L.B. osobiście. – Kal. Cieszyński 1986 s. 148-150; J. Mayer: Dawne wydania dzieł Mikołaja Kopernika i o Koperniku w Bibliotece Śląskiej w Katowicach. – Kal. Śląski 1973 s. 115; Biblioteka Śląska 1922-1972. Kat. 1973 s. 19, 22, 93, 67-63, 250-251, 254, 256, 275, 283; L. Miękina: Prekursorzy. Cieszyn 1988 s. 132 (błędna data ur.) // K. Szelong: Stan badań nad księgozbiorem historycznymi z terenu Śląska Cieszyńskiego [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.kc-cieszyn.pl/pl/index.html> [dostęp z dn. 18.11.2009]; B.L. 1907-1976. [W:] Elektroniczny Słownik Biograficzny Śląska Cieszyńskiego [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://m3net3.kei.pl/cgi-bin/2/makwww.exe?BM=01&IM=01&WI=BROxE-K%7FLUDWIK%7F1907%7F1976&NU=01&DD=1> [dostęp z dn. 18.11.2009] // Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotecz. i Inf. Nauk.: U. Wójcikówna: Kalendarium życia i działalności oraz bibliografia podmiotowo-przedmiotowa L.B., praca mag.

Magdalena Rzadkowska

BRZOWSKA ZDZIŚLAWA MARIA (6 X 1917 Warszawa – 8 I 2007 tamże) bibliolog. W 1928 ukończyła w Warszawie szkołę powsz. i rozpoczęła naukę w Państ. Gimnazjum im. E. Plater, wówczas też wstąpiła do Zw. Harcerstwa Polskiego. Po maturze w 1936 podjęła studia w

Szkole Nauk Polit. na Wydz. Ekon.-Społecznym Uniw. Warszawskiego. W okresie II wojny świat. pełniła tajną służbę harcerską, jej zastęp zajmował się samopomocą, opieką nad dziećmi, rozwojem kulturalnym poprzez różne formy pracy artyst.; była sanitariuszką i łączniczką. Po Powstaniu Warsz. i pobycie w obozie przejściowym w Pruszkowie znalazła się w Komorowie, nast. w Krakowie. Od 1945 pracowała w Łodzi w b-ce Centrum Szkolenia Pracowników Opieki Społecznej. Po ukończeniu w 1946 kursu bibliotekarskiego zorganizowanego przez Zw. Bibliotekarzy Pol. kierowała nią do likwidacji w 1951. Pracę zaw. B. przerwało na rok aresztowanie przez UB w 1947 z powodu utrzymywania kontaktów z działaczami harcerskimi przebywającymi na emigracji. B. podjęła przerwana przez wojnę naukę, studiowała na Uniw. Łódzkim bibliotecz. i socjologię. Na IV roku studiów została zaangażowana przez prof. *J. Muszkowskiego na pół etatu jako z-ca asystenta w Katedrze Bibliotecz., po ich ukończeniu w 1952 – jako asystentka. W UŁ pracowała do 1956 roku, I IV tr. została służbowo przeniesiona na Uniw. Warsz., na równorzędne stanowisko w Katedrze Bibliotecz., gdzie pracowała do przejścia na emeryturę w 1982. Stopień nauk. doktora uzyskała w 1964 na podstawie pracy *Recepcja dzieł Jana Christiana Andersena w Polsce*, która została wydana pt. *Andersen w Polsce: historia recepcji wydawniczej* (W. 1970) i przetłum. na jęz. duński (Odense 1970). Mając przygotowanie bibliotekoznawcze i socjologiczne B. była zainteresowana problemami socjologii książki i czytelnictwa. Organizowała badania czytelnicze w b-kach publ. Warszawy i Łodzi, w 1969-71 wraz z pracownikami UW i B-ki Publ. m.st. Warszawy kierowała badaniami „Funkcja biblioteki publicznej w całokształcie systemu kultury miasta”. Opublikowała m.in.: *Absolwenci studiów bibliotekoznawczych Uniwersytetu Łódzkiego i ich praca zawodowa* (W: *Z badań klasy robotniczej i inteligencji*, Łódź 1958 s. 193-220), *Jan Muszkowski. Przegląd ważniejszych wydarzeń życia i twórczości* („Studia o Książce” 1972 t. 3 s. 5-53), *Z problematyki potrzeb czytelniczych* („Przegląd Biblioteczny” 1978 R. 46 z. 2 s. 139-146), *Michał Ambros (1891-1984)* („Studia o Książce” 1986 t. 16 s. 285-290), *Refleksja nad udziałem studentów w kształtowaniu życia Instytutu* (W: *Kształcenie akademickie w zakresie księgoznawstwa, bibliotekoznawstwa i informacji naukowej – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*,

W. 1989 s. 83-90); oprac. i poprowadziła przedm. *Wstęp do socjologii książki Jana Muszkowskiego* („Studia o Książce” 1972 t. 3 s. 93-151). Była autorką opracowań programów studiów w Instytucie Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UW: *Informator o studiach: Wydział Historyczny. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej* (W. 1969), *Informator o studiach w zakresie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Uniwersytet Warszawski. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej* (wyd. 2, W. 1971). Prowadziła wykłady, ćwiczenia i seminaria magisterskie z zakresu socjologii książki i czytelnictwa, wypromowała 120 magistrów. Doprowadziła do utworzenia w 1987 specjalizacji czytelnictwa i była autorką jej programu. Podczas pracy w UW pełniła wiele funkcji organizacyjnych w Katedrze, a nast. w Instytucie; była członkiem Kolegium Dyrekcyjnego Instytutu, w 1972-76 kierowała Zakł. Bibliotekozn., w 1976-85 była kierownikiem Studium dla Pracujących. Od 1963 organizowała współpracę nauk. i wymienne praktyki zaw. studenckie z Katedrą Knihovnictvi Uniw. Karola w Pradze oraz uniw. na Słowacji, Węgrzech i w NRD. Wspomagała dydaktykę z zakresu bibliotekozn., gł. socjologii książki i czytelnictwa, na Podypl. Studium Bibliotekozn. w Inst. Filologii Pol. Uniw. Gdańskiego i w Katedrze Bibliotekozn. Uniw. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Nekr.: Gaz. Wyb. z 12, 13-14 I 2007; A. Radziejowska-Hilchen: Z.B. w trzecią rocznicę śmierci. – Pr. Bibl. 2010 nr 1 s. 137-139; Harcerki 1939-1945. Pod red. M. Straszewskiej. W. 1973 s. 119, 210, 341, 483; Toż wyd. 2. Pod red. K. Wyczańskiej. W. 1982 s. 137, 228, 360, 477; Harcerstwo żeńskie w Warszawie w latach 1911-1949. Oprac. A. Zawadzka i in. W. 1995 s. 250; Warszawskie Uniwersyteckie Studia Bibliotekoznawcze i Informacyjne (1951-2001). Pod red. E.B. Zybert. W. 2002 s. 61, 69, 81-82, 85-86, 88, 90, 93, 115, 121, 169; A. Skrzypczak: Bibliografia osobowa pracowników IINiSB za lata 1951-2000. W. 2002 s. 24 // Arch. Uniw. Warsz. i Arch. Instytutu Informacji Nauk. i Studiów Bibliolog. UW: Dokumenty dot. B.; Arch. Muzeum Harcerstwa Warszawa: Teczki biograficzne Zofii Florczak.

Anna Radziejowska-Hilchen

BUGNO MARIA z d. Jaworska (6 IX 1916 Olszanica, woj. stanisławowskie – 16 XII 1991 Gdańsk) romanistka, bibliotekarka. W 1933 ukończyła Gimn. Humanistyczne Sióstr Urszulanek w Stanisławowie, gdzie otrzyma-

ła świadectwo dojrzałości. W tymże roku rozpoczęła studia na kierunku filologia franc. na Wydz. Hum. Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie, w 1939 uzyskała absolutorium. W 1938-41 i 1944-45 była zatrudniona w Katedrze Filologii Franc. uniw. lwowskiego. W 1945 przeniosła się do Gdańska. W 1946 rozpoczęła pracę w B-ce nowo powstałej Akad. Lekarskiej w Gdańsku. Współorganizowała tę B-kę porządkując i scalając uratowane po wojnie zbiory med. oraz otrzymane z zagranicy dary, gł. czasopisma. B. zorganizowała od podstaw Oddz. Czasopism, który pełnił również funkcję ośrodka informacji nauk. i kierowała jego pracami. Jednocześnie uzupełniała wykształcenie w Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie uzyskała tytuł magistra w 1947. W 1948 otrzymała status pracownika nauk. w B-ce Akademii Lek. w Gdańsku, a w 1956 została wicedyr. tej placówki, która nosiła już wtedy nazwę B-ki Gł. Akademii Med. w Gdańsku. W 1963 uzyskała tytuł bibliotekarza dyplomowanego. Była inicjatorką powstania pierwszej w uczelnianych b-kach Trójmiasta pracowni poligraf. świadczącej usługi dla czytelników. Od 1 X 1969 objęła stanowisko dyrektora B-ki Gł. AMG, które pełniła do przejścia na emeryturę w 1976. Pracę zaw. kontynuowała w niepełnym wymiarze czasu, aż do 1985. W ramach działalności dydak. przygotowała program i przez szereg lat prowadziła zajęcia dla doktorantów z zakresu informacji nauk. i przysposobienia bibliotecznego. Aktywnie działała w Stow. Bibliotekarzy Polskich. W 1948-50 prowadziła też, na kursach dokształcających, wykłady i ćwiczenia dla czynnych zaw. bibliotekarzy Trójmiasta. Odznaczona została m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” i „Za zasługi dla Gdańska” oraz Medalem Pamiątkowym XL-lecia AMG.

Annales Acad. Med. Gedanensis 1992 t. 22 s. 251-252 (J. de Laval, z fot.) // Arch. Akademii Med. Gdańsk: Akta personalne.

Anna Grygorowicz

BUJNOWSKI JÓZEF (18 III 1910 Okolica-Rudawa k. Braślawia – 15 II 2001 Londyn) poeta, historyk i teoretyk literatury, wydawca. Po zdaniu matury w gimn. im. Grzegorza Piramowicza w Dziśnie rozpoczął studia polonist. na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie, uzupełniając je seminariami z filozofii i pedagogiki. Aktywnie uczestniczył w studenckim życiu kulturalnym. Był m.in. inicjatorem Klubu

Błękitnych i współzałożycielem mies. „Smuga”. Od 1935 pracował jako nauczyciel gimnazjalny w Braślawiu; w r. szk. 1939/40 został mianowany z-cą dyrektora Gimn. i Liceum im. P. Skargi w Wilnie. Z tego okresu pochodzą dwa pierwsze tomy wierszy B. *Pęknięty tor* (Braślaw 1937) i *Pięścią w twarz. Kwiatami pod nogi* (tamże 1939). We wrześniu 1939 brał udział w obronie Lwowa. Dwukrotnie aresztowany przez NKWD został zesłany do obozu pracy k. Urzumu nad Wiatką, skąd uciekł w sierpniu 1942. Wraz z armią gen. W. Andersa przeszedł szlak bojowy ze Śr. Wschodu do Włoch. W latach wojennych współred. pismo „Sitwa” – organ 5. Kresowej Brygady Wileńskiej. Na jego łamach publikował wiersze, prozę, odezwy, sprawozdania. Cztery tomy „Sitwy” dokumentują pobyt żołnierzy w Ziemi Świętej (T. 1: 1941-1943), we Włoszech (T. 2: 1943-1944, T. 3: 1946) i w Anglii (T. 4: 1949). Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, pracując w 1947-52 jako nauczyciel w pol. szkołach. Od 1952 był związany z Pol. Uniw. na Obczyźnie (PUNO) w Londynie, gdzie uzyskał doktorat i przygotował rozprawę habilitacyjną. Był zasłużonym dydaktykiem akademickim, propagatorem nowoczesnej wrażliwości estetycznej (np. poezji konkretnej), profesorem PUNO, dwukrotnym dziekanem tamtejszego Wydz. Humanistycznego (1967-71, 1978-85), kierownikiem Katedry Literatury Pol. (1964-70), doktorem *honoris causa* tej uczelni. Wykładał na Uniw. Londyńskim i współprac. ze szkołami wyższymi poza Wielką Brytanią. Był inicjatorem i opiekunem nauk. Koła Polonistów przy PUNO, skupiającego studentów zainteresowanych nowymi nurtami w krytyce i literaturze. W 1952 założył wydawnictwo Pol. Tow. Literackie (PTL) z zamiarem upowszechniania twórczości młodych poetów, którzy nie mogli liczyć na przychylność opiniotwórczych środowisk emigracyjnych. PTL funkcjonowało niezależnie od zaw. zrzeszeń pisarzy. Książki składano w domu B. na zakupionych przez niego prostych maszynach drukarskich. Nakładem PTL ukazały się m.in. *Czuwanie u drzwi* F. Śmieji (1953), *Epitafium jesieni* Z. Ławrynowicza (1953), *Próby* W. Gniatczyńskiego (1954). Jako członek zarządu Zw. Pisarzy Pol. na Obczyźnie (od 1956) zainicjował publikację serii arkuszy poetyckich, dzięki którym zaprezentowano twórczość Bogumiła Andrzejewskiego, Mieczysława Paszkiewicza i Danuty Bieńkowskiej. Bronił autonomii pisarzy, nie dopuszczając do nadmiernej ingerencji wydawców w artyst. profil arkuszy.

Został odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych, Brązowym i Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Gwiazdą Italii, Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta.

M. Jentys: J.B. [W:] Literatura polska XX wieku. Przewodnik encyklopedyczny. Red. J. Wojnowski. T. 1. W. 2000; M. Karpińska: Spadkobierca awangardy – o poezji J.B. – Arch. Emigracji 2006 z. 7-8 (1-2); W. Ligęza: Wakacje J.B. [W:] Literatura utraczona, poszukiwana czy odzyskana. Wokół problemów emigracji. Red. Z. Andres i J. Wolski. Rzeszów 2003; Tenże: Wczesna twórczość J.B. [W:] Poezja i poeci w Wilnie lat 1920-1940. Studia. Red. T. Bujnicki, K. Biedrzycki. Kr. 2003; A. Moskałowa: J.B. – Pamiętnik Literacki [Londyn] 1988 t. 13; F. Śmieja: Zbliżenia i kontakty. Kat. 2003.

Marta Karpińska

BUKALUK Ewa z d. Sypniewska (4 IV 1951 Ciechanów – 1 VI 2006 Bydgoszcz) inżynier zootechnik, nauczyciel akademicki, bibliotekarka. W 1974 ukończyła Akad. Rolniczo-Techn. w Olsztynie (Wydz. Zootechniczny), w 1975 – Międzywydz. Studium Pedagog. także. W marcu tr. rozpoczęła pracę nauk.-dydaktyczną w Zakł. Hodowli i Produkcji Bydła Inst. Zootechnicznego Akad. Techniczno-Rol. w Bydgoszczy. Zainteresowania B. skupiały się wówczas wokół zagadnień dot. genetyki, hodowli i użyteczności zwierząt gospodarskich. Z tego zakresu ogłosiła kilkanaście publikacji. W 1983 uzyskała stopień doktora nauk rolniczych. Od 1990 kierowała Działem Nauki ATR, a od 1991 związała się zaw. z B-ką Gł. tej uczelni (Dział Informacji Nauk.). Ukończyła studia podypl. w Inst. Informacji Nauk. i Studiów Bibliolog. Uniw. Warszawskiego. Otrzymała staże w b-kach uniw. w Grenoble oraz w Linköping i Norrköping (Szwecja). W B-ce ATR w Bydgoszczy wzięła aktywny udział w procesie komputeryzacji i automatyzacji prac bibliot.; zajmowała się zagadnieniami elektronicznych nośników informacji nauk. (bazy danych, katalogi b-tek pol. i zagr., serwisy inf., zasoby sieci Internetu). Połączenie wiedzy z zakresu nauk roln. i bibliotekozn. pozwoliło B. na nawiązanie ściślejszej współpracy z placówkami specjalistycznymi, gł. z Centr. B-ką Rolniczą w Warszawie. Brała udział w przekładzie terminologii języka deskryptorowego z zakresu zoologii z wielojęz. tezauryś AGROVOC na jęz. polski. Wydawała *Bibliografię publikacji pracowników ATR* – w formie drukowanej i dostępnej w Internecie bazy danych. Ponadto oprac. i realizowała no-

woczną koncepcję adnotowanej *Bibliografii prac doktorskich i rozpraw habilitacyjnych pracowników ATR*, również w formie dostępnej w Internecie bazy danych. Była inicjatorką i współtwórcą nowej strony internetowej B-ki Gł. ATR. Wygłaszała referaty na konferencjach bibliot., publikowała artykuły w czasop. specjalistycznych, m.in. *Elektroniczne źródła informacji naukowej z zakresu rolnictwa w naukowych bibliotekach w Polsce* („Przegląd Hodowlany” 2001 nr 12 s. 28-30), *Podstawowe usługi i narzędzia wyszukiwawcze w sieci Internet* (Tamże 2001 nr 11 s. 31-33), *Prace promocyjne pracowników naukowych Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy w sieci Internet* („Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2003 nr 1 s. 35-40). Dokumentowała dorobek nauk. pracowników ATR w Bydgoszczy (W: *III Seminarium „Komputerowe systemy biblioteczne w szkołach wyższych regionu bydgoskiego i toruńskiego”* 1997 s. 55-62). Była też autorką prac dot. b-tek zagr.: *Centralny katalog naukowy LIBRIS jako system biblioteczno-informacyjny dla szkół wyższych w Szwecji* („Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2000 nr 4 s. 21-30), *Usługi systemu biblioteczno-informacyjnego LIBRIS dla bibliotekarzy i czytelników na przykładzie Biblioteki Uniwersytetu Linköping w Szwecji* (W: *IV Seminarium „Komputerowe systemy biblioteczne w szkołach wyższych regionu bydgoskiego i toruńskiego”* 1999 s. 29-42). Po egzaminie państw. (18 VI 2002) została powołana na stanowisko kustosa dypl., od 1 I 2004 pełniła funkcję dyrektora B-ki Gł. ATR. Przeprowadziła szereg zmian i usprawnień w organizacji pracy bibliot., podjęła decyzję o zakupie i wdrożeniu nowego komputerowego systemu bibliot. HORIZON. Zreorganizowała czytelnię gł., tworząc dodatkową czytelnię pracy indywidualnej z możliwością skorzystania z bezprzewodowego dostępu do Internetu. B. opracowała też koncepcję funkcjonowania B-ki w nowoczesnym budynku Regionalnego Centrum Innowacyjności. Brała udział w wielu dziedzinach życia ATR w Bydgoszczy i jej B-ki; była członkiem Senatu (1996-98), Rady Bibliot. i Uczelnianej Komisji Wyborczej w kilku kadencjach. Należała do Pol. Tow. Informacji Naukowej. Przez wiele lat prowadziła zajęcia dydak. z przysposobienia bibliot. dla studentów I roku ATR, wykłady i ćwiczenia z zakresu elektronicznych źródeł informacji nauk. dla dyplomantów i pracowników oraz studentów bibliotekozn. i odbywających praktyki wakacyjne w B-ce ATR. Pracę B. przerwała w 2005 choroba.

T. Skibicka: Wspomnienie o dr inż. E.B. – Biul. Inf. ATR w Bydgoszczy 2006 nr 2 s. 30-31; Tempus Phare. Structural Joint European Project. Annual Report a. Statement of Expenditure for 1995/96, Annex III/4 // Arch. ATR Bydgoszcz: Akta personalne.

Teresa Skibicka

BYKOWSKI LEON w publikacjach ukr. Lev, Levko Bikovs'kij, w ameryk. Lev, Leo Bykovsky (10 IV 1895 w. Olchowiec, pow. Zwinogródka, gub. kijowska, Ukraina – 11 I 1992 Denver, Stany Zjednoczone) inżynier, bibliotekarz, bibliolog, bibliograf. W 1912 ukończył Szkołę Handl. w Zwinogródce i tr. rozpoczął studia w Petersburgu na Wydz. Metalurgicznym Inst. Politechnicznego. W 1914 podjął studia w Inst. Leśnym, których nie ukończył. W lutym 1918 przyjechał do Kijowa, gdzie został zatrudniony w Dziale Prasowym Min. Spraw Zagranicznych; od maja tr. został sekretarzem Kijowskiego Tow. Wydawniczego „Drukarz”. Od stycznia 1919 do paźdz. 1921 (z przerwami) pracował w Ukraińskiej B-ce Nar., początkowo jako etatowy współpracownik. Jesienią 1919 wyjechał do Kamieńca Podolskiego, gdzie był słuchaczem na Wydz. Historyczno-Filolog. Ukraińskiego Państw. Uniw.; jednocześnie pracował jako mł. pomocnik bibliotekarza w B-ce Uniw., został też członkiem założonego przy niej Kamieniecko-Podolskiego Tow. Bibliotekarskiego. Wynikiem studiów z zakresu bibliotekozn. i bibliografii była seria publikacji o tematyce bibliogr. w gazecie „Naš Šláh” oraz artykuł omawiający działalność B-ki Nar. Ukrainy opublikowany w czasop. „Ukrains'ka Starina”. W maju 1920 wrócił do pracy w B-ce Nar. na stanowisku bibliotekarza. Był inicjatorem i pierwszym red. „Hroniki” B-ki, miesięcznika użytku wewnętrznego. Opracował *Proekt organiacii Vsenarodnoji Biblioteki zgidno z ii statutom* (Kiïv 1920) w celu jej usprawnienia. W 1921 jako st. bibliotekarz, objął kierownictwo Działu Ogólnego B-ki; dorywczo odbywał studia w Inst. Geograficznym. Na okres kijowski przypadają początki księgoznawczych zainteresowań B. Duży wpływ wywarł na niego gł. teoretyk ukraińskiej nauki o książce Jurij Iwanow-Meżenko, zainteresował go bibliografią, klasyfikacją dziesiętną i skłonił do studiów księgoznawczych. Prace B. z tego okresu dot. głównie B-ki Narodowej. W paźdz. 1921 wyjechał do Polski, od grudnia tr. kontynuował naukę (filozofię) na Wydz. Historyczno-Filolog. Uniw. Warszawskiego. W Warszawie był aktywnym

członkiem Ukraińskiego Koła Studenckiego. Na łamach miejscowej prasy ukraińskiej (gł. „Ukraińskij Tribuni”) zamieszczał artykuły dotyczące bibliotekarstwa, opublikował także kilka broszur poświęconych Ukraińskiej B-ce Narodowej. Wiosną 1922 wraz z grupą studentów założył Koło Bibliologiczne, którego organem było redagowane przez niego czasopismo „Ukraińske Knigoznavstvo”; latem tr. zapisał się na kurs dla pracowników b-tek publ. organizowany przez B-kę Publ. m.st. Warszawy. Na jego zakończenie przedstawił pracę *Bibliotecoviana Warszawskiej Uniwersyteckiej Biblioteki (1822-1922)*. W końcu 1922 wyjechał do Czechosłowacji. Studiował na Wydz. Ekon.-Spółdzielczym Ukraińskiej Akad. Ekonomicznej w Podebradach, jednocześnie pracował w B-ce uczelni. W Pradze kontynuował działalność księgoznawczą pod kier. Ladislava Jana Živnego, dyr. Czechosłowackiego Bibliogr. Instytutu i Czechosłowackiej B-ki Narodowej. Jej wynikiem była pierwsza praca bibliologiczna *Zamítki pro knigoznavstvo ta knigovživanná* (Podebrady 1923), wydana w serii „Knigozbiřná Ukraińskogo Bibliografičnogo Mikroba”. Opublikował także broszurę *Ukraińskij Naukovij Institut Knigoznavstva. Informacia* (Podebrady 1925). W czasop. „Bibliologični Vísti”, zamieszczał artykuły o bibliotekarstwie i księgoznawstwie w Czechosłowacji, ich kontynuacją była praca *Zamítki pro čes'ku bibliografii* (Podebrady 1927). W 1926 B. wziął udział w Międzynar. Zjeździe Bibliologicznym w Pradze. W 1928 wyjechał do Polski, I X tr. rozpoczął pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy (deklarując narodowość pol.), jako pracownik kontraktowy (od 1932 etatowy), na stanowisku kierownika Działu Wpływów Książkowych. Cele i zadania tej komórki omówił w opublikowanych sprawozdaniach działu za 1928/29 i 1929/30 (W. 1930, W. 1931). Zaslugą B. na tym stanowisku (i *K. Wilczyńskiej prowadzącej Dział Księgoznawstwa) było zgromadzenie w B-ce Publ. największych zbiorów bibliologicznych w Polsce. Od 1930 kierował również Biurem Organizacyjnym, pionierską agendą powołaną w celu prowadzenia w B-ce wszelkich prac w oparciu o nauk. zasady. W 1931 powierzono mu dodatkowo tymczasowe kierownictwo działu Wypożyczalnia z Księgozbiorem Ruchomym; ta praca zaowocowała artykułem *Wypożyczalnia z księgozbiorem płynnym* („Polska Oświata Pozaszkolna” 1933 z. 10 s. 120-125; odb. W. 1933). W 1932 został st. bibliotekarzem. Od 1934 kie-

rował Sekcją B-tek Dzielnicowych. W 1931-37 zorganizował 10 wypożyczalni oraz 5 filii dzielnicowych wraz z całym aparatem dla obsłużenia i usprawnienia tych placówek. Łączył obowiązki kierownicze z działalnością nauk.-organizacyjną. W 1929 został sekretarzem i wykładowcą Rocznej Szkoły Bibliotekarskiej założonej przy B-ce Publ., był też autorem programów wykładów („Wydawnictwa Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” nr 76, W. 1938); tr. powierzono mu też stanowisko red. odpowiedzialnego (był faktycznym) mies. „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” (od 1934 pt. „Bibliotekarz”), zamieszczał w nim wiele swoich, często nie podpisywanych prac. W 1931-32 był jednym z organizatorów, wykładowców i autorem programów kursów organizowanych przez B-kę; wykładał: wstęp do księgoznawstwa, bibliotekozn., bibliopedagogikę, politykę bibliot., nauk. organizację pracy i technikę pracy umysłowej. Program kursów, drukowanych początkowo w jęz. pol. w „Biuletynie” zamieszcili w publikacji *Knigoznavstvo, bibliografiata bibliotekoznavstvo* (Kališ 1933). Zawarł tu swoje poglądy (wyprzedzające w niejednym współczesne teorie) na istotę księgoznawstwa; w jego ujęciu jest to nauka o dokumencie graficznym mówiąca o wszystkich przejawach życia tego dokumentu, dot. zarówno książki dawnej, jak i współczesnej, będąca nauką teoret. i sferą działalności praktycznej. Wyłożył je również w artykule *Vstup do knigoznavstva* („Ukraińska Kniha” 1939 č. 1 s. 5-9). Zainicjował wymianę książek z Ukraińskim Nauk. Inst. Księgoznawstwa w Kijowie, dzięki czemu w zbiorach B-ki znajdują się liczne bibliologiczne *ucrainica*; z jego też inicjatywy sprowadzono do Polski i rozpowszechniano sowiecką literaturę bibliolog., a na Ukrainę wysyłano polską. Pozyskał do współpracy z „Biuletynem” znanych księgoznawców czeskich i rosyjskich. Tłumaczył na jęz. pol. i ukr. prace Živnego (zamieszczone w „Bibliotekarzu”) i kontynuował jego myśl teoretyczną. Był autorem prac, artykułów i referatów wygłaszanych na konferencjach poświęconych książce i b-ce w Rosji Sowieckiej: *Biblioteki publiczne w Ukrainie Radzieckiej* (W. 1937, odb. z „Bibliotekarza” 1936/37 nr 11/12 s. 133-137) i w Czechosłowacji: *Bibliotekarstwo oświatowe w Czechosłowacji* („Bibliotekarz” 1937/38 nr 5/6 s. 95-99). Recenzował liczne wydaw. bibliotekarskie ukazujące się w tych krajach i publikował życiorysy księgoznawców, gł. na łamach „Bibliotekarza”. Był inspiratorem liczących się

w księgoznawstwie prac, m.in. zamówionego dla potrzeb Rocznej Szkoły Bibliotekarskiej *Wstępu do księgoznawstwa* *M. Rulikowskiego, czy *Bibliologičeskoj sociologii* Dymitra Bałyki, którego poglądy (dot. zwłaszcza bibliopedagogiki) upowszechnił w Polsce za pośrednictwem kursów bibliotekarskich organizowanych przez B-kę i poprzez własne prace *Książka a pedagogika* (W. 1934), *Zakres i zadania pedagogiki bibliotecznej* (W. 1938). Jako pierwszy w Polsce dał systematyczny wykład polityki bibliot. w pracach *Współczesna polityka biblioteczna w zakresie publicznych bibliotek oświatowych* (W. 1936; wyd. 2 W. 1937 uzup., rec. I.E. Golusa, J. Muszkowskiego, H. Radlińskiej) i *Ogólna polityka biblioteczna* (W. 1938). Współpracował z Wyd. Oświaty Pozaszkolnej Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. oraz Poradnią Bibliot. Związku Bibliotekarzy Pol. w zakresie organizacji publ. b-tek oświatowych w Polsce. Wspólnie z żoną, Maurycją z Goczałkowskich Skarżyńską założył w 1937 serię „Fundacja Popierania Bibliotekoznawstwa im. Maurycji Goczałkowskiej”, w ramach której wydano 17 publikacji. B. dzięki nowoczesnej wiedzy bibliotekoznawczej, zmysłowi organizacyjnemu, inicjatywie (był m.in. inicjatorem rozbudowy B-ki) i pracowitości odegrał dużą rolę w intensywnym rozwoju B-ki, jaki nastąpił po przejściu jej w 1928 przez miasto. Faktycznie pełnił funkcję z-cy dyr. *F. Czerwijowskiego, który kilkakrotnie występował do Zarządu Miejs. o awans dla niego. Należał do Zw. Zaw. Pracowników Samorządowych m.st. Warszawy (wybrany w 1928, jako przedstawiciel pracowników B-ki). Okres warszawski to również aktywny udział B. w życiu miejscowej ukraińskiej emigracji, był członkiem Bibliograficznej Komisji Tow. Naukowego im. T.G. Szewczenki we Lwowie. Sprawa narodowości zaważyła na losach B. i B-ki podczas okupacji i Powstania Warszawskiego. W 1941 (I XI) został z-cą dyrektora **R. Przelaskowskiego; wspomagał go w akcji obrony zbiorów. W 1942 (I XII) objął funkcję p.o. dyrektora B-ki; kilkakrotnie składał wnioski do władz niem. o otwarcie, zamkniętej w sierpniu tr. B-ki, bez pozytywnego skutku. W 1943 uratował cenniejsze książki z b-tek szkolnych wyłączając je z transportów i kierując do Arch. Miejskiego Warszawy. Jego zasługą było też ocalenie przed wywiezieniem w styczeniu 1944 najcenniejszych zbiorów Muz. Społeczno. W czasie Powstania pełnił funkcję „komendanta domu”. Okres ten

utrwał w spisanych w grudniu 1944 wspomnieniach, wydanych m.in. w jęz. pol. pt. *Polskie powstanie w Warszawie*. Prowadził w czasie okupacji i Powstania Warsz. (na zmianę z *J. Peszyńską) zapisy dzienne w diariuszu B-ki (Arch. B-ki A. 462). 22 VIII został aresztowany przez AK, jako Ukraińiec posądzony o współpracę z Niemcami. Zwolniony, a nast. zrehabilitowany 6 IX wrócił do B-ki. Powstańcze losy B-ki opisała ***M. Dąbrowska w powieści *Przygody człowieka myślącego*, postać B. występuje tam pod nazwiskiem Leona Oleniuka. Po upadku Powstania pozostał z grupą bibliotekarzy w gmachu B-ki w celu ochrony zbiorów. W 1944 (17 X) wyjechał z Warszawy wywoząc depozyty Ukraińskiego Wojsk. Tow. Historycznego i książki metropolity Ilariona. W 1945-48 przebywał w ukraińskich obozach na terenie Niemiec. W 1948 wyemigrował na stałe do Stanów Zjednoczonych. W Nowym Jorku pracował w YMCA. W 1954 osiadł w Denver, gdzie w sierpniu tr. podjął pracę w B-ce Publ.; w 1963 (I VII) przeszedł na emeryturę. W 1971 powsz. zgromadzenie Ukraińskiego Techniczno-Gospodarskiego Instytutu w Monachium przyznało B. tytuł docenta w uznaniu dorobku w dziedzinie księgoznawstwa. Okres amerykański w jego życiu to przede wszystkim działalność społ. i organizacyjno-nauk. w środowisku ukraińskiej emigracji. Od 1950 był członkiem zarządu utworzonej na terenie Stanów Zjednoczonych Ukraińskiej Wolnej Akad. Nauk, a nast. sekretarzem oddz. Akademii w Denver. W tym okresie pisał też wspomnienia i rejestrował swoje publikacje; w autobiografii *U służbah ukraińsk 'kij knižci* (Denver 1972) zarejestrował 450 książek, artykułów, rękopisów, broszur, rec. i sprawozdań, druga część objęła materiał za 1972-80 (Denver 1981). Kolejne wydanie w opracowaniu L.R. Vinara i J.D. Isajewiča (L'viv; N'û Jork 1997) uwzględniło 535 poz. wydanych w okresie 1917-1994.

K. Migoń: L.B. (1895-1992) – ukraiński bibliolog i polski bibliotekarz. – Rocz. Bibl. 2003 R. 47 s. 155-168 (bibliogr. najważniejszych prac bibliolog.); G.M. Lewandowska: L.B. (1895-1992). Polski bibliotekarz. [W:] Żyją w naszej pamięci. W. 2006 s. 73-88 (z fot.); E. Szczawińska: L.B. Wspomnienie (1895-1992). – Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) 2001 nr 208 s. 12 (z fot.); K. Migoń: Księgoznawstwo ukraińskie w dwudziestoleciu międzywojennym. – Stud. o Książce 1970 t. 1 s. 25-41; Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie. W. 1960; L. Bikovskij: Vid privo-

rottą do Trapezundu. Spomini (1895-1918). Múnhen, Denver 1969; Tenże: Zvenigorod's'ka Komercijna Škola. Spogadi z 1905-1912 rr. Vinnipeg, Denver 1965; Tenże: Na kavkaz'ko-turec'komu fronti. Spomini z 1916-1918 rr. Vinnipeg, Denver 1968; Tenże: Knigarni – Biblioteki – Akademiã. Spomini (1918-1922). Múnhen. Denver 1971; Tenże: Varšav's'kii biblioteki v serpni, veresni i žovtni 1944 r. Urvok zi spominiv. Ženeva 1947; Tenże: Pol's'ke povstannã u Varšavi 1944 roku. Spomini očevidcã. London 1963; Tenże: Polskie powstanie w Warszawie w roku 1944. Wspomnienia naocznoego świadka. – Zesz. Hist. (Paryż) 1964 z. 5 s. 147-193; Walka o dobra kultury. T. 1-2. W. 1970; Tenże: Z General'noï Gubernii do Vartegau. Spomini 1944-1945. Denver 1973; Tenże: Vajmars'ki časi. Spomini 1945. Denver 1970; Tenże: Z Ėvropi do Ameryki. Podorožni zamitki 1946-1948. Denver 1975; Enciklopediã ukranoznavstva. T. 1. Kiïv 1993 s. 122 (z fot.); N.V. Kazakova: Levko Ustimovič Bikov's'kij (1895-1992). Kiïv 1996 (bibliogr. adnotowana); N.K. Lelikova: „Mój Bog – ukraińska kniga nezavisimo ot napravlenij i partij...” (K. 100-letiu so dnia roždieniã Lva Bykovskogo). [W:] Istoriko-bibliografičeskie issledovaniã Sbornik Naučnyh Trudov (vyp. 6). Sankt-Peterburg 1996 s. 148-174; Bibliotečno-bibliografični klasifikacii ta informacijno-pošukovi sistemi. Mižnarodna nauko-va konferenciiã Kiïv, 10-12 žovtna 1995 r. Kiïv 1995 (artykuły: P.T. Tron'ko, P.V. Golobuc'kij, T.Ī. Kivšar, B.V. Granov's'kij, Ė.M. Źlug'ko, N.M. Ol'hovik, G.L. Koval'čuk, N.V. Kazakova, N.G. Solon's'ka); T. Kivšar: Levko Bikov's'kij ãk istorik ukraiń's'kogo knižkovogo ruhu. – Bibliotečnij Visnik 1996 n. 1 s. 32-33; Ź. Kovba: Vnesok L. Bikov's'kogo u formuvannã koncepcii nacional'no-deržavnoi knižkovoï spravi Ukraini. – Tamże s. 33-35 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne // Uniw. Wrocław, Instytut Inf. Nauk. i Bibliotecznozn.: J. Grabowska: L.B. koncepcja księgoznawstwa i bibliotecznoznawstwa, praca mag., masz. (również w zbiorach Działu Bibliologii B-ki Publ. m.st. Warszawy).

Grażyna Małgorzata Lewandowska

BYLIŃA MICHAŁ (18 I 1904 w. Worsówka, Ukraina – 5 VIII 1982 Warszawa) artysta malarz, grafik, ilustrator. Pochodził z rodziny ziemiańskiej. Uczył się w domu, a od 1915 w ros. prywatnym gimnazjum, po wybuchu rewolucji przeniósł się w 1918 do nowoutworzonej szkoły pol.; naukę musiał przerwać z powodu zamknięcia szkoły. W 1922 przyjechał do Polski, w Warszawie zdał maturę i w 1923 rozpoczął tu studia w Szkole Sztuk Pięknych, studiował malarstwo pod kier. prof. T. Pruszkowskiego i grafikę pod kierunkiem *W. Skoczylasa. Dyplom uzyskał w 1929. W 1927-28 odbył służbę wojskową. Od 1928 pracował w wolnym zawodzie, upra-

wiał malarstwo sztalugowe i grafikę użytkową. W 1931 zadebiutował na wystawie grupy Szkoła Warszawska; prace prezentował na licznych wystawach w kraju i za granicą. W 1935-39 był członkiem Rady Inst. Propagandy Sztuki (IPS). W 1931 objął stanowisko kierownika artyst. oficyny wydaw. Związku Nauczycielstwa Pol. „Nasza Księgarnia” – wydawcy książek i bardzo popularnych czasopism dla dzieci „Płomyczek” i „Płomyk”. Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939. W czasie okupacji niem. działał w konspiracji, w Armii Krajowej, brał udział w Powstaniu Warszawskim. Po wojnie podjął na krótko pracę w Wojsk. Inst. Geograficznym oraz w Instytucie Wydaw. „Nasza Księgarnia”, w którym objął ponownie funkcję kierownika artyst., sprawując ją do 1950, a nast., aż do śmierci był konsultantem artyst. wydawnictwa. Od 1950 profesor kontraktowy ASP, od 1956 prof. nadzw., od 1966 prof. zwyczajny. Malarz – realista. Jego dorobek to kilkadziesiąt obrazów, z których wiele znajduje się w zbiorach Muzeum Nar. i Muzeum Wojska Polskiego. Miał wiele wystaw, m.in. w 1981 wystawę jubileuszową. B. był też wybitnym ilustratorem czasopism i książek dla dzieci. Ilustrował m.in. książki o bliskiej mu tematyce historycznej, jak np. *Rok 1809* czy *Szwolężerowie gwardii pióra* W. Gąsiorowskiego (1968), eposy i baśnie np. fiński epos nar. *Kalewala* (1958), *Baśnie* W.A. Żukowskiego (1961), *Czarodziejska księga* J. Porazińskiej (1969). Otrzymał srebrny medal na IBA (Internationale Buchkunstausstellung) w Lipsku za ilustracje do książki J. Głowackiego *O Warszucie z Dębicy i wiślanej ruszałce* (1959), złoty medal na XII Triennale w Mediolanie za ilustracje do książki H. Górskiej *O księciu Gotfrydzie, rycerzu gwiazdy wigilijnej* (1960). Odegrał znaczącą rolę w edytorstwie pol. książek dziecięcych. Wokół „Naszej Księgarni”, docierającej za pośrednictwem nauczycieli do dzieci z różnych kręgów społ., skupił wielu wybitnych artystów plastyków, których ilustracje, nacechowane artyst. nowatorstwem, przyczyniały się do podniesienia rangi pol. książki dziecięcej i wypracowania nowych, ambitnych artystycznie, kryteriów jej oceny. Po wojnie zorganizował w „Naszej Księgarni” jedną z pierwszych w Polsce redakcję graficzną, która czuwała nad kształtem artyst. książek tej oficyny. Stworzył zespół kompetentnych redaktorów – grafików, którym przekazywał swe doświadczenie artyst. i edytorskie. Patronował wielu debiutom. Znakomity znawca książki dziecięcej reprezentował Polskę

na krajowych i międzynarod. forach dyskusyjnych. Był laureatem licznych nagród na wystawach i konkursach, m.in. dostał I nagrodę w konkursie na odznaczenia państw. Order Sztandaru Pracy i Order Budowniczych Polski Ludowej (1948), nagrodę na I Ogólnopol. Wystawie Książek i Ilustracji (Warszawa 1951) oraz I nagrodę na wystawie „X lat Ludowego Wojska Polskiego w plastyce” (Warszawa 1953), srebrny medal za ilustracje (Lipsk 1959), złoty medal za ilustracje (Mediolan 1960), nagrodę I stopnia Ministra Obrony Narodowej na Ogólnopol. Wystawie Plastyki w XX-lecie LWP (1963). Otrzymał także Nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży (1956). Wielokrotnie odznaczany; otrzymał m.in. Krzyż Walecznych (1939), Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1971), Złotą Odznakę za Zasługi dla

Warszawy (1973), Złotą Odznakę Związku Pol. Artystów Plastyków (1976), Medal Komisji Edukacji Nar. (1976), Order Sztandaru Pracy I klasy (1980), Warszawski Krzyż Powstańczy (1981). Z inicjatywy „Naszej Księgarni” szkoła podstawowa nr 310 w Warszawie (Ursynów) przyjęła w 1984 imię M. B.

Słownik artystów plastyków. W. 1972; Album M.B. W. 1977; J.S. K o p c z e w s k i: Malowane dzieje M.B. – Płomyk 1982 nr 18 s. 4-6; Teka malarstwa M.B. Obrazy z dziejów Polski. Komentarzem historycznym opatrzył M. Siuchniński. O życiu i twórczości M.B. napisał J. S. K o p c z e w s k i. W. 1984; Słownik malarzy polskich. T. 2. W. 2001 // Akad. Sztuk Pięknych Warszawa: Akta personalne // Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: M. S o b i e r a j: M.B. (1904-1982) jako ilustrator książek dla dzieci, praca mag. (z bibliogr., il.).

Hanna Lebecka

C

CADER JÓZEF (26 IX 1925 w. Buczkowice, pow. bielski – 22 IV 1996 Wrocław) bibliotekarz. W 1948 zamieszkał we Wrocławiu. W 1948-52 studiował biologię na Wydz. Nauk Przyrodniczych Uniw. Wrocławskiego, gdzie w 1952 otrzymał stopień magistra biologii. Od I III 1950 rozpoczął pracę w B-ce Politechniki Wrocław jako rejestrator biblioteczny. Awansował kolejno na: asystenta bibliotekarza (1950), bibliotekarza (1954), st. bibliotekarza (1956), kustosa (1958). W 1952 odbył praktykę międzybibliot. I stopnia w B-ce Politechniki Gdańskiej, w 1953 – praktykę II stopnia w B-ce Uniw. Warszawskiego, zakończoną egzaminem państwowym. W 1954 zorganizował Pracownię Fotomikrofilmową, uczestniczył w inwentaryzacji księgozbioru poniemieckiego i prac doktorskich. W 1955 opracował *Tymczasowe wskazówki dla prowadzących biblioteki zakładowe* oraz program szkoleń osób opiekujących się b-kami zakładowymi. W 1960-69 kierował Działem Opracowania. W 1961 zaliczony został do grupy bibliotekarzy dypl.: adiunkt bibliot. (1961), kustosz dypl. (1968), st. kustosz dyplomowany (1972). W 1969-75 pełnił funkcję z-cy dyrektora ds. sieci bibliotecznej. Przyczynił się znacznie do rozwoju działalności bibliot.-informacyjnej na Politechnice Wrocławskiej. Brał czynny udział w tworzeniu sieci b-tek instytucyjnych i wydziałowych; opracował m.in. zasady obsługi użytkowników. W 1977-82 był kierownikiem Oddz. Magazynów i Konserwacji Zbiorów. Uporządkował wówczas i poprawił warunki przechowywania zbiorów bibliot., a także usprawnił oprawę czasopism i książek. W 1981-91 był seniorem budowy magazynu bibliotecznego. W 1982-91 pełnił funkcję z-cy dyrektora ds. B-ki Głównej. Opracował nowelizację statutu sieci b-tek Politechniki Wrocławskiej. 30 IX 1991 przeszedł na emeryturę (do 1994 nadal pracował w B-ce PWr.). Aktywnie działał w Stow. Bibliotekarzy Pol., Zw. Nauczycielstwa Pol. i NSZZ „Solidarność”. Otrzymał kilkanaście nagród Rektora PWr., Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego (1968), Złotą Odznakę Politechniki Wrocławskiej (1971), Złoty Krzyż Zasługi (1973), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1983).

M. Dubiński: J.C. – wicedyrektor Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej. [W:] Wizerunek bibliotekarza. Wr. 2006 s. 151-160.

Marek Dubiński

CHAMERSKA HALINA (22 III 1922 Płock – 2 VIII 2008 Lublin) historyk, bibliolog, bibliotekarka. Naukę szkolną podjęła w Suwałkach, zakończyła w Lublinie, gdzie w 1939 otrzymała maturę; tu też spędziła okupację niemiecką. W 1941-44 uczestniczyła w tajnym nauczaniu, w 1942-44 działała w Armii Krajowej. Wówczas Ch. związała się z bibliotekarstwem pracując w B-ce im. H. Łopacińskiego (wówczas Staatsbibliothek Lublin), w tym czasie ukończyła kurs bibliotekarski, uczestniczyła w licznych szkoleniach zawodowych. W 1944-46 studiowała historię na KUL, od 1945 pracowała w B-ce tej Uczelni. W 1946 przeniosła się do Warszawy, gdzie w 1948 ukończyła studia hist. na Uniw. Warsz., a w 1952 uzyskała absolutorium w zakresie socjologii. W 1960 otrzymała stopień doktora w Inst. Historii PAN, w 1974 – stopień doktora hab. na Uniw. Warszawskim. Pracując nauk., była zatrudniona w B-ce Nar. (1947-62), gdzie od 1951 pracowała w Zakł. Informacji Nauk., nast. (1963-67) kierowała Oddz. Prac. Nauk. i Dydakt. B-ki Uniw. (od 1965 jako kustosz dypl.). W 1967-69 opiekowała się b-ką Międzyuczelnianego Zakł. Badań nad Szkolnictwem Wyższym w Warszawie. W 1969 Ch. podjęła na stanowisku docenta obowiązki nauk. i dydakt. w Instytucie Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UW. Prowadziła jako jedna z pierwszych zajęcia (wykłady i seminaria magister.) z zakresu dokumentacji, informacji nauk. oraz historii książek i b-tek. W 1974 pełniła krótko (3 mies.) funkcję z-cy dyrektora Instytutu. Ch. opublikowała ponad sto prac nauk., m.in. dot. dziejów książki pol. XIX-XX w. oraz organizacji i metodyki informacji nauk. w b-kach; jest też autorką prac z zakresu historii społ. Polski XIX w. Ogłosiła np. *Działalność informacyjna bibliotek polskich w latach 1945-1971* (1973, 1979), *Akta hipoteczne i notarialne jako źródło do badań nad księgozbiorem prywatnymi XIX-XX w.* (W. 1977), *Wydawnictwa bibliograficzne Instytutu Historii PAN* (W. 1978). Wspólnie z Barbarą Bieńkowską przygotowała: *Zarys dziejów książki w Polsce* (Wr. 1992) oraz *Books in Poland. Past and Present* (Wiesbaden 1990) – jedyną syntezę dziejów książki pol. w jęz. angielskim. Ch.

była wieloletnią działaczką Stow. Bibliotekarzy Polskich. W 1987 przeszła na emeryturę, wkrótce przeniosła się do Lublina. W 2008r. została tamże pochowana na Cmentarzu Ewangelickim.

B. Bi e ń k o w s k a : Docent dr hab. H.Ch. (1922-2008). – Prz. Bibl. 2008 R. 76 z. 3 s. 527-528 (z fot.).

Zespół redakcyjny

CHEŁSTOWSKI EDWARD CZESŁAW (22 IX 1913 Janów Podlaski – 24 XII 2001 Kraków) pedagog, bibliotekarz. Po ukończeniu szkoły powsz. w Janowie Podlaskim edukację kontynuował w Męskim Seminarium Nauczycielskim w Leśnej Podlaskiej. Po uzyskaniu tamże matury i odbyciu służby wojsk. w 1933 podjął pracę w szkole Pol. Macierzy Szkolnej we wsi Rudno na Polesiu, nast. pracował w szkole pow. w Piaskach Starych. Z chwilą wybuchu II wojny świat. przeniósł się do Chrzanowa. Po wojnie uczył w chrzanowskich szkołach powszechnych. W 1946-51 studiował zaocznie pedagogikę na Uniw. Jagiellońskim. W 1948 powierzono mu kierowanie Pow. B-ką Publ. w Chrzanowie. Zorganizował sieć b-tek powsz. w pow. chrzanowskim, co opisał w artykule *Dzień pracy w bibliotece powiatowej* („Bibliotekarz” 1949 s. 146-148). Gdy w Krakowie w 1949 utworzono Woj. B-kę Publ. został jej pierwszym dyrektorem i piastował to stanowisko do 1 XII 1951. Nast. został zatrudniony w B-ce Jagiell. i pełnił funkcję kierownika Oddz. Magazynów i Konserwacji, później kierował Oddz. Dokumentów Życia Społecznego. Rozprawę doktorską pt. *Dokumenty Życia Społecznego w bibliotekach* obronił w 1962 na Uniw. Łódzkim. Jako jeden z pierwszych badaczy w Polsce zainteresował się rodzajami dokumentów, poświęcił im m.in. artykuły: *Informacja o zbiorach dokumentów życia społecznego Biblioteki Jagiellońskiej z lat 1939-1945* („Biul. Biblioteki Jagiell.” 1961 nr 2 s. 246-251), *Katalogi Księgarskie Friedleinów* („Księgarz” 1960 nr 1/2 s. 19-20). Odbył praktykę zaw. II stopnia w B-ce Uniw. Warsz., refleksjami z niej podzielił się w artykule *Praktyka biblioteczna II stopnia w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego* („Biul. Biblioteki Jagiell.” 1954 nr 3/4). W 1962 otrzymał status bibliotekarza dypl., awansując kolejno na stanowisko kustosza i st. kustosza dyplomowanego. Decyzją Senatu Wyższej Szkoły Pedag. w Krakowie został powołany 1 IX 1964 na stanowisko dyrektora B-ki Gł. tej uczelni. Zaprowadził zmiany w jej strukturach organizacyjnych i rozbudował jej agendy, czym nadał

B-ce WSP charakter b-ki naukowej. W czasie jego dyrektury B-ka została przeniesiona do nowych pomieszczeń przy ul. Podchorążych 2. Przez całe swe życie łączył działalność bibliotekarską z pracą dydak., początkowo w Krakowskim Liceum Bibliotekarskim (1954-58), nast. w Państ. Ośrodku Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy (Punkt Konsultacyjny w Krakowie). W WSP w Krakowie od r. akad. 1964/65 kierował Studium Bibliotekarskim, które było częścią Studium Przedmiotów Fakultatywnych. Gdy w r. akad. 1973/74 przy Inst. Filologii Pol. powołano Zakł. Bibliotecz. i Informacji Nauk. wykładał w nim: bibliotekarstwo, bibliografię i naukę o książce, prowadził także seminarium magisterskie (wypromował 13 magistrów). W 1978 przeszedł na emeryturę. Kontynuował działalność dydak. w Samodzielnym Zakł. Bibliotecz. do 1988. Był inicjatorem wydania Informatora B-ki Gł. Wyższej Szkoły Pedag. w Krakowie oraz redaktorem trzech kolejnych tomów *Bibliografii Publikacji Pracowników WSP* (za lata 1946-75). Wydał także *Katalog adnotowany rozpraw doktorskich w zbiorach Biblioteki Głównej WSP za lata 1946-1973* (Kr. 1975). Był współaut. *Przewodnika metodycznego bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa* (Kr. 1975). Poświęcał wiele czasu na działalność społ. m.in. w Zw. Nauczycielstwa Pol. i Stow. Bibliotekarzy Pol.; był w 1960 delegatem na VII Zjazd Bibliotekarzy Polskich. Przez dwie kadencje był ławnikiem w Sądzie Pow. dla m. Krakowa i Sądzie Wojewódzkim. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1964), Złotą Odznakę ZNP (1965), Medal 30-lecia Polski Ludowej i Odznakę „Za Pracę Społeczną dla miasta Krakowa” (1974).

M. Rajman: Doktor E.Ch. (1913-2001). – Konspekt 2002 nr 10 s. 82-83; E. Chełstowski: W służbie szkoły i biblioteki. Wspomnienia bibliotekarza. Cz. 1. – Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedag. Prace Bibliotekoznawcze 1998 t. 9 s. 173-186; J. Wojciechowski: Dr E.Ch. – Notes Bibliot. 2002 nr 1 s. 100; Sprawozdania roczne Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej z lat 1964-1975 // Arch. AP Kraków: Akta personalne; Arch. B-ki Jagiellońskiej: Akta personalne; Arch. Uniw. Jagiellońskiego: Akta personalne nr 8.III 246. 46 // Materiały biogr. rodziny Chełstowskich.

Dorota Wilk

CHODOROWSKA-GORZELNIASKA ANNA BEATA (2 I 1925 Lublin – 22 VIII 1995 Świnoujście) poetka, animatorka kultury, bibliotekarka. Studiowała malarstwo i tkac-

two w Wyższej Szkole Sztuk Plast. w Sopocie i Poznaniu. Pracę bibliotekarską rozpoczęła w 1950 w Miejs. B-ce Publ. w Gdyni w dziale katalogowania, potem pracowała w Orłowie w czytelni dla młodzieży. Po paroletnim pobycie w Krakowie zamieszkała w Świnoujściu (1959). W 1960 objęła kierownictwo tamt. B-ki Klubu Garnizonowego. W 1964-66 kierowała Pow. Domem Kultury. W 1966 (VIII) przeszła do B-ki Miejs. w Świnoujściu, w której pełniła funkcje: instruktora, kierownika czytelni dla dorosłych, kierownika filii, kierownika działu udostępniania i informacji, przez krótki czas (III-VIII 1976) kierowała całą placówką. Odeszła na emeryturę 31 XII 1981. W 1966 współorganizowała I Ogólnopol. Przegląd Studenckich Teatrów, Piosenki, Kabaretów. W późniejszych latach Przegląd zmienił nazwę na Festiwal Artyst. Młodzieży Akademickiej „FAMA”, a Ch.-G. przez kilka lat była członkiem jury. Przez wiele lat przewodniczyła Klubowi Literackiemu „Na Wyspie”, powstałemu w 1967 z jej inicjatywy. Debiutowała w 1961 wierszem *Mgła* na łamach „Tyg. Morskiego”. Od 1984 była członkiem Związku Literatów Polskich. Publikowała wiersze i małe formy prozatorskie w wielu czasop. i almanachach. Zajmowała się publicystyką i krytyką literacką, była autorką tekstów piosenek. Wydała tomiki poetyckie: *Słony wiatr* (Świnoujście 1973), *Ikebana* (Gdańsk 1975), *Znaczone chabrem* (Szczecin 1985), *Kosz Kleopatry* (Gdańsk 1986). Pozostawiła przygotowany tom poetycki *Boso na ściernisku* oraz nagrodzoną na szczecińskim konkursie literackim powieść *Rzeka bez źródeł*. Została odznaczona Odznaką Gryfa Pomorskiego, Odznaką Tysiąclecia Państwa Polskiego, Medalem 40-lecia PRL, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”. W 1985 została wpisana do Księgi Zasłużonych dla miasta Świnoujścia.

T. Zwiłnian-Grabowski: A.B.Ch. – bibliotekarka, poetka, animatorka kultury (wspomnienie). – Bibliotekarz Zachodniopom. 1995 nr 3 s. 46-49 (z fot.); Ch.A.B. [W:] Szczecin literacki (1946-1985). Informator. Szczecin 1986 s. 45-46; J. Poźniak: Ch.A.B. [W:] Literatura na Pomorzu Zachodnim do końca XX w. Przewodnik encyklopedyczny. Szczecin 2003 s. 166 // Miejs. B-ka Publ. Świnoujście: Akta personalne.

Cecylia Judek

CHODOROWSKI JÓZEF (1900 Kraków – 1945?) księgarz. Po krótkiej nauce w gimnazjum w Krakowie, w 1915 wstąpił na

praktykę do tamtejszej księgarni Gebethnera i Wolffa. Już jako jej wieloletni pracownik, ostatnio kierownik „frontu”, Ch. wszedł 31 VIII 1941 do cichej spółki, założonej w Krakowie przez księgarza tejże firmy ***T. Zapióra celem przejęcia w 1942 krak. przedsiębiorstwa *T. Gieszczykiewicz (ul. Św. Jana 3) po śmierci jego spadkobierców; współnikiem był też **Z. Banek i *A. Słapa. Jako wkład Ch. do spółki potraktowano księgarnię Anny Ebert przy ul. Sławkowskiej 3 w Krakowie, którą od 1939 administrował i za wypłacaną właścicielce rentę miał po niej otrzymać. Po aresztowaniach 27 IV 1943 przeprowadzonych przez gestapo w lokalu księgarni zlikwidowano ją; mimo to Ch. pozostał nadal udziałowcem spółki, pełniąc funkcję kierownika księgarni i składu nut. W 1944 (23 XI) Ch. aresztowało gestapo, podejrzewając kontakty firmy z podziemiem; zatrzymano wówczas także jej pracowników oraz poszukującego zatrudnienia w Krakowie księgarza warsz. **M. Brajczewskiego. O dalszych losach Ch. brak pewnych wiadomości. Po aresztowaniu do Krakowa nie powrócił; wg nie udokumentowanej informacji, w czasie przepędzania więźniów obozów koncentracyjnych na Zachód w wyniku ofensywy armii Radzieckiej, zginął wraz z grupą więźniów w podpalonej stodole.

Relacja Tadeusza Zapióra.

Hanna Tadeusiewicz

CHOJNICKI ZYGMUNT (1895 Błędów – data śmierci nieznana) redaktor, wydawca, księgarz. Początkowo zatrudniony jako grafik, od 1930 rozpoczął współpracę z Ludową Spółdz. Wydawniczą w Toruniu (ul. Mickiewicza 2/4). Pełnił funkcję redaktora lub współredaktora czasopism Spółdzielni poświęconych sprawom wychowania fizycznego i przysposobienia obronnego na terenie Okręgu Korpusu VIII: „Młodego Gryfa” (od 1936 „Straż nad Wisłą”), jego dodatku „Młody Gryf Szkolny”, czy przejętego przez Ludową Spółdz. na przełomie 1936/37 „Przysposobienia Obywatelskiego”. Ch. odgrywał istotną rolę we władzach Spółdzielni, był prezesem zarządu oraz dyrektorem odpowiedzialnym za działalność wydawniczą; przestała ona funkcjonować we wrześniu 1939. Ch. został uwięziony w Forcie VII, a nast. wywieziony do Generalnej Guberni. W Warszawie przy ul. Chłodnej 17 uruchomił sklep artykułów biurowych i małą księgarnię. Po upadku Powstania Warsz. prowadził na własny

rachunek księgarń bliżej nieznanego Henryka Cytowskiego w Pruszkowie oferując książki nabyte od tzw. szabrowników. W 1945 Ch. wrócił do Torunia, gdzie zaangażował się w działalność polit., zostając z ramienia PPS członkiem Miejskiej Rady Narodowej, później jej przewodniczącym. Jako przedstawiciel władz działał na rzecz książki w Toruniu. Od 15 II do 31 VIII 1945, z upoważnienia Komitetu Ekon. Rady Ministrów, sprawował zarząd nad Drukarnią Toruńską; 18 II tr. został wybrany do władz toruńskiego koła Spółdziel. Wydawniczej „Czytelnik”. W lutym 1945 Ch. wszedł do zarządu Oddz. Toruńskiego Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów, włączył się także do działań zmierzających do wznowienia aktywności Ludowej Spółdziel. Wydawniczej. Spółdzielnia prowadziła działalność gospodarczą od 14 IV do 9 VI 1945, wydając w tym okresie publikacje, służące jako pierwsze podręczniki do nauki do jęz. pol. w Toruniu. Po 22 V 1945 Ch., z ramienia Spółdzielni, przejął w Toruniu zarząd nad pomiecką firmą Westphal. Majątek firmy stanowił zakład poligraficzny, introligatornia i sklep materiałów papierniczych (ul. Szeroka 10/12). Znaczne zapasy artykułów piśmienniczych i papieru pilnie poszukiwane w okresie powojennym podnosiły wartość przedsiębiorstwa. W wyniku zaprzestania działalności przez Spółdzielnię, Ch. nabył 12 VIII 1945, przy poparciu miejscowych władz, firmę Westphal wraz z całym urządzeniem ruchomym. Podjął się wówczas prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek pod szyldem: Księgarnia i Skład Art. Biurowych. Z jego inicjatywy 21 VIII 1945 powstał w Toruniu Pomorski Inst. Wydawniczy. Ch. został prezesem zarządu nowej spółdzielni, powierzono mu prowadzenie administracji, biura oraz wszelkie sprawy handl. i organizacyjne. Pomorski Instytut mieścił się w lokalu prywatnej firmy handl. Ch. przy ul. Szerokiej 8/10/12. Spółdzielnia przyjmowała zamówienia na wykonanie opraw, pracując gł. na zlecenie prywatnej firmy Ch. oraz prowadziła działalność wydawniczą. Łącznie w 1945-47 nakładem Pomorskiego Instytutu ukazało się 14 publikacji. Najbardziej owocny był rok 1946, w którym wyszło 8 tyt., w tym 4 poz. w obrębie serii „Mała Biblioteczka Pomorskiego Instytutu Wydawniczego”. Publikacje firmowane przez Instytut to zwykle lektury szkolne lub bogato ilustrowane książeczki przeznaczone dla młodszych dzieci. Swoją ofertę wydawniczą Instytut przedstawił w katalogu opublikowanym w listop. 1946, pt. *Pomorski Instytut Wydawniczy*.

Cennik. Instytut zaprzestał działalności w kwietniu 1947. 1 VII 1947 Ch. odstąpił prywatną księgarń zięciowi T. Stylińskiemu, który prowadził ją pn. Księgarnia art. podarunkowe – filatelii T. Styliński. Kierownikiem działu księg. była wówczas Krystyna Stylińska, córka Ch., która poprzednio, od kwietnia 1946, pracowała w księgarń ojca. Oprócz książek asortyment firmy stanowiły artykuły filatelistyczne i upominki. Księgarnia Stylińskiego została zlikwidowana w 1948. 1 VII tr. Ch. jako przedstawiciel firmy „Liniator” – przeróbka papieru i składy papieru w Toruniu (ul. Szeroka 8/10/12) zawarł umowę zamiany ze Spółdzielczą Księgarnią Nauczycielską. Firma „Liniator” – będąca własnością rodziny Chojnickich – likwidując swoją działalność w Toruniu, przekazała na rzecz Spółdzielczej Księgarni 3 sklepy wraz z wyposażeniem, magazyny i biura znajdujące się w budynkach przy ul. Szerokiej oraz przełała prawa najmu tych pomieszczeń. Wzajemnie Spółdzielnia Księgarnia zobowiązała się do pokrycia kosztów przeprowadzki i remontu domu „Numulit” w Zakopanem.

Ziemia Pom. 1945 nr 39 s. 3 (z fot.); Zebranie organizacyjne Sp. „Czytelnik”. – Słowo Pom. 1945 nr 9 s. 2; Zebranie Sp. Wydawniczej „Czytelnik”. – Tamże 1945 nr 10 s. 4; Wznowienie działalności Ludowej Spółdzielni Wydawniczej z odpowiedzialnością udziałami w Toruniu. – Tamże 1945 nr 15 s. 2; Pierwsze podręczniki do nauki języka polskiego ukażą się w Toruniu. – Nowy Dziennik Robotnika 1945 nr 14 s. 4; J. Przybyłowa: Toruńska czytanka z obrazkami. – Robotnik Pom. 1945 nr 27 s. 3; Pomorski Instytut Wydawniczy. – Tamże 1946 nr 229 s. 5; S. Sosnowski: Sygnety polskich wydawców i księgarzy. – Księgarz 1958 nr 23/24 s. 453; W. Ciszewska: Książka w Toruniu w latach 1945-1950. Ruch wydawniczo-księgarski. Toruń 2005 s. 37-51, 99-100, 211, 234-235, 288-289; Taż: Drukarnie toruńskie w latach 1945-1950. – Acta Univ. Nicolai Copernici. Bibliologia V 2007 s. 287, 295-300 // Arch. Akt Nowych Warszawa; Arch. Państw. Toruń; B-ka Nar.: Katalog wydawnicze.

Wanda A. Ciszewska

CHORZEWSKA KRYSZYNA MARIA (25 X 1913 w. Poręba, woj. kieleckie – 16 IX 1998 Warszawa) polonistka, redaktorka, bibliograf. W 1935 skończyła Jednoroczną Szkołę Bibliotekarską przy B-ce Publ. m.st. Warszawy, a w 1938 filologię pol. ze specjalizacją w zakresie bibliografii na Uniw. Warszawskim. Pracę zaw. rozpoczęła w czasie studiów w 1936 jako praktykant-bibliotekarz w Filii Nauk. B-ki Publ.

m.st. Warszawy, od 1937 była jej kierownikiem aż do chwili zlikwidowania B-ki przez Niemców w 1942. W 1946-48 pracowała we Wrocławiu jako kierownik Centrali B-tek Młodzieżowych Tow. Przyjaciół Dzieci; organizowała Centr. B-kę Młodzieżową i prowadziła wykłady na kursach bibliotekarskich. W 1949-51 była wykładowcą i kierownikiem Ośrodka Szkoleniowego TPD. Od 1951 zatrudniona w Wydawnictwie – Zakładzie Nar. im. Ossolińskich jako sekretarz redakcji, nast. redaktorka, potem kierownik Redakcji Bibliologii i Encyklopedii do 1974. W ZNiO rozwinęła warsztat encyklopedyczny. Współredagowała tak znane wydawnictwa encyklop. jak *Encyklopedia Wiedzy o Książce* (nagrodzona tytułem Wrocławskie Dzieło w 1971), *O książce. Encyklopedia dla nastolatków*, *Mała Encyklopedia Logiki*. Redagowała też serię popularnonauk. Książka o Książce, wielotomową *Bibliografię Warszawy* oraz *Bibliografię Bibliografii Polskich* Wiktora Hahna. Pod jej kierownictwem powstały m.in. *Inkunabuły w bibliotekach polskich* (I miejsce w konkursie PTWK w 1971), *Polonia Typographica Saeculi Sedecimi* (złoty medal na IBA 1971 Lipsk) czy *Drukarze dawnej Polski*. Ogłosiła artykuły *Bibliologia w wydawnictwie Ossolineum* („Rocznik ZNiO” 1973 t. 8) oraz *Encyklopedie bibliologiczne Oficyny Ossolińskiej* („Przegląd Biblioteczny” 1985 nr 3/4). Przed wojną należała do Bratniej Pomocy Studenckiej i Zw. Bibliotekarzy Pol., po wojnie do Związku Zaw. Nauczycielstwa Pol., Związku Zaw. Pracowników Książki, Prasy i Telewizji, Pol. Tow. Wydawców Książek, Tow. Przyjaciół Książki, Tow. Miłośników Wrocławia. Została odznaczona Orderem X-lecia Wrocławia (1951), XV-lecia Wrocławia (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi (1967).

Wydaw. Ossolineum Wrocław: Akta personalne nr 15.

Agnieszka Łuszkak

CHRUŚCICKI DONAT (24 X 1942 Kosów Lacki k. Sokołowa Podl. – 16 IX 2000 Piastów k. Warszawy) typograf, wydawca. Pracę w wydawnictwach warsz. rozpoczął w 1968, studiując jednocześnie w 1977-81 na Wydz. Ekonomicznym Uniw. Warszawskiego. Specjalizował się w ekonomice kultury, uzyskał tytuł mgr. ekonomii. Do 1993 zatrudniony był w Wydawnictwie „Sport i Turystyka”, przez ostatnie lata jako gł. specjalista ds. grafiki książ-

kowej. Kierownik produkcji w Wydaw. Artyst. i Filmowych 1993-95, nast. Dyrektor ds. wydawniczych Pol. Wydaw. Sportowego „Sprint”. Był też redaktorem technicznym mies. „Horyzonty Techniki” (1978-82) i „Zarządzanie” (1982-89), kierownikiem działu graficzno-technicznego „Tygodnika Solidarność” (1990-94) oraz współpracował przy opracowaniu typogr. „Tygodnika Literackiego” (1991-92). Autor opracowań typogr. ponad 500 książek, zaprojektował kilkadziesiąt okładek książek, opracował technicznie i organizował produkcję kilku periodyków. W l. 80. (pn. Tłocznia GARBUS) zajmował się drukiem bezdebitowych kalendarzy ściennych „Solidarność”. Aktywny działacz NSZZ „Solidarność” (1980-93); pełnił różne funkcje w Związku. Od 1971 był członkiem Pol. Tow. Wydawców Książek. Był jednym z czołowych działaczy Zarządu Gł. PTWK (1988-92), Sekretarzem Generalnym (1996-2000). Przygotował szereg numerów „Informacji PTWK”, a także publikację dokumentalną *Najpiękniejsze książki. 40 konkursów Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek 1957-1999* (W. 2000). Odnznaczony został Honorową Odznaką PTWK.

M. Mirecka: D.Ch. – Wydawca 2000 nr 11 s. 26 (z fot.); 2006 nr 10-11 s. 37 (z fot.).

Barbara Petrozolin-Skowrońska

CHRZAŚTOWSKI ROMAN (12 III 1906 Drohobycz – 8 III 2005 Katowice) redaktor, harcerz, działacz społeczny i zawodowy, wydawca, bibliofil. W 1913 przeniósł się z rodziną z Drohobycza do Lwowa, gdzie w marcu 1917 wstąpił do IV Drużyny Skautów. W 1926 ukończył Państ. XI Gimn. Matematyczno-Przyrodnicze i rozpoczął studia na Politechnice Lwowskiej (rysunek, grafika i architektura wnętrz), a w 1933/34 podjął studia w zakresie historii sztuki na Uniw. Jana Kazimierza. Od 1928 pracował w Urzędzie Miasta Lwowa; ze względów rodzinnych przerwał studia. Aktywnie działał jako harcemistrz (od 1936) we lwowskim harcerstwie, którego sprawy były mu bliskie przez całe życie. Należał do Sekcji Jeździeckiej Lwów. Tow. Gimnastycznego „Sokół”. W 1933-35 pracował, a nast. był kierownikiem zakładu Krawiański i Spółka, od stycznia 1940 był zatrudniony jako księgowy w Państ. Inst. Sztuk Plastycznych we Lwowie. W czasie II wojny świat. działał w Armii Krajowej

i podziemiu, ukrywał się we Lwowie, a nast. w Limanowej (Śądeczczyzna), gdzie do czerwca 1946 pracował w Spółdz. Rolniczo-Handl., w lecie tr. przyjechał do Katowic. Tu pracował zaw. w różnych przedsiębiorstwach, m.in. w Woj. Zarządzie Miej. Handlu Detalicznego, od stycznia 1955 związał się z Izłą Rzemieślniczą. W 1994 przeszedł na emeryturę. W Katowicach angażował się w szkolenie rzemieślników, założył b-kę literatury fachowej, inicjował akcje gromadzenia pamiątek kult. materialnej rzemieślników. Zaproponował ufundowanie przez Koła Młodzieży Rzemieślniczej książek i ekslibrisów dla b-tek w Szkołach Tysiąclecia, nawiązał współpracę naukowców z rzemieślnikami regionu, co zaowocowało powstaniem bogato ilustr. monografii rzemiosła śląskiego. Angażował się też w prace społ. na rzecz miasta; był członkiem Miej. Rady Kultury, działał w Sekcji Muzealnej Katowickiego Tow. Społ.-Kult., współtworzył Społeczne Muz. Historii Miasta Katowic. Należał do członków Tow. Rapperswilskiego. Ch. był zasłużonym bibliofilem. Przed II wojną świat. należał do elitarnego kręgu Lwowskiego Tow. Miłośników Książki; uczestniczył w Międzynar. Kongresie Exlibrisu w Budapeszcie oraz wielu Ogólnopol. Zjazdach Bibliofilów. Ch. był jednym z inicjatorów reaktywowania przedwojennego Śląskiego Tow. Miłośników Książki i Grafiki, które wznowiło działalność w 1968 pn. Tow. Przyjaciół Książki; był wieloletnim prezesem Oddz. Śląskiego tego Tow., redagował „Komunikaty” – bibliofilski periodyk Oddz. Śląskiego TPK i in. wydawnictwa. Wygłaszał gawędy, odczyty, wykłady, przygotowywał wystawy. Inicjował liczne imprezy bibliof., np. tzw. czwartki bibliofilskie, a także spotkania autorskie i wycieczki miłośników książki. Skupiał wokół siebie osoby ze świata kultury, sztuki, nauki, literatury, a także hobbystów i kolekcjonerów. Utrzymywał serdeczne i przyjacielskie kontakty z in. Tow. Bibliof. i komilitonami w całym kraju. Za zasługi w dziedzinie bibliofilstwa uhonorowano go medalem i tytułem Kawalera „Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem” (1976). Piastował godność Członka Kapituły Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem w Lublinie (1985) oraz Członka Honorowego Tow. Przyjaciół Książki w Warszawie (1992). Został Honorowym Prezesem Oddz. Śląskiego Tow. Przyjaciół Książki (1995), a Tow. Bibliofilów Pol. w Warszawie nadało mu tytuł Członka Honorowego (2004). Był jednym z pierwszych laureatów Nagrody im. Celestyna

Kwietnia – „Człowiekowi który umiłował książkę” (1988). W dowód uznania dla prowadzonej działalności bibliof. i kolekcjonerskiej oraz współpracy z B-ką Śląską wyróżniony został statuetką „Amicus Librorum” (1996). Za propagowanie kultury literackiej i wychowawczej roli książki otrzymał Specjalną Nagrodę Katol. Stow. „Civitas Christiana” – Śląską Nagrodę im. Juliusza Ligonia (1999). Ponadto otrzymał wiele odznaczeń państ.: Prezydenta RP na Uchodźstwie (trzykrotnie), „Medal Wojska” (1948), Krzyż Armii Krajowej (1981), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski „Polonia Restituta” (1987), Krzyż Zasługi dla ZHP z Rozetą i z Mieczami, Złoty Krzyż Zasługi (1972), Odznakę Pamiątkową Komitetu Organizacyjnego 50-lecia Powstania Warsz. i „Akcji Burza” (1994). Liczne dyplomy oraz nagrody honorowały pracę społ. i zaw. Ch.; były to m.in. Złota Odznaka „Zasłużonemu w Rozwoju Woj. Katowickiego” (1965), „Zasłużony Działacz Kultury” (1973), od Zw. Izb Rzemieślniczych w Warszawie (1962), Izby Rzemieślniczej w Katowicach (1962, 1966, 1984), od Pol. Tow. Archeol. i Numizmatycznego (1989), Prezydenta Miasta Katowic (1978, 1987). Znaczna część jego spuścizny przekazana została B-ce Śląskiej w Katowicach. Pamiątki harcercskie wzbogaciły zbiory Muzeum Hist. we Wrocławiu, leopoliana pozostają w zbiorach rodzinnych.

W kręgu bibliofilów śląskich. Oprac. M. Wojciechowski. Kat. 1972 s. 3, 5; S. K o s s e k : R.Ch.: katowicy kolekcjonerzy. – Katowicki Informator Kult. 1977 R. 7 nr 2 s. 58-59 (il.); T e n z e : Książka jest moim przyjacielem. Rozm. Krystian Prynda. – Wieczór 1977 nr 102 s. 1-2 (il.); Bibliofile. Rozmowa „Poglądów” z prezesem Oddziału Śląskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki, R.Ch. i członkiem Zarządu Oddziału Celestynem Kwietniem. Rozm. S. Wilczek. – Poglądy 1978 R. 16 nr 12 s. 6 (il., portr.); Rozmowa z R.Ch. Rozm. B. Zaliwska. – Tamże 1983 R. 21 nr 3 s. 10 (portr.); R.Ch.: Amor Librorum. Rozm. W.T. – Katolik 1983 nr 25 s. 6; C. K w i e c i e Ń : Śląscy bibliofile. – Życie Liter. 1984 R. 34 nr 11 s. 4; G. R e c h o w i c z : Historia i współczesność rzemiosła. [Biblioteka Izby Rzemieślniczej w Katowicach prowadzona przez Ch.]. – Rzemieślnik Śląski 1987 nr 9 s. 7-8 (il.); (GR) [G. R e c h o w i c z] : Człowiekowi, który umiłował książkę. – Tamże 1988 nr 11 s. 8; W kręgu bibliofilów śląskich: 1968-1988. Oprac. D. Musioł, M. Skalicka. Kat. 1988 s. 5, 8 i in.; (Fraza): Pierwsi laureaci nagrody im. Celestyna Kwietnia. – Tryb. Rob. 1988 nr 104 s. 1, 5; (tes): Zainaugurowano Dni Kultury, Oświaty, Książki i Prasy. – Dz. Zach. 1988 nr 104 s. 1-2 (il.); (KP): Na inaugurację Dni Kultury, Książki i Prasy. Otwarcie wystawy w „Pegazie”.

Wręczenie Nagrody im. C. Kwietnia. – Wieczór 1988 nr 86 s. 1-2; Wręczono nagrody im. Celestyna Kwietnia „Człowiekowi, który umiłował książkę”. – Katowicki Informator Kult. 1988 R. 18 nr 6 s. 2; (KP): Wręczenie Nagrody im. C. Kwietnia [R.Ch.]. – Wieczór 1988 nr 86 s. 1-2; (tes): Wręczenie Nagród im. C. Kwietnia. – Dz. Zach. 1988 nr 104 s. 1-2 (il.); [R. Nowoszewski]: R.Ch. – Komunikat TPK 1993/1994 nr 73/74 s. 47-48; Poczet bibliofilów śląskich. Oprac. K.M. Kwiatkowski, M.J. Skinderowicz. Kat. 1995 s. 6; Pasje bibliofilskie R.Ch. Oprac. folder i przygot. wystawę D. Musioł i B. Maresz. Kat. 1997; B. Maresz: R.Ch. (Szkic do portretu przyjaciela Biblioteki Śląskiej). – Książnica Śląska 1998 t. 26 s. 99-103; Poczet bibliofilów śląskich. Red. Z.P. Szandar. Kat. 1998 s. 13-14; K. Witkowski: Próba przedstawienia postaci harcerskiego nestora, harcmistrza R.Ch. Kat. 1999; K. Drwał: Ligoniove Laury. Nagrody „Civitas Christiana” po raz 36. – Dz. Zach. 1999 nr 286 s. 1, 5 (il.); J. Jaśniak: Ligoniovy laur po raz XXXVI. Zasluzeni dla Śląska. – Nasz Głos 2000 nr 1 s. 33-34 (il.); M.: Najstarsza nagroda w Polsce. Nagrody im. Juliusza Ligonio po raz 36. – Gość Niedzielny 2000 R. 77 nr 3 s. 19; B. Maresz, T. Roszkowska: Kolekcja R.Ch. w zbiorach Biblioteki Śląskiej w Katowicach. Kat. 2000; S. Pióron: Bibliofil z lilijką. – Raport 2005 nr 5 s. 50-51 (il., portr.); B.S. Kasprowicz: I Ślązak, i Lwowiak. – Dz. Zach. 2005 nr 78 s. 20 (portr.); H. Szczepański: Taż śląskie bibliofilstwo, lwowskie ma korzenie. – Śląsk 2005 s. 24-27 (il.); [Inc.:] Nestor miłośników książki – 99-letni pan Roman Ostoja-Chrzastowski otrzymał... godność członka honorowego Śląskiego Towarzystwa Miłośników Książki i Grafiki. – Tamże 2005 R. 11 nr 4 s. 2; R. Nowoszewski: R.Ch. (1906-2005). Wiedziony miłością do książek. – Akapit 2006 t. 1 s. 133 (il.); [Inc.:] Na cztery dni przed wejściem w setny rok życia 8 marca zmarł nestor polskich i śląskich bibliofilów. – Śląsk 2005 R. 11 nr 5 s. 4; R. Nowoszewski: R.Ch. Bibliografia 1968-2006 (Zeszyt próbny). Błonie 2006 // B-ka Śląska Katowice: Kolekcja R.Ch. (książki, rękopisy, fotografie, pocztówki) // Inf. ustne brata R.Ch. – Jerzego.

Teresa Roszkowska

CIECHANOWSKA JADWIGA KATARZYNA (18 IV 1915 Praga, Czechy – 23 I 2007 Kraków) dokumentalistka, tłumaczka, bibliotekarka. W 1933 ukończyła we Lwowie gimn. im. Królowej Jadwigi. W 1934-38 studiowała w Akad. Handlu Zagranicznego we Lwowie, w 1952 ukończyła filologię ang. na UJ. W 1955 odbyła kurs dla Dokumentalistów CIINTE w Warszawie. Pracę zaw. rozpoczęła w 1939 (V) w przedsiębiorstwie „Gazolina” S.A. we Lwowie. Podczas wojny pracowała w firmach naftowych jako sekretarka. Po przeniesieniu do Krakowa pra-

cowała m.in. w Izbie Skarbowej. W listop. 1947 została kierownikiem b-ki w Inst. Odlewnictwa; w 1954 przeszła do działu informacji nauk.-technicznej i ekon. jako tłumacz dokumentalista. W 1954 otrzymała tytuł st. asystenta, a w 1962, w uznaniu dorobku naukowego, adiunkta. W 1965 podjęła pracę w Inst. Naftowym, gdzie została mianowana na stanowisko kierownika Pracowni Dokumentacji i Informacji w Zakł. Informacji Nauk.-Technicznej i Ekon. (1966). Z Instytutem była związana do emerytury w 1975. Swoją pracę analityczną i dokumentacyjną oparła w znacznym stopniu na zasobach b-ki Instytutu, której kierownik →W. Pawłowski starał się o gromadzenie wszelkich dostępnych publikacji z dziedziny przemysłu naftowego. Ich współpraca pozwoliła na stworzenie wzorcowego Ośrodka Informacji Inst. Naftowego. C. rocznie typowała ok. 4000 poz. z literatury periodycznej pol. i zagranicznej, z których sporządzane były analizy, rozpowszechniane w postaci kart dokumentacyjnych przez CIINTE. Karty te uszeregowane w kartotece wg UKD stanowiły m.in. bazę do sporządzania zestawień tematycznych. Pod red. C. wydawano w kilkuset egzemplarzach *Naftowy Informator Bibliograficzny* oparty na analizach dokumentacyjnych, który zawierał również opisy patentowe sprawdzane i opracowywane przez Pracownię oraz *Wskaźniki Techniczno-Ekonomiczne światowego przemysłu naftowego*. Współpracowała z redakcją mies. „Nafta”. Działała w Oddz. Woj. Naczelnej Organizacji Technicznej w Krakowie, w zespole tłumaczy tekstów technicznych, weryfikowała opracowania m.in. dla CIINTE. Prowadziła w Zespole Szkolenia i Doskonalenia Kadr w Krakowie oraz na kursach dla bibliotekarzy szkół wyższych, wykłady z zakresu informacji nauk.-technicznej oraz organizacji informacji za granicą. W dorobku C. znajdują się publikacje z zakresu bibliotekarstwa i informacji nauk.-technicznej, skrypty do wykładów, jakie prowadziła na kursach dla dokumentalistów i bibliotekarzy. Z ważniejszych poz. należy wymienić m.in. *Sprawozdanie ze zwiedzania bibliotek i ośrodków dokumentacyjnych w Anglii* (Kr. 1961), *Służba informacyjna w ośrodkach informacji naukowo-technicznej w bibliotekach angielskich* (Kr. 1962), *O służbie informacji w Anglii* („Przegląd Biblioteczny” 1963 nr 3), *Rozwój programów szkoleniowych dla przemysłu naftowego USA* („Nafta” 1967 nr 5). Wraz z W. Pawłowskim oprac. *Przewodnik bibliograficzny po czasopiśmie naftowych* (Kr. 1972). Działała społecznie, była członkiem Stow.

Bibliotekarzy Polskich. Jako przedstawiciel resortowych ośrodków informacji uczestniczyła w obradach Komisji Informacji Naukowej. W 1973 została członkiem Zespołu Centr. Katalogu Zagranicznych Wydawnictw Informacyjnych w B-kach Krakowskich przy Krakowskiej Radzie Nauki i Techniki.

Arch. B-ki Uniw. Jagiell. Kraków: Katalog prac mag.; Instytut Naftowy Kraków: Akta personalne.

Iwona Zielnica-Ładzińska

CIERNIAK ALICJA z d. Burzyńska (15 IX 1939 Komarno, woj. lwowskie, obecnie Ukraina – 3 IV 2000 Łódź) bibliotekarka. Szkołę podst. i liceum ogólnokształcące ukończyła w Pleszewie. Po maturze podjęła pracę w tamtejszym Inspektoracie Oświatowym. W 1959-70 uczyła w szkołach podst. w Prokopowie i Pleszewie zdobywając kwalifikacje pedag. na Państ. Kursie Nauczycielskim w Krotoszynie. W 1971 uzyskała świadectwo Ogólnobibliotekarskiego Kursu Kwalifikacyjnego w Państ. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. W 1984 ukończyła studia w Katedrze Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Uniw. Łódzkiego przedstawiając pracę maderską *Działalność księgarsko-wydawnicza Firmy Ludwika Fiszerza w Łodzi 1882-1932*. Od sierpnia 1970 była kierownikiem b-ki w jednostce wojsk. w Pleszewie. Po przyjeździe do Łodzi w czerwcu 1975 pracowała w Przedsiębiorstwie Wodno-Kanalizacyjnym Okręgu Łódzkiego, w dziale socjalnym jako instruktor kult.-wychowawczy p.o. bibliotekarza. W grudniu tr. przeniosła się do B-ki Gł. Akad. Med. w Łodzi na stanowisko st. bibliotekarza, w 1995 została mianowana kustoszem. C. powierzono opiekę nad b-kami Klinik: Neurologii, Neurochirurgii, Chorób Oczu i Laryngologii. Pracując w B-ce Gł. AM prowadziła także b-ki szkolne w I Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika (1989-92) oraz w Zespole Szkół Mechaniczno-Elektrycznych w Łodzi (1992-95). W 1994 założono w Państ. Szpitalu Klinicznym Nr 1 im. N. Barlickiego b-kę zakładową – filię B-ki Gł., którą C. zorganizowała w 1995 i kierowała do przejścia na emeryturę 31 XII 1999. Opublikowała: *Bibliografię prac Kliniki Neurochirurgii Akademii Medycznej w Łodzi za okres 1949-1979* (współaut.: J. Brzeziński, J. Szapiro, W: *Z zagadnień pierwotnych nowotworów mózgu. II. Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów, Łódź, 8-9 X 1978, Łódź 1981*

s. 23-48), *Bibliografię prac prof. dr. hab. n. med. Eufemiusza Hermana od 1916 – do chwili obecnej* (współaut. A. Prusiński, „Neurologia i Neurochirurgia Polska” 1982 t. 16 nr 5/6 s. 317-328), oprac. program szkoleń z zakresu etyki zaw. dla pielęgniarek PSK Nr 1, przygotowywała materiały promujące ten szpital.

B. Krupińska-Stachera: Mgr A.C. (1939-2000). – Biul. GBL 2000 R. 46 nr 36 s. 121-126; J. Piotrowska: Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi (1950-2002). – Kronikarz 2006/2007 R. 5 nr 2 s. 217; Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za lata 1971-1990. T. 1-2. Łódź 2000 // Uniw. Medyczny Łódź: Akta personalne (z fot.). // Inf. Autorki.

Magdalena Rzadkowska

CIOŁKOSZ ADAM (5 I 1901 Kraków – 1 X 1978 Londyn) działacz harcerski i socjalistyczny, związany z PPS, właściciel księgozbioru. Ukończył studia prawnicze na Uniw. Jagiellońskim oraz Szkołę Nauk Polit. w Krakowie. Był posłem na Sejm RP (1928), więziony w Brześciu. Od 1935 stał na czele PPS w Małopolsce. Od 1940 przebywał na emigracji w Wielkiej Brytanii, mieszkał w Londynie. Przewodniczył emigracyjnej PPS (1947-57, 1964-77), współpracował z Radiem Wolna Europa, był członkiem zarządu *Fight for Freedom* – instytucji publikującej m.in. dokumenty zbrodni hitlerowskich. Był też red. i współred. wielu czasopism, m.in. o tematyce harcerskiej i socjalist. (np. „Listy do Starszych Harcerzy”, „Płomienie”, „Naprzód”, „Robotnik”). Publikował artykuły w czasop.: „Tydzień Polski”, „Wiadomości”, „Orzeł Biały” i in. Był tłumaczem i autorem książek (np. *Zarys dziejów socjalizmu polskiego*, napisany wspólnie z żoną Lidią), oprac. antologię *Socjalizm na zachodzie Europy*. W 1978 otrzymał za całokształt twórczości nagrodę Zw. Pisarzy Pol. na Obczyźnie. C. zgromadził w Londynie, wraz z żoną Lidią (1902-2002) działaczką PPS, bogaty księgozbiór obejmujący gł. publikacje z XX w. o tematyce hist. i polit. w jęz. pol., ang., niem., franc. i in. Wydały je oficyny krajowe (m.in. Książka i Wiedza) oraz emigracyjne (m.in. Inst. Literacki, Polonia, Pol. Fundacja Kulturalna). Gromadził też prasę pol. (np. „Kulturę” i „Aneks”). W 1998 wdowa przekazała część księgozbioru (ok. 5 tys. wol.) B-ce Jagiell. oraz Woj. B-ce Publ. w Tarnowie (obecnie Miej. B-ka Publ.). Wartość zgromadzonych książek podno-

szą dedykacje, m.in. G. Herlinga-Grudzińskiego, J. Nowaka-Jeziorańskiego, W. Bartoszewskiego, J. Karskiego. Archiwum prasowe i korespondencja C. znajdują się w Inst. Polskim im. gen. Sikorskiego w Londynie.

F. Gross: Pisarz i historyk. [W:] A.C.: polityk, pisarz, historyk socjalizmu. Londyn 1972 s. 33-39; L. Ciołkoszowa: Spojrzenie wstecz [rozmowę przeprowadził A. Friszke]. Paryż 1995 s. 34-35, 60, 233-234, 317-318, 349-373; Londyński dar dla WBP. – Dz. Pol. 1998 nr 211 s. 17; A. Dura: Emigracyjny księgozbiór Lidii i Adama Ciołkoszów. W. 2007 (z bibliogr., fot.).

Anna Dura

CYBULSKI RADOSŁAW JAN (2 III 1924 Wilno – 14 XI 1999 Warszawa) księgarz, bibliotekoznawca, bibliograf. Uczeń Gimn. Ojców Jezuitów w Wilnie (1936-40). W czasie wojny uczestnik ruchu oporu i członek Armii Krajowej (w 1953 aresztowany za udział w AK, w 1954 zwolniony). W 1945-49 studiował na Wydz. Prawno-Ekonomicznym Uniw. Pozn. w zakresie nauk ekon.-polit.; uzyskał stopień magistra na podstawie pracy pt. *Organizacja i rejonizacja rynku księgarskiego w Polsce*. W okresie studiów był zatrudniony w Księgarni Ziemi Zachodnich w Poznaniu. Po ukończeniu studiów podjął pracę w Warszawie w Państ. Zakładach Wydawnictw Szkolnych (1949-61), a nast. w Państ. Wydawnictwie Nauk. (1961-68) jako kierownik zespołu działów sprzedaży. W 1966 uzyskał stopień doktora nauk ekon. w Wyższej Szkole Ekon. w Poznaniu na podstawie rozprawy pt. *Popyt na rynku księgarskim na tle przemian społeczno-gospodarczych w Polsce Ludowej*. W 1969-71 był kierownikiem wzorcowni w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Nauk. PAN, od paźdz. 1971 do marca 1972 dyrektorem Powszechnej Księgarni Wysyłkowej. Od marca 1972 do września 1981 pracował w B-ce Nar. na stanowisku dyrektora Instytutu Bibliogr. (1971-78) i równocześnie zastępcy dyrektora B-ki, odpowiedzialnego za sprawy bibliografii, automatyzacji procesów bibliot.-bibliograficznych i działalności wydawniczej. Jednocześnie w 1974 rozpoczął wykłady zlecane (od paźdz. 1981 na pełnym etacie) w Instytucie Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Uniw. Warsz., organizując program specjalizacji edytorskiej i księgarskiej, a od 1978 prowadził seminarium magisterskie. Za osiągnięcia nauk. i pracę dydak. przyznano mu w 1976 stopień docenta. W 1982-87 był dyrektorem B-ki Uniw. w

Warszawie. W 1985 habilitował się na Wydz. Filolog. Uniw. Wrocławskiego, przedstawiając rozprawę pt. *Książka współczesna. Wydawcy, rynek, odbiorcy* (1986). W 1987-90 był dyrektorem Instytutu Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Uniw. Warsz., kierując równocześnie Zakł. Bibliotekozn. (1987-93). W 1989 otrzymał tytuł naukowy prof. nadzw. nauk humanistycznych. Promotor 74 magistrów i 4 doktorów. Łączył pracę zaw. w księgarstwie i bibliotekarstwie z zainteresowaniami badawczymi z zakresu kultury książki. Autor ok. 300 publikacji dot. edytorstwa, księgarstwa, bibliografii, bibliotekarstwa, teorii książki i bibliologii. Rolę książki i funkcjonowanie rynku księgarskiego rozpatrywał C. w szerokim kontekście spraw kulturowych i społ., z uwzględnieniem kompleksu problemów wiodących od twórcy do odbiorcy książki, poprzez instytucje wydawnicze, sieć księgarską po b-ki. Działalność naukowo-badawcza C. prowadziła od analizy rynku księg. i wydawniczego w Polsce i za granicą, poprzez refleksję teoretyczną o roli książki i instytucji związanych z książką w procesie komunikacji między autorem i czytelnikiem, po zainteresowanie teoretyczne książką i rozważania dot. nauki o książce. Najwięcej uwagi poświęcił sprawom współczesnego rynku księg. w Polsce i za granicą, analizując zachodzące na nim procesy z punktu widzenia społ., ekonomicznego, statystycznego. Wychodząc od praktyki księg. prowadził we współpracy z Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Nar. badania empiryczne, których efektem były publikacje: *Księgarz radzi czytelnikom* (1965), *Popyt na rynku księgarskim na tle przemian społeczno-gospodarczych w Polsce Ludowej* (1966), *Serie książek kieszonkowych w Polsce w latach 1966-1970* (1972). Mechanizmy funkcjonowania instytucji wydawniczych i księg., ich znaczenie społ. oraz rolę książki w komunikacji społ. przedstawił w opracowaniach pt. *Księgarstwo w społeczeństwie współczesnym* (1970, wyd. 2. 1978, tłum. na jęz. ros., wyd. Moskwa 1982) oraz *Książka współczesna. Wydawcy, rynek, odbiorcy* (1986). Publikacja *Wprowadzenie do problematyki współczesnego rynku księgarskiego* („Studia o Książce” 1974) otwiera problematykę teorii książki, kontynuowaną w przyszłości (*O niektórych właściwościach komunikowania społecznego za pomocą książek*, „Przegląd Biblioteczny” 1979 z. 2; *Struktura i właściwości książki*, „Studia o Książce” 1984). Zjawiska zachodzące w Polsce widział w powiązaniu i na tle ruchu wydawniczo-księgarskiego za granicą.

Był autorem artykułów o rynku księgi, m.in. w Czechosłowacji, Holandii, Francji, Norwegii, Niemczech, Stanach Zjednoczonych, ZSRR, na Węgrzech. Najpełniejszym opracowaniem analityczno-porównawczym produkcji wydawniczej na świecie jest *Książka na świecie. Obraz statystyczny produkcji wydawniczej w latach 1980-1986* (1990, tłum. na jęz. lit., wyd. Wilno 1990). C. interesował się również historią ruchu wydawniczego i księgarstwa w Polsce. Był autorem takich opracowań jak: *Józef Zawadzki – księgarz, drukarz, wydawca* (1972), *Podręczniki szkolne w wileńskim okręgu naukowym w latach 1803-1831* („Rocznik Biblioteki Narodowej” 1974), *Formowanie się modelu kapitalistycznego przedsiębiorstwa wydawniczo-księgarskiego w Polsce w latach 1800-1831* („Studia o Książce” 1976), *Środowisko twórcze a ruch wydawniczy na początku XIX wieku w Wilnie* („Rocznik Biblioteki Narodowej” 1979), *Księgoznawcza problematyka w działalności Joachima Lelewela* (W: *Joachim Lelewel – księgoznawca, bibliotekarz, bibliograf*, 1993). Brał udział w opracowaniu haseł z dziedziny księgarstwa do *Encyklopedii wiedzy o książce* (1971) oraz słownika encyklopedycznego *Współczesne polskie księgarstwo* (1981). Był red. nac. (1975) i członkiem redakcji czasopisma „Księgarz”. Istotnym obszarem zainteresowań C. był marketing książki i b-ki. Rynek książki i system sieci bibliot. traktował jako dwa wzajemnie współdziałające i współzależne układy, dla których punktem odniesienia jest książka, jej twórca i odbiorca (*Marketing w bibliotekarstwie polskim*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1996; *Marketing – sposób nowoczesnego myślenia i działania*, „Roczniki Biblioteczne” 1998; red. pracy zbior. *Próby zastosowania marketingu w bibliotekach*, 1997). Drugim polem zainteresowania badawczego C. było bibliotekarstwo nauk., dokumenty bibliot., bibliografia nar., automatyzacja procesów bibliot. i bibliograficznych. Rozwinął prace nad typologią dokumentów na forum krajowym i międzynarodowym. Efektem były propozycje przedstawione w publikacjach: *Z doświadczeń jednej próby typologii dokumentów* („Rocznik Biblioteki Narodowej” 1988), *Założenia metodyczne prac nad typologią dokumentów* (W: *Typologia dokumentów*, 1976), *Rules for the registration of documents in the current national bibliography with tables to the characteristics of documents* (Paris 1977). Zagadnienia typologii dokumentów wiązały się z problematyką bieżącej bibliografii nar., którą

C. zajmował się, zarówno w aspekcie organizacyjnym, jak i metodycznym. Był współorganizatorem Trzeciej Ogólnokrajowej Narady Bibliografów (1978), na której przedstawił referat programowy pt. *Stan i perspektywy rozwoju bibliografii w Polsce*. Bibliografię nar. widział jako podstawowe źródło i element światowego systemu informacyjnego (*Bibliografia narodowa jako ogniwo światowego systemu informacji*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1976/77; *Instytut Bibliograficzny jako narodowa centrala bibliograficzna*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1978). Kierując Instytutem Bibliogr. B-ki Nar., zajmował się m.in. sprawami automatyzacji bieżącej bibliografii nar. (*Analiza systemowa Biblioteki Narodowej w Warszawie. Studium wstępne*, 1975; *Problemy automatyzacji działalności bibliotecznej. Sesja naukowa IINTE*, 1980; *Zautomatyzowany, zintegrowany system Biblioteki Narodowej*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1984). Na uwagę zasługują zainteresowania C. związane z Wileńszczyzną. Oprócz hist. badań księgoznawczych związanych z Wilnem, brał udział w Komitecie red. monografii *Gimnazjum Ojców Jezuitów w Wilnie w latach 1922-1940* (2000). Zorganizował też dwie wystawy w B-ce Nar.: „Szkoły średnie na Ziemi Wileńskiej 1918-1939” oraz „Pamięć Wilna”. Członek Pol. Tow. Wydawców Książek, z-ca przew. ZG Stow. Księgarzy Pol., Członek Honorowy Stow. Księgarzy Pol., członek: Sekcji Bibliograficznej i B-tek Uniwersyteckich Międzynar. Federacji Stow. Bibliotekarskich (IFLA), Stow. Bibliotekarzy Pol., Komitetu Naukoznawstwa PAN. Przewodniczący Komitetu Koordynacyjnego B-tek Szkół Wyższych przy Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego, członek: Rady Programowej Ruchu Wydawniczego przy Min. Kultury i Sztuki, Komisji Egzaminacyjnej dla Kandydatów na Dyplomowanego Bibliotekarza i Dyplomowanego Dokumentalistę, Komisji Badania Rynku Księgarskiego przy ZG SKP. Członek rad naukowych: B-ki Nar., Inst. Informacji Nauk. Technicznej i Ekon., Instytutu Bibliotecz. i Informacji Nauk. Uniw. Warsz., członek Warsz. Tow. Miłośników Grodna i Wilna. Odznaczony Krzyżem Partyzanckim, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką „Wzorowy Księgarz”, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”.

J. Cybulska-Futkowska, M. Wałęcka-Sołuba: Bibliografia prac R.C. opublikowanych w latach 1947-1983. – Księgarz 1984 R. 28 nr 1

s. 53-63 (238 poz.); Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny. T. I. W. 1999 s. 255 (z fot.); J. Wojałowski: R.C. (1924-1999). – Prz. Bibl. 1999 z. 4 s. 340-343 (z fot.); K. Miłoś: R.C. (I III 1924 Wilno – 14 XI 1999 Warszawa). – Roczn. Bibl. 2000 R. 44 s. 311-314 (z fot.); Tenże: Od praktyki księgarskiej do teorii systemu książki. (O pracach R.C.). – Księgarz 1984 R. 28 nr 1 s. 5-10; A. Skrzypczak: R.C. (1924-1999). – Wiad. Księg. 2000 nr 1 s. 31-35; A. Hilchen-Radziejowska: R.C. (2 III 1924 – 14 XI 1999). – Nowe Książki 2000 nr 2 s. 80 // Arch. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne.

Jadwiga Sadowska

CYGAŃSKA JANINA (20 VI 1921 Warszawa – 19 X 2003 tamże) bibliotekarka. Ukończyła Żeńskie Gimn. im. Leonii Rudzkiej w Warszawie. W 1941 uzyskała maturę ucząc się na tajnych kompletach. Od marca 1940 pracowała w Czytelnii Dziecięcej Robotniczego Tow. Przyjaciół Dzieci na Żoliborzu. Ukończyła kurs bibliotekarski zorganizowany przez konspiracyjny Zw. Bibliotekarzy Polskich. W 1943 rozpoczęła studia na Wydz. Hum. tajnego Uniw. Warsz., uzyskując w 1950 dyplom zaw. I stopnia. W czasie Powstania Warsz. pracowała w Poradni RTPD „Zdrowie Dziecka”. Okupację przeżyła w Radomiu. Do Warszawy powróciła w styczniu 1945 i objęła kierownictwo Czytelnii Dziecięcej i Świetlicy RTPD na Żoliborzu, organizując na nowo zbombardowaną b-kę, która stała się placówką wzorcową i stanowiła warsztat metod. dla bibliotekarek pracujących z małym czytelnikiem. W 1952-55 pracowała w nauk. b-ce Inst. Chemii Ogólnej zajmując się gromadzeniem zbiorów. Ukończyła kurs dla dokumentalistów zorganizowany przez Centr. Inst. Dokumentacji Nauk.-Technicznej. Od 1 II 1956 do 31 V 1983 C. pracowała w B-ce Publ. m.st. Warszawy. Przez 17 lat kierowała Działem Uzupełniania Zbiorów. Opracowała na zlecenie Państw. Ośrodka Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy skrypt *Gromadzenie zbiorów bibliotecznych* (1956 i 1958). W 1956-59 ukończyła studia magisterskie w zakresie bibliotekozn. na Wydz. Filol. Uniw. Łódzkiego. Kierowała lub brała udział w pracach wielu komisji i zespołów problemowych w B-ce Publ. m.st. Warszawy, a także w innych warsz. b-kach. W 1966 została powołana na stanowisko kustosa dypl., a 1 VIII 1972 awansowała na st. kustosa dyplomowanego. Od 1973 do przejścia na emeryturę 31 V 1983 pełniła funkcję wicedyrektora B-ki Publ. m.st. Warszawy. Była

odpowiedzialna za funkcjonowanie i pracę merytoryczną B-ki Głównej. Była autorką wielu opracowań i artykułów opublikowanych w czasop. zawodowych. Opracowała m.in. biogram Gabriela Centnerszvera do *Słownika pracowników książki polskiej* (W.-Łódź 1972), dwa hasła do *Encyklopedii Warszawy*, poświęcone B-ce Publ. m.st. Warszawy i B-ce RTPD oraz dwa artykuły: *Kronika bibliotek warszawskich* [za lata 1800-1976] i *Biblioteki naukowe Warszawy*, zamieszczone w kwart. „Kronika Warszawy” (1978 nr 2). Była inicjatorką i czuwała nad przebiegiem prac związanych z opracowaniem informatora *Polonica zagraniczne i inne zbiory polonijne Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy* (W. 1987). W marcu 1969 została powołana przez Min. Kultury i Sztuki na członka Państw. Rady Bibliotecznej. Po przejściu na emeryturę od 1 VIII 1984 do 31 XII 1991 pracowała w niepełnym wymiarze czasu pracy w B-ce Uniw. Warsz. w Oddz. B-tek Zakładowych. Opracowała wspólnie z →W. Żukowską biogram ***F. Bursowej do „Informatora Bibliotekarza i Księgarza” za 1985, a wraz z Ewą Pawlikowską układ i wybór tekstów do okolicznościowego druku *40-lecie Dekretu o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi 1946-1986* (W. 1986). Równoległe z pracą zaw. C. była zaangażowana w pracę społeczną, poczynając od działalności w Zw. Nauczycielstwa Pol. i Dzielnicowym Ośrodku Metod. Pracy Pozaszkolnej na Żoliborzu w 1949-51, do trwającej całe życie, a zapoczątkowanej w 1947 aktywnej pracy w Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol. (nast. Stow. Bibliotekarzy Pol.). Pełniła wiele odpowiedzialnych funkcji w Zarządzie Gł. SBP, m.in.: dwukrotnie była sekretarzem generalnym (1963-66 oraz 1972-76), I wiceprzewodniczącą (1976-81), przew. Komisji Odznaczeń i Wyróżnień (1981-85), a w kolejnych kadencjach wiceprzew. tej komisji. Od 1985 była członkiem Gł. Sądu Koleżeńskiego, a od 1997 jego przewodniczącą. Od 1992 przewodniczyła Zespołowi Historyczno-Pamiętnikarskiemu przy Zarządzie Okręgu Stołecznego oraz Kolegium Redakcyjnemu serii wydawniczej „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych”. Jest współautorką biogramów ***M. Arnoldowej i ***E. Rawiczowej zamieszczonych w 6 t. tej serii pt. *Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego*. C. związana była też z in. organizacjami i tow., m.in.: PCK, Tow. Przyjaciół Książki, Tow. Przyjaciół Warszawy. Należała do Grupy Koleżeńskiej

Gimn. im. Leonii Rudzkiej, jako jej absolwentka. Przez całe życie niosła pomoc samotnym, starszym osobom. Odznaczona została m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977), Złotą Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Warszawy” (1977), Nagrodą Ministra Kultury i Sztuki im. Heleny Radlińskiej I stopnia (1980), Nagrodą Ministra Kultury i Sztuki „Fundusz Literatury” (1989), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Honorową Odznaką SBP (1972 i 1999), Medalem SBP „W dowód Uznania” (1998). Ogólnopolski Zjazd Delegatów SBP w Toruniu nadał C. godność Honorowego Członka SBP (1985). W 2002 Tow. Przyjaciół Dzieci przyznało C. „Odznakę Przyjaciela Dzieci” i Dyplom Przyjaciela Dziecka, w 2003 wyróżniona została Honorową Srebrną Odznaką Tow. Przyjaciół Warszawy za pracę społ. i zasługi dla Warszawy.

J. Jagielska: J.C. (1921-2003). – Prz. Bibl. 2003 nr 4 s. 473-478; W. Stankiewicz: J.C. (1921-2003). [W:] Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych (9). T. 2. W. 2005 s. 26-34; J. Jagielska: J.C. (1921-2003). [W:] Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 348-355 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Głównej Woj. Mazowieckiego: Akta personalne // Relacje brata, Marka Cygańskiego.

Janina Jagielska

CZAJA STEFAN (I IX 1943 w. Sadki, pow. wyrzyski – 3 VII 2003 Toruń) bibliotekarz. W 1962 ukończył Licem Pedag. w Ostróźnie. W 1967 uzyskał magisterium ze specjalnością dydaktyczną i archiwistyczną na kierunku historia Uniw. M. Kopernika w Toruniu; nast. pracował w 1967 (15 IX – 31 X) w Woj. Archiwum Państw. w Olsztynie. W listop. tr. rozpoczął pracę w B-ce Uniw. w Toruniu. W hierarchii bibliot. awansował bardzo szybko. Już w 1971 (I VIII) został kierownikiem Oddz. Magazynów i Konserwacji Zbiorów. W 1973-86 był z-cą dyrektora, w 1986-2003 dyrektorem B-ki UMK. W 1973 zdał egzamin państw. na stanowisko bibliotekarza dypl., w 1974 został adiunktem dypl., w 1980 – kustoszem dypl., 1985 – st. kustoszem dyplomowanym. U progu działalności bibliotekarskiej największym osiągnięciem C. było sprawne przygotowanie w 1973 przeprowadzki B-ki do nowego gmachu na Bielanych, później – rozbudowa B-ki. Rozwijał międzynarod. kontakty B-ki; dzięki niemu, w głównej mierze, ksiąznica nawiązała współ-

pracę z Deutsches Polen-Institut w Darmstadt i b-kami w Getyndze, Marburgu oraz litewskimi, gł. z B-ką Uniw. w Wilnie. Ich efektem jest m.in. 4-tomowa bibliografia stosunków polsko-niem. w zakresie kultury *Deutsch-polnische Beziehungen im Geschichte und Gegenwart. Bibliographie 1900-1998* (Wiesbaden 2000). Bardzo ważnym nurtem w bibliotekarskiej aktywności C. była problematyka dot. budownictwa b-tek. W dziedzinie tej był uznanym autorytetem. Opiniował wiele projektów i planów budowy i rozbudowy kilku b-tek w Polsce, m.in. B-ki Jagiell., B-ki Uniw. w Warszawie. Kilkoma referatami na konferencjach wpisał się w ówczesny nurt ogólnopol. dyskusji nt. modernizacji działalności b-tek. Na VII Zjazd Bibliotekarzy Pol. w Zielonej Górze (1975) przygotował obszernie opracowanie (wspólnie z A. Sitarską i J. Gałczyńskim), było ono dwukrotnie publikowane w materiałach pokonferencyjnych i w „Przeglądzie Bibliotecznym” (1976 R. 44 z. 4 s. 325-349). Z referatem pt. *Potrzeby i możliwości modernizacji udostępniania zbiorów w Bibliotece Głównej UMK w oparciu o urządzenie MERA 400 produkcji ELWRO we Wrocławiu* („Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu” 1980 cz. 1 s. 63-74) wystąpił na konf. zorganizowanej w dziesięciolecie uchwalenia pierwszej powojennej ustawy o b-kach. Jest też autorem kilku artykułów dot. ochrony i konserwacji zbiorów bibliot.; m.in. napisał (wspólnie z M. Berenthal-Słobosz) *Potrzeby profilaktyki i konserwacji zbiorów w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu* („Studia o działalności...” 1980 cz. 1 s. 85-117) oraz *Nowa pracownia konserwacji zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu* (tamże 1986 cz. 3 s. 31-62). W kręgu zainteresowań C. pozostawało także prawo bibliot., napisał m.in. *Nowe regulacje prawne a kształcenie bibliotekarzy* („Życie Szkoły Wyższej” 1984 nr 4 s. 21-33), *Ustawa z dnia 4 maja 1982 o szkolnictwie wyższym: fragment dotyczący spraw bibliotecznych* („Informator Bibliotekarza i Księgarza” 1985 s. 145-155), *Bibliotekarze dyplomowani, dyplomowani pracownicy dokumentacji naukowej w świetle nowych przepisów prawnych z 1987 roku* (Tamże 1987 s. 133-149) oraz *Problematyka biblioteczna w Ustawie o szkolnictwie wyższym i statutach uczelni – potrzeby zmian w elementach podstawowych* („Bibliotekarz” 1990 nr 8-9 s. 10-14). W kilku publikacjach podjął problematykę dot. zbiorów poniemieckich w pol. b-kach: *O korzyściach i kłopotach, które stwarzają po-*

niemieckie zbiory przemieszczone w Bibliotece UMK w Toruniu („Przegląd Biblioteczny” 1997 R. 65 s. 41-48), *Co zrobić ze zbiorami poniemieckimi. Problemy nie tylko bibliotek* („Głos Uczelni” 1999 nr 2 s. 10-11). Był inicjatorem wielu wystaw w B-ce UMK, z których część pokazywana była w Niemczech i na Litwie (autor wstępów do katalogów wystaw). Napisał wiele wspomnień pośmiertnych i artykułów o pracownikach B-ki, zamieszczanych gł. na łamach „Głosu Uczelni”, m.in.: *Pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w czterdziestoleciu 1945–1985* („Studia o działalności...” 1990 cz. 5 s. 47-61), a także liczne szkice wspomnieniowe (*Na pięćdziesięciolecie Biblioteki UMK. W: Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej. Materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27–29 września 1995 r.*, Toruń 1996 s. 17-22). Był pomysłodawcą oraz red. kilku ściennych „Kalendarzy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu” prezentujących najcenniejsze cymelia ze zbiorów B-ki, m.in. Srebrną B-kę księcia Albrechta Pruskiego oraz miniaturową z rękopisu *Apokalipsy*. Przez kilka lat był felietonistą „Gazety Miejskiej”, gdzie poruszał problematykę książki i b-tek. Bibliografia jego prac liczy ponad 200 pozycji. W 1987-89 był członkiem Komisji Koordynacyjnej B-tek Nauk. Szkół Wyższych MEN, w 1989-91 przewodniczył Konferencji Dyrektorów B-tek Szkół Wyższych; w 1992 został członkiem Zespołu B-ki Nar. do przygotowania nowej ustawy o b-kach, wchodził w skład Opiniodawczego Zespołu do Spraw Krajowej Polityki w Zakresie Informacji Naukowej. Był członkiem komitetów red. „Przeglądu Bibliotecznego” (od 1991) i „Roczników Bibliotecznych” (od 1997). W okresie dyrektury C. Zarząd Gł. Stow. Bibliotekarzy Pol. przyznał B-ce UMK medal „Bibliotheca Magna Perennisque”. W 1978 został odznaczony Brązowym, a w 1985 Srebrnym Krzyżem Zasługi, w 1990 otrzymał Nagrodę Ministra Kultury, pośmiertnie uhonorowano go Medalem za zasługi położone dla rozwoju Uczelni.

Nekr.: Nowości 2003 nr 155 s. 5, nr 18 s. 7 (M. A. Supruniuk, z fot.); Gaz. Wyborcza (dod. Toruń) 2003 z 5-6 VII s. 2 (z fot.); Kur. Wileński 2003 z 15 VII nr 136 (A. Kierulis, z fot.); Bibliotekarz 2004 nr 4 s. 30-31 (A. Bogłowska, K. Przybyszewski, z fot.); M. Supruniuk: S. C. – Głos Uczelni [UMK Toruń] 2003 nr 7/8 s. 20-21; Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–2004. Materiały do biografii. Toruń 2006 s. 149;

S. C. – in memoriam. Toruń 2004 (m.in. artykuły A. Domańskiego, J. Krasnodębskiej i M. A. Supruniuka) // Arch. UMK Toruń: Akta personalne, sygn. K 103/18.

Anna Bogłowska, Janusz Tondel

CZARNECKA IRENA (21 II 1942 Gdańsk – 3 XI 2004 tamże) muzyk, bibliotekarka. Ukończyła pedagogikę muzycz. na Wydz. Wychowania Muzycz. w Państ. Wyższej Szkole Muzycz. im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku (1966) oraz Podypl. Studia Bibliotekozn. i Informacji Nauk. na Uniw. im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1975). W 1966 rozpoczęła pracę w b-ce ówczesnej PWSM w Gdańsku. W 1973 została jej kierownikiem, w 1977-2004 pełniła funkcję dyrektora. Aktywnie uczestniczyła w życiu b-tek nauk. i ośrodków inf. naukowej. Jako dyrektor, z powstałej w 1947 na bazie darowizn od osób prywatnych i instytucji, szkolnej b-ki utworzyła nowoczesną placówkę, współpracującą z muzycz. instytucjami w kraju i za granicą. Dzięki jej staraniom systematycznie powiększał się księgozbiór, rozbudowany został aparat informacyjny b-ki. W 1992 przy ścisłej współpracy z zespołem bibliotekarzy C. skomputeryzowała B-kę Gł. Akad. Muzycz. w Gdańsku współtworząc z programistą Mariuszem Szwochem bibliot. system komputerowy OPUS (przystosowany do specyfiki b-ki muzycznej). Usprawniło i uporządkowało to wszelkie czynności związane z gromadzeniem, oprac. i udostępnianiem zbiorów oraz z inf. naukową. System ten pozwolił również na uruchomienie pierwszego w Polsce, spośród akad. muzycz., katalogu online. Była współorganizatorem oraz uczestnikiem konferencji i seminariów dla bibliotekarzy muzycz. w kraju i za granicą, ogólnopol. warsztatów komputerowych dla bibliotekarzy i nauczycieli pomaturalnych studiów kształcenia animatorów kultury i bibliotekarzy, a także cyklu koncertów Katedry Wokalistyki przy współudziale Nadbałtyckiego Centrum Kultury (od paźdz. 1999). C. opublikowała m.in. bibliografie wydawnictw Akad. Muzycz. im. S. Moniuszki w Gdańsku za 1957-87 oraz 1987-97, *Polska pieśń i piosenka morska w zbiorach Biblioteki Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku: katalog.* (W: *Marynistyka w muzyce IV*, Gdańsk 1985), *Náčrt činnosti knižnic hudobný škól v Polsku* (W: *Hudobné knihovníctvo na Slovensku a skúsenosti partnerských knižnic v Čechach a zahraničí*, Poprad, Bratislava 1992), *Komputeryzacja*

Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki w Gdańsku (W: *Komputery w bibliotekach – Polska '94*, W. 1994), *Biblioteka Główna. Pięćdziesiąt lat...* (W: *Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku 1947-1997*, Gdańsk 1997), *Jubileusz Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku 1947-1987* (współaut. E. Cieślak, „Rocznik Informacyjny” 1987 nr 14 s. 385-441), *Zarys działalności bibliotek akademii muzycznych w Polsce* („Zeszyty Naukowe” 1991 nr 29-30 s. 221-229), *System OPUS* („Bibliotekarz” 1994 nr 3 s. 15-17), *Polsko-niemieckie seminarium naukowych bibliotek muzycznych pt. „Współczesna biblioteka muzyczna – jej zbioru i problemy”* (tamże 1997 nr 11 s. 22-25). Pełniła ważne funkcje w Stow. Bibliotekarzy Pol.: wiceprzew. Zarz. Okręgu Gdańskiego, sekretarza Sekcji B-tek Muzycz. Pol. Grupy Nar. IAML przy Zarz. Gł., członka komisji rewizyjnej Zarz. Okręgu Gdańskiego, wiceprzew. Zarz. Okręgu Woj. Pomorskiego. Ponadto brała udział w pracach Komisji Normalizacji Bibliogr. Ośrodka Normalizacji Bibliogr. B-ki Nar., współpracowała z Międzynar. Bibliografią Literatury o Muzyce (Repertoire International de la Literature Musicale – RILM). W 1994 kierowana przez C. B-ka została członkiem rzeczywistym Międzynar. Stow. Muzycz. B-tek, Arch. i Centrów Informacji (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centers – IAML). Wieloletnia działalność zaw. i zaangażowanie społ. zostały uhonorowane m.in.: medalem 30-lecia Państw. Wyższej Szkoły Muz. w Gdańsku, Srebrnym Krzyżem Zasługi, medalem 40-lecia Polski Ludowej, Złotym Krzyżem Zasługi, odznaką honorową „Za zasługi dla Gdańska”, medalem „Za zasługi dla Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich”, medalem „Tysiąclecia Miasta Gdańska”, medalem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – „W dowód uznania”, medalem 400-lecia Biblioteki Gdańskiej PAN, medalem 50-lecia Akademii Muzycznej w Gdańsku, medalem „Bibliotheca Magna” Zarządu Gł. SBP – za wybitne zasługi dla pol. bibliotekarstwa, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

A. Michalska: Wspomnienie o I.Cz. [W:] Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Polska Grupa Narodowa IAML 1964-2004. W. 2005 s. 178-179 // Dok. archiwalne; inf. rodzinny.

Faustyna Michałowska

CZARNECKA JADWIGA (27 IX 1914 Łódź – 9 I 2008 Warszawa) bibliotekarka. W 1929 ukończyła szkołę powsz. w Warszawie i podjęła naukę w Prywatnym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim Katol. Związku Polek; otrzymała w 1934 dyplom uprawniający do nauczania w prywatnych i państw. szkołach powszechnych. W 1935 podjęła naukę w prywatnej Jednorocznej Koedukacyjnej Szkole Bibliotekarskiej Zarządu Miejsk. m.st. Warszawy, prowadzonej przez B-kę Publ. m.st. Warszawy. W 1957-61 studiowała bibliotekozn. na Wydz. Filologicznym Uniw. Warsz., uzyskując tytuł magistra bibliotekozn. na podstawie rozprawy pt. *Bibliografia pracy kulturalno-oświatowej 1932-1939*. Pracę zaw. podjęła 1 IX 1935 w Poradni Bibliot. Warsz. Koła Zw. Bibliotekarzy Pol., którą kierowała **W. Dąbrowska. C. pracowała jako bibliotekarka i jednocześnie sekretarka wydawnictw Poradni, w tym „Przewodnika Literackiego i Naukowego” (bibliografia adnotowana książek kwalifikowanych do b-tek oświatowych). Od 1 XI 1939 do VIII 1944 pracowała w Wypożyczalni Książek *E. Malinowskiej. W czasie Powstania Warsz. była w Warszawie, ewakuowana do Pruszkowa, zbiegła z transportu i schroniła się we Włochach pod Warszawą. C. pracowała: w B-ce Centr. ZG Związku Nauczycielstwa Pol. (1 IX 1945 – 15 VIII 1946), jako sekretarz wznowionego „Przewodnika Literackiego i Naukowego” w Ludowym Instytucie Ośw. i Kult. (15 VIII 1946 – 15 XI 1949). Od 1 XII 1949 do 1 IV 1950 była zatrudniona w Dziale Kult. i Ośw. Centralnej Rady Związków Zaw. na stanowisku st. instruktora, gdzie prowadziła referat doboru książek dla b-tek związkowych. Od 1 IV 1950 do 31 XII 1951 pracowała jako wizytator ds. b-tek w Naczelnej Dyrekcji B-tek w Min. Oświaty. Po przeniesieniu spraw bibliotekarskich do Min. Kultury i Sztuki, pracowała od 1 I 1952 do 19 IX 1958 jako wizytator i p.o. naczelnika Wydz. Planowania w Centr. Zarządzie B-tek MKiS, od 19 IX 1958 do 1 IX 1962 jako naczelnik Wydz. Organizacji B-tek w Departamencie Pracy Kult.-Ośw. i B-tek MKiS. Od 1 IX 1962 do 30 IV 1969 zatrudniona w B-ce Publ. m.st. Warszawy na stanowisku kierownika Ośrodka Instrukcyjno-Metod. B-tek dla Dorosłych, a od 1 III 1966 jako instruktor w Dziale Instrukcyjno-Metod. ds. sieci bibliot. miejskiej i b-tek szpitalnych, IV 1969 – 31 XII 1993 pracowała w B-ce Nar. w Inst. Książki i Czytelnictwa na stanowisku st. kustosa dypl. i adiunkta nauk.-badawczego, kierując Sekcją Metodyki Pracy B-tek w Zakł. Bibliotekoznawstwa. Działalność C. ma wyraźne dwa aspekty: administracyjno-organizacyj-

ny i metodyczno-szkoleniowy. Jako instruktorka b-tek publ., a także autorka skryptów, poradników i podręczników dla b-tek fachowych i publ., ma istotne zasługi w kształceniu bibliotekarzy. Prowadziła wykłady z zakresu organizacji b-tek, warsztatu pracy bibliot., gromadzenia, opracowania i klasyfikacji zbiorów na kursach bibliotekarskich i seminariach, organizowanych przez Min. Oświaty, Min. Kultury i Sztuki, Państw. Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie, B-kę Publ. m.st. Warszawy. Publikowała na łamach „Poradnika Bibliotekarza” i „Bibliotekarza”. Była autorką (współautorką) ok. 60 publikacji, w tym wielokrotnie wznawianych poradników dla b-tek fachowych i publ.: *Jak pracować w bibliotece. Wskazówki dla pracowników bibliotek społecznych* (1951), *Jak prowadzić bibliotekę fachową w zakładzie produkcyjnym* (1952, następne wyd. popr. i uzup. pod zmienionymi tytułami 1956, 1965, 1973, 1978), skryptów dla Korespondencyjnego Kursu Bibliotekarskiego oraz Kursu dla Pracowników B-tek Powsz.: *Gromadzenie i ewidencja księgozbioru* (1951, następne wyd. popr. i uzup. 1953, 1954, 1957, 1967), *Katalogi i katalogowanie* (1951), *Klasyfikacja zbiorów bibliotecznych* (1952), *Katalog rzeczowy w bibliotekach gromadzkich i powiatowych* (1956), *Organizacja księgozbiorów w wypożyczalniach z wolnym dostępem do półek* (1975). Główny kierunek zainteresowań C. realizowany w B-ce Publ. m.st. Warszawy, a potem w Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Nar., to katalogi rzeczowe. Podjęła prace nad uporządkowaniem katalogów systematycznych według UKD w pol. b-kach publ., przygotowując schematy katalogów: *Katalog rzeczowy w średnich bibliotekach publicznych. Schemat układu oparty na UKD poprzedzony wstępem metodycznym* (1977, 1978), *Wykaz działów katalogu rzeczowego dla małych bibliotek publicznych* (1979, 1984, 1991) oraz wzorcowe karty rozdzielcze do katalogów. Pracom tym towarzyszył skrypt pt. *Klasyfikacja i katalog rzeczowy* (1975, 1978, 1987, 1988), współautorstwa →H. Sawoniaka, z którym opracowała tablice UKD (*Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta FID 546*, 1978; *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta FID 667*, 1988). Zajmowała się też katalogiem przedmiotowym i opracowaniem przedmiotowym dokumentów. Była autorką poradnika *Katalog przedmiotowy na podstawie opisów z „Przewodnika Bibliograficznego”* (1997, 2000). W 1959-62 (z przerwą w 1960) C. była redaktorem nacz. „Bibliotekarza”. Aktywnie działała w Zw. Bibliotekarzy Pol. i Stow. Bibliotekarzy Pol. – w kadencji 1963-66 była członkiem Zarządu Gł.

oraz przew. Sekcji B-tek Powsz. i Związkowych SBP. Za pracę zaw. i społ. otrzymała: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal 10-lecia PRL, Nagrodę III stopnia im. Heleny Radlińskiej, Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”, Honorową Odznakę SBP, a w 1997 godność Członka Honorowego SBP.

T. Turowska: J.C. (27.09.1914 – 9.01.2008). – Bibliotekarz 2008 nr 4 s. 28-29 (z fot.); J. Sadowska: J.C. (1914-2008). – Prz. Bibl. 2008 z. 1 s. 189-192 (z fot.). // Arch. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne.

Jadwiga Sadowska

CZARNOWSKA MARIA CECYLIA (22 XI 1906 w. Załusków, gm. Hów, pow. Sochaczew – 2 X 2001 Warszawa) statystyk, ekonomistka, nauczycielka, redaktor, bibliotekarka. Od 1920 mieszkała w Lublinie i uczęszczała do Gimn. Wacławy Arciszowej (1920-25). W 1925-30 studiowała na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warszawskiego, gdzie uzyskała dyplom magistra filozofii w zakresie historii. Po studiach (1930-35) pracowała jako nauczycielka. W 1933 ukończyła jednoroczne Studium Pedagog. przy Uniw. Warszawskim i uzyskała dyplom nauczyciela szkół średnich. W grudniu 1936 podjęła pracę w Gł. Urzędzie Statystycznym, w referacie szkolnictwa. W 1939 zdała egzamin dla urzędników statystycznych I kategorii i kierowała Referatem Statystyki i Oświaty Pozaszkolnej i Życia Kulturalnego, a czasowo także Referatem Statystyki Szkolnictwa. W okresie wojny, do Powstania Warsz., przebywała w Warszawie, pracowała w Komitecie Pomocy Społecznej. W 1945-51 pracowała w GUS. W 1951 (1 XII) została przeniesiona do Centr. Urzędu Wydawnictw Przemysłu Graficznego i Księgarstwa na stanowisko naczelnika Wydz. Tematycznych Planów Zbiorczych i Sprawozdawczości w Departamencie Programowym, od 1954 była starszym radcą w Centr. Zarządzie Wydawnictw. W 1955 (1 III) rozpoczęła pracę w B-ce Nar., gdzie utworzyła Pracownię Statystyki Wydawnictw. W 1955 założyła rocznik „Ruch Wydawniczy w Liczbach” i była jego red. naczelnym. W 1966, na Wydz. Finansów i Statystyki Szkoły Głównej Handlowej, obroniła pracę doktorską *Statystyczna analiza polskiego ruchu wydawniczego*; 20 V tr. została bibliotekarzem dyplomowanym. W 1972 (30 VI) przeszła na emeryturę. W 1972-77 pracowała w B-ce Nar. jako konsultant. Podczas pracy w GUS (przed i po wojnie)

Cz. przeszła wszystkie etapy prac statystycznych, brała udział w redagowaniu publikacji statystycznych, pisała artykuły na tematy związane ze statystyką oświaty i kultury, zredagowała m.in. zeszyty „Statystyki Szkolnictwa” (lata szkolne 1945/46 i 1946/47) oraz zeszyty „Statystyki Kultury” (1945, 1946, 1947). Pracowała nad sprawami klasyfikacji i teorii statystyki wydawniczej; w Centr. Zarządzie Wydawnictw pod jej kier. powstała praca *Produkcja wydawnicza 1944-1953 w liczbach*. Wiedzę tę wykorzystwała w praktyce tworząc od podstaw Pracownię Statystyki Wydawnictw (1955). Ustalała metody i zasady statystyki wydawnictw, uzgadniała je z zaleceniami organizacji międzynarod., analizowała wyniki opracowań. Wraz z GUS oraz Ministerstwem Kultury i Sztuki ustalała zakres opracowań dla celów statystyki urzędowej. Od 1955 na mocy porozumienia z GUS B-ka Nar. opracowywała i przekazywała dane dla statystyki państwowej. Do 1977 była red. nacz. rocznika „Ruch Wydawniczy w Liczbach”. Uczestniczyła w pracach dot. międzynarod. normalizacji statystyki wydawnictw. Na 21 Sesję IFLA połączoną z III Międzynarodowym Kongresem Bibliotek, Dokumentacji i Bibliografii w Brukseli przygotowała referaty *Problemy statystyki wydawnictw i W sprawie druków urzędowych* (1955). W 1960 uczestniczyła w pracach Komisji Statystyki na 26 Sesji IFLA w Szwecji, o czym pisała w art. *Zasady międzynarodowej statystyki wydawnictw* („Wiadomości Statystyczne” 1962). Brała czynny udział w pracach metodycznych, zakończonych przyjęciem przez Konferencję Generalną UNESCO w Paryżu 19 XI 1964 *Zaleceń dotyczących międzynarodowej normalizacji statystyki książek i periodyków*. Omówienie *Zasad...* zawarła w artykule *Recommendation concerning the international standardization of statistics relating to book production and periodicals adopted by the General Conference at its thirteenth session, Paris, 19 November 1964. Paris 1964 UNESCO ss. 21* („Przegląd Biblioteczny” 1965). Od początku pracy w B-ce Nar. publikowała opracowania dot. produkcji wydawniczej w Polsce, w czasopismach pol. i zagr. opublikowała ponad czterdzieści artykułów z dziedziny statystyki m.in. *Ruch wydawniczy w Warszawie 1918-1939* (W: *Warszawa II Rzeczypospolitej 1918-1939, 1970*), *Książka polska na tle produkcji światowej w latach 1950-1970* („Roczniki Biblioteczne” 1972), *Tendencje w polskim ruchu wydawniczym w latach siedemdziesiątych na podstawie danych statystycznych* („Przegląd Biblioteczny”

1982). W 1967 w B-ce Nar. została wydana praca doktorska Cz. *Ilościowy rozwój polskiego ruchu wydawniczego 1501-1965*. Wraz z Józefem Wojtyniakiem oprac. popularny podręcznik *Statystyka dla bibliotekarzy* (1971). Brała czynny udział w pracach Pol. Tow. Statystycznego (od 1939) i Stow. Bibliotekarzy Pol., była przew. Komisji Statystyki SBP (1958-76), członkiem Zespołu Historyczno-Pamiętnikarskiego Okręgu Stołecznego SBP (od 1970). Współred. prace zbior. *Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego* (1974), *Portrety bibliotekarzy polskich* (1980), serię „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych”. Była autorką biogramów do *Słownika pracowników książki polskiej i Słownika biograficznego statystyków polskich*, współaut. monografii *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912-1992*. Została odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Statystyki PRL” (1987), Złotą Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Statystyki RP” (1998), Honorową Odznaką SBP (2000). Była członkiem honorowym PTS i SBP.

B. M. Bułska: Rozmowa KS [Kwart. Statyst.] z M.Cz. – Kwart. Statyst. 1999 nr 4 s. 48-50; J. Czarnicka: M.Cz. – Bibliotekarz 2002 nr 7/8 s. 29-31; J. B.: M.Cz. – Wiad. Statystyczne 2001 nr 12 s. 95 // Arch. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne.

Krystyna Bańkowska-Bober

CZARTKOWSKI ADAM MARIAN (17 VIII 1881 w. Borszcze, gubernia podolska, obecnie Ukraina – 29 V 1958 Warszawa) botanik, historyk kultury, bibliotekarz, właściciel biblioteki. W 1891-99 uczęszczał do gimn. filolog. w Białej Cerkwi, w 1899 wstąpił na wydział przyrodniczy Uniw. Warszawskiego. Po studiach od 1905 uczył przyrody w warsz. szkołach średnich. W 1911-20 był profesorem na Wydz. Przyrodniczym Wolnej Wszechnicy Pol. i w Wyższej Szkole Ogrodniczej w Warszawie. W 1928-39 był nauczycielem przyrody i wicedyrektorem Gimn. Pol. Macierzy Szkolnej w Gdańsku, a także inicjatorem wielu prac nauk., m.in. dokonania przez asystentów prof. Romana Pollaka z uniw. w Poznaniu spisu druków XV-XVIII w. znajdujących się w B-ce Miej. w Gdańsku, a niezarejestrowanych w *Bibliografii polskiej* K. Estreichera; wydania listów Stanisława Przybyszewskiego; opracowania przez A. Skałkowskiego *Archiwum Wybickiego* (Gdańsk

1978). II wojnę świat. spędził w Kazimierzu Dolnym i w Warszawie, gdzie w 1940-44 pracował jako bibliotekarz w Rzemieślniczym Inst. Doskonalenia Zaw. (ul. Chmielna 52). W marcu 1945 przyjechał do Łodzi, podjął się organizacji Wyzd. Farmaceutycznego Uniw. Łódzkiego i kierowania Zakł. Botaniki; nast. pracował w Akademii Med., był dziekanem Wydziału i kier. Katedry Botaniki Farmaceutycznej. W 1946 C. zabiegał o powołanie na UŁ wydawnictwa, znalazł prywatną drukarnię, którą miano upaństwić; właściciel zgodził się przekazać zakład Uniwersytetowi i kierować nim. Plan ten, dający możliwość drukowania rocznie 80-100 t. prac nauk., nie zyskał akceptacji rektora Tadeusza Kotarbińskiego. Dzięki staraniom C. rozpoczęto budowę gmachu Wyzd. Farmaceutycznego AM w Łodzi i jego b-ki, gdzie znajduje się tablica ku jego czci z popiersiem dłuta Karola Tchorka. C. był znawcą XIX-wiecznego pamiętnikarstwa; ogłosił drukiem odnalezione listy i utwory m.in. C.K. Norwida (poświęcił mu ponad 20 artykułów), J.W. Goethego, J.I. Kraszewskiego, M. Szymanowskiej, K. Ujejskiego, T. Zana i in.; opublikował *Pan na Tulczyńcu. Wspomnienia o Stanisławie Szczęsnym Potockim* (Lwów-Poznań 1925), *Księżna Łowicka* (Poznań 1930), z córką Zofią Jeżewską *Chopin żywy w swoich listach i w oczach współczesnych* (W. 1958). W 1931-39 był korespondentem polit. „Kuriera Warszawskiego” (pod wieloma pseud.). Opracowana przez C. kronika życia i twórczości C.K. Norwida oraz 11 tomów pamiętnika *To, co przeżyłem*, znajdujące się w B-ce Krasieńskich, zostały zniszczone przez hitlerowców w 1944. Zniszczeniu uległa także bogata b-ka C. zgromadzona w Warszawie. W 1929 wstąpił do Tow. Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku, był członkiem Zarządu, z-cą sekretarza generalnego, sekretarzem generalnym, wiceprezsem (1937-39), po II wojnie świat. został członkiem honorowym Tow.; w 1929-30 był przew. Komitetu dla Popierania Sztuki Pol. tamże. Za działalność społ., kulturalną i nauk. C. został odznaczony m.in. Srebrnym Wawrzynem Pol. Akad. Literatury, Złotym Krzyżem Zasługi (1934), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1950), Orderem Sztandaru Pracy II Klasy, Medalem 10-lecia PRL.

Annales Acad. Med. Lodzensis. T. 13 suppl. 6: XXV lat Akademii Medycznej w Łodzi. Łódź 1970 s. 489-493, 495-498 (z fot.); A. Kurnatowski: Profesorowie i docenci Wydziałów Medycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi 1945-1964. Łódź 2003 s. 42 (z fot.); Sześćdziesięciolecie Wydziałów Medycznych: 1945-2005. Oprac. T.

Pajszczyk-Kieszkiewicz. Łódź 2005; B. Baranowski, K. Baranowski: Pierwsze lata Uniwersytetu Łódzkiego. Łódź 1985 s. 154-155, 170; M. Rządkiwska: Oficyna przy ulicy Piotrkowskiej. Łódź 2007 s. 43 // Arch. Uniw. Med. Łódź: Akta personalne // Inf. Autora.

Krzysztof Andrzej Jeżewski

CZERNEK HELENA z d. Szostakiewicz (30 III 1907 Zambrów – 19 XII 1991 Łomża) nauczycielka, animatorka kultury i nauki, bibliotekarka. Od 1925 pracowała jako nauczycielka na wsiach pow. białostockiego, gdzie organizowała różne kursy, m.in. kurs czytania. W okresie II wojny świat. uczyła w szkole podst. we wsi Majdan Wielki na Lubelszczyźnie, od 1944 pracowała w Zambrowie. Od 1948 Cz. mieszkała i była nauczycielką Tow. Przyjaciół Dzieci w Łomży. Od I IX 1951 do przejścia na emeryturę w 1972 pełniła funkcję kierownika Powiatowej, a nast. Pow. i Miejs. B-ki Publ. w Łomży. Znacznie powiększyła księgozbiór, poprawiła warunki lokalowe B-ki, rozbudowała sieć b-tek gromadzkich. Po latach doprowadziła do skompletowania poważnego zbioru B-ki Ziemi Łomżyńskiej. Z inicjatywy Cz. działał w Łomży (1963-71) unikalny Uniw. Kultury, skupiający wybitnych uczonych pol.; była animatorem i organizatorem ruchu naukowego. Największym jej osiągnięciem było utworzenie i działalność Łomżyńskiego Tow. Nauk. im. Wagów (1975), które z udziałem Cz. wydało 30 poz. nauk. i kontynuowany do dziś rocznik „Studia Łomżyńskie”. Jej pasja bibliof. zaowocowała pozyskaniem dla B-ki księgozbioru po Piotrze Bańkowskim. Była współred. serii „Życiorysy Łomżyńskie”. Opracowała *Drzeworyty Jana Gołębiaka* (1985) i *Eklibrisy łomżyńskiej biblioteki...* (1987). Otrzymała m.in. Złoty Krzyż Zasługi (1962), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Medal Komisji Edukacji Nar. (1975), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1984), tytuł „Honorowy Obywatel Miasta Łomży” (1987).

Słownik badaczy literatury polskiej. Łódź 1994 (J. Starnawski, z bibliogr.); Słownik biograficzny białostocko-łomżyński. Z. I. Białystok 2002 (J. Gwardiak, z bibliogr.); M. Mieszkowski: Pani H.Cz. – Wiad. Łomżyńskie 1992 nr 4/6 s. 7; A. Narolewska, W. Czartoryska: H.Cz. (1907-1991). – Por. Bibliot. 1993 nr 1/2 s. 60-61; H. Białobrzęski: Twórcza Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego H.Cz. nie żyje. – Studia Łomżyńskie 1993 t. 4 s. 3-9; J. Gwardiak: Pasjonatka Ziemi Łomżyńskiej. Łomża 2002.

Danuta Gradowska

D

DANILEWICZ ZIELIŃSKA MARIA LUDWIKA z d. Markowska (29 V 1907 Aleksandrów Kujawski – 22 V 2003 Feijó, Almada, Portugalia) historyk literatury, działaczka emigracyjna, bibliograf, bibliotekarka. W 1924 zdała maturę w Gimn. i Liceum Matem.-Przyrodniczym im. M. Konopnickiej we Włocławku i podjęła studia polonist. i romanistyczne na Uniw. Warszawskim. W 1961 na podstawie pracy *Życie naukowe dawnego Liceum Krzemienieckiego* uzyskała stopień doktora filoz. w zakresie filologii pol. na Pol. Uniw. na Obczyźnie w Londynie. Podczas studiów *G. Korbut zlecił D. prace archiwalistyczne w Gabinetie Filologicznym Tow. Nauk. Warszawskiego. Po uzyskaniu magisterium, w 1929-39 pracowała w B-ce Nar. w Warszawie kierowanej przez *S. Dembeego; w 1933 zdała państw. egzamin bibliotekarski. Zajmowała się katalogowaniem rękopisów rewindykowanych ze Związku Sowieckiego oraz przywiezionych z Muzeum Nar. Pol. w Rapperswilu, włączała do zbiorów kolekcję rękopisów J.I. Kraszewskiego. Na polecenie kierownika Działu Rękopisów *A. Lewaka porządkowała archiwum rodziny Kościuszków. D. przygotowywała w B-ce Nar. wystawy, m.in. ku czci M.J. de La Fayette'a, poświęconą *Panu Tadeuszowi* w setną rocznicę pierwszego wyd. poematu, na Międzynar. Kongres Historyków w Warszawie. W 1939 została kierowniczką Działu Uzupelniania Zbiorów B-ki Narodowej. Po wybuchu II wojny świat. przedostała się do Francji, w listop. 1939 podjęła pracę w B-ce Pol. w Paryżu, gdzie zajmowała się ratowaniem cennych rękopisów przed nadchodzącymi wojskami niem., ukrywała cymelia za książkami w B-ce Historycznej M. Paryża, gdzie przetrwały wojnę. W 1940-42 mieszkała w Aix-les-Bains w Sabaudii. Od 1942 przebywała w Londynie, gdzie początkowo pracowała w b-ce Funduszu Kultury Nar. i włączyła się do prac nad przygotowaniem 2-tomowego dzieła *Straty kultury polskiej*, od 1943 w B-ce Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ., od 1945 była dyrektorem B-ki Pol. w Londynie, która stała się emigracyjną b-ką narodową. W 1943-45 reprezentowała Polskę w komisji Books and Periodicals

Committee działającej w ramach Allied Conference of the Minister of Education i członkiem rady zarządzającej Interallied Book Centre. W 1947 zdała egzamin bibliotekarski w Library Association i uzyskała tytuł Associate of the British Library Association – Chartered Librarian (ALA). W 1973 przeszła na emeryturę, kierowanie B-ką przekazała →Z. Jagodzińskiemu, i zamieszkała w Portugalii mężem →A.K. Zielińskim. W styczniu 2001 w domu D. w Feijó wybuchł pożar i większość zbiorów, których nie zdążyła przekazać kraj. b-kom i instytucjom, została zniszczona, ocalała część korespondencji. Przed II wojną świat. publikowała artykuły na łamach „Rocznika Wołyńskiego”, „Przeglądu Bibliotecznego”, „Ruchu Literackiego”; była autorką biogramów do *Polskiego Słownika Biograficznego*. Ogłaszała prace historycznoliterackie m.in. *Życie literackie Krzemienica w latach 1813-1816* (Równe 1931), nakładem Kasy im. J. Mianowskiego swoją pracę magisterską *Tymon Zaborowski: życie i twórczość (1799-1828)* (W. 1933), *Maurycy Gosławski w Vallon-Sécu* („Ruch Literacki” 1933 R. 8 nr 4 s. 93), *Zagadnienie bibliografii wołyńskiej* (Łuck 1939). Przygotowała rozprawę doktorską nt. życia nauk. Liceum Krzemienieckiego, której podstawową wersję opublikowano w „Nauce Polskiej” (1937 t. 22). Uczestniczyła w Zjeździe Nauk. im. I. Krasickiego we Lwowie (1935) i zjeździe nauk. w Krzemieńcu, gdzie powołano Wołyński Instytut Nauk. (1938). Przebywając na emigracji we Francji ogłaszał artykuły w tyg. „Wiadomości Polskie”, wydała broszury *Losy bibliotek polskich* (Grenoble 1941, masz. powiel.), *Dawne granice ziem polskich* (Aix-les-Bains 1942, masz. powiel.). Od początku pobytu w Anglii łączyła pracę w b-ce z twórczością literacką i krytyczną, opublikowała po raz drugi broszurę *Losy bibliotek polskich* (Londyn 1942, przekł. ang. H. Brochockiej *The Libraries of Poland*, London 1944), po ang. szkice *The universities of Poland* („The Universities Review” 1943 t. 16 nr 1; odb. Glasgow 1945), *The Post-war Problems of Continental Libraries* („The Journal of Documentation” 1945 nr 2 s. 81-88). W 1944 przygotowała w oxfordzkiej The Bodleian Library wystawę, na której zgromadziła polonica, gł. starodruki, z Bodleiany i poszczególnych kolegiów. Ogłaszała przeglądy: *Ruch wydawniczy w Polsce po r. 1945* („Kultura” Paryż 1952 R. 6 nr 1 s. 213-214), *Trudny rok. Rzut oka na działalność historyków literatury w*

Kraju w r. 1957 (tamże 1956/1957 t. 8 druk. 1958 s. 122-140), *Rzut oka na literaturę emigracyjną* („Kontynenty” 1961 R. 3 nr 27/28 s. 1-12), *Pod znakiem nauk służebnych. Przegląd polskich nowości bio- i bibliograficznych* („Kultura” Paryż 1964 R. 18 nr 5 s. 138-148). Studia literackie dot. A. Mickiewicza, Z. Krasieńskiego, S. Żeromskiego, J. Conrada, W. Berenta i dziejów Liceum Krzemienieckiego zebrała w tomie *Pierścień z Herkulanum i płaszcz pokutnicy* (Londyn 1960); napisała *Szkice o literaturze emigracyjnej* (Paryż 1978, wyd. pol. Wr. 1992, 1999); była współaut. edycji *Mickiewicziana w zbiorach Tomasa Niewodniczańskiego w Bitburgu* (W. 1989-93 t. 1-2). Prowadziła prace bibliogr., przygotowała m.in. z G. Sadowską *Katalog czasopism i dotyczących Polski oraz innych krajów słowiańskich wydanych poza Polską po dn. 1 IX 1939* (Londyn 1964, wyd. 2 w jęz. ang. Londyn 1971), z J. Nowak *Bibliografię prac naukowych w językach obcych ogłoszonych poza Krajem przez uczonych polskich* (T. 1: 1939-1964, Londyn 1964); zestawiała w 3 tomach *Bibliografię zawartości „Kultury”, „Zeszytów Historycznych” i publikacji książkowych Instytutu Literatury w Paryżu* (Paryż 1975, 1981, 1989). Artykuły nt. czytelnictwa zebrała w pracy *Książka i czytelnictwo polskie w Wielkiej Brytanii. Szkice* (W. 1996). Podczas Kongresu Nauki Pol. na Obczyźnie przedstawiła referat *Zakres i zadania bibliografii emigracyjnej* (W: *Kongres Nauki Polskiej na Obczyźnie*, Londyn 1970 s. 247-254). Była członkiem komitetu red. „Tek Historycznych”, „Antemurale” – czasop. wydawanego w Rzymie pod patronatem Karoliny Lanckorońskiej przez Pol. Instytut Historyczny (1972-85) oraz „Materiałów do Bibliografii, Genealogii i Heraldyki Polskiej” (od 1974). Przez cały okres powojenny współprac. z londyńskimi „Wiadomościami” (od 1946, pod pseud. Szperacz w 1952-63 prowadziła rubrykę *Szkiełko i oko*) i paryską „Kulturą” (prowadziła rubryki *W oczach Londynu*, *Krajowe nowości wydawnicze*, *Kredowe koło*, *Czytam*); publikowała w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza” (od 1954), „Tygodniu Polskim”, „Przeglądzie Polskim”, „Życiu” (1952-54), mies. „Na Antenie” (1963-70); w 1952-64 oprac. rubrykę *Polish Studies* w „The Year’s Work in Modern Languages Studies”. Od 1953 była felietonistką Radia Wolna Europa, wygłaszała felietony w cyklach *Polskie mienie kulturalne wywiezione do Rosji*, *Dzieje dawnego Liceum Krzemienieckiego* i in., współprac. z rozgłośniami radiowymi sekcji pol. BBC i Głosu Ameryki.

Wydała zbiór autobiograf. opowiadań *Blisko i daleko* (Londyn 1953) oraz powieść *Dom* (Londyn 1957, wyd. pol. Włocławek 1997). W Polsce publikacje D. były oficjalnie zakazane, w drugim obiegu ogłosiła tom *Literatura wolnego słowa* (W. 1988). Po 1989 współprac. z kraj. prasą kult. i społ. m.in. „Dialogiem”, „Tygodnikiem Powszechnym”, „Więzią”, „Znakiem”; ukazało się kilka jej książek i studiów, m.in. *Orzech trudny do zgryzienia. (Prolegomena do wszelkiej przyszłej periodyzacji literatury zwanej emigracyjną)* („Teksty Drugie” 1990 R. 1 nr 1 s. 113-121), *O londyńskim środowisku literackim* („Dialog” 1992 nr 3 s. 99-107), wybór szkiców literackich *Próby przywołań* (W. 1992), *Wspomnienia o Bibliotece Narodowej w Warszawie* (W. 1995) i wybór opowiadań *Biurko Konopnickiej* (W. 2000). Korespondencja ze S. Pigoniem została ogłoszona w tomie *Dialog korespondencyjny (1958-1968)* (oprac. C. Kłak, Rzeszów 1996), W. Paźniewski wydał rozmowy z D. *Fado o moim życiu* (Toruń 2000). Przed II wojną świat. była sekretarzem generalnym Rady Zw. Bibliotekarzy Pol., na emigracji działała w zarządach Zw. Pisarzy Pol. na Obczyźnie (od 1945), Tow. Historycznego i Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie; była członkiem Sub-Committee on Slavonic and East European Materials of the Standing Conference of National and University Libraries (SCONUL). Od 1989 była członkiem Stow. Pisarzy Pol.; należała do jury nagrody Fundacji im. Kościelskich (od 1969) i nagrody „Wiadomości” (od 1970). Za pracę zaw. Prezydent RP na uchodźstwie przyznał D. Krzyż Oficerski Orderu Polonia Restituta (1972), została uhonorowana Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1993). Otrzymała nagrodę liter. im. H. Naglerowej (1960), Nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za działalność bibliogr. i bibliotekarską (1970), nagrodę Zw. Pisarzy Pol. na Obczyźnie (1970); była laureatką nagrody „Kultura” (1977, 1984) oraz Nagrody Edytorskiej Pol. PEN Clubu (1996). Była członkiem honorowym Tow. Literackiego im. A. Mickiewicza, została Honorową Obywatelką Włocławka (1993) i Aleksandrowa Kuj. (1997). Zespół Szkół we wsi Stawki k. Aleksandrowa Kuj. nosi imię M.D.Z.

A. Biernacki: Przerwana opowieść o życiu. – Rzeczpospolita 2003 nr 143; H. Siewierski: Ponad granicami. Pożegnanie z panią M. D. Z. (1907-2003). – Tyg. Powsz. nr 24; C. Dunin: M. D. Z. (1907-2003). – Prz. Bibl. 2003 z. 4 s. 467-473 (z fot.); J. Dunin: Wspomnienie o M. D. Z. (29 V 1907

– 22 V 2003). – Roczn. Bibl. 2003 R. 47 s. 296-300; Tenże: Z wizytą u M. D. Z. – Nowe Książki 1998 nr 11 s. 71; Z M. D. Z. rozm. C. i J. Duninowie. – Prz. Bibl. 1998 z. 4 s. 295-304 (z bibliogr.); D. Z. M. [W:] Współcześni polscy pisarze i badacze literatury. T. 2. W. 1994 s. 131-134 (z bibliogr. przedmiot. i podmiot.); J. Starnawski: Ludzie książki. Ser. II. Łódź 2008 s. 88-[107]; M. Danilewicz Zielińska: Fado o moim życiu. Toruń 2000 (z fot.); Taż: Polonica portugalskie. W. 2005; Taż: Szkice o literaturze emigracyjnej. Wr. 1999 s. [464]; Mickiewicziana w zbiorach Tomasza Niewodniczańskiego w Bitburgu. T. 1. W. 1989 (z fot.); A. Kłossowski: Biblioteki polskie na obczyźnie. W. 1992 s. 7; Tenże: Książka polska na obczyźnie XX wiek. Toruń 2003 s. 16, 50, 88, 97, 102, 105-107, 112, 125, 152, 173, 175, 176, 181, 188, 189, 240, 260 (z fot.); Wspomnienia o Bibliotece Narodowej. W. 1995 s. 27, 112 // Inf. Cecylii Dunin.

Magdalena Rzadkowska

DĄBROWSKA WANDA z d. Petruszewicz (31 VII 1920 Warszawa – 12 V 2006 Olsztyn) bibliotekarka. Wychowywała się w Wilnie, gdzie jej ojciec był prof. Uniw. Stefana Batorego. Ukończyła Państw. Żeńskie Gimn. im. E. Orzeszkowej (1938) i rozpoczęła studia na Wydz. Lekarskim Uniw., które przerwał wybuch II wojny światowej. W 1941 przeniosła się do Rawy Maz., gdzie była nauczycielką jęz. pol. i bibliotekarką. W 1945 zamieszkała w Olsztynie. W 1946 ukończyła kurs bibliotekarski zorganizowany przez Koło Łódzkie Zw. Bibliotekarzy Pol., w 1953 roczny Korespondencyjny Kurs Bibliotekarski. W bibliotekarstwie rozpoczęła pracę w 1946 jako organizator i pierwszy kierownik Miejs. B-ki Publ. w Olsztynie, a od 1955 (tj. po centralizacji b-tek) do chwili przejścia na emeryturę w 1980 była z-cą dyrektora Woj. i Miejs. B-ki Publ. (później Woj. B-ki Publ.). W 1980-90 nadal kontynuowała pracę zaw. na 1/2 etatu w Dziale Gromadzenia i Oprac. Zbiorów WBP, gdzie wykonywując swoją znajomość jęz. obcych zajmowała się zakupem i oprac. wydawnictw obcojęzycznych. D. była m.in. członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol. (1950), Pol. Tow. Turyst.-Krajoznawczego (1952). Za działalność społ. i zaw. otrzymała m.in. Złoty Krzyż Zasługi (1959), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1966), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1970), Medal Komisji Edukacji Nar. (1980) oraz miano Zasłużonego Obywatela m. Olsztyna (1980).

T. Frudko: Pierwsza dyrektorka. Ludzie z kręgu książki. – Bibl. Olszt. 1996, wyd. jubileuszowe s. 83; Z. Dudzińska: Ani dnia bez książki. – Dz. Pojezierza 1986 nr 202 s. 3.

Bożena Wasilewska

DĄBROWSKI JAN (12 VI 1891 Lublin – 16 VIII 1974 Warszawa) inżynier, bibliofil. Uczył się w Państw. Gimn. w Lublinie, w 1906-09 w prywatnym pol. Gimn. Filolog. im. S. Staszica. W 1909-11 studiował na Politechnice we Lwowie, w 1911-14 – w Wiedniu. Już jako student publikował w czasopismach pol., m.in. „Tygodniku Ilustrowanym”. W 1914 wstąpił do Legionów, w 1918 wraz z kolejarzami przejmował w Lublinie urządzenia kolejowe po Austriakach. Pracował w warsztatach kolejowych w Lublinie, nast. w Fabryce Lokomotyw w Chrzanowie (1921-34), w Państw. Zakładach Inżynierii – Produkcja Samochodów (do 1937) oraz w Zakładach Mechanicznych w Starachowicach (1937-39). W 1939 wyjechał służbowo do Anglii, skąd wrócił w 1945. Plonem pobytu w Anglii są książki *Z Anglikami na co dzień. Listy z Anglii 1939-1945* (Kr. 1958, wyd. 2 Kr. 1973, tu m.in. rozdział *Świat książki*) oraz *Polacy w Anglii i o Anglii* (Kr. 1962). Dwukrotnie spotkał się z *S. Tyszkiewiczem w jego Oficynie we Florencji (1937) i w Paryżu (1939), z którym korespondował po wojnie; *Listy Samuela Tyszkiewicza do Emilii i Jana Dąbrowskich* opublikował syn D. → Krzysztof w 2002. Zamieszczał artykuły w „Kamieniu” (1966, 1969), jest współaut. dwu książek. Był aktywnym członkiem Tow. Przyjaciół Książki, członkiem Zarządu Gł. TPK (1961-65), współorganizatorem wystaw i współaut. katalogów: *Samuel Tyszkiewicz 1889-1954. Wystawa prac typograficznych...* (W. 1958 z *S.P. Koczorowskim) oraz *Szekspir w literaturze i plastyce polskiej* (W. 1964 z S. Helsztyńskim). D. od 1922 gromadził księgozbiór; jego b-ka w Warszawie liczyła w 1963 ok. 2000 wol. Na *Wystawie dwudziestu bibliofilów* (1963) przedstawił bibliofilskie wydania S. Tyszkiewicza, B-ki Medycznej, *J. Mortkowicza, *T. Cieśliewskiego syna i in. Syn Krzysztof wydał z rękopisu tom wspomnień D. *Etapy* (W. 2001), gdzie są fragm. dot. bibliofilstwa. Otrzymał odznaczenia: Order Virtuti Militari, Krzyż Walecznych, Krzyż Niepodległości, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi oraz Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (wrocławia nie doczekał).

A.K. [A. Kłossowski]: Inż. J.D. – Komunikat Tow. Przyjaciół Książki 1974 nr 1/4 s. 32-33 (wspom. z błędami); Tamże [sprostowanie] 1975 nr 1/4 s. 29-30; Lista członków TPK. W. 1965; Toż. 1966; Toż. 1968; S. Helsztyński: Przedmowa. [W:] J. Dąbrowski: Z Anglikami na co dzień. Kr. 1962 s. 7-11; Wystawa dwudziestu bibliofilów. Informator oprac. J.W. Gomulicki. W. 1963 s. 11; TPK Oddział Warszawski. Sprawozdanie z działalności 17 IV 1973 – 26 VI 1975. W. 1976 s. 4, 7; R. Nowoszewski: Bibliografia druków warszawskich towarzystw bibliofilskich 1921-1996. W. 1997 poz. 59, 64, 70.

Roman Nowoszewski

DĄBROWSKI KRZYSZTOF (8 IV 1928 Kraków – 28 XI 2007 Warszawa) ekonomista, bibliofil. Syn →Jana. Lata wojny spędził w Rusinowie k. Opoczna w maj. matki Emilii z d. Kobyłańskiej. Ukończył w 1952 Szkołę Gł. Planowania i Statystyki w Warszawie, gdzie w 1963 uzyskał doktorat. W 1957-74 pracował w Min. Żeglugi. W 1975 był oddelegowany do sekretariatu Konferencji Handlu i Rozwoju ONZ w Genewie. W 1983-87 pracował w Urzędzie Gospodarki Morskiej, w 1988-90 w Inst. Morskim, w 1990-93 w Min. Transportu i Gospodarki Morskiej. Opublikował szereg artykułów w jęz. pol. i ang. ze swej specjalności (transport morski) na łamach czasopism nauk. i fachowych. Zainteresowania humanistyczne i bibliof. wyniósł z domu. W Szwajcarii przeprowadził kwerendy w arch. i b-kach poszukując materiałów dot. polskiej emigracji, co zaowocowało licznymi artykułami oraz książkami: *Polacy nad Lemanem* (W. 1995) i *Henryk Sienkiewicz w Vevey 1914-1916* (W. 2004). Po ojcu odziedziczył zbiór druków bibliof., m.in. z Oficyny Florenckiej *S. Tyszkiewicza. Wydał *Listy Samuela Tyszkiewicza do Emilii i Jana Dąbrowskich* (W. 2002). Był od 1991 członkiem Oddz. Warsz. Tow. Przyjaciół Książki, w 1992-94 członkiem Zarządu Oddz. Warsz. TPK; uczestnik spotkań bibliof., w 1992 (30 III) wygłosił gawędę *Śladami Polaków nad Lemanem*.

Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) z 1/2 XII 2007 (nekr.); R. Nowoszewski: Bibliofil w Szwajcarii. – Akapit 2008 t. 3 s. 158; Poczec bibliofilów polskich. W. 1992 s. 72; Oddział Warszawski Towarzystwa Przyjaciół Książki. Spis członków. W. 1998 s. 15; Komunikat Tow. Przyjaciół Książki 1992 nr 72 s. 18 // Inf. żony Zofii Dąbrowskiej.

Roman Nowoszewski

DĄBROWSKI STEFAN (5 I 1927 w. Brzozów, pow. sochaczewski – 10 IV 2004 Warszawa) wojskowy, działacz społeczny, bibliotekarz, pracownik informacji naukowej. Wybuch II wojny świat. przerwał mu naukę szkolną. W czasie okupacji pracował fizycznie. Po wojnie pracował na budowach i kontynuował naukę w średnich szkołach dla dorosłych. Przerwał ją po powołaniu do wojska w 1948. W 1955 w stopniu kapitana ukończył Akad. Wojskowo-Polit., w tymże roku został skierowany do służby w Sztabie Generalnym WP, gdzie awansował do stopnia majora. W 1962 został mianowany dyrektorem B-ki Nauk. Sztabu Generalnego Wojska Pol.; przystąpił wówczas do metodycznego poszerzania i pogłębiania swej wiedzy bibliotekarskiej. Jako szef wyspecjalizowanej b-ki wojsk. podjął szeroką współpracę z b-kami i ośrodkami informacji nauk., techn. i ekonomicznej w kraju i za granicą. Wtedy też zaangażował się w działalność Stow. Bibliotekarzy Polskich. Nawiązał bliskie kontakty z Państw. Ośrodkiem Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie, gdzie często wykladał. W 1972 wyznaczono go na z-cę szefa Centr. Ośrodka Nauk. Informacji Wojsk. jako odpowiedzialnego za sprawy organizacyjno-koordynacyjne sieci ośrodków informacji nauk. oraz wojsk. b-tek nauk. i fachowych w siłach zbrojnych. Od 1969 posiadał tytuł bibliotekarza dypl., a w 1972-75 był członkiem Rady Nauk. Instytutu Inf. Nauk., Techn. i Ekonomicznej. Nie zaniebyszał jednak rozwoju fachowego i nadal podnosił kwalifikacje – w 1976 ukończył dwuletni kurs doskonalący z zakresu informacji nauk. prowadzony przez ODIN PAN, a w 1974 kurs z zakresu budowy tezaurusów (także w ODIN), zaś w maju 1976 odbył przeszkolenie w zakresie automatyzacji procesów informacyjnych w Inst. Kształcenia Specjalistów Inf. Technicznej w Moskwie. Doskonalił się również w rzemiośle żołnierskim. Brał udział w konkursie na prezesa Tow. Wiedzy Obronnej i po jego wygraniu kierował TZO do maja 1990 jako oficer zaw., a po przejściu na emeryturę (11 V 1990) pracował nadal na tym stanowisku honorowo jako cywil do 1992. Opublikował m.in. artykuły: *Rola i zadania wojskowych bibliotek naukowych i fachowych w systemie wojskowej informacji naukowej* („Myśl Wojskowa” 1973 nr 6 s. 114-118), *Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego i jego znaczenie dla działalności bibliotek wojskowych* (współaut. J. Walentyn, tamże 1979 nr 3 s.

61-68), *15 lat naukowej informacji wojskowej* (tamże 1984 nr 12 s. 43-47), *Biblioteki wojskowe i ich współpraca w ramach ogólnopolskiej sieci bibliotecznej* („Przegląd Biblioteczny” 1978 nr 2 s. 185-193), *Przysposobienie użytkowników do korzystania z usług informacyjnych i bibliotecznych* („Wojskowy Przegląd Organizacji i Informatyki” 1975 nr 4 s. 92-97), *Biblioteki fachowe w systemie naukowej informacji wojskowej* („Wojskowy Przegląd Organizacyjny i Informacyjny” 1997 nr 2 s. 90). Ożywioną działalność społ. prowadził D. w Stow. Bibliotekarzy Polskich. Był jednym z najaktywniejszych członków grupy bibliotekarzy wojsk. w Stowarzyszeniu. W 1964-73 działał gł. na szczeblu lokalnym pełniąc różne funkcje w zarządzie Okręgu Stołecznego SBP. W okresie 1984-89 był członkiem Komisji Nagród i Odznaczeń ZG SBP. Jako delegat Okręgu Stołecznego uczestniczył w Krajowym Zjeździe Delegatów SBP w Toruniu (1985). Wybrano go do Komisji Statutowej Zjazdu, nast. w skład Zarządu Głównego. W 1986 w Komisji ds. Zawodu Bibliotekarskiego przy ZG SBP reprezentował pracowników b-tek wojskowych. W 1987 został przew. Grupy Organizacyjnej IX Zjazdu SBP w Warszawie i był jego aktywnym uczestnikiem. Za osiągnięcia i zasługi w działalności zaw. odznaczono go m.in.: Srebrnym (1958) i Złotym (1968) Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973). Otrzymał szereg odznak: „Zasłużonego Działacza Kultury” (1969), „Zasłużonego Pracownika Informacji Naukowo-Technicznej” (1982), Odznakę Honorową PCK II Stopnia (1989), Honorową Odznakę SBP (1985). Towarzystwo Wiedzy Obronnej wyróżniło go medalem „Za zasługi dla TWO” (1983, 1999) i medalem X-lecia TWO (1983), a Liga Obrony Kraju brązowym medalem „Za zasługi dla LOK” (1987).

Polska Zbrojna 2004 nr 17 s. 42 (nekr.); Wpisane w historię Rzeczypospolitej. Towarzystwo Wiedzy Obronnej 1919-2004. W. 2005 (z fot.); Centralny Ośrodek Informacji Wojskowej – 35 lat działalności w dziedzinie informacji naukowej w resorcie obrony narodowej 1969-2004. W. 2005 (z fot.); A. Jopkiewicz: S.D. (1927-2004) – dyrektor Biblioteki Naukowej Sztabu Generalnego WP. [W:] Bibliotekarze bibliotek specjalnych. W. 2007 s. 135-139 (z fot.). // Arch. rodzinne Stefana i Blandyny Dąbrowskich.

Andrzej Jopkiewicz

DĄMBSKA IZYDORA (3 I 1904 w. Rudna Wielka, pow. rzeszowski – 18 VI 1983 Kraków) filozof, bibliotekarka. Ukończyła gimn. we Lwowie. W 1922 rozpoczęła studia na Wydz. Filozoficznym Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie pod kier. prof. *K. Twardowskiego. W 1927 uzyskała doktorat z filozofii, do 1930 pracowała na Uniw. Lwowskim. Po rocznym pobycie na stypendium zagranicznym we Francji (1931) wróciła do Lwowa i pracowała w szkołach średnich. W 1937-39 była zatrudniona w B-ce Uniw. jako bibliotekarz i w Inst. Psychotechnicznym jako psycholog. Jako członek Zarządu Pol. Tow. Filozoficznego była od 1938 współred. czasopisma „Ruch Filozoficzny”. Opracowała pol. bibliografię filozoficzną dla międzynar. wydawnictw bibliograficznych, francuskiej „Bibliographie de philosophie” i amerykańskiej „Philosophie abstracts”. W latach okupacji pracowała w B-ce Zakł. Nar. im. Ossolińskich, zajmując się ponadto tajnym nauczaniem na poziomie średnim i uniwersyteckim. Jako żołnierz AK uczestniczyła w akcji zbierania danych o ruchach wojsk i transportach niemieckich. Po wojnie pracowała w dziale nauk. B-ki Miejskiej w Gdańsku jako kustosz i kierownik referatu katalogów rzeczowych (18 X 1945 – 31 XII 1954). W 1955 (1 I) przeszła do pracy w B-ce Gdańskiej PAN w Gdańsku. Otwarty przed wojną przewód habilitacyjny dokończyła na Uniw. Warsz. (1946), gdzie prowadziła wykłady z filozofii (1946-49); wykładała też filozofię na Uniw. Poznańskim w (1949-50). W 1955 otrzymała nominację na prof. nadzwyczajnego. W 1957 odeszła z B-ki Gdańskiej i objęła kierownictwo Katedry Historii Filozofii na Wydz. Filozoficznym UJ, pełniąc tę funkcję do 1964. Od 1965 do emerytury w 1975 zatrudniona była w Inst. Filozofii i Socjologii PAN w Warszawie. Prowadziła też w 1965-75 seminarium z teorii nauki w Krakowie. D. z →P. Grothem brała udział w rewindykacji zbiorów (1946). Przyczyniła się też do reorganizacji katalogu rzeczowego w B-ce Miejskiej w Gdańsku, m.in. utworzyła nowy katalog przedmiotowo-analityczny. Prowadziła kursy logiki dla bibliotekarzy b-tek nauk. (1950). Wykłady te wyszły drukiem w skrypcie pt. *Elementy logiki dla bibliotekarzy*. Z inicjatywy D. powstał katalog druków ariańskich B-ki Gdańskiej PAN. Współdziałała w zorganizowaniu i przeprowadzeniu skatalogowania księgozbioru podworskiego z Sucheja (6830 t.), który został przekazany działowi naukowemu B-ki Miejskiej w Gdańsku

oraz kierowała naukowo i częściowo kontrolowała prace nad przygotowaniem materiału do katalogu dzieł z zakresu historii nauki ze zbiorów B-ki dla Ośrodka Bibliografii i Dokumentacji Naukowej PAN (ok. 12.000 kart). Po odejściu z B-ki Gdańskiej D. przez parę lat była członkiem jej Rady Naukowej. Była członkiem Institut International de Philosophie, należała do wielu tow. nauk. w kraju i za granicą, w tym do Gdańskiego Tow. Naukowego. Wchodziła w skład Zarz. Gł. Pol. Tow. Filozoficznego oraz Komitetu Redakcyjnego międzynarod. wydawnictwa „Archives International d’Histoire des Idées”. Głównym obszarem zainteresowań naukowych D. były teorie naukowego poznania, metodologia nauk, semiotyka i filozofia wartości. Zajmowała się edytorstwem dzieł filozoficznych oraz tłumaczeniami klasycznych tekstów filozoficznych. Bibliografia prac nauk. D. przekracza 200 poz.

Sprawozdania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Gdańsk 1984 s. 253; J. Wołodźko-Sarosiek: Profesor I.D. [W:] W kręgu książki. Gdańsk 1986 s. 101-106 // Arch. Zakładowe B-ki Gdańskiej PAN: Akta personalne nr wyk. 16/1986BE50.

Jadwiga Blacharska

DEMBOWSKA MARIA HENRYKA (15 XI 1914 Łódź – 26 VI 2008 Konstancin k. Warszawy) bibliograf, bibliotekoznawca, dokumentalista. W 1932 ukończyła 8-klasowe gimn. państw. im. Emilii Sczanieckiej w Łodzi, w 1932-35 studiowała w Szkole Nauk Polit. w Warszawie, w 1935-39 kontynuowała studia na Wydz. Historycznym Uniw. Warszawskiego. Ze względu na wybuch wojny, formalne potwierdzenie uzyskanego w 1939 stopnia magistra filozofii w zakresie historii nastąpiło w 1947. W lipcu 1946 zdała państw. egzamin bibliotekarski I kategorii. W czerwcu 1960 uzyskała stopień doktora nauk hum. w zakresie bibliotekozn. na Uniw. Łódzkim na podstawie rozprawy *Metoda Bibliografii polskiej Karola Estreichera*. Habilitowała się w listop. 1965 na teże Uczelni na podstawie rozprawy *Dokumentacja i informacja naukowa. Zarys problematyki i kierunki rozwoju*. W marcu 1973 otrzymała stopień prof. nadzwyczajnego. W 1935 D. zawarła związek małżeński z Witoldem Wodzinowskim (unieważniony w 1947 i powrót do nazwiska rodzowego). Od 1937 do września 1939 pracowała w B-ce Ordynacji Zamojskiej w

Warszawie (praktykantka-stypendystka), ponownie jako wolontariuszka od sierpnia 1941 do paźdz. 1942. Od listop. 1939 do czerwca 1941 zajmowała się tajnym nauczaniem dzieci w Pruszkowie k. Warszawy. Od listop. 1942 do listop. 1944 zatrudniona była w Dziale Opracowania Druków Nowszych B-ki Nar. w Warszawie. W paźdz. i listop. 1944 brała udział w ratowaniu zbiorów bibliot. po Powstaniu Warsz. (tzw. akcja pruszkowska). Od stycznia do lipca 1945 pracowała w B-ce Jagiell. (oddelegowana do pracy nad księgozbiorem cystersów w Mogile). W lipcu 1945 wróciła do Warszawy i podjęła pracę w Dziale Starych Druków B-ki Narodowej. Oddelegowana w paźdz. 1945 do Min. Oświaty, do Wydz. B-tek Nauk. oraz Naczelnej Dyrekcji B-tek. Od września 1946 do września 1949 pracowała w Państw. Inst. Książki w Łodzi na stanowisku adiunkta, kierownika Wydz. Dokumentacji, jednocześnie w 1946-49 zatrudniona była w Katedrze Bibliotekozn. Uniw. Łódzkiego (asystentka prof. *J. Muszkowskiego). Od 15 IX 1946 do 1 III 1966 pracowała ponownie w B-ce Nar.: 1949-57 na stanowisku kierownika Zakł. Bibliografii Retrospektywnej w Instytucie Bibliogr., gdzie organizowała warsztat pol. narodowej bibliografii retrospektywnej (*Bibliografia polska 1901-1939*), w 1958-63 na stanowisku kierownika samodzielnego Referatu Kształcenia Kadr – organizowała ogólnopol. kursy bibliogr., w 1964-66 na stanowisku kierownika Pracowni Problemów Dokumentacji i Informacji Nauk. w Inst. Bibliograficznym. Od marca 1966 do września 1975 pełniła funkcję dyrektora B-ki Pol. Akademii Nauk w Warszawie. W 1975-79 współpracowała z Inst. Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. w Warszawie, w 1975-81 i 1984-86 zatrudniona w Wyższej Szkole Pedagog. w Olsztynie, w Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Naukowej. W 1979-80 współpracowała jako konsultant ds. informacji nauk. z Inst. Kształcenia Nauczycieli w Warszawie. W 1975-96 prowadziła ogólnopol. otwarte seminarium z zakresu informacji naukowej. Wypromowała 43 magistrów i 4 doktorów. D. była autorką ok. 180 publikacji, w tym 6 książek. Należała do najbardziej aktywnych autorów z zakresu bibliografii, zajmując pierwsze miejsce pod względem liczby publikacji w okresie 1945-96. Krąg jej zainteresowań nauk. obejmuje bibliografię, bibliotekarstwo, dokumentację i informację nauk. oraz naukoznawstwo. Pracę nauk. rozpoczęła w 1942 opracowując *Indeks alfabetyczny do „Dodatków”*

Estreichera Bibliografii polskiej. Kontynuacją tych zainteresowań była *Metoda Bibliografii polskiej Karola Estreichera* (wyd. 1954, 1970, 2001). W okresie pracy w Państ. Inst. Książki dokumentowała i propagowała działalność Instytutu, zajmowała się sprawami terminologii, normalizacji, czytelnictwa. Opracowywała materiały do „Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce”. W Instytucie Bibliogr. brała udział w pracach nauk. jako współautorka i współredaktorka publikacji: *Bibliotekarstwo naukowe z uwzględnieniem dokumentacji naukowo-technicznej* (1956), *Słownik tematów dla bibliografii i katalogów w układzie przedmiotowym* (1956), *Bibliotekarstwo powszechne*. T. 3: *Książka i jej funkcja społeczna* (1958), *Bibliografia. Poradnik metodyki bibliograficznej dla autorów bibliografii specjalnych* (1960), wyd. 2 pt. *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych* (1963). Do ważniejszych publikacji z zakresu bibliografii i bibliotekarstwa należą artykuły: *Elementy metody bibliograficznej*, *Ewolucja pojęcia bibliografii narodowej od Karola Estreichera do naszych czasów*, *Nowy kształt biblioteki i nowoczesne bibliotekoznawstwo*, *Bibliotekarstwo i bibliografia a dokumentacja*, *Problemy bibliotek naukowych. Z zagadnień organizacyjnych informacji naukowej*. D. była też współautorką materiałów szkoleniowych dla bibliotekarzy: *Korespondencyjny Kurs Bibliograficzny* (1959-60) oraz *Współpraca bibliotek. Materiały Wakacyjnego Seminarium Bibliotekarskiego* (1960). Drugi krąg jej zainteresowań obejmuje dokumentację i informację nauk., którą traktowała jako kolejny etap usług bibliotecznych. Bibliografię, bibliotekarstwo i dokumentację widziała w sposób zintegrowany, jako wynik ewolucyjnego procesu przenikania się zadań i metod bibliogr.-dokumentacyjnych, służących pełniejszej obsłudze użytkowników b-tek. Widziała w sposób zintegrowany działalność wszystkich placówek uczestniczących w procesach informacyjnych, tj. b-tek, muzeów i archiwów (jako dyrektor B-ki PAN proponowała połączenie w jedną jednostkę organizacyjną Archiwum PAN, B-ki PAN i Ośrodka Informacji i Dokumentacji PAN). Problematyce informacji nauk. i dokumentacji poświęciła ok. 50 publikacji, w tym książki: *Dokumentacja i informacja naukowa. Zarys problematyki i kierunki rozwoju* (1965), przetłum. na jęz. ang., słow. i bułg., *Nauka o informacji naukowej (informatologia)*. *Organizacja i problematyka badań w Polsce* (1991). Do ważniejszych artykułów z tego za-

kresu należą: *Rola bibliotek w systemie informacji naukowej*, *Informacja naukowa jako dyscyplina naukowa*, *Informacja naukowa jako nauka społeczna*, *Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Próba realizacji modelu biblioteki specjalnej jako ośrodka informacji naukowej*. Współpracowała (jako ekspert i konsultant) z Inst. INTE przy organizacji krajowego systemu informacji SINTO (System Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej). Istotnym wkładem D. do dyscypliny jest *Słownik terminologiczny informacji naukowej* (1979), którego była redaktorem. W okresie zatrudnienia w B-ce PAN w Warszawie skupiła się na dokumentacyjno-informacyjnych aspektach naukoznawstwa. Przedstawiła je w publikacji *Stan i problemy polskiej bibliografii naukoznawstwa* (W: *Z problemów bibliografii*, 1970 s. 269-287, „Prace Instytutu Bibliograficznego nr 17”). Zaktywizowała prace nad „Polską Bibliografią Naukoznawstwa” („Polska Bibliografia Naukoznawstwa i Technoznawstwa”). Zainicjowała prace nad *Słownikiem polskich towarzystw naukowych*. D. opublikowała źródła do historii pol. bibliotekarstwa: *Karta z historii polskiej bibliologii*. *Sprawozdanie Państwowego Instytutu Książki (1946-1949)* oprac. przez *A. Łysakowskiego (1993) oraz korespondencję *J. Grycza, **M. Łodyńskiego i ***H. Hleb-Koszańskiej z A. Łysakowskim (*Bibliotekarstwo polskie 1925-1951 w świetle korespondencji jego współtwórców*, 1995). Przygotowała do publikacji fragment pamiętnika A. Łysakowskiego – *Mój pamiętnik* (2002). Była autorką haseł z zakresu bibliotekarstwa i bibliografii w *Encyklopedii wiedzy o książce*, *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* oraz kilku biogramów w *Polskim Słowniku Biograficznym* (T. 4 i 5). Współredagowała kwart. „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” (1950-64), kwart. „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej” (1958-62) oraz serię „Prace Instytutu Bibliograficznego” (1964-65). W 1969-78 była red. naczelnym kwart. „Przegląd Biblioteczny” oraz w 1965-78 redaktorem „Polskiej Bibliografii Naukoznawstwa”. D. aktywnie działała w Stow. Bibliotekarzy Pol. pełniąc funkcje Sekretarza Generalnego ZG (1957-60, 1960-63), z-cy Sekretarza Generalnego ZG (1963-66), przew. Sekcji (Komisji) Bibliografii Regionalnej ZG (1954-57), Przew. Sekcji (Komisji) Informacji Nauk. ZG (1966-69). W 1985 otrzymała tytuł Honorowego Członka SBP. Była członkiem Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, przew.

Komisji Bibliogr.-Dokumentacyjnej (1969-77), członkiem Prezydium Komitetu Naukoznawstwa PAN i przew. Zespołu Informacji i Dokumentacji Naukoznawczej (1975-77), członkiem Prezydium Komitetu Informacji PAN (1984-90), członkiem Państw. Rady Bibliot. przy Ministrze Kultury i Sztuki (1969-77) oraz członkiem Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Bibliotekozn. i Informacji Naukowej w Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1973-80). Była członkiem Centr. Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. Kierowała pracami zespołu ds. informacji naukowej II Kongresu Nauki Polskiej. Za pracę zaw. i społ. otrzymała: Złoty Krzyż Zasługi (1968), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1976), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1987), Medal Dziesięciolecia PRL (1954), Medal Trzydziestolecia PRL (1975), Medal Czerdziestolecia PRL (1984), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), Srebrną odznakę „Za zasługi dla Warszawy” (1965), Honorową odznakę SBP (1968), Honorową Odznakę „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1978), Odznakę „Zasłużony Pracownik INTE” (1982), Dyplom uznania Ministra Kultury i Sztuki za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury (1976), Nagrodę indywidualną II stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1978), Nagrodę I stopnia im. Heleny Radlińskiej (1979).

M.D. W kręgu bibliotekarstwa, bibliografii i informacji naukowej. Księga jubileuszowa w 70-lecie pracy zawodowej. Red. J. Sadowska. W. 2007 (z fot. i bibliogr.); Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny. W. 1998 s. 297; E. Pawlikowska: Nagroda im. Heleny Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa w 1979 roku. – Por. Bibliot. 1979 nr 9 s. 221-226; E.D. [E. Domański]: Sylwetka prof. dr hab. M.D. – Prakt. i Teoria Inf. Nauk. i Techn. 1994 t. 2 nr 3 s. 8-9 // B-ka Nar. Warszawa: Materiały rękopiśmienne M.D.

Jadwiga Sadowska

DIPPEL WŁODZIMIERZ (1871 Warszawa – 1934 tamże) introligator. Zawodu uczył się w warsztacie Michała Winklera w Warszawie i w 1889 został wyzwolony na czeladnika. W 1895 w warsz. cechu uzyskał tytuł mistrza. Pracował w warsztacie wdowy po Leopoldzie Malinowskim w Warszawie, w Staszowie i Radomiu, gdzie prowadził samodzielny warsztat, a nast. w Kijowie. W 1903 powrócił do Warszawy i otwo-

rzył warsztat przy Krakowskim Przedmieściu 12, nast. ul. Wareckiej 7, ul. Trębackiej 7 i ok. 1910 przy Nowym Świecie 26. Ok. 1908 w celu powiększenia kapitałów doszło do połączenia trzech pracowni introl. i powstały Zjednoczone Zakłady Introligatorskie J.F. Puget, W. Tymiński, W. Dippel i S-ka, spółka istniała tylko ok. roku. Nastawiony na oprawy nakładowe zakład oparł się na wydawnictwa *J. Mortkowicza (zwykle płócienne, bibliofilskie oprawy poezji, luksusowe skórzane oprawy albumów i wydawnictw artyst.). Zakład D. oparł się także na nakłady wydawnictw firmy Gebethner i Wolff, dla którego wykonał ekspozycje na Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu w 1929. Ponadto oparł się na publikacje *E. Wendego, *J. Fiszera, *M. Arcta, *K. Idzikowskiego i innych firm. W okresie międzywojennym znaczną część produkcji stanowiła oprawa książek do nabożeństwa i mszałów w luksusowych, skórzanych, bogato zdobionych oprawach. Pracownia D. była wysoko ceniona przez bibliofilów i zbieraczy książek, którzy zlecali jej oprawy własnych zbiorów m.in. w luksusowe oprawy skórzane i pergaminowe. Ok. 1910 pracowało w nim kilkanaście osób, później zakład zatrudniał kilkudziesięciu pracowników. Wyposażony był w kilkanaście maszyn. Po śmierci D. warsztat prowadziła wdowa Emilia wraz z synem Bogdanem, oprawiano tu wówczas nakłady wydaw. Ossolineum, m.in. powieści H. Sienkiewicza (*Trylogię, Krzyżaków, W pustyni i w puszczy*). Zakład został zniszczony podczas Powstania Warsz. we wrześniu 1944.

S. Dippel: O księgarzach, którzy przeminęli. Wr. 1976 s. 82-83; J. i E. Szulcowie: Cmentarz Ewangelicko-Reformowany w Warszawie. W. 1989 s. 60; H. Mortkowicz-Olczakowa: Pod znakiem kłosa. W. 1962 s. 130-131; Gaz. Przemysłowo-Rzemieślnicza 1889 nr 6 s. 46; 1895 nr 31 s. 251; Pol. Gaz. Introligatorska 1929 nr 10 s. 140; N.G. Akajemov: Adres-kalendarz gor. Varsawy na 1902 god, s. 46; Rzemieślnik Polski. Kalendarz na rok 1903, s. 128; Adresy Warszawy. Oprac. A. Żwan. 1908 R. 1 szp. 162; Przemysł fabryczny w Królestwie Polskiem. Wyd. A.R. Sroka. 1910 R. 6 nr 4442.

Elżbieta Pokorzyńska

DŁUTKOWA SABINA JADWIGA z d. Bednarska (19 X 1917 Konin – 1 I 1993 Warszawa) prawnik, bibliotekarka. Do 9 roku życia nauki pobierała w domu, po przeniesieniu się do Warszawy w szkole powsz., nast. w Gimn. Anny Jakubowskiej. Świadectwo dojrzałości uzyskała w 1936 i rozpoczęła studia

polonist. na Uniw. Warszawskim. W czasie II wojny świat. mieszkała w Warszawie, a potem w Komorowie, utrzymując się z korepetycji i lekcji muzyki. W 1945 wyjechała do Bydgoszczy i rozpoczęła studia prawnicze na Uniw. M. Kopernika w Toruniu. Dyplom uzyskała w 1948. W 1950-53 pracowała w Agencji Publicystyczno-Informacyjnej jako adiustator tekstów. Ponownie podjęła pracę 15 XI 1960 na stanowisku bibliotekarza, a 1 III 1965 objęła funkcję kierownika Zespołu B-tek Dzielnicy Ochota w Warszawie. Jako dyrektor B-ki Publ. Dzielnicy Ochota otworzyła 5 placówek filialnych. Ukończyła półtoraroczny kurs bibliotekarski, Kurs Dokumentacji Centr. Inst. Dokumentacji Nauk.-Technicznej. Współdziałała z terenowymi organizacjami społ. w dziedzinie popularyzacji czytelnictwa i wychowania młodzieży. Wygłaszała cyklicznie odczyty w Tow. Wiedzy Powsz., gdzie pełniła funkcję wiceprezesa. Prowadziła szkolenie kadry bibliotekarskiej z zakresu literatury ekon.-prawnej, pedagog. i społecznej. Zorganizowała kursy nauki jęz. obcych dla pracowników b-ki (ang., ros.). Oprócz pracy w TWP pełniła funkcję członka zarz. Tow. Przyjaciół Warszawy Oddz. Ochota, była również członkiem zarz. Rady Społ. Dzielnicowego Domu Kultury oraz radną Rady Nar. m.st. Warszawy. Została odznaczona: Srebrnym Krzyżem Zasługi, Złotą Odznaką za Zasługi dla Warszawy, Srebrną i Złotą Odznaką za Upowszechnianie Wiedzy, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy w Dzielnicy Ochota: Akta personalne.

Zofia Umerska

DOBROWOLSKI ZBIGNIEW (4 VIII 1920 Warszawa – 3 XII 2005 tamże) nauczyciel, harcmistrz, bibliotekarz. W 1939 ukończył Gimn. im. A. Kreczmara w Warszawie. Od 1941 działał w konspiracji w Zw. Walki Zbrojnej. W 1942 wstąpił do Kompanii Harcerskiej Hufców Polskich – Batalionu „Gustaw”, w ramach Armii Krajowej. Brał udział w Powstaniu Warsz. na Woli i na barykadach Starego Miasta, został ciężko ranny. W 1945 ukończył Wstępny Kurs Pedagog. i w 1945-46 pracował jako nauczyciel w Dobrem i Mińsku Maz. W 1952 ukończył Wydz. Filozoficzno-Społ. Uniw. Warsz. uzyskując stopień magistra filozofii w zakresie pedagogiki.

Od 15 IX 1954 do 31 VII 1961 pracował w B-ce Publ. m.st. Warszawy w Dziale Zasadniczym przy oprac. alfabetycznym druków zwartych, a nast. w Dziale Bibliologii, gdzie pełnił obowiązki kierownika Oddziału – Czytelni Bibliolog. i bibliografa. Przez kolejne półtora roku pracował w Ośrodku Instrukcyjno-Metod. B-tek dla Dorosłych, prowadząc m.in. akcję doskonalenia kadr bibliotekarskich. Uzyskał kwalifikacje zaw. kończąc w 1955 Kurs Bibliogr. zorganizowany przez Stow. Bibliotekarzy Pol., roczny Kurs Korespondencyjny dla Pracowników B-tek Fachowych oraz kurs z zakresu klasyfikacji dziesiętnej. Od 1 VIII 1961 do 28 II 1967 pracował w B-ce Gł. Naczelnej Organizacji Technicznej na stanowisku kierownika Sekcji, a nast. Wydz. Druków Zwartych i Oddziałowych B-tek NOT, od 1 II 1965 awansował na z-cę kierownika B-ki Gł. NOT. Pod opieką merytoryczną D. działało 28 b-tek terenowych. Od 1961 przez wiele lat działał aktywnie w Woj. Komisji Upowszechniania Książki i Prasy Technicznej NOT. W 1962 ukończył Kurs dla Bibliotekarzy B-tek Naukowych zorganizowany przez SBP. Od marca 1967 do 31 VIII 1981 pracował w Centr. B-ce Rolniczej jako kierownik Sekcji Opracowania Działu Druków Zwartych, a 1 X 1967 został kierownikiem Działu Druków Zwartych i Bibliografii. Zajmował się też działalnością koordynacyjną b-tek resortu rolnictwa. Brał udział w pracach Komisji Koordynacyjnej Rolniczych B-tek Naukowych. Od stycznia 1969 awansował na stanowisko kustosa dypl., a w styczniu 1974 na st. kustosa dyplomowanego. W 1974-77 był członkiem Państw. Rady Bibliotecznej. Od 1 IX 1981 do przejścia na emeryturę 29 V 1984 był dyrektorem B-ki Gł. Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Pod kierownictwem D. B-ka mimo bardzo trudnych warunków lokalowych dobrze prowadziła obsługę procesu dydaktyczno-naukowego. W 1956-74 dodatkowo pracował jako konsultant i wykładowca Stołecznego Punktu Konsultacyjnego Państw. Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy, a od 1957 jako jego kierownik. Przez 18 lat przeprowadził 16 rocznych kursów korespondencyjnych dla pracowników b-tek fachowych, szkolnych, powszechnych. Był także wykładowcą nauki o książce i b-ce oraz metodyki pracy z czytelnikiem. Pełnił funkcję przew. Państw. Komisji Egzaminacyjnej. W b-kach, w których pracował prowadził praktyki dla studentów bibliotekozn. i informacji nauk.: Uniw. Warsz., Uniw. Wrocławskiego, Wyższej

Szkoły Pedagog. w Krakowie, Państw. Szkoły Dokumentacji Nauk.-Technicznej. Centralny Inst. Informacji Nauk.-Technicznej wielokrotnie powierzał mu prowadzenie wykładów z zakresu bibliotekarstwa na kursach dla pracowników służby informacyjnej. W swoim dorobku D. ma wiele artykułów zamieszczanych w czasop. zaw.: „Bibliotekarz”, „Poradnik Bibliotekarza” oraz w „Zeszytach Problemowych Przeglądu Technicznego”, a także w zainicjowanym przez siebie w 1965 „Informatorze Bibliotek NOT”. Równoległe z pracą zaw. zajmował się pracą społeczną. Od 1955 był członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., działał aktywnie w Zarządzie Okręgu Stołecznego (sekretarz, skarbnik, członek Sądu Koleżeńskiego). Był członkiem Zarządu Sekcji B-tek Fachowych, przew. Zespołu ds. Organizacyjno-Zawodowych, długoletnim przew. Koła SBP przy Centr. B-ce Rolniczej. W 1990 został przew. Sekcji Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych ZO SBP. Był członkiem Tow. Przyjaciół Warszawy. Pasją D. było harcerstwo. Wstąpił do ZHP w 1927 i od 1937 pracował z wuchami jako drużynowy. Był uczestnikiem Światowego Jamboree Skautowego w Holandii w 1937. Tr. zdobył stopień Harcerza Rzeczypospolitej. Był członkiem Hufców Polskich Harcerstwa Polskiego. W okresie okupacji brał udział w harcerskim Ruchu Oporu. W 1992 uzyskał stopień Harcmistrza. Był członkiem Światowego Zw. Żołnierzy Armii Krajowej, Zw. Bojowników o Wolność i Demokrację, Zw. Powstańców Warszawy, Stow. Harcerstwa Pol. – Hufce Polskie. Za działalność w Ruchu Oporu otrzymał m.in. Krzyż Armii Krajowej (1994), „Medal Za Warszawę 1939-1945” (1997), Krzyż „Za Zasługi dla ZHP” z rozetą – Mieczami (1992). Z okazji obchodów 50-lecia Powstania Warsz. otrzymał Odznakę Pamiątkową „Akcji Burza”. Nazwisko D. znajduje się na tablicy pamiątkowej w Muz. Powstania Warszawskiego. Za pracę zaw. i społ. był odznaczony m.in.: Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980), Honorową Odznaką SBP (1972).

Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne; Centralna B-ka Rolnicza: Akta personalne; B-ka Gł. Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie: Akta personalne // Inf. rodziny.

Janina Jagielska

DOBRYZCKI HENRYK (5 VII 1841 Kalisz – 7 III 1914 Warszawa) lekarz, społecznik, wydawca, właściciel księgozbioru. Studia rozpoczął na Wydz. Budownictwa warsz. Szkoły Sztuk Pięknych. W 1859 wstąpił do Akad. Med.-Chirurgicznej w Warszawie, w 1861 przeniósł się na Uniw. Wrocławski, by po roku powrócić do Warszawy i w 1864 uzyskać w Szkole Gł. Warsz. dyplom lekarski. Żywo interesował się kulturą. Członek adresu do J.I. Kraszewskiego i delegat lekarzy pol. na jego jubileusz 50-lecia pracy pisarskiej. Współautor (z Henrykiem Piątkowskim) i wydawca albumu *Andriolli w sztuce i życiu codziennym* (W. 1904). M.E. Andriolli, za namową D., wykonał ilustracje do dramatów Słowackiego: *Balladyny* i *Lilli Wenedy*. Wspierał wydanie *Encyklopedii Staropolskiej* Z. Glogera (W. 1900-03). Przeciwdziałając analfabetyzmowi opracował elementarz dla ludu *Ułatwiona nauka czytania*. W 1908-09 był wydawcą „Przeglądu Bibliotecznego”. Autor publikacji *Memoryał o stanie Muz. Raperswilskiego w r. 1895* („Życie” 1911 z. 6-8, 10), w której pętnował pracę kustosza *W. Rużyckiego, oraz *Hygiena zecerów t. zw. towarzyszków sztuki drukarskiej oraz drukarzy, presserów i lejarzy czcionek* („Zdrowie” 1898), w której zaproponował zorganizowanie pod Warszawą tzw. letniej zecerni, zatrudniającej chorych i zagrożonych gruźlicą drukarzy. Zgromadził w Warszawie księgozbiór, z którego 365 t. ofiarował w 1907 B-ce Publ. m.st. Warszawy, 11 dzieł przekazał B-ce Pol. w Paryżu, ofiarował też nieznaną liczbę dzieł Tow. Nauk. Warszawskiemu.

PSB (L. Zembrzuski, błędna data ur.); Słownik biograficzny historii Polski. Wr. 2005 (M. Kwieciński); W. Piotrowski : Doktor medycyny H.D. 1843[!]-1914. Jawor 1998 (z bibliogr., fot.); Pr. Bibl. 1908 z. 1 s. 160; z. 3-4, s. 276; Stud. Mat. Dziej. Nauk. Pol. Ser. A 1962 z. 6 s. 56 // [Z. Gloger]: Zdanie sprawy z całego ciągu pracy i wydawnictwa [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://univ.gda.pl/~literat/glogers/0050.htm> [dostęp z dn. 02.08.2009].

Zbigniew Gruszka

DOLATOWSKI ZBIGNIEW (27 III 1927 Poznań – 17 I 2001 Warszawa) grafik, wydawca. W czasie II wojny świat. w Miechowie, dokąd wysiedlono go z rodziną, terminował u introligatora B. Jeżewskiego (1941-44). Z wykształcenia technik budowlany, przez całe życie zaw. (od 1950) był rysownikiem w Inst.

Urbanistyki i Architektury w Warszawie, a nast. w instytutach, które po 1974 przejmowały zespół byłego IUA. Opracowywał graficznie liczne wydawnictwa IUA, począwszy od zes. serii „Elementy Urbanistyki Polskiej” z 1954 (m.in. *Rynek w Tarnowie, Rynek w Zamościu, Rynek w Krakowie, Jarosław*). Grafik-samouk, 1950-54 uczył się w prowadzonym przez Jana Skotnickiego Państ. Ognisku Plastycznym w Grodzisku Mazowieckim. Działalność graficzna D. związana była przede wszystkim z książką – twórcą ekslibrisów oraz opracowań typograficznych, projektów graficznych i ilustracji do wydaw. bibliofilskich własnych i obcych; znacznie rzadziej do wydaw. wysokonakładowych. Od poł. I. 50-tych XX w. opracowywał, ozdobił, ilustrował i oprawiał, wydawane w kilku zaledwie egz., pierwsze książki własnej oficyny bibliofilskiej: A. Kotarbińskiego *Rzecz o Szawarze* (1954), K.I. Gałczyńskiego *Wita Stwosza* (1958), Colette *Gdzie są dzieci?* (1958), *Brewiarz miłości* (1963). W ramach tej oficyny opublikował kilkadziesiąt wydaw., m.in. 38 zes. „Ekslibrisów Zbigniewa Dolatowskiego” (1962-2000), 12 zes. „Ekslibrisów konkursowych” i „Konkursowych znaków książkowych” (1983-94), A. Mickiewicza *Pchłę i rabina* (1998). W I. 70-tych opracowywał i ilustrował druki bibliofilskie dla Muz. im. Przytkowskich w Jędrzejowie (m.in. S. Przytkowskiego *Ad aequinoctium autumnale*, 1973). W ramach Koła Typografów oddz. warszawskiego Tow. Przyjaciół Książki oprac. graficznie i ilustrował, wydane we współpracy z Andrzejem Bednarczykiem, trzy publikacje: Syreniusza *Pory roku. Kalendarz fenologiczny* (1975), J. Kasprowicza *Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach* (1976) i *Medycyna Polski* (1979); TPK wydało też w jego opracowaniu i przez niego ilustrowane M.W. Łomonosowa *O ruchu ziemi* (1974) i Cz. Miłosza *Podróż. Kompozycję* (1980). Od 1980 aż do śmierci współpracował z bibliofilską oficyną „Aldus-Press Reichenek”, prowadzoną przez Arno Piechorowskiego w Reutlingen (RFN), ilustrując w różnych technikach 10 książek. Poza tym wykonał wiele innych oprac. typograf. i ilustracji, m.in. dla wydaw. „Biblioteki Anińskiej” Jerzego Z. Golskiego, Muz. Hist. m.st. Warszawy oraz in. – poza warszawskim – oddz. TPK. Opracował kształt graficzny pisma ekslibrisowego „el”, wyd. od 1990 przez →J.M. Szymańskiego. D. był twórcą, począwszy od 1956, ok. 900 ekslibrisów, prawie wyłącznie linorytów i drzeworytów. Najwyższe osiągnięcia

uzyskał w klasycznym ekslibrisie czarno-białym, wyróżniającym się w dojrzałym okresie twórczości lapidarną formą znaku i perfekcyjnym liternictwem. Wykonał wiele ekslibrisów dla drukarzy i typografów oraz dla b-tek, m.in. dla B-ki Sejmowej, B-ki Publ. m.st. Warszawy, B-ki im. C.K. Norwida w Zielonej Górze, B-ki im. Zielińskich w Płocku, Woj. B-ki Publ. w Radomiu, Dickinson College Library. Ekslibrisy D. przechowywane są w zbiorach m.in. Muz. Nar. w Warszawie, B-ki Nar. i Ossolineum. W dorobku D. znajdują się liczne wystawy grafiki książkowej i ekslibrisów, w tym indywidualne w Appeldorn (Holandia, 1966), Płocku (1967), Łodzi (1968, 1974, 1991), Koszalinie i Słupsku (1971), Jędrzejowie (1974), Lublinie (1976), Łowiczu, Piotrkowie Tryb. i Tomaszowie Maz. (1978), Reutlingen (RFN, 1980, 1982), Münsingen (RFN, 1982), Warszawie (1982, 1992, 2001), Pfullingen (RFN, 1984), Kronach (RFN, 1987), Toruniu (1988), Starym Sączu (1989), Frederikshavn (Dania, 1991), Schloss Bauschlott (RFN, 1991), Malborku (1993), Częstochowie (1995), Wrocławiu (1997). Brał udział w licznych konkursach na ekslibris, w szczególności we wszystkich Międzynar. Biennale Ekslibrisu Współczesnego w Malborku (od 1963). Otrzymał nagrody m.in. w konkursach w Barcelonie (Hiszpania, 1968, 1969, 1970, 1992 – 1 nagroda), Kielcach (1968 – 1 nagroda), Lizbonie (Portugalia, 1976), Warszawie (1979), Pescia (Włochy, 1982), Kazimierzu Dolnym (1983), Ljubljanie (Jugostawia, 1983), Środzie Śląskiej (1984), Kielcach (1985), Luino (Włochy, 1986 – 1 nagroda), Torgiano (Włochy, 1987), Turku (1987), Nancy (Francja, 1988, Grand Prix), Zamościu (1988), Naęczowie (1989 – 1 nagroda), Turynie (Włochy, 1991 – 1 nagroda), Toruniu (1994). Członek Zw. Pol. Artystów Plastyków (1973-83), Zw. Artystów „Polska Sztuka Użytkowa” (od 1988). Od 1970 członek TPK w Warszawie (wcześniej – Koła Miłośników Ekslibrisu przy Pol. Tow. Archeologicznym), jeden z założycieli Koła Typografów przy oddziale warsz. TPK. Za zasługi otrzymał Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury” (1975).

A. Ryszkiewicz: 30 lat. Ekslibrisy Z.D. W. 1987; K. Rödel: Z.D. – Nordisk Exlibris Tidsskrift 1983 nr 150 (2) s. 94-96; K. Świerzowski: Exlibrisbüchlein von Z.D. – el 1990 nr 1 s. 8-10; R. Tomaszewski: Mit Vergnügen über D. – Tamże 1993 nr 3 s. 16-19; A. Piechorowski: Die Bildgeschichten des Z.D. – Illustration 63,

Zeitschrift für die Buchillustration 1995 nr 32 (3) s. 106-110; Tenże: Z.D. gestorben. – Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft 2001 nr 1 s. 30-31; M. Bieleń: Z.D. – Komunikat Tow. Przyjaciół Książki 2004 nr 78-82 s. 124-125; B. Klein-Szymańska: Pożegnanie Zbyszka. – Tamże s. 125-126; J. Dolatowski: Pierwsze prace plastyczne Z.D. – Akapit 2007 t. 1 s. 57-62; G. Matuszak: Artysta grafik i bibliofil: wspomnienie o Z.D. – Tamże t. 2 s. 36-40.

Jakub Dolatowski

DOŁOSZYŃSKI KRZYSZTOF (25 VI 1931 Warszawa – 15 I 1978 Hasliberg, Szwajcaria) księgarz. Syn księgarza Romana Dołoszyńskiego. W 1944 ukończył VII klasę szkoły powsz., dalszą naukę przerwały kapitulacja Powstania Warsz. i wysiedlenie mieszkańców Warszawy. Został wywieziony do Niemiec na przymusowe roboty. Do kraju powrócił w 1945. W 1946 rozpoczął naukę w wieczorowej szkole ogólnokształcącej. W 1951 uzyskał świadectwo dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Warszawie. Jako praktykant księgarski ukończył 3-letnie Zaw. Kursy Księgarskie przy ówczesnym Zw. Księgarzy Polskich. Pracując w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Nauk. PAN uczył się na lektoratach w Studium Jęz. Obcych PAN ang., niem. i francuskiego. Znał też jęz. rosyjski. Posiadał od 1959 zaw. tytuł – st. księgarz (nr 1991). W 1964 został delegowany na okres 3-miesiący do Anglii. Pracował w księgarni Maxwella w Oxfordzie. W 1970-72 był słuchaczem kursu szkoleniowego z zakresu inf. naukowej. Po zdaniu egzaminu państw. z jęz. niem., w 1974 został delegowany na miesiąc do największego ośrodka księgarskiego w Lipsku. Pracę zaw. rozpoczął 1 VIII 1946 w firmie Gebethnera i Wolffa, w księgarni kierowanej przez →J. Wyderko (ul. Targowa 48), jako praktykant księgarski. Po odbyciu 3-letniej praktyki, został zatrudniony na stanowisku pracownika księgarskiego w dziale ekspedycji frontowej. W związku z likwidacją księgarstwa prywatnego, został zwolniony 5 XII 1950. Już następnego dnia podjął pracę w Przedsiębiorstwie Państw. „Dom Książki”, początkowo w księgarni przy ul. Marszałkowskiej 89, jako sprzedawca frontowy, a od 1952 przy ul. Mokotowskiej 12 na stanowisku z-cy kierownika księgarni. Od 1 VIII 1955, rozpoczął pracę w nowo powstającym Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Nauk. PAN (później OR PAN), na stanowisku kierownika Wzorcowni, w dziale zaopatrzenia w Pałacu Staszica. Przeniesienie Wzorcowni do

Pałacu Kult. i Nauki, szybki rozwój Ośrodka, rozszerzenie zakresu działalności i zasięgu odbiorców, spowodowało zmiany strukturalne i kadrowe. W 1958 Ośrodek otrzymał lokal o powierzchni 1000 m², kierownictwo Wzorcowni objął J. Wyderko, a D. został kierownikiem Działu Wydaw. Krajowych. W 1962-78 pracował na stanowisku z-cy kierownika Wzorcowni ORWN PAN ds. Wydaw. Krajowych. Od 1971 był równocześnie kierownikiem Zespołu Działów Wydaw. Krajowych, w skład którego wchodziły działy: wydaw. krajowych, prenumeraty i zaopatrzenia PAN. Pod kierownictwem D. Wzorcownia ORWN PAN stała się największą księgarnią nauk. w kraju. Uzdolnienia plastyczne wykorzystywał do projektowania, organizowania i realizowania pierwszych wystaw wydawnictw zagr., eksponowanych we Wzorcowni. Jako kierownik unowocześniał metody pracy Księgarni-Wzorcowni. W 1969 wprowadził w dziale wydaw. krajowych sprzedaż preselekcijną (nie stosowaną w księgarstwie PRL), sprawując nadzór nad wadami i zaletami tego systemu, jego wpływu na wskaźniki wydajności i rotację. Opracował nowe kierunki rozwoju i przygotowywał projekty nowych rozwiązań organizacyjnych. Jako inicjator wystaw tematycznych wydawnictw pol., opracowywał zestawy ekspozatów i katalogów. Od 1971 corocznie organizował wystawy pol. książki nauk. za granicą (m.in. w Lipsku, Bratysławie, Dreźnie i Budziszynie). D. dużo czasu poświęcał pracy społ. w Stow. Księgarzy Pol. (SKP), którego członkiem został w 1956 (XI). Od 1959 był członkiem założycielem Koła SKP przy OR PAN, a w 1965-70 jego przewodniczącym. Zainicjował i do 1976 prowadził „Kronikę Koła” oraz fotogazetki ilustrujące działalność Koła. Inicjował i realizował akcję upowszechniania pol. książki naukowej. Brał udział w corocznych kiermaszach majowych na stoisku SKP. W 1963 wszedł do zarządu Okręgu Warszawskiego SKP, a w 1968-78 był członkiem Prezydium Zarz. Gł. SKP. Od 1966 jako członek Klubu Miłośników Historii Księgarstwa przy OW SKP, pełnił funkcję skryby pisząc kronikę Klubu. Pasjonował się fotografią i muzyką symfoniczną. Od 1959 był członkiem PTTK. Wspólnie z żoną Krystyną uprawiał turystykę, kajakarstwo, żeglarstwo i narciarstwo. Był instruktorem narciarskim w Warsz. Klubie Narciarskim; w 1973 otrzymał złotą honorową odznakę tego klubu. Od 1963 członek Pol. Czerwonego Krzyża. Za swą pracę zaw. i społ. został wyróżniony odznaczeniami: Przdownika

Pracy (1955), Wzorowego Księgarza wszystkich stopni (1959, 1964, 1972), „Zasłużonego Działacza Kultury” (1975), „Srebrny Krzyż Zasługi (1974), otrzymał także Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za Działalność na Polu Krzewienia Kultury (1961).

F. Trzaska: Klub Miłośników Historii Księgarstwa – sylwetki członków. W. 2000 s. 28-29 (z fot.); S. Dippel: O księgarzach, którzy przeminęli. Wr. 1976 s. 269; T. Husak: Byliśmy służbą społeczną. Olsztyn 2004 s. 123, 206-209, 269; Księgarz 1978 nr 3 s. 56-57; Wiad. Księg. 2004 R.11 nr 1 (38) s. 14, 16 // Dokumenty i fot. w posiadaniu rodziny.

Krzyszyna Dołoszyńska

DOMAŃSKA JANINA (15 VI 1911 Baltazarów, pow. Mińsk Mazowiecki – 22 IV 2001 Warszawa) bibliotekarka. W 1933 rozpoczęła bibliotekarskie studia wyższe Wydz. Pedagogiki Wolnej Wszechnicy Pol. w Studium Pracy Społ.-Oświat. w Warszawie, zakończone pracą dypl. u *H. Radlińskiej. Następnie kontynuowała studia pedag. na Wydz. Hum. WWP w Warszawie. W 1936 podjęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy (ul. Koszykowa 26), gdzie pracowała do wybuchu Powst. Warszawskiego. Prowadziła również wypożyczalnię książek (ul. M. Reja 9). Podczas II wojny świat. działała w ruchu oporu i pracowała jako instruktor w Zw. Walki Młodych. W 1942 została członkiem PPR, a potem PZPR. W maju 1945 D. zatrudniono w Spółdz. Wydaw. „Czytelnik”. Od września 1945 do grudnia 1952 pracowała w Prezydium Rady Ministrów na stanowisku kierownika sekretariatu podsekretarza stanu. W 1952 (XII) przeszła na stanowisko instruktora w KC PZPR, a nast. do Wydz. Propagandy KC w pionie kulturalno-ośw., gdzie pozostawała do jego likwidacji. W 1956 (16 XII) została ponownie przyjęta do pracy w B-ce Publ. m.st. Warszawy na stanowisko kierownika Czytelni Komunalnej. Od 1959 (I IV) kierowała działalnością B-ki Publ. m.st. Warszawy Dzielnicy Mokotów. W dużej mierze dzięki D. w 1959-76 na Mokotowie nastąpił znaczny wzrost czytelnictwa, intensywnie rozwijała się działalność kult.-ośw. i informacyjna mokotowskich b-tek publicznych. W l. 60. skutecznie interweniowała w KC PZPR w sprawie wycofywania ze zbiorów bibliot. wartościowych dla kultury pol. publikacji. W 1976 (31 V) przeszła na emeryturę. Za aktywne uczestnictwo w ruchu oporu została odznaczona Krzyżem Partyzanckim i Złotą Odznaką Janka

Krasickiego. Za pracę zaw. otrzymała Odznakę Honorową m.st. Warszawy (1965) i Nagrodę m.st. Warszawy (1971).

Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Gł. Woj. Mazowieckiego: Akta personalne; Arch. B-ki Publ. w Dzielnicy Mokotów m.st. Warszawy: Akta personalne.

Elżbieta Frankiewicz

DUNIN-HORKAWICZ JANUSZ (26 VI 1931 Wilno – 27 VII 2007 Łódź) polonista, bibliotekarz, bibliotekoznawca, bibliofil. Po zakończeniu II wojny świat. przeniósł się z rodzicami do Łodzi, gdzie w 1950 uzyskał maturę i I X tr. podjął studia na Wydz. Nauk Hum. KUL. W listop. 1953 otrzymał dyplom I stopnia ze specjalizacją bibliotekarską, a w lutym 1955 magisterium polonistyczne. W 1950-57 D. związany był ze Stow. Pax; do 31 V 1957 pracował w Łódzkim Oddziale Spółdz. Wydaw. „PAX”. Od I IX tr. został zatrudniony w B-ce Uniw. w Łodzi, gdzie przeszedł wszystkie stopnie kariery zaw. – od bibliotekarza do st. kustosa dypl. (1978). Kolejno zajmował coraz wyższe stanowiska: był kierownikiem Sekcji Dubletów i Druków Zbędnych w Oddz. Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, w 1972 został kierownikiem tegoż Oddziału, w 1984-87 pełnił funkcję dyrektora B-ki UŁ. Równoległe z pracą bibliotekarską prowadził badania nauk. z zakresu bibliotekozn. i literaturozn.; ich wyniki ogłaszał w czasop. i w postaci książek. W 1968 otrzymał stopień doktora na Wydz. Filolog. UŁ na podstawie rozprawy pt. *Drugi rynek księgarski w Polsce. Rzecz o wydawnictwach literatury jarmarcznej i brukowej*, zaś w 1983 habilitował się przedstawiając książkę *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX i XX wieku* i został mianowany docentem. Od I X 1987 D. rozpoczął pracę w Katedrze Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UŁ, z którą związany był już wcześniej, wykładając w trybie prac zleconych. Odtąd poświęcił się pracy dydak. i nauk.-badawczej. Prowadził wykłady kursowe i monograficzne, konwersatoria, proseminaria oraz seminaRIA magisterskie i doktorskie. Wypromował ok. 100 magistrów i 5 doktorów bibliotekoznawstwa. Były to prace dot. historii książki, ruchu wydaw., księgarstwa, bibliografii i ludzi książki; kilka z nich zostało opublikowanych. D. sporządził też recenzje rozpraw doktorskich, habilitacyjnych, wniosków profesorskich, książek przeznaczonych do druku. W 1990 został awansowany na stanowisko prof. nadzw. UŁ, w 1996 Rada

Państwa przyznała mu tytuł prof., a Minister Edukacji Nar. – stanowisko profesora zwyczajnego. W Katedrze uczestniczył w nauk. przedsięwzięciach wydaw. zespołowych (*Słownik pracowników książki polskiej, Podręczny słownik bibliotekarza*, nowe wyd.). D. uczestniczył czynnie w wielu krajowych i zagr. sympozjach, konferencjach i zjazdach organizowanych przez uczelnie, towarzystwa nauk. i stow. zaw.; wygłaszane na nich referatach zwykle publikował. Na imponujący dorobek nauk. i popularnonauk. D. składa się ponad 450 artykułów, rozpraw, przyczynków, recenzji zamieszczonych na łamach czasopism pol. i zagr. bibliotekarskich, bibliolog., literaturoznawczych i in. oraz blisko 20 książek o wysokim poziomie merytorycznym, pięknych edytorstwo. Poza rozprawami doktorską i hab. ogłosił m.in. następujące książki: *W Bi-Ba-Bo i gdzie indziej...* (1966), *Papierowy bandyta. Książka kramarska i brukowa* (1974), *Ekslibrisy, książki, ludzie* (1974), *Philobiblon polski* (1983 we współpracy z żoną Cecylią), *Pismo zmienia świat. Czytanie, lektura, czytelnictwo* (1998). D. – znawca i miłośnik książek i ekslibrisów, zainteresowany literaturą dziecięcą, zgromadził w Łodzi wartościową kolekcję literatury księgoznawczej, wydaw. brukowych i jarmarcznych, unikalny zbiór książeczek dla dzieci. Część książek została sprzedana na aukcjach, część trafiła w 1992 do Muzeum Książki Dziecięcej przy Woj. i Miej. B-ce Publ. im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi. Posiadane zbiory były inspiracją do pracy twórczej właściciela, opublikował np. *Książeczki dla grzecznych i niegrzecznych dzieci...* (1991) i *Czy to bajka, czy nie bajka...* (2000) oraz książki wspomnieniowe, m.in. *Co było a nie jest, czyli kilka lat młodości mojej w Wilnie* (1990). D. był czynnym członkiem Wyd. I Łódzkiego Tow. Nauk., Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki, Pol. Tow. Bibliologicznego, Stow. Bibliotekarzy Pol. (wystąpił po akcesie SBP do PRON-u); należał też do Komisji Literatury Popularnej Komitetu ds. Literatury Pol. Akademii Nauk, Tow. Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej. W uznaniu osiągnięć nauk., zaw. oraz w pracy dydak., społ. i organizacyjnych otrzymał nagrody Rektora UŁ, Złote Odznaki: ZNP, SBP, UŁ, Medal „Uniwersytet Łódzki w Służbie Społeczeństwa i Nauki” oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1990).

Nekr.: H. Tadeusiewicz: J.D.-H. (1931-2007). – Prz. Bibl. 2007 z. 3 s. 455-457; Taż: J.D. – Roczn. Bibl. 2008 R. 52 s. 283-290 (z fot.); Taż:

J.D. – Kronika. Pismo UŁ 2007 R. 17 nr 5 s. 25 (z fot.); Taż: J.D.-H. (1931-2007). – Kronika M. Łodzi 2007 nr 3 (z fot.); Taż: Profesor J.D. – w siedemdziesięciolecie urodzin. – Acta Univ. Lodzianis. Folia Librorum 2002 t. 11 s. 3-6; Taż: J.D. – Tamże [w druku]; Taż: J.D.-H. (1931-2007). – Spraw. z Czyn. i Posiedzeń Nauk. ŁTN [w druku]; Taż: J.D.-H. (1931-2007). [W:] Słownik badaczy literatury polskiej. Red. J. Starnawski. T. 10. Łódź 2009 s. 84-86 (z bibliogr.); J. Starnawski: Ludzie książki. Łódź 2008 s. 122-129; G. Matuszak: Byłem częstym klientem księgarni i antykwariatów... Dunin. Łódź 2008; A. Kempa: J.D.-H. (1931-2007). – Bibliotekarz 2007 nr 10 s. 28; H. Tadeusiewicz: Działalność naukowa i dydaktyczna J.D. w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego. [W:] Pasja książki: studia poświęcone pamięci profesora J.D. Pod red. J. Ladoruckiego, M. Rzadkowskiej. Łódź 2009 s. 6-13; J. Andrzejewski: Profesor J.D.-H. (1931-2007). – Acta Univ. Wratislaviensis. Literatura i Kultura Popularna 2008 [nr] 14 s. 149-154; J. Ladorucki: Profesor J.D. (1931-2007) – bibliolog, medioznawca, bibliofil. – Maximo cum Studio (dod. do Wydawcy) 2008 nr 10, Komunikat Fundacji „Ocalić od zapomnienia” 2008 nr 1 (2) s. 13-16 (z fot.). // Uniw. Łódzki: Akta personalne; Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: R. Gallas: Profesor J.D. – życie i dorobek twórczy, praca mag., masz.; Tamże: A. Trzeciacka: Profesor J.D. jako bibliofil, praca mag., masz. // Inf. żony Cecylii.

Hanna Tadeusiewicz

DYDOWICZ JANINA z d. Kroczyńska (3 IX 1930 Wołomin – 16 XII 2003 Poznań) historyk kultury, naukoznawca, bibliotekarka. W 1946-50 uczęszczała w Poznaniu do Gimn. i Liceum im. Dąbrowski, uzyskując w 1950 świadectwo maturalne. W 1951-56 studiowała na Wydz. Filoz.-Historycznym Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu, uzyskując tytuł magistra historii. W czasie studiów pracowała w ramach prac zleconych w Muz. Archeologicznym, Katedrze Etnografii oraz Inst. Historii Kultury Materialnej PAN. W tym ostatnim prowadziła b-kę, co kontynuowała w 1959-64 pracując etatowo w Poznańskim Oddziale Pol. Tow. Historycznego. Równocześnie na zlecenie Zakł. Badań nad funkcjonowaniem Szkolnictwa Wyższego przy MSW zajmowała się problematyką czytelnictwa w b-kach naukowych. W 1959-62 pełniła obowiązki konsultanta ds. kultury ludowej w Wydz. Kultury Ludowej Woj. Rady Nar.; w 1963 obroniła na Wydz. Filoz.-Historycznym UAM rozprawę doktorską. W 1964 (I X) rozpoczęła pracę w B-ce Gł. UAM na stanowisku bibliotekarza w Sekcji Bibliograficznej Oddz.

Informacji Nauk., nast. awansowała na stanowisko st. bibliotekarza (1 I 1966). W 1966-68 uczestniczyła w kursie przygotowawczym dla kandydatów do egzaminu na bibliotekarza dypl., zakończonym egzaminem w dniach 13-16 XII 1968 w Łodzi. Od I IX 1968 zatrudniona była na stanowisku adiunkta bibliotecznego. W 1969 (I X) powierzono jej kierowanie Sekcją Bibliograficzną. Od I X 1972 awansowała na stanowisko kustosa dypl., co połączono z powierzeniem jej funkcji kierownika Oddz. Prac Nauk. i Dydaktycznych, którym kierowała do przejścia na emeryturę (28 II 1991). Na stanowisko st. kustosa dypl. awansowała I X 1976. Od I III 1991 przez 10 lat na części etatu pracowała w Oddz. Udostępniania Zbiorów B-ki Uniwersyteckiej w Poznaniu. W 1982-92 zatrudniona była dodatkowo na 1/2 etatu w Ośrodku Informacji Nauk. PAN Oddział w Poznaniu, w zespole projektującym i realizującym system informacji nauk. z zakresu metodologii nauk. W 1984-92 była sekretarzem red. biuletynu inf. „Przegląd Literatury Metodologicznej”. Współorganizowała i prowadziła środowiskowy kurs dla kandydatów na bibliotekarza dypl., zajęcia dydaktyczne w Instytucie Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UAM z zakresu organizacji nauki, zagadnień nauki, problemów współczesnej kultury. Była inicjatorką, organizatorem i realizatorem wprowadzenia dla studentów III roku studiów jako obowiązkowych zajęć *Podstawy informacji naukowej*. Kierowała pracami zespołu przygotowującego programy i materiały dydaktyczne. Wysoka ocena tej działalności zaowocowała powierzeniem jej na zlecenie MNiSzW prowadzenia zajęć z informacji nauk. wg specjalnie przygotowanego przez FID programu. Była gł. koordynatorem organizowanych cyklicznie od 1978 ogólnopolskich spotkań wykładowców podstaw informacji nauk. i red. *Poradnika metodycznego dla wykładowców przedmiotu „Podstawy informacji naukowej” w uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych* (W. 1984). Współorganizowała szereg konf. nauk., spotkań środowiskowych, warsztatów, wystaw krajowych i międzynarodowych. Autorka 90 opracowań nauk., w tym: *Wybrane zagadnienia nauki dla potrzeb pracowników inte* (W. 1974); współaut. z J. Gruss, M. Stempniewicz *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w Poznaniu w latach 1920-1968* (Poznań 1968), ponadto zestawień bibliogr., przeglądów, recenzji, haseł encyklop. i słownikowych. Członek koła Stow. Bibliotekarzy Pol. w B-ce Uniwersyteckiej od 1964, od 1965

członek zarządu Okręgu SBP, w 1970-81 sekretarz zarządu, przew. Sekcji B-tek Naukowych (1969-75). Długoletni członek, a w l. 80. sekretarz Komisji Egzaminacyjnej dla Kandydatów na Bibliotekarzy Dypl. i Dokumentalistów Dyplomowanych. W 1981-93 członek Kolegium Red. „Studiów o Książce”. Od 1968 członek Komisji Koordynacyjnej Badań nad Dziejami Wsi w Polsce Komitetu Nauk Hist. PAN, od 1974 członek Oddziału Poznańskiego Komisji Badań Regionalnych PAN, Komisji Informacji Nauk. PAN, współpracownik Komisji Etnograficznej Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk, współpracownik red. „Słownika Pracowników Książki Polskiej”, „Wielkopolskiego Słownika Biograficznego”. Odnaczona Honorową Odznaką Miasta Poznania (1975), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1982), kilkakrotnie uzyskała nagrody Rektora UAM za osiągnięcia dydaktyczno-organizacyjne i organizacyjne.

A. Jazdon: J.D. (3.09.1930 – 16.12.2003). Wspomnienie pośmiertne. – Biblioteka 2004 nr 8 (17) s. 275-280; Tenże: Bibliografia prac dr J.D. – Tamże s. 281-286 // Arch. B-ki Uniw. Poznań: Akta personalne sygn. 1183; B-ka UAM. Oddz. Administracyjno-Gospodarczy sygn. 1505.

Artur Jazdon

DYLIK ZYGMUNT STANISŁAW (27 II 1903 Petersburg, Rosja – 26 X 1991 Łódź) bibliotekarz. Podjął studia na Wydz. Nauk Polit. i Społ. Wolnej Wszechnicy Pol. w Łodzi, które przerwał wybuch II wojny światowej. W 1953 uzyskał magisterium na Wydz. Prawa Uniw. Łódzkiego na podstawie pracy *Rozwój bibliotek publicznych w świetle polskiego prawa administracyjnego*, w 1967 na Wydz. Pedagog. Uniw. Warsz. przedstawił dysertację doktorską *Rola społeczno-wychowawcza biblioteki szkoły podstawowej*. Od 1921 (I II) pracował w B-ce Publ. w Łodzi, był kierownikiem III Miejs. Wypożyczalni Książek dla Młodzieży, przez kilka lat prowadził b-ki więzienne. W 1925 (I VII) został zwolniony za przynależność do Klasowego Zw. Pracowników Użyteczności Publ. i podjął pracę kontrolera Wydz. Opieki Społ. Zarz. Miejskiego. W 1927 (I I) powrócił do pracy w Miejs. B-ce Publ., w 1938-40 był referentem Wydz. Ogólnego Zarz. Miejskiego. Okupację niem. spędził w Łodzi. W styczniu 1945 na polecenie Zarządu M. Łodzi przystąpił do zabezpieczania księgozbiorów i odbudowy miej. b-tek: B-ki Publ., B-ki Pedagog.

B-ki WWP. W lutym tr. zdał pracę przedwojennemu dyr. Miej. B-ki Publ. **J. Augustyniakowi i znalazł się w gronie założycieli UŁ, był organizatorem i od 11 II 1945 do 1 IX 1946 kierownikiem B-ki Głównej UŁ w budynkach przy al. Kościuszki 10 i ul. Narutowicza 59a. Na polecenie D. przejmowano księgozbiory uciekających i wysiedlonych Niemców, księgozbiory podworskie oraz księgozbiory zabezpieczone z Ziemi Odzyskanych, w ten sposób trafiła do Łodzi cz. księgozbioru Staatsbibliothek z Berlina. W 1946 kier. B-ki objął *A. Łysakowski, D. pozostał jego z-cą (od 1 X), równocześnie pełnił funkcję jej kier. administracyjnego, kierował także Oddz. Nabytków i organizował Dział Kartografii. Od 1948 (1 I) kierował b-ką Państw. Wyższej Szkoły Pedagog., zajmował się scaleniem jej księgozbiorów i Centr. B-ki Pedagog. w jedną placówkę. Od 1950 (1 III) do przeniesienia na emeryturę w 1969 (1 X) ponownie był wicedyr. B-ki UŁ (dyr. była ***H. Więckowska), odpowiedzialnym m.in. za budowę gmachu przy ul. Matejki, który został otwarty 16 I 1960. W 1966 (1 I) został powołany przez Rektora UŁ na stanowisko kustosa dyplomowanego. Zajmował się pracą dydaktyczną, w 1946 prowadził cykl wykładów nt. prawa i budownictwa bibliotek. na kursie dla bibliotekarzy nauk. zorganizowanym przez Państw. Inst. Książki, w r. akad. 1948/49 był wykładowcą bibliotekarstwa w PWSP, jako prelegent brał udział w szeregu kursów i wygłaszał odczyty nt. budownictwa bibliotek., katalogów i in. Zainteresowania nauk. D. koncentrowały się wokół problemów budownictwa bibliotek., prawa bibliotek., organizacji pracy dużych b-tek nauk., czytelnictwa dzieci i młodzieży, współpracy b-tek nauk. z zakresem gromadzenia zbiorów. Pozostawił ok. 30 publikacji, m.in.: *Nowoczesne problemy budownictwa bibliotecznego* („Życie Szkoły Wyższej” 1956 zeszyt spec. s. 86-98), *Wystawa „Dorobek naukowy Łodzi w pierwszym X-leciu Polski Ludowej”* (Zeszyty Naukowe UŁ. Ser. 4. Nauki humanistyczno-społeczne 1957 z. 5 s. 211-214), *Biblioteki szkolne zagranicą* („Ruch Pedagogiczny” 1968 R. 10 nr 5 s. 709-722), *Informacje bibliograficzne dla łódzkich szkół* (Łódź 1976), *Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi w pierwszym okresie istnienia* („Życie Szkoły Wyższej” 1980 nr 7/8 s. 99-110), *Biblioteka Uniwersytecka w dzielnicy wyższych uczelni w Łodzi* (Tamże 1984 nr 9 s. 101-114), *Początki naukowego życia Łodzi przed drugą wojną światową* (Tamże 1987 nr 10 s. 60-70), *Uniwersytet Łódzki w pierwszej fazie organiza-*

cji (Tamże 1987 nr 3 s. 69-83). D. zajmował się także krajoznawstwem, wraz z bratem Janem i ***R. Kaczmarkiem opublikował przewodnik turystyczny *Województwo łódzkie* (W. 1954). Był zaangażowany w prace Łódzkiego Tow. Nauk., zajmował się kartotekami do badań nad kulturą m. Łodzi. D. w 1946-48 był sekretarzem Komisji Bibliot. UŁ, członkiem Rady Bibliot. PWSP (1948-50), Komisji Normalizacyjnej przy PIK. W 1948 został powołany do prac Senackiej Komisji Budowy Dzielnicy Uniwersyteckiej. Był członkiem Miej. Rady Czytelnictwa, zorganizował Podkomisję B-tek Nauk., którą kierował. Wielokrotnie pełnił funkcję członka Zarządu Łódzkiego Oddz. Stow. Bibliotekarzy Pol., był członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol. i Pol. Tow. Geograficznego. Został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1948), Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955), kilkakrotnie był wyróżniony nagrodą Rektora UŁ.

J. Janiak: Pamięci dr. Z. D. – Kronika. Pismo UŁ 1992 nr 1 s. 10; J. Dunin: Moja Łódź pełna książek. Łódź 2002 s. 102-106 (z fot.); B. Baranowski, K. Baranowski: Pierwsze lata Uniwersytetu Łódzkiego (1945-1949). Łódź 1985 s. 214 // Arch. Uniw. Łódzkiego: Akta personalne (z fot.).

Magdalena Rzadkowska

DZIERŻYKRAJ JAN zob. MORAWSKI-DZIERŻYKRAJ Jan

DŻAMAN RYSZARD (6 V 1935 Roztoka k. Chełmna Lub. – 10 IX 1987 Szczecin) prozaik, dziennikarz, bibliotekarz. W 1958 ukończył studia filozoficzne na Wydz. Filoz. Uniw. Warszawskiego. Od 1958 pracował jako z-ca inspektora ds. kultury w Prezydium Pow. Rady Nar. w Szczecinie. W 1959-68 był instruktorem w Dziale Metod.-Instrukcyjnym w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Szczecinie, zajmował się gł. szkoleniem kadr. Ukończył kurs POKB w Jarocinie (1960), kurs informacji nauk. w Ośrodku Dokumentacji i Inf. Nauk. PAN w Warszawie. W 1967 pracował jako rybak łódzowy. W 1968-81 pełnił funkcję dyrektora Wyższej Szkoły Morskiej (obecnie Akad. Morskiej) w Szczecinie, gdzie zorganizował od podstaw b-kę uczelnianą. W 1977 przebywał na łowiskach Afryki Zach. na m/s „Żuławy”. Odbył także wiele rejsów na statkach szkolnych WSM w charakterze pracownika dydaktycznego, jednocześnie prowadząc bad. socjologiczne z zakresu czytelnictwa i zainteresowań kult. załóg pływających i stu-

dentów. Jako prozaik zadebiutował opowiadaniem *Stwardniała skorupa ziemi* („Wiadomości Zachodnie” 1964). Reportaże i opowiadania o tematyce marynistycznej druk. pod pseud. Wojciech Ryszard Zadrąg. Publikował w wielu almanachach m.in. *Wiraze, Węzły* (1972), *Szczecin morski* (1974). Współpracował z red. biul. kult. „Między Innymi” oraz z red. tyg. społ.-kult. „Ziemia i Morze”. Od 1978 był członkiem Zw. Literatów Pol., w 1978-80 pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału ZLP w Szczecinie, opiekował się także Kołem Młodych. Pracował ponadto społ. w Zachodniopom. Oddziale Stow. Marynistów Pol., Tow. Rozwoju Ziem Zach. i Stow. Bibliotekarzy Polskich. Opublikował zbiór opowiadań *Pora deszczu* (1969), powieści *Jeszcze w polu tyle śniegu* (1977) i *Powrót* (1987). Opracował i zred. (wspólnie z J. Mazurczykiem) *Powroty na wielki okręt. Wspomnienia i opowiadania ludzi morza* (1984).

Poza utworami literackimi ogłosił kilkadziesiąt opracowań z zakresu bibliotekozn. i bibliografii, w których omawiał m.in. problematykę współdziałania b-tek nauk. i ośrodków inf. morskiej, ideę powołania centr. b-ki morskiej, zagadnienia profilowania zbiorów bibliotecznych. D. został odznaczony m.in. Odznaką Tysiąclecia Państwa Polskiego, Odznaką „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, Brązowym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Odznaką Gryfa Pomorskiego, Odznaką „Zasłużonego Pracownika Morza”. W 1978 otrzymał Nagrodę Wojewody Szczecińskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie nauki i kultury.

J. Gałczyński: R.D. – bibliotekarz, dziennikarz, pisarz (6.05.1934 – 10.09.1987). – Bibliotekarz Zachodniopom. 1987 nr 3-4 s. 105-114 (z bibliogr.); R.D. [W:] Encyklopedia Szczecina. Red. T. Białecki. T. 1. Szczecin 1999 s. 221 (z fot.); R.D. [W:] Szczecin literacki 1945-85. Informator. Oprac. H. Niedbał. Szczecin 1986 s. 60-61.

Cecylia Judek

E

ENGIEL MARIA HELENA (2 VII 1922 Wilno – 4 IV 2000 Wrocław) bibliotekarka. Uczęszczała do szkoły powsz. w Wilnie, nast. do Gimn. ss. Nazaretanek w Wilnie (1932-40). Od r. akad. 1942/1943 rozpoczęła studia z zakresu filozofii, psychologii i pedagogiki. Jednocześnie od 1943 pracowała w Litewskiej Izbie Gospodarczej jako urzędniczka, a po zajęciu Wilna przez Związek Radziecki w lipcu 1944 jako kasjerka na kolei, a nast. urzędniczka w Komisji Ekspertyzy Lekarskiej oraz maszynistka w Inst. Higieny w Wilnie. W lipcu 1945 na podstawie umowy repatriacyjnej wyjechała z Wilna. Po krótkim pobyciu w rodzinny w Warszawie, udała się do Częstochowy, gdzie otrzymała pracę nauczycielki szkoły powszechnej. We wrześniu 1947 przeniósł się do Wrocławia, gdzie wstąpiła na Uniw. i kontynuowała rozpoczęte w Wilnie studia romanistyczne. Jednocześnie pracowała jako bibliotekarka w Instytucie Katol. oraz nauczycielka w szkole powsz., a od września 1950 do paźdz. 1953 w biurze Rady Adwokackiej we Wrocławiu w charakterze kasjerki, referentki-maszynistki i sekretarki Woj. Komisji Dyscyplinarnej ds. adwokatów. Studia ukończyła w 1952 uzyskując stopień magistra filozofii. Od 1 XI 1953 została zatrudniona na stanowisku kontraktowej asystentki w B-ce Politechniki Wrocławskiej. Po przejściu praktyki w działach B-ki objęła stanowisko kierownika Wypożyczalni. W 1960 została dodatkowo zatrudniona w ramach prac zleconych w Pracowni Fotomikrofilmowej B-ki. W 1963 objęła referat katalogu przedmiotowego, w którym dokonała istotnych zmian, zwłaszcza w zakresie wprowadzenia aktualnej terminologii naukowej. Przeszła na emeryturę 1 I 1984. Przez wiele lat prowadziła zajęcia dydaktyczne ze studentami I roku z przysposobienia bibliot. i praktyki dla studentów bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego i Warszawskiego. W 1969 (18 IV) E. uzyskała tytuł bibliotekarza dyplomowanego. Przeszła przez wszystkie szczeble awansu zaw.: w 1956 została mianowana bibliotekarzem, nast. st. asystentem (1958), kustoszem (1962), adiunktem bibliot. (1969), kustoszem dypl. (1972) i

st. kustoszem dyplomowanym (1979). E. brała aktywny udział we wszystkich pracach społ. podejmowanych przez B-kę. Działała w Stow. Bibliotekarzy Pol., m.in. była przew. Koła SBP przy B-ce Gł. Politechniki Wrocław., członkiem Sądu Koleżeńskiego w Zarządzie Okręgu SBP we Wrocławiu. W 1968-75 była członkiem Komisji Rewizyjnej przy RO ZNP w BG oraz członkiem Zw. Zaw. Pracowników Państw. i Społecznych. Została odznaczona Złotą Odznaką Politechniki Wrocław. (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1990).

Arch. Politechniki Wrocław.: Akta personalne, sygn. 770 p. 109.

Marek Dubiński

ENGLERT JANINA (23 X 1903 Lublin – 10 V 2007 Warszawa) bibliotekarka. Była nastorką warszawskiego bibliotekarstwa publicznego. Ukończyła studia historyczne na Wydziale Filoz.-Historycznym Uniw. Warszawskiego. Pracę bibliotecarską rozpoczęła w 1928. Od 1934 organizowała czytelnictwo na Pradze-Północ. W 1935 została kierowniczką I Czytelni Naukowej na Pradze-Północ, pierwszej nauk. placówki terenowej B-ki Publ. m.st. Warszawy. W 1939, z narażeniem życia, ukryła najcenniejsze zbiory Czytelni. W 1942, po zamknięciu przez Niemców wszystkich b-tek warsz., konspiracyjnie wypożyczała prezencyjny księgozbiór naukowcom, studentom i tajnym kompletom. Po oswobodzeniu Pragi, już w listop. 1944, oficjalnie otworzyła swoją placówkę dla czytelników. Zasłużoną I Czytelnią Nauk. prowadziła do 1955. W 1956 została dyrektorką całej sieci b-tek praskich. Poświęciła się rozwojowi czytelnictwa na nowych osiedlach mieszkaniowych. Otworzyła pierwszą w Warszawie wypożyczalnię książek z wolnym dostępem do półek. Na emeryturę przeszła w 1968, pozostawiając na Pradze-Północ 30 placówek bibliotecznych. Była autorką art. *Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy na Pradze w latach 1923-1952* (W: *Dzieje Pragi*, W. 1970) oraz współaut. artykułu *Z doświadczeń Wypożyczalni Nr 41 przy ul. Skoczylasa* („Bibliotekarz” 1961 nr 9). Wyróżniona została Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką Honorową „Za zasługi dla Warszawy”, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem 350-lecia Pragi, Legitymacją nr 1 Tow. Przyjaciół Pragi.

J. Englert: Początki (1923-1934). [W:] Dzieje Pragi. W. 1970 s. 363-373; M. Jezierska: Nestorka środowiska warszawskich bibliotek publicznych. [W:] Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 444-446; Taż: J.E. [W:] Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych (11). W. 2010 s. 60-68 // B-ka Publ. m.st. Warszawy Dzielnicy Praga-Północ: Akta personalne.

Mirosława Jezierska

ERDMAN (Erdmann) RUDOLF (br. daty ur. i śmierci) księgarz. Od 1907 (zez. 10 VII 1907) prowadził wspólnie z →G. Pommerem księgarnię z wypożyczalnią w Łodzi (ul. Piotrkowska 71, dawna księgarnia ***R. Schatke, zał. 1881). W 1908 wydali podręcznik do nauki jęz. niem. i 2 katechizmy, również w jęz. niemieckim. W końcu 1909 w miejsce Pommera współnikiem E. został jego brat Leopold, księgarnia z wypożyczalnią zostały przeniesione na Piotrkowską 157. W grudniu 1911 miejsce Leopolda zajęła Maria Erdman, żona drugiego brata – Edmunda. Księgarnia funkcjonowała początkowo pf. R.L. Erdman, potem R.M. Erdman, a w końcu po przeniesieniu na Piotrkowską 107 (ok. 1919) tylko jako R. Erdman. W księgarni prowadzono wówczas skład rycin i nut oraz sprzedaż materiałów piśmienniczych. Działalność sklepu wspierały: introligatornia, punkt oprawy obrazów i biuro ogłoszeń. W okresie I wojny świat. w ofercie księgarni przeważały publikacje w jęz. niem. i z powodu braku sortymentu pol. Zw. Księgarzy Pol. odmówił E. rejestracji. W kwietniu 1919 księgarnia została ponownie zarejestrowana jako placówka I kategorii. Do 1939 cieszyła się szczególną popularnością wśród mniejszości niem. w Łodzi, chociaż prowadziła również sortyment polski. W 1936 księgarnię nabył Waldemar Glück. E. brał udział w organizacji ruchu zawodowego. Uczestniczył w I Zjeździe księgarzy w Warszawie (1907) i wszedł do grona członków założycieli ZKP. Otrzymał odznakę założycielską z okazji 25-lecia istnienia Związku (1933).

Prz. Księgarski 1911 nr 7/8 s. 62; 1919 nr 6 s. 149-150, nr 7 s. 177-178; 1925 nr 22 s. 582; 1927 nr 2 s. 56; 1931 nr 14 s. 142-143; 1933 nr 25 s. 185, nr 26 s. 277; 1936 nr 7 s. 55; J. Konieczna: Z dziejów pewnej księgarni. Książka w Łodzi na przełomie XIX i XX w. – Maximo cum Studio (dod. do Wydawcy) 2006 nr 1 s. 5-10; I. Treichel: I Zjazd księgarzy polskich, Warszawa 9-10 sierpnia 1907. – Prz. Bibl. 1982 z. 3/4 s. 267, 270; Adressbuch der Deutschen Buchhandels

für 1914; Informator m. Łodzi z kalendarzem na rok 1920. Łódź 1919 s. 73; J. Jaworska: Bibliografia łódzkiej produkcji wydawniczej (do 1918). Łódź 1975 s. 92, 146; J. Strzałkowski: Drukarnie i księgarnie w Łodzi do 1944 r. Łódź 1994 s. 49 // Arch. Państ. Łódź: Kancelaria Gub. Piotrkowskiego, sygn. 1701 s. 1144-1170, 1705, 1742 k. 98-110, 1772 s. 271-283.

Jadwiga Konieczna

ERGETOWSKI RYSZARD (3 IV 1925 Wiśniowiec, woj. wołyńskie, obecnie Ukraina – 18 IV 2005 Wrocław) nauczyciel akademicki, bibliolog. W Łącku n. Dunajcem ukończył szkołę podst. i w 1938 rozpoczął naukę w gimn. w Starym Sączu. Po wybuchu II wojny świat. kontynuował naukę na tajnych kompletach, zaliczając tzw. małą maturę. W 1946, w czasie pobytu w Koszalinie, zdał maturę, nast. przeniósł się na Dolny Śląsk, gdzie przez blisko 25 lat pracował jako nauczyciel w szkołach podst. i średnich oraz w administracji szkolnej jako inspektor i wizytator. W 1949 rozpoczął studia na Wydz. Filologicznym Uniw. Wrocławskiego. W 1954 ukończył I stopień w zakresie Filologii Pol., a w 1956 stopień II, uzyskując tytuł magistra. W 1966 uzyskał stopień doktora nauk hum. na Uniw. Jagiellońskim. W 1970 rozpoczął pracę we Wrocławskim Oddz. Instytutu Historii Nauki i Techniki PAN, w 1981 został jego kierownikiem. W 1983 otrzymał stopień doktora hab. w zakresie hist. nauki. W 1986 podjął pracę w Katedrze Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Wyższej Szkoły Pedagog. w Krakowie (obecnie Uniw. Pedagog.). W 1991 otrzymał tytuł prof. nadzwyczajnego. E. prowadził zajęcia dydaktyczne w zakresie hist. nauki i metodologii badań naukowych, a także wykłady monograficzne. Pozostawił ponad 350 prac w jęz. pol., niem., czes. i franc. (m.in. monografie, rozprawy, studia, recenzje, sprawozdania, artykuły popularnonaukowe, eseje literackie). Były one oparte na źródłach, których dostarczały mu kwerendy prowadzone w arch. i b-kach na terenie Niemiec, Czech i Polski. Metoda porównawcza, jaką wypracował przez lata badań naukowych, pozwoliła na wniesienie wielu nowych, znaczących aspektów do rozwoju historii nauki pol. i niemieckiej. W pracy nauk. wiele uwagi poświęcił działalności *J.S. Bandtkiego. Na podstawie bogatego materiału epistolarnego, zebranego na przestrzeni lat, przygotował wiele prac na ten temat („Roczniki Biblioteczne” 1964, 1967; „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1970, 1978, 1987; „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1985, a także w pracach zbior.: K

dějninam česko-slovensko-polských vědeckých styků, Praha 1989 oraz *Joachim Lelewel – księgoznawca, bibliotekarz, bibliograf*, W. 1993). Wydał kilka prac z zakresu zagadnień historii książki i dziejów pol. zbiorów na obczyźnie („Roczniki Biblioteczne” 1970, 1978, 1987, 1994-95). Współpracował z licznymi instytucjami nauk. m.in. Komisją Nauk Pedag. PAN (O/Kraków), Komitetem Hist. Nauki i Techniki PAN, Centr. Ośrodkiem Metodycznym Studiów Nauczycielskich, Instytutem Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. Uniw. Wrocławskiego, B-ką Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Kleist-Gedenk und Forschungsstätte (Frankfurt n/Odra),

Deutsches Polen Institut (Darmstadt), Societas Jablonoviana (Lipsk), Akad. Nauk w Berlinie, Slavisches Seminar (Freiburg), Seminar für Osteuropäische Geschichte (Heidelberg), Österreichisches Ost – und Südeuropa Institut (Wiedeń). Za długoletnią pracę i zasługi na polu nauk. otrzymał Medal im. J.E. Purkyniego Czesko-Pol. Tow. Hist. Med. (1972), Medal Societas Jablonoviana Uniw. Karola Marksa w Lipsku (1984), Złoty Krzyż Zasługi (1988).

J. Tył: R.E. (1925-1985). – Śląski Kwart. Hist. „Sobótka” 2006 R. 61 nr 3 s. 435-437 // Arch. Uniw. Pedag. im. KEN Kraków: Akta personalne.

Jadwiga Tył

F

FIEDOROWICZ MARIA MAGDALENA z d. Sikorska (30 IV 1910 Czernowoskoje, gubernia Permska, ZSRR – 27 VII 2001 Koszalin) nauczycielka, bibliotekarka. W 1921 wróciła wraz z rodziną jako repatriantka do Polski, w 1929 ukończyła średnią szkołę ogólnokształcącą w Oszmianie, nast. wstąpiła na Wydz. Humanistyczny Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. W 1937 ukończyła studia otrzymując stopień magistra filoz. w zakresie filologii polskiej. Lata II wojny świat. spędziła w Wilnie, prowadząc tajne nauczanie. W 1945 (VII) wraz z rodziną przeniosła się do Bytowa, gdzie rozpoczęła pracę jako sekretarka w Państ. Gimn. i Liceum. W listop. 1950 została przeniesiona służbowo do Koszalina i mianowana referendarzem w Samodzielnym Referacie B-tek Wydz. Oświaty Prezydium Woj. Rady Narodowej. W styczniu 1951 roku została powołana na stanowisko dyrektora tworzącej się wówczas Pedag. B-ki Woj. w Koszalinie. F. rozpoczęła prace bibliot. jeszcze w 1950, pierwsze wpisy w księdze inwentarzowej pochodzą z 2 XII tr. Obok funkcji usługowej B-ka prowadziła również poradnictwo i instruktaż dla bibliotekarzy b-tek posiadających księgozbiór z zakresu oświaty i wychowania oraz objęła nadzór merytoryczny nad tworzącymi się w szkołach działami nauczycielskimi b-tek szkolnych. F. zorganizowała także sieć b-tek resortowych w woj. koszalińskim obejmującą Pedag. B-kę Woj., dwanaście Pedag. B-tek Pow. oraz działy nauczycielskie b-tek szkolnych. Z jej inicjatywy opracowywano zestawienia bibliogr., kwartalne biuletyny nowości, przedstawiano i rec. publikacje metod. na konferencjach dla bibliotekarzy. W 1956 w B-ce rozpoczęto prowadzenie lekcji bibliot., a we współpracy z Wydz. Oświaty organizowano kursy bibliotekarskie dla nauczycieli. W 1972 F. przeszła na emeryturę i do 1974 pracowała w niepełnym wymiarze godzin jako bibliotekarz. Była czynnym członkiem Komisji Oświaty i Kultury w Koszalinie, w 1963-72 – kier. Sekcji B-tek i Czytelnictwa Okręgowego Ośrodka Metod. w Koszalinie. Za pracę zaw. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1970).

50 lat Biblioteki Pedagogicznej im. prof. Zenona Klemensiewicza w Koszalinie (1951-2001). Red.

M. Mytnik. Koszalin 2001 // Arch. Pedag. B-ki Woj. Koszalin: Akta personalne; Sprawozdania roczne z działalności PBW w Koszalinie // Inf. rodziny M. F.

Izabela Szydlik

FILIP WANDA z d. Gawrońska (10 XI 1915 Czechersk, ZSRR – 31 XII 1982 Łódź) księgowka, bibliotekarka. Świadcstwo maturalne otrzymała w Radzynie Podlaskim. W 1938 zaliczyła 4 lata filologii klas. na Uniw. Warsz.; w 1963 ukończyła kurs bibliotekarski Państ. Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy w Łodzi, gdzie zamieszkała po wojnie. Przez 9 lat pracowała w charakterze księgowej i kierownika rachuby. Od 1962 związała się z bibliotekarstwem; podjęła pracę w 1 Rejonowej B-ce Publ. dla Dorosłych w Dzielnicy Łódź-Widzew, początkowo jako bibliotekarka, a od 1967 kierowniczką. Po przejściu na emeryturę 31 XII 1974 była zatrudniona w widzewskiej b-ce ok. 2 lat na 1/2 etatu. Współdziałając harmonijnie z aktywnym bibliot. tej zorganizowanej na peryferiach Łodzi-Stokach placówki zorganizowała szereg ciekawych imprez literackich i spotkań z pisarzami często o bardzo dużej frekwencji. Na terenie czytelnicy prowadziła systematycznie zajęcia z młodzieżą z przysposobienia czytelniczego. Czytelnia ta została uznana za terenową czytelnię nauk. na skutek starannie kompletowanego księgozbioru podręcznego, rozbudowy warsztatu inf. i specjalizacji w zakresie dorobku Wydaw. Łódzkiego. F. otrzymała nagrody w lokalnych konkursach bibliot. (1969, 1971, 1974). Została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Dz. Łódzki 1983 nr 2 s. 4; Sprawozdania MBP im. L. Waryńskiego za r. 1969 s. 113, za r. 1971 s. 134, za r. 1974 s. 119 // Dzielnica B-ka Publ. Łódź-Widzew: Akta personalne.

Hanna Tadeusiewicz

FRANKOWSKI JAN (31 VII 1886 Siedlce – 17 III 1972 Kołobrzeg) nauczyciel, muzealnik, bibliotekarz. W 1908-18 przebywał za granicą, w 1911 na Uniw. w Lozannie (Szwajcaria) uzyskał dyplom licencjata nauk społecznych. Do kraju wrócił w 1918; pracował w Warszawie jako nauczyciel; w Białymstoku był urzędnikiem państwowym. W lipcu 1946 przyjechał do Szczecina i podjął pracę w kołobrzeskim starostwie pow. z siedzibą w Karlinie. Od 1 I 1949 był kierownikiem B-ki Pow. w Kołobrzegu, a od

1952 – bibliografem w B-ce Woj. w Koszalinie (początkowo z siedzibą w Białogardzie). Brał udział m.in. w kursach bibliografów woj. w Jarocinie, pracowników działów informacyjno-bibliogr. w Warszawie. Z myślą o zaczątkach b-ki regionalnej przekazał w 1953 B-ce koszalińskiej zgromadzone przez siebie książki pomorzoznawcze. We wrześniu 1954 został wybrany pierwszym przew. Zarz. Okręgu Stow. Bibliotekarzy Pol. w Koszalinie. 1 III 1957 powrócił do pracy w B-ce kołobrzeszkiej i objął stanowisko kierownika działu udostępniania. W paźdz. 1958 przeszedł na rentę, w B-ce pracował nadal w ograniczonym wymiarze godzin. Poza pracą bibliotecarską i ośw. (uczył geografii, geologii i jęz. ros.) F. prowadził wszechstronną działalność społeczną. Zainicjował powołanie Tow. Krajoznawczego i Społ. Komitetu Organizacyjnego Muz. Regionalnego w Kołobrzegu. Gromadził eksponaty muzealne, które przechowywał i popularyzował w B-ce. Był autorem przewodników po Kołobrzegu, licznych artykułów i współaut. oprac. *Kołobrzeg wczoraj, dziś, jutro*. Został uhonorowany m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1959), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965), Złotą Odznaką „Za Opiekę nad Zabytkami” (1965), Brązowym Medalem Roku Mickiewiczowskiego (1955).

Arch. Miej. B-ki Publ. Kołobrzeg: J. F.: Takie było moje życie. Z. 1-4. Kołobrzeg 1963, rps.; Tenże: Dziesięć lat pracy niefachowego bibliotekarza na Pomorzu Zachodnim. Kołobrzeg 1965, rps.; Kronika Miej. B-ki Publ. w Kołobrzegu.

Halina Filip

FRĄCZYK TADEUSZ (9 XII 1920 Boże Wielkie – 16 IX 2009 Kraków) bibliotekarz, bibliolog. Studiował polonistykę i sławistykę na tajnym Uniw. Warsz. (1943/44) i w Uniw. Jagiellońskim. Stopień magistra w zakresie filologii pol. uzyskał w UJ w 1952; tamże doktoryzował się w 1980 na podstawie dysertacji *Adam Kazimierz Czartoryski. General Ziem Podolskich. Pisarz, publicysta, polityk*. Z B-ką XX Czartoryskich w Krakowie związał się od 1 XI 1958 po krótkim stażu w Krakowskim Oddz. B-ki Nar. (1945/46) i wieloletniej pracy edytorskiej w Spółdzielni Wydaw. „Czytelnik” i Wydaw. Literackim. Przeszedł w B-ce XX Czartoryskich stopnie od mł. asystenta do st. kustosa dypl. (1980). Od 1 X 1975 F. był kierownikiem Działu XVI-wiecznych Druków i Kartografii. Wiek emerytalny osiągnął w 1985, ale pracował do 31 XII 1989. W 1974-89 prowadził wykłady i seminaria

w Zakł. Biblioteczno- i Informacji Nauk. Wyższej Szkoły Pedag. w Krakowie i Zakł. Biblioteczno- UJ. Ogłosił 2 biogramy w *Polskim Słowniku Biograficznym* i 17 w *Słowniku Pracowników Książki Polskiej* (W.-Łódź 1972). Z dorobku F. wymienić trzeba prace: *Drukarnia Biblioteczna w Puławach* („Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie” 1960 t. 6 s. 134-164), *Warszawa młodości Chopina* (Kr. 1961), *Puławy w życiu i twórczości Ludwika Kropińskiego* („Rocznik Komisji Historycznoliterackiej PAN” 1965 t. 2 s. 5-30), *Biblioteka żołnierska Gwardii Pieszej Wielkiego Księstwa Litewskiego* (W: *Polskie Biblioteki Wojskowe. Księga pamiątkowa 200-lecia Polskich Bibliotek Wojskowych*, W. 1969 s. 90-97), *Z problemów „Monitora” 1763 r.* (W: *Archiwum Literackie*. T. 13. *Miscellanea z doby Oświecenia*, 3, Wr. 1969 s. 27-36), *500 lat drukarstwa w Krakowie. Katalog wystawy* (Kr. 1974 s. 51-87), *Wśród redaktorów i autorów „Monitora” (1764-1778)* (W: *Archiwum Literackie*. T. 22. *Miscellanea z doby Oświecenia*, 5, Wr. 1978 s. 5-18), *Odgłos Muzy na dźwięk weselnych okrzyków – 19 listopada 1761 r. w Wólczynie* („Roczniki Biblioteczne” 1985 R. 29 z. 1/2 s. 263-286); monografia A.K. Czartoryskiego pióra F. czeka na druk.

J. Starnawski: T.F. – Wiek XIX 2009 R. 2 (44) s. 281-284 // Muz. Nar. Kraków: Materiały // Materiały biograficzne syna Marka Frączyka; Wspomnienia autora.

Jerzy Starnawski

FRONTCZAKOWA WANDA KRYSZYNA z d. Polakowska (23 VI 1927 Łódź – 13 XII 1999 tamże) bibliotekarka, bibliotekoznawca, bibliograf. Urodziła się w rodzinie inteligentkiej. Ojciec Józef, nauczyciel jęz. pol. i historii, zgromadził wartościowy księgozbiór hum.; miał wielki wpływ na kształtowanie się zainteresowań córki. F. przeżyła okupację niem. w Łodzi, gdzie od 1941 pracowała jako ekspedientka w piekarni. W 1949 ukończyła IV Gimn. i Liceum im. E. Szczanieckiej w Łodzi, w 1952 – studia pierwszego stopnia na Wydz. Hum. Uniw. Łódzkiego w zakresie filologii ang., w 1954 – studia drugiego stopnia na Wydz. Filologicznym UŁ w zakresie biblioteczno-; należała do ostatniej grupy wychowanków prof. *J. Muszkowskiego. Pracę magisterską pt. *Działalność Stanisława Wyspiańskiego w zakresie zdobienia książki na tle prądów epoki* napisała pod kier. prof. ***H. Więckowskiej. Od 1 III 1954 pracowała w B-ce Uniw. w Łodzi,

przechodząc wszystkie szczeble hierarchii bibliot. – do st. kustosa dypl. (1 X 1979). F. była początkowo zatrudniona w Oddz. Udostępniania Zbiorów, od 1 VIII 1954 w Oddz. Informacji Nauk. (wówczas Oddz. Inf. Bibliogr.), od 1 II 1959 kierowała nim do przejścia na emeryturę 31 XII 1990. Przyczyniła się decydująco do wzorowego stanu Oddziału, wyróżniającego się na tle innych b-tek nauk. w Polsce pod względem organiz. i warsztatowym. Równoległe z pracą zaw. F. prowadziła działalność dydak., przyuczając do zawodu nowych pracowników BUŁ, kierując praktykami studentów bibliotekozn., prowadziła też przysposobienie bibliot.; w 1971/72-1975/76 wykładała bibliogr. w Międzywydz. Studium Bibliotekozn. UŁ. W dorobku piśmienniczym (20 poz.) posiada artykuły dot. działalności informacyjnej b-tek, bibliografie i recenzje. Największym osiągnięciem F. jest obszerna *Łódzka bibliografia regionalna 1945-1970* (Łódź 1976) i *Łódzka bibliografia regionalna 1971 – 1980* (Łódź 1994), której t. 1 oprac. z mężem **W. Frontczakiem, t. 2 – z Ryszardem Żmudą i córką Marią Frontczak. Odznaczona została m.in.: Medalem „Uniwersytet Łódzki w Służbie Społeczeństwa i Nauki” (1979), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986), Medalem Komisji Edukacji Nar. (1990), Medalem 50-lecia UŁ (1995). W 1989 Stow. Bibliotekarzy Pol. przyznało jej Nagrodę Naukową im. Adama Łysakowskiego.

R. Żmuda: Kierownik W.F. – Por. Bibliot. 1995 nr 6 s. 20-22; K. Klicka: Odiśła W.F. (1927-1999). – Książnica 2000 R. 1 ć. 1 s. 54-55; W.F. (1927-1999). Bibliotekoznawca, bibliograf. Pod red. R. Żmudy. Częstochowa – W. 2002 (z fot.). // Arch. B-ki Uniw. Łódzkiego: Akta personalne; Archiwum rodzinne.

Maria Frontczak

FRUDKO TERESA z d. Kaczorowska (2 II 1927 Wilno – 8 XI 2001 Olsztyn) bibliotekarka. Tuż przed wybuchem II wojny świat. ukończyła szkołę powsz. w Wilnie. W 1944 zatrzymana w czasie łapanki została wywieziona do obozu pracy w Kuprianiszkach (Litwa), skąd uciekła i do wyzwolenia ukrywała się. W 1945 zamieszkała w Olsztynie. Tu ukończyła Państw. Ogólnokształcące Liceum dla Dorosłych (1951), nast. Filologię Pol. na Uniw. Warsz. (1965). F. pracę zaw. rozpoczęła w 1953 w Miejs. B-ce Publ. w Olsztynie, początkowo jako kierownik filii nr 6 zlokalizowanej w Wyższej Szkole Rolniczej, od 1962 jako bibliograf w Dziale Informacyjno-Bibliogr., a w 1972-87 (do przejścia na emeryturę) kierowała Działem Gromadzenia i

Oprac. Zbiorów. W 1965-87 była kierownikiem filii Państw. Ośrodka Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy, później Policealnego Zaocznego Studium Bibliotekarskiego w Olsztynie. F. była m.in. przew. Rady Zakładowej i członkiem Zarządu Zw. Zaw. Pracowników Kult. i Sztuki. Za osiągnięcia w pracy społ. i zaw. otrzymała m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1971), Złoty Krzyż Zasługi (1977). Nadto F. została uhonorowana nagrodami Wojewody Olsztyńskiego oraz Ministra Kultury i Sztuki.

W. Dąbrowska: Nie tylko za biblioteczną ładą i w „bibliotecznym kuchni”. – Bibliotekarz Olsztyński 1987 nr 3 s. 19-22; W. Borkowska-Nichthaus: Wspomnienia o T.F. Ludzie z kręgu książki. – Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski 2001 nr 3/4 s. 191-192; H. Giżyńska-Burakowska: T.F. – Bibliotekarz 2003 nr 2 s. 35-36.

Bożena Wasilewska

FUKS STANISŁAW (3 XI 1922 Sieradz – 18 VIII 1984 Zduńska Wola) archiwista, bibliotekarz. Ukończył studia na Wydz. Filologii Pol. Uniw. Łódzkiego oraz Studium Wiedzy o Filmie w Inst. Filmowym w Łodzi. Uzyskał również kwalifikacje pedag. i bibliotekarskie. Pracował w Inst. Filmowym w Łodzi. Był współorganizatorem filmoteki i kierownikiem Centr. B-ki Filmowej przy Państw. Szkole Filmowej w Warszawie (1957-66). Współorganizował Centr. Arch. Filmowe oraz Arch. Filmowe TVP (1966-82). Był cenionym archiwistą pol. filmu. Odkrył szereg unikalnych dokumentów związanych z historią kinematografii oraz literatury i kultury pol., m.in. odkrył w Zduńskiej Woli, w domu Leona Pietrzykowskiego, zbiory rękopisów i pamiątek po Jerzym Szaniawskim; dziś stanowią one jedyną po nim spuściznę. W 1982 przeszedł na rentę i kontynuował pracę nad katalogiem filmów TV. Jego dorobek stanowią m.in. publikacje: *Kazimierz Prószyński. Monografia bibliograficzna 1881-1975* (W. 1980), *Katalog polskich telewizyjnych filmów fabularnych* (wspólnie z W. Figlewskim, W. 1978-1981 t. 1-4: 1964-1980), t. 5: 1981-1983 (wspólnie z I. Bachulską, W. 1984).

Kto jest kim w Polsce. Informator biograficzny. W. 1984 s. 218; M. Jędras: F.S. [W:] Leksykon Miasta Sieradza. Sieradz 2006 s. 98-99; F. Rajczak: S.F. (1922-1984). – Nad Wartą 1984 nr 37 s. 4; W. Jewsiewicki: Wspomnienie o S.F. – Kino 1984 nr 11 s. 49.

Marek Jędras

G

GABRYEL STANISŁAW (6 VIII 1908 w. Siary k. Gorlic – 16 VIII 1980 Gorlice) humanista, działacz społ. i kult., bibliotekarz. W 1926-30 odbył studia polonist. na Uniw. Jagiellońskim, uzyskał stopień magistra. Pracę zaw. rozpoczął w 1930 w gimn. w Gorlicach, nast. objął posadę nauczyciela w Państ. Seminarium Żeńskim tamże. Wybuch II wojny świat. zastał G. w Krakowie, gdzie działał w podziemiu. W 1941 przeniósł się do Gorlic. W 1941-45 pracował w przedsiębiorstwie drzewnym w Ługu k. Gorlic, w 1945-48 uczył jęz. pol. w Gimn. im. Marcina Kromera w Gorlicach. W 1948 objął stanowisko kierownika Pow. i Miej. B-ki Publ. tamże, gdzie pracował do przejścia na emeryturę w 1975. G. był filarem bibliotekarstwa gorlickiego. Sukcesy placówek bibliot. to jego osobista zasługa; kierując przez 27 lat siecią bibliot. stworzył jej trwałe fundamenty. Pierwsze lata pracy G. to liczne kontakty z organizacjami i stow. o charakterze nauk. i literackim, z bibliofilami, pisarzami i ludźmi zasłużonymi dla pol. bibliotekarstwa. B-ka zawdzięcza mu cenny księgozbiór galicjanów oraz rzadkich książek, które zdobywał na aukcjach antykwarycznych. Uwieńczeniem jego wieloletniej pracy bibliotekarskiej było otwarcie nowego budynku B-ki w lipcu 1974, gdzie znalazły miejsce wszystkie agendy, 2 wypożyczalnie, 2 czytelnie, sala odczytowa, pracownia i gabinety. G. przez wiele lat był przew. Zarządu Stow. Bibliotekarzy Pol. w Rzeszowie Oddział w Gorlicach oraz członkiem Zarządu Gł. SBP. W pracy szkoleniowej utrzymywał ścisłą więź z b-kami w Gorlicach: B-ką Pedagog., b-ką związkową oraz b-kami szkolnymi. Pasją G. była turystyka i krajoznawstwo, współtworzył Oddział Pol. Tow. Tatrzańskiego w Gorlicach. Troszczył się o pozostawiane bez opieki obiekty kultury łemkowskiej. Pełnił funkcję prezesa Zarządu Oddz. PTTK w Gorlicach, współorganizował Muz. regionalne PTTK tamże. Miejska B-ka Publ. w Gorlicach 1 VI 2002 przyjęła G. za swego patrona.

B. C m e l a : S.G. – Wierchy 1981 s. 338-342 (z fot.); Jubileusz XXX-lecia Biblioteki Miejskiej w Gorlicach 1948-1978. Bm. br. (z fot.); I. B e l n i a k : S.G. Patron Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorlicach. – Notes Bibliot. 2003 nr 1 s. 82-83; M.

J a n i g a : Miejska Biblioteka Publiczna w Gorlicach otrzymała imię prof. S.G. – Tyg. Gorlicki 2002 nr 22 s. 4 (z fot.). // Miej. B-ka Publ. Gorlice: Akta personalne; Uniw. Warsz., Instytut Inf. Nauk. i Bibliotekozn.: B. W a r y w o d a : S.G. – patron Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorlicach, jego życie i pasje, praca lic. (z bibliogr.) // Inf. Autorki.

Barbara Warywoda

GADACZ JAN LUDWIK, w zakonie Kornel (15 I 1916 w. Jaźwiny, woj. tarnowskie – 23 XI 1985 Wrocław) ksiądz, kapucyn, historyk, archiwista, bibliotekarz. Do Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów wstąpił 29 VIII 1933 w Sędziszowie Małop., w 1934-42 uczył się w gimn. humanistycznym, a nast. odbył studia filoz.-teologiczne w Wyższym Seminarium Duch. kapucynów w Krakowie. W 1941 przyjął święcenia kapłańskie w Krakowie, w 1949 uzyskał magisterium z teologii na Wydz. Teologicznym UJ, w 1951 – doktorat z historii na Wydz. Historycznym tamże. Wykładał historię Kościoła w WSD kapucynów krakowskich. W Katol. Uniw. Lubelskim ukończył kursy: bibliograficzny (1957), dla pracowników arch. kościelnych (1961, 1965) oraz dla pracowników zbiorów sztuki kościelnej (1963, 1964). Wyjeżdżał na stypendia nauk. do Paryża i Pragi. Był duszpasterzem w małop. klasztorach kapucyńskich. G. prowadził prace bibliot.; uporządkował i skatalogował b-kę klasztoru krakowskiego kapucynów. W 1957-60 opracował i skatalogował Arch. Prowincji i Klasztorów Prowincji Krak., w 1960-64 opracował kapucyńskie zbiory sztuki i rękopisy bibliot. oraz kapucyńskie inwentarze i katalogi archiwów, rękopisów bibliot. i zbiorów sztuki. Publikował biografie kapucynów w *Polskim Słowniku Biograficznym*. Jest autorem artykułów: *Inwentarz archiwum prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów* („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1961 t. 2 z. 1/2 s. 53-165), *Katalog rękopisów bibliotecznych prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów 1600-1900* (Tamże 1963 t. 7 s. 95-272), *Inwentarz zbiorów sztuki prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów* (Tamże 1965 t. 11 s. 119-200, 1965 t. 12 s. 83-181, 1967 t. 14 s. 207-226). Opracował *Słownik polskich kapucynów* (Wr. 1985-1986 t. 1-2).

J.L.G.: Słownik polskich kapucynów. T. 1. Wr. 1985 s. 434-438 (z bibliogr. podmiot. i przedmiot.); Wiad. Prow. Krak. OO. Kap. 24 1985 z. 4/77 s. 46 // Arch. Prow. Krak. OO. Kap.: AP 66; AKK 109.

Dariusz Kasprzak

GAUDA ALFRED (7 XII 1940 Lublin – 24 XI 2005 tamże) etnograf, muzeolog, grafik, bibliofil, właściciel księgozbioru i kolekcji ekslibrisów. W 1958 ukończył Gimn. i Liceum im. Jana Zamojskiego, a w 1965 studia etnograficzne w Uniw. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. W 1965-73 pracował jako asystent i kierownik Działu Etnografii w Muz. Okręgowym w Lublinie. W 1973-77 pełnił funkcję z-cy dyrektora Wydz. Kultury i Sztuki w Woj.; w 1977-92 był dyrektorem Muz. Lubelskiego, w 1992-95 st. kustoszem i kierownikiem Działu Historii i Kultury Wsi w Muz. Wsi Lubelskiej. Od 1995 do śmierci piastował funkcję dyrektora Krajowego Domu Twórczości Ludowej w Lublinie. Autor licznych publikacji nt. sztuki i kultury ludowej na Lubelszczyźnie i ekslibrisu krajoznawczego. Kolekcjoner ekslibrisów i organizator blisko 50 wystaw ekslibrisowych z własnych zbiorów. Wykonał 361 ekslibrisów w technice linorytu, wycinanki i technikach własnych, eksponował je na licznych wystawach indywidualnych i zbiorowych w kraju i za granicą (Anglia, Austria, Belgia, Białoruś, Bułgaria, Francja, Holandia, Kanada, Niemcy, Nowa Zelandia, Rumunia, Tajwan, Węgry, Włochy). Prace G. znajdują się w zbiorach B-ki Nar., B-ki Ossolineum, B-ki Jagiellońskiej, Muz. Lubelskiego, Muz. Zamkowego w Malborku, Domu Pol. w Nowej Zelandii, B-ki Miej. w Kronach (Niemcy), B-ki Nar. w Bułgarii, Muz. Watykańskiego oraz w kolekcjach prywatnych. Pełnił liczne funkcje społ., był m.in. członkiem Kolegium Red. „Biul. Stow. Twórców Ludowych” (1971-85), w Pol. Tow. Ludoznawczym – sekretarzem Oddz. Lubelskiego (1972-73), wiceprezesem (1986-92) i prezesem (1996-2005), przew. Woj. Komisji ds. Plastyki i Sztuki Ludowej w Urzędzie Woj. w Lublinie (1973-77), członkiem Rady Nauk. Stow. Twórców Ludowych w Lublinie (1973-2005), przew. Woj. Komitetu ds. Programu „Kultura Ludowa – dobrem narodu” (1972-74), red. naczelnym „Studiów i Materiałów Lubelskich” (1977-92), członkiem Zarządu Lubelskiego Tow. Miłośników Książki (1987-90), z-cą red. naczelnego kwart. „Twórczość Ludowa”, a także wiceprzew. Rady Muz. Wsi Lubelskiej (2000-05). Odznaczony został m.in. Brązowym Krzyżem Zasługi (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1986), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976), Złotym Medalem Opiekuna Pamięci Narodowej (1980), otrzymał także Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1997).

J. Gurba: A.G. – ekslibrisy, grafika, grafika wydawnicza. [W:] Katalog wystawy. Lub. 1989 s. 3-5; Z. Józwick: Wśród wielu pasji jest i grafika. [W:] A.G. Nie tylko dyrektor. Katalog wystawy. Lub. 2000 s. 7-9; Tenże: A.G. (1940-2005) – etnograf, muzealnik, grafik. Z historii ekslibrisu lubelskiego. – Ex Bibliotheca 2006 nr 1 (14) s. 12-13; A. Znamirovski: Wstęp do katalogu wystawy – Ekslibrisy A.G. (1940-2005) z Lublina. Kr. 2000 s. 1-5.

Zbigniew Józwick

GAWARECKI HENRYK (15 VIII 1912 Twer n. Wołgą – 20 III 1989 Lublin) inż. budownictwa, konserwator zabytków, historyk sztuki, krajoznawca, właściciel księgozbioru, bibliofil. Od 1921 przebywał w Lublinie, maturę zdał w 1930. W 1930-44 mieszkał w Warszawie, studiował na Wydz. Inżynierii Wodnej Politechniki Warsz. (1930-34). W czasie okupacji pracował w Warszawie, Zamościu i Radomiu. Po Powstaniu Warsz. i pobycie w obozie w Pruszkowie powrócił do Lublina i podjął pracę w inspekcji budowlanej Zarządu Miej. (1945-47). Następnie studiował (1946-50) i podjął pracę w Zakł. Historii Sztuki KUL (1947-52). Zajmował stanowiska Woj. Konserwatora Zabytków woj. lubelskiego (1950-64), st. projektanta biur projektowych (1964-72), z-cy dyrektora ds. naukowych i konserwatorskich P.P. „Pracownie Konserwacji Zabytków” (1972-78). Czynnikiem działań w organizacjach społ.: Pol. Tow. Krajoznawczym, nast. Pol. Tow. Turyst.-Krajoznawczym (był wiceprezesem Oddz. Lubelskiego 1951-84), Stow. Historyków Sztuki, Stow. Architektów Pol., Tow. Przyj. Nauk w Lublinie – wszystkie obdarowały go członkostwem honorowym. Jako zamiatowany bibliofil należał do Warsz. Oddz. Tow. Przyjaciół Książki, był członkiem-założycielem Koła Miłośników Książki i Ekslibrisu przy Lubelskim Oddz. Pol. Tow. Archeologicznego (1965-77), przekształconym w samodzielne Lubelskie Tow. Miłośników Książki (1977). W obu tych organizacjach był kolejno sekretarzem (1965-77), wiceprezesem (1970-80), prezesem (1980-89). Po ukonstytuowaniu się Kapituły Orderu Białego Kraka ze Słonecznikiem w 1976 został jej pieczętarzem, po śmierci **S. Wojciechowskiego przew. – Wielkim Mistrzem Kapituły (1980-89). Współorganizował obchody 50-lecia Lubelskiego Tow. Miłośników Książki (1976), był przew. Komitetu Organiz. II powojennego Ogólnopol. Zjazdu Bibliofilów w Lublinie (1985). Ze znanstwem, często z żoną ***M. Gawarecką, redagował szereg druków

bibliofilskich. W zgromadzonym księgozbiorze posiadał druki z dziedziny historii sztuki, szeroko pojętych lublinianów, m.in. druki rzadkie, ikonografię Lublina i Lubelszczyzny, wydaw. bibliofilskie, bogatą kolekcję ekslibrisów, w tym ok. 20 znaków dla własnej b-ki autorstwa wybitnych grafików. Odznaczony został m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżami Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Białego Kruka ze Słonecznikiem, Odznaką Honorową Tow. Przyjaciół Książki, Medalem „Zasłużonego dla Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego”, Medalem „Ludziom Gorących Serc” „Kuriera Lubelskiego”. Rada Miasta Lublina nadała imię Marii i Henryka Gawareckich jednej z ulic śródmieścia Lublina.

M. Domański: H.G. [W:] Słownik biograficzny miasta Lublina. T. 1. Lub. 1993 s. 92-95; H. Gawarecki: Książka w moim życiu. [W:] Ogród Białego Kruka. Lub. 1982 s. 94-103; E. Gawarecka: Bibliografia artykułów i prac H.G. z lat 1948-1988. Lub. 1988; [A.L. Gzella:] H.G. – Komunikat Tow. Przyjaciół Książki 1989 nr 70 s. 40; Z. Józwik: H.G. [W:] Kawalerowie Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem. Lub. 1999 s. 22-24; J. Gurba: Sylwetki bibliofilów lubelskich II. Lub. 1998 s. 47-52; Tenże: Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki w latach 1926-2001. [W:] Życie artystyczne Lublina 1901-2001. Lub. 2001 s. 125-136.

Jan Gurba

GAWINOWA ALINA (10 VIII 1908 Warszawa – 12 I 1981 tamże) bibliotekarka. Rodzina G. w czasie I wojny świat. została wysłana do Rosji. Dopiero po powrocie do Warszawy w 1917 rozpoczęła naukę w gimn. Anny Jakubowskiej, które ukończyła w 1926. Tytuł magistra filozofii w zakresie filologii pol. uzyskała w 1933. Przygotowując się do pracy w bibliotekarstwie, odbyła bezpłatną praktykę w 1934/35 w B-ce Sejmowej w Warszawie. W 1935-37 prowadziła b-kę Zw. Pracowników Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, jednocześnie odbywając praktykę w b-ce tego Ministerstwa. W 1937 (I IV) przeszła do B-ki Publ. m.st. Warszawy, w której pracowała do 31 VIII 1953, od 1940 na stanowiskach kierowniczych, w tym 1 IV 1946 – 31 XII 1952 jako kierownik B-ki Gł. Naukowej – największej jednostki organizacyjnej w B-ce Publ. m.st. Warszawy. Wycofując się z Warszawy woj. ska niem. spaliły 80% cennego księgozbioru B-ki wraz z magazynami. Mimo tych strat już

w maju 1945 otwarto pierwszą czytelnię. G. umiejętnie organizowała wówczas porządkowanie ocalałej części zbiorów, ich opracowanie i obsługę czytelników w kolejno otwieranych czytelniach. W kwietniu 1948 dekretem Min. Oświaty przyznano jej tytuł pracownika naukowego. Okres stalinowski niekorzystnie wpłynął na funkcjonowanie B-ki: zmieniona dyrekcja likwidowała niektóre jej czytelnie, utrudniono czytelnikom dostęp do wydawnictw ciągłych opublikowanych do 1948, pozbywano się długoletnich pracowników. G. odeszła z B-ki w poł. 1953, podejmując pracę w Ośrodku Bibliografii i Dokumentacji Pol. Akademii Nauk, gdzie m.in. porządkowała księgozbiór byłego Tow. Nauk. Warszawskiego. Brała udział w przygotowaniu projektu organizacji B-ki PAN w Warszawie powstałej z Ośrodka, a po jej powołaniu została kierownikiem działu opracowania wydawnictw ciągłych. Od sierpnia 1961 do jesieni 1980 pracowała w B-ce Inst. Badań Literackich, gdzie kierowała opracowaniem zbiorów, także po przejściu na emeryturę w grudniu 1969. Jednocześnie podejmowała inne prace z zakresu bibliotekarstwa i bibliografii. Wspólnie z *J. Millerową opracowała dla Państw. Zaocznego Kursu Bibliotekarskiego skrypt *Rozmieszczenie i konserwacja zbiorów* (W. 1954, 1957, 1966); dla tego kursu recenzowała inne skrypty i brała udział w komisji egzaminacyjnej. Przez wiele lat uczestniczyła w przygotowaniu, pod redakcją *K. Budzyka, nowego wydania *Bibliografii literatury polskiej „Nowy Korbut”* (od 1963). Opracowała także artykuły do *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wr. 1971).

M. Lenartowicz: A.G. [W:] Żyją w naszej pamięci. W. 2006 s. 175-177; I. Gawinkowa: A.G. (1908-1981). – Prz. Bibl. 1982 z. 1/2 s. 193-197 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Gł. Woj. Mazowieckiego: Akta personalne.

Maria Lenartowicz

GERAŃCZYK JAN, Gierańczyk (5 VII 1920 Łódź – 2 VI 2005 tamże) księgarz. W 1935 rozpoczął, jako chłopiec na posyłki, pracę w księgarni ***S. Seipelt (d. *L. Fiszler) w Łodzi (ul. Piotrkowska 47). W 1938 został pomocnikiem księgarskim, w 1936 członkiem Zw. Księgarzy Polskich. Jednocześnie dokształcał się na wieczorowych kursach w Szkole Handl. w Łodzi. W okresie II wojny świat. pracował, najpierw w przejętej przez Niemców księgarni S. Seipelt, a od poł. 1940 w księgarni założonej przez Niemca Waldemara Bose (ul. Piotrkowska

II), którą podczas nieobecności właściciela prowadził samodzielnie do końca wojny. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej. W czasie pracy w d. księgarni Seipelt wspólnie z Janem Rogozińskim i A. Angelius ukrył przed Niemcami znaczny zasób pol. książek (podręczniki, mapy, wydawnictwa hist., literatura piękna), które nast. pod kier. J. Rogozińskiego były przekazywane tajnym kompletem w Łodzi i w pobliskich ośrodkach. G. rozosił również paczki żywnościowe i wspierał działalność grupy dywersyjnej. W lutym 1945, wspólnie z J. Rogozińskim, otworzyli księgarnię w dawnym lokalu przy ul. Piotrkowskiej 47. Przejęta przez Wojsk. Instytut Nauk.-Wydawniczy funkcjonowała jako Gł. Księgarnia Wojsk., od 1950 (po powstaniu „Domu Książki”) jako Księgarnia nr 15, a od poł. l. 50-tych (do chwili obecnej) pn. „Pegaz”. G. kierował księgarnią w 1947-81. „Pegaz” należał wówczas do największych i najlepiej prowadzonych księgarni w Łodzi, a jednocześnie, za sprawą G., pełnił także rolę ważnej placówki kult.-oświatowej w mieście. W księgarni odbywały się liczne wystawy, rozmowy, spotkania z ciekawymi ludźmi (m.in. 1961-64 cykl 11 „Spotkań Kulturalnych”) oraz in. imprezy promujące książkę. G. uczestniczył też aktywnie w ruchu bibliof. w Łodzi. Był członkiem Klubu Miłośników Książki (1958-66), a nast. (1967) członkiem-założycielem Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki. Pełnił tu funkcję Gospodarza, sekretarza (1967-71) i członka Zarządu (1971-73). Księgarnia „Pegaz” była pierwszym, oficjalnym adresem Towarzystwa, a także przez wiele lat miejscem spotkań, odczytów i wystaw (m.in. ekslibrisów, grafiki, malarstwa) organizowanych przez ŁTPK. W 1981 G. przeszedł na emeryturę, do końca życia pozostał członkiem ŁTPK. Odznaczony został m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1981), Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1991) oraz licznymi odznakami branżowymi.

J. K r a k o w i a k : Od Fiszera do „Pegaza”. 123 lata łódzkiej księgarni. Łódź 2005; J. A n d r z e j e w s k i : J.G. – Akapit 2006 t. 1 s. 134; S. P a z y r a : Z dziejów książki polskiej w czasie II wojny światowej. W. 1970 s. 36; M. M a j z n e r : Rodowód i historia Łódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Książki do 1981 roku. Łódź 1987; Z książką pośród ludzi. Informator. Łódź 1980.

Jadwiga Konieczna

GERUS JÓZEF (12 II 1928 Lwów – 19 VI 2003 Wrocław) bibliotekarz. Ukończył szkołę powsz. w Komarnie. Rodzice zginęli we

wrześniu 1939. Jako dziecko zaczął pracować w warsztatach kolejowych we Lwowie. W 1943 oskarżony o sabotaż skazany został na pracę w obozie koncentracyjnym, początkowo w Obozie Pracy we Lwowie, 1 VII uciekł z transportu do KL Auschwitz. Wstąpił do partyzantki. We wrześniu 1945 przyjechał do Wrocławia (repatriant ze Lwowa), gdzie w 1945-46 pracował w Wojsk. Zakładach Samochodowych, nast. w B-ce Uniw. jako pracownik techn. (1 V 1950 – 31 III 1952). Ukończył Akademickie Studium Przygotowawcze w Wyższej Szkole Rolniczej we Wrocławiu, po czym studiował na Wydz. Historyczno-Filoz. Uniw. Wrocławskiego; uzyskał tytuł magistra. W 1950/51 słuchał wykładów z zakresu bibliotekozn., w 1952 odbył Praktykę Międzybibliot. I Stopnia w B-ce Uniw. Jagiellońskiego w Krakowie. Od 2 IV 1952 G. został zatrudniony w B-ce Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu na stanowisku bibliotekarza. Po zmianie struktury B-ki WSR w 1955 objął kierownictwo Oddz. Udostępniania Zbiorów. Z czasem Oddział został przeorganizowany i zmienił nazwę na Oddz. Udostępniania Zbiorów, Magazynów i Konserwacji Zbiorów. G. szybko awansował na stanowisku kustosa (1958), kustosa dypl. (1965) i st. kustosa dypl. (1977). Równocześnie z pracą zaw. działał aktywnie w Zakładowej Organizacji Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Jest współautorem wielu prac bibliogr.: *Bibliografia publikacji pracowników nauki Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu za lata 1945-1959* (Wr. 1960), *Bibliografia prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Wyższej Szkole Rolniczej w latach 1945-1960* (Wr. 1964). W 1968 został wicedyr., w 1972 – dyrektorem B-ki WSR. Opracowania, ankiety i badania G. miały na celu zaspokojenie potrzeb czytelników, jako dyrektor nadzorował prace i publikował artykuły: *Opinia studentów Wydziału Rolniczego o podręcznikach* (1972), *Rola biblioteki głównej w procesie nauczania: doniesienia z badań* (1974). W 1976 B-ka posiadała już nowoczesną strukturę organizacyjną z siecią b-tek zakładowych odpowiadającą potrzebom czytelników. Najważniejszą w tym okresie pracą nauk. G. o znaczeniu ogólnopol. była retrospektywna *Polska bibliografia weterynarii i hodowli zwierząt za lata 1891-1939*; licząca ponad 33000 poz. kartoteka jest kontynuacją *Bibliografii polskiej weterynarii i hodowli zwierząt* Stanisława Królikowskiego (Lwów 1891), nie została wydana z powodu braku środków.

G. był wieloletnim członkiem Senatu, Komisji Rektorskiej ds. Bibliotek i Wydawnictw oraz Komisji ds. Pracowników Pomocy Naukowo-Dydaktycznych; od 1984 był wiceprzew., a od 1987 – przew. Rady Bibliotecznej B-ki. Za pracę zaw. był wielokrotnie nagradzany przez Rektora oraz odznaczeniami państw. m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego (1965), Złotą Odznaką ZNP (1966).

Wykaz publikacji pracowników Biblioteki Głównej. [W:] Biblioteka Główna 1952-1977. Informator. Red. M. Skalska s. 19-20 // Arch. Uniw. Przyrodniczego Wrocław: Wykaz akt osobowych nr 6859/RK // Inf. Autorki.

Emilia Czerniejewska

GIEDROYĆ JERZY (27 VII 1906 Mińsk Litewski, obecnie Białoruś – 14 IX 2000 Maisons-Laffitte pod Paryżem, Francja) publicysta, polityk, wydawca. Ukończył Gimn. im. J. Zamoyskiego w Warszawie (1924). Studiował prawo (1924-29) i historię (1930-31) na Uniw. Warsz., został wówczas przyjęty do korporacji akad. Patria. W 1929-35 pracował w Min. Rolnictwa, od 1935 – w Min. Przemysłu i Handlu. Równocześnie prowadził działalność publicystyczną, w 1930 został redaktorem tyg. „Dzień Akademicki”, dod. do „Dnia Polskiego”. Pismo przekształcił w dwutyg. „Bunt Młodych”, a nast. w tyg. „Polityka” (1937). W czasie II wojny świat. do 1941 pozostawał w pol. służbie dyplomatycznej w Rumunii, w 1941-42 walczył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich na Bliskim Wschodzie, w 1942-44 służył w 2 Korpusie Pol., był kier. Wydz. Czasop. i Wydawnictw Wojskowych. W 1945 został dyr. Departamentu Europejskiego Min. Informacji Rządu RP w Londynie. W lutym 1946, wykorzystując pomoc finansową 2 Korpusu i kredyt zaciągnięty w Funduszu Żołnierskim, założył w Rzymie z →Z. Hertz i jej mężem Zygmuntem, Józefem Czapskim, Gustawem Herlingiem Grudzińskim, Inst. Literacki, kupił niewielką prasę drukarską i wydał w ciągu roku 35 książek, m.in. *Legiony H. Sienkiewicza, Prometeusz S. Szpotńskiego, Brygadę karpacką J. Białatowicza, Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego A. Mickiewicza* ze wstępem G. Herlinga Grudzińskiego. Na zamówienie wojska drukował albumy i jednodniówki. W sierpniu 1947 ukazał się pierwszy numer czasop. „Kultura” z okł. zaprojektowaną przez →S.

Gliwę, którego red. nacz. został G. W październ. tr. przeniósł wydawnictwo do Maisons Laffitte pod Paryżem. Instytut współpracował z wybitnymi pol. publicystami i pisarzami emigracyjnymi oraz tymi, którzy pozostali w kraju, m.in. Józefem Czapskim, Witoldem Gombrowiczem, Gustawem Herlingiem-Grudzińskim, Konstantym A. Jeleńskim, Stefanem Kisielewskim, Juliuszem Mieroszewskim, Czesławem Miłoszem, Zdzisławem Najderem, Jerzym Stempowskim. W 1953 zainicjował wydaw. serii „Biblioteka Kultury”, w formacie 22 x 13,5 cm z okładką o fakturze i barwie szarej kratki, która ukazywała się w nakł. powyżej 1500 egz., pozycje były wznawiane. Do 2000 ukazało się 512 tomów literatury pol. i obcej, gł. dzieła literackie oraz książki o charakterze polit. i pamiętnikarskim m.in. *Trans-Atlantyk* i *Ślub* W. Gombrowicza (1953), *Doktor Żiwago* B. Pasternaka (1959), *Piękni dwudziestoletni* M. Hłaski (1966), *Kościół, lewica, dialog* A. Michnika (1977), *Początek* A. Szczypiorskiego (1986), *Moje strony świata* W. Iwaniuka (1994). Zgodnie z życzeniem G. po jego śmierci przestała wychodzić „Kultura”, ostatni zeszyt ukazał się w październ. 2000. Od 1962 był wydawcą „Zeszytów Historycznych”, które publikowały pozbawione ingerencji cenzury dokumenty, relacje, pamiętniki, wspomnienia i oprac. poświęcone najnowszej historii Polski (obecnie ukazują się jako kwart.). Od 1964 wyd. serię „Archiwum Rewolucji”, od 1974 czasop. ros. emigracji „Kontynent”. Zakazane w Polsce wydawnictwa Inst. Literackiego wysyłano do kraju m.in. w fałszywych okładkach, część nakł. drukowano na papierze biblijnym, a w l. 70. wprowadzono tzw. miniaturki. Podczas Międzynar. Targów Książki w Warszawie w 1996 zaprezentowano pełny dorobek edytorski Inst. Literackiego. Bibliografię wydawnictw Inst. Literackiego zestawili →J. Kowalik (Paryż 1959 t. 1) oraz →M. Danilewicz Zielińska (Paryż 1975, 1981, 1989 t. 2-4). G. uczestniczył w licznych, podejmowanych na Zachodzie, akcjach na rzecz wolności kultury, wspierał opozycję demokratyczną w Polsce. W 1954 ustanowił nagrodę literacką, w 1979 nagrodę literacką im. Z. Hertza i publicystyczną im. J. Mieroszewskiego. Utworzył Fundusz „Kultury”, z którego fundowano stypendia dla studentów, naukowców, literatów z kraju i na emigracji (1960); był współzałożycielem Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Pol. (1982). Był doktorem honoris causa Uniw. Jagiell. (1991), Uniw. we Fryburgu (Szwajcaria, 1996),

Uniw. Wrocławskiego i Warsz. (1998), Uniw. w Białymstoku, Szczecińskiego i Uniw. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie (2000); laureatem wielu nagród m.in. Pol. PEN Clubu (1989), Kisiele (1992), im. Św. Brata Alberta (1993), „Polityki” (1995) i „Złotego Berła” Fundacji Kultury Pol. (1999). G. otrzymał liczne odznaczenia, m.in. Krzyż Oficerski Korony Rumuńskiej (1930), estoński Order Białej Gwiazdy (1932), Krzyż Oficerski Legii Honorowej oraz Krzyż Kawalerski Korony Belgijskiej (1938), franc. Krzyż Oficerski Legii Honorowej (1996). Odmówił przyjęcia najwyższego pol. odznaczenia Orderu Orła Białego (1994). Otrzymał honorowe obywatelstwo Litwy (1997) i Order Giedymina (1998). W 1991 został honorowym członkiem Pol. Tow. Historycznego. Sejm RP ustanowił 2006 Rokiem J.G.

M. Grochowska: J.G. W. 2009 (z fot.); Ostatnie lato w Maisons-Laffitte. Oprac. H. M. Giza. Wr. 2007 s. 7-64 (z fot.); M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Wr. 1999 s. 103, 116, 118, 120, 199, 398, 401, 438; A. Kłossowski: Biblioteki polskie na obczyźnie. W. 1992 s. 14-15; Tenże: Książka polska na obczyźnie XX wiek. Toruń 2003 s. 63, 78, 172-176, 192, 197, 207, 212 // J.G. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.culture.pl/pl/culture/artykuly/os_giedroyc_jerzy [dostęp z dn. 21.12.2009]; J.G. (1906-2000) [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.tygodnik.com.pl/ludzie/giedroyc/> [dostęp z dn. 21.12.2009].

Magdalena Rzakdowska

GIERAŃCZYK JAN zob. GERAŃCZYK Jan

GIŻYCKI MARIAN (18 VIII 1914 Stara Huta, Wołyń – 16 II 1987 Lublin) księgarz, właściciel biblioteki. Po II wojnie świat. zamieszkał we wsi Niedrzwica Duża k. Lublina, gdzie w l. 50. i 60. prowadził domową i objazdową księgarnię. Sprzedawał podręczniki szkolne, książki dla dzieci i młodzieży, literaturę piękną, zwł. powieści i opowiadania. Książki kupował hurtowo w Lublinie w księgarni na rogu ul. F. Chopina i Krakowskie Przedmieście. W swoim domu w Niedrzwicy Dużej zgromadził, wraz z żoną Stanisławą, b-kę liczącą ok. 6 tys. wol., oznakowaną owalną pieczęcią „M.S. Giżyccy – Biblioteka Domowa”. Na księgozbiór składały się dzieła literatury pięknej pol. i obcej m.in. G. Byrona, G. Flauberta, J.W. Goethego, J.I. Kraszewskiego, J. Londona, T. Manna, H.

Mniszkówny, B. Prusa, W.S. Reymonta, J.J. Rousseau, H. Sienkiewicza, W. Sieroszewskiego, literatura dziecięca i młodzieżowa, książki z dziedziny geografii i etnologii, historii powsz. i pol., gł. dot. I i II wojny światowej. Pokażny zbiór stanowiły encyklopedie, leksykony i słowniki. B-ka była dostępna dla mieszkańców wsi, przyjaciół i sąsiadów oraz dzieci i młodzieży. G. był także kolekcjonerem (zbierał znaczki pocztowe) i numizmatykiem.

Inf. córki J. Wasilewskiej.

Jolanta Wasilewska

GLIWA STANISŁAW MICHAŁ pseud. Kurhanin ze Słociny (26 III 1910 Siedliska, pow. rzeszowski – 7 VII 1986 Londyn) grafik, artysta-typograf. Uczył się do gimn. w Rzeszowie (1922) i Strzyżowie (1926-28). Studiował w Państ. Szkole Sztuk Zdobniczych i Przem. Artystycznego w Krakowie (u *H. Uziembły), a nast. w Poznaniu w Państ. Szkole Sztuk Zdobniczych w pracowniach Karola Hondrala i *J.J. Wronieckiego (z przerwami w 1929-37). Był jednym z założycieli grupy artyst. „Szczep Rogate Serce”. Pod pseud. brał udział w wystawach prac grupy oraz projektował typografię czasop. „KraK”, jej organu prasowego. Zamieszczał swoje grafiki w piśmie Uniw. Jagiell. „Nasz Wyraz”. Po uzyskaniu uprawnień do pracy w zawodzie artysty-grafika, został nauczycielem grafiki w Gimn. Przem. Artystycznego w Sosnowcu (1937), nauczycielem rysunku w Szkole Zaw. Doksztalczącej Męskiej w Katowicach (1938). Po wybuchu II wojny świat. brał udział w kampanii wrześniowej. Był zaangażowany w Referacie Kultury i Prasy 2. Korpusu Pol. (Pol. Sił Zbrojnych na Zachodzie), gdzie wykonywał il. i linoryty do czasop. wojskowych (m.in. „Orla Białego”, „Taranu” i „Kultury”) oraz projekty szaty graficznej książek: *Bitwa o Monte Cassino* Melchiora Wańkowicza i *Ramię Pancerne Drugiego Polskiego Korpusu*. Opracował też *Album fotograficzny 2 Warszawskiej Dywizji Pancerniej* (1946). W 1946-48 współpracował z Inst. Literackim Jerzego Giedroycia (projekty okładek kilku książek) oraz ze Szkołą Malarstwa przy 2. Korpusie Pol. w Rzymie. W 1947 przeniósł się do Wielkiej Brytanii; podjął pracę nad książką gen. Władysława Andersa *Bez ostatniego rozdziału* (Londyn 1949). W 1951 zamieszkał w Tonbridge (Kent), gdzie objął posadę instruktora drukarstwa i kierownika *art-studio*, w

ramach zajęć terapeutycznych, w pol. szpitalu dla psychicznie chorych w Mabledon Park. W 1953 rozpoczął działalność edytorską wydając *Strofy o malarstwie* Bronisława Przyłuskiego oraz tekę rysunków Mariana Bohusza-Szyski, powieść Stefanii Zahorskiej *Ofiara* (z czterema rys. Feliksa Topolskiego, 1955) i *Linoryty* → T. Piotrowskiego (1955). Wydawnictwa te wykonał na zlecenie Społeczności Akademickiej USB w Londynie. W 1957 przeniósł się do Southend-on-Sea w hrabstwie Essex i podjął pracę w drukarni „Catholic Times”. W tym czasie stworzył skromny, niezależny warsztat drukarski. W 1962 zaprojektował i wydrukował (antyką Półtawskiego i z ręcznie odbijaną plakieta) swoją najbardziej znaną publikację *Samuel Tyszkiewicz, artysta typograf*, pod red. Tymona Terleckiego. Od 1969 prowadził Oficynę Stanisława Gliwy w New Eltham w Londynie. W 1953-80 samodzielnie złożył i wydał 38 książek i albumów (w tym 21 polskojęz.), m.in.: *Opatowa Anna* – ballady Jana Rostworowskiego (1962), *Rogalin i jego mieszkańcy* Edwarda Raczyńskiego (1964), teka rysunków Haliny Sukiennickiej (wersja pol. i ang., 1968) oraz tomiki poetyckie: *Three Women* Sylvii Plath (1968), *Aby wiatr namalować* (debiut poetycki Anny Frajlich, 1976) i *Nemesis idzie pustymi drogami* Wacława Iwaniuka (ostatnia książka złożona w oficynie, 1978). Nakłady publikacji wahały się w granicach 100-300 egz. Po śmierci G. Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu wydało nie ukończoną przez niego publikację opowiadania Julesa Supervielle’a *Wół i osioł u żłóbka* z grafikami Adama Kossowskiego. W 1988 wyposażenie oficyny zakupił Wojciech Grabowski, właściciel pol. apteki i galerii w Londynie. Fragment (m.in. trzy prasy drukarskie, w tym prasa ręczna „Albion” i pedałowca „Arab”) trafił w 2005 do Arch. Emigracji w Toruniu, a archiwalia zostały przekazane do toruńskiej Książnicy Kopernikańskiej. G. był autorem licznych plakatów, afiszów i druków ulotnych. Projektował też okładki i szatę graficzną dla innych wydawców emigracyjnych (np. znak Pol. Fundacji Kulturalnej, widniejący na jej publikacji) oraz wykonywał ekslibrisy. Był przedstawicielem międzynarod. ruchu zwanego w Anglii *private presses*, zrzeszającego twórców książek, tworzących jednoosobowe warsztaty grafiki i drukarstwa. Należał do współzałożycieli Bractwa Ekslibrisu Pol. na Obczyźnie (1971). Członek The London Chappel of Private Press Printers (1963) oraz Kettenden – Ordre International de Bibliophilie Créatrice, elitar-

nej grupy bibliofilów (1969). Uczestnik wielu wystaw w Anglii, Niemczech i Polsce m.in.: „The Private Press Today” (Londyn 1967), „Exhibition of Books and Printed Ephemera from Twenty-Eight Contemporary English Private Presses” – wystawa z okazji obchodów 500-lecia drukarstwa ang., do której został zaproszony jako jedyny cudzoziemiec (Londyn 1976), „Drucke und Graphik der «Private Press Oficyna Stanisław Gliwa»” (Reutlingen 1980). Laureat nagród Fundacji im. Anny Godlewskiej (1968) i Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (1970). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta (1985) przez prezydenta RP na Obczyźnie, Edwarda Raczyńskiego.

Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii. Pod red. K. Dopierały. T. 2. W. 2003; Literatura polska na obczyźnie 1940-1960. Pod red. T. Terleckiego. T. 2. Londyn 1965; R. T. Risk: S.G., private printer. – The Private Library 1979 nr 1; A. Kłossowski: Na obczyźnie: ludzie polskiej książki. Wr. 1984; S.G. – artysta grafik, drukarz i typograf wiemy tradycji. Oprac. J. Huppenthalowa. Toruń 1997; M.E. Cybulska: Rozmowy ze S.G. Londyn 1990; A. Kłossowski: Książka polska na obczyźnie – XX wiek. Toruń 2003 // B-ka Uniw. M. Kopernika. Arch. Emigracji Toruń: Kolekcja archiwalna; Arch. Woj. B-ki Publ. Książnicy Kopernikańskiej Toruń.

Joanna Krasnodębska

GLĄBIŃSKA ANIELA ZOFIA zob. KUNC-GLĄBIŃSKA Aniela Zofia

G尼亚ZDOWSKI STEFAN (8 X 1908 Odessa – 12 IX 1999 Warszawa) inżynier elektryk, specjalista w zakresie informacji naukowej. Naukę rozpoczął w 1918 w państ. gimn. w Odessie, od 1920 uczył się kolejno w Radomiu, Żyrardowie, Pruszkowie, Kutnie i w Warszawie, gdzie w 1929 zdał maturę (w gimn. im. A. Mickiewicza). W r. akad. 1930/31 rozpoczął studia na Wydz. Elektrycznym Politechniki Warsz., uzyskując dyplom I stopnia w 1934. Łączył studia z pracą zaw., którą kontynuował również w czasie okupacji pracując w różnych przedsiębiorstwach. Działał w Akad. Stow. Charytatywnym „Pomoc Bliźniemu”. W 1937-39 pełnił funkcję prezesa Centr. Komitetu Akad. Ślubowań Jasnogórskich, stał na czele Porozumienia Prezesów koordynującego działalność katol. organizacji studenckich w ramach Duszpasterstwa Akad. w Warszawie. W 1952 obronił na Politechnice Warsz. pra-

cę magisterską i otrzymał tytuł inż. elektryka i magistra nauk technicznych. W tr. objął stanowisko kierownika Ośrodka Dokumentacji i b-ki w Inst. Elektrotechniki. 1 I 1958 został przeniesiony służbowo na stanowisko, początkowo p.o., a od 10 XI 1958 dyrektora B-ki Gł. Politechniki Warszawskiej. Funkcję tę pełnił do 1 X 1971; nast. od 1 III 1972 do 31 XII 1974 kierował B-ką Inst. Konstrukcji Prządów Precyzyjnych i Optycznych Politechniki Warsz.; od grudnia 1973 do grudnia 1974 był dodatkowo zatrudniony w B-ce Gł. Szkoły Gł. Planowania i Statystyki. Został mianowany st. kustoszem dypł.; 1 I 1975 przeszedł na emeryturę. G. wiele uwagi poświęcił pracom organizacyjnym, powołując nowe jednostki organizacyjne i ustalając strukturę B-ki. Oprócz Oddziałów: Gromadzenia, Uzupelniania i Opracowania Zbiorów, Udostępniania Zbiorów oraz powołanego w 1953 Oddziału Informacyjno-Bibliogr. w 1959 utworzył Oddz. Czasopism, przekształcony nast. w Oddz. Wydawnictw Ciągłych. Jednocześnie oddzielił Oddział Opracowania Zbiorów od Oddziału Gromadzenia. Uzyskał również zgodę na utworzenie stanowiska wicedyrektora. Zgodnie z Zarz. Min. Szkolnictwa Wyższego z 20 I 1964 uruchomił Oddziały: Katalogowania Rzeczowego, Magazynów i Konserwacji Zbiorów, B-tek Zakładowych oraz trzy filie B-ki Gł. dla wydziałów mechanicznych. G. zwracał szczególną uwagę na rozwój inf. naukowej. Z jego inicjatywy w ramach współpracy z Centr. Inst. Dokumentacji Nauk.-Technicznej (od 1960 CIINTE) rozszerzono w B-ce zakres usług informacyjnych o karty dokumentacyjne, które dawały możliwość śledzenia literatury światowej z określonych dziedzin. Rozbudowano również warsztat bibliogr.-informacyjny. W 1952-58 G. opracował ok. 600 analiz dokumentacyjnych artykułów publikowanych w nauk.-technicznych czasopismach zagr., które nast. zostały opublikowane w formie kart dokumentacyjnych. Wspólnie z Andrzejem Au i Bohdanem Paszkowskim przeprowadził weryfikację terminologiczną UKD (W. 1976 t.: 621.3 Elektrotechnika). W 1955-61 prowadził wykłady połączone z ćwiczeniami z zakresu klasyfikacji dziesiątej na kursach dla dokumentalistów. W r. akad. 1964/65 prowadził wykłady z zakresu inf. naukowej na eksperymentalnym kursie dla studentów Wydz. Łączności Politechniki Warsz. oraz przekazywał zasady dokumentacji i inf. naukowej na organizowanym przez Min. Szkolnictwa Wyższego kursie dla pracowni-

ków szkół wyższych (1965). Był członkiem Rady Naukowej CIDNT (1958-61), Stołecznego Komitetu Upowszechniania Książki Technicznej (od 1960), Komisji Budownictwa i Wyposażenia B-tek oraz członkiem Komisji ds. b-tek Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego, a zarazem przew. Podkomisji ds. Informacji Nauk. (przez trzy kadencje). W 1965 był autorem projektu zarz. Min. Szkolnictwa Wyższego w sprawie zasad działania oddziałów inf. naukowej w b-kach szkół wyższych (wersja V). W 1961-63 był członkiem Komisji ds. Informacji Technicznej i Ekon. w Komitecie ds. Techniki, od 1967 członkiem Zespołu ds. Szkolenia (ODiIN PAN) i Zespołu ds. Organizacji Inf. Naukowej (ODiIN PAN). Został odznaczony za udział w Powst. Warsz. przez władze emigracyjne w Londynie Medalem Wojska (1948), Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Krzyżem Armii Krajowej (1985), Warszawskim Krzyżem Powstańczym (1987). W 1966 otrzymał nagrodę Min. Szkolnictwa Wyższego.

E. Dudzińska: G.S. – inżynier i wybitny specjalista w zakresie informacji naukowo-technicznej. [W:] Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych (10). W. 2007 // Politechnika Warszawska. Skład osobowy 1958/59 – 1967/68 // Arch. Politechniki Warszawskiej: Akta personalne // M. Gniazdowski: S.G. ślubowania akademickie w latach 1936-1944 oczami seniora, masz.; H. Rzeszut: Zarys historii Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej w latach 1944-1974, masz. powiel. // E. Marszał: Dokumentacja dotycząca pracy i życia S.G. (w posiadaniu rodziny).

Elżbieta Dudzińska

GOC JOLANTA (22 IX 1954 Wierzchowo Pomorskie – 6 II 2004 Szczecin) bibliotekarka. Szkołę podst. i liceum ogólnokształcące (Nr 1) ukończyła w Szczecinie. Pracę zaw. rozpoczęła 30 VII 1974 w Szczecinie w „Domu Książki” jako fakturzystka, gdzie pracowała do końca marca 1975. W tym też roku rozpoczęła studia wyższe na Wydz. Inżynieryjno-Ekon. Transportu Politechniki Szczecińskiej. Dyplom magistra ekonomii uzyskała w 1979. 1 IV 1981 rozpoczęła pracę w B-ce Gł. Politechniki Szczecińskiej. W 1982-83 odbyła roczne Podypl. Studium Bibliotekozn. i Informacji Nauk. na Uniw. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1984 została kierownikiem Ośrodka Informacji Nauk. B-ki Ekon. Politechniki Szczecińskiej, od 1 IX 1985 kierownikiem Ośrodka Informacji Nauk. B-ki Ekonomicznej Uniw. Szczecińskiego. Egzamin na bibliotekarza dypł. zdała 15 VI

1987, a 1 X tr. została mianowana na stanowisko kustosa dyplomowanego. 1 II 1991 wybrana na dyrektora B-ki Gł. Uniw. Szczecińskiego, na przełomie 1991/92 rozpoczęła proces komputeryzacji tejże b-ki. W 1998 wspólnie z b-kami Politechniki Krakowskiej, Politechniki Świętokrzyskiej i Akad. Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy przystąpiła do realizacji Projektu Tempus JEP. W 1999 uczestniczyła w zawiązaniu Szczecińskiego Zespołu Bibliot., który otrzymał środki z Fundacji Batorego na realizację projektu *Modernizacja, integracja i rozbudowa systemów gromadzenia i udostępniania informacji w sieci Intranet i Internet Bibliotek Szczecińskich Szkół Wyższych tworzących Szczeciński Zespół Biblioteczny*, na zakup oprogramowania bibliot. ALEPH dla B-ki Gł. Politechniki Szczecińskiej, B-ki Pomorskiej Akad. Medycznej i B-ki Gł. US. G. doprowadziła do zakończenia adaptacji i remontu, a nast. otwarcia w paźdz. 2001 sąsiadującego z B-ką Gł. US budynku, uzyskując na ten cel środki z Fundacji Nauki Polskiej. W 2002 wraz z Joanną i Janem Kulmami otworzyła w gmachu budynku B-ki Gł. Salę Strumiańską, której wyposażenie stanowią pamiętki przekazane przez nich. Była autorką opracowań i artykułów m.in.: *Publikacje pracowników naukowych Wydziału Ekonomicznego US za lata 1974-1985* (współaut. A. Gniewoszewska, Szczecin 1986), *Biblioteki ośrodkami informacji biznesowej* (W: III Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej, W. 1995 s. 335-341), *Komputeryzacja Biblioteki US a potrzeby informacyjne i oczekiwania użytkowników (w świetle przeprowadzonych badań)* (współaut. M. Poterska, W: *Komputeryzacja bibliotek a potrzeby użytkowników*, Kr. 1995 s. 153-159), *Udział bibliotek akademickich w rozwoju gospodarczym regionu* (W: *Informacja biznesowa w bibliotece*, W. 1995 s. 65-72), *Biblioteka Uniwersytetu Szczecińskiego wczoraj, dziś i jutro* (W: *Bibliotekarze i użytkownicy Bibliotek w dobie powszechnej komputeryzacji (wzajemne relacje, potrzeby, związki)*, Szczecin 1997 s. 19-24), *Cooperation of Szczecin reserch libraries: the past and the future* (współaut. A. Łozowska, W: *Research Libraries: cooperation in automation*, Crakov 1999 s. 120-122), *Potrzeby użytkowników informacji naukowej a możliwości ich zaspokajania* („Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1988 nr 1-2 s. 51-61), *Możliwości zaspokajania potrzeb informacyjnych w warunkach społeczeństwa informacyjnego* („Zeszyty Naukowe. Studia Informatica Uniwersytetu Szczecińskiego” 1999

nr 12 s. 15-24), *Człowiek, pasjonat, fachowiec* („Przegląd Uniwersytecki” 2003 nr 7-9 s. 37). Za prace na rzecz B-ki Gł. US odznaczona została Odznaką Gryfa Pomorskiego (1995), Brązowym Krzyżem Zasługi (1999).

Uniw. Szczeciński: Akta personalne.

Mirosława Różycka

GOLIANOWA JANINA (15 VIII 1890 w. Wolica, woj. lubelskie – 27 III 1965 Warszawa) nauczycielka, bibliotekarka. Ukończyła Gimn. Filologiczne w Lublinie oraz studia historyczne na Uniw. Warszawskim. W 1928-30 pracowała jako nauczycielka. Ukończyła kurs bibliotekarski prowadzony przez B-kę Publiczną. W 1930-42 pracowała jako bibliotekarka – kierowniczką w Tow. B-ki Publ., od 1935 w B-ce Publ. m.st. Warszawy kierowała Filią V przy ul. Reja 9. Od 1947 ponownie w B-ce Publ. jako kierowniczką III Czytelni Nauk. na Woli. Od 1955 była zatrudniona na stanowisku kierowniczką B-ki Dzielnicowej na Woli. W 1958 otrzymała stanowisko kustosa. Odchodząc na emeryturę została na Woli 15 placówek bibliot. różnego typu. Była autorką kilku artykułów poświęconych gł. współpracy b-ki publ. ze szkołą opublikowanych w czasopismach zaw., a także recenzji zamieszczonych w „Wiadomościach Historyczno-Dydaktycznych”. Z okazji 50-lecia B-ki Publ. m.st. Warszawy, jako długoletni i bardzo zasłużony pracownik została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

K. K r a s u s k a : J.G. (1890-1965). [W:] Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 142-144 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Krystyna Krasuska

GOŁAWSKI MICHAŁ WACŁAW (17 V 1904 Hermanów k. Sochaczewa – 2 VI 1974 Londyn) historyk, redaktor pism i książek, wydawca. W listop. 1915 wstąpił do Pol. Gimn. Realnego w Białymstoku (ukończone w 1923). Razem z grupą uczniów w 1916-19 prowadził tam tajną B-kę Uczniów Pol. „Nad Poziomy”, z której korzystali też mieszkańcy Białegostoku. W wojnie pol.-bolszewickiej 1920 służył w harcercskich formacjach wojskowych. Studiował historię na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. Czynn timer uczestniczył w życiu akademickim, głównie w Kole Historyków, któremu przewodniczył. W 1927 przerwał studia

i podjął pracę nauczyciela w Państ. Gimn. w Białymstoku. Studia kontynuowane zaocznie ukończył w 1929. Od 1928 publikował na łamach „Kurieria Białostockiego”. W nast. roku napisał artykuł: *Z przeszłości Białegostoku* (W: *Województwo białostockie. Przeszłość i zabytki*, 1929). Aktywnie uczestniczył w pracach nad pierwszą monografią Białegostoku (1933) autorstwa Henryka Mościckiego jako sekretarz komitetu red. oraz autor. W 1931 podjął pracę w Magistracie Białegostoku na stanowisku kierownika Sekcji Kulturalno-Oświatowej (1933-39 naczelnik Wydz. Oświaty i Kultury w Zarządzie Miejskim). Udzielał się w Tow. Nauczycieli Szkół Średnich oraz w Oddziale Pol. Tow. Krajoznawczego (wiceprezes od 1933). Współorganizował i sekretarzował Koło Miłośników Historii, Literatury i Sztuki w Białymstoku. G. ceniał i lubił pracę wydawniczą. Po uzupełnieniu wydał swą pracę magisterską: *Szkolnictwo powszechne w Białymstoku. Rys historyczny i rozwój w dobie obecnej* (Białystok 1934). Od grudnia 1935 redagował ukazujący się także miesięcznik „Drogowskazy”. Był autorem pierwszego przewodnika turystycznego po Białymstoku i okolicach w jęz. pol. (*Białystok. Przewodnik po mieście i okolicy*, Białystok 1933). W 1939 razem z prezesem Oddziału PTK w Białymstoku, malarzem artystą E. Kazimirowskim, opracował zmienioną i poprawioną wersję tego przewodnika. W 1935 ukazała się: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 23 kwietnia 1935 r. W zestawieniu z Ustawami Konstytucyjnymi z roku 1919, 1921 i 1926*, ze wstępem G. W tymże roku Okręg Białostocki Ligi Morskiej i Kolonialnej wydał jego broszurę pt. *Bałtyk i Gdynia. O czym każdy Polak i świadomy obywatel wiedzieć powinien*, zaś Pol. Związek Zachodni – Obwód Północny sfinansował publikację *Niemcy współczesne a Polska. Materiały do odczytu na podstawie aktualnych artykułów prasowych i danych statystycznych*. G. był skarbnikiem zarządu Pol. Tow. Oświatowego w Białymstoku, które uratowało od likwidacji gimn. chrześcijańskie „Radosna Szkoła”. Przez rok dyrektorował Pol. Prywatnemu Gimn. Koedukacyjnemu im. H. Sienkiewicza. Sowietci aresztowali G. w listop. 1939 (otrzymał wyrok 8 lat łagrów). W 1940 do Kazachstanu zesłano pozostałą jego rodzinę, w tym żonę Marię z Nowickich, syna Andrzeja Jana, rodziców Kazimierza i Zofię. G. więziono w łagrach Uchta i Peczora do sierpnia 1941. Po tzw. amnestii, połączył się z rodziną w Kazachstanie. Rozpoczął

pracę w dziale opieki Delegatury Ambasady RP w Pawłodarze (w 1942 był sekretarzem i zastępcą delegata). Próbował organizować pol. szkoły. Znalazł się pośród ścisłego kierownictwa Delegatury Ambasady RP aresztowanego przez NKWD, a nast. wydalony z terenów ZSRR. Sześć miesięcy służył w wojsku pol. w Teheranie (Iran), skąd oddelegowano go do służby cywilnej w administracji szkolnej. Skierowany do Indii, od lipca 1943 kierował tam pol. oświatą jako delegat Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. rządu pol. na wychodźstwie. Od lata 1945 G. zarządzał szkolnictwem pol. w Indiach z ramienia Tymczasowego Komitetu Skarbowego dla Spraw Pol. w Londynie. Od 1944 pełnił funkcję delegata PCK na Indie. W lutym 1948 wyjechał do Wielkiej Brytanii. Zdemobilizowany, początkowo prowadził oświatę pozaszkolną pośród Polaków w obozie w Lowther Park. Niebawem przeszedł do Komitetu dla Spraw Oświaty Polaków w Londynie, obejmując funkcję inspektora i w końcu kierownika Wydz. Pol. Szkół Powszechnych (do września 1954). Naturalizowany w 1955. Do 1956 członek Zarz. Gł. Zrzeszenia Nauczycielstwa Pol. Zagranicą. W 1953 wybrany wiceprezesem Zarz. Gł. Pol. Macierzy Szkolnej Zagranicą (PMSZ). Kierował sekcją szkolną, a od 1955 (po reorganizacji) Wydz. Szkolno-Wydawniczym. Ponadto przez 16 lat był inspektorem szkolnym. W tym czasie współpracował z gen. W. Andersem, który stanął na czele Rady PMSZ. W czerwcu 1971 G. został wybrany prezesem Zarz. Gł. PMSZ. W 1956 na łamach emigracyjnego „Wychowania Ojczystego” (pismo to redagował od 1955) bardzo krytycznie odnosił się do książek i podręczników wydawanych w Polsce Ludowej. Kierując Wydz. Szkolno-Wydawniczym PMSZ wydawał podręczniki i pomoce szkolne. Niektóre z nich sam napisał, m.in. podręcznik dla szkół polonijnych (tzw. sobotnich) *Polska, moja Ojczyzna* (4 wyd. i tłum. na jęz. ang.), *Szkolnictwo w Anglii* – poradnik dla rodziców i nauczycieli, opowiadania historyczne w trzech częściach: o Piastach, Jagiellonach i Polsce za królów obieralnych oraz szereg innych artykułów i broszur. Opiekował się wydawnictwami PMSZ dla dzieci („Dziatwa”) i dla młodzieży („Razem, młodzi przyjaciele”). Pod jego red. i nadzorem ukazało się ponad pół setki tytułów wydawniczych, które Macierz w wielu dziesiątkach tys. egz. rozprowadziła do szkół ojczystych w wolnym świecie. Od 1954 do emerytury w 1969 był referentem pol. spraw szkolnych w Ministry of Education w Londynie. Publikował w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza”

oraz innych pismach. Pozostała po nim spuścizna to ponad 150 publikacji, w tym kilka książek. W dowód uznania za pracę zaw. i społ. odznaczony Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi (1937) oraz Orderem Kawalerskim Polonia Restituta (1969).

Czy wiesz kto to jest? Pod red. S. Łoży. W. 1938 s. 215; Słownik biograficzny białostocko-łomżyńsko-suwalski. Z. 3 (Z. Romaniuk, J. Trynkowski); Dz. Białostocki 1935-39; Z. Romaniuk, J. Rynkowski: Życie dla polskiej oświaty. M.G. (1904-1974). Białystok 2004 (z bibliogr.); Z. Tomczonek: M.W.G. nauczyciel i pedagog Białegostoku. – Białostoczczyzna 1999 nr 4/56 s. 143-148 // Arch. Obwodowe w Brześciu: Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego, sygn. 59-5-1848; The Polish Library London: Mat. biograficzne, 420, kopertoteka nr 261; The Polish Institute and Sikorski Museum, sygn. A.74/32, KOL.408/265, 269, 271, 328.

Zbigniew Romaniuk, Jan Trynkowski

GOMULICKI JULIUSZ WIKTOR (17 X 1909 Warszawa – 8 VII 2006 tamże) literat, historyk literatury, warsawianista, edytor, bibliofil, kolekcjoner, właściciel biblioteki i archiwum, antykwariusz. Syn *W. Gomulickiego. Dzieciństwo spędził w „domowym muzeum” stworzonym przez ojca, przewodnika po pierwszych lekturach. Studiował prawo na Uniw. Warsz. (1928-32, 1934) i równolegle nauki dyplomatyczno-konsularne w Szkole Nauk Polit. (1930-31). W 1935 debiutował esejem *Nauczyciel Norwida: Jan Klemens Minasowicz* („Myśl Narodowa” nr 17), ale już w 1921 (uczeń 3 klasy gimn.) zamieścił pierwsze teksty w piśmie „Promyk”, które redagował i odbijał na hektografie. W 1935-39 był red. działów Prawo oraz Literatura Obca *Encyklopedii powszechnej Ultima Thule*, do której napisał ponad sto haseł. W 1938-39 należał do zespołu red. „Ateneum”. W lutym 1941 „zawiązał spółkę antykwarską” z **A. Prubickim i ***W. Łazowskim, właścicielami Antykwariatu „Biały Kruk” (Warszawa, ul. Niecała), w 1943 „własny dział antykwarski” przeniósł do księgarni Władysława Michalaka przy Nowym Świecie. W „Białym Kruku” sprzedawano nielegalne druki i prasę, organizowano też konspiracyjne aukcje bibliofilskie. Został wówczas członkiem Tow. Bibliofilów Pol. w Warszawie. W 1942-44 studiował psychologię i socjologię na tajnym Uniw. Warsz.; w 1944 zdał egzaminy końcowe z prawa. W Powstaniu Warsz. jako ppr. AK, pseud. Falk, współpracował z powstańczym biul. „Wiadomości z Miasta i Wiadomości Radiowe”.

W czasie okupacji podjął prace edytorskie, przygotowując druki konspiracyjne. Pierwszy tomik wierszy ojca nie ukazał się, gotowy skład rozsypano przed kontrolą Niemców w drukarni (1942). Wydano go pt. *Pod znakiem Syreny* w maju 1944 (zebrał i oprac. Krzysztof Dąbek – pseud. G., z nakładu 250 egz. ocalało ok. 15 egz. (W. Gomulicki, *Pod znakiem Syreny. Poezje warszawskie 1872-1918*, W. 1980). Pod koniec lipca 1944 ukazał się tomik Norwida *Gromy i pyłki*, „ostatni druk Warszawy podziemnej” (oprac. Antoni Zaleski – pseud. G.). Nakład 350 egz., ocalało 6 egz. Do Księgarni Arcta I VIII 1944 trafiły egz. noweli S. Żeromskiego *Pocztunek* („z autografu wydał i wstępem poprzedził dr Franciszek Kawka” – pseud. G.). Z tysiąca egz. tego „pierwszego druku Warszawy Wolnej” ocalały zaledwie 3 egz. Kolekcja, księgozbiór i archiwalia pozostałe po ojcu, zgromadzone przez G. i złożone przez *J. Michalskiego przypadły 16 IX 1944 pod gruzami kamienicy przy ul. Skorupki. Po upadku powstania został wywieziony do Oflagu II D w Gross-Born, gdzie uczestniczył w życiu kult., m.in. pisywał do gazetki. Po wyjściu na wolność w 1945 został w Lingen (Niemcy Zach.) kierownikiem literackim Teatru im. Bogusławskiego. Po powrocie do Warszawy był w 1945-46 naczelnikiem Wyd. Upowszechniania Literatury w Min. Kultury i Sztuki. W 1947-48 kierował działem wydawniczym Centr. Inst. Kultury. W 1948 był red. tomów serii „Mała Biblioteczka Kultury”. W 1949 redagował „B-kę Poetów i Eseiistów” wydawaną przez Zw. Literatów Polskich. Od paźdz. 1949 do kwietnia 1950 był z-cą red. nac., a od maja 1950 do lutego 1953 red. nac. „Nowych Książek”, w których ogłaszał recenzje i wydrukował (1957-60) 68 odcinków cyklu emigracyjno-kuriozalnego *Podróże po Szpargalii. Mieszanki literacko-obyczajowe*, a w jego ramach liczne inedita. Był od 1945 członkiem Zw. Zaw. Literatów Pol. (od 1949 ZLP), Tow. Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1980 czł. honorowy), Tow. Przyjaciół Warszawy (współzałożyciel), Pol. PEN Clubu (od 1971), Tow. Naukowego Warsz. (od 1982). Wykładał historię literatury pol. na Uniw. Warsz. (1957-60) i na Podypl. Studium Tekstologiczno-Edytorskim UW (1983-85). Był kuratorem nauk. Działu Historii Literatury Pol. Epoki Oświecenia Inst. Badań Literackich PAN (1958-59), konsultantem i opiekunem Pracowni Edytorskiej B-ki Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Wrocławiu (1959-60). Otrzymał doktorat honoris causa Uniw. Wro-

clawskiego (19 V 1983). W mowie popromocyjnej G. uwypuklił rolę książki w swym życiu. Wchodził w skład zespołu red. działu literatury i sztuki *Encyklopedii współczesnej PWN* (1957-59). Był członkiem zespołu red., konsultantem historycznym „Stolicy” (od 1959 nr 39 do 1961 nr 41), na jej łamach ogłosił cykle: *Warszawa na starej ilustracji* (1958), *Obrazki z przedwojnowej Warszawy* (1959), *Poczta starowarszawska* (1959-61), *Szkice naprędce* (1960) – liczne odcinki cyklu dot. książki i czytelnictwa (np. *W Salonie Ungra, W bibliotece, Kioski z gazetami, Antykwarjaty, Wizyta w redakcji, Pod znakiem Gröllia i Dufoura, Narodziny książki o Warszawie, Najstarszy antykwarjat warszawski*). Był członkiem rad nauk. „Rocznika Warszawskiego” (1960-92) i „Kroniki Warszawy” (1970-92). Jako radny Stołecznej Rady Narod. (1961-65) zajmował się m.in. sprawami b-tek i zabytków. Należał do komitetu red. serii „Książki o Książce”, a w 1963 był red. tomów: St. Strumph-Wojtkiewicz: *Książka szła za emigrantem*, L. Gocel: *Przypadki Jej Królewskiej Mości Książki*. Po wojnie znów włączył się w ruch bibliofilski. Był członkiem dwóch komitetów zabiegających o odnowienie Tow. Bibliofilów Pol. (1946-48 i 1948-49). Należał do osób czyniących starania o rejestrację Tow. Przyjaciół Książki, m.in. przedstawiał jego program. Po zawiązaniu (1957) i rejestracji (1958) referował (razem z W. Błażejewskim) statutowe zamierzenia TPK, w którym pełnił kierownicze funkcje: wiceprezes prezydium TPK (1958-59, 1965-66, 1966-67, 1968-69), wiceprezes Oddz. Warszawskiego (1971-73), redaktor „Komunikatu Towarzystwa Przyjaciół Książki” (1968-69, razem z W. Błażejewskim). W 1957-94 opracował, poprzedził wstępem 14 druków wydanych przez TPK, np.: *Wystawa dwudziestu bibliofilów* (1963), *Żoliboriana – Varsaviana – Pamiętniki. Katalog wystawy zbiorów Wacława Zawadzkiego* (1965), J. Kochanowski: *Pięć frazsek na most warszawski* (1967), „Z warszawskiego Plutarcha”. *Wystawa książek i broszur o sławnych, głośnych i zasłużonych warszawiakach*. Katalog oprac. W. Błażejewski (1970), C. Norwid: *Moja ojczyzna. Sfinks. Zaginiony druk ulotny z roku 1861* (1971), teka 25 ekslibrisów członków TPK (1973), *Warszawa drukowana. Katalog wystawy książek, broszur i druków ulotnych XVI-XVIII wieku* (1992). Na spotkaniach w TPK oraz innych stow. i instytucjach wygłosił kilkadziesiąt odczytów, pogadanek, gawęd, m.in.: *Trzy wieki książki o Warszawie, O Parolocie Żmudzina. Unikatowy*

druk z 1581 r. (1958), *Zagajenie dyskusji nad Bibliografią Warszawską, Głos o Słowniku pracowników książki polskiej* (1959), *Księgozbiór polskiego libertyna T.K. Węgierskiego* (1960), *Książki o Książce. O serii wydawniczej Ossolineum, Zagajenie dyskusji o powojennych polskich seriach wydawniczych, Trzy feniksy warszawskie. Ze wspomnień [podziemnego] edytora, Odrobiny z królewskiego stołu [odzyskane książki z rozprzonego księgozbioru ojca]* (1962), *O zbieraniu książek, O kilku dziełach z księgozbioru Adama Mickiewicza, Książka mój przyjaciel, Mieczysław Brahmer i książka* (1964), *Bracia bibliofile. O dwóch Załuskich, O książkach... faszerowanych, Moja przygoda z książką, Zagadka sfalszowanych książek. Międzynarodowy skandal bibliograficzny z 1934 r., O rzadkich edycjach Norwida* (1966), *Diabeł i zboże. Ze wspomnień o warszawskich miłośnikach i ratownikach książki w okresie okupacji, Moje przygody z Hernanim, Z warszawskiego Plutarcha, Książka Andrzeja Skrzypczaka o warszawskich księgarzach Sennewaldach* (1969; „Nowe Książki” 1969 nr 19), *Warszawa w książce poetyckiej naszego stulecia* (1970), *Horoskop na dzień urodzin, Norwid i świat książek* (1971), *Zagajenie dyskusji nad Encyklopedią wiedzy o książce, Zagajenie dyskusji nad Słownikiem pracowników książki polskiej, O urokach zbierania książek, O „śp. Księgozbiorze” Juliana Tuwima* (1973), *Trzy po trzy o ekslibrisach* (1979), *Wacław Borowy i jego świat książek* (1980), *Pierwszy polski ekslibris masonski. Rozwiązanie zagadki graficzno-kolekcyjnerskiej, Trzy spóźnione jubileusy TPK* (1982), *Przedwznowienie pewnej dedykacji bibliofilskiej: 1900-1985, O księgozestwie uważanym jako jedna ze sztuk pięknych* (1985), *Warszawskie początki TPK 1957-1958* (1987). Zorganizował lub współorganizował, gł. w ramach TPK (w B-ce Nar., Muzeum Hist. m.st. Warszawy, Zamku Królewskim), kilkanaście wystaw książek, niektóre wyłącznie z własnych zbiorów, m.in.: *Pięć lat odrodzonej literatury polskiej* (1949), *S. Petöfi. 1823-1849* (1949), *130 lat książki o Warszawie. 1826-1956* (1956; „Życie Warsz.” nr 226, „Stolica” nr 41, 43), *Trzy wieki książki o Warszawie. 1643-1961* (1961; „Polityka” nr 2, „Stolica” nr 6, „Księgarz” nr 1/2), *Temat: Warszawa. Wystawa rzdazszych varsavianów z XVIII-XX wieku* (1962; w katalogu opisał m.in. 47 poz. niewymienionych w *Bibliografii Warszawy. Druki zwarte*, Wr. 1958), *W Gomulicki: poeta i bibliofil. 1848-1919* (1968), *Liryka i druk*.

Wystawa książek C. Norwida, książek o nim oraz norwidowskich druków okolicznościowych (1969; oprac. katalog – pierwszą tak pełną bibliografię norwidowską), *Z warsztatu norwidologa* (1983; warsztat pracy G. i jego zbiory norwidowskie), *Tradycje bibliofilstwa warszawskiego 1921-1983* (1983), *Warszawa drukowana* (1992), *Świat książek JWG* (1994), *W. Gomulicki, 1848-1919. Twórczość. Biografia. Kult* (w 150 rocznicę urodzin) (1998), *W. Gomulicki, piewca i dziejopis Warszawy* (1998). Na 70. urodziny przygotowano ekspozycję: *J.W. Gomulicki. Pisarz, edytor, bibliofil. Wystawa jego publikacji i fragmentu jego zbiorów zorganizowana staraniem Biblioteki Narodowej w Pałacu Rzeczypospolitej, 16-20 XI 1979* („Nowe Książki” 1979 nr 24 s. 56-58, fot.; „Przegląd Księgarski i Wydawniczy” 1980 nr 3, fot.). Na 90. urodziny przygotowano wystawę: *Zygzakiem przez JWG, czyli Dwadzieścia wcieleń 90-latka J.W. Gomulickiego na przykładzie jego własnych publikacji oraz książek, druków ulotnych, pocztówek i fotografii ze zbiorów 25 bibliofilów i kolekcjonerów warszawskich. Muzeum Historyczne m.st. Warszawy, 18 X-21 XI 1999* (i katalog pod takim tytułem). Zainicjował dwa cykle zbiorowych wystaw książek: *Salony TPK* – przygotował ich siedem w B-ce Nar. (1963-72), w każdym był też wystawiennikiem; *Varsaviana. Rara et curiosa kolekcjonerów warszawskich* – w Muzeum Hist. m.st. Warszawy (1983, 1986, 1997, 2000, 2003), każdy pokaz z katalogiem, do trzech napisał wstępny, dwa redagował, w każdym opis jego eksponatów. Udzielił zdecydowanego poparcia inicjatywie usamodzielnienia się Oddz. Warszawskiego TPK i powrotu do przedwojennej nazwy Tow. Bibliofilów Polskich w Warszawie (listop. 2000), był w gronie założycieli odrodzonego TBP (luty 2002). Otrzymał tytuł członka honorowego TPK (paźdz. 1989) i członkostwo honorowe TBP (30 IX 2004). Był członkiem krak. Kapituły Orderu Białego Kruka (28 II 1967), kawalerem Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem (6 II 2006) Lubelskiego Tow. Miłośników Książki, otrzymał Laur Arkadianów przyznany (31 III 2005) przez red. łódzkiego czasopisma „Arkadiana”. Jako kolekcjoner zbierał planowo od 1925. Pierwszy księgozbiór oraz zbiór rękopisów, rysunków i rycin utracił w 1944 i w tr. (jako jeniec oflagów) zaczął odtwarzać zbiory; do końca zachował kilka zdobytych wtedy druków. Główne dziedziny zainteresowań: norwidiana – największy prywatny zbiór autografów, pierwodruków i rycin C. Norwida oraz

materiałów do jego życia i twórczości; varsaviana – ok. 2 tys. druków zwartych oraz rękopisów, rycin, planów, wycinków itp.; archiwum literackie – ponad 300 tek rękopisów, dokumentów, druków ulotnych, fotografii itp.; gomuliciana – dokumenty, druki, ikonografia, listy i in. materiały dot. rodu Gomulickich. Księgozbiór – z powodu możliwości lokalowych ograniczany do ok. 10 tys. wol., uszczuplany wielokrotnie darowiznami, wymianą i sprzedażą na aukcjach antykwarycznych, obejmował większe tematyczne zespoły, m.in.: historia literatury polskiej – teksty i opracowania; historia literatury obcej – teksty i opracowania; historia kultury – gł. życie literackie i obyczaje; mazoviana – zwł. Płock, Ostrołęka, Pułtusk; mediewistyka; kryminalistyka; psychologia; pamiętniki – literackie i obyczajowe; rzadkie albo piękne druki; kurioza. Obdarowywał książkami b-ki i osoby prywatne, np. Seminarium Filologii Klasycznej oraz Inst. Historyczny UW (1947, 1948, 62 wol.), B-kę Publ. m.st. Warszawy (1957, 1997), B-kę Nar. (1963, 1980 ryciny, 6 starodruków, autografy, w 2000 rkps C. Norwida), Młodzieżowe Centrum Kultury w Chełmie (1982, 150 wol. dla tworzonej b-ki), Inst. Sztuki PAN (1981), Arch. m.st. Warszawy Oddział w Pułtusk (1986, 82 wol.), b-kę w Ostrołęce (liczne gomuliciana), Muz. Literatury (2005, 800 wol., całą darowiznę umieszczono w sali koncertowej w dwóch wydzielonych szafach). Ofiarowywał książki na kiermasze organizowane przez TPK. Bibliofilom ofiarowywał książki stosownie do ich zainteresowań, ciesząc się, gdy trafiały we właściwe ręce (np. varsaviana, parisiana, norwidiana). Otrzymał wiele książek z dedykacjami autorskimi. Pierwszy ich zbiór (*Sto dedykacji dla J.W. Gomulickiego*, W. 1976) wydało drukiem TPK, drugą setkę przekazał piszącemu te słowa (1999), a jeszcze ponad 300 jest w posiadaniu wnuka Maurycego Gomulickiego, podobnie jak reszta księgozbioru, arch. i pamiętki rodzinne. W 1988-94 wstawił na aukcje ponad 1200 druków (w tym 170 starodruków), do antykwariatów nauk. w Krakowie i Bydgoszczy, w Warszawie na aukcje TPK („Komunikat TPK” 1988 nr 69) oraz do antykwariatów „Unicum” i „As” („Życie Warsz.” dod. „Stolica” 1992 nr 284; tamże 1993 nr 214, 278), w 1999-2006 do warsz. antykwariatu „Lamus” 482 wol. (liczne norwidiana). W wielu katalogach aukcyjnych książki G., z jego pieczętą, odręcznym monogramem lub ekslibrisem, stanowiły wyodrębnione działki. Zgodnie z wolą G. po jego śmierci wnuk Maurycy prze-

kazał Akad. Hum. im. Aleksandra Gieysztoru w Pułtusku ponad 4500 wol., B-ka Publ. m.st. Warszawy otrzymała ponad 400 wol., z czego 150 trafiło do Działu Varsavianów, Pracownia Słownika Języka Cypriana Norwida – ponad 100 norwidianów. Był wielkim rzecznikiem swego ojca, także bibliofila, kolekcjonera. Wybrał, poprzedził wstępem i opracował (pod pseud. Antoni Zaleski) W. Gomulickiego *Myśli o książce i czytaniu* (Łódź 1998; współautor →A. Kempa), dopełnił je szkic *Jeszcze o bibliofilstwie mojego ojca* (W: *Sesja poświęcona Wiktorowi Gomulickiemu w 150 rocznicę urodzin pisarza*, W. 2001). Za swój obowiązek uznawał pisanie wspomnień o ludziach książki, kreślił ich plastyczne sylwetki, portrety: „*Sto tysięcy fiszek*”. Ze wspomnień o *Adamie Wolffie* (archiwisście), *Poszukiwacz „dnia wczorajszego”*. O *Józefie Chudku...*, *Pamięci Józefa Chudka (1908-1996)*, *Mauzjo, czyli Kilka słów o Adamie Mauersbergerze*, *Moja Mazowiecka* (Tuwim, Przesmycki), *Noc. Las. Książyc. O Julianie Wołoszynowskim (1898-1977) i jego „Roku 1863”* – wspomnienia przedrukowane w *Alejach cesarzy*. Pisał o współczesnych warsz. książkoholubach i kolekcjonerach: *Warszawskie środowisko bibliofilskie* („Wiadomości” Londyn, 6 II 1966), „*W kraj spłynąć uśmiechem*” (W: *Pół żartem ćwierć serio* [wystawa] ze zbiorów Rudolfa Gołębiowskiego, b.m.r.), *Razem i osobno. O nowym i oryginalnym zbiorze dedykacji* (W: *Dedykacje dla Janiny & Konrada Zawadzkich*, W. 2002), ale patrzył też krytycznie na książkowych dewiantów: *Bibliofilstwo i bibliomania. Z galerii warszawskich kolekcjonerów* (W: *Bibliofilstwo warszawskie*, W. 1998). Pisał także o antykwarium, antykwaratach, księgarzach, wydawcach: *Ulica Świętokrzyska* (W: *Zygzakiem*), *Oficyna Księgarska* (P. Hniedziewicz) („Przegląd Księgarski” 1948 nr 11), *Wydawnictwo „Ignis” jako opiekun nowej poezji polskiej* (W. 2003, Sesje Varsavianistyczne, z. 10). Śledził nowości varsavianistyczne, recenzował je, omawiał: *Książki o nowej Warszawie. Przegląd dorobku wydawniczego 1946-1952* („Stolica” 1952 nr 12), *Nowe książki o Warszawie* („Nowe Książki” 1957 nr 23), *Książki o Warszawie* („Trybuna Literacka” 1958 nr 43), *Książka adresowa „Lalki”*. (Errata i propozycje) (tamże 1959 nr 13), *Zmarnowana okazja*. (O „Bibliografii Warszawy”) („Stolica” 1959 nr 22), *Sto książek o Warszawie* (tamże 1960 nr 2), *Warszawska Biblioteka Historyczna* (tamże 1960 nr 46), *Pierwsza książka o Warszawie* (tamże

1961 nr 3), J. Michalski, *55 lat wśród książek* („Rocznik Literacki” 1976 s. 364-69). Na książkę patrzył przekrojowo i szczegółowo: *Dwieście lat polskiej recenzji literackiej* (1960), *Trzysta lat książki o Warszawie. 1643-1944* (W: *Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie*, W. 1961), „*Jedyny promyczek światła...*”. O literackim debiucie Żeromskiego („Stolica” 1985 nr 43). Wydał kilkanaście zbiorów poetów różnych epok, zwłaszcza bliskiego mu Oświecenia: A. Naruszewicza (1964), S. Trembeckiego (1965), K. Węgierskiego (1974), F. Faleńskiego (1980). Był norwidologiem, wydawcą odczytującym trudne rękopisy Norwida (*Pisma wszystkie*, W. 1971-76 t. 1-11), jednemu z nich poświęcił szkic *Kępa niezapominek. Przygoda z zagadkowym rękopisem Norwida* (Podkowa Leśna 1996). Edytorskie credo norwidologa wyłożył w *Posłowiu do ostatniego tomu „Pism wszystkich”* C. Norwida (W.-Poznań 1976). Wydał szereg poz. pamiętnikarskich, jako edytor lub autor wyborów i wstępów: P. Wilkowska: *Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie* (W. 1959), A. Magier: *Estetyka miasta stołecznego Warszawy* (Wr. 1963), J. Łuszczewska (Deotyma): *Pamiętnik 1834-1897* (W. 1968), E.T.A. Hoffman: *List z Warszawy. 1804* (W. 1973); K.W. Wójcicki: *Pamiętniki dziecka Warszawy i inne wspomnienia warszawskie* (W. 1974), K. Beylin: *Warszawy dni powszednie 1800-1914* (W. 1985). Ogłosił studium *Baudelaire a Hoene-Wroński. Na marginesie nieznanego listu Baudelaire’a, 1854* (W. 1983), pierwodruki tekstów i listów innych autorów są rozrzucone po wielu publikacjach G. (np. Stanisława Kostki Potockiego „Przegląd Hum.” 1957 nr 2, Syrokomli „Stolica” 1962 nr 37). Jako antologista przygotował: *Pieśń o Warszawie. 1939-1949* (W. 1949), *Księgę wierszy polskich XIX wieku*, wraz z J. Tuwimem (1954, 2 wyd. popr. 1956), *Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku* (W. 1959), *Toż, Seria II* (W. 1960), *Cztery wieki poezji o Warszawie. Antologia* (W. 1969, wyd. 2 zm. W. 1974, wyd. 3 zm. W. 1996). Zasłynął jako recenzent-erudyta drukujący w „Roczniku Literackim” 1958-84 recenzje, omówienia i – wciąż niedoceniane – dopełnienia omawianych prac w działach (tytuły ulegały zmianom): *Pamiętniki. Wspomnienia; Wiedza o książce. Bibliografia. Encyklopedie. Słowniki; Literatura w informatorach, Miscellanea literackie*. Wielokrotnie wypowiadał się na tematy prasoznawcze: *Co wiemy o „Kuryerze Polskim”*. Wywiad przepr. J.

Miliszkievicz („Kurier Polski” 1980 nr 9), *Jeszcze o „Starej Warszawie” Or-Ota* (W: *Warszawa wieloraka*), *Trudne życie Władysława Korotyńskiego (1866-1924)* („Kronika Warszawy” 1986 nr 1/2, nadb.), *Do Zespołu Redakcyjnego „Nowych Książek”* („Nowe Książki” 1989 nr 12), *40-lecie tygodnika „Stolica”* („S” 1986 nr 44, 47), *Pierwszy „Rocznik Warszawski”* (tamże 1961 nr 18), *Nowy „Rocznik Warszawski”* (tamże 1968 nr 9), „*Rocznik Warszawski*” („Kronika Warszawy” 1971 nr 1), *O nowej bibliografii prasy warszawskiej oraz o jej autorze* (K. Zawadzki) („Rocznik Warszawski” 1995 R. 25, nadb.). Udzielił wielu wywiadów na tematy kolekcjonerstwa, bibliofilstwa, książki: *Wspomnienia: Pod urokiem książki* („Poradnik Bibliotekarza” 1963 nr 7/8), *O fascynacjach wyniesionych z rodzinnego domu*. Rozm. R. Popkowicz-Tajchert („Słowo Powszechne” 1979 nr 242, fot.), *Półka pełna białych kruków*. Rozm. B. Majewska („Razem” 1979 nr 34, 38, 44), P. Rogóyski: *Miłość do ksiąg. W bibliofilskim świecie* („Kurier Polski” 1983 nr 186), *Pasje nieznanne. Z ... o kryminałach rozmawia M. Kubik* („Expres Wieczorny. Kulisy” 1983 nr 202), *Biały kruk w szafie* („Tygodnik Płocki” 1984 nr 11), *Poszukiwacz wszelkich osobliwości*. Rozm. T. Żółciński („Radar” 1984 nr 15, fot.), *Nie zasypiam bez książki – mówi prof. Gomulicki* („Expres Wieczorny” 1987 nr 81), J. Miliszkievicz: *Łowca białych kruków* („Spotkania z Zabytkami” 1993 nr 3), *Wierzę w siłę drukowanego słowa*. Rozm. M. Mazurek („Megaron” 1994 nr 12, fot.). I ważna wypowiedź G. o sobie: *Najważniejsze – być niezależnym* (W: *Aleje czarów*). Obdarzony wyjątkową pamięcią, nie skąpił swej wiedzy, służąc informacjami i radami wielu autorom, doczekał się imponującej liczby podziękowań wydanych w wyborze *Kwity dla JWG. Podziękowania Autorów za pomoc naukową J.W. Gomulickiemu* (podał do druku R. Nowoszewski, W. 2004). Współpracował z wieloma instytucjami, jak: Ministerstwo Kult. i Sztuki (oficjalny doradca do spraw antykwariatów), Muzeum Hist. m.st. Warszawy, B-ka Nar., Wyższa Szkoła Hum. w Pułtusku, Muz. Literatury im. A. Mickiewicza, dla którego nabył w 1959 autograf *Uspokojenia* J. Słowackiego (*Klejnot dla Warszawy*. „Stolica” 1959 nr 39; „Życie Warszawy” 1959 nr 213). Czcząc pamięć „i związki znakomitego uczonego” z Muz. Literatury, wydało ono jego *13 dedykacji* (W. 2007). Od młodości, przez blisko 80 lat

utrzymywał kontakt z B-ką Publ. na Koszykowej, jako 16-latek „został wielokodusznie dopuszczony” („Akapit” 2007 t. 2 s. 27) do zbiorów specjalnych, m.in. z jego inicjatywy w B-ce powstał Ośrodek Wiedzy o Warszawie (obecnie Dział Varsavianów), był współorganizatorem i uczestnikiem cyklu sesji varsavianistycznych, członkiem Komitetu Obchodów Jubileuszu 100-lecia B-ki, wielokrotnie pisał o B-ce na Koszykowej: *Czytelnicy o warszawskich bibliotekach publicznych* („Nowe Książki” 1935 nr 1 – o zebraniu Warsz. Koła Zw. Bibliotekarzy, na którym zabrał głos), *Złote годы Biblioteki Publicznej* („Bibliotekarz” 1957 nr 6, nr 9, fot.). Zasiadał w jury konkursów: czytelniczych („Stolica” 1960 nr 9, nr 48), na wspomnienie o Warszawie (tamże 1961 nr 27, nr 44; „Rocznik Warszawski” 1962 t. 2 s. 358-62), *27 powieści o Warszawie* („Stolica” 1962 nr 10), na reportaż o współczesnej Warszawie („Trybuna Ludu” 29 IX 1962), *Gdy myślę Warszawa...* („Expres Wieczorny” 1985 nr 81), na książkę o Warszawie („Expres Wieczorny. Kulisy” 1987 nr 251). Wydał, przytaczane tu, trzy zbiory własnych tekstów: *Zygazkiem. Szkice. Wspomnienia. Przekłady* (W. 1981), *Aleje czarów. Spacerzy, sylwety, zagadki i zwierzenia literackie* (W. 2000), *Warszawa wieloraka 1749-1944. Studia, szkice, sylwety* (W. 2005). Nagrody, odznaczenia: Nagroda Literacka Miasta Warszawy (1960), Nagroda Homo Varsoviensis (1970), Nagroda Fundacji Alfreda Jurzykowskiego, Nowy Jork (1970), Nagroda im. Aleksandra Brücknera PAN (1976), nagroda edytorska PEN-Clubu (1978), „Za Zasługi dla Archiwistyki” (1978), Nagroda Prezesa Rady Ministrów I stopnia (1979), „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1988), Nagroda im. Włodzimierza Pietrzaka (1989), Krzyż Kawalerski (1956) i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1971), Order Sztandaru Pracy II kl. (1984), Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski z Gwiazdą (1996), Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski (pośmiertnie).

Nekr. 2006: Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) z 11-19 VII; Gaz. Wyb. nr 162 i 163 z 13 i 14 VII; Życie Warsz. nr 161 z 12 VII; nr 164 z 15/16 VII. Wspom. pośm. 2006: Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) z 10 VII s. 2; z 14 VII s. 11; z 17 VII s. 7; z 18 VII s. 1; z 21 VII s. 2; Rzeczpospolita nr 159 s. 12; Życie Warsz. nr 160 z 11 VII (dod. Warszawa) s. 1 i nr 166 z 18 VII s. 3; Trybuna nr 175 s. 13 (L. Żuliński); Tyg. Powsz. nr 30 s. 14; R. Nowoszewski: J.W.G. – Kron. Warsz. 2006 nr 1 s. 5-7; Tenże: Żal tego wszystkiego, czego nie po-

wiedział, nie napisał. – Akapit 2007 t. 2 s. 121-123 (z fot.); A. Kempa: J.W.G. Wspomnienie z półwiecza. – Tamże s. 124-25 (z fot.); M. Roszkowska-Gomulicka: Varsaviana J.W.G. Zestawienie bibliograficzne 1935-1980. – Rocz. Warsz. 1981 t. 16 s. 23-57, nadb.; R. Nowoszewski: Nowe Varsaviana J.W.G. – Tamże 1994 t. 24 s. 329-58, nadb.; Archiwum domowe J.W.G. [W:] Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce. Oprac. D. Kamolowa. W. 1988 s. 313-315; E. Głębińska: J.W.G. [W:] Współcześni polscy pisarze i badacze literatury. Słownik bibliobibliograficzny. T. 3. W. 1994 s. 96-103; R. Nowoszewski: Bibliografia druków warszawskich towarzystw bibliofilskich 1921-1996. W. 1997 (wg indeksu); J. Michalski: 55 lat wśród książek. Wr. 1950 s. 100-101, Wr. 1976 s. 146-48, 184; A. Trepiński: Jak ratowano dobra kultury w domach prywatnych. [W:] Walka o dobra kultury. T. 2. W. 1970 s. 128-31; P. Hniedziewicz: Ze wspomnień księgarza 1929-1945. Tamże s. 46-47; W. Bartoszewski: Konspiracyjne aukcje bibliofilskie „Pod Białym Krukiem”. – Stolica 1959 nr 1; Tenże: Konspiracyjne varsaviana poetyckie. 1939-1944. – Rocz. Warsz. 1961 t. 2 s. 248-256; Tenże: J.W.G., czyli Osobowość niezwykła. – Por. Bibliot. 1963 nr 7/8 s. 181-186 (z fot.); Tenże: O J.W.G. W siedemdziesiątą rocznicę urodzin. – Rocz. Warsz. 1981 t. 16 s. 5-21, nadb.; A. Trepiński: W pracowni pisarza-bibliofila. – Stolica 1966 nr 8-9 (z fot.); S. Sierotwiński: Kronika życia literackiego w Polsce pod okupacją hitlerowską. [W:] Prace Historycznoliterackie. III. Kr. 1966 s. 46, 48, 49, 52 (mylna data dzienna), 53; M. Karaszkievicz: Cymelia – książkowe klejnoty. – Panorama 1967 nr 8; Tow. Przyjaciół Książki. Oddz. Warszawski. Spis członków. W. 1976, 1980, 1990, 1998; W. Bartoszewski: „Wiadomości z Miasta i Wiadomości Radiowe”. Ze wspomnień redaktora powstańczego biuletynu. – Rocz. Hist. Czas. 1972 t. 11 s. 592, 593; W. Łazowski: Pod znakiem „Białego Kruka”. – Księgarz 1978 nr 3 s. 45-46; Z. Libera: J.W.G. jako badacz literatury. – Kron. Warsz. 1979 nr 4 s. 17-29 (z fot.); K. Zawadzki, Z. Libera, J. Odrowąż-Pieniążek, Z. Raszewski, A. Ryszkiewicz: Pięć głosów o J.W.G. W. 1984; S. Lichański: Autoportret klerka. – Kierunki 1984 nr 42 s. 9 (z fot.); J. Chudek: Jeden dzień Powstania. – Argumenty 1984 nr 43 s. 9; J. Lasecka: J.W.G. – Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1982/1983 R. 17/18 s. 233-36; A. Kempa: Niestrudzony podróżnik po Szpargalii. – Por. Bibliot. 1989 nr 11/12 s. 30-33; Z.L. [Z. Libera]: JWG. – Rocz. Lit. 1984 s. 442-43; S. Lichański: Do J.W.G. W. 1992 (wiersz, druk bibliofilski); Poczet bibliofilów polskich. Zebrał R. Tomaszewski. W. 1992 s. 75; J.W.G.: Świat książek JWG. Do druku przygot. R. Nowoszewski. W. 1994; Z. Libera: Świat książek JWG. – Kron. Warsz. 1994 nr 4 s. 105-109; Varsaviana. Rara et curiosa. Czwarta wystawa kolekcjonerów warszawskich. W. 1997 s. 12-13; Zygakiem przez JWG, czyli Dwadzieścia wcielen 90-latka... Katalog oprac. R. Nowoszewski.

W. 1999 s. 48 (z fot.); J. Miłiszkievicz: Gniazda rodzinne. II. W. 1999 s. 63-67 (z fot.); J.W.G. ukończył 17 października 1999 dziewięćdziesiąt lat. – Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1999 t. 34 s. 143-144 (z fot.), nadb.; Z. Stefanowska: J.W.G. wydawca Norwida. – Tamże s. 145-146, nadb.; Kron. Warsz. 1999 nr 3/4 (nr poświęcony J.W.G.); S. Makowski: Varsaviae poeta magnus. – Rocz. Warsz. 2006 t. 34 s. 7-11; Tenże: J.W.G. – Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 2006 R. 41 s. 129-32; A. Biernacki: Abeandry. W. 2007 s. 54-56; J. Odrowąż-Pieniążek: J.W.G. – Blok-Notes 2008 t. 14 s. 491-493; W. Rzońca: J.W.G. jako varsavianista. – Prz. Hum. 2008 z. 2 s. 152-154.

Roman Nowoszewski

GORCZYCZEWSKI JAN ONUFRY (9 VI 1751 Lidzbark Welski – 8 X 1823 Poznań) ksiądz, poeta, tłumacz, właściciel biblioteki. W 1760-67 uczył się u jezuitów w Grudziądzu, 10 IX 1767 wstąpił do zakonu jezuitów w Krakowie, odbył tam nowicjat (1767-69) i studia pedag. (1769/70). W Kaliszu ukończył trzyletni kurs nauk filoz. (1770-73). Z powodu kasaty zakonu nie podjął pracy nauczyciela w kolegium wschowskim. Po studiach teol. w Poznaniu, otrzymał w 1775 święcenia kapłańskie, nast. w 1775/76 uczył w szkołach Komisji Edukacji Nar. w Kaliszu. W 1783 uzyskał doktorat filozofii i nauk wyzwolonych Szkoły Gł. Koronnej, a w 1786 doktorat obojga praw. Od 1783 pracował jako prefekt szkół kaliskich, nast. prorektor (od 1785) i rektor (1803-09). Od czerwca 1809 do lipca 1812 był rektorem Gimn. Poznańskiego, od września 1812 członkiem Dozoru Szkolnego w departamencie pozn., w 1814 został cenzorem czasopism i książek tegoż departamentu. Posiadał liczne godności duchowne; w 1782 otrzymał probostwo w Sokolnikach, był administratorem Funduszu Szpitala Św. Ducha w Kaliszu (1794-1803) oraz archidiaconem kaliskim (od 1797), opatem komendatoryjnym sulejowskim i od 1810 kanonikiem katedry poznańskiej. Publikował utwory okolicznościowe, wiersze, rozprawy i tłumaczenia. W 1805 G. został członkiem Warsz. Tow. Przyjaciół Nauk, w 1807 wszedł w skład Izby Administracyjnej departamentu kaliskiego; był sędzią Sądu Apelacyjnego. G. zgromadził w Poznaniu księgozbiór, który po jego śmierci – zgodnie z zapisem testamentowym „leguję i daruję szkołom poznańskim” – wzbogacił b-kę gimn. poznańskiego (późniejsze Gimn. im. Św. Marii Magdaleny). Zawartość zbioru znana jest ze *Spisu książek znajdujących się w bibliotece X. Jana Gorczyckiego...* sporządzonego praw-

dopodobnie ręką właściciela. B-ka składała się z 341 tyt. (434 wol.), w tym wydawnictw łac. (94 tyt. w 116 wol.), pol. (131 tyt. w 170 wol.), franc. (110 tyt. w 141 wol.), niem. (6 tyt. w 7 wol.) i kilkunastu pism ulotnych w jęz. polskim. Księgozbiór zawierał przede wszystkim dzieła z zakresu teologii, matematyki i logiki, historii i literatury, a także znaczną liczbę różnego rodzaju podręczników.

PSB (C. Krajewska-Miśkowiakowa); Wielkopolski słownik biograficzny. [Wyd. 2]. W. Poznań 1983 s. 212 (T. Witczak); Encyklopedia katolicka. T. 5. Lub. 1989 tom 1298-1299 (A. Bednarek); Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995. Kr. 1996 s. 188; J. Pokrzywniak: Spis książek znajdujących się w bibliotece ks. J.G. [W:] Miscelanea z doby Oświecenia. [T.] 6. Wr. 1982 s. 329-359 (z il.); Dawni pisarze polscy od początków piśmiennictwa do Młodej Polski. Przewodnik biograficzny i bibliograficzny. T. 1. W. 2000 s. 345-346 (E. Aleksandrowska).

Ewa Andrysiak, Krzysztof Walczak

GORZELNIASKA ANNA BEATA zob.
CHODOROWSKA-GORZELNIASKA *Anna Beata*

GOSTYŃSKA DANUTA lub Maria Danuta (26 II 1908 Moskwa – 27 III 1989 Kraków) artysta-plastyk, nauczycielka, pracownik muzealny, bibliotekarka, biblioterapeutka. Ukończyła Gimn. Królowej Jadwigi (1927) oraz Szkołę Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie (1932). W 1932-36 studiowała w warsz. Akad. Sztuk Pięknych (Studium Pedag. i Architektura Wnętrz). Przed wojną była nauczycielką historii sztuki, robót ręcznych i rysunku w Liceum i Gimn. Cecylii Plater (1937-39), a w czasie okupacji na tajnych kompletach licealnych. Po wojnie pracowała na stanowisku st. asystenta, nast. adiunkta w krakowskich muzeach – Przyrodniczym (1947-53) i Archeologicznym (1953-65), w których projektowała i przygotowywała wystawy naukowe. Jej najważniejsze dokonania z okresu pracy w muzealnictwie, to oprac. nauk. rekonstrukcji plast. człowieka neandertalskiego z Broken Hill (plast. model głowy i publikacje), organizacja wystawy *Pradzieje Nowej Huty* oraz zapoczątkowanie dokumentacji zbiorów fotograficznych. Po przejściu na rentę, będąc formalnie zatrudnioną w niepełnym wymiarze godzin w Miejs. B-ce Publ. w Krakowie, prowadziła pionierską działalność

biblioterapeutyczną w szpitalnych punktach bibliot. dla chorych (1965-79). G. była teoretykiem i praktykiem biblioterapii, inicjatorką jej upowszechniania w środowisku krakowskim i ogólnopolskim. Poświęciła wiele lat pracy zaw. biblioterapii i czytelnictwu chorych. Badała potrzeby terapii czytelniczej i możliwości jej zastosowania w praktyce klinicznej. W 1965 zorganizowała i prowadziła pierwszy w Krakowie szpitalny punkt biblioterapeutyczny w III Klinice Chorób Wewnętrznych (później w wydzielonej z niej Klinice Hematologicznej) Akad. Med. w Krakowie, a nast. (na początku l. 70.) założyła i kierowała pracą dwóch kolejnych punktów – w Klinice Psychiatrycznej i Laryngologicznej. Współpracowała z wybitnymi lekarzami i humanistami doskonale rozumiejącymi potrzeby pacjentów, zwolennikami humanizacji szpitala poprzez sztukę i czytelnictwo chorych, m.in. z prof. Julianem Aleksandrowiczem i prof. Antonim Kępińskim. Przywiązywała ogromną wagę do właściwego doboru lektur i indywidualizacji postępowania terapeutycznego w zależności od wieku, poziomu wykształcenia, rodzaju schorzenia, zainteresowań, stanu psychicznego i reakcji emocjonalnych pacjenta. Opracowała specjalnie dla potrzeb szpitalnej b-ki dla chorych oryginalną klasyfikację księgozbioru i atrakcyjne pod względem formy plast. katalogi. Katalogi te dzieliły książki na trzy podst. grupy wg rodzaju ich oddziaływania: *sedativa* (działające uspokajająco), *stimulativa* (działające pobudzająco) i *problematica* (oddziałujące w sposób mieszany, z przewagą w treści elementu intelektualnego i refleksji). W l. 60. i 70. XX w. opublikowała kilkanaście art. (m.in. w „Bibliotekarzu”, „Szpitalnictwie Polskim”, „Zdrowiu Psychicznym”), poświęconych różnym aspektom teorii i praktyki biblioterapii szpitalnej, jej metod i funkcji. Była współorganizatorem przeprowadzonego z inicjatywy Zarządu Gł. Stow. Bibliotekarzy Pol. ogólnopol. seminarium dla bibliotekarzy b-tek szpitalnych (1973). W Klinice Hematologii AM w Krakowie wygłosiła cykl odczytów dla lekarzy tej kliniki w celu przekonania i zachęcenia ich do korzystania z metod biblioterapii przy leczeniu chorych. Wygłaszała również prelekcje w krakowskim oddziale SBP i w Pol. Tow. Higieny Psychicznej. Na emeryturze prowadziła utworzony w 1977 z jej inicjatywy i przy jej udziale pierwszy w Polsce punkt biblioterapeutyczny w domu opieki (w Domu Pogodnej Jesieni przy ul. Facimiech 16 w Krakowie, w którym sama zamieszkała). W punkcie tym w

1979 przeprowadziła cykl wykładów dla studentów bibliotekozn. Uniw. Jagiellońskiego nt. teorii, metodologii i organizacji biblioterapii. Swoje refleksje wynikające z wieloletniego przebywania z ludzkim cierpieniem zawarła w zbiorze esejów *Terapia Wielkiego Ładu* (Kr. 1984). Należała do Zw. Zaw. Pracowników Kultury i Sztuki, utrzymywała kontakty ze Stow. Bibliotekarzy Pol., zwłaszcza z przew. Sekcji Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych – F. Czajkowskim. Wyróżniona Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), Medalem 40-lecia PL (1984) i nagrodą Funduszu Rozwoju Literatury (1985).

E. Sawicka: D.G. (1908-1989) – założycielka bibliotek dla chorych w szpitalach i domach opieki. [W:] *Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych* (10). W. 2007 s. 43-49; B. Janczak: *Wspomnienie o D.G.* (26.02.1908 – 27.03.1989). – *Bibliotekarz* 2009 nr 6 s. 28-29; A. Jaworska: D.G. – *Biul. Informacyjno-Instrukcyjny MBP w Krakowie* 1979 nr 120 s. 59; *Taż*: M.D.G. – *Tamże* 1986 nr 3/147 s. 16; *Taż*: *Publikacje D.G.* – *Tamże* 1989 nr 4/160 s. 49-50; *Taż*: *Warsztat pracy bibliotekarza-biblioterapeuty D.G.* – *Tamże* 1989 nr 4/160 s. 37-47 // *Woj. B-ka Publ. Kraków: Akta personalne.*

Barbara Janczak

GÓRKIEWICZ MARIAN (29 III 1910 Lwów – 31 VII 1989 Kraków) bibliotekarz, bibliograf. We Lwowie ukończył szkołę podst. im. H. Sienkiewicza, a nast. IX Gimn. im. J. Kochanowskiego. W 1931-35 studiował na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie historię społeczną i gospodarczą, ekonomię i statystykę. W 1936-37 asystent w Zakł. Historii Społ. i Gospodarczej UJK, nast. od 1938 do lutego 1940 nauczyciel Gimn. Kupieckiego we Lwowie. Od marca 1940 do kwietnia 1942 pracował w różnych firmach i instytucjach, przeważnie jako pracownik fizyczny. W okresie okupacji hitlerowskiej, od lutego 1942 do końca sierpnia 1944, uczestnik tajnego nauczania w szkołach średnich Lwowa. Od I V 1942 zatrudniony w B-ce Zakł. Nar. im. Ossolińskich we Lwowie, najpierw w Oddziale Opracowania, nast. w Oddz. Koncentracji (przy zabezpieczaniu zbiorów opuszczonych i oddanych B-ce pod opiekę). W okresie przewożenia zbiorów Ossolineum do Wrocławia (wrzesień 1945 – czerwiec 1946) kierował pracami tego Oddziału. Po przeniesieniu zbiorów do Wrocławia – zatrudniony na nowo od I X 1946 – organizował w Ossolineum kolejno Oddz. Gromadzenia Zbiorów, nast. Oddz.

Czasopism. Funkcje kierownika obu Oddziałów pełnił do marca 1949. W kwietniu tr. został mianowany kierownikiem Oddz. Rękopisów, od stycznia 1951 organizował Oddz. Magazynów, Konserwacji i Introligatorni. Od 1948 prowadził również referat wystawowy. W 1946 na Uniw. Jagiell. uzyskał stopień doktora na podstawie, przygotowywanej jeszcze przed wojną, rozprawy *Ceny w Krakowie w latach 1796-1914*, opublikowanej nast. w Poznaniu w 1950. W 1952 rozpoczął pracę w B-ce Gł. Akad. Górniczo-Hutniczej w Krakowie jako kierownik Oddz. Gromadzenia, Uzupelniania i Oprac. Zbiorów pełniąc jednocześnie nieformalnie funkcję z-cy dyrektora B-ki **W. Piaseckiego. I VIII 1957 został mianowany wicedyrektorem, kierując do końca 1959 Oddz. Gromadzenia. I IV 1972 objął stanowisko dyrektora B-ki Gł. AGH. Kwalifikacje zdobył we Wrocławiu kończąc kurs bibliotekarski (1946/47) i zdając w 1948 egzamin bibliotekarski na stanowisko I kategorii. Po wprowadzeniu w szkolnictwie wyższym kategorii bibliotekarzy dypl., w 1961 został mianowany st. kustoszem dyplomowanym. W 1961 powołany został na Seniora Budowy B-ki Gł. AGH, dzięki jego zaangażowaniu w 1963 odbyło się poświęcenie kamienia węgielnego, a w 1966 B-ka Gł. mogła przenieść się do nowoczesnego, specjalnie zaprojektowanego dla potrzeb bibliot., pierwszego w Polsce budynku bibliot. o konstrukcji modularnej. Na emeryturę przeszedł 31 XII 1980. Niezależnie od pracy w B-ce Ossolińskich, w 1948-50 pracował jako st. asystent w Zakł. Historii Śląska i Słowiańszczyzny Zachodniej Uniw. Wrocławskiego, zaś w r. szk. 1950/51 wykładał dzieje książki w Liceum Bibliotekarskim i Technikum Księgarskim we Wrocławiu. Prowadził ponadto wykłady na wielu kursach bibliotekarskich, m.in. w 1949 – na ogólnopol. kursie dla bibliotekarzy związków zaw., w 1950 – dla bibliotekarzy miej. b-tek powsz., w 1951 – dla bibliotekarzy szkół średnich z woj. południowo-zachodnich. W 1956-57 kierował praktykami międzybibliot. organizowanymi przez Min. Szkolnictwa Wyższego i uczestniczył w nich jako wykładowca i egzaminator. W 1962 G. powierzono kierowanie środowiskowym kursem przygotowawczym do państw. egzaminu na bibliotekarzy dypl., był członkiem Państw. Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. przy Min. Szkolnictwa Wyższego (do 1974). Był wybitnym specjalistą z zakresu bibliografii. Podjął się zadania opracowania bibliogr. publikacji pracowników AGH od początku istnienia tej

uczelnii. Na czterdziestolecie istnienia AGH opublikował wraz z zespołem *Bibliografię publikacji pracowników Akademii Górniczo-Hutniczej z lat 1919-1958* (Kr. 1960), a nast. *Bibliografię publikacji pracowników Akademii Górniczo-Hutniczej z lat 1959-1967* (tamże 1969). Był autorem lub współaut. bibliografii: *Inwentarza rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu* (pod red. J. Turskiej, Wr. 1948-49 t. 1-2), *Bibliografii dotyczącej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (do roku 1939)* („Rocznik ZNiO” 1953 t. 4), z Amelią Dician opublikował *Materiały do III tomu Inwentarza rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich* („Ze Skarbca Kultury” 1952 z. 2 (3)). Długoletni członek Stow. Bibliotekarzy Pol., przez dwie kadencje był wiceprzew. Zarz. Oddziału Krakowskiego, a w 1967-70 – przew. Zarz. Okręgu SBP Kraków – Miasto. Odznaczony został Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955), Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975).

J. Krawczyk: M.L.G. (1910-1989) – dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej. [W:] *Bibliotekarze bibliotek specjalnych*. W. 2007 s. 27-31; *Wielka Księga 85-lecia Akademii Górniczo-Hutniczej*. Gliwice 2004 s. 104-105; *Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-2000*. W. 2001 s. 244 // Arch. AGH Kraków: Akta personalne.

Jerzy Krawczyk

GÓRSKA BARBARA ANNA (7 X 1924 Lwów – 17 V 2007 Wrocław) romanistka, bibliotekarka, badacz książki i drukarstwa. We Lwowie uczęszczała do Publ. Szkoły Powsz. im. Klementyny Tańskiej (1931-37), a nast. Prywatnego Gimn. Żeńskiego S.S. Urszulanek (1937-39). Pierwsze lata wojny spędziła w Krakowie, gdzie ukończyła Państw. Kurs Przygotowawczy dla Żeńskich Szkół Zaw. wyższego stopnia (1940/41) oraz I rok rzeźby w Państw. Szkole Przemysłu Artyst. (1941/42). Po powrocie do Lwowa ukończyła kurs jęz. niem. na Państw. Kursach Handlowych z pol. jęz. nauczania (1943) oraz uzupełniła 3 klasę gimn. w tajnym nauczaniu (1943/44). Po śmierci ojca wiosną 1944 przeniosła się do rodziny do Warszawy, a nast. do Tarnowa. Tam w II Żeńskim Państw. Gimn. i Liceum im. J. Tarnowskiego kontynuowała przerwana w czasie wojny naukę i uzyskała świadectwo dojrzałości (8 VII 1946). W r. akad. 1946/47 roz-

poczęła studia na Uniw. Wrocławskim na kierunku filologia francuska. Była studentką prof. Zygmunta Czernego (swojego nauczyciela z tajnych kompletów we Lwowie). Studia ukończyła w 1950, egzamin magisterski złożyła w listop. 1950 na Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Uzyskała stopień magistra filozofii w zakresie filologii francuskiej (dyplom w lutym 1951). Zainteresowanie tematyką teatru franc. kontynuowała, pisząc pod kierunkiem prof. Czernego pracę doktorską (pracy nie ukończyła). I II 1951 rozpoczęła pracę B-ce Zakł. Nar. im. Ossolińskich we Wrocławiu, gdzie zatrudniona była aż do przejścia na emeryturę w 1985. Pierwsze dwa lata pracowała w Dziale Opracowania (1951-53), nast. skierowano ją do Oddziału Starych Druków (w I I 1972 – I IV 1985 pełniła obowiązki kierownika). W 1963 awansowała na kustosa, trzy lata później została współpracownikiem Komisji Bibliografii i Bibliotekozn. przy Wrocł. Tow. Naukowym. Pozostając na emeryturze od 1985 pracowała w zmniejszonym wymiarze godzin do 31 X 1987. Po odejściu z Ossolineum, w 1988-93 podjęła pracę na części etatu w Oddz. Starych Druków B-ki Uniw. we Wrocławiu. Zorganizowała dwie duże wystawy: „Komisja Edukacji Narodowej na tle epoki” (1973; scenariusz przy współpracy A. Rejek-Jamróz i Z. Zachmacza) oraz „Książka polska wydana na Śląsku XV-XX wieku” (1975; scenariusz G., →A. Skura). Praca ze starymi drukami zaowocowała wieloma wartościowymi publikacjami. Należą do nich katalogi: *Katalog czasopism XVI-XVIII wieku w zbiorach Starych Druków Biblioteki Ossolineum* („Ze Skarbca Kultury” 1963 z. 15), *Katalog kalendarzy XVII-XVIII w. w zbiorach Biblioteki Ossolineum* (Wr. 1968), *Książka polska wydawana na Śląsku w XV-XVIII wieku. Katalog wystawy* (współaut. A. Skura, Wr. 1975). Zapoczątkowała wydawanie i uczestniczyła przy pracach nad I i II t. *Katalogu starych druków Biblioteki ZNiO. Polonica wieku XVII*. (współaut. W. Tyszkowski, Wr. 1991-1997; Nagroda Nauk. im. Adama Łysakowskiego za rok 1995). Efektem studiów G. są opracowania: *Na marginesie dwóch przekładów Włodzimierza Perzyńskiego w zbiorach rękopisów ossolińskich* („Rocznik ZNiO” 1957 t. 5 s. 667-675), *Bresslauer Mercurius aus dem Koenigreich Pohlen 1697-1699* („Ze Skarbca Kultury” 1972 z. 23 s. 253-269), *Nordischer Mercurius (1683-1684) w zbiorach Biblioteki Ossolineum* (tamże 1985 z. 40 s.

21-57), *Stanisława Orzechowskiego „Policzka Królestwa Polskiego” – fragment nieznanego druku z XVI w.* (tamże 1976 z. 27 s. 5-12). W ramach prac edytorskich przygotowała do druku i opatrzyła wstępem dwie publikacje: Jana Głuchowskiego *Ikones ksiązek i królów polskich* (Wr. 1979) oraz Jerzego Bocka *Naukę domową* (Wr. 1980). Jest autorką haseł w *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wr. 1971). Praca nad biogramem Christophe’a Plantina stała się impulsem do dalszych badań; w 1986 ukazała się monografia G. Krzysztof *Plantin i Officina Plantiniana* (Wr. 1986, w serii „Książki o Książce”). Zajmowała się również tłum. z franc., np. D. Prokofiewa, B.F. Stachiejewa: *Z korespondencji Władysława Mickiewicza z Warwarą Komarową* (tłum. ros. K. Heintsch; „Pamiętnik Literacki” 1964 R. 55 z. 3 s. 215-225), *La Bibliothèque de l’Institut National Ossolinski 1817-1967* (wspólnie z J. Długoszem, „Bulletin de l’UNESCO a l’intention des bibliothèques” 1968 Vol. 22 s. 181, 184). Była członkiem zespołu tłumaczy pol. wydania *Słownika mitologii greckiej i rzymskiej* P. Grimala (Wr. 1990). Była ponadto autorką recenzji (m.in.: „Studia o Książce” 1971 R. 2 s. 281-287; 1976 R. 6 s. 195-200). Od 1957 współpracowała z czasop. literacko-społ., gł. wrocławskimi, dostarczając im przekładów tekstów literackich i opracowań popularnonaukowych. W tyg. „Odra” w 1958-60 regularnie ukazywały się tłumaczone przez nią z jęz. franc. i ang. teksty takich autorów jak Marcel Aymé, Saki, O. Henry, Roman Gary, Henri Crespi. W 1958 nawiązała współpracę z Pol. Radiem we Wrocławiu, pisząc skecze, opowiadania, monologi i inne drobne formy literackie, adaptowane z literatur obcych. W 1951-80 należała do Zw. Nauczycielstwa Pol., 1959-60 do Koła Romanistów we Wrocławiu, a nast. do Wrocł. Koła Współpracy Nauk. Polski z Francją. Była również członkiem PTTK. Otrzymała Odznakę „Zasłużony działacz kultury” (1967), „Zasłużony dla Województwa Wrocławskiego i miasta Wrocławia” (1981), Złoty Krzyż Zasługi (1983) oraz Medal 40-lecia Polski Ludowej (1984).

K. Heintsch: Publikacje pracowników Biblioteki ZNiO PAN we Wrocławiu. – Ze Skarbcza Kultury 1967 z. 19 s. 238; K. Korzon, E. Galos: Publikacje pracowników Biblioteki Ossolineum 1968-1976. – Tamże 1971 z. 29 s. 154-155 // Arch. Zakładowe Biblioteki ZNiO: Akta personalne; Arch. Uniw. Wrocł.: Akta personalne // Inf. Autorki.

Weronika Karlak

GREFKOWICZ ALINA (23 XI 1927 Warszawa – 20 V 2005 tamże) laborantka, bibliotekarka. W czasie II wojny świat. ukończyła liceum na tajnych kompletach. Od 1942 działała w Szarych Szeregach uczestnicząc w akcjach małego sabotażu. Podczas Powstania Warsz. była łączniczką. W 1946 zdała eksternistyczną maturę, a do 1950 studiowała historię sztuki na Uniw. Jagiellońskim. Z bibliotekarstwem związała się w 1972 podejmując pracę w Dziale Informacyjno-Bibliogr. B-ki Publ. m.st. Warszawy, równocześnie rozpoczynając naukę zawodu w POKKB i kontynuując na Wydz. Filolog. UJ w zakresie bibliotekozn. i informacji naukowej. W 1970 uzyskała tytuł magistra, a w 1971 zdała egzamin na bibliotekarza dyplomowanego. W 1980-84 miała przerwę w pracy zaw. (przebywała z mężem w Algierii). Po powrocie do kraju rozpoczęła pracę w Dziale Bibliografii Czasopism Warszawskich. W 1989 przeszła na emeryturę. W 1992 wróciła do B-ki do Muz. Książki Dziecięcej, gdzie również zajmowała się opracowywaniem bibliografii. Odeszła z pracy w 1998. W pracach bibliogr. pomagała jej ogromna erudycja, odczytanie w literaturze klas. i współczesnej oraz znajomość jęz. obcych (hiszp., franc., ang., niem. i łac.). Dzięki działalności G. w NSZZ „Solidarność”, m.in. przy kolportażu niezależnej prasy B-ka wzbogaciła swoje zbiory publikacji drugiego obiegu. Opublikowała: *O początkach informacji bibliotecznej w Polsce* („Bibliotekarz” 1976), współdziałała przy oprac. publikacji *Bibliografia czasopism warszawskich 1579-1981* pod red. Konrada Zawadzkiego (W. 1994) oraz z →B. Krassowską przy oprac. *Bibliografii literatury dla dzieci i młodzieży 1918-1939* (W. 1995).

T. Jedynak: A.G. (1927-2005). [W:] Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 418-420 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Teresa Jedynak

GROTH PAWEŁ FRANCISZEK (14 IV 1901 Zelew, pow. wejherowski – 15 VIII 1985 Gdańsk) historyk, numizmatyk, bibliotekarz. Szkołę średnią ukończył w Państ. Gimn. Klasycznym w Wejherowie, gdzie 24 VI 1921 uzyskał świadectwo dojrzałości. Następnie rozpoczął studia w Uniw. Poznańskim w r. akad. 1921/22 na Wydz. Filozoficznym, w zakresie historii. Podczas studiów rozpoczął pracę zaw.; pracował jako nauczyciel historii w Szkole

Wydziałowej w Skarszewach (12 XII 1922 – 1 III 1924). W 1926-27 był wykładowcą na Uniw. Ludowym w Dalkach. Pracę pedag. kontynuował od 1927 w Państ. Gimn. i Liceum w Tczewie do 1939. Jednocześnie pracował społecznie, m.in. bardzo aktywnie włączył się w działalność Pol. Zw. Zachodniego; 4 VII 1930 uzyskał stopień prof. szkoły średniej. W okresie okupacji G. był członkiem ruchu oporu na Pomorzu. Od 1941 brał udział w podziemnej organizacji „Gryf Pomorski” na terenie pow. kościerskiego; był również organizatorem tajnego nauczania. Od 14 IV 1945 do 30 XI 1953 pracował w B-ce Miejskiej – obecnej B-ce Gdańskiej PAN. Pełnił tam w pierwszych latach powojennych funkcję z-cy dyrektora, nast. pracował na stanowisku kustosa w gabinecie rycin i map. W 1953 (I XII) przeszedł do pracy w Woj. Arch. Państ. w Gdańsku, na równorzędne stanowisko kierownika działu kartograficznego w stopniu kustosa, na którym pracował do 31 VIII 1957. W 1957 (I IX) G. powrócił do pracy w B-ce Gdańskiej PAN, gdzie jako kustosz, kustosz dypl. (I V 1962) i st. kustosz dypl. (I I 1968) do przejścia na emeryturę (31 XII 1968) kierował Działem Grafiki i Kartografii. Do 1980 pracował tam w niepełnym wymiarze godzin. Niezależnie od kierowania działem kartograficzno-ikonograficznym, porządkował kilkutysięczny zbiór ekslibrisów oraz prowadził oddział numizmatyczny, nawiązujący do tradycji B-ki Gdańskiej i posiadane od XVII w. *numophylacium*. Tworzył też kolekcje fotografii, ukazujące Gdańsk stary i współczesny; zorganizował od podstaw dział zbiorów specjalnych. Zasadą G. było stworzenie kartoteki dokumentacyjnej dla potrzeb odbudowującej się z ruin zabytkowej części Gdańska, która nadal służy architektom i urbanistom. Ogłosił w „Roczniku Gdańskim”, „Zapiskach Historycznych” i in. pismach szereg prac z dziedziny historii dawnej kartografii gdańskiej, m.in.: *Cenniejsze zabytki kartograficzne z XVI do XVIII wieku znajdujące się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Gdańsku* („Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” 1958 t. 4), *Egzemplarz relacji Boota z roku 1632 z odręcznymi rysunkami odnaleziony w Archiwum Gdańskim* („Rocznik Gdański” 1955 t. 14 s. 405-413), *Nieznany sztych Idziego Dickmanna z panoramą Gdańska* („Zapiski Historyczne Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 1958/59 t. 24), *Piotr Langau – kartograf gdański i jego mapa Pomorza Gdańskiego z roku 1659* (tamże). Był autorem biogra-

mów do *Polskiego Słownika Biograficznego* oraz *Słownika Pracowników Książki Polskiej*. Opracował również *Zarys historii miasta Kościerzyna* wydany w serii „Monografie Miast Polskich”, *Mało znane exlibrisy gdańskie i elbląskie* (Gdańsk 1968), *Zbiór obrazów Biblioteki Gdańskiej PAN* (tamże 1973), *Wystawa ekslibrisu polskiego XVI-XX w. Katalog* (tamże 1957). Publikował również artykuły zamieszczone w prasie codziennej i tygodniowej. Po przejściu na emeryturę zajął się sporządzaniem bibliografii historii Gdańska na zlecenie Inst. Historii PAN – Pracowni Historii Gdańska. Był współautorem „Bibliografii Pomorza Gdańskiego” (za lata 1969-72). G. był członkiem Tow. Przyjaciół Nauki i Sztuki, później Gdańskiego Tow. Naukowego (od 1961 w Komisji Rewizyjnej), członkiem Zarządu Oddz. Gdańskiego Pol. Tow. Archeologicznego i Numizmatycznego (1966-70) i prezesem (1970-71), przew. Rady Miejskowej Zw. Nauczycielstwa Pol. w B-ce Gdańskiej PAN (1959). Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta, odznakami honorowymi „Zasłużony Działacz Kultury” i „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”.

A. Groth: G.P.F. [W:] *Słownik Biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*. T. 2. Gdańsk 1994 s. 121-122; Dz. Bałtycki 1985 nr 173 (nekr.); Sprawozdania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Gdańsk 1986 s. 189 (nekr.). // Arch. Zakładowe B-ki Gdańskiej PAN: Akta personalne.

Jadwiga Blacharska

GROTOWSKI ŻELISŁAW (9 XII 1878 Rawa Maz. – 24 VIII 1937) historyk przemysłu, nauczyciel, bibliotekarz. Maturę zdał w 1898 w szkole Wojciecha Górskiego w Warszawie, nast. ukończył studia na Wydz. Prawa Uniw. we Fryburgu szwajcarskim, z tytułem doktora ekonomii (1909). W 1906 pracował w Muz. Nar. Pol. w Rapperswilu jako pomocnik bibliotekarza *W. Karczewskiego. Zajmował się gł. archiwalią zgrupowanymi w b-ce muzealnej, sporządził spisy rękopisów zawierające dokumenty emigracyjne i druki ulotne; ponadto sporządził opis archiwum wykorzystany w pracy *Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu* (Kr. 1906). Przekazał B-ce druki dot. historii dobroczynności w Polsce, zbiór czasopism pol. i zach., a także rękopisy i pierwodruki swych prac. W zniszczonych zbiorach rapperswilskich znajdowała się korespondencja G. z dyrektorem Muz. Józefem Gałęzowskim oraz Zygmuntem

Miłkowskim i Józefem Kordzikowskim. Z ramienia Zjednoczenia Tow. Młodzieży Pol. wchodził w skład Rady Stypendialnej Muz. Pol. w Rapperswilu, przynajmniej pomoc finansową Polakom kształcącym się na Zachodzie (1905-06). W 1907 przeniósł się do Warszawy, został wykładowcą Tow. Kursów Nauk. (1907-08). Uczył ekonomii w szkołach warsz. i na kursach handl. dla kobiet (1908-11), nast. kierował uczelnia p.n. Wyższe Kursy Handlowe z pol. jęz. wykładowym. Prowadził badania z zakresu historii gospodarczej i społ. Polski XVIII i XIX w., był autorem kilku książek i licznych artykułów dot. tej tematyki. Współprac. z red. *Wielkiej powszechnej encyklopedii ilustrowanej* (1907-12). W 1914-16 służył w II Brygadzie Legionów Pol., opublikował wspomnienia *Walki II Brygady Legionów* (Piotrków Tryb. 1916).

W. Cygan: Oficerowie Legionów Polskich 1914-1917. Słownik biograficzny. T. 2. W. 2006 s. 70; Słownik pseudonimów pisarzy polskich. T. 4. Wr. 1996 s. 208; Historia nauki polskiej. Pod red. B. Suchodolskiego. T. 4. Wr. 1987 s. 461; W. Kłyszewski: Z moich wspomnień. Kr. 1961 s. 105; Sprawozdanie z Zarządu Muzeum Narodowego Polskiego za rok 1906. Paryż 1907 s. 19, 30-32, 39; Toż za rok 1907. Paryż 1908 s. 20; Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej Józefa Piłsudskiego. T. 2: Zbiory Biblioteki Rapperswilskiej. Oprac. A. Lewak, H. Więckowska. W. 1938 poz. 2040, 2086, 2092, 2172, 2274, 2287 // Inf. S. Chankowskiego i J. Sygnarskiego z Fryburga.

Marek Wasiak

GRUCZYŃSKI STANISŁAW JERZY (22 X 1937 w. Jasienica Rosielna, pow. brzozowski – 11 X 1983 Wrocław) bibliotekarz, bibliotekoznawca, historyk książki, bibliofil. Szkołę podst. (1944-51) ukończył w rodzinnej wsi, liceum ogólnokształcące w Brzozowie (1951-55). W lutym 1956 przyjechał do Wrocławia i podjął pracę w Dzielnicowej B-ce Publ. Wrocław – Psie Pole jako kierownik jednej z filii. W 1957 podjął studia prawnicze na Uniw. Wrocławskim, które po roku przerwał i w 1958-63 studiował bibliotekozn. na tej uczelni; 15 X 1963 uzyskał tytuł magistra bibliotekozn. na podstawie pracy *Literatura polska w księgozbiorach inteligencji świeckiej Wrocławia XVII-XVIII w.* napisanej pod kier. prof. ***K. Głombiowskiego. Od 1 X 1963 – 30 IX 1964 odbył staż naukowy w Katedrze Bibliotekoznawstwa. W 1964-66 asystent, 1966-72 st. asystent, 1972-73 wykładowca, od 1973

do śmierci adiunkt w Inst. Bibliotekoznawstwa. Od 1 X 1978 – 30 IX 1981 podjął dodatkową pracę w Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych we Wrocławiu. W marcu 1973 otrzymał stopień doktora nauk hum. na podst. rozprawy *Księgozbiór i zainteresowania czytelnicze Ewarysta Andrzeja Kuropatnickiego (1734-1788)* (streszcz. w „Sprawozdaniach Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 1973 ser. A, t. 28; biogram Kuropatnickiego w PSB, Wr. 1971 t. 16), której promotorem był prof. →A. Knot. W 1974-75 pełnomocnik rektora ds. informacji nauk., opracował *Projekt organizacji uczelnianego systemu informacji naukowej w Uniwersytecie Wrocławskim*, postulujący zbudowanie nowego modelu organizacyjnego i funkcjonalnego informacji nauk. w Uniw., szeroko dyskutowany w uczelni i recenzowany przez specjalistów z innych środowisk. W 1975-81 z-ca dyrektora Inst. Bibliotekozn., od 1 II 1975 do śmierci kierownik Zakł. Bibliogr. i Informacji Naukowej. Aktywny realizator unowocześniania planów i programów studiów. Nawiązał współpracę Inst. z Zagranicą, gł. z Czechosłowacją i ZSRR. Uczestnik Międzynar. Sympozjum dla Wykładowców Teorii i Praktyki Informacji w Moskwie (1975). Odbył staże nauk. w Moskwie (1975), w Leningradzie w B-ce im. A.A. Żdanowa (1977, 1978), w Pradze (1979), w Bratysławie w Uniw. J.A. Komenskigo (1979-80). Jako dydaktyk specjalizował się w bibliografii i informacji naukowej. Wypromował 91 magistrów bibliotekoznawstwa. W badaniach nauk. koncentrował się na historii pol. bibliofilstwa i dziejów b-tek oraz współczesnej reklamie i propagandzie książki. Redagował dział *Bibliofilstwo polskie* w *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wr. 1971), który w znacznym stopniu opracował, autor hasła *Bibliofilstwo* w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* (W. 1976). Opublikował m.in. *O księgozbiorach i znakach bibliotecznych książąt Lubomirskich w XVIII wieku* („Roczniki Biblioteczne” 1965 R. 9 z. 1/2), *Z dziejów bibliofilstwa polskiego* (1982). W artykule programowym *Stan i problemy badań nad dziejami bibliofilstwa polskiego* („Studia o Książce” 1982) zawarł nowatorski projekt badań bibliof. pol., w którym akcentował charakterystyczne zjawiska w ruchu bibliof. różnych okresów i podkreślał znaczenie badań historii bibliof. dla poznania kultury narodowej. W pracy nauk. szczególnie interesowała G. postać renesansowego bibliofila Melchiora Krupki i jego księgozbiór. W tym kręgu badań pozostają pra-

ce z pogranicza bibliologii i historii literatury, szczególnie dot. S. Żeromskiego, m.in. *Marki ochronne (quasi-ekslibrisy) S. Żeromskiego jako forma zabezpieczenia praw autorskich* („Acta Universitatis Wratislaviensis” 1966 no. 40, „Bibliotekoznawstwo” t. 4) i *S. Żeromskiego potyczki z wydawcami* („Księgarz” 1968 R. 12 nr 3). Ceniony recenzent wielu prac z zakresu historii książki i inf. naukowej. Członek komitetów red., m.in. ossolińskiej serii „Książki o Książce” (red. kilku wyd. w niej książek), czasopism nauk.: „Roczniki Biblioteczne”, „Studia o Książce”, „Bibliotekoznawstwo” (1975-78), skryptów uniw., informatorów i przewodników metodycznych. W 1978-81 red. nac. „Biuletynu Uniwersyteckiego”. Bibliofil i popularyzator wiedzy o książce. Zgromadził wartościową kolekcję ekslibrisów, organizował wystawy i popularyzował wiedzę o ekslibrisach w różnych środowiskach. Czynnie uczestniczył w życiu bibliof. w Polsce. Brał udział w VIII Międzynar. Kongresie Bibliofilów (Kraków – Jędrzejów – Warszawa 1973), w krajowej naradzie tow. bibliof. w Łodzi (1974), w Ogólnopol. Zjeździe Bibliofilów w Toruniu (1978), w zjeździe Tow. Przyjaciół Książki w Dusznikach Zdroju (1983), prezes Oddz. Wrocławskiego TPK (1979-1982), członek zwyczajny Łódzkiego TPK (od 1974). Autor licznych prac i wykładów popularnonauk. m.in. w cyklu „Powszechne wykłady uniwersyteckie” wygłosił odczyt *Z dziejów bibliofilstwa polskiego* (1972, opublikowany w: *Książka, jej dzieje i funkcja społeczna*, Wr. 1975, seria „Powszechne wykłady uniwersyteckie”). Aktywny działacz społ. i polit.; członek Zrzeszenia Studentów Pol., PZPR (1970-80). Odznaczony m.in. Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), Srebrną Odznaką „Zasłużony dla Woj. i Miasta Wrocławia” (1977), Srebrnym Odznaczeniem im. Janka Krasickiego (1977), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1979). Otrzymał nagrody: III stopnia Min. Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1977), dyplom honorowy Min. Kultury i Sztuki (1976) i liczne nagrody Rektora Uniw. Wrocławskiego.

J. Starnawski: G.S.J. [W:] Słownik badaczy literatury polskiej. T. 5. Łódź 2002 s. 123-124; K. Migoń: S.J.G. [W:] Uczeń wrocławscy. T. 2. Wr. 1994 s. 29-30; Bibliografia prac J.S.G. za l. 1965-1983, zest. A. Jabłońska [dok. elektronicz.]. – Tryb dostępu: <http://www.ibi.uni.wroc.pl/bibl/b7.htm> [dostęp z dn. 10.09.2008] // Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne RK-120/Gruczyński S.J. l. 1963-1983.

Bożena Koredczuk

GRUŻEWSKA IZABELLA (11 XI 1900 Warszawa – 3 XII 1973 tamże) bibliotekarka. Uczyła się na Kompletach Stefanii Sempołowskiej, później w Gimn. im. Klementyny z Tańskich Hoffmanowej. W 1918 podjęła pracę w Czytelnicy Warszawskiego Tow. Dobroczyńności. W 1921 odbyła roczną praktykę w B-ce Uniw. w Poznaniu, w 1924-25 w księgarni *E. Wende. W 1926-28 jako stypendystka Wydz. Bibliotekarskiego Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. pracowała w B-ce Uniw. Warsz. i w B-ce Nar. przy wydawnictwie „Urzędowy Wykaz Druków”. W 1929 podjęła pracę na stanowisku bibliotekarza w B-ce Publ. m.st. Warszawy, kolejno w Dziale Zasadniczym, w Dziale Informacyjnym, w b-kach dla dzieci i wypożyczalniach dla dorosłych. W 1943 wskutek zamknięcia placówek bibliot. pracowała w Poradni Młodzieżowej na Pradze i Żoliborzu, gdzie w czasie Powstania Warsz. opiekowała się dziećmi i chorymi. Po powrocie do Warszawy 5 XI 1946 podjęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy w Dziale Zasadniczym. W 1947 (30 IX) objęła kierownictwo B-ki Dzielnicowej Warszawa-Północ. W 1948 wróciła do B-ki Gł. na stanowisko kustosa, kierownika Działu Centr. Opracowania, nast. kierownika Oddz. Wydawnictw Periodycznych. W 1954 objęła kierownictwo Czytelnicy Nauk. II na Żoliborzu (ul. Próchnika 8), a w 1955, w związku z decentralizacją, została kierownikiem B-ki Publ. m.st. Warszawy – Dzielnicowej Żoliborz. Od 1 XI 1965 do 1 III 1958 analogiczną funkcję pełniła w Dzielnicowej Śródmieście; 1 III 1958 wróciła na Żoliborz na swoje poprzednie stanowisko, 1 IV tr. przeszła na emeryturę. G. udzielała się społecznie. W 1926 współpracowała przy organizacji wystawy „Książka, jej dzieje i funkcja społecznej” na Zjeździe Bibliofilów i Bibliotekarzy. W 1933 pracowała przy reorganizacji B-ki Kasy im. Mianowskiego, a także B-ki Związku Zaw. Literatów i Dziennikarzy. Współpracowała przy redakcji bibliografii „Wiadomości Literackich”. Przez wiele lat była członkiem Komisji Kultury Dzielnicowej Rady Nar. Warszawa – Żoliborz, gdzie usilnie zabiegała o rozwój czytelnictwa na Żoliborzu i Bielanych.

Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Teresa Churska-Czarnecka

GRYDZEWSKI MIECZYSLAW, pierwotnie Grützhändler (27 XII 1894 Warszawa – 9 I 1970 Londyn) redaktor, publicysta, krytyk, historyk, wydawca. W czasie I wojny świat. rozpoczął studia prawnicze na Uniw. Moskiewskim, ukończył je w Warszawie, pod kier. prof. *M. Handelsmana, uzyskując w 1922 tytuł doktora nauk filozoficznych. W trakcie studiów rozpoczął współpracę z pismem „Pro arte et studio”, później „Pro arte”, a w 1918 został jego red. naczelnym. Jako autor debiutował na łamach 2 zes. „Pro arte” tekstem *Konstytucja 3 Maja a Deklaracja praw człowieka i obywatela*. Po studiach pracował w red. nocnej „Kuriera Polskiego”. Wydawał (od 1920) i redagował (od 1922) mies. literacki „Skamander”, skupiając wokół pisma grupę poetycką o tej samej nazwie. Miesięcznik ukazywał się w 1920-1928 oraz 1935-1939. W 1924-1939 redaktor współwydaw. z →A. Bormanem „Wiadomości Literackich” oraz dodatków: „To-To”, „Pani” i „Pologne Litteraire”. W 1936 redagował i wydawał miesięcznik „Przyjaciel Psa”, jedno z pierwszych pism skierowanych do miłośników kynologii. W 1931-32 prowadził „Kronikę zagraniczną” na łamach red. przez K. Wierzyńskiego „Kultury”. Po wybuchu II wojny świat. „Wiadomości Literackie” przestały wychodzić, ostatni numer, datowany na 3 IX 1939 nie trafił do kolportażu. G. przez Rumunię przedostał się do Paryża, gdzie w marcu 1940 przystąpił do wydawania emigracyjnego tyg. „Wiadomości Polskie, Polityczne i Literackie”. Po klęsce Francji redakcja przeniosła się do Londynu. Z przyczyn polit. G. był wówczas nieoficjalnym red. nacz. pisma, jako red. figurował Zygmunt Nowakowski. W lutym 1944 tyg. został zamknięty przez władze brytyjskie, które odebrały redakcji przydział papieru. G. wydał kilkanaście almanachów w broszurowej formie, w seriach „Biblioteka Wczoraj i Dziś” (7 tomów) i „Biblioteka Ziemi Naszej”, a także poza seriami, będących *de facto* kontynuacjami tyg., gromadzącymi tych samych autorów, redagowanych wedle tego samego klucza – jako mieszanina tekstów archiwalnych i nowych. W czasie wojny (1940-44) G. red. również (z Z. Nowakowskim) serię wydawniczą „Książnica Polska” dla wydaw. M.I. Kolin. Przygotowywał (1944-1946) pod pseud. Scrutator recenzje z książek brytyjskich dot. Polski, drukowane w pol. pismach emigracyjnych (m.in. „Orzeł Biały”, „W drodze”, „Tygodnik Polski”, „Polska Walcząca”, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”), zredagował na zamówienie Min. Informacji i

Dokumentacji oraz 2 Korpusu Pol. (Pol. Sił Zbrojnych na Zachodzie) trzy antologie literackie (polska proza, poezja i esej), z których ukazała się tylko *Wiersze polskie wybrane. Antologia poezji od «Bogu rodzicy» do chwili obecnej* (1945); red. tomy poezji *Wiersze o Warszawie* (1941), *Warszawa w pieśni. Wiersze i poematy* (1947) oraz wspólnie z Ksawerym Pruszyńskim *Kraj lat dziecinnych*. Był autorem publikacji historycznych. W kwietniu 1946 wznowił wydaw. tyg. pn. „Wiadomości”, których red. pozostał do 1966, kiedy przekazał red. Michałowi Chmielowcowi. W „Wiadomościach” tworzył samodzielnie działy: „Polonica”, „Książki nadesłane”, „Kronikę”, a także erudycyjną rubrykę „Silva rerum” podpisywaną pseud. Silva. Wybór notatek wchodzących w skład tej rubryki został wydany pt. *Silva rerum. Teksty z lat 1947-1969* (Gorzów Wlkp. 1994). G. powołał w 1957 emigracyjną Akad. Literatury (zw. Jury „Wiadomości”, a po śmierci red. – Akad. Grydzewskiego) przyznając coroczną Nagrodę „Wiadomości” za najlepszą książkę wydaną na emigracji i najlepszy utwór drukowany na łamach tyg. (do 1990). Był red. i współwyd. I. tomu *Dzienników J. Lechonia* (1967). Laureat nagród: „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza” (1950), im. Anny Godlewskiej (1967), Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (1967).

Inwentarz Archiwum „Wiadomości” (1946-1981)... Oprac. M.A. Supruniuk, A. Jadowska, M. Karpińska. Toruń 2006; Książka o G. Szkice i wspomnienia. Londyn 1971; „Wiadomości” i okolice. Szkice i wspomnienia. Red. M.A. Supruniuk. T. 1-2. Toruń 1995-1996; R. Habiełski: Niezłomni, nieprzejednani. Emigracyjne „Wiadomości” i ich krąg 1940-1981. W. 1991; S. Kossowska: Galeria przodków. W. 1991; „XXX-lecie Wiadomości”. Pod red. T. Terleckiego. Londyn 1957; B. Dorosz: G.M. [W:] Współcześni polscy pisarze i badacze literatury. Słownik Biobibliograficzny. Red. J. Czachowska, A. Szałagan. T. 3. W. 1994 // B-ka Uniw. M. Kopernika, Arch. Emigracji Toruń: Materiały archiwalne; Arch. „Wiadomości” (1946-1981) oraz Arch. „Wiadomości Polskich, Politycznych i Literackich” (1940-1944).

Aneta D. Jadowska

GRZESZCZUK STANISŁAW (11 XI 1934 Kraków – 20 X 1999 tamże) historyk literatury polskiej, księgoznawca, bibliotekarz. W 1952 uzyskał maturę w I Liceum Ogólnokształcącym im. B. Nowodworskiego w Krakowie i podjął studia polonist. na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jagiell., które ukończył

w 1956. W 1960 uzyskał stopień doktora nauk hum., w 1966 doktora hab., w 1967 stanowisko docenta na UJ i tr. objął stanowisko wicedyrektora B-ki Jagiell. ds. nauk. i wydawniczych oraz opieki nad zbiorami specjalnymi (do 1974), w 1978-81 był dyrektorem B.J. Zorganizował (wraz z ówczesnym dyrektorem ***J. Baumgartem) studia biblioteczne na UJ; był kierownikiem (1974-94) Zakł., a nast. Katedry Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UJ. W 1973 otrzymał nominację na prof. nadzw. UJ. W 1967-75 G. redagował „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”. W 1984 uzyskał tytuł prof. zwyczajnego. W 1994 zorganizował i został kierownikiem Katedry Edytorstwa i Nauk Pomocniczych w Inst. Filologii Pol. UJ; równocześnie w 1967-92 był wykładowcą w Wyższej Szkole Pedagog. w Rzeszowie, gdzie położył podwaliny pod rozwój badań nad literaturą staropolską. Z tego okresu pochodzi m.in. książka *Między historią i bibliografią literatury staropolskiej. Studia* (Rzeszów 1992); zapoczątkował też serię *Arcydziała literatury polskiej. Interpretacje* (Rzeszów 1978-90 t. 1-3). Współpracował z Wyższą Szkołą Pedagog. w Katowicach i Uniw. Śląskim (z ówczesnym Zakł. Bibliotekozn. Inst. Literatury i Kultury Pol. w Sosnowcu). W 1996 objął stanowisko prof. zw. na Wydz. Filolog. w Inst. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UŚ. Kierował Zakł. Nauk Pomocniczych, prowadził konwersatoria i seminaria z informacji nauk., edytorstwa i zastosowań komputerów do badań bibliograficznych. Wypromował wielu magistrów i 5 doktorów. G. był autorem wielu ważnych dla literatury staropolskiej tekstów. W 1974-86 redagował *Katalog czasopism polskich Biblioteki Jagiellońskiej* (t. 1-9) w oprac. A. Biłyk, zredagował też (wraz z ***A. Kawecką-Gryczową) pracę zbior. *Dawna książka i kultura* (Wr. 1975). Prowadził badania wraz z Danutą Hombek nad prospektami wyd. i drukami reklamowymi XVIII w. Zainicjował prace nad *Katalogiem rękopisów średniowiecznych B.J.* Był redaktorem słownika *Pisarze staropolscy. Sylwetki* (1991-97 t. 1-2). Dziełem zamykającym pracę nauk. i wyd. G. jest publikacja dokumentacyjno-bibliogr. pt. *Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII wieku* (przy współudziale D. Hombek, pod red. Z. Golińskiego, Wr. 1992-96 t. 1-4). Przez wiele lat pełnił funkcję przew. Kolegium Dyrektorów B-tek Głównych Szkół Wyższych, był członkiem Kolegium Dyrektorów B-tek Centr., Prezydium Nar. Zasobu Bibliot., Centr. Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Nauk.,

przew. Komisji Edytorstwa i Dokumentacji Komitetu Nauk o Literaturze Pol. PAN, członkiem Komisji Historycznoliterackiej krak. oddziału PAN i teje Komisji katowickiego oddziału PAN. W 1989-91 przewodniczył Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. i Dypl. Dokumentalistów Min. Edukacji Narodowej. Został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977), Odznaką „Zasłużony dla Województwa Rzeszowskiego” (1983), Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Był też wielokrotnie nagradzany przez władze resortu szkolnictwa wyższego.

Wspom. pośm.: Barok 1999 t. 6 z. 2 (12) s. 275-277 (R. Ocieczko); Prz. Bibl. 1999 z. 3 s. 214-242 (W. Pindłowa, z fot.); Biul. Bibl. Jagiell. 1994 R. 44 nr 1/2, druk. 2000 s. 287-290 (D. Hombek, z fot.); Jęz. Pol. 2000 R. 80 z. 3/4 s. 275-276 (J. Godyń); Roczn. Hist. Prasy Pol. 2000 t. 3 (5) s. 151-155 (A. Jarosz); Ruch Lit. 2000 R. 41 z. 1 (238) s. 109-114 (J. Gruchała); B. W [inklowa]: S.G. [W:] Słownik współczesnych pisarzy polskich. Ser. 2. T. 1. Red. J. Czachowska. W. 1977 s. 317-320; J. Tazbir: Sowizdrzalskie zagadki. – Prz. Hist. 1983 t. 74 s. 337-345; J. P [itera]: S.G. [W:] Współcześni polscy pisarze i badacze literatury. Słownik bibliograficzny. T. 3. Red. J. Czachowska, A. Szałagan. W. 1994 s. 175-178; D. Hombek: Bibliografia prac S.G. [do 1993 r.]. – Biul. Bibl. Jagiell. 1994 R. 49 nr 1/2 s. 7-34; Taż: Bibliografia prac S.G. za lata 1994-2000. – Tamże 2000/2001 nr 1/2 s. 207-211; Ci co odeszli... [W:] Biblioteka i informacja w komunikowaniu. Red. M. Kocójowa. Kr. 2000 s. 280 (z bibliogr., fot.); M. Kisiel: G.S. [W:] Literatura polska XX w. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1. W. 2000 s. 212; J. Gruchała: S.G. (11 XI 1934 – 20 X 1999). [Kr. 2000]; Tenże: S.G. [W:] Złota księga Wydziału Filologii. [Red.] J. Michalik, W. Walecki. Kr. 2000 s. 755-767; Tenże: G.S. [W:] Słownik badaczy literatury polskiej. Red. J. Starnawski. T. 5. Łódź 2002 s. 124-129 // Arch. UJ Kraków; Arch. UŚ Katowice: Akta personalne.

Andrzej Linert, Beata Żółdowska-Król

GRZESZCZYK KAZIMIERA zob. SOKOŁOWSKA-GRZESZCZYK Kazimiera

GUSTOLEK ALEKSANDRA (15 IV 1946 w. Święta Katarzyna k. Kielc – 21 I 2007 Szczecin) historyk, bibliotekarka. W 1968 ukończyła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 1968-69 pracowała jako bibliotekarz w Woj. i Miej. B-ce im. H. Łopacińskiego w Lublinie. Od 1970 podjęła pracę w Pedagog. B-ce Woj. im. H. Radlińskiej w

Szczecinie. Ukończono w 1983 Studia Podypl. z zakresu Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. związały ją z bibliotekozn., z którego kilka lat później zdobyła II stopień specjalizacji zawodowej. W 2002 otrzymała awans na nauczyciela dyplomowanego. Od 1985 była dyrektorem Pedagog. B-ki Woj. im. H. Radlińskiej. W tym okresie B-ka została odznaczona Medalem Pamiątkowym z okazji „200-lecia Komisji Edukacji Narodowej” oraz Odznaką Gryfa Pomorskiego, a także Medalem „50 lat polskiego Szczecina”. Dzięki inicjatywie G. placówka otrzymała od Kuratora Oświaty w Szczecinie pozwolenie na prowadzenie Kursów Kwalifikacyjnych dla bibliotekarzy szkolnych Szczecina i województwa. W strukturach B-ki utworzyła Muz. Oświaty, w którym organizowano m.in. wystawy edukacyjne. Wiedzę zdobytą w Studium Podypl. Organizacji i Zarządzania Oświatą oraz na kursach dla edukatorów w ramach Programu TERM-IAE oraz Programu TERM-IAE – „Doskonalenie Zarządzania Oświatą”, dzieliła się ze słuchaczami studiów podypl. szczecińskich uczelni. Przez wiele lat pracowała jako nauczyciel specjalizacji księgarz i technik księgarstwa w Zespole Szkół Ekon. Nr 1 w Szczecinie. Po przejściu na emeryturę w 2004 kontynuowała pracę dydaktyczną na Studiach Podypl. Bibliotekozn. i Technologii Informacyjnej. W okresie pracy zawodowej sprawowała wiele funkcji; była członkiem Krajowej Rady Bibliot. przy Min. Kult. i Dziedzictwa Nar., przewodniczącą ds. Stopnia Specjalizacji Zaw. dla Bibliotekarzy oraz konsultantem ds. b-tek szkolnych. Za szczególne zasługi dla oświaty szczecińskiej otrzymała Odznakę „Gryfa Pomorskiego”, Honorową Odznakę Stow. Bibliotekarzy Pol., Złotą Odznakę ZNP, Medal 40-lecia PRL, Medal Komisji Edukacji Nar., a także liczne nagrody resortowe.

Kronika działalności bibliotek i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1996 nr 3 s. 63-65; O. Janowska, A. Gustołek: Jubileusz Biblioteki. – Refleksje. Miesięcznik Nauczycieli 1996 nr 14 s. 41; A. Gustołek: 50 lat Biblioteki Pedagogicznej. – Szpak 1996 nr 17 s. 41; E. Porada: Centrum Informatyki Edukacyjnej. – Tamże 1996 nr 18 s. 49 // Centrum Doradztwa i Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie, Woj. Biblioteka Pedagog. Akta personalne.

Anna Bąkowska, Urszula Pleskacz

GWIZDŹ ANDRZEJ (5 IV 1923 Warszawa – 8 XII 1998 tamże) prawnik, dyrektor Biblioteki Sejmowej. Ukończył Państw.

Gimn. i Liceum im. Stefana Batorego, uzyskując maturę w 1940 na tajnych kompletach. W czasie okupacji był żołnierzem Armii Krajowej. Dwukrotnie aresztowany (w 1943 i w 1944) przez kilka miesięcy przebywał w obozie koncentracyjnym na Majdanku. Walczył w Powstaniu Warszawskim, za udział w nim został odznaczony (londyńskim) Krzyżem Armii Krajowej. Studia prawnicze ukończył w 1947 na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1948 podjął pracę na Wydz. Prawa w Katedrze Prawa Państw. Uniwersytetu Warszawskiego; w 1952-55 zmuszony był opuścić uniwersytet, pracował jako adiunkt w Inst. Nauk Prawnych PAN, kontynuując jednak zajęcia dydaktyczne na Wydz. Prawa. W 1956 uzyskał doktorat, w 1971 – stopień doktora habilitowanego. Nadanie G. tytułu profesora nadzwyczajnego napotykało na sprzeciw władz partyjnych, otrzymał go dopiero w czerwcu 1987. Na stanowisko profesora zwyczajnego został powołany 22 I 1993; jesienią tego roku przeszedł na emeryturę, ale nadal brał czynny udział w życiu naukowym. Był doradcą i konsultantem naczelnych organów państwa, m.in. jako przedstawiciel rządu uczestniczył w pracach nad przygotowaniem projektu nowej konstytucji. W 1947-91 pracował w Kancelarii Sejmu, pełniąc wiele ważnych funkcji; uczestniczył także w pierwszym etapie prac prowadzonych w Biurowej Sejmowej nad utworzeniem systemu informacji prawniczej, przedstawiając (wspólnie z L. Kubickim) niezależny projekt systemu (*Założenia metodologiczne zautomatyzowanego rejestru przepisów prawnych obowiązujących w Polsce*. W: *Zautomatyzowane systemy informacji prawniczej. Referaty przedstawione na seminarium w Bratysławie*, W. 1977). W 1981 (25 IX) został powołany na stanowisko dyrektora Biurowej Sejmowej w Warszawie i sprawował je do 30 X 1991. W ujęciu G., znawcy parlamentaryzmu pol., funkcja Biurowej Sejmowej jako Biurowej Parlamentu polegała nie tylko na udostępnianiu odpowiednio gromadzonego i opracowanego księgozbioru, przydatnego do pracy Sejmu, lecz na antycypowaniu, przynajmniej niektórych, potrzeb legislacyjnych posłów, w tym na sporządzaniu wydawnictw informacyjnych. W ramach, zainspirowanej przez G., serii materiałów prawno-porównawczych Biurowa Sejmowa przygotowywała dla posłów szereg opracowań pomocniczych i zbiorów aktów prawnych z zakresu problematyki prawno-ustrojowej i parlamentarnej. Tematykę opracowań wyznaczał przedmiot działalności legislacyjnej Sejmu i przewidywane zainteresowanie sprawą. Serią materiałów źródłowych, zainicjowaną przez G. w 1990, w związku z pracami podję-

tymi w Sejmie nad przygotowaniem projektu nowej konstytucji Rzeczypospolitej Pol., kontynuowaną przez B-kę Sejmową po dzień dzisiejszy, jest seria prezentująca przekłady tekstów konstytucji państw obcych. Przedsięwzięciem, w którego realizację G. był zaangażowany zarówno jako dyrektor B-ki Sejmowej, jak i z racji znajomości historii pol. parlamentaryzmu, były prace prowadzone w l. 80. nad utworzeniem i organizacją Muz. Sejmu Pol.; rozpoczęty wówczas proces gromadzenia wszelkich materiałów obrazujących historię pol. parlamentu jest po dzień dzisiejszy kontynuowany przez Dział Muzealiów B-ki Sejmowej. G. przykładał wielką wagę do utrzymywania międzynarod. kontaktów z b-kami parlamentarnymi państw obcych. Aktywnie uczestniczył w pracach Międzynar. Federacji Stow. i Instytucji Bibliotekarskich (IFLA), w szczególności w dwóch jej sekcjach: Sekcji Inf. Rządowej i Wydawnictw Urzędowych oraz Sekcji B-tek Parlamentarnych, pozostając w zarządzie tej drugiej przez parę kadencji. Na forum tych sekcji G. promował B-kę Sejmową, jej zbiory i zadania w pracy Sejmu, akcentował rolę w dokumentowaniu i popularyzacji nar. tradycji instytucji parlamentarnej. Jako jeden z pierwszych na tym samym forum oprac. informację o wydawnictwach urzędowych i parlamentarnych publikowanych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej (*Official publications in Eastern Europe*. W: *Government publications collections in libraries: status, problems and recommendations for an undervalued Resource. Paper from an IFLA seminar London, august 12-14, 1987*, Berlin 1992 s. 68-77). W dużej mierze dzięki niemu B-ka Sejmowa jako jedna z nielicznych b-tek z krajów Europy Środkowej i Wschodniej zyskała prestiż i uznanie na arenie międzynarodowej. G. działał także aktywnie w

Międzynar. Stow. B-tek Prawniczych (ILAL), którego B-ka Sejmowa członkiem jest od 1978. Doceniając znaczenie ścisłej współpracy b-tek parlamentarnych w wymianie międzynarod. wydawnictw urzędowych i parlamentarnych, czynił także starania o rozwijanie i pogłębianie stosunków bilateralnych z b-kami parlamentarnymi zarówno krajów zach., jak i krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Sprawując funkcję dyrektora B-ki Sejmowej, G. brał też udział w krajowym życiu bibliotecznym. Uczestniczył m.in. w pracach na rzecz krajowego systemu bibliot., a w szczególności w realizacji ogólnopol. planu specjalizacji zbiorów materiałów bibliotecznych. W 1988-92 pełnił funkcję wiceprzew. Pol. Komitetu Współpracy z IFLA. Włączał się także w działalność Stow. Bibliotekarzy Pol. m.in. partycypując we wstępnej fazie prac zespołu powołanego przez Zarząd Gł. SBP do oprac. projektu nowej ustawy o b-kach. W 1988-92 był członkiem Rady Nauk. B-ki Nar. oraz członkiem Rady Nauk. B-ki PAN. Za pracę w służbie państw. został odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, tytułem honorowym „Zasłużonego Działacza Kultury”.

Z. Jarosz: A.G. 1923-1998. – *Studia Iuridica* 1999 t. 23 s. 225-228; T. Koperska: A.G. (1923-1998). – *Prz. Bibl.* 1998 z. 4 s. 385-387; J. Mordwiłko: Naukowa twórczość Profesora A.G. – *Studia Iuridica* 1995 t. 28 s. 11-17; Tenże: A.G. (1923-1998). – *Państwo i Prawo* 1999 z. 5 s. 69-71 (z fot.); J.W. Popkowski: Profesor doktor habilitowany A.G. (1923-1998). – *Prz. Sejmowy* 1998 z. 6 s. nlb. 1-4; Z teorii i praktyki konstytucjonalizmu. Prace ofiarowane Profesorowi A.G. – *Studia Iuridica* 1995 t. 28 // Arch. Kancelarii Sejmu Warszawa: Akta personalne sygn. G-62.

Teresa Koperska

H

HAISIG ROMAN (30 IV 1904 Lwów – 29 VI 1961 Wrocław) bibliotekarz. Ukończył szkołę powszechną we Lwowie, nast. uczęszczał do gimn. tamże, później w Czortkowie. W 1923 złożył egzamin dojrzałości i wstąpił na Wydz. Chemiczny Politechniki Lwowskiej; po dwóch latach studiów przeniósł się na Wydz. Leśny. W 1929 uzyskał absolutorium i rozpoczął pracę w Urzędzie Katastralnym w Stryju, nast. został przeniesiony do Lwowskiej Izby Skarbowej, gdzie pracował do lutego 1939. W tym czasie złożył egzamin dypl. na Wydz. Rolniczo-Leśnym Politechniki Lwowskiej. Okres II wojny świat. spędził we Lwowie. W 1944 był st. asystentem w Katedrze Hodowli Lasu Politechniki Lwowskiej, nast. został przeniesiony na stanowisko st. bibliotekarza do B-ki Politechniki Lwowskiej, gdzie pracował do maja 1946. Jako repatriant przyjechał do Wrocławia, gdzie 16 IX 1946 został zatrudniony w B-ce Politechniki Wrocław. jako st. asystent w charakterze bibliotekarza I kat. i zajmował się m.in. zakupem książek dla B-ki. Dzięki zaangażowaniu H. w 1946 uruchomiono Czytelnię Ogólną, nad którą sprawował opiekę i był odpowiedzialny za dobór księgozbioru. W 1948 został mianowany bibliotekarzem, w 1954 – kustoszem. H. oprac. indeks haseł katalogu rzeczowego (*Sachkatalogu*) w wersji pol., w układzie alfabetycznym oraz działowym, podając przy każdym haśle jego odpowiednik w jęz. niem., gdyż B-ka posiadała gł. zbiory niemieckojęzyczne. W 1952 został kierownikiem Działu Bibliogr.-Informacyjnego. Do zadań H. należało również klasyfikowanie nowych nabytków do odpowiednich działów, księgozbiór B-ki gromadzony był w układzie działowym, z działami znakowanymi literowo od A do Z. W 1951 wprowadzono gromadzenie wg *numerus currens*, pozostawiając w Czytelnii układ działowy. H. rozpoczął budowę nowego katalogu przedmiotowego w jęz. polskim. Prowadził zajęcia z katalogowania przedmiotowego dla studentów bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego. Przygotowywał w B-ce wystawy książki nauk. i technicznej, które były anonsowane w prasie. Był aktywnym członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol. i Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. Został wyróżniony

Nagrodą Rektora Politechniki Wrocław. za osiągnięcia w pracy nauk. i dydaktycznej (1953), Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955) oraz Odznaką Wyzwolenia Dolnego Śląska (1960).

Arch. Politechniki Wrocław.: Akta personalne R. H., sygn. 147/1 p.123 // Inf. S. Pietraszki.

Marek Dubiński, Stanisław Pietraszko

HARASOWSKA JADWIGA z d. Brożek (3 IV 1896 Kraków – 11 II 1978 Balderton k. Newark, Wlk. Brytania) dziennikarka, pedagog, y d a w c a . Ukończyła żeńską szkołę wydziałową im. A. Mickiewicza w Krakowie i seminarium nauczycielskie. Studiowała w Inst. Muzycznym w Krakowie i Krakowskiej Akad. Handlowej. Po studiach uczyla w jednym z krakowskich gimn., prowadząc chóry i naukę śpiewu. Była inicjatorką założenia Krakowskiego Tow. Oratoryjnego i w jego ramach prowadziła do 1930 chór mieszany. Na początku l. 30-tych podjęła współpracę z „Ilustrowanym Kurierem Codziennym”, do 1938 redagowała „Dodatek Ogrodniczo-Hodowlany”. W 1939, po opuszczeniu Polski wraz z mężem Adamem Jerzym Harasowskim, znalazła się w Glasgow, gdzie rozpoczęła działalność wydawniczą. W 1940 zainicjowała tam powstanie Tow. Szkocko-Polskiego (The Scottish-Polish Society) i założyła Polski Chór. W czerwcu tr. zaczął ukazywać się „Kurier Glasgowski”. Po kilku numerach pismo zmieniło nazwę na „Wiadomości Polskie”, powstało przy nim wydawnictwo p.n. *Wiadomości Polskie*, które wydało (1940-41) *Najpiękniejsze polskie kolendy* w opracowaniu A. Harasowskiego, z przedmową Zygmunta Nowakowskiego (Glasgow 1940 – 3 wyd., wznowione później przez Książnicę Polską) oraz A. i J. Harasowskich *88 latwych lekcji języka angielskiego* (1941). W listop. 1940 założyła z mężem i szkockim drukarzem Williamem McLellanem, wydaw. The Polish Library – Książnica Polska. Pierwsze pol. książki ukazały się na początku 1941 (M. Dynowska *Polska w zwyczaju i obyczaju*, S. Żeromski *Wiatr od morza*). Książnica specjalizowała się w wydaw. muzycznych; jej nakładem ukazały się w ang. tłum. pieśni S. Moniuszki, M. Karłowicza, I.J. Paderewskiego i in. Książnica przygotowała dwa dzieła zbiorowe: *Straty kultury polskiej* pod red. A. Mordęgi i T. Terleckiego oraz *Wielka Brytania. Kraj – ustrój – kultura*, wyd. staraniem Pen Clubu Polskiego. Oficyna publikowała również poezję i prozę autorów emigracyjnych, książki dot. II wojny świat., przedrukowywa-

ła powieści E. Orzeszkowej, W. Reymonta, M. Rodziewiczówny. Od marca 1941 H. wydawała pismo „The Clasp o’Fren’ship” – „Ogniwo Przyjaźni”, które składało się z tekstów ang. i pol.; kontynuowało numerację zamkniętych „Wiadomości Polskich”. W kwietniu 1942 „Ogniwo Przyjaźni” zostało zlikwidowane, a w jego miejsce zaczęła ukazywać się, tylko w jęz. ang., periodyk „The Voice of Poland”. Ostatni numer tego czasop. ukazał się 20 II 1944, w związku z odebraniem przez władze brytyjskie przydziału papieru. Przez kilka miesięcy H. wydawała jako rekompensatę dla subskrybentów pisma broszury w serii „A Polish Library Pamphlets”. W sierpniu tr. uzyskała zgodę na wznowienie pisma pt. „The Glasgow Courier”. Na pocz. 1945 wydawnictwo wróciło do nazwy „The Voice of Poland” i ukazywało się z wielkimi przerwami do 1947. W 1948 wydaw. Książnica Polska zostało zamknięte z powodu braku odbiorców pol. książki. Księgarnia w Glasgow działała do 1953, nast. została przejęta przez londyńską firmę Alma Book Co.

J. Kowalik: Polskie czasopiśmiennictwo emigracyjne po roku 1939. Zarys historyczno-bibliograficzny. [W:] Literatura polska na obczyźnie 1940-1960. Red. T. Terlecki. T. 2. Londyn 1965; M.A. Supruniuk: O prasie polskiej emigracji wojennej. – Zesz. Hist. [Paryż] 1993 z. 106 // B-ka Uniw. M. Kopernika, Arch. Emigracji Toruń: Arch. Książnicy Polskiej.

Paulina Matysiak

HEBAL JÓZEF (13 I 1923 Busk k. Lwowa – 3 I 1994 Szczecin) nauczyciel, bibliotekarz. Urodził się na Kresach Wschodnich. W czasie II wojny świat. uczył się na tajne komplety liceum hum. w Busku. Po wojnie rozpoczął studia polonist. na Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nie ukończywszy studiów wyjechał do Chojnic, gdzie od 1 I 1950 uczył jęz. pol. w tamt. Liceum i szkole zawodowej. Od 1 IX 1951 do końca 1955 pracował w liceum w Łobzie na Pomorzu Zach., pełniąc równocześnie funkcję przew. Zarządu Okręgu Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Od 1 I 1956 podjął pracę w B-ce Gł. Woj. i Miej. B-ki (obecnie Książnica Pomorska) w Szczecinie jako kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego. Wykonywał także badania zlecone przez Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Nar. w Warszawie. Ukończył Państw. Kurs Bibliotekarski I i II stopnia w Jarocinie. W 1957 utworzył dla bibliotekarzy Pomorza Zach.

„Biuletyn Informacyjny”, załączek późniejszego „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” (1959); należał do pierwszego zespołu redakcyjnego. W 1960 został kierownikiem Oddz. Inwentaryzacji i Klasyfikacji w Dziale Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, a od grudnia 1966 kierownikiem Działu. Kompetencje i zaangażowanie H. przyczyniły się w dużej mierze do stworzenia wartościowego księgozbioru B-ki Gł. WiMBP w Szczecinie, dzięki czemu nadano jej w 1967 status b-ki naukowej. Był znawcą książki dawnej i współczesnej, miał szerokie kontakty na rynku księg. i antykwarycznym, z wydawcami krajowymi i zagranicznymi. Znał jęz. ros., ukraiński, ang., niem. i francuski. Był jednym z najbardziej zasłużonych bibliotekarzy Ziemi Szczecińskiej. Działał w Sekcji Bibliogr. Stow. Bibliotekarzy Pol. i w Tow. Przyjaciół Szczecina. Był ławnikiem w Sądzie Pow. w Szczecinie. Za osiągnięcia w pracy zaw. i społ. otrzymał odznakę „Gryfa Pomorskiego” (1971), Srebrny Krzyż Zasługi (1973), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1979) i Złoty Krzyż Zasługi (1984).

J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni Medalem SBP. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 44; S. Maruszczak: Bibliotekarz z umiłowania. Wspomnienie o J.H. (1923-1994). – Tamże 1994 nr 1-2 s. 59-61 (z bibliogr., fot.); C. Judek: J.H. – współzałożyciel czasopisma „Bibliotekarz Zachodniopomorski”. – Tamże 2004 s. 104-106 // Arch. Działu ds. Organizacji Pracy i Kadry Książnicy Pomorskiej Szczecin: Akta personalne.

Cecylia Judek

HEIMAN-JARECKI ALEKSANDER (11 IX 1886 Łódź – 14 I 1966 Sydney, Australia) przemysłowiec, fundator gmachu biblioteki, bibliofil. Pochodził ze spolonizowanej rodziny żydowskiej, która w II Rzeczypospolitej przeszła na katolicyzm. Ukończył szkołę handl. w Łodzi i Manchester School of Technology. Od 1919 był kierownikiem, a od 1933 – prezesem Spółki Akcyjnej Wyróbów Bawełnianych „Wola” w Warszawie. W 1934 wybrano go prezesem Zw. Przemysłu Włókienniczego w Polsce. H.-J. był senatorem Sejmu RP IV kadencji (1935-38) z woj. łódzkiego. Opublikował wiele artykułów na tematy gospodarcze. W 1939 wyjechał do Francji, po II wojnie świat. osiadł w Australii. Aktywnie działał społ., m.in. na rzecz Pol. Macierzy Szkolnej w Gdańsku, Oddz. Łódzkiego Pol. Tow. Historycznego; był jednym z założycieli Tow. Przyjaciół Nauk w Łodzi. Za

namową **J. Augustyniaka zaangażował się w budowę nowego gmachu Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi, stanął na czele społecznego Komitetu Budowy Biblioteki Publicznej. Na forum Oddziału Łódzkiego Związku Przemysłu Włókienniczego zaproponował, by w ten sposób uczcić pamięć Marszałka J. Piłsudskiego zamiast ufundować pomnik. W 1935 (13 V) Związek uchwalił wyasygnowanie środków na ten cel; ponieważ przemysłowcy nie wywiązali się ze zobowiązania, H.-J. wyłożył całą kwotę, którą przeznaczono na koszty budowy. Od 1927 był członkiem Towarzystwa Bibliofilów w Łodzi; wiadomo, że zgromadził w Łodzi bogatą bibliotekę, jednak jej losy nie są znane.

Nekr.: Dz. Łódzki 1966 z 22 II; Tyg. Powsz. 1966 nr 40 s. 6; H.-J.A. [W:] M. Smogorzewska: Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939. T. 2. W. 2000 s. 214-215 (z fot.); Budowa nowego gmachu Biblioteki Publicznej w Łodzi. – Bibliotekarz 1938 s. 94; W. Wierciorok: Biblioteka Publiczna w Łodzi 1917-1957. W. 1965 s. 60; J. Dunin: Moja Łódź pełna książek. Łódź 2002 s. 18.

Magdalena Rzadkowska

HERTZ ZOFIA z d. Neuding (27 II 1911 Warszawa – 20 VI 2003 Maisons-Laffitte pod Paryżem, Francja) notariusz, wydawca. Od 1920 mieszkała w Łodzi, gdzie ukończyła gimnazjum żeńskie Romany Konopczyńskiej-Sobolewskiej. Studiowała prawo na Uniwersytecie Warszawskim (1928-32); w 1933 jako pierwsza kobieta w Polsce zdała egzamin na stanowisko notariusza i pracowała w kancelarii notarialnej w Łodzi. Po wybuchu II wojny światowej znalazła się we Lwowie, skąd została wywieziona przez NKWD do Maryjskiej Republiki Autonomicznej. W 1941 wstąpiła do Armii Polskiej, organizowanej przez gen. Władysława Andersa, z 2 Korpusem Pol. w 1944 dotarła do Włoch. Pracowała w Wydziale Kultury i Prasy, w red. gazet „Orzeł Biały” i „Dziennik Żołnierza APW [Armii Polskiej na Wschodzie]”. W 1943 w Bagdadzie rozpoczęła współpracę z J. Giedroyciem w wydawnictwach wojskowych. W marcu 1946 objęła sekretariat Instytutu Literackiego w Rzymie, następnie w Maisons-Laffitte. H. zajmowała się administracją i księgowością, adiustowała teksty, robiła korektę, tłum. z jęz. franc. i wł., prowadziła rubrykę „Humor krajowy” w „Kulturze”. We Francji dbała o współpracę z paryskimi drukarniami Société Nouvelle d’Imprimerie et d’Edition (do 1952) i Władysława Langzama (do 1989). Od l. 70. organizowała stoisko Instytutu Literackiego na Międzynarodowych Targach Książki we

Frankfurcie n. Menem, gdzie zawierano umowy wydaw. z podziemnymi pol. oficynami m.in. z „NOWĄ”. Po śmierci J. Giedroycia, wraz z jego bratem Henrykiem, kierowała działalnością Instytutu Literackiego i kontynuowała wydawanie „Zeszytów Historycznych”. Została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta (2000), Medaille d’Or de la Ville Maisons-Laffitte (2001), była laureatką nagrody edytorskiej pol. PEN-Clubu (2000). W grudniu 2001 objęła honorowym patronatem zorganizowaną w B-ce Nar. w Warszawie wystawę *Od Buzuluku do Bolonii. Działalność wydawnicza na szlaku Armii Polskiej na Wschodzie* i napisała słowo wstępne do katalogu.

I. Chruślińska: Była raz Kultura... rozmowy z Z.H. Lub. 2003 (z fot.); Ostatnie lato w Maisons-Laffitte. Oprac. H.M. Giza. Wr. 2007 s. 67-172 (z fot.); M. Grochowska: Zofia, Zygmunt i „Kultura”. – Gaz. Wyb. (dod. Wysokie Obcasy) 2009 nr 102 s. 10; M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Wr. 1999 s. 401; A. Kłossowski: Książka polska na obczyźnie XX wiek. Toruń 2003 s. 173-174.

Magdalena Rzadkowska

HERWICH MAKSYMILIAN (19 IV 1907 Świdnica – 27 VII 2005 Warszawa) pocztowiec, właściciel biblioteki, ofiarodawca książek. W 1918 zamieszkał w Pleszewie, ukończył gimnazjum w Krotoszynie. W 1926-29 studiował w Warszawie na Wydziale Konsularnym Wyższej Szkoły Handlowej i w Instytucie Wschodnim (japonistyka), uczęszczał do Szkoły Muzycznej im. M. Karłowicza (1931-33). Od 1932 pracował w Ministerstwie Poczty i Telegrafów w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej został wywieziony do obozu koncentracyjnego we Flossenbürgu (Bawaria). Po II wojnie światowej powrócił do pracy w Ministerstwie, został naczelnikiem Wydziału Emisji Znaczków. W 1959-73 był sekretarzem Biura Światowego Związku Poczty w Bernie i redaktorem mies. „Union Postale”. Po przejściu na emeryturę pozostał w Szwajcarii, w 2000 wrócił do Polski. H. był autorem art. *Jak „funkcjonowała” poczta w obozie koncentracyjnym* („Przegląd Poczty” 1946 z. 1 s. 15-16) oraz publikacji dot. działalności Poczty Pol. i emisji znaczków pocztowych (m.in. w pracy zbior. *Polskie znaki pocztowe*, W. 1960 t. 1). W okresie 20-lecia międzywojennego zgromadził w Warszawie, wraz z żoną Zofią (1892-1986) nauczycielką, pisarką, tłumaczką, bogaty księgozbiór. Ocalała część biblioteki, którą odbudowywał po 1945, przewiózł

do Berna i stale powiększał. Zbierał literaturę piękną m.in. pierwsze wyd. XIX i XX-wiecznej prozy pol. i światowej, biografie, albumy grafiki i malarstwa, rozprawy nauk. z różnych dziedzin (np. językoznawstwa, dziejów teatru, historii, obyczajów) w jęz. ang., franc., niem., pol., ros. i japońskim. Gromadził także nuty, z których wiele było mu dedykowanych jako pianiście. W Warszawie i w Bernie Herwichowie prowadzili salon literacko-muzyczny, w którym gościli pisarzy, poetów, publicystów ofiarujących do ich b-ki książki z autografami. Od 1986 H. był donatorem pol. b-tek; wspierał m.in. B-kę Publ. im. A. Fiedlera w Krotoszynie, Muzeum Regionalne im. H. Ławniczaka i jego b-kę, b-ki Liceum im. Kołłątaja i Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego tamże, Szkoły Podstawowej nr 49 w Warszawie, placówki w Pleszewie i we Wrocławiu, książkami ze swojej b-ki. Przekazywał dary pieniężne, które pozwoliły dofinansować wydawanie czasop. regionalnego „Rzecz Krotoszyńska”, oraz publikacji m.in.: H. Kasperskiej *Krotoszyn. Informator historyczny* (Krotoszyn 1994). Przyczynił się do wyd. autobiograficznej powieści Z. Herwichowej *Na dnię szkatułki* (W. 1989). Za działalność społ. został uhonorowany tytułem „Przyjaciel Krotoszyna” (1994), był też odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1995).

S. Manturzewski: Dobry człowiek z Krotoszyna. – *Rzecz Krotoszyńska* 1995 nr 21; Tamże 1994 nr 12; 1995 nr 4; I. Zielińska: Życie pasjonującego. – *Początki Polska* 1995 nr 2; Szkoły podstawowe Pragi Północ (1906-1994). W. 1994 // Inf. Autorki oraz E. Bukowskiej i H. Kasperskiej.

Magdalena Rzadzokowska

HILCHEN MICHAŁ JERZY (14 I 1945 Warszawa – 10 VI 2009 tamże) księgoznawca, wydawca, bibliofil, antykwarisz. Po ukończeniu szkoły podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego nr 1 na warsz. Żoliborzu, w 1962-69 studiował polonistykę na Uniw. Warszawskim. W 1969-80 i 1996-2000 był asystentem w Inst. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UW. Opiekował się Kołem Nauk. Studentów Bibliotekozn., prowadził wraz ze studentami rejestrację zasobów b-tek parafialnych (starych druków i rękopisów) w Diecezji Tarnowskiej. Rozpoczął również współpr. z dr ***M. Sipayłło z Działu Starych Druków B-ki UW, opracowując proveniencje zbiorów tej b-ki. Zainteresowania naukowe i bibliofilskie H.

obejmowały dawną książkę i kulturę, historię i estetykę książki i grafiki, oprawoznawstwo – dawną i współczesną oprawę artyst., nauki pomocnicze księgoznawstwa, gł. paleografię i in. nauki o piśmie, chronologię, heraldykę i genealogię. Z tego też zakresu prowadził zajęcia dydaktyczne na UW. W 1980-84 pracował w Warsz. Antykwariacie Nauk. (ul. Świętokrzyska, nast. Al. Ujazdowskie), gdzie był z-cą kierownika, oprac. zabytkowe książki (stare druki, edycje bibliofilskie, oprawy artyst.). W 1984 został pracownikiem nauk.-dydaktycznym Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie, wykładowcą na Wydz. Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. Jeszcze podczas pracy na UW podjął współpracę z Katedrą Konserwacji Starych Druków i Grafiki, prowadził wykłady, od 1979 także teoretyczne prace dyplomowe magistrantów, był promotorem 45 prac. W ASP pełnił przez wiele lat funkcje: członka Rady Wydziału, przew. Rady Bibliot., członka Kuratorium Fundacji ASP oraz przew. Uczelnianej Komisji Rewizyjnej NSZZ „Solidarność”. W okresie jubileuszu 50-lecia Wydz. Konserwacji (1997) oraz 100-lecia ASP (2002) H. włączył się bardzo aktywnie w przygotowywanie obchodów, wystaw i wydawnictwa. Od 1997 do przejścia na emeryturę w 2008 był kierownikiem Zespołu Dydaktycznych Pomocniczych powołanego w 1991 na Wydz. Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP. Równoległe z pracą w ASP, w 1985-92 był st. kustoszem w B-ce Nauk. Zamku Królewskiego w Warszawie, zajmując się nauką, księgoznawczym opracowaniem zabytkowego księgozbioru (gł. proveniencjami i oprawami) oraz pracami nad restytucją kolekcji królewskiej. W 1992 przebywał w Rzymie na stypendium Fundacji Lanckorońskich prowadząc badania księgoznawcze, przede wszystkim w B-ce Watykańskiej nad Biblią z Urbino. Przez cały okres pracy zaw. H. popularyzował sprawy książki na spotkaniach tow. bibliofilskich i nauk., na kursach organizowanych przez Stow. Bibliotekarzy Pol., Stow. Księgarzy Pol., w wywiadach prasowych oraz audycjach radiowych i telewizyjnych. Brał czynny udział w wielu konferencjach, seminariach i sympozjach nauk., przedstawiając referaty, komunikaty czy głosy w dyskusji, m.in. na dorocznym Sesjach Varsavianistycznych B-ki Publ. m.st. Warszawy. W 2001-06 przygotowywał merytorycznie i prowadził Sesje kontynuując dzieło →K. Zawadzkiego i →J.W. Gomulickiego. W 2003 przedstawił referat o *H. Wilderze i jego antykwariacie. Podczas sesji organizowanych

przez Pol. Tow. Bibliologiczne i B-kę Nar. „Warszawa stolicą książki” w 2004 prezentował *Warszawskie środowisko antykwaryczne*, w 2005 na sesji „Książka nie zna granic” *Polsko-Niemieckie kontakty antykwaryczne*. H. był autorem i kuratorem wystaw z zakresu książki, grafiki oraz konserwacji dzieł sztuki (oprac. kształt ekspozycji oraz katalogi) prezentowanych w kraju i za granicą, m.in. z prof. Aleksandrem Gieysztozem zorganizował na Zamku Królewskim w Warszawie wystawę faksymiliów najcenniejszych zbiorów Vaticanu (1990). Do ważniejszych publikacji H. należą: *Działalność wydawnicza wielkomięskiej biblioteki publicznej na przykładzie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ludwika Waryńskiego w Łodzi* („Bibliotekarz” 1974 nr 3 s. 79-81), *Nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa* (W: *Metodologia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*, Poznań 1976 s. 137-142), *Ogólnopolski Bibliofilów Zjazd* („Przegląd Księgarski i Wydawniczy” 1978 nr 12 s. 1, 6-7), *Schöne und bibliophile Buch in Polen* („Marginalien. Zeitschrift für Buchkunst und Bibliophile” 1983), *Pomyślał, rysował, wykonał F.J. Radziszewski...* (W: *Oprawy artystyczne Franciszka Joachima Radziszewskiego*, Łódź 1987), *Oprawy polskie: wystawa zorganizowana przez Bibliotekę Narodową i Oddział Warszawski TPK* (W. 1987), *Aukcyjne reminiscencje* („Bibliofil” 1987 s. 14), *Tadeusz Gronowski: 5.X.1894-20.II.1990. Pierwsza wystawa połączona ze sprzedażą dzieł Artysty* (W. 1991), M. Rokosz: *O istocie bibliofilstwa* (opr. edyt., inskr. i kolofon, W. 1993), *Tadeusz Tuszewski: wystawa jubileuszowa* (W. 1997), T. Tuszewski, T. Leszner: *Ekzlibrisy dla Bonawentury Lenarta* (wg koncepcji edyt., w ukł. graficznym i staraniem typogr. oraz z posłowiem i stosownymi inskr. H., W. 1997), *Sztuka konserwacji: półwiecze warszawskich studiów konserwatorskich: wystawa na Zamku w Malborku* (z J. Szpor, Malbork, W. 1997; też w wersji ang.i niem.), *Bibliofile i biblioteki* (W: *Bibliofilstwo warszawskie*, W. 1998), *Prywatne aukcje księgarskie w powojennej Warszawie* (W: *Warszawskie aukcje księgarskie*, W. 1998 s. 21-28), *Hieronim Wilder i jego Antykwariat Polski* (W: *Dawne antykwariaty warszawskie*, W. 2003 s. 7-18), *Tradycyjne znakowanie książek* („Cenne, bezcenne, utracone” 2003 nr 1/2), *Polsko-niemieckie kontakty antykwaryczne* („Wiadomości księgarskie” 2005 R. 12 nr 4 s. 52-57), *Bibliothemata: Wystawa typografii Andrzeja Tomaszewskiego towarzysząca 18 Sesji Varsavianistycznej „Grafika książki*

warszawskiej” (W. 2008). Był red. i współred. licznych wydawnictw, m.in.: *Biblioteca Apostolica Vaticana: Duchowe zwierciadło kultury zachodu* (z A. Gieysztozem, W. 1989), *Polnische Bildungszentren der Künstler-Konservatoren* (z M. Ciechańską, W. 1999), „*Conservatio aeterna creatio est*” (W. 2004), *Zastosowanie laserów w konserwacji zabytków i dzieł sztuki* (W. 2005). Ponadto opublikował szereg recenzji i okazjonalnych druczków bibliofilskich. Uczestniczył w międzynarod. Targach Książki w Lipsku i Frankfurtu nad Menem, prezentował dorobek bibliofilów pol. w niem. miastach podczas Bibliophilen Reise zorganizowanej przez Deutsche-Polen Institut w Darmstadtzie (1990), współprac. ze stoiskiem antykwariatów pol. na I Międzynar. Targach Książki o Sztuce we Florencji (1992). Organizował i kierował stoiskami prezentującymi osiągnięcia ASP w Warszawie, ASP w Krakowie, Uniw. M. Kopernika w Toruniu w zakresie kształcenia konserwatorów dzieł sztuki (w tym również książki) na Targach Denkmal w Lipsku (1998, 2000). W 2000 stoisko otrzymało Złoty Medal Targów. Współorganizował wystawy przedstawiające osiągnięcia konserwacji dzieł sztuki w Polsce w Fachhochschule Hildesheim w Hildesheim (1998), w Inst. Pol. w Rzymie (1999), w siedzibie Rady Europy w Brukseli oraz Nar. Archiwum Limburgii w Maastricht (2000). H. był rzeczoznawcą Stow. Księgarzy Pol. w zakresie książki zabytkowej, wspomagał swoją wiedzą pol. antykwariaty, b-ki i muzea; występował jako biegły sądowy; oprac. katalogi aukcyjne; wykładał na kursach księgarskich i antykwarycznych. W 1999 zorganizował dla przedsiębiorstwa Desa Unicum Antykwariat Bibliofilski, kierował nim, przygotował i przeprowadził aukcję z bardzo dobrze oprac. katalogiem. Prowadził wiele aukcji antykwarycznych, bibliof. oraz charytatywnych, często pomagając w przygotowaniu materiałów oraz opisów eksponatów, m.in. przez wiele lat prowadził aukcje organizowane przez Antykwariaty Warszawskie „Lamus” Hanny i Andrzeja Osełków i Stow. „Przymierze Rodzin”. W 1975 został członkiem Oddz. Warsz. Tow. Przyjaciół Książki. W 1981-83 był Prezesem Oddziału, od 1983 do rozwiązania TPK 16 III 2002 – Prezesem Zarz. Głównego. H. był inicjatorem, pomysłodawcą, projektantem i organizatorem bibliof. spotkań, wystaw oraz wydawnictw TPK. Gromadził zbiory z zakresu historii i estetyki książki, kultury i obyczaju, podręczniki savoir-vivre’u, stare druki, gł. *M.

Grölla, książki w oprawach artyst., gł. *F.J. Radziszewskiego oraz druki bibliofilskie. W wielu katalogach bibliof. wystaw z ostatnich 30 lat są zarejestrowane druki ze zbiorów H. na nich prezentowane. Miał wybitne zdolności gawędziarskie, oratorskie oraz łatwość tworzenia ad hoc okolicznościowych tekstów rymowanych, które często wydawał jako druki bibliof. własnego projektu i własnym sumptem. Od września 1980 był aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność”, działał w Komisjach Zakładowych: Przedsiębiorstwa Państw. „Dom Książki”, Zamku Królewskiego i ASP w Warszawie. Był kolporterem podziemnej prasy i znaczków, wykładowcą Latającego Uniw., pracował w Komitecie Obywatelskim, organizował i prowadził aukcje na rzecz „S”. Zasiadał w jury (niekiedy przewodnicząc) Międzynar. Biennale Współczesnego Ekslibrisu w Muzeum w Malborku, konkursów w Muzeum Drukarstwa Warsz., m.in. na iluminację kart *Biblii* Gutenberga, w 2009 w II Konkursie im. Leona Marszałka (Pol. Tow. Wydawców Książek); był członkiem Kapituły Nagrody Hetmana Kolekcjonerów Polskich im. Jerzego Dunin-Borkowskiego w Krośniewicach. Był członkiem Archikonfraternii Literackiej, w 2007 otrzymał godność protektora czynnego, oraz Tow. Przyjaciół Książki, Tow. Bibliofilów Pol. w Warszawie, Pol. Tow. Bibliologicznego, Pol. Tow. Heraldycznego, Tow. Literackiego im. Adama Mickiewicza, Kaliskiego Tow. Przyjaciół Nauk, Tow. Bibliofilów im. Joachima Lelewela w Toruniu, Stow. Księgarzy Pol., Tow. Rapperswilskiego, Gutenberg Gesellschaft w Moguncji. H. był Kawalerem bibliof. Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem (Albi Corvi cum Heliantho nr 15), przyznanego przez Kapitułę Lubelskiego Tow. Miłośników Książki w 1985, Orderu Św. Stanisława. Za działalność na rzecz kultury podziemnej został wyróżniony odznaczeniem „Zasłużony Działacz Kultury” (1999) i srebrnym medalem „Zasłużony Sztuce – Gloria Artis” (2008).

Nekr. Gaz. Wyb. z 12, 15, 16, 17, 18, 19 VI 2009; Rzeczpospolita z 17 VI 2009; A. Skrzypczak: M.H. (1945-2009). – Wiad. Księgarskie 2009 nr 3 s. 74-77; Tenże: M.H. (1945-2009). – Prz. Bibl. 2009 z. 3 s. 435-438 (z fot.); Ludzie polskiej książki – M.H. – Wydawca 2008 nr 11-12 s. 16-17; M.H. we wspomnieniach bibliofilów. W. 2009 (z fot., bibliogr. przedmiot. i podmiot.); J. Dunin-Horkawicz: Bibliofilstwo. [W:] Wielka Encyklopedia PWN. T. 4. W. 2001 s. 9; Księga Pamiątkowa Ogólnopolskiego Zjazdu Bibliofilów w Toruniu (23-24 września 1978).

Toruń 1982 s. 13, 50, 83-84, 160-164; VII Walny Zjazd Delegatów TPK. – Komunikat Tow. Przyjaciół Książki 1983 s. 7; European and American Constitutionalism: Old Prints Exhibited at the Royal Castle. W. 1987 s. 6, 8; Oprawy polskie: wystawa zorganizowana przez Bibliotekę Narodową i Oddział Warszawski TPK. W. 1987 s. 4, 106; Informator PTB. W. 1996 s. 40; R. Nowoszewski: Bibliografia druków warszawskich towarzystw bibliofilskich 1921-1997. W. 1997; Varsaviana: Rara et curiosa. Trzecia wystawa kolekcjonerów warszawskich. W. 1997 s. 18-19; Wydział Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie: 1947-1997. W. 1997 s. 119; X Salon Bibliofilski TPK. Oprac. R. Nowoszewski. W. 1998 s. 16-17; Warszawskie uniwersyteckie studia bibliotekoznawcze i informacyjne (1951-2001). W. 2002 s. 94, 169; A. Skrzypczak: Bibliografia osobowa pracowników IINiSB za lata 1951-2000. W. 2002 s. 60; A. Myjak: ASP w Warszawie – nadanie tytułu doktora honoris causa Borysowi Woźnickiemu. – Biul. Informacyjny Konserwatorów Dziel Sztuki 2004 nr 3-4 s. 108; Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie 1921-2006: tradycja i współczesność. W. 2006 s. 19, 20, 22 // Słownik „Niezależni dla kultury 1976-1989” [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: www.sloownik-niezaleznidlakultury.pl [dostęp z dn. 10.09.2009]; Absolwenci Wydz. Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki ASP. Oprac. U. Skonieczna [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: www.asp.waw.pl [dostęp z dn. 26.08.2009] // Dokumenty z arch. domowego.

Anna Radziejowska-Hilchen

HISZPAŃSKA-NEUMANN MARIA ZOFIA (28 X 1917 Warszawa – 12 I 1980 tamże) grafik, drzeworytniczka, ilustratorka. Uczyła się w szkole elementarnej J. Kowalczykówny i J. Jaworkówny w Warszawie. W 1935 ukończyła Gimn. J. Popielawskiej i J. Roszkowskiej i podjęła studia w warszawskiej Akad. Sztuk Pięknych w pracowni *S. Ostoi-Chrostowskiego, które ukończyła w 1939. W 1941 została aresztowana za działalność konspiracyjną i wywieziona do obozu koncentracyjnego Ravensbrück-Neubrandenburg, gdzie nadal tworzyła. Specjalnością H.-N., prócz grafiki, była ilustracja książkowa, jej debiutem w tej dziedzinie były prace wykonane wspólnie z innymi drzeworytnikami do druku bibliof. *Staroświecki sklep* (W. 1938). Od końca l. 40. XX w. zajęła się projektowaniem okładek i obwolut, nast. ilustracji i oprac. całej strony zdobniczej książki (projekt makiety, przerywniki, litermictwo). Współpracowała ze Spółdz. Wydaw. „Wiedza” (nast. „Książka i Wiedza”), Państw. Inst. Wydaw., Spółdz. Wydaw. „Czytelnik”,

Inst. Wydaw. „Nasza Księgarnia”, Inst. Wydaw. „PAX”, Wydaw. Państw. „Iskry”. Dorobek ilustratorski H.-N. liczy ok. 60 pozycji. Jej pasją było oprac. graficzne poezji i prozy średniowiecznej, do najważniejszych prac należą: *Kwiatki św. Franciszka* (W. 1948), *Wielki Testament* F. Villona (W. 1950, 1982), *Pieśń o Rolandzie* (W. 1952), *Wojna żaków z pannami* R. Brandstaettera (W. 1952), *Żakeria* P. Merimee (W. 1952), *Legendy o królu Arturze* S. Undset (W. 1957), *Szaleńcy boży* Z. Kossak (W. 1957). Sławę zyskały ilustracje do poematu F. Garcii Lorki *Yerma* (W. 1951) i cyklu dzieł pisarzy skandynawskich, na który składają się *Sagi islandzkie* A. Górskiego (W. 1960), *Saga o Njalu* (Poznań 1968), *Saga rodu z Laxdalu* (Poznań 1973) i *Saga z Egilu* (Poznań 1974). Ostatnią książką z ilustracjami H.-N. była *Nie wszystkich umrę* J. Jaworskiej (W. 1975). Przeżycia obozowe utrwaliła w rysunkach z *Cyklu obozowego*, niektóre z nich wykonała w Ravensbrück i cudem uratowała. Zdobily one m.in.: *Serca za drutem. Wspomnienia z Sachsenhausen* K. Jaworskiego (Lub. 1959) i tomik poezji *Ravensbrück. Wiersze obozowe* (W. 1961). Wiele miejsca w swojej twórczości poświęcała dzieciom tworząc cykl rysunków *Nasze dzieciaki* i ilustrując literaturę dziecięcą m.in. *I miasto i wioska to jeden nasz świat* M. Konopnickiej (W. 1950), *O Kacperku Warszawiaku* K. Jeżewskiej (Kr. 1950), *Kwiatki Małgorzatki* M. Kownackiej (W. 1950). W swojej pracy wielką wagę przywiązywała do szczegółów i detali, które nadawały książce cechy dzieła sztuki, wzbogacały tekst. Większość książek ilustrowanych przez H.-N. zdobią drzeworyty na prawach oryginału. Jej twórczość docierała do szerokiego kręgu odbiorców także dzięki drzeworytom wydaw. m.in. na pocztówkach. Wykonywała też obrazy-reliefy polichromowa-

ne oraz tradycyjne mozaiki i mozaiki-reliefy o tematyce Męki Pańskiej, które zdobiły miejsca kultury religijnej. Pierwsza wystawa indywidualna prac H.-N. odbyła się w Warszawie w 1961, uczestniczyła w wielu krajowych i zagr. wystawach dot. książki i ilustracji (Meksyk 1956, Włochy 1957, Niemcy 1959, Egipt 1960). W 1949-79 uczestniczyła w wystawach zbior. Zw. Pol. Artystów Plastyków (m.in. medalierstwa i rysunku *Dziecko w PRL* w Warszawie, *Polska grafika współczesna* we Wrocławiu, *Polski kunszt* w Danii). Jej prace posiadają w swoich zbiorach galerie i muzea w Polsce (Bydgoszcz, Kraków, Łódź, Warszawa, Wrocław) i na świecie (Aleksandria, Bazylea, Berno, Drezno, Florencja, Meksyk, Ravensbrück). Została uhonorowana m.in. II nagrodą na Ogólnopol. Wystawie Książki i Ilustracji (1951), Nagrodą im. W. Pietrzaka za całokształt twórczości (1967), nagrodą Stow. PAX w XXX-lecie Grafiki Warszawskiej (1975); odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959), Srebrnym Medalem Rzymskiej Accademiae Internationale „Tommaso Campanella” (1970).

J. Białostocki: M.H.-N. W. 1963; B. Kowalska: M.H. świat czerni i bieli. – Prz. Artystyczny 1961 nr 2 s. 23-26; R. Osiewała: M.H.-N. – artystka książki. – Acta Univ. Lodziensis. Folia Librorum 2006 t. 13 s. 103-121 (z bibliogr.). // Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: R. Osiewała: Świat czerni i bieli w ilustracjach M.H.-N., praca mag. (z bibliogr. przedmiot. i podmiot., fot., il.).

Magdalena Rzadkowska

HORKAWICZ JANUSZ zob. DUNIN-HORKAWICZ Janusz

I

ILMURZYŃSKA HALINA MARIA z d. Chaładaj (1 VII 1926 Piotrków Tryb. – 29 V 2008 Zalesie k. Warszawy) polonistka, bibliotekarka. Studiowała (1946-51) polonistykę na Wydz. Hum. Uniw. Łódzkiego; uzyskała absolutorium. W 1953-54 była społ. przewodnikiem PTTK po Warszawie. W 1954 (16 VII) rozpoczęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy, z którą związała całe swoje życie zaw. (do emerytury, na którą przeszła 30 XI 1986). Od 1955 (1 I) kierowała Oddz. Opracowania i Katalogu Głównego Alfabetycznego. Ukończyła kurs bibliogr. zorganizowany przez Stow. Bibliotekarzy Pol. (1954-55) i roczny korespondencyjny kurs dla pracowników fachowych b-tek zakładowych zorganizowany przez Państw. Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy (1956). Po przejściu na emeryturę (do 30 XI 1996) zatrudniona była w B-ce w niepełnym wymiarze godzin. Uczestniczyła (1969-76) w pracach Komisji Katalogowania przy ZG SBP. Była członkiem komitetu konsultacyjnego przy

pracach nad przepisami katalogowania książek (*Przepisy katalogowania książek. Cz. 1, Opis bibliograficzny*, oprac. M. Lenartowicz, W. 1983). Prowadziła szkolenia dla pracowników B-ki w zakresie opracowania alfabetycznego zbiorów. Współuczestniczyła w budowaniu katalogu warszawianów B-ki Publ. m.st. Warszawy, była współaut. perspektywicznego planu uzupełnienia tego katalogu. Członek Zespołu ds. Ewidencji Zbiorów B-ki Publ. m.st. Warszawy (1985-92). Opublikowała referat przygotowany na seminarium bibliotekarskie zorganizowane w Jarocinie (1959): *Współpraca bibliotek w zakresie udostępniania zbiorów* (W: *Współpraca bibliotek*, oprac. M. Dembowska i H. Sawoniak, W. 1960 s. 127-143). Ponadto (we współpracy z ***A. Stepnowską) opracowała spis daru **B. Prusa dla B-ki Publ. w Warszawie (*Księgozbiór Bolesława Prusa*, W. 1965). Odznaczona została odznaką honorową „Zasłużony Działacz Kultury” (1971), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1975) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986).

Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) 2008 nr 129 (nekr.). // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne // Inf. Marii Lenartowicz.

Małgorzata Zonik

J

JABŁOŃSKI ZBIGNIEW TOMASZ (17 V 1926 Lwów – 7 V 1984 Kraków) historyk, teatrolog, bibliotekarz. W 1944 zdał maturę na tajnych kompletach, a nast. powtórzył ją w 1946 w wieczorowej szkole ogólnokształcącej we Lwowie. W końcu maja tr. opuścił Lwów i osiadł w Krakowie, gdzie w 1946-49 studiował historię na Wydz. Humanistycznym UJ. Utrzymywał się z korepetycji, w 1947-48 pracował w Państ. Zbiorach Sztuki na Wawelu. W 1950 otrzymał magisterium, w 1952 – doktorat. Pracę zaw. rozpoczął 15 XI 1948 w B-ce Pol. Akad. Umiejętności w Krakowie na stanowisku asystenta. Od 17 IV do 27 V 1950 uczestniczył w ogólnopol. kursie rękopiśmiennym, zorganizowanym przez B-kę Jagiellońską, po zakończeniu którego w 1950-52 pełnił funkcję kierownika Działu Rękopisów B-ki PAU. Tworzył go niemal od podstaw, zakładał katalog kartkowy i niezbędne kartoteki oraz tworzył inwentarz. Równoległe poznawał organizację i działalność największych b-tek nauk. w kraju. Od chwili zatrudnienia w B-ce PAU, przekształconej 1 I 1953 w samodzielną B-kę PAN, przeszedł w niej wszystkie szczeble kariery zaw., uzyskując ostatecznie decyzją Gł. Komisji Kwalifikacyjnej z 1 V 1969 stanowisko docenta, a 5 VII 1984 tytuł prof. nadzw. nauk humanistycznych. Od początku wyróżniała go inicjatywa i duża samodzielność w pracy zawodowej. W 1953-68 pracował na stanowisku wicedyrektora, a od 1 I 1969 do śmierci – dyrektora B-ki PAN w Krakowie. W tym czasie zabiegał o pomnażanie ukształtowanych historycznie zasobów czasopiśmiennych i rękopisów, a także całej produkcji wydawniczej PAN i tow. naukowych. Prowadził wymianę zagr. z ok. 2500 instytucjami ze 112 krajów. Równocześnie dla potrzeb zaw. bibliotekarzy B-ki PAN oraz krakowskich placówek PAN prowadził działalność szkoleniową w trybie rocznego kursu bibliotekarskiego oraz trzykrotnie kursy przygotowawcze dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych. Problematyka jego wykładów obejmowała m.in. historię b-tek pol., metody opracowywania bibliot. zbiorów specjalnych, organizację i zarządzanie b-tek, historię muzeów i arch. polskich. Wygłosił także szereg wykładów w ramach akcji szkoleniowej, zorga-

nizowanej w 1963-68 przez Biuro Wydawnictw i B-tek PAN, dla czynnych zawodowo bibliotekarzy. Równoległe w r. akad. 1965/66 wykładał w krak. Studium Nauczycielskim, a w 1974-84 w Zakł. Bibliotecz. i Informacji Nauk. Inst. Filologii Polskiej UJ. W 1966-72 był członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. PAN, a w 1972-74 wiceprzew. i od 1974 przew. Międzyresortowej Państ. Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. przy Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Był także od 1978 członkiem Międzyresortowej Komisji Egzaminacyjnej dla Dokumentalistów Dypl. przy Sekretarzu Nauk. PAN. J. uczestniczył m.in. w 1967-78 w pracach Komisji ds. B-tek, Informacji Nauk. i Wydawnictw Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego. Był wybitnym uczonym dziejów kultury pol. XVIII-XIX w., w tym m.in. dziejów teatru oraz hist. i współczesnych zagadnień księg. i bibliotekoznawczych. Od 1970 wchodził w skład Komitetu Redakcyjnego „Roczników Bibliotecznych”, od 1978 był członkiem, a od 1982 przew. Rady Red. „Przeglądu Bibliotecznego”. Był także członkiem Komisji Wydaw. Oddz. PAN w Krakowie, gdzie od 1972 wiceprzewodniczył Komitetowi Wydaw. serii „Nauka dla Wszystkich”. Od 1975 wchodził w skład Rady Nauk. *Polskiego Słownika Biograficznego* i Rady Red. *Słownika Polskich Towarzystw Naukowych*. Od 1955 związany był z redakcją „Rocznika Biblioteki PAN w Krakowie”, jako członek redakcji, w 1960-67 sekretarz i od 1968 do śmierci jako red. nacz., nadając mu indywidualny charakter i konsekwentny program wydawniczy. Organizował wokół periodyku zespołowe prace edytorskie, podejmowane przez pracowników B-ki PAN. W każdym z wydanych tomów publikował artykuły i rozprawy, słowa wstępne od redakcji oraz sprawozdania z pracy B-ki. W 1972-74 wchodził w skład Komitetu Red. „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”. Był autorem 302 publikacji. Obok historii teatru i kultury teatralnej Krakowa oraz historii nauki, był autorem licznych prac dokumentujących działalność bibliot. oraz podejmujących aktualną problematykę bibliotekoznawczą. Zajmował się ponadto problematyką dot. edytorstwa nauk. i biografistyki. Reaktywował wydawanie rozpoczętego przez *J. Czubka *Katalogu Rękopisów Akademii Nauk w Krakowie*. Pierwszy tom z tego zakresu, opracowany z **A. Preissnerem ukazał się w 1962. Trzy dalsze autorstwa obu uczonych i Bogumiły Schnaydrowej ukazały się w 1965, 1967, 1969.

Cztery kolejne tomy wzorcowo oprac. i wyposażone w niezbędną aparaturę nauk., ukazały się pod jego redakcją. Opisane zostały w nich rękopisy przechowywane pod sygnaturami 1811-4676 oraz 5588-6000. W ten sposób łącznie udostępnionych zostało badaczom 3278 jednostek inwentarzowych zbiorów rękopiśmiennych B-ki PAN w Krakowie. Opublikował szereg prac z zakresu bibliotekozn., w tym dziejów księgozbiorów krak., metod opracowywania zbiorów bibliot. i rękopiśmiennych, problematyki ich gromadzenia i specjalizacji, a także organizacji wymiany zagranicznej. W kwietniu 1972 uczestniczył w zorganizowanej przez UNESCO i IFLA w Wiedniu międzynarod. konferencji z okazji Międzynar. Roku Książki, wygłosił referat pt. *Rola międzynarodowej wymiany wydawnictwa w systemie bibliotecznym*, w którym opowiedział się za kontynuowaniem tej formy międzynarod. współpracy b-tek naukowych. Do jego najcenniejszych rozpraw bibliotekozn. należą m.in.: *Opracowanie rękopisów bibliotecznych. Wybrane zagadnienia ze szczególnym uwzględnieniem problemu: inwentarz i katalog rękopisów* (W: *Materiały biblioteczne z konferencji organizowanych w latach 1963-1968 przez Biuro Wydawnictw Bibliotek PAN*, Wr. 1971 s. 244-255), *Problemy środowiskowej współpracy bibliotek naukowych* („Przegląd Biblioteczny” 1970 R. 38 s. 354-368), *Gromadzenie zbiorów w samodzielnych bibliotekach PAN. Stan aktualny i perspektywy specjalizacji* (Tamże 1976 R. 44 s. 109-118). Opublikował ponadto: *Zarys dziejów Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie w latach 1836-1956* (wspólnie z Danutą Rederową, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1955 t. 1, druk 1957, s. 7-46) oraz *Trzydzieści lat „Rocznika Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”* (Tamże 1985 t. XXX s. 7-15). Ten ostatni artykuł wydany już po śmierci J., jest próbą podsumowania jego udziału w wydawaniu pisma. W dorobku miał liczne prace edytorskie XIX-wiecznych pamiętników i korespondencji. Są to m.in.: Stanisława Wasilewskiego *Życie polskie w XIX wieku* (Kr. 1962), *Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. Wybór listów* („Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1957 R. 3 s. 5-200), a także *Listy o Adamie Mickiewiczu ze zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki PAN w Krakowie* (Tamże 1955 R. 1 s. 47-186). Po śmierci ukazał się wydany pod red. J. i poświęcony jemu tom *Z historycznych i metodologicznych problemów badań księgoznawczych i bibliotekoznawczych* (Kr. 1985). Był członkiem

Rad Nauk.: B-ki PAN w Warszawie (1967-81), B-ki Kórnickiej PAN (1965-74), B-ki Gdańskiej PAN (1965-74 i od 1981), Zakładu Nar. im. Ossolińskich PAN (1965-77, 1984) i od 1983 B-ki Nar. w Warszawie. W 1975-77 był także jedną kadencją członkiem Rady Nauk. OIN PAN. Z urzędu wchodził w skład Rady Nauk. B-ki PAN w Krakowie. Ponadto był członkiem Podkomisji ds. B-tek i Informacji Nauk. Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego, od 1970 wiceprzew. Kolegium Dyrektorów B-tek Nauk. Krakowa oraz członkiem Prezydium Zarządu Okręgu Krak. Stow. Bibliotekarzy Pol., a w 1971-73 – jako delegat PAN – udzielał się w pracach Prezydium Zarządu Gł. SBP. Historii kultury pol., ze szczególnym uwzględnieniem dziejów książki, b-tek i czytelnictwa w XVIII i XIX w. oraz metodologii badań księgozn., dotyczyły prowadzone w 1975-84 jego seminaria i wykłady (w wymiarze pół etatu) w Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UJ. Od 1978 wypromował 38 magistrów, 130 prac recenzował. W 1982 wypromował jednego doktora. Część jego rękopisów przechowywana jest w B-ce PAU i PAN w Krakowie (sygn. 9827-9871), pozostałe teksty, zgodnie z testamentem, posiada jego przyjaciel i współpracownik, Jacek Lipiński. Był odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969). W 1965 otrzymał Złotą Odznakę ZNP, w 1974 medal XXX-lecia Polski Ludowej oraz Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki im. Heleny Radlińskiej II stopnia dla wybitnych bibliotekarzy (1978), a także Medal XXV-lecia Pol. Akademii Nauk (1978).

J. Albin: Z.J. – bibliotekarz, uczony. – Roczn. Bibl. 1987 R. 31 z. 1 s. 3-21; W. Bieńkowski: Z.J. (17 V 1926 – 7 X 1984). – Studia Hist. 1985 R. 28 s. 150-153; Tenże: Z.J. [W:] Słownik historyków polskich. W. 1994 s. 194; Encyklopedia Krakowa. W.-Kr. 2000 s. 326; K. Grodzicka: J.Z.T. [W:] Słownik badaczy literatury polskiej. Red. J. Starnawski. T. 5. Łódź 2002 s. 139-141; S. Grodziski: Z.J. (1926-1984). – Historyka 1986 t. 16 s. 143-144; Z. Jabłoński: Repatriacja. Nowe, nie znane mi jeszcze słowo... – Czas Przeszły i Przyszły [dod. do Echa Krakowa] 1985 nr 70 s. 2; L. Kalinowski: Z.J. 1926-1984. – Roczn. Bibl. PAN w Krakowie 1985 R. 30 s. 3-6; K. Migoń: Z.J. 1926-1984. – Roczn. Bibl. 1984 R. 28 s. 493-496; K. Stachowska: Z.J. (17 X 1926 – 7 X 1984). – Kwart. Hist. 1985 R. 92 s. 500-501; Taż: Z.J. 1926-1984. – Prz. Bibl. 1985 R. 53 nr 2 s. 303-308; Taż: Bibliografia prac prof. dra Z.J. za lata 1952-1985. – Roczn. Bibl. PAN w Krakowie 1986 R. 31 s. 5-36.

Andrzej Linert

JACZEWSKA JANINA IRENA (19 VI 1900 w. Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie – 11 IV 1969 Zielona Góra) pedagog, działacz społeczny, bibliotekarka. W 1914-44 mieszkała w Warszawie. Po zdaniu matury ukończyła 8 semestrów Uniw. Warsz. na Wydz. Filozoficznym. W 1918 rozpoczęła pracę jako bibliotekarz przy ul. Wolskiej 52. W 1919-44 była nauczycielką w szkołach podstawowych. W międzyczasie poszerzała swoją wiedzę studiując języki: niem., franc., łacinę oraz historię, historię sztuki, filologię pol., pedagogikę, ekonomię, chociaż żadne ze studiów nie zostały uwieńczone dyplomem. Jednak zdobycie tak rozległej wiedzy owocowało w późniejszej działalności. Organizowała dla swoich podopiecznych niedzielne wycieczki i wygłaszała pogadanki zwane przez młodzież „żywą historią”. J. walczyła w Powstaniu Warsz., po jego upadku została wywieziona do obozu pracy w Niemczech. W maju 1945 zamieszkała w Gorzowie Wlkp., pracując w Starostwie Pow. w Referacie Szkolnictwa organizowała lokalną oświatę. W 1946 przygotowała Festiwal Sztuki Ludowej. Prowadziła również szeroko zakrojoną pracę społ. w gorzowskim Domu Społecznym pełniąc do 1949 funkcję sekretarza Zarządu. Tam wykładała matematykę i literaturę prowadząc kursy maturalne. Dla miasta i wsi założyła b-kę sceniczo-muzyczną. Prowadziła Poradnię Samokształceniową, w ramach której wyszukiwała odpowiednią literaturę udzielając wskazówek i rad dla osób piszących referaty. Była członkiem Tow. Wydawniczego „Czytelnik”, w którym prowadziła ruchome b-ki i koło młodzieżowe. W 1950 przeniosła się do Zielonej Góry i poświęciła pracy bibliotekarskiej, była z-cą dyrektora Pedag. B-ki Wojewódzkiej. J. była autorką poezji i prozy. Brała udział w ruchu oporu, jej patriotyczne wiersze były drukowane w prasie podziemnej, a po II wojnie świat. zamieszczone w *Antologii polskiej poezji podziemnej 1939-1945* (W. 1957) oraz w *antologii Poezja Polski Walczącej* (W. 1974). Za pracę zaw. i zaangażowanie otrzymała wiele odznaczeń.

K. K a m i ń s k a : Których pamiętamy. Szkice o ludziach Gorzowa. Gorzów Wlkp. 1989 s. 31-36; Księga pamiątkowa miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Gorzów Wlkp. 2000 s. 299; Z. Nowakowska: Kilka faktów historycznych w 60 rocznicę polskiego Gorzowa. [W:] J. Sikorski, A. Rymar: Gorzów Wielkopolski. W 60-lecie: 1945-2005. Gorzów Wlkp. 2005 s. 286.

Renata Tawfik

JAGODZIŃSKI ZDZISŁAW KONSTANTY, pseud. Bończa, Zbigniew Kojarski, Janusz Kaliniak (14 I 1927 Białokrynica k. Krzemieńca, Wołyń – 5 III 2001 Londyn) historyk, publicysta, działacz emigracyjny, bibliotekarz, bibliograf. Uczęszczał do Liceum Krzemienieckiego. Po wybuchu II wojny świat. został zesłany z matką w kwietniu 1940 do Kazachstanu; w 1942 wraz z Armią Andersa opuścił ZSRR, nast. ukończył Junacką Szkołę Kadetów w Palestynie (1942-47). Od 1947 przebywał w Anglii i tam kontynuował naukę; studia historyczne odbył w National Univ. of Ireland (Univ. College Galway), Univ. of London (Bribeck College) i Pol. Uniw. na Obczyźnie PUNO, zakończone doktoratem. Początkowo pracował jako urzędnik bankowy w Londynie, a od 1970 był wykładowcą Pol. Uniw. na Obczyźnie oraz bibliotekarzem w B-ce Polskiej Pol. Ośrodka Społ.-Kult. (w 1973 przejął stanowisko dyrektora po →M. Danilewicz Zielińskiej). Jako jej kierownik dbał o powiększanie części zbiorów specjalistycznych, np. wydań drugiego obiegu z okresu „solidarnościowego”, druki ulotne, książki o Katyniu, zbiór conradiana, a także o gromadzenie rękopisów literackich oraz spuścizny po politykach i działaczach na emigracji. Działalność bibliograficzna J. zaznaczyła się m.in. w kontynuacji dzieła *Bibliografia druków polskich i Polski dotyczących wydanych poza Polską po 1 września 1939* (współprac. t. 4 – 1985, t. 5 – 1995, t. 9 – 2003; oprac. t. 6-7 – 1997-2001); opublikował również *Bibliografię katyńską (książki i broszury)* (Londyn 1982), *Bibliografię Polaków na Wschodzie (b. ZSRR)* (Łomianki 2006), *Bibliografię Krzemieniecką* („Biesiada Krzemieniecka” 1977 z. 1), *Bibliografię prac i pism gen. Mariana Kukieła* („Teki Historyczne” 1978/1980 t. 17). Był aktywnym uczestnikiem brytyjskich, pol. i międzynarod. konferencji bibliotekarskich oraz kongresów naukowych, np. Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i B-tek Pol. na Zachodzie (SKMABPZ), bibliotekarskiej konferencji brytyjskiej (Council for Slavonic and East European Library and Information Services). Redaktor „Biesiady Krzemienieckiej” i członek komitetu redakcyjnego „Tek Historycznych”. Autor licznych artykułów i rozpraw nauk. publikowanych m.in. w „Tekach Historycznych”, „Orle Białym”, „Tygodniku Polskim”, „Głosie Polskim”, „Zeszytach Katyńskich”, „Roczniku Biblioteki Narodowej”, a także autor i współaut. rozdziałów w różnych pracach zbiorowych

(np. W: *Katyń. Wybór publicystyki 1943-1988*, Londyn 1988; *Biblioteka Polska w Londynie 1942-1992*, Londyn 1993). J. zasiadał w jury wielu nagród, m.in. Nagrody Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (od 1974), Nagrody „Wiadomości” (1985-90), Nagrody Polskiej Fundacji Kulturalnej im. E. Raczyńskiego (od 1990). Ponadto był wiceprezesem Pol. Tow. Historycznego w Wielkiej Brytanii, Związku Pisarzy Pol. na Obczyźnie i PAFT (Polonia Aid Foundation Trust), należał także do Tow. Hist.-Literackiego w Paryżu, Pol. Tow. Naukowego na Obczyźnie, Komitetu Pomocy Polakom na Wschodzie, Stow. Pol. Kombatantów i in. Za zasługi J. został odznaczony m.in.: Krzyżem Kawalerskim i Orderem Odrodzenia Polski IV i V klasy, Złotą Odznaką Związku Ziem Wschodnich RP, Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939, Złotym Medalem Żołnierzy Kresowych, medalem „Za działalność na rzecz Polonii” (2000). Uehonorowany wieloma nagrodami m.in. im. A. Mickiewicza dla Bibliotekarza Polskiego (1999), im. J. Godlewskiego Pol. Fundacji Kult. w Rapperswilu (1987), Lutetia’99 – Stow. Pol. Autorów, Dziennikarzy i Tłumaczy w Europie.

A. Judycka, Z. Judycki: *Polonia: słownik biograficzny*. W. 2000; *Rzeczpospolita 2001* nr 64 s. A10 (E. Turska); *Arcana 2001* nr 2 (38) s. 229; *Archiwum Emigracji 2001* z. 4 s. 269 (K. Muszkowski); *Piotrkowskie Zesz. Hist.* 2001 t. 3 s. 317-318 (A. Adamczyk); *Wydawca 2001* nr 4 s. 24-25 (B. Petrozolin-Skowrońska); *Dzieje Najnowsze 2001* R. 33 nr 3 s. 307-309 (A. Suchcitz); A. Paluchowski: *Dr Z.J. – Bibliotekarz 1999* nr 7-8 s. 33-35 // A. Gałkowski: *Byli z nami: J.Z. [dok. elektron.]*. – Tryb dostępu: www.apajte.europolonia.org/?p=p_332 [dostęp z dn. 15.09.2008]; G. Pisarski, J. Szmidt: *Biblioteka Polska POSK: struktury organizacyjne i współpraca z krajem [dok. elektron.]*. – Tryb dostępu: www.biblioteka.info/mabpz/posk/ [dostęp z dn. 20.10.2008]; J. K. Wasilewski: *Z.J. (1927-2001) [dok. elektron.]*. – Tryb dostępu: www.kul.lublin.pl/art_11360.html [dostęp z dn. 15.09.2008].

Agata Walczak-Niewiadomska

JAKUBOWSKI WŁADYSŁAW (10 IX 1909 Poznań – 5 XI 1981 Lublin) drukarz. Zawód zdobył w Drukarni św. Wojciecha w Poznaniu. Jako uczeń pol. szkoły brał udział w manifestacji z okazji przyjazdu Ignacego Paderewskiego do Poznania (1918). Brał udział w kampanii wrześniowej 1939; dostał się do nie-

woli niem., ale uciekł z transportu jenieckiego. Wywieziony na roboty do Niemiec pracował w NS Gauverlag u. Druckerei Wartheland jako metrpaż, zecer i fotograf reprodukcyjny. W 1945 (9 II) wziął udział w upaństwowieniu drukarni prywatnych w Poznaniu, a w 1945/46 – drukarni gazetowej *S. Pieniężnego w Olsztynie. W 1952 J. zorganizował Technikum Poligraf. dla Pracujących w Katowicach. Prowadził zajęcia z technologii i materiałoznawstwa poligraf. na Wydz. Książki i Plakatu katowickiej filii Akad. Sztuki Pięknych w Krakowie. W 1956 wybudował w Lublinie Lubelską Drukarnię Prasową. Od podstaw zorganizował Drukarnię UMCS, którą kierował w 1970-74. Działał w Pol. Tow. Turyst.-Krajoznawczym i Stow. Inżynierów i Techników Mechaników Pol. w Lublinie. Był członkiem Koła Miłośników Książki i Ekslibrisu w Lublinie. Za swą działalność został odznaczony najwyższym bibliofilskim odznaczeniem – Orderem Białego Kruka ze Słonecznikiem (1979). Otrzymał też odznaczenie druk. – „Zasłużony Drukarz PRL” (1980).

M. Zi e m s k i: *Gdy drukarze zawładnęli miastem. [W:] Drukarskim szlakiem*. Poznań 1970; A. D u d e k, W. J a k u b o w s k i: *Drukarnia Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 1969-1974*. Lub. 1980; A. D u d e k: *W.J. (1909-1981). [W:] Sylwetki bibliofilów lubelskich*. Lub. 1985; B. P ę k a l a: *W.J. drukarz lubelski*. Lub. 1989; Z. J ó z w i k: *W.J. [W:] Kawalerowie Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem*. Lub. 1999 s. 38-39.

Antoni Dudek

JARECKI ALEKSANDER zob. HEIMAN-JARECKI *Aleksander*

JARCZEWSKA IRENA (3 III 1917 Tomsk, Syberia – 29 VIII 1981 Jarocin k. Poznania) bibliotekarka. W 1938 ukończyła Gimnazjum Państw. im. M. Konopnickiej w Suwałkach, nast. Roczny Prywatny Koedukacyjny Kurs Bibliotekarski Zw. Bibliotekarzy Pol. w Warszawie (1938/39). W końcu 1944 wraz z →W. Moraczyńską-Lewandowską organizowała b-kę w Suwałkach, w 1945 objęła funkcję kierowniczkę Miejs. B-ki Publ. tamże. Od listop. 1946 poświęciła się tworzeniu Pow. B-ki Publ. w Suwałkach, w 1948-49 organizowała sieć b-tek gminnych i punktów bibliot. w pow. suwalskim. Wobec nadmiaru obowiązków J. zrezygnowała z pracy w MBP. W 1949 dokształcała się na kursie bibliotekarskim w Jarocinie. W 1951 przeniosła

się do Kielc, gdzie pracowała w Woj. B-ce Publ., początkowo jako instruktor, nast. kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego. Od 1955 do przejścia na emeryturę w 1977 była zatrudniona w Państ. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie jako bibliotekarka i ceniony wykładowca. J. jest autorką artykułu o MBP w Suwałkach („Bibliotekarz” 1946 nr 5), współredagowała publikację *Działalność Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie* (W.-Poznań 1974). Otrzymała m.in. Złoty Krzyż Zasługi (1971) oraz odznaki: „Zasłużony dla Województwa Suwalskiego” i „Zasłużony Działacz Kultury”.

J. Kopiał: Biblioteka Publiczna w Suwałkach (1945-1996). Suwałki 1997 s. 134-135 // M. Łozowska: Rozwój i działalność bibliotek publicznych powiatu suwalskiego w latach 1945-1975. Olsztyn 1979, praca mag., masz. // APS. Starostwo Powiatowe Suwalskie 1944-1950 sygn. 95; Wydział Powiatowy w Suwałkach 1944-1950 sygn. 15.118; Zarząd Miejski w Suwałkach 1944-1950 sygn. 42.

Maria Kołodziejska

JARMICKI TADEUSZ (26 III 1908 Tomsk, Syberia – 28 VII 1982 Wrocław) księgarz. W 1911 przyjechał do Warszawy z Syberii, gdzie została zesłana jego rodzina. Po ukończeniu szkoły powsz. pracował jako goniec w banku. We wrześniu 1924 rozpoczął 3-letnią praktykę księg. w firmie Gebethnera i Wolffa w Warszawie, ucząc się jednocześnie w średniej Szkole Handl. Zgromadzenia Kupców. Po ukończeniu praktyki w 1927, został zatrudniony u Gebethnera i Wolffa w dziale komis-hurtu, gdzie pracował do lipca 1944, od 1939 jako kierownik magazynu. W czasie okupacji niem. był członkiem Tymczasowej Rady Księgarstwa Pol., od 1940 wykładowcą (przedmiot: hurtownia księgarska) na kursach księg. dla praktykantów firmy Gebethnera i Wolffa (właśc. 3-letnie Kursy Księgarskie). Od jesieni 1939 aktywnie uczestniczył w podziemnej walce zbrojnej (pseud. „Wand”) – od lipca 1940 w samodzielnej Warsz. Organizacji Wojsk., grupującej przede wszystkim księgarzy, gdzie od paźdź. 1940 dowodził I plutonem strzelckim. Następnie w Zw. Walki Zbrojnej, potem w Armii Krajowej. Jako pracownik komis-hurtu J. współorganizował składnice materiałów szkoleniowych, wojsk. i map dla potrzeb działalności podziemnej. Od września 1940 do kwietnia 1941, wraz ze Stefanem Sosnowskim redagował pismo I kompanii WOW „Patrolowiec”, zawie-

rające materiały szkoleniowe dla oddziałów wojskowych. W Powstaniu Warsz. walczył na terenie Okęcia-lotniska. Wzięty do niewoli 17 IX 1944, został wywieziony na roboty przymusowe. Do Wrocławia przywieziony został 20 IX tr. Pracował w fabryce Famo do lutego 1945, nast. skierowano go m.in. do budowy lotniska; po wyzwoleniu, 15 V tr. zatrudnił się w referacie personalnym Zarządu Miejs. Wrocławia. Z początkiem paźdź. wraz z uruchomieniem wrocł. delegatury Spółdz. Wydawniczej „Czytelnik” J. został kierownikiem referatu księg. „Czytelnika” na teren woj. wrocławskiego, podjął się też organizacji księgarni we Wrocławiu. Otworzył ją 15 X 1945 przy ul. Krupniczej 13 – była to pierwsza księgarnia w powojennym Wrocławiu. Współpracownikami J. byli m.in. Jan Jabłoński i Stefan Wielgosz z Warszawy oraz Mieczysław Świetlik i Stanisław Długosz ze Lwowa. Oprócz książek prowadzono również sprzedaż i prenumeratę czasopism, funkcjonowała tu także hurtownia wydawnictw własnych „Czytelnika”. Księgarnia wrocł. pełniła rolę centrali dla nowo powstających księgarni „Czytelnika” na Dolnym Śląsku. Gdy w 1950 „Dom Książki” przejął placówkę „Czytelnika”, księgarnię przeniesiono na ul. Świdnicką 28 (obecnie „Centralna”). J. został wówczas zatrudniony w „Domu Książki” jako kierownik działu księgarskiego. Od lutego 1953 wrócił do pracy w księgarni, zostając kierownikiem księgarni Wr 15 (obecnie „Centralna”), a nast. organizował nową placówkę „Pod Arkadami” na ul. Świdnickiej 49, którą kierował od otwarcia w maju 1959 do przejścia na emeryturę w marcu 1978. Pracę w tej księgarni, w niepełnym wymiarze godzin, kontynuował niemal do końca życia. J. był inicjatorem odbywających się w księgarni przy ul. Świdnickiej, w 1961-81 „Poniedziałków Pod Arkadami”, organizowanych przez „Dom Książki” i oddział wrocławski Zw. Literatów Pol., spotkań z autorami, połączonych z przeglądami nowości wydaw. (odbyło się ok. 500 spotkań). Wspominany jako znakomity, choć wymagający i surowy nauczyciel zawodu księg. dla swych pracowników oraz praktykantów ze szkół księgarskich. J. był współzałożycielem (w 1946) oddz. dolnośląskiego Zw. Księgarzy Pol., a nast. w 1956-73 aktywnym działaczem Stow. Księgarzy Pol., przewodnicząc kilkakrotnie Zarządowi Okręgu SKP. W l. 50-tych zainicjował wśród księgarzy wrocł. działalność „Bractwa Wielkiej Sowy” oraz grudniowe obchody święta 13/12. Należał do Tow. Miłośników Wrocławia (od jego po-

wstania w 1956), aktywnie uczestnicząc w pracach zarządu, oraz do działającego przy TMW „Klubu Ludzi ze Znakiem <P>”, gromadzącego Polaków-robotników przymusowych w wojennym Wrocławiu. Odznaczony został m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi, a także odznakami Wzorowego Księgarza (wszystkich stopni), Budowniczego Wrocławia, „Zasłużonego Działacza Kultury”, „Zasłużonego dla Dolnego Śląska”, „Zasłużonego dla Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia”.

Wielka Ilustrowana Encyklopedia Powstania Warszawskiego. T. 5. W. 2002 s. 248; Encyklopedia Wrocławia. Wyd. 3. Wr. 2006 (A. Pilak); Biogramy pionierów miasta Wrocławia. Wr. 1995 s. 62-63; Pionier 1945 nr 52 s. 4; Śl. Pol. 1982 nr 50 s. 4, nr 114 s. 2, nr 115 s. 2; Prz. Księg. 1946 nr 2-3 s. 43, nr 6 s. 133-134; 1947 nr 8 s. 150-151; Gaz. Wyb. (dod. Wrocław) 1999 nr 79 s. 6; S. Dippel: O księgarzach, którzy przeminęli. Wr. 1976 s. 143, 154, 167; S. Pazyra: Z dziejów książki polskiej w czasie drugiej wojny światowej. W. 1970 s. 147, 164, 263; S. Sosnowski: Księgarze warszawscy w czasie okupacji. – Księgarz 1957 R. 1 nr 2 s. 37, 39; T. Jarmicki: W kantonie ognia. [W:] Trudne dni. Wrocław 1945 r. we wspomnieniach pionierów. T. 2. Wr. 1961 s. 46-55, 320; Toż: [W:] Niewolnicy w Breslau. Wolni we Wrocławiu. Wspomnienia Polaków wojennego Wrocławia. Wr. 1995 s. 160-170; Tegoz: Nestor księgarzy wrocławskich [ankieta „Ludzie XX-lecia”]. – Kal. Wrocł. 1965 s. 92; Z. Arct, T. Jarmicki: Księgarstwo spółdzielcze we Wrocławiu. – Tamże 1971 s. 178-180; S. Sosnowski: Działalność oddziału wojskowego księgarzy warszawskich w czasie okupacji hitlerowskiej. – Księgarz 1971 R. 15 nr 1 s. 11-12, 16-17; Z. Arct: Z księgarskiego Dolnego Śląska: garść wspomnień, informacji, refleksji... - Prz. Księg. i Wydawniczy 1975 nr 19 s. 6; T. Lutogiewski: Z regionem związani... – Tamże 1975 nr 1-2 s. 16; Z. Arct: Księgarze z pionierskich lat. – Wiadomości 1979 nr 20-21 s. 13; A. Bułat: Wrocławscy księgarze. – Kal. Wrocł. 1980 s. 156-157; T.B.: Tylko księgarz... – Sprawy i Ludzie 1982 R. 1 nr 20 s. 2; E. Wojtowicz: T.J. – pierwszy księgarz wyzwoleńcy Wrocławia. – Księgarz 1982 R. 26 nr 4 s. 55-56; J. Konopińska: We Wrocławiu jest mój dom. Wr. 1991 s. 53 // Arch. Państ. Wrocław: Zespół: Zarząd Miejski miasta Wrocławia; B-ka Nar. Zakł. Dokumentacji Księgozn.: Spuścizna Feliksa Pieczętkowskiego; Tamże: Arch. ZKP; Tamże: Arch. SKP; Z. Arct: Pionierzy, których znam: wspomnienia księgarza wrocławskiego z lat 1945-1949 s. 9-15, 49, masz. 1967; Arch. „Domu Książki” Wrocław: Akta personalne.

Marta Pękalska

JARZĘBOWSKI LEONARD (6 XI 1913 Brodnica – 7 IV 2007 Toruń) filolog klasyczny, nauczyciel, bibliotekarz, bibliofil. W 1931 otrzymał maturę w gimn. klasycznym w Brodnicy i tr. rozpoczął studia na Uniw. w Poznaniu; w 1936 – uzyskał dyplom w zakresie filologii klas., nast. – pedagogiki, studiował też polonistykę. W maju 1939 zdał egzamin państ. uprawniający do nauczania łaciny i historii starożytnej. W czasie wojny m.in. udzielał korepetycji. W 1945-48 pracował w Gimn. i Liceum im. M. Kopernika w Toruniu; równolegle w 1946-47 był zatrudniony jako praktykant i pracownik kontraktowy w B-ce Uniw. Mikołaja Kopernika, od 1948 na stałym etacie. Jeszcze w tym roku i w 1950 odbył kursy w B-ce Jagiell., m.in. w zakresie opracowania kodeksów rękopiśmiennych. W B-ce UMK przeszedł wszystkie szczeble kariery zaw. od asystenta bibliot. do st. kustosa dyplomowanego. Pełnił też funkcje z-cy kierownika Oddz. Starych Druków (1950-60), nast. jego kierownika (1960-72), potem kierował Sekcją Starych Druków do przejścia na emeryturę w 1980, pracował jeszcze na półowie etatu do 1990. Już w 1947 zwoził do B-ki UMK tzw. księgozbiory zabezpieczone, książki dawnej B-ki Gimn. i Miejs. z Elbląga (B-ka użytkowała je na prawach depozytu do 2001). Zbiory te, wraz z in. pracownikami, segregował i opracowywał. Opracowywał również sam (lub czyniono to pod jego kierunkiem) stare druki B-ki UMK (ok. 58 tys. poz. w 46 tys. wol.). J. interesował się historią kultury, historią książki, b-tek i drukarstwa toruńskiego. Opublikował ok. 30 poz. bibliograficznych. Były to m.in. *Druki Toruńskie XVI w.* (1969), *Księgozbiór biblioteki Chełmińskiej...* („Zeszyty Naukowe UMK. Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1962 z. 7; Nauka o Książce [z. 1] s. 11-95), *Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu (1926-1976)* („Rocznik Toruński” 1976 t. 11 s. 51-65; *W: Słownik polskich towarzystw naukowych*, Wr. 1982 t. 3 s. 418-420), *Biblioteka Mikołaja Kopernika (Toruń 1971)*, *Księgozbiór fromborski i braniewski na tle sytuacji kulturalnej Warmii i Pomorza* („Roczniki Biblioteczne” 1976 s. 1-25). Jest też autorem kilku biogramów ogłoszonych m.in. w *Słowniku pracowników książki polskiej* (1972) i *Suplemencie do Słownika...* (1986) oraz w „Roczniku Toruńskim” (1979 s. 97-105) i w *Wybitni ludzie dawnego Torunia* (1982 s. 301-305). W rękopisie pozostawił materiały do katalogu druków toruńskich XVII wieku. Od 1955 J. był członkiem Tow. Bibliofilów im. Joachima

Lelewela, pełnił funkcję sekretarza przez kilkanaście lat i opiekował się jego zbiorami, pisał okolicznościowe wiersze; w 1993 otrzymał tytuł członka honorowego Towarzystwa. Od 1960 należał do Tow. Naukowego w Toruniu oraz do Pol. Tow. Filologicznego Oddz. w Toruniu. Przygotowywał w B-ce UMK wystawy z wykorzystaniem starych druków i rękopisów oraz pokazy dla studentów bibliotekozn.; wykładał historię książki na kierunku bibliotekozn. w Uniw. M. Kopernika. Odnaczony został m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1973) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988).

M. Strutyńska: Pan Leonard. – Głos Uczelni 2003 R. 12 nr 11 s. 19; Taż: Jeden z nestorów. – Tamże 2007 R. 16 nr 4 s. 8 (z fot.); S. Frankowski: Miłośnik ksiąg, łaciny i ziemi michałowskiej. L.J. (1913-2007)... – Nowości 2007 nr 115 s. 12 (z fot.); Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-2004. Materiały do bibliografii. Toruń 2006 s. 299 // Arch. UMK Toruń: Akta personalne sygn. K.-53 N/11; B-ka UMK. Sekretariat Toruń: Kartoteka osobowa; B-ka UMK. Gabinet Starych Druków Toruń: Kopie sprawozdań z pracy Oddz. Starych Druków.

Maria Strutyńska

JASIELSKA ANNA ALEKSANDRA (26 II 1920 Stanisławów – 21 VIII 1983 Kielce) nauczyciel akademicki, księgarz. Córka *Romana. Już od 10 roku życia pomagała w księgarni ojca w Stanisławowie, a mając lat 15 wykonywała samodzielnie wiele prac w księgarni wakacyjnej w Jaremczu. Po maturze (1938) odbyła kilkutygodniową praktykę w księgarni Wydaw. i Księgarni Św. Wojciecha. W związku z chorobą ojca, kierowała księgarnią w Stanisławowie od marca 1939 do zamknięcia pod koniec tr. i od lipca 1941 do listop. 1942. Od września 1941 J. należała do Zw. Walki Zbrojnej (nast. Armii Krajowej), aktywnie uczestnicząc w działalności konspiracyjnej w Stanisławowie (do listop. 1942), Lwowie (do stycznia 1943), gdzie rozpoczęła także współpracę z podziemnym harcerstwem. W maju 1943 skierowana do Lublina, łączyła tam działalność konspiracyjną z pracą w instytucjach niem. (sklep, firma transportowa). W ramach harcerstwa brała też udział w pomocy wysiedlanym z Zamojszczyzny (lipiec 1943). W lipcu 1944 znalazła się, jako kurierka, w Warszawie. Brała udział w Powstaniu Warsz.; po nieudanych próbach ucieczki z transportu do Niemiec, pozostała na terenie Generalnej Gubernii, pracując w urzędzie gmin-

nym pod Krakowem. Wiosną 1945 powróciła do Stanisławowa, gdzie ponownie podjęła pracę w księgarni ojca aż do jej zamknięcia 1 IV 1946. W 1945/46 uczyła w szkole średniej z pol. jęz. wykładowym w Stanisławowie. Latem 1946, w ramach repatriacji, przyjechała do Wrocławia, gdzie 1 paźdz. otworzyła wraz z ojcem księgarnię przy Rynku 58. Już od lipca tr. brała udział w tworzeniu koła dolnośląskiego Zw. Księgarzy Pol., aktywnie włączając się zwłaszcza w prace komisji kształcenia zaw. księgarzy. Po śmierci ojca (1 III 1947) prowadziła księgarnię samodzielnie, korzystając z pomocy m.in. lwowskiego księgarza Stanisława Długosza. Na jesieni 1949 J. zlikwidowała księgarnię. Wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Szarych w Pniewach, skąd odeszła w 1953. Wyjechała do Sosnowca, podjęła pracę w katowickim Przedsiębiorstwie Państ. „Dom Książki”, gdzie pozostała do 1960. W 1956-60 studiowała fizykę w Wyższej Szkole Pedagog. w Katowicach, w której pracowała do 1967 jako nauczyciel akademicki. Jednocześnie w 1960-65 uczyła fizyki w liceach katowickich. W 1967 przeniesiona służbowo do Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Kielcach (obecnie Politechnika Świętokrzyska), pozostała w niej aż do emerytury w 1980. W 1969 ukończyła stopień doktora fizyki na Uniw. Śląskim. Ukończyła Inst. Wyższej Kultury Religijnej na KUL-u (1966) i Wieczorowy Uniw. Marksizmu-Leninizmu w Kielcach (1970). Aktywna społ. – należała do ZNP (od 1967), Ligi Kobiet (od 1967), ZBoWiD (od 1978). Zaangażowana w Ruch Kultury Chrześcijańskiej „Odrodzenie” (od 1957) oraz pomoc dla polonii rumuńskiej (od 1972).

Prz. Księg. 1946 nr 2-3 s. 43; 1947 nr 1 s. 19, nr 6 s. 151; Śl. Pol. 1983 nr 167 s. 6; Z. Arct, T. Jarmicki: Księgarnie prywatne we Wrocławiu 1945-1949. – Kal. Wrocł. 1973 s. 281; A. Makowska: A.J. (1920-1983). [W:] Chrześcijanie. T. 21. Niepokalanów 1995 s. 271-301 // J. Harajda: Jasielscy z Kresów. Poznań 2005 [dok. elektron., DVD]. // B-ka Nar. Zakł. Dokumentacji Księgozn.: Spuścizna Feliksa Pieczętkowskiego; Tamże: Arch. SKP: Z. Arct: Pionierzy, których znałem: wspomnienia księgarza wrocławskiego z lat 1945-1949 s. 34-36, 40, 108, masz.; B-ka Zakł. Nar. im. Ossolińskich Wrocław: Dział Rękopisów.

Marta Pękalska

JASIULANIEC KAZIMIERZ (2 XI 1904 Wilno – 12 VII 1985 Sopot) kolekcjoner ekslibrisów, bibliotekarz. Po wybu-

chu I wojny świat. wraz z matką wyemigrował do Petersburga, gdzie przebywał do 1918, tam uczęszczał do szkoły powsz. oraz gimn., gdzie ukończył klasę czwartą. Następnie wrócił do Wilna, od 1919 kontynuował naukę w gimn. im. Zygmunta Augusta. W 1926/27 zdał eksternistycznie maturę i rozpoczął studia na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie na Wydz. Humanistycznym. Jednocześnie podjął pracę zawodową, 21 I 1929 – 10 V 1942 pracował w B-ce Uniw. w Wilnie jako dietariusz, asystent, bibliotekarz, st. bibliotekarz, kierownik czyteln. 24 VI 1933 otrzymał dyplom magistra filozofii w zakresie historii. W 1933 został zaproszony do Jaszun, byłej posiadłości Śniadeckich i Balińskich, w celu uporządkowania tamtejszego archiwum i b-ki. Ze zbiorów wydobył ciekawy materiał rękopiśmienny, który ogłosił drukiem w „Ateneum Wileńskim”. Były to ważne przyczynki do historii filomatów i dawnego Uniw. Wileńskiego. W 1933-39 ogłosił: *Z korespondencji Brygidy Zanowej z Marią z Wereszczaków Puttkamerową* („Ateneum Wileńskie” 1933 R. 8) oraz *Z korespondencji Joachima Lelewela z Michałem Balińskim* (tamże 1939 R. 14). Po wojnie opublikował *Okręgowa Biblioteka Pedagogiczna w Sopocie* („Bibliotekarz” 1946 nr 6-7 s. 145) i *Biblioteki powszechnie w województwie gdańskim* (tamże s. 139-140). W 1935 złożył egzamin bibliotekarski przy Min. Wyznań Rel. i Ośw. Publ. w Warszawie na stanowisko bibliotekarza I kategorii. Od 1943 do lipca 1944 pracował w młynie w Brażelcach k. Bieniaków jako robotnik, po wycofaniu wojsk niem. i przejęciu władzy przez ZSRR na Litwie, pracował w cegielni w Dworczech k. Wilna do czasu zakończenia wojny. W 1945 w ramach repatriacji wyjechał do Lublina, gdzie zaangażowany został w B-ce Uniw. Katolickiego Uniw. Lubelskiego na stanowisku bibliotekarza. W lipcu 1945 osiedlił się w Sopocie. Rozpoczął pracę I VIII tr. w Kuratorium Okręgu Szkolnego Gdańskiego z siedzibą w Sopocie (Wydział Oświaty Woj. Rady Nar.), pracował jednocześnie jako wizytator b-tek i kierownik Samodzielnego Referatu B-tek. Na kursach zorganizowanych przez Kuratorium szkolił młode kadry bibliotekarskie. Od 1945 z ramienia Kuratorium przystąpił do organizowania sieci b-tek szkolnych i publ., miej. i powiatowych na terenie woj. gdańskiego i koszalińskiego. Zorganizował dwie b-ki o charakterze woj.: Pedag. B-kę Woj. i Woj. B-kę Publ. w Gdańsku. Dzięki niemu otwarto Okręgową B-kę Pedag. w Sopocie (listop. 1945). Załączek

księgozbioru stanowiły książki J. oraz dary jego przyjaciół. Przywiózł również z byłej Akad. Pedag. w Elblągu ok. 4 tys. książek w jęz. niem., dokonał ich selekcji, skatalogowania i zinventaryzowania. W 1945-49 był etatowym kierownikiem B-ki (potem funkcję tę przejęła jego żona Leokadia). 1 I 1952 – 30 XI 1953 pracował w B-ce Wyższej Szkoły Ekon. na stanowisku kierownika Działu Udostępniania Księgozbioru, a 1 XII 1953 – 28 II 1975 w B-ce Inst. Morskiego w Gdańsku na stanowisku z-cy kierownika, od 1969 jako st. kustosz dyplomowany. Oprócz prac bibliot. redagował kwartalny „Spis Najważniejszych Nabytków Biblioteki Instytutu Morskiego” i opracowywał „Wykazy Czasopism Zagranicznych”. Szkolił też praktykantów b-tek i instytucji Min. Komunikacji. Współpracował z B-ką Nar., B-ką Gdańską PAN oraz Centr. Instytutem Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. w zakresie opracowywania centr. katalogu wydawnictw zagranicznych w b-kach polskich. W 1955-72 był członkiem komisji egzaminacyjnej i konsultantem Państw. Korespondencyjnego Kursu Bibliotekarskiego dla b-tek fachowych woj. gdańskiego. W latach powojennych był jednym z organizatorów Gdańskiego Koła Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. Na emeryturę przeszedł 1 III 1975. J. był cenionym znawcą i kolekcjonerem ekslibrisów polskich. Jego licząca ok. 3,5 tys. ekslibrisów kolekcja, szczegółowo opracowana naukowo, z egz. sięgającymi XVII w., zawierająca też egzemplarze unikatowe, była szeroko znana. Szczególnym zainteresowaniem J. cieszyły się ekslibrisy typu balcewiczowskiego i ekslibrisy związane z nadmorskimi ziemiami Polski. Brał udział w ruchu kolekcjonerów ekslibrisów, współpracował przy organizowaniu wystaw. W uznaniu pracy zaw. i działalności społ. został odznaczony m.in. Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955), Srebrną Odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1963), odznakami honorowymi „Za Zasługi dla Gdańska” (1965) oraz „Zasłużonym Ziemi Gdańskiej” (1968).

Starszy kustosz dyplomowany mgr K.J. – Biul. Instytutu Morskiego 1973 nr 2 s. 209; Sprawy Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. – Prz. Bibl. 1947 R. 15 s. 98; Gdański Tygodnik Oświatowy. – Stolem 1994 nr 25 s. 2 // Arch. Zakładowe Pracowników Urzędu Woj. Gdańsk: Akta personalne; M. Zienkiewicz: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku w latach 1976-1990. Informator. Gdańsk 1992, praca mag., masz.

Jadwiga Blacharska

JAWORSKA ANNA (5 IV 1923 Kraków – 14 IX 2007 tamże) bibliotekarka. W 1939 ukończyła Gimn. Ogólnokształcące im. Królowej Wandy w Krakowie, tzw. małą maturę. Wybuch II wojny świat. przerwał dalsze kształcenie. W 1941 ukończyła roczny kurs administracyjno-handl. i w sierpniu tr. została zatrudniona w Ubezpieczalni Społ. w Krakowie i równocześnie uczyła się na tajnych kompletach; maturę zdała w 1945 i w tr. rozpoczęła studia polonist. na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jagiellońskiego. W 1950 uzyskała magisterium i w paźdz. tr. rozpoczęła pracę w Miej. B-ce Publ. w Krakowie w Oddz. Sieci B-tek. Od 1952 kierowała Oddz. Księgozbiorów Podstawowych. Ukończyła wówczas dwustopniowy kurs dla pracowników b-tek miej. i woj. w Państ. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. W 1953 podjęła pracę w B-ce Głównej Akad. Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w styczniu 1957 została kierownikiem Oddz. Udostępniania Zbiorów; funkcję tę pełniła do 1959. Pracując w B-ce Gł. AGH uzupełniała wiedzę bibliot. na kursie zorganizowanym przez Min. Szkolnictwa Wyższego w Warszawie; odbyła też praktyki w B-ce Politechniki Gdańskiej i B-ce Gł. Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1956 współorganizowała w B-ce AGH kurs międzybibliot. I stopnia. W maju 1959 wróciła do Miej. B-ki Publ., gdzie zorganizowała Dział Instrukcyjno-Metod., którym kierowała przez 25 lat. W dziale tym powstał księgozbiór specjalistyczny, gabinet metod. i pracownia plastyczna, przejął też redakcję „Biuletynu Informacyjno-Instrukcyjnego MBP w Krakowie”. J. otrzymała – w uznaniu wiedzy i doświadczenia – tytuł kustosa dyplomowanego. Podjętej pracy doktorskiej nie ukończyła. Opublikowała 3 artykuły: *Działalność Heleny Radlińskiej w Uniwersytecie Ludowym im. A. Mickiewicza w Krakowie w latach 1906-1918* („Roczniki Biblioteczne” 1974 z. 1/2 s. 165-180), *Walka o Bibliotekę Publiczną w Krakowie w pierwszym dziesięcioleciu 20 wieku* („Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny MBP w Krakowie” 1976 nr 109 s. 31-48), *Katalogi Biblioteki Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza w Krakowie* (tamże 1981 nr 4 s. 73-79). W 1984 (I VIII) przeszła na emeryturę, ale jeszcze do 1991 pracowała w B-ce na części etatu jako instruktor do spraw biblioterapeutycznych i opieki nad b-kami szpitalnymi. J. była inspiratorką i koordynatorką wielostronnej działalności bibliot., zajmowała się sprawami b-tek dla dorosłych i dzieci. Sprawowała opiekę nad b-kami beletrystycznymi w zakładach pracy, zajmowała

się czytelnictwem chorych i niepełnosprawnych. Zaangażowana była w szkolenie i doskonalenie zaw. kadry bibliotekarskiej. Organizowała i sprawowała opiekę metod. nad praktykami różnych ośrodków szkoleniowych i studentów bibliotekoznawstwa. W l. 70. prowadziła zajęcia na Międzywydz. Studium Bibliotekarskim Wyższej Szkoły Pedagog. i w Zakładach Bibliotekozn. WSP i UJ. Pełniła też opiekę nad punktem biblioterapeutycznym „Biuletynu Informacyjno-Instrukcyjnego MBP w Krakowie” MBP w II Klinice Chorób Wewnętrznych w Krakowie. Była autorką ponad 20 prac, opublikowanych w „Rocznikach Bibliotecznych”, „Poradniku Bibliotekarza”, „Bibliotekarzu” i w „Biuletynie Informacyjno-Instrukcyjnym MBP w Krakowie”. Była też współaut. opracowania pt. *Technika i wynalazki. Poradnik bibliograficzny* (1963) oraz *Bibliografii publikacji pracowników Akademii Górniczo-Hutniczej z lat 1919-1958* (1960). W 1952-2007 była członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol. pełniąc funkcje sekretarza, wiceprzew., a w 1983-85 przew. Zarządu Okręgu Krakowskiego SBP. Była uhonorowana Odznaką Tysiąclecia Państwa Polskiego (1964), Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury” (1965), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1965), Odznaką Honorową Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Oddziału Odrodzenia Polski (1984).

Pracownicy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie w latach 1945-2005. Kr. 2005 s. 50; Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-2000. W. 2001 s. 40; J. z a j ą c : A.J. – wspomnienie. – Notes Bibliot. 2007 nr 2 s. 129-133; T e n ę e : A.J. – Bibliotekarz 2007 z. 12 s. 33-35 // Arch. AGH Kraków: Akta personalne; Arch. Woj. B-ki Publ. Kraków: Akta personalne.

Ewa Szaflarska

JEŻEWSKI BOHDAN OLGIERD (16 [19?] II 1900 Warszawa – 9 VIII 1980 Londyn) dziennikarz, wydawca, bibliograf. W 1917 ukończył gimn. w Warszawie i wstąpił do Szkoły Podchorążych, walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Studiował w Warszawie, Paryżu, Wiedniu i Pradze. Po przejściu w stan spoczynku (1928) został kierownikiem działu reklam i szefem wydz. propagandy turystycznej w Pol. Agencji Telegraficznej (1929-33). Do września 1939 pełnił funkcję m.in. sekretarza generalnego Stow. Kierowników oraz Doradców Reklamy i Propagandy. Wziął udział

w kampanii wrześniowej, nast. przebywał we Francji, od 1940 w Szkocji, a od września 1942 pracował w Min. Informacji i Dokumentacji Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie jako kierownik referatu encyklopedii. W 1947 J. założył wydawnictwo Taurus Publishers and Distributions Ltd., które publikowało jego prace zwarte. Wydał m.in. 7 edycji „Rocznika Polonii” (1948-58, t. 1 pn. „Rocznik Polonii Zagranicznej”) oraz kwart. „Rocznik Polonii” – „Vide” (1954-55). W 1959 rozpoczął pracę nad wydawnictwem *Who's Who Among Poles*. Ponadto opracował skorowidz adresowy *Directory of Poles, Australia, Canada, Great Britain, Kenya, New Zealand, South Africa, Tanganyica* (1952) oraz *Directory of Polish Newspapers and Periodicals in the Free World* (1962) – pierwszą próbę katalogowania prasy pol. i periodyków, a także informatory *Polski Londyn* (10 wydań, 1962-78) i *Wydawnictwa książkowe na emigracji – Francja, W. Brytania* (1962). Był red. katalogu *Polonica na Wyspach Brytyjskich – Polonica in the British Isles* (1966, współaut. A. Ciechanowiecki). Dzięki jego poszukiwaniom odkryto wiele mogił Polaków na brytyjskich cmentarzach. W 1973 otworzył w Londynie Poles Abroad and their Descendants – Biographical and Information Centre – jednoosobowe biuro, które pomagało w wyszukiwaniu danych osobowych i wykonywało kwerendy. Był autorem tworzonej przez ponad 20 lat kartoteki osobowej *Poles Abroad – Bio-bibliographical Sources 1939-1977*, zawierającej ponad 15 tys. nazwisk. Kartoteka ta, zdeponowana po śmierci J. w B-ce Polskiej Pol. Ośrodka Społ.-Kulturalnego w Londynie, stanowi niezastąpione źródło dla badaczy pol. pochodzstwa i jest nadal kontynuowana. Członek Zw. Dziennikarzy Pol. RP, brytyjskiego Institute of Journalistes, Pol. Tow. Historycznego, Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie. Został odznaczony Krzyżem *Virtuti Militari* (1920), Krzyżem *Walecznych* (1920) i Krzyżem *Oficerskim Polonia Restituta*.

M.A. Supruniuk: J.B.O. [W:] *Leksykon kultury polskiej poza krajem od roku 1939*. T. 1. Lub. 2000 s. 165-167; M.B. Topolska: J.B.O. [W:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*. T. 2. Toruń 2003 s. 321-322; K. Grodziska: *Polskie groby na cmentarzach Londynu*. T. 1. Kr. 1995 s. 15; T. 2. Kr. 2001 s. 155-157; K. Grodziska, A. Suchcitz: „Zostanie po nich nikły ślad...”: polskie groby na cmentarzach w Laxton Hall, Pitsford Hall, Fawley Court i Henley-on-Thames. Kr. 2007; J. Odrowąż-Pieniążek: *Polonika zbierane po świcie*. W. 1992 s. 186-191.

Agata Walczak-Niewiadomska

JĘDRZEJOWSKA JULIA HELENA (30 I 1900 Tarnów – 11 II 1970 Gdańsk) bibliotekarka. Szkołę podstawową i średnią ukończyła we Lwowie zdając maturę w 1919, w tr. rozpoczęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie, obierając jako przedmiot główny polonistykę, jako dodatkowy historię. Po rocznej przerwie spowodowanej chorobą w 1920/21 podjęła ponownie studia. Ukończyła je egzaminem nauczycielskim w 1927. Dyplom magistra filozofii uzyskała na Uniw. M. Kopernika w Toruniu (1947). Od 12 IX 1923 – 30 VI 1939 pracowała jako nauczycielka w gimn. im. Zofii Strzałkowskiej i Juliusza Słowackiego w Lwowie. Na przełomie 1939/40, w czasie okupacji sowieckiej, gimnazjum to zostało przekształcone w I Kolejową Szkołę Średnią we Lwowie; pracowała w niej od paźdz. 1939 do czerwca 1941. Od września 1941 do lipca 1944 pracowała w Wydz. Gospodarczym Pol. Komitetu Opiekuńczego we Lwowie oraz prowadziła komplety tajnego nauczania. W okresie I VIII – I V 1946 pracowała w B-ce Uniw. we Lwowie. W lipcu 1946 przeniosła się do Gdańska. Od I VIII 1946 – I X 1947 zatrudniona była w B-ce Akad. Med. w Gdańsku na stanowisku bibliotekarza naukowego. W B-ce Miej. w Gdańsku pracowała od I X 1947 na stanowisku starszej bibliotekarki działu starych druków; od 1952 kustosa. W styczniu 1955 została zatrudniona w B-ce Gdańskiej PAN, która wchłonęła dotychczasowy dział naukowy B-ki Miejskiej. W 1955 (26 III) otrzymała tytuł naukowy adiunkta, przyznany przez Komisję Kwalifikacyjną dla Pomocniczych Pracowników Nauki przy PAN. J. awansowała w 1959 na stanowisko kierownika działu starych druków. Po przejściu na emeryturę (I I 1961) pracowała w B-ce Gdańskiej PAN w niepełnym wymiarze godzin. W maju 1962 objęła obowiązki kustosa dyplomowanego. J. od 1948 specjalizowała się w zakresie starych druków; uzyskawszy odpowiednie kwalifikacje (kursy specjalne) prowadziła wykłady dla bibliotekarzy naukowych w Gdańsku i Szczecinie na temat historii drukarstwa. W B-ce Miej. w Gdańsku prowadziła prace nauk. w Dziale Starodruków przy opracowaniu i katalogowaniu starodruków polskich. Dzięki dobrej znajomości jęz. łac. prowadziła w B-ce kurs łaciny dla pracowników. Tłumaczyła także dla wydawnictwa „Acta Poloniae Maritima” łac. traktat *S. Starowskiego o wojnie morskiej. Opublikowała: (we współpracy z →M. Pelczarową) *Katalog inkunabułów Biblioteki*

Miejskiej w Gdańsku (Gdańsk 1954), *Katalog inkunabułów Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk. Cz. 2: Uzupełnienia: Dodatki* (Gdańsk 1967), *Polonica XVI do XVIII wieku nie znane Bibliografii Estreichera ze zbiorów Biblioteki Gdańskiej. Z. 1* (z ***A. Jędrzejowską i M. Pelczarową, 1968). Członek Zw. Nauczycielstwa Pol. we Lwowie (1923-44) oraz Zw. Bibliotekarzy Pol. (od 1944).

Sprawozdanie z działalności Biblioteki Gdańskiej PAN 1990 s. 25 // Arch. Zakładowe B-ki Gdańskiej PAN: Akta personalne.

Jadwiga Blacharska

JÓZEFOWICZ EDMUND (29 XI 1911 Revel, obecnie Tallin – 24 VI 2002 Toruń) prawnik, bibliotekarz. W 1933 uzyskał maturę w Państ. Gimn. Adama Mickiewicza w Wilnie, w 1939 otrzymał dyplom w Szkole Nauk Polit. przy Inst. Nauk.-Badawczym Europy Wsch. tamże. Podczas studiów (1936–39) pracował w Muzeum i B-ce Wileńskiego Tow. Przyjaciół Nauk, nast. w Państ. B-ce im. Wróblewskich w Wilnie (I IX 1939 – 24 VI 1941). W okresie okupacji był m.in. urzędnikiem w Zarządzie Majątków Państw. i Opuszczonych oraz w Zarządzie Miej. Wilna (1940-41, 1944-45). Był żołnierzem Armii Krajowej Okręgu Wil., brał udział (lipiec 1944) w walkach o Wilno. W 1945 wyjechał na krótko do Łodzi, zamieszkał na stałe w Toruniu, gdzie od I XII tr. podjął pracę na stanowisku asystenta bibliot. w B-ce Uniwersyteckiej. Kolejno awansował na stanowisko st. asystenta (1949), kustosa (1960), nast. (po złożeniu egzaminu państw.) został w 1963 kustoszem dypl., a w 1968 st. kustoszem dyplomowanym. W 1946-52 kierował Czytelnią i Wypożyczalnią B-ki, w 1952-56 – Oddz. Udostępniania Zbiorów. W 1956 powierzono J. stanowisko wicedyrektora, a w 1956-57 i 1973-74 pełnił obowiązki dyrektora B-ki Uniwersyteckiej. Jako prawnik interesował się prawnymi aspektami działalności b-tek i prawnym usytuowaniem zawodu bibliotekarza. Z tego zakresu opublikował m.in. artykuły: *Biblioteka naukowa, jej pojęcie i podstawowe aspekty prawne w PRL* („Zeszyty Naukowe UMK. Nauka o Książce” 1968 z. 5 s. 111-140), *Bibliotekarz w bibliotece naukowej i jego pozycja prawna w PRL*, „Roczniki Biblioteczne” 1973 R. 17 z. 3-4 s. 830-838). Zagadnienia te były też przedmiotem rozprawy doktorskiej J., którą obronił w 1972 na Wydz. Prawa i Administracji UMK. Ogłosił również kilka artykułów dot. budow-

nictwa bibliot. oraz techn. modernizacji b-tek („Przegląd Biblioteczny” 1975 z. 3 s. 250–259; „Zeszyty Naukowe UMK. Nauka o Książce” 1962 z. 1 s. 173–198). Kilka biogramów zmarłych bibliotekarek B-ki Uniw. UMK zamieścił w „Rocznikach Bibliotecznych” oraz w *Słowniku pracowników książki polskiej. Suplement* (W.-Łódź 1986). W 1976-91 wykładał bibliotekozn. w Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UMK; wykładał też w Wyższej Szkole Pedagog. w Bydgoszczy, a także na kursach zaw. dla bibliotekarzy b-tek nauk., publ. i szkolnych. J. był członkiem Tow. Nauk. w Toruniu, Stow. Bibliotekarzy Pol., Zw. Nauczycielstwa Pol., Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu. Odznaczony został m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Złotą Odznaką UMK, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Honorową Odznaką SBP oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1991).

Nie było na co czekać [wspomnienia E.J. notował A. Churski]. – Nowości 1995 nr 4; S. C z a j a : Dr E.J. (1911-2002). – Głos Uczelni [UMK Toruń] 2002 nr 7/8 s. 21; Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-2004. Materiały do biografii. Toruń 2006 s. 310-311 // Arch. UMK Toruń: Akta personalne, sygn. K-34N/14, K-1/147, K-2/72.

Anna Bogłowska, Janusz Tondel

JURCZAK JAN (30 III 1923 Krościenko, pow. Nowy Sącz – 26 III 2000 w. Skwierzynka, pow. koszaliński) bibliotekarz, bibliograf. Absolwent (1953) Liceum Bibliotekarskiego w Krakowie. W 1953 został zatrudniony w Pow. i Miej. B-ce Publ. w Białogardzie jako kierownik placówki, skąd w 1955, na okres pięciu lat, przeniósł się do b-ki pow. w Niemodlinie (woj. opolskie). W 1962 rozpoczął pracę w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Koszalinie, objął stanowisko bibliografa, które zajmował aż do emerytury. Przejściowo (1965-74) sprawował także funkcję kierownika działu informacyjno-bibliograficznego. Pracując zawodowo, w 1965 ukończył studia wyższe z zakresu bibliotekozn. na Uniw. Wrocławskim. Był bibliografem hobbystą, autorem i współautorem wielu bibliografii i zestawień bibliogr., m.in.: *Życie i praca ludzi morza* (1970), *Bibliografia martyrologii i wyzwolenia Pomorza Zachodniego* (1980), *Bibliografia polskiego dziedzictwa ziem północnych* (1982), *Bibliografia tajnego nauczania w okresie okupacji hitlerowskiej* (1983), *Pomorzana w bibliotekach województwa ko-*

JUSZCZAKOWSKA HALINA

szalińskiego i słupskiego (1989-93 t. 1-3). Był członkiem Stow. Bibliotekarzy Polskich. Za aktywność społ. i zasługi w pracy zaw. otrzymał Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”, Odznakę „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Koszalińskiego”, Odznakę „Zasłużony dla miasta Koszalina”.

Sylwetki pracowników bibliotek publicznych województwa koszalińskiego. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 4 s. 35 // Koszalińska B-ka Publ.: Akta personalne 15/9.

Regina Bogacka

JUSZCZAKOWSKA HALINA (26 V 1917 Lublin – 24 VII 2004 Warszawa) bibliotekarka. Ukończyła Gimn. SS. Urszulanek w Lublinie (1936). Studiowała w 1936-39 psychologię w Uniw. Warszawskim. Lata II wojny świat. spędziła w Lublinie; pracowała w konspiracji, udzielała prywatnych lekcji. W 1944-46 uczyła w Prywatnej Szkole Powsz. **W. Papiewskiej

w Lublinie. Wznowiła studia w Katol. Uniw. Lubelskim (studiowała romanistykę). W 1946 przeniosła się do Warszawy, była red. w wydawnictwach „Czytelnik” i „Nasza Księgarnia”. Aresztowana w 1953 ze względów polit. skazana została na 8 lat więzienia, urlopowana w 1955, zwolniona w 1956. Następnie pracowała do przejścia na emeryturę (później jeszcze w niepełnym wymiarze godzin) w Oddz. Starych Druków B-ki Uniw. Warszawskiego. Ogłosiła szkic „*Nowa Heloiza*” *J.J. Rousseau w polskich bibliotekach XVIII w. Próba zastosowania badań proveniencyjnych do zagadnień recepcji dzieła* („Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1975 t. 1 s. 31-61) oraz studium *Z badań nad Żaluscianami w BU w Warszawie* (tamże 1976 z. 2 s. 33-76).

M. Cubrzyńska-Leonarczyk: H.J. (1917-2004). – Roczn. Bibl. 2006 R. 50 s. 329-331; J. Starnawski: Ludzie książki. Ser. 2. Łódź 2008 s. 117-118 // Wspomnienia autora.

Jerzy Starnawski

K

KALETA HELENA (9 II 1899 Sosnowiec – 15 X 1993 Warszawa) nauczycielka, bibliotekarka. W 1916 ukończyła na prywatnych kompletach szkołę średnią i zdała egzamin do seminarium nauczycielskiego. W 1916-40 pracowała jako nauczycielka w szkołach podstawowych w Niwkach (pow. będziński) i Zawierciu. Okres okupacji niem. (1941-44) spędziła we Włochach k. Warszawy uczestnicząc w tajnym nauczaniu. Po II wojnie świat. powróciła do Zawiercia i podjęła pracę w szkole, gdzie pracowała także w b-ce (do 1948). Od 1950 poświęciła się pracy bibliotekarskiej, ukończyła kurs bibliotekarski dla kierowników b-tek pow. w Jarocinie. W ciągu 5 lat założyła ponad 30 czynnych punktów bibliot., wygłaszała odczyty, organizowała spotkania literackie. W 1950 przeniosła się do Włoch i rozpoczęła pracę na stanowisku kierownika Miej. B-ki im. S. Żeromskiego. W 1952 (I I) powierzono jej funkcję kierownika Czytelnicy Nauk. we Włochach. Po przyłączeniu Włoch do Warszawy (1952), K. I IV 1956 została kierownikiem sieci b-tek publ. dzielnicy Ochota. Zajmowała to stanowisko do przejścia na emeryturę w 1964; nast. przez 6 lat w niepełnym wymiarze czasu pracy kierowała B-ką dla Dzieci we Włochach. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964).

Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracowniku Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy w Dzielnicy Ochota: Akta personalne.

Zofia Umerska

KAŁDOWSKA MARIA DANUTA z d. Furtak (18 IX 1929 Krzeszów, pow. biłgorajski – 23 VII 1993 Kielce) nauczycielka, bibliotekarka. Ukończyła Szkołę Gospodarstwa Domowego w Rudniku (1944), Gimn. Ogólnokształcące im. H. Sienkiewicza w Malborku (1947), Liceum Ogólnokształcące w Kwidzynie (1949). Była absolwentką filologii pol. Wyższej Szkoły Pedagog. w Kielcach. Pracowała jako nauczyciel w szkołach podstawowych. 7 IX 1953 podjęła pracę jako bibliotekarz w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Kielcach, gdzie pracowała do 28 XII 1989 pełniąc kolejno funk-

cje: instruktora, kierownika Działów: Druków Specjalnych, Instrukcyjno-Metod., Udostępniania Zbiorów, a od 1980 wicedyrektora. Od I IV 1965 była wykładowcą w Państ. Ośrodku Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy, a nast. w Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy jako kierownik filii w Punkcie Konsultacyjnym w Kielcach (I II 1975 – 31 XII 1980) i jako nauczyciel (I IX 1982 – 13 V 1986) w Policealnym Studium Bibliotekarskim Zaocznym. W 1985 na prośbę CUKB-y w Warszawie opracowała *Program nauczania do kwalifikacyjnego egzaminu bibliotekarskiego*. W 1980-83 prowadziła zajęcia dydaktyczne ze studentami w Inst. Biblioteczno- i Informacji Nauk. Wyższej Szkoły Pedagog. w Kielcach na specjalizacji – B-ki publiczne. Obok pracy zawodowej była aktywnym działaczem społecznym. Pełniła funkcję przewodniczącej Zarządu Okręgu Stow. Bibliotekarzy Pol., wielokrotnie reprezentowała okręg kielecki na zjazdach SBP, była także członkiem Zarządu Głównego SBP. Doświadczenie zawodowe i energię poświęcała rozwojowi sieci bibliotek publicznych w woj. kieleckim, modernizacji placówek, właściwemu doborowi księgozbiorów, rozwojowi czytelnictwa oraz szkoleniu bibliotekarzy w zakresie wiedzy fachowej, przyczyniając się do rozwoju bibliotek i czytelnictwa w woj. kieleckim. Była inicjatorką wielu ciekawych imprez i form pracy z czytelnikami, prelegentką na seminariach organizowanych przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz organizowanych przez siebie kursach wstępnych i specjalistycznych seminariach dla bibliotekarzy. W czasie długoletniej pracy zawodowej opracowała *Historię WBP w Kielcach w latach 1945-1984*, a także referaty, artykuły, materiały metod. i informacyjne z zakresu bibliotekarstwa. Część z nich publikowana była w „Poradniku Bibliotekarza” i „Bibliotekarzu” oraz „Biuletynie WiMBP w Kielcach”. Za pracę zawodową i społeczną była wielokrotnie odznaczana: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1959), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), Odznakami: 1000-lecia Państwa Polskiego (1966), „Zasłużony Działacz Kultury” (1969) i „Za Zasługi dla Kielecczyzny” (1973), odznaką SBP, medalami: „40-lecia PRL” (1984), Medalem Komisji Edukacji Narodowej, nagrodami: Ministerstwa Kultury i Sztuki, Wojewody Kieleckiego, Prezydenta Miasta Kielce.

W. Szymanowski: M.K. 1929-1993. – Por. Bibliot. 1994 nr 1 s. 46-47 (z fot.); Bibliotekarz 1993 nr 7/8 s. 10 // Arch. WBP Kielce: Akta personalne.

Beata Piotrowska

KAPSA JÓZEF (26 IV 1892 w. Rygielsko, pow. wągrowiecki – 8 I 1970 Szubin) właściciel drukarni i introligatorni. Początkowo prowadził własną drukarnię w Szamocinie, przy ul. Rynek 16. W 1925 (I IV) założył pierwszą pol. drukarnię i introligatornię w Szubinie przy ul. Kościuszki 2, a nast. przy ul. Paderewskiego 7. Najpierw obsługiwał się owalną pieczątką: *Drukarnia Polska /J. Kapsa/ w Szubinie*. Zakład K. był drugim tej branży w niewielkim miasteczku. Pierwszy, znacznie większy i lepiej wyposażony, znajdował się w rękach konkurenta Niemca Fritza Lacha. Po wyeliminowaniu rywala K. kontynuował wydawanie ukazującego się dwa razy w tygodniu „Orędownika Urzędowego Powiatu Szubińskiego” (od nr 62 z 1925). Odpowiadał za artykuły ukazujące się w części nieurzędowej, zawierającej informacje dot. życia lokalnego. Wykonywał druki dla szkół, urzędów, osób prywatnych, usługi introl. (oprawa książek dla b-tek, urzędów itp.). Wydrukował dwie książki: S. Strauchmana *O wolność Szubina* (1934) oraz oprac. S. Kłodzińskiego *Powiat szubiński* (1935). Przyjmowane zamówienia i zlecenia sprzyjały rozwojowi i powiększeniu drukarni. W 1928-30 zaciągnął pożyczki na jej modernizację. Zakupił maszyny oraz komplety czcionek. Wśród zatrudnionych kilku pracowników był jego syn Adam, który w zakładzie ojca rozpoczął naukę w 1938, przerwana wybuchem II wojny światowej. Okupant hitlerowski w 1939 wywłaszczył właściciela i wywiózł go do Mińska Mazowieckiego. W „Orędowniku” zamieszczane były artykuły o wymowie antyniemieckiej, dot. także mniejszości niem. pozostałej po I wojnie świat. na terenie pow. szubińskiego. W czasie wojny Niemcy nie zniszczyli drukarni. W lutym 1945 schorowany K. przybył do Szubina. Zastał tam już syna Adama, który powrócił wcześniej, by chronić drukarnię przed dewastacją. Wspólnie z przedwojennymi pracownikami po kilku tygodniach uruchomili zakład. Wykonywali druki akcydensowe. Po wojnie wydawanie „Orędownika” nie zostało wznowione. Miesięczna maksymalna zdolność produkcyjna w 1947 wynosiła 300 000 druków. Zakład był zarejestrowany w bydgoskiej Izbie Rzemieślniczej. K. notarialnie w 1947 przekazał pełnomocnictwo do prowadzenia wszelkich spraw związanych z drukarnią i introligatornią synowi Adamowi. Do początków 1948 wykonywali gł. zlecenia Dyrekcji Pol. Kolei Państw. Bydgoszcz-Gdańsk. Osiągane w tym czasie

zyski były na tyle wysokie, że właściciel rozpoczął działania zmierzające do przeprowadzenia firmy do Bydgoszczy. Zarządzeniem Min. Przemysłu i Handlu z 8 IV 1949 nad przedsiębiorstwem ustanowiony został przymusowy zarząd państw., który powierzono Centr. Zarządowi Państw. Zakładów Graficznych. Szubińską drukarnię i introligatornię 10 V tr. przejęto pod zarząd państw., a 8 IX upaństwowiono. Orzeczeniem Min. Przemysłu Lekkiego z 25 I 1950 ustalono, że składniki majątkowe objęte protokołem zdawczo-odbiorczym, sporządzonym 30 XII 1949 przez Toruńskie Zakłady Graf., przechodzą na własność państwa. Podejmowane działania zmierzające do ochrony dobytku były skazane na niepowodzenie. Z synem stali się zwykłymi pracownikami jeszcze do niedawna własnego zakładu; działający nadal na terenie prywatnym, podlegał Państw. Toruńskim Zakładom Graf., później – Bydgoskim Zakładom Graf. z siedzibą w Toruniu. Lata po upaństwowieniu drukarni okazały się szczególnie trudne dla K. i jego syna, doznawali licznych krzywd moralnych, finansowych i in. Szubińskie Zakłady Przemysłu Terenowego od końca l. 50. nie płaciły czynszu za dzierżawione prywatne pomieszczenia drukarni (o powierzchni 164 m²), uznały, iż upaństwowienie maszyn i urządzeń jest równoznaczne z przejęciem pomieszczeń przez państwo. Na początku l. 60. drukarnię przejęły bydgoskie Zakłady Przemysłu Poligraf.; do 1972 szubińska placówka wchodziła w skład Żnińskich Zakładów Poligraf. Przemysłu Terenowego i podlegała Woj. Zjednoczeniu Przedsiębiorstw Państw. Przemysłu Terenowego w Bydgoszczy. Dwa lata po śmierci K. maszyny i urządzenia zostały zdemontowane i przewiezione do drukarni w Żninie. Zabiegi syna Adama, by pozostawiono wyposażenie i umożliwiono otwarcie małego usługowego zakładu poligraf. nie przyniosły skutku; jego syn Marek ukończył szkołę poligraf., miał być trzecim pokoleniem w rodzinie prowadzącym drukarnię w Szubinie.

R. Nowicki: Z dziejów szubińskiego drukarstwa. – Universitas Gedanensis 2004 R. 16 nr 1 s. 121-140 (z fot.); Pierwsza polska drukarnia w Szubinie. – Promocje Kujawsko-Pomorskie 2004 R. 12 nr 1-2 s. 39 (z fot.); E. Pawłowski: Książka adresowa zakładów graficznych Rzeczypospolitej Polskiej. Poznań 1926 s. 50 // Arch. Państw. Bydgoszcz: Starostwo Pow. Szubin 1920-1939, sygn. 181 k. 175 // Dokumenty ze zbiorów rodziny.

Ryszard Nowicki

KARAKULSKI JAN (25 XII 1901 w. Husów k. Łańcuta – 28 II 1977 Szczecin) nauczyciel, bibliotekarz. Po studiach filozoficznych na Uniw. Jagiellońskim pracował jako nauczyciel w Horodle na Wołyniu (1924-30). Powołany w 1937 na stanowisko instruktora obwodowego oświaty pozaszkolnej we Włodzimierzu Wołyńskim, funkcję tę pełnił do września 1939. W czasie wojny pracował w fabryce włókienniczej w Łańcutie, biorąc udział w tajnym nauczaniu. W lutym 1946 na wniosek Naczelnika Wydziału B-tek z Min. Oświaty przeniósł się do Szczecina, gdzie podjął się organizacji Referatu B-tek w Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego, którym kierował od marca 1946 do marca 1948. Tworzył sieć b-tek publ. i szkolnych na terenie woj. szczecińskiego. W 1948-52 pełnił funkcję okręgowego wizytatora b-tek, uczestniczył w szkoleniu kadry bibliotecznej. W 1952-58 ponownie kierując Referatem B-tek, wówczas podległym Min. Kultury i Sztuki, uczestniczył w reorganizacji całej sieci bibliot. w woj. szczecińskim, aby dostosować ją do nowego podziału administracyjnego. Zorganizował od podstaw B-kę Pedag. w Szczecinie, pełniąc funkcję jej pierwszego kierownika (1958-60). K. sprawował funkcję dyrektora Pedag. B-ki Woj. w Szczecinie. Od czerwca 1960 pracował w Ośrodku Metod. Zw. Nauczycielstwa Pol. w Szczecinie na stanowisku instruktora – kierownika Sekcji B-tek. Współorganizował szczecińskie koło Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. Z chwilą powstania Państw. Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy zaangażował się w pracę dydaktyczną, prowadził szkolenia bibliotekarzy na kursach i seminariach. Był społecznikiem; działając w woj. zarządzie Tow. Burs i Stypendiów, zabiegał o tworzenie internatów dla kształcącej się ubogiej młodzieży. Organizował szkolne koła odbudowy Warszawy. Opiekował się szczecińskim amatorskim ruchem teatralnym i muzycznym.

Encyklopedia Szczecina. Red. T. Białycki. T. 1. Szczecin 1999 s. 412 (z fot.); T. Dziechciowski: Z żałobnej karty (o J.K. 1901-1977). – Bibliotekarz Zachodniopom. 1977 nr 1 s. 59-61; J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni Medalem SBP. – Tamże 1975 nr 3 s. 46; J. Karakulski: Bibliotekarski start w województwie szczecińskim. – Tamże 1972 nr 2-3 s. 87-114; Początki bibliotekarstwa szczecińskiego we wspomnieniach J.K. Wstęp i opr. S. Maruszczak. – Tamże 1986 nr 1 s. 57-77 (z fot.).

Cecylia Judek

KARCZEWSKA STANISŁAWA (8 V 1914 Lwów – 17 V 1990 Szczecin) historyk, bibliotekarka. Ojciec K. *A. Czołowski był dyrektorem Muzeów i Archiwum m. Lwowa. W 1939 uzyskała stopień magistra filozofii w zakresie historii na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jana Kazimierza. Znała biegle język franc., ukraiński i łacinę. W 1936-44 pracowała w Zakładzie Nar. im. Ossolińskich we Lwowie w charakterze pracownika naukowego. W lipcu 1946 przyjechała do Szczecina, gdzie w 1948 objęła stanowisko dyrektora Miejs. B-ki Publ., które piastowała do 1954. Jednocześnie była wykładowcą i egzaminatorem na kursie Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol. dla bibliotekarzy b-tek naukowych. Zorganizowała od podstaw i kierowała B-ką Gł. Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie (1954-74). Zastosowała system centr. opracowywania zbiorów dla wszystkich jednostek szkoły, który okazał się bardzo dogodny i sprawdza się do dziś. Zgromadziła wiele cennych poz. wydawnictw krajowych i importowanych. W 1962 uzyskała uprawnienia bibliotekarza dypl., od 1969 objęła stanowisko st. kustosa dypl.; publikowała artykuły z zakresu historii bibliotekarstwa pol. i książki, m.in. *15-lecie Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie* („Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1969 nr 3-4 s. 37-49). Od 1957 prowadziła szkolenia studentów I roku oraz indywidualne poradnictwo w zakresie bibliografii i metodyki pracy nauk. służąc pomocą pracownikom nauk., doktorantom oraz dyplomantom. Równoległe z pracą bibliotekarską redagowała kronikę uczelni (1954-74), pracowała nad dokumentacją dorobku pracowników nauk. WSR. Otrzymała m.in. odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi (1956), Srebrną i Złotą Odznakę Gryfa Pomorskiego, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz liczne dyplomy uznania za pracę zaw. i społeczną. K. dwukrotnie pełniła obowiązki radnej Miejs. Rady Nar. (1951-54, 1960-64), pełniła funkcję przew. Zakładowej Organizacji Związkowej ZNP przy WSR w Szczecinie. Była członkiem woj. Rady Bibliot. (1970-74), przez 6 lat była przew. Woj. Koła Stow. Bibliotekarzy Polskich.

Encyklopedia Szczecina. Red. T. Białycki. T. 1. Szczecin 1999 s. 41; J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni Medalem SBP. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 46-47 // Akad. Rol. Szczecin: Akta personalne.

Cecylia Judek, Anna Nowakowska

KARKOWSKI BOGUMIŁ STANISŁAW (5 X 1941 w. Biała Góra k. Poddębic – 1 VI 2004 Łódź) polonista, bibliotekarz, bibliotekoznawca. W 1960 ukończył Liceum Pedagog. w Łęczycy, w 1965 uzyskał magisterium w zakresie polonistyki na Wydz. Filolog. Uniw. Łódzkiego i 1 X tr. podjął pracę w Oddz. Magazynów i Konserwacji Zbiorów B-ki UŁ. Od 1 V 1972 do 30 IV 1975 kierował Sekcją Wydaw. Krajowych w Oddz. Gromadzenia Zbiorów BUŁ, a nast. był zatrudniony (maj – wrzesień 1975) w Oddz. Zbiorów Specjalnych w Sekcji Dokumentów Życia Społecznego. 1 X tr. objął stanowisko wykładowcy w Zakł. (później Katedrze) Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UŁ, gdzie pracował do końca życia kolejno jako st. wykładowca (od 1 X 1980) i adiunkt (od 1 X 1992). W 1992 uzyskał stopień doktora nauk hum. w zakresie bibliotekozn. na Wydz. Filolog. UŁ na podstawie rozprawy *Joachim Lelewel i jego „Dzieje bibliotek”*, ogłoszonej drukiem w 1995 pt. *„Dzieje bibliotek” Joachima Lelewela. Studium bibliologiczne*; za tę książkę otrzymał Nagrodę Nauk. im. Adama Łysakowskiego Stow. Bibliotekarzy Polskich. W Katedrze Bibliotekozn. przez wiele lat kierował Studium Zaocznym i Studium Podypl. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. (1981-2004), a także zorganizował i kierował (1 X 2000 – 14 II 2002) Oddz. Włocławskim Podypl. Studium oraz był opiekunem praktyk specjalistycznych i pedagog. studentów bibliotekoznawstwa. K. prowadził wysoko cenione przez słuchaczy zajęcia dydaktyczne: ćwiczenia, konwersatoria, wykłady, proseminaria i seminaRIA z zakresu nauki o książce, zwłaszcza dot. b-tek szkolnych i pedagog. (taką specjalizację prowadził). Wypromował ponad 100 magistrów bibliotekoznawstwa. Jako bibliotekarz, a nast. nauczyciel akad. K. pracował naukowo. Już od 1969 współpracował z Redakcją *Słownika Pracowników Książki Polskiej*, wchodząc w skład łódzkiego zespołu red.; do tomu podstawowego *Słownika* (1972) przygotował autorsko 14 biogramów. Od 1 VI 1992 był zatrudniony w Pracowni Słownika Pracowników Książki Polskiej przy Katedrze BiłN, uczestnicząc w pracach red. nad *Suplementem II do Słownika*, do którego napisał 11 biogramów. Od 11 I 1991 pełnił obowiązki członka red. i sekretarza wydawnictwa „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum”. K. był autorem prac naukowych, m.in. ogłosił artykuły pt. *Początki działalności Kasy Przeworności i Pomocy Warszawskich*

Pomocników Księgarskich („Księgarz” 1974 nr 4) i *Łodzianie Elizie Orzeszkowej* („Listy Bibliofilskie” 1974). Pisał też o podypl. kształceniu bibliotekarzy, opublikował m.in.: *Kształcenie podyplomowe bibliotekarzy a potrzeby społeczeństwa informacyjnego* („Folia Librorum” 1999 s. 25-29). Wiele lat pracował nad przygotowaniem nowego, zaktualizowanego i poszerzonego *Słownika bibliotekarza* H. Więckowskiej i H. Pliszczyńskiej (1955). Pracy tej nie zdążył zakończyć; o jej przebiegu pisał w „Przeglądzie Bibliotecznym” (2003 z. 1 s. 139-145). K. był członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki, Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Za pracę na rzecz B-ki UŁ i Katedry BiłN otrzymał Nagrody Rektora UŁ, Medal z okazji 50-lecia Uczelni, Złoty Krzyż Zasługi, Medal „Uniwersytet Łódzki w Służbie Społeczeństwa i Nauki”.

H. Tadeusiewicz: B.K. – Roczn. Bibl. 2004 R. 48 s. 219-221 (z fot.); Taż: Dr B.K. – Gaz. Wyb. (dod. Łódź) 2004 nr 178 s. 10 (z fot.); J. Andrzejewski: B.K. (1941-2004). – Prz. Bibl. 2005 R. 73 z. 3 s. 409-411 (z fot.); J. Konieczna: In Memoriam. Doktor B.K. (1941-2004). – Acta Univ. Lodziensis. Folia Librorum 2005 t. 12 s. 3-4; Słownik badaczy literatury polskiej. T. 8. Łódź 2006 s. 97 (H. Tadeusiewicz) // Uniw. Łódzki: Akta personalne.

Hanna Tadeusiewicz

KARPIŃSKA HELENA z d. Płużańska (13 III 1909 Warszawa – 19 I 1997 Olsztyn) introligatorka-artystka, bibliofilka, bibliotekarka. Ukończyła Gimn. Królowej Jadwigi w Warszawie, w 1931-32 uczyła się introligatorstwa na prywatnych kursach u *Z. Dębickiej. W latach okupacji niem. utrzymywała się z nielegalnie prowadzonej pracowni introl., w 1945 przeniosiła się do Cieszyna, gdzie początkowo pracowała w Fabryce Kartonaży „Rori”; tam zetknęła się z wybitnym introligatorem-artystą *J. Recmanikiem i doksztalała pod jego okiem. W 1945-50 pracowała w Fabryce Motorów Elektr. (późniejsza „Celma”) m.in. prowadząc zakładową b-kę, a w 1960-69 w cieszyńskim Oddz. Zabytkowym B-ki Śląskiej. Jej gł. działalnością była oprawa książek. Oprawy wykonywała ręcznie, z powodu niemożności zaopatrzenia się w wysokojakościowy surowiec, wykorzystywała otrzymane w darze pergamin ze zniszczonych w czasie wojny ksiąg żydowskich. Barwiła oprawy na różne kolory, największą wagę przykładając do ich zdobienia

tradycyjną techniką złocenia ręcznego złotem płatkowym. Ze skromnego zasobu narzędzi do tłoczenia tworzyła niepowtarzalne, bardzo bogate kompozycje nawiązujące do stylistyki renesansowej i barokowej. W 1952 zdała egzamin rzemieślniczy i zarejestrowała oficjalnie pracownię, którą prowadziła w 1952-55, na ogół pracowała „domowo”, oprawiając większe partie książek dla Księgarni Świętego Wojciecha, dla B-ki w Kórniku (tam gł. cenne historyczne rękopisy, m.in. P. Skargi, J. Słowackiego, A. Mickiewicza, J.U. Niemcewicza, K. Przerwy-Tetmajera) oraz na prywatne zamówienia. Dwie jej oprawy trafiły do B-ki Watykańskiej: 1959 – ofiarowany Janowi XXIII *Panegiryk na cześć sławnych Polaków* Domeniko Roncali z 1663 oraz teka grafik **A. Gołębnika ofiarowana Pawłowi VI w 1965. Czynnica uczestniczyła w życiu wystawowym, przed wojną swe prace artyst. prezentowała na Wystawie Piękną Książki Pol. zorganizowanej przez Tow. Bibliofilów Pol. w Warszawie (1936) oraz na Międzynar. Wystawie w Nowym Jorku (1939). Po wojnie wzięła udział w pierwszej wystawie plastyków cieszyńskich w paźdz. 1945, nast. w Konkursowej Wystawie dla introligatorów zorganizowanej przez Uniw. Wrocławski w 1951 (dyplom uznania I stopnia), w 1964 uzyskała I nagrodę na III Ogólnopol. Wystawie Wyrobów Artyst. Rzemiosła w Warszawie. W 1976 zaproszona do Jury Konkursu na Najpiękniej Oprawioną Książkę organizowanego przez B-kę Publ. im. Raczyńskich w Poznaniu, na II edycji Konkursu w 1977 otrzymała nagrodę za zestaw prezentowanych prac. Uczestniczyła w kilkunastu wystawach zbiorowych, miała także wystawy indywidualne: w 1969 w B-ce Ossolineum we Wrocławiu, trzy wystawy w Cieszynie (w 1973 w Muzeum, w 1979 w Domu Narodowym, w 1989 w Cieszyńskim Centrum Kult.), w 1982 w B-ce w Bielsku-Białej, a w 1983 w Muzeum Nar. we Wrocławiu. Wiele wystawom towarzyszyły katalogi lub foldery. Prowadziła lekcje introligatorstwa w szkole podst. i w Liceum Pedag. w Cieszynie, wygłaszała liczne pogadanki w środowisku bibliofilskim, udzielała wywiadów dla prasy, radia i telewizji. Opublikowała szereg wypowiedzi na temat introligatorstwa w publikacjach towarzyszących wystawom, oraz w formie artykułu *Konserwacja książek* („Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej” 1964 R. 9 nr 4). Sztuka introl. K. była bardzo ceniona w środowisku bibliofilskim, wiele znanych osób zamawia-

ło u niej oprawy dla swych książek (Andrzej Ryszkiewicz, Konstanty Maria Sopoćko), Jerzy Zbigniew Golski i ***M. Kuna wydali bibliofilską książeczkę *Helena Karpińska – poetka opraw.* Oprawy K. nadal cieszą się dużym zainteresowaniem na aukcjach antykwarskich. Od dzieciństwa zbierała książki, jej pierwszy księgozbiór został zniszczony w czasie wojny. Drugi zbiór obejmował ok. 1000 książek, gł. literaturę piękną we własnych, artyst. oprawach, a także znaczący dział księgoznawczy i poświęcony ekslibrisom. Miała własne ekslibrisy wykonane przez syna – Piotra Karpińskiego, Konstantego Marię Sopoćko, **A. Gołębnika, Wojciecha Łuczaka, Wojciecha Jakubowskiego, →Z. Dolatowskiego oraz znak graficzny wykonany przez Wacława Świerczyńskiego, wykorzystywany jako ekslibris i jako sygnatura introligatorska. Była jednym z pierwszych członków Oddz. Śląskiego Tow. Przyjaciół Książki (od 1967). Odznaczona została Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, wpisana do Księgi Zasłużonych dla Miasta Cieszyna, otrzymała członkostwo honorowe Cieszyńskiego Klubu Hobbystów.

J. G o l e c, S. B o j d a: Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej. T. 3. Cieszyn 1998 s. 115-116; H.K. – poetka opraw. Anin [przed 1979]; H.K. życie poświęcone książkom. Cieszyn 1979; T. K o p o c z e k: Artystyczne oprawy książkowe H.K. Cieszyn 1979; Oprawy artystyczne H.K. Wr. 1983; Katalog wystawy opraw książkowych wykonanych przez mistrzynię introligatorstwa artystycznego H.K. Kat. 1988; Twórczość H.K. Folder wystawy, tekst K. Franek. Cieszyn 1989; Katalog Wystawy Piękną Książki Polskiej. W. 1936 s. 56-57; Katalog oficjalny Działu Polskiego na Międzynarodowej Wystawie w Nowym Jorku. W. 1939 s. C235-236; Pierwsza wystawa plastyków cieszyńskich. – Gaz. Rob. 1945 nr 196 s. 3; A. R y s z k i e w i c z: Sztuka H.K. – Stolica 1961 nr 4 s. 19; J. M ł y n a r c z y k: Miody kubaś Puchatek. – Filipinka 1973 nr 21 s. 6-7; J. O s z e l d a: Sztuka introligatorska, czyli... Książek powijanie. – Sł. Powsz. 1980 nr 24 s. 8; T. O d r o w ą ż - P i e n i ą ż e k: H.K. – poetka opraw. – Prz. Księg. 1983 nr 10 s. 13; P. S o p o ć k o: Z mojej półki. – Gutenberg 2005 nr 1 s. 14-16.

Elżbieta Pokorzyńska

KAZANOWICZ WŁADYSŁAW SERGIUSZ (26 II 1915 Mohylew nad Dnieprem – 2 II 1969 Wrocław) właściciel wypożyczalni książek. Po przyjeździe do Polski zamieszkał w Krakowie (w 1933 przyjął pol. obywatelstwo),

gdzie ukończył II Państw. Gimn. Św. Jacka w Krakowie (matura 1934), a nast. rozpoczął studia na Wydz. Prawa i Administracji UJ, przerwane wybuchem wojny. Przed wojną odbył praktykę administracyjną w Państw. Zakł. Ubezpieczeń Społecznych. Okupację spędził w Krakowie, utrzymując się m.in. z handlu. Współpracował z tajnymi kursami uniwersyteckimi, drukując skrypty prawnicze i udostępniając podręczniki z własnej biblioteki, za co był kilkakrotnie zatrzymywany. Po zakończeniu wojny był pomysłodawcą „Klubu Czynnej Pracy nad Odbudową RP <Odbudowa>”, który miał się zajmować m.in. edukacją ekonomiczną dzieci, młodzieży i dorosłych. Utraciwszy część własnego księgozbioru, po zakończeniu wojny postanowił udostępnić jego pozostałość w otwartej wypożyczalni. Korespondował w tej sprawie z władzami Katowic (sierpień 1945), nast. Wrocławia, gdzie ostatecznie, 15 X 1945, przy Rynku 50 uruchomił wypożyczalnię p.n. „Biblioteka Naukowa <Książki na Śląsk>”. Zaczęciem wypożyczalni był 4500-tys. zbiór, przywieziony przez K. z Krakowa, uzupełniany nast. poprzez zakupy, wymianę, a także dary czytelników (również dary „obowiązkowe” przy zapisie). Składał się przede wszystkim z beletrystyki (w tym poszukiwanej literatury popularnej), lektur szkolnych i literatury nauk. (gł. prawn., ekon., filoz.). K. gromadził także książki niemieckie, niejednokrotnie ratując je od zniszczenia. W poł. 1948 księgozbiór liczył ok. 22 tys. t., jednak coraz częstsze kontrole (i rekwizycje) państw., niedostateczne zabezpieczenie zbiorów oraz kłopoty finansowe powodowały jego stopniowe zmniejszanie. Wypożyczalnia działała na zasadzie abonamentu mies., z wolnym dostępem do półek. Katalog działowy, wg układu własnego K., istniał początkowo tylko w formie maszynopisu, dopiero w początku l. 60. grupa czytelników-ochotników stworzyła (amatorski) katalog działowy kartkowy. Oprócz 1949, gdy zatrudniana była czasowo osoba do pomocy, obsługą czytelników zajmował się sam K., ceniony za znakomitą znajomość księgozbioru, intuicję i życzliwość wobec czytelników. Był inicjatorem Klubu Krzewienia Kultury Czytelniczej, do którego angażował od końca l. 40. licznych miłośników książki. W 1945 wypożyczalnia miała ponad 300 czytelników, w 1946 – 2300, a w 1949 już 4666, po 1950 liczba korzystających spadła do 219 i utrzymywała się na podobnym poziomie do 1969. Wśród abonentów, zwłaszcza w początkach działalności, dominowali studenci i pracownicy nauk., ale byli też uczniowie i robotnicy. Sytuacja polityczna końca l. 40. i l.

poł. l. 50. powodowała, że władze podejmowały kolejne próby likwidacji wypożyczalni, co, w dużej mierze dzięki uporowi właściciela i poparciu licznych czytelników, skończyło się na czterech zmianach lokalu (1950-51: Rynek 14, 1951-53: Rynek 44, 1953-56: ul. Igielna 17), skutkujących jednak m.in. znacznymi stratami w księgozbiore. W momencie wprowadzania do ostatniego lokalu, przy pl. Solnym 11, księgozbiór liczył 16 tys. tomów. K. prowadził tę swą wypożyczalnię od końca 1956 do śmierci w lutym 1969. Zbiory, liczące wówczas ok. 45 tys. t., rodzina przekazała Dzielnicowej B-ce Publ. Stare Miasto we Wrocławiu (obecnie Dolnośląska B-ka Publ. im. T. Mikulskiego).

Encyklopedia Wrocławia. Wyd. 3. Wr. 2006 (A. Piłak); Pionier 1945 nr 76 s. 4, nr 96 s. 4; Sł. Pol. 1947 nr 61 s. 2; 1969 nr 29 s. 4, nr 31 s. 6, nr 34 s. 7; Tryb. Dolnośląska 1947 nr 237 s. 3; Kultura 1974 nr 24 s. 16, nr 27 s. 15, nr 30 s. 16; Gaz. Wyb. (dod. Wrocław) 1999 nr 11 s. 6; 2002 nr 19 s. 5; S. Kazanowicz: List z okazji 10-lecia do Abonentów Biblioteki Naukowej „Książka na Śląsku”. Wr. 1956; Cz. Ostankowicz: Ratujcie Prousta et Co! – Nowe Sygnały 1956 nr 12 s. 3; Wik: S.K. [wywiad]. – Odra 1960 nr 49 s. 1, 5; K. Sławińska, L. Stankiewicz: S.K. i jego „Książka na Śląsk”. Szkic z dziejów bibliotek prywatnych we Wrocławiu. – Roczn. Wrocław. 1973/74 t. 17/18 s. 205-230; U. Wróbel-Bryła: S.K. i jego biblioteka „Książka na Śląsk”. – Książka i Czytelnik 1984 nr 4 s. 1-16; J. Wieczerska: Zawsze jakieś jutro. W. 1965 s. 47-48; D. Bieńkowska: Złote jabłko. W. 1966 s. 17; J. Janicki: Biografia w walizce. W. 1966 s. 44-45, 59, 81-83; F.Z. Weremiej: Pionier z Placu Solnego. [W:] Tegoż: Kształt dotrzymanego słowa. W. 1975 s. 249-258; J. Konopińska: Tamten wrocławski rok. Wr. 1987 s. 104; Taż: We Wrocławiu jest mój dom. Wr. 1991 s. 22; Z. Kwiecińska: Opowiem wam o Marku. Wr. 1991 s. 33 // Arch. Państw. Wrocław: Zespół „Biblioteka we Wrocławiu «Książka na Śląsk»”.

Marta Pękalska

KELCH DANUTA MARIA z d. Hepke (6 V 1914 w. Głina k. Otwocka – 19 IV 2004 Choszczno) nauczycielka, bibliotekarka. W 1933 otrzymała maturę w Miejskim Gimn. w Toruniu. Dwa lata studiowała filologię klasyczną na KUL-u w Lublinie, nast. polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (1933-39). W 1939 uzyskała kwalifikacje bibliotekarskie. Lata okupacji spędziła w Woli Ossowińskiej k. Radzyna Podl. (pow. łukowski), gdzie już w 1944 zorganizowała bibliotekę powiatową. W 1945-49 pracowała jako nauczycielka języka

pol. i franc. w Stęszewie k. Poznania. W grudniu 1949 zamieszkała w Bytowie na Pomorzu Zach., gdzie kierowała do 1951 Pow. B-ką Publ.; w sierpniu tr. przeniosła się do Choszczna, została zatrudniona jako kierownik Pow. i Miej. B-ki Publicznej. Funkcję tę pełniła do przejścia na emeryturę 3 IX 1974. W trakcie pracy zaw. uzyskała w 1967 stopień magistra filologii pol. na Uniw. w Poznaniu na podstawie pracy: *Rozwój czytelnictwa wśród mieszczan wielkopolskich*. Była organizatorką sieci bibliot. i powojennego życia kult. w pow. choszczeńskim. Dzięki jej staraniom została wybudowana nowoczesna siedziba Pow. i Miej. B-ki Publ. w Choszcznie. Otwarta 14 VI 1961 w nowej siedzibie B-ka otrzymała w 1976 imię pisarki ***M. Dąbrowskiej (ciotki K.). Była wielokrotnie wyróżniana za pracę zaw. i społ.; otrzymała medal „Zasłużony dla SBP”. Przez kilka kadencji była radną Pow. Rady Nar. w Choszcznie. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 1964 otrzymała odznakę honorową „Zasłużony Działacz Kultury”, a w 1984 odznakę „Zasłużona dla Miasta Choszczna”.

J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni Medalem SBP. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 48; Sylwetki pracowników bibliotek publicznych pracujących ponad 20 lat [...] w województwie szczecińskim w latach 1945-1972. – Tamże 1972 nr 2-3 s. 11; Z. Sobacka: D.K. – siostrzenica Marii Dąbrowskiej. – Tamże 2002 nr 1 s. 65-66 (z fot.); T. Jabłecki: D.H.-K. – Tamże 1997 nr 1-2 s. 62-64 (z fot.); R. Boratyński: M.D.H.-K. [mowa pogrzebowa]. – Tamże 2004 nr 1-2 s. 113-114; T. Jabłecki: D.H.-K. (1914-2004). – Tamże 2004 nr 1-2 s. 114-119 // Miej. B-ka Publ. im. Marii Dąbrowskiej Choszczno: Akta personalne.

Anna Lewicka, Cecylia Judek

KEMPA WŁADYSŁAW ANDRZEJ (27 VI 1936 Częstochowa – 1 X 2009 Łódź) bibliotekarz, bibliograf, bibliofil. W 1956 uzyskał maturę w Technikum Księg. w Łodzi i tr. podjął studia polonist. na Wydz. Filolog. Uniw. Łódzkiego, zakończone magisterium 16 VI 1961 (przedstawił pracę pt. *Rola księgarzni Zawadzkiej w dziejach kultury i literatury polskiej*). Pracę zaw. rozpoczął 1 IX 1961 na stanowisku bibliotekarza w B-ce Głównej Akademii Med. w Łodzi, gdzie w 1964 został kierownikiem Oddz. Bibliografii i Informacji Naukowej. W 1971 awansował na stanowisko kustosa służby bibliot., a w 1974 kustosa dypl.; tr. objął funkcję z-cy dyrektora B-ki

Gł. AM. Pracując w b-ce odbył wiele szkoleń i kursów dokształcających, m.in. w zakresie metodyki szkolenia użytkowników informacji nauk. oraz budowy języków inf. typu tezaurs. Rektor Akad. Med. powierzył K. opracowywanie corocznych informatorów Uczelni pt. *Skład osobowy i spis wykładów*, które sporządzał w okresie 1969-74. Przygotował też *Bibliografię publikacji pracowników Akademii Medycznej za lata 1961-1970*, a nast. *Bibliografię publikacji pracowników Akademii Medycznej za lata 1971-1980*. K. był członkiem senackiej Komisji ds. Wydawnictw Nauk. i Skryptów, później został sekretarzem redakcji tych wydawnictw. W 1973-75 był członkiem Kolegium Red. czasopisma „Annales Academiae Medicae Lodziensis” oraz wszedł do Zespołu Doradców Fachowych Pełnomocnika Rektora ds. Centrum Kliniczno-Dydaktycznego AM w Łodzi. W 1980 (1 IX) K. został powołany na stanowisko st. kustosa dypl. i funkcję z-cy dyrektora Miej. B-ki Publ. im. L. Waryńskiego w Łodzi (nast. Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka J. Piłsudskiego); funkcję tę sprawował do 1996. K. odpowiedzialny był za pracę merytoryczną B-ki, czuwał nad prawidłową budową katalogów bibliot. oraz organizacją poszczególnych komórek w sieci b-tek publ. w Łodzi i woj. łódzkim oraz wzajemne ich powiązanie w systemie tej instytucji. Prowadził wiele spotkań autorskich, zwłaszcza w cyklu „Spotkania z literaturą”, był współorganizatorem wielu sesji nauk. i popularnonauk., na których często wygłaszał referaty. K. brał również udział już na początku l. 90. w procesie automatyzacji czynności bibliotecznych. Po przejściu na emeryturę w 1996 został zatrudniony na 1/2 etatu w B-ce na stanowisku specjalisty ds. promocji i marketingu, odpowiadając za kontakty B-ki ze środowiskiem nauk. i kult. w Łodzi oraz za współpracę ze szkołami, organizację imprez kult., sesji i seminariów. Równocześnie z pracą zaw. K. prowadził bogatą działalność społeczną. Był współzałożycielem Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki, pełniąc funkcję członka Zarządu ŁTPK (1969-70) i sekretarza (1971-72); w 2007 otrzymał godność członka honorowego Towarzystwa. Był także wiceprezesem Tow. Pamięci Józefa Piłsudskiego w Różaniu (Oddz. w Łodzi). Szczególnie czynnie działał w Stow. Bibliotekarzy Pol., do którego należał od 1964. Był członkiem Zarządu Okręgu w Łodzi (1974-78), wiceprzew. i przew. Okręgu (1981-93) oraz wieloletnim członkiem Zarządu Głównego SBP (1985-2001). K. pisał liczne artykuły nt.

Stowarzyszenia, m.in. opracował fundamentalną *Kronikę Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-2007*. W 2004 Krajowy Zjazd Bibliotekarzy przyznał mu członkostwo honorowe SBP. K. publikował prace nauk. i popularnonauk. ponad 50 lat. Były to liczne artykuły, przyczynki, biografie ludzi książki, ogłaszane w prasie łódzkiej i ogólnopol. oraz wydawnictwa zwarte. Opublikował m.in. książki z zakresu wiedzy o regionie: *Sylwetki łódzkich dziennikarzy i publicystów* (1991), *Szkice Trybunalskie* (1997), *Żydzi dawnej Łodzi: Słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych* (współaut. M. Szukalak, 2001-2004 t. 1-4) oraz *Tablice pamięci: Łódzkie inskrypcje pamiątkowe* (2007). K. opracowywał hasła do *Encyklopedii wiedzy o książce, Polskiego Słownika Biograficznego* i *Słownika pracowników książki polskiej*. Pośmiertnie ukazał się artykuł pt. *Polskie cymelia biblioteczne w Samarze* (z A. Tymińską, „Akapit” 2009 t. 4 s. 18-35, z il.). Ogółem jego dorobek publikacyjny liczy ok. 800 poz., zamieszczanych w prasie codziennej oraz czasopismach nauk. i zaw. (były to np. „Przegląd Biblioteczny”, „Bibliotekarz”, „Rocznik Biblioteki Narodowej”, „Polonistyka”, „Przegląd Historyczny”, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”, „Tygiel Kultury” (członek zespołu red.), „Kronika Miasta Łodzi”, „Mówią Wieki”). Na łamach „Bibliotekarza” zamieszczał, począwszy od 2002, stały cykl pt. *Pylki* – ciekawostki dot. książki, ludzi książki, wydarzeń związanych z książką i b-ką (często przedrukowywane z dawnych czasopism z własnymi komentarzami); ostatnie *Pylki* ukazały się pośmiertnie w 2010 (nr 1 s. 30-31). K. był miłośnikiem i kolekcjonerem książek (zgromadził pokaźną b-kę domową) i ekslibrisów, które udostępniał często na różne wystawy. Utrzymywał kontakty z wieloma bibliofilami i artystami grafikami z Polski i in. krajów europejskich, którzy wykonywali ekslibrisy na jego prywatne zamówienie. O zbiorach K. pisano w prasie holenderskiej, szwedzkiej, litewskiej, angielskiej i oczywiście – polskiej. Za bogatą działalność zaw., nauk., publicystyczną i społ. otrzymał wiele nagród i odznaczeń, m.in.: Złoty Krzyż Zasługi (1995), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (2002), Brązowy Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2005) oraz Honorową Odznakę Miasta Łodzi (1984), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1992), Honorową Odznakę Stow. Bibliotekarzy Pol., a także nagrody ministerialne, resortowe i rektorskie.

Nekr.: Gaz. Wyb. (dod. Łódź) 2009 nr 235 s. 10-12; nr 236 s. 11; Polska Dz. Łódzki 2009 nr 235 s. 22; nr 236 s. 18; Bibliotekarz 2009 nr 11 s. 31; Kron. M. Łodzi 2009 nr 3 s. III okł.; E. Chojcka: Pasje magistra K. – *Express Ilustr.* 1967 nr 304; [J. Wilmański]: Od niedzieli do niedzieli: piękna mała grafika. – *Odgłosy* 1970 nr 50 s. 11; J. Sakiewiczowa: Wystawa miniaturowych arcydzieł. – *Życie Pabianic* 1970 nr 20; B. Batalor: Wizytówka przyjaźni. – *Czerwony Sztandar* (Wilno) R. 19 nr 60 s. 4; R. Leszczyński: Lietuviški ekslibru paroda lodzeje. – *Aušra* 1974 nr 1; A.K. [W:] Kto jest kim w bibliotekarstwie i informatyce naukowej. – *Por. Bibliot.* 1986 nr 9, wkładka s. 30-31; Ł. Hoszowska: Bibliotekarz to służba społeczna. – *Express Ilustr.* 1988 nr 94 s. 8-9 (portr.); H. Cywińska: Kłopotliwe dary. – *Tamże* 1989 nr 72 s. 4; M. Garwolińska: Książka jest jak chleb. – *Głos Rob.* 1989 nr 52 s. 5; Ł. Hoszowska: W bibliotece jak w życiu: biedny wspiera biednego. – *Express Ilustr.* 1991 nr 225 s. 3; W. Kupisz: Nowy, wspaniały zbiór. – *Wiad. Dnia* 1993 nr 4 s. 4; Z. Kłapciński: Jestem pyłkopisem: rozmowa z A.K. – starszym kustoszem dyplomowanym, bibliotekarzem. – *Kalejdoskop* 1998 nr 2 s. 51-52 (z fot.); J. Wilmański: Mietek Gumola i A.K. [W:] *Łódzkie portrety pamiątkowe*. Łódź 2004 s. 65; A.K. [W:] *Bibliofilska mapa Łodzi*. Łódź 2007 s. 77; A.K. (1936-2009). – *Biul. Inf. Zarządu Gł. SBP* 2009 nr 2 s. 76-77 (z fot.); E. Pawlicka: A.K. (1936-2009). – *Kron. M. Łodzi* (w druku); *Taż*: W.A.K. (27 VI 1936 – 1 X 2009). – *Bibliotekarz* 2010 nr 1 s. 28-30 (z fot.); *Taż*: W.A.K. (1936-2009). – *Por. Bibliot.* 2010 nr 1 s. 44-46 (z fot.); P. Bierzwiński: A.K. (1936-2009). – *Por. Bibliot.* 2010 nr 1 s. 44-46 // *Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka J. Piłsudskiego Łódź: Akta personalne*, sygn. 1414.

Elżbieta Pawlicka

KICIŃSKA MARIA z d. Borzęcka (12 IV 1903 Międzyrzec Podl. – 13 XI 1998 Warszawa) bibliotekarka. W 1904 zamieszkała w Warszawie, gdzie od 1912 uczyła się w szkole 4-klasowej, nast. w gimnazjum. Maturę ukończyła w 1923, a w 1924 rozpoczęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warsz., w 1926-27 uczestniczyła w Kursach Nauczycielskich, ukończyła też kurs bibliotekarski w B-ce Publ. m.st. Warszawy pod kier. *F. Czerwijowskiego. Po uzyskaniu w 1932 absolutorium, podjęła 14 V 1933 pracę w B-ce Uniw. w Warszawie. K. przez rok odbywała bezpłatną praktykę pod kierunkiem kust. Antoniego Dobrowolskiego, a nast. pracowała jako stażystka w Wypożyczalni Międzybibliotecznej. Na stałe K. została zatrudniona w Biurze Katalogowym, odpowiadając za prowadzenie katalogów. W B-ce UW pracowała do 1944; po upadku Powstania Warsz. przeszła

przez obóz w Pruszkowie i powojenną tułaczkę. Do Warszawy i B-ki wróciła już w lutym 1945 przystępując do jej uruchamiania i likwidacji skutków wojny. W 1948 ukończyła kurs bibliot. dla bibliotekarzy nauk., zorganizowany przez Sekcję B-tek Nauk. Warsz. Koła Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. W 1956-1957 zastąpiła, skazaną w procesie polit., ***W. Sokołowską na stanowisku kierownika Oddz. Oprac. Druków Zwartych B-ki UW. W 1961 K. awansowała na kustosa, od 1968 pracowała w nowo powstałym Oddziale Katalogów, nie zgodziła się jednak na kierowanie nim. Dorobek zaw. i zainteresowania K. związane były gł. z pracami katalogowymi i melioracyjnymi, ujednoczeniem metody katalogowania i szeregowaniem kart katalogowych. Opracowała wewnętrzne instrukcje, m.in. *Zasady szeregowania* (1946, 1969, 1971) i *Instrukcję w sprawie melioracji katalogu scalonego* (1956). W 1964-67 kierowała przeprowadzoną melioracją katalogu głównego B-ki (ok. 15 tys. kart), od 1966 uzupełniała katalog zespołem kart archiwalnych. W efekcie uporządkowała znaczną część jej zasobów sprzed 1915, a katalog główny uzupełniono w 1945-80 o ok. 100 tys. opisów książek wyd. przed 1915. Po przejściu na emeryturę w 1971 K. kontynuowała działalność w trybie prac zleconych do 1993, przeprowadzając wraz z zespołem, m.in. z Magdaleną Freyd meliorację katalogu scalonego, włączała karty z niego pochodzące do katalogu głównego, który został uzupełniony o 36 tys. opisów. K. uczestniczyła też w 1954-62 w pracach przygotowawczych do nowej edycji *Bibliografii Polskiej XIX w.* K. Estreichera; zbierała materiały do bibliografii starych druków, Wielkiej Rewolucji Francuskiej i do bibliografii Warszawy. Prowadziła wykłady na kursach dla bibliotekarzy nauk., organizowanych przez Warsz. Koło Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol. (nast. Stow. Bibliotekarzy Pol.). W uznaniu zasług w pracy zaw. została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1968).

M.K. (1903-1998). – Prz. Bibl. 1998 z. 4 s. 383-385 (J. C w i e k o w a); M.K. (1903-1998). – Tamże 1999 z. 1-2 s. 107-109 (T a ż); W. S o k o ł o w s k a: Dzieje Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w latach 1939-1945. W. 1959; Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie w latach 1945-1980. Pod red. A. Mężyńskiego. W. 1998 // Inf. syna, Mirosława Kicińskiego.

Ewa Bagińska

KLEKOWSKA KRYSZYNA TERESA zob. RAMLAU-KLEKOWSKA *Krystyna Teresa*

KLEPANDY WAĆLAW (17 IX 1925 Czachory k. Ostrowa Wlkp. – 25 IX 2009 Kalisz) działacz kulturalny i turystyczny, bibliofil, właściciel księgozbioru. Dzieciństwo spędził w Longwy (Lotaryngia), gdzie jego ojciec pracował jako hutnik. Po powrocie do Polski w 1936 zamieszkał wraz z rodzicami w okolicach Ostrowa Wlkp. W czasie II wojny świat. działał w Armii Krajowej. Pracę w dziedzinie kultury podjął w początkach l. 50. w Muz. Śląskim we Wrocławiu. W 1953 został kierownikiem Muz. Ziemi Kaliskiej w Kaliszu. Do końca życia zaw. pracował w rozmaitych instytucjach kultury Kalisza. Jednocześnie działał społ. w ruchu turystycznym. W 1956 przygotował i wydał biuletyn informacyjny „Poznaj Ziemię Kaliską”, firmowany przez kaliski oddział Pol. Tow. Turystyczno-Krajoznawczego, zaś w 1957 wszedł w skład komitetu założycielskiego i zespołu red. mies. „Ziemia Kaliska”. W 1959 był współautorem wystawy „Książka dawniej i dziś”, zorganizowanej przez miejscowe muzeum i ukazującej m.in. stare druki kaliskie. Był autorem kilku folderów turystycznych oraz mapy poświęconej splywom kajakowym rzeką Prosną, a także art. zamieszczanych w „Ziemi Kaliskiej”. Wiele materiałów pozostawił w postaci rękopiśmiennych, własnoręcznie wykonanych zeszytów. Zgromadził w Kaliszu księgozbiór odzwierciedlający turystyczne i historyczne zainteresowania właściciela, w skład którego m.in. wchodził zasób calisianów, liczne edycje baśni, a także czasopisma. W ostatnich latach życia część zbiorów przekazał b-ce Wyższego Seminarium Duch. Diec. Kaliskiej, a także Książnicy Pedagog. im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu, Kaliskiemu Tow. Przyjaciół Nauk oraz Arch. Państw. w Kaliszu. W 1980 K. został członkiem Kaliskiego Oddz. Tow. Przyjaciół Książki, gdzie działał do końca jego istnienia. W 2002 był współzałożycielem samodzielnego Tow. Przyjaciół Książki w Kaliszu. Posiadał ekslibris autorstwa Władysława Kościelniaka, przedstawiający elementy herbu miasta Kalisza. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, posiadał także Złotą Honorową Odznakę PTTK. Za zasługi dla miasta otrzymał Honorową Odznakę Miasta Kalisza oraz tytuł „Kaliszanin Roku 2004” oraz godność Honorowego Przewodnika PTTK Koła Przewodników im. Adama Chodyńskiego w Kaliszu.

K. W.: Klepandowe abc. Rozm. A. Tabaka. – Kalisia Nowa 2001 nr 7/8 s. 9; Z. Kościelak: W.K.: pożegnanie (1925-2009). – Gaz. Wyb. (dod. Poznań) 2009 nr 231 s. 15; B. Kryst: Nestor kaliskich przewodników. – Kalisia Nowa 2008 nr 7/9 s. 12-13; M. Leń: Z mojej pamięci, szuffad i obserwacji (3). – Ziemia Kaliska 1977 nr 29 s. 4; Z. Pol: Jubileusz nestora kaliskich przewodników. – Gościniec 2005 nr 4 s. 124 (portr.); Toż. – Znad Warty 2005 nr 28 s. 110-111 (portr.); E. Zmarzła: Żegnamy W.K.: odszedł na zawsze nestor kaliskich przewodników. – Nowe Fakty Kaliskie 2009 nr 39 s. 32.

Krzysztof Walczak

KLUCKI LUDWIK (16 I 1801 Hranice, Morawy – 5 III 1877 Cieszyn) adwokat, działacz polityczny i społeczny, wydawca, właściciel księgozbioru. Gimn. ukończył w Brnie, liceum w Klagenfurcie i Lublanie, nast. studiował na Uniw. w Pawii (Lombardia). Jako adwokat pracował w Wiedniu i Hukwałdach, w 1831-64 w Cieszynie. W okresie Wiosny Ludów wybrano go na komendanta Gwardii Ludowej, w 1851-61 był burmistrzem Cieszyna. Już w czasie studiów brał udział w narodowych ruchach rewolucyjnowyzwoleńczych, w wyniku czego 2 lata spędził w więzieniu. Swoje zainteresowania pogłębiał przez prenumerowanie gazet słowiańskich i pol., tworzenie bogatej b-ki sławistycznej. Jego kancelaria była jednym z pierwszych ośrodków propagowania jęz. pol. w Cieszynie. Od 6 V 1848 K. wraz z *P. Stalmachem i Andrzejem Cinciałą wydawał „Tyg. Cieszyński” (od 1851 pt. „Gwiazdka Cieszyńska”), używając czcionki łacińskiej. Było to pismo przeznaczone dla ludu wiejskiego, mające wspomagać proces nauki jęz. polskiego. K. przyczynił się także do założenia 29 X 1848 Czytelni Polskiej i Biblioteki Ludu Kraju Cieszyńskiego, gł. ośrodka tworzącego się na Śląsku Cieszyńskim pol. ruchu narodowego. Na potrzeby Czytelni oddał pomieszczenie w swoim domu, należał do zarządu, od kwietnia 1849 był jej prezesem. Działał przy niej teatr amatorski, była załączkiem Pol. Macierzy Szkolnej, a później pol. gimnazjum. Pod koniec 1854 na polecenie władz austriackich Czytelnia Pol. i B-ka Ludu Kraju Cieszyńskiego zostały zamknięte.

PSB (J. Chlebowczyk); Śląski słownik biograficzny. T. 3. Kat. 1981 s. 153-154; B. Snoch: Górnośląski słownik biograficzny. Kat. 2004 s. 159; J. Gołec, S. Bojda: Słownik biograficzny Ziemi Cieszyńskiej. T. 2. Cieszyn 1995 s. 95; Biografický slovník slezská a severní Moravy. Opava 1995 z. 4 s. 64-65; Słownik biograficzny adwokatów polskich.

T. I. W. 1981 z. 2 s. 157-160 (J. Kleczka); J. Chlebowczyk: L.K. 1801-1877. – Zwrot 1966 nr 8 s. 8; E. Buława: L.K. – inicjator i propagator ideologii słowiańskiej w Cieszynie. – Tamże 2000 nr 10 s. 19-24; nr 11 s. 15-20; Tenże: L.K. (1801-1877). – Kal. Cieszyński 2001 s. 237-241; Tenże: L.K. (1801-1877) na tle rozwijających się ruchów politycznych i narodowościowych na Śląsku Cieszyńskim. – Pamiętnik Cieszyński 2000 t. 15 s. 38-49; J. Konieczny: Pierwsza polska biblioteka. – Kal. Cieszyński 1986 s. 35-36; W. Imielski: „Tygodnika Cieszyńskiego” trudne początki. – Tamże s. 32-34 // Elektroniczny słownik biograficzny Śląska Cieszyńskiego [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: www.kc-cieszyn.pl/biografie/index.php [dostęp z dn. 15.09.2008]; L.K. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://pl.wikipedia.org/wiki/Ludwik_Klucki [dostęp z dn. 15.09.2008].

Agata Walczak-Niewiadomska

KŁOBUKOWSKI TADEUSZ (7 IX 1915 w. Gać Powęzowska k. Kalisza – 8 I 2002 Warszawa) wydawca. W 1938 ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty w Pułtusk. Walczył w wojnie obronnej 1939, w końcu września dostał się do niewoli niem. i został osadzony w więzieniu w Chełmie; w czasie transportowania jeńców do ZSRR 2 X 1939 uciekł, wrócił do Warszawy i tu 15 X tr. wstąpił do konspiracyjnej organizacji Służba Zwycięstwu Polsce, a nast. do ZWZ i AK; współdziałał z Żegotą. W 1940-45 był administratorem majątku rolnego SS. Magdalenek w Walendowie (pow. Grodzisk Maz.). Od 1 V do 30 IX 1945 pracował w Zarządzie m.st. Warszawy, nast. do 31 V 1951 – w Wydz. Planowania Gospodarczego i Inwestycji Urzędu Woj. Warszawskiego. Równoległe podjął studia na Wydz. Prawa Uniw. Warsz., które ukończył w 1953. Od 1951 pracował w Państ. Wydaw. Nauk. (PWN), m.in. kierownik: Sekcji Skryptów PWN, Działu Planowania, Działu Podręczników i Skryptów, Zespołu Działów Produkcji Warszawskiej. W 1967-81 był dyrektorem Ośrodka Rozwojszechniania Wydawnictw Nauk. Pol. Akademii Nauk (ORWN PAN). Rozwinął współpracę z zagranicą; doprowadził do utworzenia ekspozytur ORWN PAN w ważniejszych pol. ośrodkach, rozwinął eksport pol. książki nauk.; inicjował i organizował szereg wystaw pol. książki nauk. w różnych krajach. Po przejściu na emeryturę był dyrektorem Biura Zarządu Gł. Pol. Tow. Wydawców Książek. Członek PTWK od 1957, Stow. Księgarzy Pol. od 1968, Rady Fundacji Upowszechniania Nauki od

1991, Klubu Miłośników Historii Księgarstwa od 1997. Otrzymał odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, Odznakę „Za Zasługi dla Województwa Poznańskiego” i „Za Zasługi dla Miasta Poznania”, Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury”, Odznakę Honorową SKP, Odznakę Honorową PTWK.

T. K ł o b u k o w s k i : PWN i ja. [W:] Alfabet PWN, ludzie, książki, lata, wspomnienia. W. 1997 s. 68-70; F. Trzaska: T.K. [W:] Klub Miłośników Historii Księgarstwa. W. 2000 s. 44; B. Petrozolin-Skowrońska, F. Trzaska: T.K. – Wydawca 2002 nr 2 s. 46 (z fot.); Tamże 2006 nr 10-11 s. 37 (z fot.).

Krzysztof Kaleta

Barbara Petrozolin-Skowrońska

KŁOSSOWICZ JAN RYSZARD (22 VI 1924 Warszawa – 2 IV 2002 Wrocław) artysta plastyk, malarz, grafik, scenograf, twórca ekslibrisów, bibliotekarz. W Warszawie ukończył szkołę powsz. i rozpoczął naukę w gimnazjum. Maturę zdał we Wrocławiu w 1947 i zaczął studia w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w pracowni malarskiej prof. Eugeniusza Gepperta. W 1950 przeniósł się do Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie na Wydział Scenografii, uzyskując dypl. w 1956. Pracował w Woj. Domu Kultury we Wrocławiu jako instruktor i animator amatorskiego ruchu plastycznego, a potem jako wykładowca w Państ. Studium Kult.-Oświatowym i Bibliotekarskim, nast. w B-ce Uniw. we Wrocławiu, jako kustosz, artysta plastyk – twórca i aranżer estetycznych opraw wystaw oraz in. prac plastycznych. Na emeryturze wykładał wiedzę o sztuce w Państ. Ognisku Kultury Plastycznej we Wrocławiu. Należał do zał. w 1967 grupy plastycznej RYS. Jako profesjonalny scenograf zaprojektował i zrealizował scenografię do sztuk teatralnych. Uprawiał malarstwo olejne, grafikę artyst. i użytkową. Uczestniczył w wystawach krajowych i zagr. m.in. we Wrocławiu (retrospektywna wyst. autorska w 1980) i Krakowie, uhonorowanych nagrodami i wyróżnieniami, m.in. w konkursie na ekslibris ku czci Jana Pawła II (1981). W działalności graf. K. znaczącą część twórczości stanowią ekslibrisy, których nigdy nie policzył (ponad 300); sporo z nich poświęcił B-ce Uniw. we Wrocławiu, wykonane techniką typograficzną tzn. zaprojektowane jako wzór rysunkowy (tuszem), powielane poligraficznie oraz litografią.

Bibliotekarz i bibliofil, propagator b-tek, bibliotekarstwa, bibliofilstwa i czytelnictwa, szczególnie dzieci i młodzieży. Jako artysta opiewał książki, b-ki, organizacje, instytucje, placówki, fundacje kult. i nauk., wydarzenia czytelnicze i wybitnych przedstawicieli bibliotekarstwa nauk. i publ. oraz bibliofilstwa i czytelnictwa. W motywach utrwalił wydarzenia i jubileusze hist., epokowe, kult. z dziejów ludzkości i współczesne, sprawiając, że ekslibrisy o nietuzinkowym wyrazie artyst., są nośnikami wartości poznawczych, kształcących, wychowawczych i patriotycznych.

J.R. K ł o s o w i c z : Grafika 1980 rok. (Katalog wystawy). Czerwiec 1980, DzBP Wrocław Psie Pole (spis 57 ekslibrisów). Wr. 1980; R.M. Ł u c z y Ń s k i : Ekslibrisy Jana Pawła II. Katalog ogólnopolskiej wystawy pokonkursowej. Czerwiec 1981. O/W Stow. PAX we Wrocławiu. ZZG „VERITAS” w Warszawie. Wr. 1981 s. 5 (z il.); T e Ń e : Szlachetne techniki graficzne w ekslibrisie polskim. Wystawa ze zbiorów... (Katalog wystawy). Żagański Pałac Kultury Listopad 1982. Żagań 1982 nr 25 s. 4, 5; W. D z i u l i k o w s k i : Motyw religijny w ekslibrisie polskim (1918-1988). Katalog wystawy. Wr. 1988 il. 133; [Wystawa „W 190 rocznicę Konstytucji 3 Maja”]. – W Kręgu Ekslibrisu, I-VI 1988 s. 5, 7 (z il.); J.T. C z o s n y k a : Ekslibrisy Jana Pawła II. Wystawa z kolekcji J.T. Czosnyki z Wojcieszowa. Woj. B-ka Publ. Sieradz 7 maj – 12 czerwiec 1992. Sieradz 1992 s. 2; T e Ń e : Motyw gór w ekslibrisie. Wystawa z kolekcji J.T. Czosnyki z Wojcieszowa. Woj. B-ka Publ. im. W. Broniewskiego w Sieradzu 18 wrzesień – 16 październik 1992 r. Sieradz 1992 nr 21 s. 1; W. D z i u l i k o w s k i : Polski ekslibris medyczny (Katalog wystawy). Wr. 1975 t. 1 s. 25; 1990 t. 2 s. 307; 1995 t. 3 s. 22, 49, 52; Motyw religijny w ekslibrisie. Wr. 1990 nr 56 s. 11; [Autorzy grupy graf. RYS]. – W Kręgu Ekslibrisu 1997 nr 6 s. 5; J.T. C z o s n y k a : Ekslibrisy dla Jana Pawła II. Katalog wystawy Inst. Jana Pawła II w Krakowie. 30 lipiec – 15 wrzesień 1998. Kr. 1998 nr 146 s. 36; W. D z i u l i k o w s k i : Ekslibrisy medyczne J.R.K. Wr. 2001; Sylwetki Wrocławskiego Koła Miłośników Ekslibrisu – J.R.K. Oprac. E. Jabłońska. – W Kręgu Ekslibrisu 2001 nr 12 s. 5-7.

Ryszard Len

KŁOSSOWSKA MAŁGORZATA z d. Falkowska (18 II 1941 Warszawa – 18 XI 2002 tamże) bibliotekarz, bibliograf, bibliotekoznawca. W 1958 ukończyła naukę w Liceum Ogólnokształcącym, a w 1962 studia na Wydz. Filologii Pol. Uniwersytetu Warsz., uzyskując tytuł magistra bibliotekoznawstwa, W 1986 Państ. Komisja Egzaminacyjna przyznała jej tytuł bibliotekarza dyplomowanego. Pracę zaw. rozpoczęła w 1962 w Działowym

Ośrodka Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. Instytutu Pracy. W 1973 DOINTE, na polecenie ministra pracy, przekształcono w Gł. B-kę Pracy i Zabezpieczenia Społ., a 1 I 1974 nadano jej status b-ki naukowej. Od 1 VI 1976 do śmierci K. była dyrektorem GBPiZS. Przedmiotem jej szczególnego zainteresowania zaw. była bibliografia. Kontynuowała zapoczątkowaną przez Zofię Frankową pracę nad jedyną w kraju „Bibliografią Ekonomicznych i Społecznych Zagadnień Pracy” i była jej redaktorem przez 40 lat. Redagowała również mies. „Przegląd Dokumentacyjny”, dobierając starannie artykuły z czasopism zagr., często jedynych w kraju. Ponadto była inicjatorką serii bibliografii osobowych i monotematycznych, autorką m.in. bibliografii dot. ludzi starych, autorką artykułów dot. pracy, funkcjonowania b-tek – w tym swojej, not, szkiców, haseł do encyklop., m.in. *Encyklopedii Wiedzy o Książce* (1971). Współpracowała z czasopismem wydawanym przez Inst. Pracy i Spraw Socjalnych – „Polityka Społeczna”. Bibliografia prac K. liczy 66 pozycji. W 1985 została laureatką Konkursu Publicystyki i Literatury BHP, zorganizowanego przez Państ. Inspekcję Pracy przy Gł. Inspektoracie Pracy. Była współaut. wyróżnionej *Bibliografii BHP (1945-82)* wyd. przez Gł. B-kę Pracy i Zabezpieczenia Społ. w 1983, a także *Bibliografii bhp w wyborze*, wyd. przez IWZZ w 1986 w serii „Biblioteczka Społecznego Inspektora Pracy i Spraw Socjalnych”. Zapraszana była do jury konkursu na najlepszą książkę z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Czynnie uczestniczyła w konferencjach nauk. i seminariach. Inicjowała i współorganizowała konf. i narady dot. pol. b-tek ekonomicznych. Należała do Stow. Bibliotekarzy Pol., była przew. Sekcji B-tek Nauk. i członkiem Komisji Odznaczeń przy ZG SBP. Ponadto (w 1983-87) była, z ramienia Ministra Pracy, przedstawicielem w Państ. Radzie Bibliot. przy Ministrze Kultury, przew. Międzybibliot. Komisji Koordynacyjnej przy Centr. B-ce Ekonomicznej i Centr. B-ce Statystycznej. W 1978 wspólnie z wiceministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych Henrykiem Białczyńskim (pomysłodawcą i inicjatorem), zorganizowała we współpracy z IW CRZZ i Centr. Inst. Ochrony Pracy, z udziałem bibliotekarzy z własnej B-ki, Międzynar. Wystawę Wydawnictw i Plakatów w Pałacu Kultury w Poznaniu, w ramach wielkiej wystawy środków ochrony pracy „Secura 78”. Wystawa była połączona z sympozjum nauk. i pokazem filmów nt. „Ochrona człowieka w środowisku pracy”.

Uczestniczyło w niej ok. 1000 uczonych z kraju i z zagranicy. W 1980 kierowana przez K. Gł. B-ka Pracy i Zabezpieczenia Społ. brała udział w przedsięwzięciu pn. „Rodzina w Polsce Ludowej”, organizując we współpracy z B-ką Publ. m.st. Warszawy wystawę „Rodzina w literaturze”, prezentującą pol. dorobek wydaw. z 1970-80 dot. rodziny i polityki społ. państwa na rzecz rodziny. Wystawę uzupełniała ikonografia o tematyce rodzinnej wypożyczona z Muz. Plakatu w Wilanowie, grafika z Muz. Nar. oraz rysunki dzieci z kółek plastycznych działających przy b-kach publ. Warszawy. K. należała do założycieli Fundacji Humanizacja Pracy (1990). W 1991-93 była członkiem Zespołu ds. Informacji Nauk. i Upowszechniania Nauki w Komitecie Badań Naukowych. W 1993-99 GBPiZS wraz z Biurem Krajowego Korespondenta Międzynar. Organizacji Pracy współorganizowała ekspozycję publikacji Międzynar. Biura Pracy w Genewie na Międzynar. Targach Książki. W 1994 GBPiZS aktywnie włączyła się w obchody 75-lecia Międzynar. Organizacji Pracy (ILO), przygotowując w Min. Pracy i Polityki Socjalnej wystawę towarzyszącą sesji nauk. z tej okazji. W 1995 zespół B-ki przygotował wystawę pt. „Międzynarodowe Biuro Pracy: wydawnictwa 1919-95” na V Europejską Konferencję Regionalną prezentującą dorobek MBP. K. inicjowała także wiele mniejszych wystaw związanych tematycznie ze specjalizacją B-ki, dot. m.in. kobiet i ludzi starych. K. uhonorowano Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Honorową Odznaką SBP, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, oraz pośmiertnie Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

J. Gawron: M.K. 18 II 1941 – 18 XI 2002. – Polityka Społ. 2003 nr 1 s. 40; J. Gawron, H. Przybylik: M.K. (1941-2002). – Prz. Bibl. 2002 nr 4 s. 398-399; J. Gawron, Z. Sirojć: M.K. (1941-2002). – Humanizacja Pracy 2003 nr 1-2 s. 2-3; A. Jopkiewicz: M.K. (18. 02. 1941 – 18. 11. 2002). – Bibliotekarz 2003 nr 3 s. 31-32; A. Paszek, J. Gawron: Wspomnienie o M.K. (1941-2002). [W:] Sylwetki bibliotekarzy polskich (w druku); E. Wyglądała: Bibliografia prac M.K. – Humanizacja Pracy 2003 nr 1-2 s. 135-139.

Anna Paszek

KŁYSZEWSKA MARTA ADELAJDA DOROTA z d. Suchanek (12 VII 1909 Otynia k. Kołomyi – 10 IV 2008 Warszawa) magister inżynier górnictwa, pracownik informacji naukowej, bibliotekarka. Po ukoń-

czeniu Państw. Gimn. Żeńskiego w Krakowie w 1927 rozpoczęła studia na Wydz. Górniczym Akad. Górniczej. Już w czasie studiów (1931-36) pracowała w Zakł. Geodezji i Miernictwa Górniczego AG. W 1936, jako pierwsza kobieta w Polsce, otrzymała stopień inż. górnika. Po studiach podjęła pracę w kopalni węgla kamiennego „Walenty-Wawel” w Rudzie Śląskiej. W 1939 przeniosła się do Warszawy, gdzie w 1940-44 pracowała jako maszynistka w wydz. budowlanym Poczty Główniej. Zaangażowała się w działalność konspiracyjną, była żołnierzem w Oddz. I Komendy Gł. Armii Krajowej, uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim W 1945 (I VI) rozpoczęła pracę w Społ. Przedsiębiorstwie Budowlanym w Warszawie na stanowisku inżyniera. I VI 1946 przeniosła się do Inst. Badawczego Budownictwa (od 1949 Inst. Techniki Budowlanej), gdzie pełniła funkcję z-cy kierownika Ośrodka Inf. Nauk.-Technicznej (zorganizowała tamże fachową b-kę) oraz kierownika Pracowni Informacji. Nawiązała współpracę w zakresie wymiany informacji z wieloma ośrodkami inf. nauk.-technicznej w kraju i za granicą. Do jej zadań należała m.in.: weryfikacja tłumaczeń sporządzanych dla potrzeb własnych Instytutu oraz na konferencje międzynarod. (w jęz. ang., franc. i niem.), red. merytoryczna i klasyfikacja analiz dokumentacyjnych przekazywanych do Centr. Instytutu Inf. Nauk.-Technicznej i Ekon. (CIINTE), oprac. bieżących przeglądów czasop. i zestawień bibliogr. na wybrane tematy. K. współpracowała z CIINTE, od 1962 była członkiem Zespołu do Spraw Klasyfikacji oraz członkiem Grupy Roboczej do Spraw Aktualizacji i Rozwoju Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątnej (UKD) przy CIINTE. Zweryfikowała tablice UKD w dziedzinie budownictwa (działy: 624 i 69), opiniowała *Projekt zmian i uzupełnień do UKD w dziedzinie budownictwa* dla Federation Internationale de Documentation oraz specjalne wyd. UKD *Budownictwo i Architektura*. Była red. działu zagr. czasop. „Inżynieria i Budownictwo” (1950-53), współaut. 3-tomowej pracy *Polska Bibliografia Budownictwa* (W. 1945-55 t. 1; 1956-60 t. 2; 1961-65 t. 3). Od I IV 1973 do 31 III 1977 K. pracowała w Centr. Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Przemysłu Betonów CEBET jako specjalista ds. informacji nauk. i technicznej. W okresie stanu wojennego K. uczestniczyła w konspiracyjnej działalności wydaw., współpracowała z Niezależną Oficyną Wydaw. NOWA,

Wydaw. Krag i „Tyg. Mazowsze”. Tłumaczyła na jęz. polski z ang. i franc. książki dot. okupacji niemieckiej. Za pracę zaw. i działalność konspiracyjną została wyróżniona m.in. Medalem 10-lecia PRL (1955), Złotym Krzyżem Zasługi (1972), londyńskim Krzyżem Armii Krajowej (1974), Odznaką Honorową AGH (1977), Złotą Odznaką „Zasłużony dla Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych” (1980), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2007).

M. Hilchen: M.A.D.K.: wspomnienie (12.07.1909 – 10.04.2008). – Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) z 13 V 2008 s. 9; Akad. Górniczej w Krakowie. Skład Personelu. Program Naukowy. Zakres Wykładów. Warunki Przyjęcia. Przepisy Egzaminacyjne. Sprawozdanie Rektoratu za r. 1921/22. Sprawozdanie Kuratorium Finansowego. Rok Czwarty. Nakładem Akademii Górniczej w Krakowie. [1922/23] s. 37; Kronika i spis absolwentów. I Pion Górniczy. Kr. 1979; Księga Honorowa zasłużonych dla Instytutu Techniki Budowlanej. T. 1. W. 1985; Księga wychowanków i wychowawców Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (1919-1949). Kr. 1979 s. 178-179 // Arch. Centr. Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu CEBET w Warszawie: Akta personalne; Arch. Inst. Techniki Budowlanej w Warszawie: Akta personalne.

Anna Chadaj

KNOT ANTONI MARCELI TADEUSZ (20 V 1904 Kołomyja, Podole – 2 I 1982 Wrocław) historyk oświaty, szkolnictwa i kultury polskiej, polonista, nauczyciel, archiwista, bibliotekarz, bibliotekoznawca, edytor. W 1910-14 uczęszczał do szkoły powsz. w Samborze i Kołomyi, a w 1914-22 uczył się w gimn. klasycznym w Kołomyi, gdzie złożył egzamin dojrzałości. Studia hist. i polonist. odbył na Wydz. Filozoficznym Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie, które ukończył w 1926. W okresie studiów od I IX 1925 do 31 III 1927 stypendysta-bibliotekarz w Pol. Muzeum Szkolnym we Lwowie. Od I IV 1927 do 31 III 1932 początkowo pomocnik asystenta (demonstrator), nast. asystent w Katedrze Historii Oświaty i Szkolnictwa UJK; 13 XII 1929 otrzymał stopień doktora filozofii. Od I IV 1932 do 30 IX 1936 archiwista w Arch. Uniwersyteckim. W 1929-39 pracował jako nauczyciel w szkołach lwowskich, a w 1928 wykładał w Uniw. Powsz. Związku Pol. Nauczycieli Szkół Powszechnych. W 1932 złożył egzamin państw. na nauczyciela szkół średnich. W 1937-39 członek Komisji Egzaminów Państw. we Lwowie dla nauczycieli szkół średnich. W okresie lwowskim podjął ba-

dania nauk. nad epoką Stefana Batorego oraz dot. hist. kultury pol., mecenatu, kult. literackiej i szkolnictwa. Współpracował z licznymi czasopismami, gazetami i wydaw. zbiorowymi i ciągłymi, gdzie publikował artykuły o charakterze nauk., popularnonauk., publicystycznym, recenzyjnym i sprawozdawczym poświęcone różnym zagadnieniom polit., społ., ośw. i kult. z przeszłości i czasów najnowszych Polski. 18 I 1937 wybrano K. na członka przybranego Wydz. Filologicznego Tow. Nauk. we Lwowie, a 7 VI 1938 na współpracownika Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa Pol. Akademii Umiejętności. Był stałym i długoletnim współpracownikiem *Polskiego słownika biograficznego* (1935-61) i autorem kilkunastu biogramów. Po wybuchu II wojny świat. i zajęciu Lwowa przez Armię Radziecką K. pracował w szkolnictwie, ale pod koniec 1939 przeszedł do zawodu bibliotekarskiego i do 31 VII 1940 był kierownikiem b-ki w Liceum Handl. przekształconym w Technikum Handlu Radzieckiego. Kolejno bibliotekarz w b-ce Inst. Historii lwowskiej filii Ukrainkiej Akad. Nauk w Kijowie, a do 30 VI 1941 pracownik działu starych druków B-ki Uniw. Lwowskiego. Po wybuchu wojny niem.-radzieckiej i wkroczeniu Niemców do Lwowa K. od 1 VIII 1941 do 31 VII 1944 był kustoszem w Arch. Miej. we Lwowie. Udzielał się w pracach tajnego Uniw. Lwowskiego prowadząc wykłady i ćwiczenia z historii wychowania dla studentów pedagogiki. Od lipca 1944 do 15 I 1945 był dyrektorem Obwodowego Kolektora Bibliot. i naczelnikiem wydziału książkowego w instytucji państw. Knyhokulttorh. K. jako repatriant wyjechał 17 I 1945 do Polski. Krótko przebywał w Przeworsku, gdzie zorganizował b-kę publ. wcielając do niej przejęte przez państwo w wyniku reformy rolnej księgozbiory podworskie. 2 III 1945 przyjechał do Krakowa i do 7 V tr. pracował w B-ce Jagiell. jako kierownik referatu zabezpieczania księgozbiorów podworskich z woj. krakowskiego, rzeszowskiego i kieleckiego. 9 V 1945 przybył do Wrocławia jako członek Grupy Nauk.-Kulturalnej kierowanej przez prof. Stanisława Kulczyńskiego celem zabezpieczenia mienia instytucji nauk. i kult., a szczególnie szkół wyższych. Członek wrocław. Delegatury Ministerstwa Ośw. i kierownik Referatu Rewindykacyjnego Uniwersytetu i Politechniki na teren Dolnego Śląska. Powołał grupę osób w celu ratowania zbiorów bibliot. rozproszonych na terenie Dolnego Śląska i dzięki ich pracy odzyskano tysiące cennych rękopisów, starych dru-

ków, muzykaliów, ikonografii, archiwaliów, zbiorów mineralogicznych, zielników i in., z których część wróciła do Wrocławia, resztę (kilkadziesiąt tys. wol.) przekazano B-kom: Nar., Jagiell. oraz Uniwersyteckim w Warszawie i w Lublinie. Od 10 V 1945 do 30 IX 1963 był dyrektorem B-ki Uniw. we Wrocławiu, którą zorganizował na nowo wykorzystując zbiory byłej niem. B-ki Miejskiej i pozyskując pol. księgozbiory utworzył największą b-kę nauk. Wrocławia, a także prężnie działający ośrodek badań nad kulturalną i polit. historią Wrocławia i Śląska. Pod koniec 1945 K. zorganizował Gabinet Śląsko-Łużycki. W 1945-51 na Wydz. Humanistycznym Uniw. Wrocławskiego prowadził wykłady zleczone z historii oświaty i szkolnictwa oraz z nauki o książce. W 1946 K. podjął intensywne starania mające na celu pozyskanie dla Wrocławia lwowskich zbiorów B-ki Zakładu Nar. im. Ossolińskich. Z jego inicjatywy powołana została grupa, której zadaniem było nadzorowanie prac związanych z przejściem zbiorów Ossolińskich, a oficjalnie K. powołany został 11 VII 1946 przez wojewodę wrocław. na pełnomocnika dla przejęcia i umieszczenia zbiorów Ossolineum we Wrocławiu. Był jednym z inicjatorów reaktywowania istniejącego jeszcze we Lwowie Tow. Przyjaciół Ossolineum i od 10 XI 1946 pełnił w nim funkcję sekretarza generalnego. Od 1 IV 1947 do 30 VI 1949 dyrektor naczelny Zakładu Nar. im. Ossolińskich. Od 1953 wchodził w skład Rady Nauk. B-ki Ossolineum, a w 1966-78 był jej przewodniczącym. Zainicjował opracowanie i wydanie 2 pierwszych t. *Inwentarza rękopisów BZNiO we Wrocławiu* (1948, 1949). Położył duże zasługi dla odbudowy i rozwoju B-ki jak i uruchomionego 22 III 1947 Wydawnictwa, kształtując kierunki ich działalności zgodnie z lwowską tradycją i bieżącymi potrzebami rozwoju nauk hum. i społ. w Polsce. W celu powiększenia zbiorów Ossolineum K. pozyskał w 1949 dla B-ki decyzją Ministerstwa Ośw. znaczną część zbiorów podworskich Branicznych z Suchej (16,5 tys. t., gł. stare druki, druki obce XIX i XX w. oraz czasopisma) i Lubomirskich z Przeworska (10 tys. t.), a za zgodą Inst. Śląskiego księgozbiór pol. B-ki im. J.S. Bandtkiego w Cieplicach (7 tys. t.). Dzięki jego zabiegom zwrócono Ossolineum rękopis *Pana Tadeusza* A. Mickiewicza. Współpracował z wieloma tow. naukowymi. Do 1951 nadal aktywnie działał w Pol. Akad. Umiejętności początkowo jako współpracownik Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa, później członek

Komisji Historii Medycyny i Nauk Matematyczno-Przyrodniczych oraz Komisji Historycznej. W 1946-49 był członkiem Wrocł. Tow. Miłośników Historii i red. pierwszych czterech roczników wydawnictwa nauk. „Sobótka”. Współzałożyciel i członek zwyczajny powstałego w 1946 Wrocł. Tow. Naukowego. W 1946-52 uczestniczył w pracach Wydz. II Nauk Historyczno-Filoz. WTN, w 1946-47 jego sekretarz, nast. (1947-51 i 1957-60) współpracownik powstałej przy tym Wydziale Komisji Historii Śląska. Od 1952 udzielał się w pracach Wydz. I Nauk Filolog. WTN, w 1953 utworzył przy nim Komisję Bibliografii i Bibliotekozn., na posiedzeniach której wrocławscy bibliotekarze oraz uczeni zajmujący się problematyką książki i b-tek mogli prezentować wyniki swych dokonań naukowych. W 1953-58 K. jako przew. tej Komisji współorganizował 35 posiedzeń nauk. oraz dwie ogólnopol. konferencje nauk. (1953 i 1954) wyznaczające kierunek odbudowy i rozwoju pol. bibliotekarstwa na Śląsku oraz opracowania bibliografii Śląska. Zapoczątkował publikowanie serii wydawniczych pod patronatem WTN i w 1955 zainicjował serię „Śląskie Prace Bibliograficzne i Bibliotekoznawcze”, którą redagował (1955-77) publikując w tym okresie 16 prac z bibliotekozn. i bibliografii. W 1955 powołał do życia „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” (obecnie „Acta Universitatis Wratislaviensis”), zapoczątkowane serią „Bibliotekoznawstwo” (wychodzi do dziś). Z inicjatywy K. powstało ogólnopol. czasopismo nauk. biblio- i księgoznawcze „Roczniki Biblioteczne”. Członek Komitetów Red. czasopism redagowanych w kręgu BZNiO „Rocznika Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” (1972-76) i „Ze Skarbca Kultury” (1977-81). Uczestnik prac zespołów doradczych w ministerstwach: od 24 V 1946 do 1948 współpracownik Rady Książki powołanej przy Ministerstwie Ośw., nast., gdy szkoły wyższe podporządkowano Min. Szkolnictwa Wyższego, K. wchodził w skład kilku organów Rady Gł. tegoż Ministerstwa: Komisji do spraw prac nauk.-badawczych b-tek gł. (od 7 V 1954 przew.), Zespołu do oceny prac nauk.-badawczych b-tek gł. (od 10 X 1954 przew.) i stałej Komisji do spraw b-tek (24 V – 19 XII 1955 jako przew., później członek). W 1967-69 członek Zespołu Raczoznawców Bibliotekozn. działającego w ramach Sekcji Studiów Uniwersyteckich Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego. K. był członkiem Podsekcji Archiwoznawstwa i Bibliotekarstwa I Kongresu Nauki Pol. (W. 1951). 30

III 1955 K. otrzymał tytuł prof. nadzwyczajnego. Na początku l. 50. podjął starania o utworzenie we Wrocławiu uniwersyteckiego ośrodka studiów bibliotekoznawczych. Początkowo zarządzeniem Ministra Szkolnictwa Wyższego z 31 IV 1956 powstało na Wydz. Filologicznym Uniw. Wrocławskiego Studium Bibliotekozn. dla Pracujących (przez wiele lat były to jedyne studia zaoczne na tym kierunku w Polsce), a K. został ich kierownikiem. W 1957 utworzono Katedrę Bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego i uruchomiono studia stacjonarne. W 1956-60 K. pełnił funkcję prodziekana Wydz. Filologicznego. 30 IX 1963 na własną prośbę został odwołany ze stanowiska dyrektora B-ki Uniw. i przeniesiony na etat do Katedry Bibliotekozn., w 1963-69 ponownie kierował pracami Studium Bibliotekozn. dla Pracujących. 18 XII 1964 otrzymał tytuł prof. zwyczajnego. Zarządzeniem Ministra Ośw. i Szkolnictwa Wyższego z 17 IV 1969 przekształcono Katedrę w Instytut i K. ponownie od 1 IX 1969 do 31 VIII 1972 był dyrektorem Inst. Bibliotekozn. i jednocześnie kierownikiem Zakł. Nauki o Książce. Od 1 X 1974 przeszedł na emeryturę. Prowadził wykłady z zakresu historii kultury pol. i bibliotekarstwa oraz seminaria magisterskie, a w 1963-79 seminarium doktoranckie. Wypromował ponad 200 magistrów bibliotekozn., 35 doktorów i był opiekunem 3 habilitacji. W okresie wrocławskim K. oprócz szeroko zakrojonej działalności organizacyjnej i dydaktycznej nadal kontynuował rozpoczęte w okresie lwowskim badania nauk. związane z dziejami ruchu ośw. i nauk. w Galicji, ale szybko skoncentrował się na bibliotekarstwie i bibliotekozn., gł. śląskim. W 1947 opublikował wysoko ocenioną przez środowisko bibliotekarskie pracę *Polskie prawo biblioteczne*, przez wiele lat jedyne opracowanie ustawodawstwa bibliot. w powojennej Polsce. Kolejne prace wiązały się z historią i organizacją bibliotekarstwa nauk., które współtworzył i czynnie w nim uczestniczył w okresie wrocławskim. Ogłosił szereg studiów i artykułów na ten temat, m.in. *Potrzeby i zadania biblioteczne na Dolnym Śląsku* (1946), *Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu* (1948), *Praca naukowa w bibliotekach uniwersyteckich* (1951), *Naukowy ośrodek bibliotekoznawstwa we Wrocławiu* (1969). Był niestrudzonym badaczem pamiętnikarstwa galicyjskiego. Opublikował *Galicyjskie wspomnienia szkolne* (1955) oraz szereg pamiętników wybitnych przedstawicieli galicyjskiej inteligencji. Bibliofil, posiadał kilka własnych ekslibrisów, na któ-

rych dominującym motywem graf. była książka. Członek Wrocławskiego Tow. Miłośników Książki (1957-58), Oddziału Wrocł. Tow. Przyjaciół Książki w Warszawie (od 1970); był jego prezesem (1973-79) i członkiem honorowym (od 19 VI 1981). Pełnił wiele funkcji społ. i politycznych. Członek Stronnictwa Demokratycznego. Z jego ramienia w 1946-49 był radnym Woj. Rady Nar. i wiceprzew. Komisji Kultury i Sztuki. Przewodniczący Koła SD Pracowników Wyższych Uczelni we Wrocławiu (1948-51). Przez kilka kadencji przew. Miejs., a nast. Woj. Komitetu SD we Wrocławiu. Otrzymał liczne nagrody, wyróżnienia i odznaczenia, m.in. Order Sztandaru Pracy I klasy, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, odznakę „Budowniczy Wrocławia” i Medal Komisji Edukacji Nar. oraz liczne nagrody Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego.

Wielka Encyklopedia PWN. T. 14. W. 2003 s. 66; Encyklopedia Wrocławia [K. Migoń]. Wr. 2001 s. 363 (z fot.); Z pierwszych dni Ossolineum we Wrocławiu. Wywiad z A.K. Rozm. J. Łukasiewicz. – Kurier Pol. 1967 nr 101/102 s. 4; J.S. Gruczyński: Bibliografia prac A.K. za lata 1927-1970. – Roczn. Bibl. 1970 R. 14 z. 1/2 s. 7-26; J. Szocki: A.K. – historyk oświaty, bibliotekarz, organizator życia naukowego. – Prz. Bibl. 1982 z. 1/2 s. 5-21; Tenże: A.K. (1904-1982). – Nauka Pol. 1982 nr 1-2 s. 269-271; A.K. w relacjach i wspomnieniach. – Ze Skarbcza Kultury 1983 z. 38 s. 7-55; J. Szczepaniec: A.K. [W:] Uczni wrocławscy (1974-1994). T. 2. Wr. 1994 s. 18-21; K. Małeczynska: Profesor A.K. – Śląski Kwart. Hist. Sobótka 1997 R. 52 nr 3-4 s. 271-275 // Arch. Uniw. Wrocł.: Akta personalne RK-120/Knot A. 1. 1945-1975; Uniw. Wrocł., Instytut Inf. Nauk. i Bibliotekozn.: M. Liczmonik: Profesor doktor A.K. (1904-1982). Próba monografii. Wr. 1984, praca mag., sygn. 1646 M.

Bożena Koredczuk

KOBYLIŃSKI SZYMON (22 V 1927 Warszawa – 15 V 2002 tamże) satyryk, pisarz, artysta grafik, ilustrator. Uzyskawszy po wojnie maturę w Liceum im. Powstańców Warszawy, studiował na Wydz. Grafiki Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie (1947-50) oraz na Wydz. Historii Sztuki Uniw. Warsz. (1947-52). Od 1950 współpracował z kilkoma wydawnictwami (Państw. Inst. Wydaw., „Czytelnik”, „Nasza Księgarnia”, Kraj. Agencja Wydaw.), w 1950-54 był kierownikiem graficznym Wydawnictwa Iskry. W 1952-53 kierował Działem Plakatów Satyrycznych WAG (Wydaw.

Artyst.-Graficznych). W swej sztuce pozostał wierny realizmowi. Był twórcą wszechstronnym. Zajmował się grafiką użytkową, projektował plakaty, uprawiał rysunek satyryczny, karykaturę, tworzył scenografie teatralne (ok. 20 scenografii wraz z żoną plastyczką Danutą Will), projekty rysunków do krótkometrażowych filmów animowanych, popularyzował sztukę w audycjach radiowych i telewizyjnych, napisał ok. 30 książek (np. o charakterze pamiętnikarskim i hist.) i wiele artykułów na różne tematy (m.in. dot. sztuki), które sam ilustrował. K. zilustrował ok. 300 książek pol. i obcych autorów dla czytelników w różnym wieku, przekazując w realistycznej konwencji treść utworu, wykazując się erudycją i znawstwem realiów obrazowanych epok. Jego ilustracje zdobią np. książki H.Ch. Andersena, S. Biskupskiego, J. Broniewskiej, J. Chmielewskiej, B. Chmielowskiego, K.I. Gałczyńskiego, S. Grodzieńskiej, J. Iwaszkiewicza, W. Kopalińskiego, E. Lipińskiego, J. Miodka, Z. Nienackiego, J. Pietrzaka, J. Przymanowskiego, H. Rudnickiej, H. Sienkiewicza, W. Szyborskiej, M. Wisłockiej, M. Załuckiego, S. Żeromskiego – żeby wymienić najbardziej znanych autorów. Spośród książek własnego pióra zilustrował m.in.: *Obserwacje plastyczne* (1969), *Zdaniem optymisty* (1977), *Krótko o hymnie, Orle i barwach gawęda* (1978), *Gawędy o broni i mundurze* (1984), *Tajemnice poczty Matejki* (1984), *Podszepnik rysownika* (1989), *Odpukajmy!* (1990), *Czym zachwyca Matejko?* (1997). Wykonał setki rysunków do artykułów publikowanych w prasie i czasop., m.in. w „Ekspresie Wieczornym”, „Głosie Robotniczym”, „Kulisach”, „Kulturze”, „Polityce”, „Przekroju”, „Szpilkach”, „Życiu Warszawy”. Część rysunków K. publikował w formie książeczek, były to: *Proch o ścianę* (1964), *Śmiechu warci* (1974), *Mówiąc między nami* (1986), *Ostre lata* (1991) i in. Swe prace plastyczne wystawiał w kraju (ponad 200 ekspozycji) i za granicą (np. Lipsk, Londyn, Paryż, Sztokholm, Wiedeń). Uczestniczył w licznych międzynarod. konkursach w Belgii, Japonii, Kanadzie, Norwegii, Turcji, Włoszech, w wielu zdobył nagrody (np. w Montrealu i Skopje). Był laureatem „Brazowej Szpilki” (1967, 1970, 1972, 1979), „Złotej Szpilki z Wawrzynem” (1983) oraz otrzymał od dzieci Order Uśmiechu (1979). K. był członkiem Stow. Dziennikarzy Pol. i Zw. Pol. Artystów Plastyków. Został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Nar., Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski

K. Iwanicka: S.K. – Wydawca 2002 nr 6 s. 29 (z fot.); Słownik literatury dziecięcej i młodzieżowej. Wr. 2002 // Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: H. B. Kałuża: S.K. – pisarz, grafik i ilustrator książek, praca mag. (z bibliogr. przedmiot. i podmiot., fot., il.).

Katarzyna Iwanicka

KOCIĘCKA MIROŚLAWA z d. Piekarska (27 VII 1921 Warszawa – 29 VIII 2006 tamże) bibliotekarka, specjalista informacji naukowej. W Mławie ukończyła gimn. i rozpoczęła naukę w liceum humanistycznym. Naukę przerwała okupacja, którą spędziła w Warszawie, pracowała m.in. w b-ce prywatnej (ul. Poznańska), brała udział w Powstaniu Warsz., za co została odznaczona Krzyżem Weterana Walk o Niepodległość. W 1945 rozpoczęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warsz.; dyplom magistra w zakresie filologii pol. uzyskała w 1951. W 1947 (3 III) rozpoczęła pracę w B-ce Narodowej. Początkowo pracowała w różnych komórkach: w Biurze Katalogowym, Inwentarzu, Czytelni. W 1950 rozpoczęła pracę w nowo utworzonym Dziale Informacji Nauk. i Poradnictwa, który w 1954 przekształcił się w Zakł. Informacji Naukowej. W Zakładzie, jako kierownik Sekcji koordynacji pracy ośrodków informacyjnych, organizowała współpracę ośrodków informacyjnych w skali kraju, redagowała wykazy ośrodków, a także w 1951-66 opracowywała „Wykaz Tematyczny Ważniejszych Zestawień Bibliograficznych”. W 1970 została kierownikiem Zakł. Informacji Nauk., którego pracami kierowała do momentu przejścia na emeryturę 31 XII 1983. W 1984-2001 nadal pracowała w B-ce Nar., początkowo kierując Pracownią Księgozbioru Wieloegzemplarzowego, potem w Zakł. Czytelni. Prowadziła wówczas badania potrzeb czytelników odwiedzających największe czytelnie w nowym gmachu B-ki, przeprowadzała również analizy wykorzystania zbiorów XIX-XX w. w czytelniach, uczestniczyła w tworzeniu księgozbiorów podręcznych. Wyniki badań K. publikowane były w „Biuletynie Informacyjnym Biblioteki Narodowej”. Prowadziła też szeroko zakrojoną działalność dydaktyczną, organizując kursy dla bibliotekarzy, prowadząc wykłady i szkolenia, które były poświęcone gł. problemom informacji nauk., ale także upowszechnianiu wiedzy o b-kach nar., zwłaszcza B-ce Nar. w Warszawie. Była autorką licznych prac, artykułów i referatów wygłaszanych na konferencjach krajowych i zagr. z zakresu bibliotekarstwa i informacji

nauk., w tym również opracowań dot. problemów organizacyjnych B-ki Narodowej. Ukazały się jej książki *Służba informacyjno-bibliograficzna* (W. 1959), *Biblioteczna służba informacyjna. Wykaz ośrodków* (W. 1963), *Działalność informacyjna bibliotek* (W. 1967), *Służba informacyjna w bibliotekach: zarys zagadnień metodyczno-organizacyjnych* (W. 1972, 1973), *Działalność informacyjna bibliotek* (W. 1975, współaut. z Edwardem Pigoniem). Artykuły i recenzje publikowała przede wszystkim w „Informatorze Bibliotekarza i Księgarza”, „Bibliotekarzu”, „Przeglądzie Bibliotecznym”, „Biuletynie Informacyjnym Biblioteki Narodowej”, „Roczniku Biblioteki Narodowej”, „Polish Libraries Today”. W 1963-70 opracowywała kronikę dla „Bibliotekarza”, a w 1970-2004 – kronikę zagraniczną dla „Przeglądu Bibliotecznego”. Przez wiele lat współpracowała ze Stow. Bibliotekarzy Pol.; w 1961-84 była sekretarzem redakcji rocznika wyd. przez SBP „Informator Bibliotekarza i Księgarza” oraz członkiem Zespołu Historyczno-Pamiętnikarskiego Oddz. Warsz. SBP. Wspólnie z Hanną Zasadową zredagowała dwa tomy serii „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych” (*Znawcy rękopisów*, W. 2002 oraz *Kustosze zbiorów specjalnych*, W. 2004).

E. Barteczko: M.K. (1921-2006). – Biul. Inf. Bibl. Nar. 2006 nr 3 s. 59-60.

Ewa Barteczko

KOMOROWSKI EUGENIUSZ (15 II 1925 Domaszowice, woj. opolskie – 18 XII 2004 Kielce) nauczyciel, publicysta, działacz ludowy i społeczny, bibliotekarz, dokumentalista, zbieracz książek. Ukończył studia bibliotekarskie na Uniw. Wrocławskim; był uczniem znanych prekursorów bibliotekarstwa pol., m.in.: **M. Burbianki, ***H. Szwejkowskiej, **B. Kocubskiego, →J. Trzy-nadłowskiego, ***K. Głombiowskiego. Biegłe władał jęz. niem. i łaciną. Pracował w Kielcach jako z-ca kier. Wydz. Finansowego Prezydium Pow. Rady Nar. (1950-54). W 1954-68 został kier. Działu Gromadzenia i Oprac. Księgozbioru w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Kielcach. W 1966 zajął się organizowaniem B-ki Gł. przy Wyższej Szkole Inżynierskiej (obecnie Politechnika Świętokrzyska). Do 1988 był kolejno kierownikiem, wicedyrektorem, dyrektorem b-ki. Pomagał młodzieży, szczególnie wywodzącej się ze wsi, w kierowaniu na

studia, a także w problemach związanych z ich edukacją. Prowadził wykłady z zakresu przysposobienia bibliot. dla studentów Politechniki Świętokrzyskiej oraz z zakresu bibliotekozn. i informacji nauk. w Policealnym Zaocznym Studium Bibliotekarskim działającym przy Woj. B-ce Publ. w Kielcach. Był promotorem kilkudziesięciu prac dypl. z zakresu działalności informacyjnej b-tek. Znany z działalności społ. i ludowej: radny Pow. Rady Nar. w Kielcach, przew. Komisji Oświaty i Kult. (1958-75), radny Gromadzkiej Rady Nar. w Sukowie (1976-81), przew. Gromadzkiej Rady Nar. w Masłowie (1981-84), członek Stow. Bibliotekarzy Pol. (1954-93, kolejno: sekretarz, wiceprzew., przew. Zarz. Okręgu), członek Tow. Kultury Teatralnej (1954-95), członek Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (1950-88), prezes koła ZSL w Politechnice Świętokrzyskiej, członek ZBoWiD (1970-2004, w l. 90. mianowany podpor. Wojska Pol.). Autor szeregu publikacji na temat B-ki Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Kielcach, Politechniki Świętokrzyskiej. Ponadto autor badań nad historią b-tek Kielecczyny zamieszczanych w rocznikach, biuletynach i zesz. naukowych uczelni, not biograficznych w *Słowniku pracowników książki polskiej*, bibliografii wydawnictw dot. Pińczowa i Ziemi Pińczowskiej, książki o Tow. Kultury Teatralnej w Kielcach, pracy magisterskiej *Biblioteka Cystersów w Wąchocku*, pracy doktorskiej *Biblioteka Konwentu Benedyktynów na Św. Krzyżu i jej udział w kulturze regionu kieleckiego*, wyboru wierszy *Żartobliwe wspominki*. Autor kilkudziesięciu odczytów i referatów głoszonych na seminariach, kursach, zjazdach i in. spotkaniach. Za działalność zaw., ludową i społ. uhonorowany: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem 30-lecia i 40-lecia Polski Ludowej, odznakami: „Zasłużony Działacz Kultury”, „Za zasługi dla Kielecczyny”, „Zasłużony Działacz Frontu Jedności Narodu”, Honorową Oznaką SBP, Honorową Oznaką Tow. Kultury Teatralnej.

Słowo Ludu 1979 nr 1019 s. 1, 4-5; Ludowiec Świętokrzyski 2005 nr 1-2 s. 11; S. Durlej, R. Turkowski: Dzieje ruchu ludowego na Kielecczyźnie 1944-1996. Kielce 1996 s. 169, 171, 181, 244, 363; C i ż: Tragizm nadzieje rozczarowania wsi kieleckiej 1944-1991. Kielce 1993 s. 179, 197, 361; Sprawozdania i Materiały WBP w Kielcach 2004 nr 17 s. 107 // Prywatne zapisy E.K. w posiadaniu autorki.

Halina Kruszczyk

KONDEK STANISŁAW ADAM (7 XI 1949 w. Wiśniowa Poduchowna, woj. świętokrzyskie – 24 VII 2008 Gdańsk) bibliotekarz, bibliotekoznawca, bibliolog. W 1972 ukończył studia bibliotekozn. na Uniw. Wrocławskim. W 1972-80 był st. asystentem w Wyższej Szkole Pedagog. w Kielcach, w Zakł. Bibliotekozn. Instytutu Historii (1972-78) oraz w Oddz. Zbiorów Specjalnych B-ki Głównej (1978-80). W 1980 rozpoczął pracę w Zakł. Teorii i Organizacji Bibliogr. Instytutu Bibliogr. B-ki Nar. na stanowisku kustosa, w 1987 przeniósł się do Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki, gdzie pracował w Zakł. Badań Czytelnictwa, na stanowisku st. asystenta, od 1996 – adiunkta. W 1992 uzyskał stopień doktora nauk hum. na Wydz. Humanistycznym Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na podstawie rozprawy *Polityka wobec wydawców. Warunki produkcji książek w Polsce w latach 1944-1949*, w 2002 habilitował się na Wydz. Filologicznym Uniw. Wrocławskiego na podstawie książki pt. *Papierowa rewolucja. Oficjalny obieg książek w Polsce w latach 1948-1955* (W. 1999). Przez szereg lat był wykładowcą akademickim. Pierwsze zajęcia dydaktyczne prowadził w WSP w Kielcach na przeł. l. 70. i 80. W 2002-04 był prof. Uniw. Łódzkiego – w Katedrze Bibliotekozn. i Informacji Nauk. na Wydz. Filologicznym. Od 2004 jako prof. Akad. Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego (w 2008 przekształconej w Uniw. Hum.-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego) pracował w Inst. Bibliotekozn. i Dziennikarstwa na Wydz. Humanistycznym. W 2007 objął stanowisko dyrektora tego Instytutu. W obu uczelniach wykladał „Zagadnienia wydawnicze i księgarskie”, prowadził konwersatoria i seminaria magisterskie. Zainteresowania badawcze K. koncentrowały się wokół zagadnień książki i czytelnictwa przede wszystkim l. 40. i 50. XX w. Jest autorem prac i artykułów: *Władza i wydawcy. Polityczne uwarunkowania produkcji książek w Polsce w latach 1944-49* (W. 1993), *Kontrola, nadzór, sterowanie. Budowa państwowego systemu wydawniczego w Polsce w latach 1945-1951* (W: *Instytucje – publiczność – sytuacje lektury. Studia z historii czytelnictwa*, red. J. Kosteci, W. 1990 t. 8), *Stracone złudzenia. Kłopoty dysponentów obiegu książki z rzeczywistością czytelniczą w latach 1952-1955* (W: *Tamże*, W. 1997 t. 6), *Czytelnik bez właściwości. Miejsce czytelnictwa w państwowym systemie obiegu książki w latach 1949-1955* („Rocznik Biblioteki

Narodowej” 1998 t. 32), *Nowości w bibliotekach publicznych* (W: *Biblioteki na przełomie dziejów. Forum Czytelnicze VI*, W. 1999), *Socrealistyczne „czytadło”: „Odwilż” Ilji Erenburga w Polsce* („Rocznik Gdański” 2002 t. 61 z. 2), *Strategie agitatora* („Acta Universitatis Lodzianis. Folia Librorum” 2004 t. 12), *Organizacja obiegu książek w PRL jako eksperyment bibliologiczny* (W: *Bibliologia. Problemy badawcze nauk humanistycznych*, red. D. Kuźmina, W. 2007), *W poszukiwaniu utraconych czytelników: zmiany w polskiej ofercie wydawniczej w I połowie lat 50. XX wieku* (W: *Książka – biblioteka – informacja. Między podziałami a wspólnotą*, red. J. Dziękałowska, Kielce 2007). Był długoletnim (od 1992) członkiem Pol. Tow. Czytelniczego oraz Pol. Tow. Bibliologicznego (od 1989), którego został prezesem w 2008. Był też członkiem Zw. Zaw. „Solidarność” od początku jego istnienia.

K. Wolff: S.K. (1949-2008). – Prz. Bibl. 2008 z. 4 s. 721-723 (z fot.); A. Franaszek: S.K. – Roczn. Bibl. Nar. (w druku). // Arch. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne.

Anna Franaszek

KONWICKA DANUTA z d. Lenica (3 II 1930 Poznań – 8 IX 1999 Warszawa) graficzka, ilustratorka. Siostra → J. Lenicy. Po ukończeniu szkoły średniej w Poznaniu podjęła studia na Wydz. Grafiki Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie, dyplom uzyskała w 1952 w pracowni → T. Kulisiewicza. Podczas studiów podjęła współpracę z pismami dla dzieci („Miś”, „Świerszczyk”), tyg. literackimi („Nowa Kultura”) oraz magazynami satyrycznymi („Szpilki”, „Mucha”, „Kocynder”). Poświęciła się ilustracji książkowej, którą wykonywała w różnych technikach, od szkiców piórkami przez pastele, akwarele, gwasz, po prace z wyklejanymi elementami. Ulubionym motywem K. były koty, do których pozował domowy kocur Iwan. Przez 50 lat działalności artyst. oprac. ponad 20 książek, gł. dla dzieci i młodzieży, m.in. dla „Czytelnika”, Kraj. Agencji Wydaw., „Naszej Księgarni”, PAX-u, RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Verbinum. Do najbardziej znanych prac K. należą *Gąska Małgosia* J. Grabowskiego (1959), *U Małgorzatki* M. Kownackiej (1969), *Opowiadania starego szpaka* A. Sterna (1975), *Małutka Czarownica* O. Preusslera (1976), *Mysz jak nie mysz* J. Kulmowej (1977), *Rokiś wraca* J. Papużyńskiej (1981), *Ilustrowany słownik dla*

dzieci rosyjsko-polski, polsko-rosyjski I. Grek-Pabisowej (1982), *Misyjne szlaki* Z. Jasnoty (1992). Zilustrowała dwie książki swojego męża Tadeusza Konwickiego *Zwierzoczekoupiór* (1969) i *Dlaczego kot jest kotem?* (1976) oraz *Zwierzenia* *Mikołaja Restifa* G. de Nerval’a (1970). Nadal współprac. z red. „Misia” i „Świerszczyka”, dla którego wykonała m.in. ilustrację do *Słonia Trąbalskiego* J. Tuwima; projektowała kartki świąteczne. Swoje prace prezentowała na wielu wystawach zbior. i indywidualnych w kraju i za granicą.

T. Konwicki: Pamiętam, że było gorąco. Kr. 2001 s. 162, 225-231 (z fot.); Góra: Skrzypce, kot Iwan i artystyczna kontrabanda. – Gaz. Wyb. (dod. Poznań) z 2-3 II 2002 s. 7; Nie tylko koty. – Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) z 26 V 2002 s. 2 // M. Konwicka: Moja mama w koronie – o D.K. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://miasta.gazeta.pl/warszawa/1,95158,6490718,Moja_mama_w_koronie_o_Danucie_Konwickiej.html [dostęp z dn. 19.11.2009]; E. Sawicka: Iwan to był ktoś [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.rzeczpospolita.pl/dodatki/ksiazki_020601/ksiazki_a_1.html [dostęp z dn. 19.11.2009]; Festiwal Leniców w Poznaniu [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.mnp.art.pl/2002/lenica/> [dostęp z dn. 19.11.2009]; D.K. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://pl.wikipedia.org/wiki/Danuta_Konwicka [dostęp z dn. 19.11.2009] (z fot.).

Magdalena Rzakdowolska

KORANYI KAROL WILHELM (18 II 1897 Lwów – 23 IX 1964 Warszawa) historyk państwa i prawa, bibliograf. Studia prawnicze rozpoczął na Uniw. w Wiedniu (1915-16). Powołany do armii austriackiej walczył na froncie włoskim i pod Verdun (1916-18). Dalsze studia w zakresie prawa, przerywane służbą w Wojsku Pol. (1918-21), odbywał na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie (1919-22). Na uczelni lwowskiej studiował także historię i etnologię (1922-26). Po habilitacji (1931) był docentem Uniw. Jana Kazimierza, a nast. profesorem Uniw. im. I. Franki we Lwowie (1939-41 i 1944-45), Uniw. Jagiell. (1945), Uniw. Warsz. (od 1949), Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu (1945-51), w 1948-51 był rektorem Uniw. Warszawskiego. W bogatej spuściźnie, poświęconej dziejom różnych dyscyplin prawa, pozostawił monografie, skrypty, podręczniki, szereg artykułów, rozpraw i recenzji, spośród których najważniejszym dziełem jest czterotomowa *Powszechna historia państwa i prawa*. Był współzałożycielem wyda-

wanego we Lwowie „Przewodnika Historyczno-Prawnego” (1930). Współpracował i współred., począwszy od tomu drugiego, „Czasopismo Prawno-Historyczne” (1949). Działalność bibliogr. K. rozpoczął, pomagając jednemu ze swoich mistrzów P. Dąbkowskiemu w gromadzeniu i porządkowaniu materiału do *Powszechnej kroniki historyczno-prawnej za lata 1920-1925* („Pamiętnik Historyczno-Prawny” 1927 [druk 1928] t. 5 z. 1), rejestrującej prace badawcze z dziejów prawa, powstałe na całym świecie. Opracował *Bibliografię prac Przemysława Dąbkowskiego (1896-1927)* (W: *Pamiętnik trzydziestolecia pracy naukowej Przemysława Dąbkowskiego*, Lwów 1927 [druk 1928] s. 521-581 i odb. Lwów 1927 [druk 1928]). Przygotował *Bibliografię z zakresu historii prawa zachodnio-europejskiego do roku 1924* („Prawnik” 1927 s. 65-70) oraz bieżące bibliografie historyczno-prawne państw słowiańskich, bałtyckich i bałkańskich za 1930-31, *Bibliografia della Rivista di Storia del Diritto Italiano per l'anno 1930* (Bologne 1931) i *Bibliografia della Rivista di Storia del Diritto Italiano per l'anno 1931* (Bologne 1932). Recenzował pol. i zagr. prace bibliograficzne. Koronnym dziełem bibliogr. K. jest monumentalna *Bibliografia historyczno-prawna za lata 1926-1936* (Lwów 1938-39 t. 1-2), licząca 14788 poz., dot. historii poszczególnych gałęzi prawa. Autor zarejestrował w niej i uporządkował w układzie działowym źródła i opracowania, opublikowane w formie druków zwartych, artykułów w czasop. i rozpraw w pracach zbior., niezależnie od miejsca ich wydania i jęz. publikacji. Szerokie kryteria doboru materiału, tytułatura w jęz. pol. i łac., wstęp w jęz. łac. oraz przyjęta zasada opisu druków w jęz. oryginalnych, a w przypadku jęz. mniej znanych tłumaczenie tytułów publikacji na jęz. franc., wł., niem. lub ang. sprawiły, że jest to zestawienie o charakterze międzynarod., niezastąpione w badaniach nad przeszłością prawa. Praca wzbudziła duże zainteresowanie wśród specjalistów, czego dowodzi kilkanaście pochlebnych recenzji, ogłoszonych na łamach czasop. w Polsce i zagranicą. Dzięki temu opracowaniu K. zyskał trwałe miejsce w światowej nauce historyczno-prawnej. W 1939 oddał do druku tom trzeci *Bibliografii*, zawierający m.in. uzupełnienia i indeksy, który nie został wydany (ocalały jedynie szczerbki odbitki kilku arkuszy). Kontynuacją tej pracy jest dwutomowa *Bibliografia historyczno-prawna za lata 1937-1947* (Toruń 1953-59), którą opracował wspólnie z żoną J. Koranyiową.

Spis liczy 11729 publikacji, zgromadzonych, opisanych i uporządkowanych wg zasad stosowanych w zestawieniu za 1926-36. Bibliografię dopełnia indeks autorski, zamieszczony na końcu tomu drugiego. Kierując po II wojnie świat. Działem Bibliografii i Dokumentacji Inst. Nauk Prawnych PAN, K. zainicjował i zredagował pięć t. *Polskiej bibliografii prawniczej*, pierwsze trzy t. za 1944-59 (W. 1962-63), kolejne za okres 1960-64 (W. 1966). W rękopisie pozostawił indeks do 59 tomów „Kwartalnika Historycznego” (1887-1952), obejmujący 23 tys. haseł (zdeponowany w Arch. PAN w Warszawie). Będąc miłośnikiem książek, zgromadził w Warszawie cenną prywatną b-kę naukową. Był współorganizatorem i prezesem Pol. Tow. Ludoznawczego, członkiem m.in. Tow. Nauk. we Lwowie, PAU, PAN, Tow. Nauk. w Toruniu, Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu, Société d’Histoire de Droit w Paryżu, Commission Internationale pour l’Histoire des Assemblées d’Etats w Brukseli. Został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1948), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1968). Otrzymał Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego I stopnia (1963).

Miscellanea iuridica złożone w darze K.K. w czterdziestolecie pracy naukowej. W. 1961 (bibliogr. prac do 1961, z fot.); PSB (B. Leśnodorski); Nowa encykl. powsz. PWN. T. 3. W. 1995; Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego. T. 2. Gdańsk 1994 (E. Mizerski, Z. Witkowski); Toruński słownik biograficzny. T. 1. Toruń 1998 (K. Kamińska, z fot.); Słownik historyków polskich. W. 1994 (H. Iłdebski); Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-2004. Materiały do biografii. Toruń 2006; Powstanie i pierwsze dziesięć lat UMK 1945-1956. Wybór źródeł. Wyd. H. Duczkowska-Moraczewska. Toruń 1995; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wspomnienia pracowników. Pod red. A. Tomczaka. Toruń 1995; Życie Warsz. 1964 nr 331, 332 (nekr.); Gaz. Toruńska 1964 nr 229 (nekr.); 30 lat pracy naukowej prof. dra K.K. – Czas. Praw.-Hist. 1953 s. 323-324; B. Wierzbowski: Sympozjum poświęcone pamięci i dorobkowi naukowemu K.K. (1897-1964). – Tamże 1975 z. 1 s. 210; K. Sójka-Zielińska: K.K. W piętnastą rocznicę śmierci. – Tamże 1979 z. 2 s. 149-172 (uzup. bibliogr., z fot.); Taż: K.K. – ze wspomnień o nauczycielu i człowieku. – Tamże 1998 z. 1 s. 139-150; S. Salmonowicz: K.K. (1897-1964). Szkic do portretu. – Tamże s. 129-137; S. Matysik: Wspomnienie pośmiertne o profesorze K.K. (1897-1964). – Zap. Hist. 1966 z. 3 s. 243-246; M. Lachs: K.K. 1897-1964. [W:] Polska bibliografia prawnicza 1960-1964. Z. 1. W. 1966 s. 5-6 (z fot.); Z.

Witkowski: K.K. (1897-1964). Historyk państwa i prawa, profesor i rektor UMK. [W:] Toruńscy twórcy nauki i kultury (1945-1985). W. 1989 s. 147-156 (z fot.); S. Russocki: Poszerzenie pola widzenia (o K.K. 1897-1964). [W:] Wielcy humanistyki polskiej. Wr. 1991 s. 140-145 (z fot.); K. Kamińska: Toruńskie lata prof. K.K. – Głos Uczelni [UMK Toruń] 1997 nr 11 s. 18 (fot.); K.K. (1897-1964). Studia w stulecie urodzin. Praca zbior. pod red. S. Salmonowicza. Toruń 1998 (z fot.); B. Korędczuk: Polska bibliografia historycznoprawna. Początki, rozwój i stan obecny. – Acta Univ. Wratislaviensis. Prawo 2004 t. 288 s. 407-422; A. Znajomski: Bibliografie osobowe historyków polskich. Lub. 2004; Tenże: Wpływ lwowskiego środowiska historycznego na rozwój metodyki bibliografii osobowej do 1939 roku. [W:] Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. Pod red. J. Maternickiego i L. Zaskilniaka. T. 5. Rzeszów 2007 s. 88-103 // Arch. PAN Warszawa, III – 245; Arch. UMK Toruń: Akta personalne, sygn. K-1/297; UMCS, Instytut Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: M. Kozioł: Działalność bibliograficzna K.K., praca mag., masz.

Artur Znajomski

KORMAN STANISŁAW (27 IV 1924 Libusza k. Gorlic – 12 III 2006 Warszawa) bibliotekarz. Ukończył studia pedag. w Wojskowej Akad. Polit. i historii na Uniw. Warsz.; pełnił kierownicze funkcje w różnych jednostkach wojsk., był m.in.: prorektorem Wojskowej Akad. Medycznej w Łodzi, dyrektorem Muz. Wojska Pol. w Warszawie. W 1972-83 został dyrektorem Centr. B-ki Wojsk. w Warszawie. W czasie jego urzędowania B-ka otrzymała nowy statut, unowocześniono jej strukturę organizacyjną, przyspieszono prace związane z porządkowaniem i opracowaniem księgozbioru, rozwinięto liczne prace dokumentacyjno-bibliogr., instrukcyjno-metodyczne i wydawnicze. Oprócz, na bieżąco wydawanej „Polskiej Bibliografii Wojskowej”, oprac. i wyd. bibliogr. retrospektywną za okres 1939-55 pt. *Komunikat Bibliograficzny*. T. 19. A. *Polska Bibliografia Wojskowa*. Przygotowano liczne retrospektywne bibliogr. zagadnieniowe oraz „Biuletyn Nabytków Zagranicznych”, wyd. 2-tomowy zbiór *Polskie instrukcje i regulaminy wojskowe w zbiorach CBW* (W. 1980-86). W 1972 rozpoczęto publikowanie „Biblioteczki Bibliotekarza Wojskowego”, w której zamieszczano oprac. zagadnień z bibliotekarstwa oraz wybranych dziedzin pokrewnych jak księgarstwo, edytorstwo, informacja naukowa. Z okazji przypadającego w 1979 jubileuszu 60-lecia CBW z inicjatywy K. oprac. i wyd. m.in. informator *60 lat Centralnej Biblioteki Wojskowej*

1919-1979 (W. 1979), katalog *Polskie piśmiennictwo wojskowe XVI-XVIII wieku w zbiorach Centralnej Biblioteki Wojskowej 1919-1979* (W. 1979), bibliografię *Centralna Biblioteka Wojskowa. Materiały bibliograficzne z lat 1969-1979* (W. 1979). Zaprojektowano okolicznościowy ekslibris i wybito medal „60 lat w Służbie Narodu”. Nawiązano współpracę i wymianę z b-kami w kraju i za granicą, także placówkami polonijnymi: Inst. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, B-ką Pol. oraz Inst. Pol. i Muz. im. Władysława Sikorskiego w Londynie. Za ich pośrednictwem CBW otrzymała wiele cennych i rzadkich pozycji związanych z historią wojskowości pol. m.in. czasop. z okresu II wojny świat.: „Dziennik Polski” i „Dziennik Żołnierza”, a także „Kulturę” i „Zeszyty Historyczne”. K. uczestniczył w pracach nad krajowym systemem bibliot., a w szczególności w realizacji ogólnopol. planu specjalizacji zbiorów, w którym CBW uzyskała status jednej z 18 b-tek centralnych. Zabiegał u decydentów wojsk. o stworzenie spójnego systemu współdziałania głównej ksiąźnicy z b-kami i ośrodkami informacji naukowej. Był aktywnym działaczem Stow. Bibliotekarzy Pol. oraz Pol. Tow. Turystyczno-Krajoznawczego. Został odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim, Srebrnym Medalem „Zasłużony na Polu Chwały”, Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

H. Kozicka-Boguniowska: S.K. (1924-2006) dyrektor Centralnej Biblioteki Wojskowej. [W:] Bibliotekarze bibliotek specjalnych. W. 2007 s. 140-147 // Inf. rodziny.

Halina Kozicka-Boguniowska

KORNASZEWSKA JADWIGA (4 IV 1915 Grodno – 27 II 2008 Łódź) bibliotekarka. W czasie I wojny świat. rodzinę K. ewakuowano do Warszawy, nast. w głąb Rosji do Kaługi, po rewolucji paźdz. wróciła do Polski. K. uczyła się w szkole powsz., później w Gimn. Ogólnokształcącym Adeli Skrzypkowskiej w Łodzi, gdzie w 1933 otrzymała maturę i rozpoczęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warsz.; prowadziła na wydziale b-kę Koła Polonistów. Studia przerwał wybuch II wojny świat., nie powróciła już do nich. Wojnę spędziła w Łodzi i w Warszawie. Po wyzwoleniu w 1945 zamieszkała w Łodzi, gdzie pracowała jako urzędniczka i nauczycielka, nast. była zatrudniona w gimn. w Ozorkowie, w Wolborzu

k. Piotrkowa Tryb. i do 1951 w Kole n. Wartą. W 1952 powróciła do Łodzi i do 1958 prowadziła tu b-kę nauk. Centralnego Wojsk. Szpitala Klinicznego. Kiedy w 1958 powstała Wojsk. Akad. Med., przekazano do B-ki Głównej WAM księgozbiór b-ki Szpitala Klinicznego, a K. objęła stanowisko st. bibliotekarza, kierowała działem gromadzenia, magazynów i udostępniania. Była współaut. *Bibliografii publikacji pracowników naukowych WAM za lata 1958-1972* (Łódź 1973). W 1975 (31 VIII) K. przeszła na emeryturę. Od 1 II 1981 do 31 I 1991 K. pracowała jeszcze na 1/2 etatu w b-ce Woj. Szpitala Specjalistycznego im. M. Kopernika w Łodzi. Za pracę zaw. i społ. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

A. Stempel, K. Zientek: J.K. (1915-2008). – Kronikarz. Semestralny Biul. Inf. Uniw. Med. w Łodzi 2007/2008 R. 6 nr 1/2 s. 453-454 (z fot.).

Zespół redakcyjny

KORNISZEWSKI FELIKS JÓZEF (30 V 1905 w. Żaboklik Wielki, gm. Dzierzgowo, woj. mazowieckie – 7 X 1983 Warszawa) pedagog, dokumentalista, bibliograf. Maturę otrzymał w 1924; w 1924-28 studiował w Uniw. Warsz. filozofię, romanistykę, językoznawstwo ogólne i pedagogikę. W Krakowie w 1928-30 studiował na Wydz. Filoz. Uniw. Jagiell. pedagogikę i biologię. Magisterium uzyskał z pedagogiki. W 1930-31 wykładał psychologię na Państ. Wyższym Kursie Nauczycielskim w Wilnie. Po rocznej przerwie związanej z pełnieniem służby wojsk. przeniósł się do Seminarium Nauczycielskiego w Pułtusku, gdzie w 1932-37 wykładał przedmioty pedagogiczne. Równocześnie był nauczycielem propedeutyki filozofii w tamtejszych państ. gimn. męskim i żeńskim. We wrześniu 1937 otrzymał stanowisko wykładowcy w Państ. Pedagogium w Łodzi. W 1938 (1 I) został oddelegowany do Międzynar. Biura Wychowania (*Bureau International d'Education*) w Genewie, gdzie przebywał do 30 VI 1950. Podczas II wojny świat. prowadził akcje pomocy na rzecz Polaków, kierował akcją wysyłania książek na różnego rodzaju kursy, do obozów jeńców pol. w Niemczech. Po wojnie, współpracując z poselstwem pol. w Bernie, przekazał B-ce Nar., B-ce Sejmowej oraz b-kom Min. Oświaty i Min. Spraw Zagr. ponad 20 tys. publikacji nauk. literatury zachodniej. Po powrocie do kraju, w 1950-69 podjął pracę na stanowi-

sku samodzielnego pracownika nauk. i kierownika Działu Dokumentacji Nauk. Państw. Ośrodka Oświatowych Prac Programowych i Badań Pedagog. Min. Oświaty (obecnie Inst. Badań Edukacyjnych) w Warszawie. Stopień nauk. doktora nauk hum. uzyskał w 1963 na Wydz. Humanistycznym Uniw. M. Kopernika w Toruniu; w 1964 otrzymał stopień nauk. docenta. W r. akad. 1964/65 rozpoczął pracę w Uniw. M. Kopernika jako kierownik Katedry Pedagogiki, od 1 IX 1972 został zatrudniony na stanowisku pracownika nauk.-badawczego w Inst. Kształcenia Nauczycieli w Warszawie, gdzie kontynuował prace organizacyjne nad systemem inf. pedagogicznej. Najważniejszym osiągnięciem działalności dokumentacyjno-bibliogr. K. było oprac. systemu klasyfikacji problematyki pedagog. i oświatowej, który znalazł zastosowanie w kartotekach i katalogach. Kartoteki te stały się podstawą wydania 3 części *Polskiej bibliografii pedagogicznej (1944-1951)* (Wr. 1955-57) zaplanowanej jako bibliogr. bieżąca. Kolejne tomy nie ukazały się, ich kontynuacją są wyd. z inicjatywy i wg klasyfikacji K. 3 serie bibliografii: „Bibliografia analityczna polskiego piśmiennictwa pedologicznego” (1973-), „Bibliografia analityczna z zakresu ogólnej i szczegółowej teorii nauczania” (1976-), „Bibliografia analityczna z zakresu teorii i praktyki wychowania” (1977-). Opracował: *Koncepcja organizacyjno-programowa działalności dokumentacyjno-informacyjnej w dziedzinie oświaty i nauk pedagogicznych* („Ruch Pedagogiczny” 1975 nr 6); *Organizacja informacji naukowej dla potrzeb nauczycieli i kadr kierowniczych w oświacie* („Nowa Szkoła” 1974 nr 2). Był autorem prac z zakresu hist. wychowania, metodologii nauk pedagog., członkiem komitetu red. *Małej encyklopedii pedagogiki* (1970-71). Współpracował z centr. ośrodkami informacji pedagog. krajów RWPG nad oprac. wspólnego schematu klasyfikacji pedagog., z UNESCO-BIE w sprawie wymiany informacji i wydawnictw oraz FID nad zmianami w międzynarodz. klasyfikacji dziesiętnej UKD. Od 1933 był członkiem Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Nar., Medalem BIE, Złotą Odznaką ZNP.

Inst. Badań Edukacyjnych Warszawa: Akta personalne // Inf. rodziny F.K.

Barbara Wieczorek

KOSIEK ZDZISŁAW (16 VIII 1920 Oświęcim – 10 VII 1997 Kraków) rolnik, historyk rolnictwa, bibliotekarz, bibliograf. Po ukończeniu gimn. w Krakowie, podjął w 1938 studia prawnicze na Uniw. Jagiell., przerwane przez wybuch wojny. W okresie okupacji działał w AK. Po zakończeniu wojny studiował na Wydz. Rolniczym UJ; w 1951 uzyskał dyplom magistra inżyniera rolnictwa. W 1951-62 pracował w Inst. Zootechniki w Krakowie na stanowisku kierownika działu Dokumentacji i Informacji Nauk.-Technicznej, połączonego z b-ką. W 1962-90 był dyrektorem B-ki Gł. Wyższej Szkoły Rolniczej (nast. Akad. Rolniczej) w Krakowie. W 1966 uzyskał doktorat z zakresu historii rolnictwa. W 1969 otrzymał stopień kustosza dypl., w 1971 st. kustosza dyplomowanego. Jako dyrektor B-ki, w okresie budowy nowego gmachu, uczestniczył w projektowaniu pomieszczeń, wprowadzał zmiany organizacyjne. Zabiegał o powiększenie księgozbioru, poszerzył profil gromadzenia zbiorów o XIX-wieczne druki rolnicze oraz dzieła z zakresu historii, filoz., sztuki. Zorganizował b-ki przy Wydz. Ogrodniczym (1968) i Filii Akad. Rolniczej w Rzeszowie (1973). Staraniem K. w 1970 powstało przy B-ce Gł. Akademii Archiwum, a w 1973 Muzeum Akad. Rolniczej – jedyne tego typu placówki w Polsce działające w strukturze b-ki uczelnianej. Zainteresowania nauk. K. dot. bibliogr. rolniczej, historii rolnictwa i nauk przyrodniczych oraz biografistyki. Pracując w Inst. Zootechniki zainicjował opracowanie bibliogr. zawartości czołowych pol. czasopism roln., która ukazywała się w 1955-63 w red. przez niego serii „Materiały do Bibliografii Piśmiennictwa Rolniczego w Polsce” w ramach „Wydawnictw Własnych” Instytutu. Opracował też *Zarys dziejów polskiej bibliografii rolniczej* („Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej” ser. B 1959 z. 2 s. 213-231) oraz szczególnie wartościową *Bibliografię polskich bibliografii gospodarstwa wiejskiego* (W. 1962). W rękopisie pozostawił prawie kompletną bibliografię wyd. w Polsce starodruków rolniczych. Z zakresu biografistyki zamieścił ok. 140 życiorysów rolników i przyrodników, m.in. w *Polskim Słowniku Biograficznym*. Interesował się również szeroko pojętą historią rolnictwa i leśnictwa oraz botaniki, ogłaszając z tego zakresu liczne prace naukowe. Do pracy nauk. wprowadził wielu pracowników B-ki Gł. Akad. Rolniczej w Krakowie, tworząc w niej – dzięki zgromadzonym obszernym materiałom dokument. – ośrodek inf. z zakresu historii rolnictwa.

Wkład ośrodka krakowskiego w badania nad historią nauk rolniczych w Polsce. Konferencja poświęcona pamięci dr inż. Z.K. (1920-1997) wieloletniego dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Krakowie, Kraków, 8 października 1998 roku. – Zesz. Nauk. AR im. H. Kołłątaja w Krakowie, Ser. Sesja Naukowa 1998 z. 60 (337) (z bibliogr. fot.); L. Hayto: Dr inż. Z.K. emerytowany Dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie... – Biul. Inf. Akad. Rolniczej im. Hugona Kołłątaja. Kr. 1997 nr 3 (9) s. 34 (z fot.); Taż: Z.K. (1920-1997) dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Krakowie, historyk rolnictwa. [W:] *Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych* (10). W. 2007 s. 69-76 (z fot.). // Arch. AR Kraków: Akta personalne.

Ligia Hayto

KOSIŃSKI JÓZEF ADAM (7 III 1929 Łask – 14 X 2005 Wrocław) naukoznawca, bibliotekarz, bibliolog. W 1953 ukończył studia I stopnia filologii klas. na Uniw. Wrocławskim, a w 1960 studia eksternistyczne II stopnia w zakresie bibliotekozn. na Uniw. Łódzkim (pracę maderską dot. księgozbioru dominikanów w Sieradzu z XVII w. napisał pod kier. ***H. Więckowskiej). W 1953-58 pracował w Woj. B-ce Publ. we Wrocławiu jako instruktor bibliot., w 1958-71 w B-ce Ossolineum w Dziale Starych Druków. Prace nauk. K. dot. *J.M. Ossolińskiego i historii Zakł. Nar. im. Ossolińskich (m.in. *Ofiarodawcy Biblioteki Ossolineum 1817-1848*, Wr. 1968 wraz z Marią Turską; *Biblioteka fundacyjna Józefa Maksymiliana Ossolińskiego*, Wr. 1971, praca doktorska obroniona na Wydz. Filologicznym Uniw. Wrocławskiego 18 III 1971). W 1971 odszedł z B-ki Ossolineum i został zatrudniony w Ośrodku Badań Progностycznych Politechniki Wrocł. jako adiunkt nauk.-badawczy; był z-cą dyrektora do badań nauk. i współpracy z zagranicą (1971-79), sekretarzem Komitetu Wydawniczego „Prac Naukoznawczych i Progностycznych” (1972-88) oraz prodziekanem ds. studentek na Wydz. Informatyki i Zarządzania (1984-87). Z Ośrodkiem był związany do jego likwidacji w 1990. Nowy obszar zainteresowań nauk. K. obejmował zagadnienia naukoznawstwa, ze szczególnym uwzględnieniem tendencji rozwojowych w nauce polskiej. Wyniki badań opublikował w książce pt.: *Nauka polska w wieku XIX i XX. Studium naukometryczne* (Wr. 1981), która stała się podstawą przewod. habilitacyjnego na Wydz. Filologicznym Uniw. Łódzkiego. W dalszym ciągu prowadził badania bibliotekoznaw-

cze. Ogłosił: *Miejsce bibliotek w systemie nauki* („Roczniki Biblioteczne” 1979 R. 23 z. 1 s. 67-80), *Biblioteki fundacyjne i ordynackie w świetle przepisów prawnych* (tamże 1981 R. 25 z. 1/2 s. 29-40). Opublikował też edycje pamiętników przygotowane wspólnie z Józefem Długoszem: *Dziennik podróży z lat 1826 i 1827 Henryka Bogdańskiego* (Kr. 1980) oraz *Dyariusz wiedeńskiej okazji* Mikołaja Dyakowskiego (W. 1983). Literaturoznawcze zainteresowania K. łączyły się z osobą Jana Lechonia (krewny ze strony matki), któremu poświęcił kilka artykułów oraz książkę *Album rodzinne Jana Lechonia* (W. 1993). W 1987 rozpoczął pracę dydak. w Inst. Bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego, gdzie pracował w 1990-99, wykładał historię książki i b-tek oraz naukoznawstwo; prowadził seminaria magisterskie. K. był współzałożycielem i sekretarzem Zarządu Dolnośląskiego Tow. Oświatowego (1956-58). Od 1984 był członkiem Wrocł. Tow. Naukowego, przew. (1985-91) Komisji Bibliologii i Bibliotekozn. WTN, której stałym współpracownikiem był od 1965. Po reaktywacji Tow. Przyjaciół Ossolineum (1988) pełnił najpierw funkcję jego wiceprezesa, a nast. prezesa (1989-98), był członkiem Rady Kuratorów Zakładu Nar. im. Ossolińskich (1995-2001) i wiceprzew. Rady Nauk. B-ki ZNiO (od 1990), red. nacz. nauk. periodyku Zakładu: „Ze skarbcza kultury”, któremu przywrócił historyczną nazwę: „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” (1991-95) oraz red. tego czasopisma (zesz. 6-14, 1995-2003). W Uniw. Wrocławskim K. redagował serię wydawniczą „Bibliotekoznawstwo” (1996-2000). W 1994 K. uzyskał tytuł nauk. prof. nauk hum., a w 1998 stanowisko prof. zwyczajnego. Otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi (1971).

A. Juzwenko: [Prof. dr hab. J.A.K.] – Czas. Zakł. Nar. im. Ossol. 1999 z. 10 s. 5-7; G. Sukiennik: Bibliografia prac J.A.K. – Tamże s. 9-14; M. Góral ska: J.A.K. (7 III 1929 – 14 X 2005). – Roczn. Bibl. 2006 R. 50 s. 335-340 // Uniw. Wrocł., Instytut Inf. Nauk. i Bibliotekozn.: Autobiografia J.A.K., masz.

Małgorzata Góral ska

KOSSUTHOWA ALINA (13 III 1921 Poznań – 25 VII 2004 Warszawa) redaktor, w y d a w c a. Córka *L. Stępniewskiego, księgarza. Studiowała na Uniw. Łódzkim 1948-52 filologię pol. i bibliotekozn., na podstawie pracy pt. *Związek Księgarzy Polskich w latach 1908-1950* otrzymała magisterium. Od 1952 do emerytury w

1985 pracowała w Państ. Wydaw. Nauk., początkowo w reklamie, w 1953-56 w Redakcji Filologii Pol., nast. kierowała zespołem edytorskim encyklopedii uniwersalnych PWN, którego zadaniem było edytorskie opracowanie pierwszej powojennej encyklopedii – *Małej encyklopedii powszechnej PWN*. Wówczas miała okazję zapoznać się z warsztatem encyklop. Bibliographisches Institut w Lipsku (była na stażu wydawniczym w 1958). Kierując zespołem edytorskim, który przygotował pierwszy MEP „niebieski” (bestseller 1959), wykonała pionierską pracę w zakresie nowoczesnej, pol. leksykografii encyklopedycznej. Zdobyte doświadczenie wykorzystane zostało przy pracy nad *Wielką encyklopedią powszechną PWN* (1962-70 t. 1-13). Była współaut. opracowania: *Zasady typowego opracowania edytorskiego* (1962), podstawowego materiału warsztatowego przy pracy nad WEP i kolejnymi encyklopediami PWN. Do *Wielkiej encyklopedii powszechnej PWN* autorsko opracowała dział nauki o książce; kierowała natomiast przygotowaniem redakcyjnym wyodrębnionych działów: literatury, sztuki i prasy. W powierzonej jej Redakcji Literatury Pionu Encyklopedii i Słowników powstawały także hasła dot. teatru, filmu, baletu i muzyki – pol. i światowej. Kierowany przez nią zespół uczestniczył w przygotowaniu *Encyklopedii Powszechnej PWN* (1973-76 t. 1-4), tomu *Polska. Zarys encyklopedyczny* (wyd. 1 – 1974, wyd. 2 – 1979), a także kolejnych wydań jednotomowej *Encyklopedii Popularnej PWN* (od 1980, liczne wydania). Ważny udział merytoryczno-edytorski miała w oprac. *Słownika pracowników książki polskiej* (W.- Łódź 1972). Była członkiem Komitetu Red. przygotowującego to dzieło, a także autorką haseł. Ważną pozycją przygotowaną edytorsko w kierowanym przez nią zespole był *Słownik biograficzny teatru polskiego* Inst. Sztuki PAN (W. 1973). Najważniejszym jednak dziełem była dwutomowa *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny* (1984). W 1983 objęła stanowisko z-cy red. nacz. Pionu Encyklopedii i Słowników PWN. Do 1985 sprawowała nadzór nad redakcjami hum., przygotowującymi 2. wydanie *Encyklopedii Powszechnej PWN* (ukazała się w 1983-87). Swoją rozległą wiedzę z zakresu edytorstwa przekazywała redaktorom w codziennej praktyce, a także na kursach organizowanych w PWN dla młodych pracowników. Jako członek Pol. Tow. Wydawców Książek od 1957 wybierana była jako delegat na wszystkie Zjazdy Towarzystwa. Odnaczona została m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1971), otrzymała też Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1970).

E. Zuberier: K.A. [W:] Alfabet PWN, ludzie, książki, lata, wspomnienia. W. 1997 s. 75-76 // Inf. córki Joanny.

Barbara Petrozolin-Skowrońska

KOWALCZYK STANISŁAW (30 IV 1898 w. Przybysławice, pow. krakowski – 10 III 1994 Lublin) nauczyciel, bibliotekarz. Ukończył Seminarium Nauczycielskie Męskie w Jędrzejowie (1920), Wyższy Kurs Nauczycielski w Lublinie (1926) i Państw. Inst. Nauczycielski w Warszawie (1933); zdał egzamin na stanowisko I kat. w państw. służbie administracyjnej (1939). W 1930 w Publ. Szkole Powsz. Nr 7 w Częstochowie, którą kierował, zorganizował b-kę z etatowym bibliotekarzem. Od 1934 był podinspektorem szkolnym w Mielcu. Od 1946 K. pracował jako inspektor szkolny w Jędrzejowie, Kurator Okręgu Szkolnego Lubelskiego w Lublinie (od 1949), wicedyrektor administracyjny Akad. Med. w Lublinie (1951), bibliotekarz w B-ce Gł. Akad. Med. w Lublinie (1952). W 1954 ukończył Państw. Zaoczny Kurs Bibliotekarski w Warszawie. Między 1 IX 1954 – 31 V 1955 p.o. dyrektora B-ki Gł., od 1 VI 1955 do 31 III 1974 – jej dyrektor. Magisterium w zakresie bibliotekozn. uzyskał w Uniw. Łódzkim (1959), stopień nauk. doktora otrzymał na Wydz. Filozoficzno-Hist. UŁ w 1963. W 1962 został kustoszem dypl., w 1964 awansował na st. kustosa dyplomowanego. Dzięki K. BG AM w Lublinie zyskała rangę b-ki naukowej; zorganizował od podstaw B-kę Studium Pielęgniarskiego w Lublinie (1969), która w 1972 przybrała nazwę B-ki Wydz. Pielęgniarskiego Akad. Med. w Lublinie i była pierwszą b-ką wydziałową w tej uczelni. Dorobek K., związany tematycznie ze szkolnictwem i bibliotekarstwem oraz hist. medycyny, obejmuje ok. 90 poz. W 1961-73 redagował „Kronikę Akademii Medycznej w Lublinie”. Wydał monografię *Lubelskie Towarzystwo Lekarskie 1874-1951* (W.-Łódź 1987), był współaut. wykazów publikacji pracowników Akad. Med. w Lublinie, autorem biogramów do *Słownika Pracowników Książki Polskiej* (W.-Łódź 1972). Był członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., od 1965 należał do Koła Miłośników Książki i Eklibrisu przy Lubelskim Oddz. Pol. Tow. Archeologicznego, a nast. do reaktywowanego w 1976 Lubelskiego Tow. Miłośników Książki. Za zasługi w dziedzinie bibliof. 2 III 1983 został uhonorowany Orderem Białego Kruka ze Słonecznikiem. W grudniu 1983 wszedł w skład Kapituły Orderu, od 1990 do śmierci był

jej Wielkim Kanclerzem. Został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Nar. (1993).

(w m.): Jubileusz. – *Almamater* 1993 nr 2 s. 33 (z fot.); L. Smyk: Dr S.K. 1898-1994. – Tamże 1994 nr 2-3 s. 27; Taż: Dr S.K. 1898-1994. *Nécrologie*. – *Annales Univ. M. Curie-Skłodowska*. Lublin, Sectio D vol. 49 1994 s. VI-IX (z fot.); Taż: Dr S.K. (1898-1994). – *Biul. GBL* 1995 nr 350 s. 109-111; M. Zdrojewski: S.K. 1898-1994. [W:] Sylwetki bibliofilów lubelskich II. Lub. 1998 s. 57-68 (z fot.); Z. Józwick: S.K. [W:] Kawalerowie Orderu Białego Kruka ze Słonecznikiem. Lub. 1999 s. 44-45 (z fot.). // *Arch. Uniw. Med. Lublin: Akta personalne*.

Marek Zdrojewski

KOWALCZYKÓWNA JOLANTA (28 I 1931 Łódź – 21 VIII 2002 tamże) literaturoznawca, bibliolog, bibliotekarka. Naukę podjęła w 22 Szkole Powsz. im. Emilii Plater w Łodzi, w 1945 kontynuowała ją w łódzkim Gimn. Heleny Miklaszewskiej. W 1949 zdała maturę i rozpoczęła studia filologiczne w Wyższej Szkole Pedagog., z której po roku przeniosła się na Uniw. Łódzki, gdzie jako specjalizację wybrała bibliotekozn. pod kier. prof. *J. Muszkowskiego. Magisterium uzyskała na Uniw. Warsz. w 1954; tr. rozpoczęła pracę w Łódzkim Zakł. Dezynsekcji, gdzie zorganizowała b-kę zakładową. W 1956-57 i od 1962 pracowała na stanowisku instruktora w Woj. B-ce Publ. im. L. Waryńskiego w Łodzi. Od 1958 zatrudniona była na stanowisku asystenta w Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie prowadziła zajęcia z poetyki, literatury staropolskiej i jednocześnie zajmowała się katalogami b-ki zakładowej. W 1969 uzyskała stopień doktora. W 1971 objęła stanowisko kierownika Działu Zbiorów Specjalnych Miejs. B-ki Publ. im. L. Waryńskiego w Łodzi. W 1973 wyjechała do Paryża, gdzie jako stypendystka zapoznała się z funkcjonowaniem franc. b-tek. W 1974-83 była adiunktem w Zakł. Historii Literatury Pol. w UMCS w Lublinie, a od 1983 adiunktem w Katedrze Literatury Staropolskiej i Nauk Pomocniczych Uniw. Łódzkiego i jednocześnie pracownikiem II Oddz. Doskonalenia Nauczycieli. W 1985-99 prowadziła w Katedrze Bibliotekozn. i Inf. Naukowej zajęcia zlecone z zakresu literatury dziecięcej. Stopień doktora hab. nauk hum. w zakresie literaturoznawstwa uzyskała w 1999. Do 2002 pracowała w Wyższej Szkole Pedagog. w Piotrkowie Trybunalskim. Współpracowała z Łódzkim Uniw. Trzeciego Wieku. Przedmiotem zainteresowań nauk. K.

była literatura dziecięca, jej historia i krytyka. Dorobek piśmienniczy K. liczy ponad 200 pozycji (m.in. autorka wielu antologii poezji i rozpraw teoretyczno- i historycznoliterackich). Współpracowała z czasop. „Nowe Książki”, „Akcent”, „Polonistyka”, „Odgłosy”, „Guliwer”, „Biblioteka w Szkole”. K. była współtwórczynią działającego przy WiMBP w Łodzi Muz. Książki Dziecięcej, któremu przekazała 24 najcenniejsze poz. z własnego przekąbu (do samej b-ki trafiły 103 wol.). Członek Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki. Została odznaczona m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi.

J. Andrzejewski: J.K. (1931-2002). – Komunikat Tow. Przyjaciół Książki 1998/2002 nr 78/82 s. 133-134; A. Gawroński: J.K. (nekr.). – Gaz. Wyb. (dod. Łódź) z 5-6 X 2002 s. 10 // Uniw. Łódzki: Akta personalne // Inf. Piotra Boczkowskiego.

Zbigniew Gruszka

KOWALIK JAN wł. nazwisko Sławiczek (28 VIII 1910 Skoczów – 12 II 2001 San Jose, USA) poeta, historyk prasy, bibliograf. W 1934 podjął studia na Wydz. Filozoficznym Uniw. Jagiell.; jako eksternista ukończył Państw. Wyższe Kursy Nauczycielskie w Mysłowicach i Krakowie. W latach II wojny świat. działał w konspiracji. W 1944 trafił do obozu pracy w Niemczech, z którego zbiegł w 1945 na stronę aliantów. W 1945-46 był komendantem obozu *Displaced Persons* (DP) nr 410 w Landau/Arolsen w Hesji. Równocześnie pełnił obowiązki kierownika szkoły obozowej, a także założył i redagował tyg. „Polak w Waldeck” (1946) oraz wydawnictwo „Biblioteka Polaka w Waldeck”. W 1947-50 wchodził w skład redakcji kilku czasop. pol. w Niemczech: „Szlak” (1947-48), „Kronika” (1947-49), „Słowo Katolickie” (1947-48) oraz współprac. z „Ostatnimi Wiadomościami”. W 1950 wyemigrował do Cleveland w USA, zabierając z sobą gromadzony przez lata materiał dokumentacyjny i bibliogr., który stał się zaczątkiem jednej z największych kolekcji prasy pol. diaspory. Został członkiem redakcji czasop. „Sarmacja” (1950-51) i nawiązał współpracę z paryską „Kulturą”, dla której przygotował zestawienia bibliogr. poloników niem.: *Polonica niemieckie od 1 września 1939 do 31 grudnia 1948 roku* (Paryż 1952), *Polska w bibliografi powojennych Niemiec. Cz. I-II (1945-1956)* (tamże 1955-58) oraz dwie książki, w tym pierwszy tom bibliogr. „Kultura” 1947-1957. *Bibliografia zawartości treści. Działalność wy-*

dawnicza: 1946 – maj 1959 (tamże 1959). W 1951 przeniósł się do San Francisco, gdzie założył i przez trzy lata redagował pismo „Polak w Kalifornii”, a rok później osiadł w South Palo Alto. W 1952-54 pracował krótko w Hoover Library w Stanford, a od 1958 był asystentem w Department of Political Sciences w Stanford. W 1963 został członkiem The Polish Institut of Arts and Sciences of America w Nowym Jorku. W tym samym roku przeniósł się do Sunnyvale, gdzie we własnym domu urządził Polish Emigre Archiv, rozpoczynając pracę nad bibliografią polskiej diaspory po 1939. W 1965 ukazał się w II tomie *Literatury polskiej na obczyźnie* pod red. T. Terleckiego szkic K. pt. *Czasopiśmiennictwo*. W 1972-81 był współred. pisma „Migrant Echo”, w którym zamieszczał liczne oprac. i przyczynki bibliograficzne. Po przejściu na emeryturę w 1975 przeprowadził się do San Jose w Kalifornii, gdzie podjął współpracę z prasą polonijną i założył American-Polish Documentation Studio. W 1974-84 roku ukazało się w Sunnyvale-San Jose pięć tomów *World Index of Polish periodicals published outside Poland since September 1939*, najważniejszej pracy bibliograf. K., przedrukowanej w Lublinie w 1976 i 1988 pt. *Bibliografia czasopism polskich wydanych poza granicami Kraju od września 1939 roku*. Jest to jedyne tego typu pol. oprac. bibliograf. obejmujące ponad 4400 opisów. Był autorem ponad 20 książek i kilkuset art. w prasie pol. i obcej. W ostatnich latach życia opublikował: *Prasa polska w Niemczech w latach 1945-1971* (Toronto 1976), *Modjeska. Bibliography* (San Jose 1977), *Polonia północnej Kalifornii i dzieje jej etnicznego duszpasterstwa* (tamże 1977), *The Polish press in America* (San Francisco 1978), *Miłosz – laureat Nobla 1980 a polska prasa emigracyjna. Wybór tekstów i komentarzy* (San Jose 1981 t. 1-2), *Sources on Polish American history in northern California* (tamże 1984), *Pope John Paul II in the American Press* (tamże 1979, 1987). W 1968 otrzymał nagrodę nowojorskiej Fundacji im. A. Jurzykowskiego za prace bibliograf., w 1974 nagrodę Fundacji im. Anny Godlewskiej w Zurichu. W 1978 otrzymał dożywotnie członkostwo The International Social Sciences Honor Society DELTA TAU KAPPA w uznaniu prac bibliograficznych. W 1982 został członkiem zwyczajnym Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie. Za osiągnięcia nauk. otrzymał z rąk Prezydentów RP na Obczyźnie: Złoty Krzyż Zasługi (1964), Krzyż Oficerski Polonia Restituta (1986) oraz Krzyż Oficerski Orderu Zasługi RP (1993) z nadania

Lecha Wałęsy. Kolekcja prasy emigracyjnej K. i pamiątki po nim zostały złożone w B-ce Tow. Chrystusowego dla Polonii Zagr. im. ks. Jana Jabłońskiego w Poznaniu.

B. Dorosz: J.K. [W:] Współcześni polscy pisarze i badacze literatury. T. 4. W. 1996; J. Szczeptański: Jednoosobowy instytut badawczy. – Kult. i Społ. 1968 nr 4; B. Heydenkorn: J.K. – jubilat. – Kultura (Paryż) 1960 nr 12 (158); Tenże: Archiwum prasowe J.K. – Związkowiec (Toronto) 1967 nr 66; M. Danilewicz Zielińska: „Opus magnum” J.K. – Kultura (Paryż) 1978 nr 3 (366); W. Chojnacki: Bibliografia czasopism... – Prz. Polonijny 1989 nr 2; B. Wróblewski: J.K. – bibliograf, poeta, Odyseusz. [W:] J. Kowalik: Wiersze wybrane. Lub. 1994; M.A. Supruniuk: Bibliografie emigracyjne. – Zesz. Hist. (Paryż) 1997 z. 119; B. Wróblewski: J.K. – wybitny bibliograf polskiej diaspory. – Akcent 1992 nr 4 s. 110-112; R. Nowotarska: W 90. rocznicę urodzin J.K.: zapis w kalendarzu. – Nowy Dziennik – Prz. Pol. z 25 VIII 2000.

Mirosław A. Supruniuk

KOZAK STANISŁAW (30 VII 1941 Kraków – 1 XI 2004 tamże) historyk sztuki, bibliotekarz. Po przeniesieniu się rodziny do Wrocławia ukończył II Liceum Ogólnokształcące i historię sztuki na Uniw. im. B. Bieruta. Pracę zaw. rozpoczął w Muz. Śląskim (obecnie Muz. Nar.) we Wrocławiu, specjalizując się w zakresie nowożytnego malarstwa europejskiego, publikując jednocześnie prace nauk. i inwentaryzacyjne, w tym monografię kościoła w Wambierzycach i inwentaryzację zabytkoznawczą Złotoryi, Świerzawy, Chojnowa i okolic (z B. Steinborn). Następnie powrócił do Krakowa, gdzie do 1993 pracował w Państ. Zbiorach Sztuki na Wawelu, rozwijając warsztat nauk. badacza malarstwa. Był współaut. spektakularnego katalogu wystawy z okazji 300 rocznicy glorii wiedeńskiej 1683, do której przygotował opisy obrazów opiewających wydarzenie dziejowe. Od 1993 zatrudniony na stanowisku kustosa w Oddz. Zbiorów Graficznych B-ki Uniw. we Wrocławiu, gdzie zainicjował regularne katalogi tradycyjne kolekcji ekslibrisów. Zrealizował także wystawę i katalog ekslibrisów XIX i XX w. grafików z krajów niemieckojęz. w Obere Galerie w Berlinie (1993) i w Stiftung Gerhart-Hauptmann-Haus Deutschosteuropäische Forum w Düsseldorfie oraz w Herder-Institut w Marburgu (1994). Uczestniczył w inwentaryzacji ruchomych dóbr kultury BUWr., tworząc własnoręcznie ich inwentarz oraz analogiczny inwentarz ikonograficznych

zbiorów zabezpieczonych (ponad 13 tys. jedn.). Od 1994 pracował (do 2002 jako kierownik) w Dziale Ikonograficznym B-ki Zakł. Nar. im. Ossolińskich – części tzw. Muz. Lubomirskich. Tu zrealizował szereg wystaw grafiki i rysunku o tematyce europejskiej (grafika francuska, Gavarni, Rembrandt), pol. (Z. Stryjeńska), jak i śląskiej (weduty). Okazjonalnie występował jako biegły sądowy – ekspert w zakresie zabytków sztuki, m.in. przy zagospodarowaniu mienia po Armii Radzieckiej w Legnicy. Opublikował m.in.: *Naśladownictwo innsbruckiego obrazu Łukasza Cranacha starszego „Maria z Dzieciątkiem” na Śląsku* (współaut. P. Banaś, „Roczniki Sztuki Śląskiej” 1967 t. 4 s. 213-216), *Kościół pielgrzymkowy w Wambierzycach* (Tamże 1968 t. 6 s. 106-117), *Legnickie Pole. Rys historyczny* (współaut. M. Przyłęcki, Jel. Góra 1969), *Portret Polski XVII i XVIII* (autorzy: S.K. i in., W. 1977) *Dawny miedzioryt śląski*. Wyst. w Muz. Miedzi w Legnicy (Legnica 1997), *Tiepolo i tiepoleschi w zbiorach polskich: rysunki, ryciny, obrazy: Muzeum Narodowe w Warszawie...* (W. 1997 s. 82-99), *Anglicy. Malarstwo i grafika XVII-XIX w. Dary Leona hr. Pinińskiego dla Wawelu i Ossolineum* (współaut. J. Winiewicz-Wolska, Wr. 1999), *Janina Żemojtel. Malarstwo – rysunek – grafika* (Wr. 1999), *Kolory zdjęte z kamienia. Polska litografia barwna pierwszego trzydziestolecia XX w.* (współaut. M. Mikula, Wr. 2000), *Biblia: słowo i obraz* (Wr. 2002), *The fate of the Lubomirski Dirers: recovering the treasures of the Ossoliński National Institute* (Wr. 2004).

Inf. Autora.

Ryszard Len

KOZANECKI TADEUSZ (23 VII 1927 Poznań – 1 IV 1988 Krynica) filozof, dyrektor Biblioteki Sejmowej. W 1946 ukończył Gimn. i Liceum im. św. Marii Magdaleny w Poznaniu i rozpoczął studia na Wydz. Prawa Uniw. Poznańskiego. W 1948 przerwał studia na rzecz działalności w organizacjach młodzieżowych, m.in. w Zw. Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej (ZNMS), w Organizacji Młodzieży Tow. Uniw. Robotniczego (OMTUR), w Federacji Pol. Organizacji Studenckich. W 1950 wycofał się z pracy etatowej w organizacjach (należał do ZMP i PZPR). W 1953 ukończył Wydz. Planowania Przemysłu SGPiS, w 1955 uzyskał tytuł magistra filozofii na Wydz. Filozofii Uniw. Warszawskiego. Jako stażysta

podjął pracę w Katedrze Myśli Społ. na Wydz. Filozofii Uniw. Warszawskiego. Od 1957 do 30 XI 1971 był pracownikiem nauk. Zakł. Historii Filozofii Nowożytniej Inst. Filozofii i Socjologii PAN w Warszawie; wiele publikował z zakresu historii filozofii. Od 1 XII 1971 był dyrektorem B-ki Sejmowej w Warszawie, stanowisko to zajmował do 25 IX 1981. Orędownik i inicjator wprowadzenia techniki komputerowej nie tylko w działalności B-ki Sejmowej, ale także inspirator budowy pierwszego pol. systemu informacji prawnej. Realizując zamierzenia w odniesieniu do B-ki Sejmowej nawiązał współpracę z b-kami, które prowadziły własne prace badawcze i wdrożeniowe nad automatyzacją czynności bibliot. (B-ką Gł. i Ośrodkiem Informacji Nauk.-Technicznej Politechniki Wrocław., B-ką Gł. Uniw. Warsz., B-ką Narodową). Pod egidą K. powstały opracowania, które miały określić potrzeby i zasady modernizacji prac bibliot.: *Koncepcja systemu informacyjnego dla potrzeb Biblioteki Sejmowej* (Wr. 1974, masz.), *Analiza systemowa Biblioteki Sejmowej* (W. 1977, masz.) oraz zainicjował utworzenie Rady Użytkowników Komputera INFONET, której celem miało być wspólne zakupienie lub wydzierżawienie komputera i jego eksploatacji. Uwarunkowania I. 1970/80. ubiegłego wieku sprawiły, że działania te zatrzymały się na etapie wstępnym i straciły na znaczeniu wobec zaawansowanej techniki komputerowej w I. 90. W 1972 K. zainicjował pierwsze działania na rzecz zastosowania informatyki w pracach Sejmu. Powstały raport „*Forum*” – *System Informatyczny dla potrzeb Sejmu* formułował założenia koncepcji systemu, którego budowa rozłożona była w czasie. Pod koniec 1974 rozpoczął się nowy etap budowy systemu informacyjnego pn. „Biblioteka Sejmowa – Centr. Ośrodek Informacji Legislacyjnej”. System miał być integralnie związany z rządowym Systemem Specjalistycznej Informacji Nauk., Techn. i Organizacyjnej (SINTO). Według założeń miał on składać się z czterech odrębnych baz danych: a) o wszystkich pol. aktach prawnych, b) o przebiegu legislacji sejmowej, c) o piśmiennictwie prawniczym – pn. Centr. Katalog Literatury Prawniczej, d) o orzecznictwie. Prace projektowe, programistyczne i wdrożeniowe realizowała i koordynowała, powołana w 1975 dzięki staraniom K., Pracownia Informatyki – wyspecjalizowana komórka organizacyjna B-ki Sejmowej, przekształcona później w Ośrodek Informatyki, działający do dziś w Kancelarii Sejmu. W obecnym kształcie systemu (który udostępniony jest

na stronie Sejmu RP), zmodyfikowanego i udoskonalonego, kontynuowane są dwie pierwotnie zaprojektowane bazy danych a) i b).

J. Kurcysz: Wprowadzenie do nauki o informacji i informatyce prawniczej. Kat. 1979 s. 134-143 // Arch. Kancelarii Prezydenta RP Warszawa: Akta personalne sygn. K 504.

Teresa Koperska

KRASSOWSKA BOGUMIŁA (I III 1930 Turek – 2 III 1998 Warszawa) bibliotekarka. Liceum Ogólnokształcące ukończyła w 1948, a w 1954 Państ. Zaoczny Kurs Bibliotekarski. W 1961 otrzymała tytuł magistra na Wydz. Filologii Pol. Uniw. Warsz., tytuł bibliotekarza dypl. uzyskała w 1975. Pracę zaw. rozpoczęła w 1952 jako kierownik w b-ce zakładowej Fabryki Samochodów Osobowych w Warszawie. Od września 1955 przeszła do pracy w filiach b-tek dziecięcych B-ki Publ. m.st. Warszawy, w których stosowała różnorodne formy pracy z dziećmi: lekcje bibliot., konkursy, spotkania autorskie. W 1970 przeszła do pracy w B-ce Publ. m.st. Warszawy, najpierw w Dziale Bibliologii, a od 1972 w Dziale Obsługi Sieci na stanowisko kierownika Oddz. Uzupełniania Księgozbiorów B-tek dla Dzieci. Kolejnym etapem pracy było przejście w 1975 do Działu Instrukcyjno-Metodycznego. W Oddziale Czytelni Nauk. jako instruktor zajmowała się m.in. organizowaniem przeglądów nowości wydawniczych proponowanych do zakupu, nast. w Oddz. Współpracy z B-kami Zakładowymi i Szpitalnymi. Do zadań K. należało organizowanie opieki merytorycznej i sprawowanie nadzoru nad tymi placówkami. Na emeryturę przeszła z końcem 1988, a już od kwietnia nast. roku, na pół etatu, zaangażowała się w organizowanie Izby Pamięci pisarki Marii Kownackiej (uporządkowała i zinwentaryzowała zapisany w testamencie księgozbiór i warsztat pracy). Zapoczątkowała przyjmowanie wycieczek szkolnych i stworzyła nowy model lekcji bibliotecznej. Od czerwca 1991 zajęła się, wspólnie z →A. Grefkowicz, opracowaniem *Bibliografii polskiej literatury dziecięcej za lata 1918-1939* (1995). Oprócz tego napisała kilka artykułów do „Poradnika Bibliotekarza”: *Książki indyjskie w bibliotekach dla dzieci i młodzieży* (1960), *Wśród książek Mirosławy Jaworczakowej* (1963), *Udział młodzieży i dzieci w II wojnie światowej w literaturze radzieckiej tłumaczonej na język polski* (1966). Przez kilka lat

współpracowała z „Bibliotekarzem” tłumacząc notki z zagr. czasopism bibliotekarskich do stałej rubryki „Kroniki”. Uczestniczyła w pracach związanych z wychowaniem młodzieży trudnej i społ. niedostosowanej przy Inst. Pedagogiki Specjalnej. Była członkiem PCK, PPR, PZPR oraz aktywnym członkiem Stow. Bibliotekarzy Polskich. Odznaczona została Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Warszawy”, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”.

K.B. – Biul. Inf. Bibl. Publ. m.st. Warszawy, Bibl. Głównej 1998 nr 1 (nekr.); B. Chrzastowska: B.K. – Bibliotekarz 1998 nr 9; J. Arciszewska: B.K. (1930-1998). [W:] Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006; E. Wolfgramm: B.K. (1930-1998). [W:] Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego. W. 1999.

Elżbieta Skibińska

KRASZEWSKI HENRYK (7 XI 1909 w. Borowniki n. Wisłą – 11 V 1977 Warszawa) nauczyciel, bibliotekarz. Ukończył seminarium nauczycielskie w Nieszawie; nast. uzyskał wykształcenie bibliotekarskie oraz ukończył eksternistyczne studia na Wydz. Pedagog. Uniw. Warszawskiego. Pracę w szkolnictwie rozpoczął w 1930. W czasie okupacji niem. brał udział w tajnym nauczaniu w Warszawie i Garwolinie. Po upadku Powstania Warsz. został wywieziony do obozu koncentr. w Buchenwaldzie. Z zawodem bibliotekarskim K. związał się w 1949, został wówczas mianowany wizatorem w Samodzielnym Referacie B-tek Kuratorium Okręgu Szkolnego Warsz., a w 1952 jego kierownikiem. Należał wówczas do Stow. Bibliotekarzy Pol., w 1954 był członkiem Zarządu Okręgu Warsz. SBP. W 1960 został z-cą kierownika Wydz. Kultury Prezydium Warsz. Woj. Rady Nar., a w 1961 otrzymał stanowisko wicedyr. Woj. B-ki Publ. Województwa Warsz., w której pracował do przejścia na emeryturę 31 XII 1975. Dzięki pełnionym funkcjom K. położył duże zasługi dla rozwoju b-tek i czytelnictwa w woj. warszawskim. Był wykładowcą w Państ. Ośrodku Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy oraz na wielu kursach. Opublikował m.in. *50-lecie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Stefana Żeromskiego w Siedlcach* („Bibliotekarz” 1958 z. 1), *Wytyczne do pracy bibliotek powszechnych na 1958 r.* („Informator WBP Woj. Warszawskiego” 1958 nr 1/2), *Czytelnictwo książek popularnonaukowych sieci bibliotek publicznych powiatu mławskiego* („Studia Pedagogiczne” 1966 t. 14).

Bibliotekarz 1977 nr 4 s. 116; A. Zwoliński: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Warszawie w latach 1947-1967. – Roczn. Mazowiecki 1970 t. 3 s. 527-536 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy B-ki Głównej Woj. Mazowieckiego: Akta personalne.

Elżbieta Skibińska

KRAUSHAR ALEKSANDER (17 I 1842 Warszawa – 11 XII 1931 tamże) prawnik, historyk, literat, varsavianista, właściciel biblioteki. Ojciec → Z. Rabskiej. Pochodził z rodziny żydowskiej, ok. 1903 przeszedł na katolicyzm. Uczył się w szkole pow. w Warszawie (ul. Leszno), nast. w Gimn. Realnym, gdzie należał do tajnych kółek samokształceniowych. W 1862 rozpoczął studia na Wydz. Prawa i Administracji Szkoły Gł. w Warszawie. Od 1860 brał udział w manifestacjach patriot., po wybuchu Powstania Styczniowego współpracował z tajną prasą, „Prawdą” i „Niepodległością”. W 1863 wyjechał do Lipska, gdzie zajmował się drukiem broszur Rządu Nar., równocześnie uczęszczał na wykłady na uniw. lipskim. W 1864 podjął przerwane studia, 25 II 1867 uzyskał stopień magistra praw. Po odbyciu aplikacji prowadził praktykę adwokacką, był współzałożycielem i red. „Gazety Sądowej Warszawskiej”. Po ślubie z córką *M. Bersohna Jadwigą, w 1885, zyskał niezależność materialną, poświęcił się literaturze i nauce. Prowadził w Warszawie salon, który był znanym ośrodkiem życia intelektualnego i kult. stolicy. Ważnym nurtem działalności pisarskiej K. była historiografia, zadebiutował rozprawą *Uwagi nad historią prawa* (W. 1868). Zajmował się gł. historią polit., szukając nieznanych i niedostępnych materiałów wertował książki, czasopisma, rękopisy w archiwach i zbiorach prywatnych, dzięki przekupnym urzędnikom ros. dotarł do wielu cennych dok. w arch. rządowych. Opracował obszerne monografie m.in.: *Historia Żydów w Polsce* (2 t., W. 1865-66), *Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk 1800-1832* (8 t., W. 1900-06). K. przygotował kilka tomów wydawnictw źródłowych m.in. *Pamiętnik Andrzeja Zamoyskiego* (Kr. 1906). Studia nad ruchami spiskowymi przyniosły edycję cennych przyczynków źródłowych, m.in.: *Panta koina* (W. 1907), *Świętokrzyszowcy* (W. 1916), *Sprzysiężenia studenckie* (Lwów 1905). Innym kierunkiem zainteresowań K. była historia Warszawy, której poświęcił ok. 100 publikacji, np.: *Siedmiolecie Szkoły Głównej Warszawskiej. Wydział Prawa i Administracji* (W. 1883), *Warszawa historyczna i dzisiejsza* (Lwów 1925). K. był także autorem

prac i przyczynków księgoznawczych m.in. *Księgarze warszawscy i ich spory z intrologatorami. Kartka historyczna z wieku XVIII* („Przegląd Historyczny” 1905 t. 1 s. 248-263, 405-417), *O paru ciekawych rękopisach Biblioteki cesarskiej publicznej w Petersburgu* („Biblioteka Warszawska” 1907 t. 1 s. 614), *Ze wspomnień o Bibliotece Głównej* (Jednodniówka Na przełomie, W. 1918 s. 2-3), *Przyczynki do dziejów księgarstwa polskiego* („Przegląd Księgarski” 1928 s. 358), *Księgarze warszawscy w XVIII w.* (W. 1929). Opublikował wspomnienia, m.in. *Kartki z pamiętnika Alkara* (2 t., Kr. 1910-13), *Czasy szkolne za Apuchtina* (W. 1915), *Neocyganeria warszawska* (W. 1913), *Palestra warszawska* (W. 1919). Był także poetą, w 1863 zadebiutował tomikiem *Listki*, ogłosił przekłady *Pieśni* H. Heinego (Lipsk 1873, W. 1880). Bibliografię prac K. zestawili *S.P. Koczorowski („Przegląd Historyczny” 1932/33 t. 30 s. 278-300). K. zgromadził w Warszawie b-kę liczącą ok. 10 tys. tomów, na którą składały się gł. dzieła dot. historii Polski i bogaty zbiór literatury prawniczej. Gromadził dzieła z zakresu astronomii, posiadał m.in. komplet dzieł Flammariona; literaturę franc., m.in. komplety dzieł H. Taine’a, E. Zoli, G. de Maupassanta, a także A. Schopenhauera oraz G. Leopardiego. Posiadał bogate zbiory poezji m.in. lipskie wyd. pism A. Mickiewicza, kilka wyd. *Pana Tadeusza*. Ważną część kolekcji K. stanowiły varsawiana w drukach, rycinach, sztychach, planach, mapach, portretach i obrazach. Po śmierci K. księgozbiór otrzymała B-ka Sejmu Śląskiego w Katowicach. Rękopisy, korespondencję i pamiętnik pisany podczas I wojny świat. zdeponowano w B-ce Nar. w Warszawie. We wrześniu 1939 zostały przeniesione do B-ki Ordynacji Krasińskich, gdzie spłonęły podczas Powstania Warsz. K. aktywnie działał na rzecz ożywienia ruchu nauk. w Warszawie, był członkiem pierwszej red. „Przeglądu Historycznego”. Należał do założycieli w 1906 Tow. Miłośników Historii (w 1911-31 – prezes), finansował część wydawnictw B-ki im. T. Korzona. Był członkiem założycielem Tow. Nauk. Warszawskiego, w 1907-13 sekretarzem wydz. II. Został powołany do wielu instytucji nauk., był m.in. członkiem-korespondentem Tow. Historyczno-Literackiego w Paryżu, członkiem Komisji Historycznej Pol. Akad. Umiejętności, członkiem honorowym Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu i w Wilnie oraz Pol. Tow. Historycznego. Został odznaczony

ny m.in. Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Niepodległości, medalem pamiątkowym TNW.

PSB (J. Maternicki); K.A. [W:] A. Cała, H. Węgrzynek, G. Zalewska: *Historia i kultura Żydów polskich*. W. 2000 s. 173; K.A. [W:] *Żydzi w Polsce. Dzieje i kultura*. W. 2001 s. 248; Z. Rabska: *Moje życie z książką*. Wr. 1959 (z fot.); S.P. Koczorowski: *Bibliografia prac A.K.* – *Prz. Hist.* 1932/33 t. 30 z. 2 s. 278-300; M. Handelsman: *Działalność naukowa A.K.* – *Tamże* s. 253-256; S. Kętrzyński: *A.K. w życiu Warszawy*. – *Tamże* s. 262-268; W. Łopaciński: *A.K., jako prezes Towarzystwa Miłośników Historii*. *Tamże* s. 275-277; *Bibliografia naukoznawcza 1928-1931* (bibliogr. przedmiot. A.K.). – *Nauka Pol.* 1934 vol. 19 s. 524-525; *Bibliografia naukoznawcza 1932-1934* (bibliogr. przedmiot. A.K.). – *Tamże* 1937 vol. 22 s. 405-406.

Magdalena Rzakdowska

KROGULSKA MARIA (4 X 1915 Stanisławów – 17 III 1992 Szczecin) lektorka języka łacińskiego, bibliotekarka. Ukończyła hum. gimn. żeńskie w Stanisławowie w 1934. Studia z zakresu filologii klasycznej rozpoczęła na Uniw. Lwowskim (1935); ukończyła je na Uniw. Wrocławskim w 1947. W czasie II wojny świat., którą spędziła we Lwowie, okresowo pracowała jako urzędniczka w Biurze Zaopatrzenia Opałowego dla nieniemieckich pracowników Kolei Wschodniej. W 1945 przyjechała do Szczecina. W 1950-53 pracowała w B-ce Miejskiej w Szczecinie, początkowo jako kierownik Oddz. Starych Druków, a nast. na stanowisku kierownika Czytelni Naukowej. W 1951 ukończyła kurs dla bibliotekarzy nauk., zorganizowany przez Zarząd Okręgu Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol. w Szczecinie. Od stycznia 1954 do 31 I 1979 była dyrektorką B-ki Gł. Pomorskiej Akad. Medycznej. Stworzyła podstawy nauk. działalności tej placówki. W okresie jej kierownictwa powstały kolejne b-ki filialne w szpitalach klinicznych. Stworzyła w B-ce Gł. PAM placówkę dokumentacji nauk. w zakresie mikrofilmów i fotokopii, pracownię filmów nauk. oraz pracownię plastyczną, wykonującą pomoce dydaktyczne dla Uczelni. Zapoczątkowała opracowywanie przez B-kę *Bibliografii dorobku naukowego pracowników PAM*, brała udział w pracach redakcji „Roczników PAM”. Organizowała dla kadry bibliot. szkolenia wewnętrzne. Ponadto przez cały okres swej pracy prowadziła lektorat z jęz. łac. dla studentów PAM. Aktywnie działała w Stow. Bibliotekarzy Polskich. Za pracę zaw.

i społ. otrzymała Złoty Krzyż Zasługi i Złotą Odznakę Gryfa Pomorskiego.

K.M. [W:] Encyklopedia Szczecina. T. 1. Szczecin 1999 s. 503; J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni Medalem SBP. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 50; D. Grad, D. Jaworska: M.K. 1915-1992. – Tamże 1997 nr 1-2 s. 51-52 (z fot.). // Arch. PAM w Szczecinie: Akta personalne.

Cecylia Judek

KRÓL STANISŁAW (14 IV 1904 Kielce – 25 VI 1981 tamże) księgarz, bibliofil. W lutym 1913 podjął pracę jako chłopiec na posyłki w sklepie tytoniowo-galanteryjnym Wojciecha Siedleckiego w Kielcach (ul. Duża 15). 1 XII 1918 rozpoczął praktykę w najpopularniejszej w Kielcach w okresie międzywojennym księgarni „Leon i S-ka”, której współwłaścicielem był **J. Grostal. Przepracował w niej prawie 14 lat zdobywając rzetelną praktykę księgarską. 4 VII 1932 otworzył w Kielcach własną księgarnię (ul. Leonarda 16), przeniesioną po roku na ul. Wesołą 42. Księgarnia K. mogła poszczycić się w tamtych czasach największym w Kielcach wyborem książek i nut. Zorganizował w niej kącik informacyjno-bibliogr., a także zgromadził prawie wszystkie współczesne pol. encyklopedie i słowniki, wykorzystywał formy reklamy książki urządzając wystawy odzwierciedlające wydarzenia kult. w kraju. Księgarnię odwiedzali stali klienci, miłośnicy książki, bibliofile, uczniowie kieleckich uczelni, a także wybitni literaci, naukowcy i artyści. Okupacja hitlerowska sparażowała rozwój placówki, ale dzięki zabiegom właściciela była jedynym w Kielcach miejscem, które posiadało prawie pełne komplety przedwojennych podręczników szkolnych sprowadzonych na sezon 1939/40. Dobrze prosperująca w pierwszych latach powojennych księgarnia K., w maju 1950 w wyniku spadku obrotów i trudności finansowych, została zamknięta. 1 VI 1950 K. podjął pracę w Dziale Księgarskim „Domu Książki” w Kielcach, gdzie kierował zaopatrzeniem, zajmował się szkoleniem personelu oraz działalnością w zakresie podnoszenia poziomu i jakości księgarń służąc własnym doświadczeniem i wiedzą w tym zakresie. 1 XII 1961 rozpoczął pracę jako st. sprzedawca w największej w Kielcach księgarni im. S. Żeromskiego. W tym czasie kompletował też własną b-kę gromadząc książki o tematyce fachowej, regionalnej, biograficznej. Stworzył w swoim domu w Kielcach

(ul. Pomorska) jedyne w Polsce prywatne mini-muzeum księgarstwa oraz własną, fachowo skatalogowaną i oznakowaną b-kę, w której zgromadził 3 tys. książek. Swoje zbiory udostępniał wszystkim zainteresowanym: studentom, naukowcom, ludziom nauki i kultury, urządzał także stałe wystawki książek o książce, księgarstwie i regionie kieleckim. K. był autorem wspomnień (masz.), licznych artykułów zamieszczanych na łamach „Księgarza”, „Przeglądu Księgarskiego i Wydawniczego” oraz prasy lokalnej, ponadto opracował hasła do *Słownika Pracowników Książki Polskiej. Suplement* (W.-Łódź 1986). Drugą obok książki pasją księgarza była muzyka. K. był laureatem licznych nagród w konkursach księgarskich, ogłaszanych przez Zarząd Gł. Zw. Księgarzy Pol., redakcję „Przeglądu Księgarskiego” oraz „Księgarza”. Jako pierwszy księgarz na Kielecczyźnie otrzymał Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury” (1968). Odznaczony został także Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką Honorową Stow. Księgarzy Pol. (1969), odznaką „Za Zasługi dla Kielecczyzny” (1969), nagrodą Miasta Kielce za 1977. Szczególne znaczenie miała dla niego nagroda „Dla Najlepszego Sprzedawcy w Kielcach”, przyznana w wyniku plebiscytu przeprowadzonego wśród mieszkańców miasta, którzy w ten sposób wyrazili uznanie dla znanego i cenionego księgarza.

S. Król: Ze wspomnień księgarza. – Zesz. Kieleckie 1971 s. 164-188; S. Mijas: W domu księgarza. – Przemiany 1981 nr 5 s. 12; A. Jendo: S.K. 1904-1981. [W:] Raptularz Kielecki. Kielce 1986 s. 61-67 // Woj. B-ka Publ. Kielce: S.K.: Pamiętnik księgarza l. 1945-1968, masz.

Beata Piotrowska

KRUSZYŃSKI JÓZEF (18 III 1877 Kolonia Poraj, pow. piotrkowski – 10 VIII 1953 Włocławek) ksiądz, bibliista, redaktor, bibliofil, kierownik księgarni i drukarni. Od 1884 uczył się w szkole podst., w 1893 otrzymał świadectwo ukończenia 4 klas gimnazjum. W 1894 wstąpił do Seminarium Duch. we Włocławku, a od 1899 studiował w Akad. Duch. w Petersburgu, gdzie w 1903 uzyskał tytuł magistra teologii. Zdobył też znajomość jęz. perskiego i hebrajskiego. Świecenia kapłańskie przyjął 14 III 1903 w Petersburgu. Od jesieni 1904 był prof. Seminarium Duch. we Włocławku. Oprócz wykładów pełnił tu kolejno funkcje prefekta, a później wicerektora seminarium (1905-13).

Dla pogłębienia studiów w 1905-09 wyjeżdżał m.in. na Wschód i do Londynu. W 1911 odbył podróż nauk. na Bałkany i do Azji Mniejszej. Od 1913 był prefektem w gimn. z jęz. wykładowym ros. we Włocławku, a w 1919-22 w tamtejszym Gimn. Żeńskim Władysławy Aspisa. We Włocławku czynnie uczestniczył w życiu społ. i polit., m.in. w 1916 wszedł w skład I Rady Miej., był członkiem Rady Opiekuńczej, należał do Pol. Macierzy Szkolnej. W 1917-22 kierował Księgarnią Powsz. i Drukarnią Diecezjalną we Włocławku. Był red. „Słowa Kujawskiego” (1920 R. 3 nr 144 – 1923 R. 6 nr 175) i „Kalendarza Powszechnego Ilustrowanego...” (1920 R. 9 – 1923 R. 12), w których większość artykułów, sprawozdań i recenzji jest jego autorstwa. Od września 1923 podjął wykłady z bibliistyki na Katol. Uniw. Lubelskim. Habilitował się w 1924 na Wydz. Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. W 1928 Kongregacja Seminariorów i Uniwersytetów w Rzymie przyznała mu doktorat teologii. W 1925-33 pełnił obowiązki rektora KUL. Po rezygnacji z tej funkcji oddał się pracy naukowej. W czasie II wojny świat. przebywał w Lublinie; 11 XI 1939 został aresztowany i więziony. W 1940-45 był administratorem diec. lubelskiej. W 1945 powrócił do Seminarium Duch. we Włocławku, gdzie wykładał biblistkę. Opublikował ok. 50 prac samoistnych oraz drugie tyle rozpraw i większych artykułów w czasop., gł. z zakresu bibliistyki. Nadto ogłosił drukiem około tysiąca mniejszych przyczynków, recenzji i notatek. W „Słowie Kujawskim” zamieszczał m.in. wykazy nowości wydaw., m.in. *M. Arcta (np. 1920 nr 220, nr 225; 1921 nr 79), Księgarni św. Wojciecha (1922 nr 106). Jest autorem kilku biografii, nowel i opowieści, podręczników do nauki religii. Uprawiał aktywną działalność publicyst.; przełożył z hebr. i wydał z komentarzami m.in. *Księgę Psalmów* (1936) i *Pięćoksiąg Mojżeszowych* (1937). Był wybitnym bibliofilem, zgromadził we Włocławku duży i wartościowy księgozbiór, gł. z zakresu bibliistyki. Większość zbiorów zaginęła w czasie II wojny świat., reszta (w tym wartościowe judaika) przekazał do B-ki Seminarium Duch. we Włocławku. W zbiorach B-ki znajdują się także: rękopiśmienny *Dziennik z lat 1942-1945*, rękopisy i maszynopisy fragm. dzienników i wspomnień z lat: 1915, 1939, 1946-47, a także rękopiśmienne fragm. prac drukowanych. Maszynopisy K.: *Moje wspomnienia i Wstęp szczegółowy do Starego Testamentu* przechowuje Arch. Diecezjalne we Włocławku.

Za zasługi dla Kościoła otrzymał wiele godności, m.in. był kanonikiem honorowym kolegiaty kaliskiej, papieskim prałatem domowym (1926) i protonotariuszem apostolskim (1930). Został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

PSB (S. Librowski); K. Rulka: J.K. [W:] *Zasłużeni dla Włocławka*. Włocławek 1991 s. 102-104 (z fot.); Tenże: K.J. [W:] *Słownik polskich teologów katolickich 1918-1981*. T. 6. W. 1983 s. 215-222 (z bibliogr. prac K.); J. Ziółtek: K.J. [dok. elektronicz.] – Tryb dostępu: http://www.tnn.pl/sownik_biograficzny.php?ids=271 [dostęp z dn. 30.07.2008] (na podstawie: *Słownik biograficzny miasta Lublina*. Lub. 1993).

Danuta Wańka

KRYSZEWSKI WŁODZIMIERZ (20 III 1923 Toruń – 3 XII 2004 Warszawa) encyklopedysta, historyk nauki, w y d a w c a. Studiował w 1945-49 prawo na Uniw. M. Kopernika w Toruniu (mgr prawa); równoległe od 1945 – socjologię na Uniw. Poznańskim (mgr socjologii, 1950). Podczas wojny w konspiracji w Toruniu (od 1941, ZWZ AK); aresztowany w 1942, przez pół roku więziony (Toruń, Bydgoszcz, Poznań), zesłany do obozu w Oświęcimiu (1943), w końcu 1944 przeniesiony do Ravensbrück, a w 1945 do obozu w Sachsenhausen; po wojnie wrócił do kraju. Podczas studiów (1949) podjął pracę nauk. w katedrze socjologii na Uniw. w Poznaniu; tamże pracownik nauk. do 1953. Jego zainteresowania koncentrowały się na metodologii nauk hum., historii i socjologii nauki oraz naukoznawstwie. W 1949-53 pracownik nauk. Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu; 1953-56 sekretarz nauk. Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. W ramach badań nad historią nauki zainteresował się historią encyklopedii; jeszcze jako pracownik nauk. (1956) rozpoczął współpracę z PWN w zakresie organizowania Pionu Encyklop. i tworzenia w tej oficynie encyklopedii uniwersalnych (w tym czasie prof. B. Suchodolski objął funkcję red. nac. w tworzonych encyklopediach uniwersalnych); w 1958 przeniesiony służbowo do PWN na stanowisko red. encyklopedii. W 1962 został z-cą kierownika Redakcji Nauk Społ. Zespołu Encyklop., a w 1965 kierownikiem tej redakcji, równoległe prowadził dział naukoznawstwa i historii nauki. Uczestniczył w przygotowaniu „pierwszej generacji” encyklop. uniwersalnych PWN, w tym przede wszystkim *Wielkiej encyklopedii powszechnej PWN* (1962-70 t. 1-13) współpracując m.in. z prof.:

T. Kotarbińskim (przew. Rady Nauk. WEP), K. Ajdukiewiczem, S. Tatarkiewiczem, L. Kołakowskim, B. Suchodolskim. Był autorem ok. 200 większych artykułów do WEP (z dziedziny filozofii, historii nauki i naukoznawstwa). W 1971 został Z-cą Red. Nacz. Encyklopedii i Słowników PWN; kierował pracami Pionu nad *Encyklopedią Powszechną PWN* (1973-76 t. 1-4); był także gł. autorem założeń edytorskich oraz red. prowadzącym tomu *Polska – zarys encyklopedyczny* (wyd. 1 – 1974, wyd. 2 – 1979). Starał się, by publikacje encyklop. PWN posiadały dobrą rangę warsztatową i zawierały rzetelne informacje; w warunkach polit. PRL „białe plamy” oraz ideologizacja niektórych działów humanistyki były jednak nieuniknione. W 1980-1986 (do emerytury) Red. Nacz. Pionu Encyklopedii i Słowników PWN. W czasach, gdy większość Zespołu Encyklop. opowiedziała się po stronie Solidarności i podjęła walkę o odcenzurowanie encyklopedii i ujawnianie „białych plam”, dokładał starań, by kolejną edycję czterotomowej *Encyklopedii Powszechnej PWN* (wyd. 2 – 1983-87, wyd. 3 – 1984-89) oraz *Suplement* do I wyd. (1988) przygotowywać w sposób możliwie rzetelny. Jako Red. Nacz. Encyklopedii i Słowników PWN K. zainaugurował już w końcu l. 70. prace nad komputeryzacją encyklopedii. Po przejściu na emeryturę został konsultantem *Encyklopedii Warszawy* (1994); był także autorem haseł dot. gł. historii nauki i naukoznawstwa do *Nowej encyklopedii powszechnej* (1995-96 t. 1-6); przygotowywał ekspertyzę dot. uniwersalnych encyklopedii zagr. dla Red. Nacz. Encyklopedii przed przystąpieniem do prac nad trzydziestotomową *Wielką encyklopedią PWN* (był autorem haseł z zakresu naukoznawstwa i historii nauki do tej encyklopedii). Członek PZPR do 1985 (sekretarz POP PZPR w PWN, 1968); członek Pol. Tow. Wydawców Książek, wielokrotnie wybierany na delegata na Zjazdy PTWK; przygotował (społecznie) międzywydawniczy cykl wykładów pt. „Encyklopedia przez wieki” (zainicjowany był przez Koło PTWK w PWN; wykłady powtórzył na Studium Edytorskim oraz – w wersji niem. – na zaproszenie znanych encyklop. wydawnictw niemieckich). Opublikował artykuły z zakresu naukoznawstwa, m.in. *Pojęcia typologiczne w naukach humanistycznych* („Ruch Filozoficzny” 1950), *Teoria typów idealnych Maxa Webera jako narzędzie badań humanistycznych* („Ruch Filozoficzny” 1951); artykuły dot. encyklopedii: *Encyklopedie polskie od „Nowych Aten” do Encyklopedii powszechnej*

PWN („Kultura” 1973), *Encyklopedie w Polsce Ludowej* („Przegląd Humanistyczny” 1978 nr 4), *Encyklopedie uniwersalne – problemy teoretyczne, metodologiczne i warsztatowe* (tamże 1978), *Encyklopedie uniwersalne w krajach socjalistycznych – problemy naukowe...* (tamże 1983 nr 12). Ogłosił liczne artykuły przeglądowe z zakresu filozofii, historii nauki i naukoznawstwa w encyklop. PWN. Otrzymał odznaczenia: Krzyż Oświęcimski, Medal Edukacji Narodowej, Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Wielka Encyklopedia PWN. T. 15. W. 2003 s. 77; B. Petrozolin-Skowrońska: W.K. – Wydawca 2003 nr 4 s. 27 (z fot.); J. Wojnowski: W.K. 1923-2004. – Tamże 2004 nr 11/12 s. 26; Nowe Książki 1980 nr 9 (okładka, z fot., inf. biogr.).

Barbara Petrozolin-Skowrońska

KRZYSZTOSIAK MARIA (21 XI 1921 w. Wola Przykowska k. Grójca – 28 II 1985 Warszawa) bibliotekarka. Ukończyła studia na Wydz. Psychologii Wychowawczej Uniw. Warsz. oraz Kwalifikacyjny Kurs Bibliotekarski. W 1953 podjęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy i organizowała Wypożyczalnię Kompletów Ruchomych w Dzielnicy Praga Północ, obsługujące zakłady pracy, kluby, świetlice, hotele robotnicze i in. instytucje. W 1959 została instruktorem B-ki Dzielnicowej Praga Północ; brała udział w organizowaniu i szkoleniu nowych kadr bibliotekarzy w okresie powstawania i rozwoju b-tek publ. praskich w bardzo ciężkich warunkach lokalowych. W 1968 (I VIII) K. została kierownikiem Dzielnicowej B-ki Publ. Warszawa Praga Północ, pełniąc tę funkcję do 31 VII 1981. Był to okres pomyślnego rozkwitu b-tek w tej dzielnicy, do czego K. się bardzo przyczyniła zabiegając o nowe lokale dla b-tek, podwyższając standard już istniejących, prowadziła badania czytelnicze i zabiegała o tworzenie nowych b-tek w środowiskach mało rozczytanych. K. włożyła wiele pracy w tworzenie sieci b-tek na Pradze, gdzie działało wówczas 37 placówek bibliot. (23 dla dorosłych, 11 dla dzieci i młodzieży, 2 czytelnie nauk., 1 wypożyczalnia kompletów książek). Odznaczona została m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Brązowym Krzyżem Zasługi i Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”.

A. Dmoch: M.K. [W:] *Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. W. 2006 s. 311-312 // Arch. Państw. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Alina Dmoch

KRZYŻANKIEWICZ PIOTR (28 IV 1856 Pleszew – 3 IV 1930 Poznań) drukarz, wydawca. Zawodu drukarza uczył się w Poznaniu w drukarni *J. Leitgebera, z którym później współpracował przez kilka lat. W 1888 rozpoczął działalność wydawniczą otwierając zakład graficzny w Poznaniu (ul. Podgórna 4). W 1890 wydał krótką historię drukarstwa pol. *L. Królikowskiego pt. *Kilka słów o sztuce drukarskiej w Polsce z uwzględnieniem literatury porobiorowej w Wielkim Księstwie Poznańskim*. W roku nast. rozpoczął edycję pisma satyryczno-polit. pt. „Latarnia Europejska” (ukazało się 7 numerów). Zakład K. drukował także inne pismo o podobnej tematyce pt. „Diabeł” (red. i nakł. T. Lewandowski). W 1889-92 wydawał „Gazetę Poznańską” (red. Tadeusz Woliński, Ludwik Gyzler, później Dionizy Królikowski). K. był propagatorem trzeźwości, na łamach „Gazety Poznańskiej” zamieścił wiele artykułów o tematyce antyalkoholowej, popierających Tow. Szerzenia Wstrzemięźliwości. Wymieniał też nazwiska znanych osób nadużywających alkoholu. Wśród nich byli też dwaj poznańscy dziennikarze, którzy w odwiecie, jako rzekomi właściciele „Gazety”, sprzedali ją aktem notarialnym bez wiedzy K. emerytowanemu urzędnikowi A.W. Nimsowi. Tym sposobem 13 VIII 1889 ukazał się nr 184 „Gazety Poznańskiej” pod dotychczasową redakcją, ale nakładem nowego właściciela. Jednocześnie dziennik ukazał się z tym samym numerem w edycji K. Drogą sądową K. odzyskała należne mu prawo do wydawania „Gazety Poznańskiej”. Po czteroletniej działalności ze względu na trudności materialne zmuszony został do likwidacji drukarni i wydawnictwa „Gazety Poznańskiej”. Pracował jako zecer w in. drukarniach, m.in. w Drukarni i Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu. Dwukrotnie (1897, 1900) podejmował próby uruchomienia własnego przedsiębiorstwa drukarskiego, jednak bez powodzenia. W 1921 K. obchodził jubileusz 50-lecia pracy drukarskiej. Podczas uroczystości przemówienia wygłosili m.in. **S. Jeleński, kierownik działu wydawniczego Drukarni i Księgarni św. Wojciecha oraz J. Leitgeber, prezes Poznańsko-Pomorskiego Zw. Księgarzy Polskich.

PSB (J. Jachowski); D. Wańka: K.P. [W:] *Słownik biograficzny Wielkopolski południowo-wschodniej (ziemi kaliskiej)*. T. 3. Kalisz 2007 (z bibliogr.).

Danuta Wańka

KSIĄŻEK IWONA (23 I 1944 w. Bortki pow. Wołomin – 5 XI 2008 Łódź) bibliotekarka. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości w IX Liceum Ogólnokształcącym im. J. Dąbrowskiego w Łodzi (1961) podjęła studia na Wydz. Historycznym Uniw. Łódzkiego. Dyplom magisterski otrzymała w 1966 i tr. rozpoczęła pracę w Miej. B-ce Publ. im. L. Waryńskiego w Łodzi. Ukończyła dwuletni korespondencyjny kurs bibliot. dla pracowników b-tek publ. POKKB (1969) oraz Podypl. Studium Bibliotekozn. w Uniw. Poznańskim (1981). Od I VIII 1975 do przejścia na emeryturę (1999) kierowała Działem Zbiorów Specjalnych w Miej. B-ce Publ. (nast. Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka J. Piłsudskiego) w Łodzi. W 1981 została mianowana kustoszem dypl., w 1989 st. kustoszem dyplomowanym. W ramach Działu wyodrębniła Muzeum Książki Dziecięcej. W 1970-2003 prowadziła wykłady z zakresu historii książki i b-tek w POKKB Filia w Łodzi. Opublikowała m.in.: *Z notatnika instruktora bibliotek związkowych* („Poradnik Bibliotekarza” 1969 nr 2 s. 38-40), *Katalog starych druków. Cz. 1: Polonica XVI wieku* (Łódź 1983), *Fragment księgozbioru Konstancji Małachowskiej Biernackiej w zbiorze starych druków WiMBP w Łodzi* („Rocznik Książnicy Miejskiej w Łodzi” 1988 s. 22-32), *Zbiory specjalne Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi* (W: *75 lat Książnicy Miejskiej w Łodzi*, Łódź 1992), „*Lokomotywa*”. *Z Januszem Duninem rozmawiała Iwona Książek* („Guliwer” 1999 nr 5 s. 25-29), *Lektury pisarki i jej wnuka* (Tamże 1999 nr 5 s. 73-75). Od 1967 do czerwca 1983 należała do Stow. Bibliotekarzy Pol.; była członkiem Komisji Kulturalno-Ośw. Okręgu Zw. Zaw. Pracowników Kultury i Sztuki w Łodzi. W 1980 (wrzesień/paźd.) weszła w skład Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” Woj. i Miej. B-ki Publ. w Łodzi, nast. była członkiem Prezydium Ogólnopol. Międzybibliotecznej Komisji Porozumiewawczej i Regionalnej Komisji Rewizyjnej „Solidarność” Ziemi Łódzkiej. W stanie wojennym działała w podziemnych strukturach „Solidarności”, współredagowała czasopisma „OKNO” (Oświata, Kultura, Nauka, Opór),

„Wolna Solidarność” i „Głos Łodzi”, pisała teksty anonimowo lub pod pseud. I. Bratyszevska, zajmowała się kolportażem prasy i książek na terenie b-tek, muzeów i teatrów łódzkich. W 1985-88 była członkiem Łódzkiego Zespołu Oświaty Niezależnej, w 2000-02 pracowała jako wolontariuszka Centrum Służby Rodzinie, od 2003 należała do Stow. Wolnego Słowa. Została wyróżniona Honorową Odznaką Miasta Łodzi.

Nekr.: Dz. Łódzki 2008 nr 262 s. 34; Fiszka. Komunikat Zarządu Oddziału SBP w Łodzi 2008 nr 1/4 s. 18; BIBiK [Biul. Informacji Bibliot. i Kult.] 2008 nr 19 (z fot.); A. Gawroński. – Gaz. Wyb. (dod. Łódź) z 17-18 X 2009 s. 18 (z fot.); Kto był kim w drugim obiegu? Słownik pseudonimów pisarzy i dziennikarzy 1976-1989. W. 1995 // Woj. i Miej. B-ka Publ. im. J. Piłsudskiego Łódź: Akta personalne // Encyklopedia Solidarności [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.encyklopedia-solidarnosci.pl/wiki/index.php?title=Iwona_Książek [dostęp z dn. 01.08.2009]; Noty biograficzne Łódzian zasłużonych w działaniach opozycji antykomunistycznej w latach 1976-1989 [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.slownik-niezalezni dlakultury.pl/lo dz/index.php?page=wysyp_1&sel=K&klucz=64 [dostęp z dn. 01.08.2009].

Andrzej Kempa

KUDELSKI ALEKSANDER (17 X 1922 Białystok – 11 VII 1995 Wrocław) ekonomista, bibliotekarz, bibliofil. W czasie II wojny świat. pracował jako kreślarz w firmie budowlanej H. Sobański w Białymstoku. W 1946 we Wrocławiu rozpoczął studia ekon., w 1952 uzyskał magisterium w Wyższej Szkole Ekonomicznej. W okresie studiów działał aktywnie w organizacjach młodzieżowych i partyjnych (członek Pol. Partii Socjalist., nast. – Pol. Zjednoczonej Partii Robotniczej). Od maja 1950 związał się na stałe z uczelnią, początkowo jako kierownik administracji, potem – asystent w Katedrze Planowania Gospodarki Nar., a nast. w Katedrze Ekonomiki Przemysłu. Od I IV 1951 do grudnia 1981 pracował w B-ce WSE (późniejsza Akad. Ekon.) we Wrocławiu na stanowisku kierownika, później dyrektora B-ki Głównej AE. Na początku l. 60. uzyskał tytuł bibliotekarza dyplomowanego. Jako dyrektor angażował się w pracach na forum bibliotekarstwa krajowego. W 1954-72 działał w Komisji do Spraw B-tek Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego, początkowo (od 1954) jako rzeczoznawca w „Zespole rzeczoznawców dla oceny planów prac naukowo-badawczych bibliotek głównych”, a od 1955 jako członek Komisji. W 1963-69 kierował zespołem

(przekształconym w podkomisję) ds. wskaźników i norm pracy b-tek. Należał do zespołu członków Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dyplomowanych. Pod jego kierownictwem B-ka AE szybko zyskała uznanie i stała się jedną z najlepszych w resorcie szkół wyższych. Ambitny plan K. budowy nowej b-ki nie został zrealizowany, ale w l. 60. przybrał postać – projektu budynku B-ki. Dążył do kompletności zbiorów w zakresie dyscyplin wykładanych w uczelni i liczebności udostępnianych egzemplarzy. Przygotowywał B-kę AE do komputeryzacji, m.in. poprzez organizację regularnych szkoleń wewnętrznych, szczególnie na przeł. l. 70. i 80.. Do 1982 pracował również jako członek, a nast. przew. komitetu red. oraz redaktor wyd. we Wrocławiu „Zeszytów Naukowych Wyższej Szkoły Ekonomicznej”, które przekształciły się z czasem w „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego”. Zainicjował dokumentowanie prac naukow. pracowników uczelni. Po odejściu z B-ki skupił uwagę na pracy pedag. w Studium Bibliotekarskim (Państw. Pomaturalne Studium Animatorów Kultury i Bibliotekarzy we Wrocławiu), którego był współorganizatorem i pierwszym dyrektorem (I III 1960 – marzec 1962). Był świetnym pedagogiem i rzetelnym wymagającym wykładawcą. Przez cały okres pracy zaw. prowadził zajęcia z przedmiotu nauka o książce, rozumianym jako historia książki. Pod jego kierunkiem powstało ponad 290 prac dypl. z zakresu historii książki, drukarni i wydawnictw, czasopiśmiennictwa, liternictwa, oprawy, technik ilustracyjnych, konserwacji zbiorów, zagadnień teoret. z zakresu nauki o książce. Ogłosił artykuł pt. *Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu (W: Zarys rozwoju wrocławskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w latach 1946-1964, Wr. 1965 s. 115-124)*. Utrzymywał kontakty z antykwariuszami wrocł. i krajowymi. Zbierał stare książki, ekslibrisy, fajki, obrazy. Za pracę zaw. i działalność społ. został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966) i Złotym Krzyżem Zasługi (dwukrotnie).

E. Pieńkowska: A.K. – pierwszy dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. [W:] Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia. T. 3. Wr. 2006 s. 121-128; E. Parzonka, E. Pieńkowska: Pierwsi bibliotekarze dyplomowani. [W:] Ewolucja procesów bibliotecznych na tle dziejów Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Wr. 2007 s. 19-30.

Elżbieta Pieńkowska

KUKIEL MARIAN (15 V 1885 Dąbrowa Tarnowska, woj. małopolskie – 15 VIII 1973 Londyn) wojskowy, polityk, historyk, bibliotekarz, właściciel biblioteki. Po ukończeniu w 1903 gimn. w Tarnowie, podjął studia hist. na Wydz. Filoz. Uniw. Lwowskiego, które (po przerwie) ukończył, uzyskując w 1909 doktorat. Równoległe z pracą nauk. K. prowadził działalność polit. i pełnił służbę wojsk., m.in. w 1914-16 był w Legionach, pełnił też obowiązki komendanta Szkoły Podchorążych w Ostrowi Maz. (do 1919) i szefa Biura Hist. Sztabu Generalnego (do 1926). W 1927 otrzymał doktorat w Uniw. Jagiellońskim. W 1930 został przeniesiony w stan spoczynku. Od 31 I 1930 do 1 IX 1939 K. (po *F. Papée) był dyrektorem Muz. i B-ki XX. Czartoryskich w Krakowie. Uporządkował wówczas zbiory archiwalne, opracował t. 3 katalogu rękopisów B-ki (wyd. w 1988, uzup. przez Adama Homeckiego). Opuszczając kraj po wybuchu II wojny świat. przekazał dyrektorze *S. Komornickiemu. Przez Francję przedostał się do Londynu, pełniąc funkcję ministra obrony nar. w kolejnych rządach na emigracji (1942-49). Do końca życia był zaangażowany w prace Pol. Towarzystwa Hist., Instytutu Hist. im. gen. Sikorskiego i in. stow. naukowych. K. zgromadził księgozbiór, który stanowił warsztat jego pracy naukowej. Mieścił się on wraz z prywatnym arch. w mieszkaniu służbowym w budynku Muz. i B-ki XX. Czartoryskich przy ul. Piłsudskiego 5 w Krakowie; pozostał tam (po wyjeździe właściciela) do 1961, kiedy wraz ze zbiorami B-ki został umieszczony w budynku przy ul. św. Marka 17, gdzie – wpisany do księgi inwentarzowej – mieści się do dziś. Kolekcja liczy 1926 poz. Zawiera gł. książki w jęz. pol. (1543 poz.) oraz franc., niem. i in. językach, wydane przede wszystkim w Warszawie, Krakowie i Paryżu w drugim i trzecim dziesięcioleciu XX w. Najwięcej poz. dotyczy historii (716) i wojskowości (316) – zgodnie z zainteresowaniami K., są też dzieła z zakresu literatury pol. i obcej (184 poz.), hist. sztuki (108 poz.) oraz m.in. geogr., filoz., etyki. Na uwagę zasługują książki i czasop. związane z zawodem historyka i archiwisty – jest ich 273, co stanowi ponad 14% całej b-ki, a także poz. dotyczące spraw aktualnych, gł. polit. oraz zdrowia, sportu, a nawet mody. Księgozbiór – starannie dobrany – K. powiększał drogą zakupów, wiele poz. otrzymał w darze, o czym świadczą pozostawione w nich dedykacje ofiarodawców.

Zbiór, dostępny w B-ce Czartoryskich Muz. Nar. w Krakowie, obejmuje sygnatury 85671-86798 w t. 10 inwentarza druków.

Słownik pracowników książki polskiej. W-Łódź 1972 s. 145 (H. Tadeusiewicz), s. 657-658 (K. Tatarowicz); D. Otwinowska: Księgozbiór M.K. – warsztat pracy uczonego. – Roczn. Bibl. Nauk. PAN i PAU w Krakowie 2006 R. 51 s. 465-477 (z bibliogr.).

Zespół redakcyjny

KULESZA CZESŁAW (20 VIII 1919 Warszawa – 23 I 2005 tamże) w y d a w c a. Brał udział w wojnie obronnej 1939, żołnierz Zw. Walki Zbrojnej, później AK; jednocześnie rozpoczął studia na Wydziale Prawa tajnego Uniw. Ziem Zachodnich. W marcu 1942 więziony na Pawiaku, od stycznia 1943 więzień Majdanka. W lipcu 1944 uciekł z transportu do Oświęcimia, nast. przybył do Lublina. Studia prawnicze ukończył w 1951 na Uniw. Warsz. z tytułem magistra. Był jednym z organizatorów wydaw. „Czytelnik” (1945), pracował tam do 1951, przygotowując m.in. bazę techniczną wydawnictwa, działał też na rzecz uruchomienia drukarni na Ziemiach Zach. i Zakł. Graf. „Dom Słowa Polskiego”. W 1951-54 był dyrektorem departamentu w Centr. Urzędzie Wydawnictw, nast. do 1963 – dyrektorem technicznym PIW. W 1963-66 był dyrektorem i red. nac. Wydawnictw Nauk.-Technicznych. W 1967-73 pełnił obowiązki nac. dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Poligraf., przyczynił się do jego modernizacji, starając się o zwiększenie możliwości produkcji dziełowej. W 1973-86 pełnił równoległe funkcję dyrektora Wydawnictw Nauk.-Technicznych i Wydawnictw Komunikacji i Łączności; umocnił organizacyjnie i znacznie unowocześnił oba wydaw., doprowadził do powstania pierwszej w Polsce serii podręczników akad. przeznaczonych dla wszystkich uczelni technicznych w kraju, pierwszej 10-tomowej *Encyklopedii techniki* oraz wielu słowników technicznych. Przez wiele lat był członkiem Rady Nadzorczej SW „Czytelnik” (w l. 90. wiceprzew.). Od 1957 działał w Pol. Tow. Wydawców Książek: sekretarz generalny 1962-65, wiceprezes 1965-70 i 1974-79, skarbnik 1980-82. W 1982-86 przewodniczył Prezydium Porozumienia Wydawców (skupiającego dyrektorów państw. wydawnictw), którego był inicjatorem. Był też współzałożycielem Tow. Opieki nad Majdankiem (1945, od 1986 prezesem Zarządu Gł.), członkiem Rady Nauk.

Państw. Muzeum na Majdanku (od 1970). Działal w Radzie Ochrony Pomników, uczestniczył w pracach organizacji kombatanckich. Został odznaczony najwyższymi odznaczeniami państw. i kombatanckimi, m.in. Medalem Wojska (1948) przyznany przez emigracyjne Min. Obrony Nar., Krzyż Armii Krajowej (1976). Otrzymał też Złotą Odznakę „Czytelnika” dla zasłużonych pracowników wydawnictwa oraz Honorową Odznakę PTWK.

C.K. 1919-2005. – Wydawca 2005 nr 1 s. 29 (z fot.).

Barbara Petrozolin-Skowrońska

KULISIEWICZ TADEUSZ (13 XI 1899 Kalisz – 18 VIII 1988 Warszawa) grafik, rysownik, ilustrator. Studia artyst. odbył w Państw. Szkole Sztuk Dekoracyjnych w Poznaniu (1922-23) i w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie (1923-29) u prof. prof. Miłosa i Mieczysława Kotarbińskich oraz w pracowni grafiki *W. Skoczylasa. Od 1926 należał do Stow. Artystów Grafików „Ryt”. W 1933-39 prowadził kursy rysunku w warsz. Akad. Sztuk Pięknych w pracowni M. Kotarbińskiego. Od 1926 K. regularnie wyjeżdżał w Gorce do wsi Szlembark, gdzie w 1928-30 powstały pierwsze drzeworyty włączone do cyklu *Szlembark*. Okupację niem. spędził w Krakowie i Szlembarku; podczas Powstania Warsz. spłonęła pracownia K., jego dorobek artyst., w tym ok. 70 desek drzeworytniczych. Od 1946 był profesorem ASP w Warszawie. W 1955 został członkiem-korespondentem Akad. Sztuk Pięknych w Berlinie, w 1965 otrzymał honorowe członkostwo Akad. Sztuk Pięknych we Florencji. Po II wojny świat. rzadko uprawiał drzeworyt, zajmował się prawie wyłącznie rysunkiem. Ilustracja książkowa znajdowała się na marginesie twórczości K., jednak jest ważna dla pol. dorobku w tej dziedzinie. Ozdobił wydania poezji P. Nerudy *Niech się zbudzi Drwal* (1951) wykorzystując część prac powstałych przed wojną; *Tam umarła śmierć* (1953); *Chiny* (1953), do których rysunki powstały podczas podróży do Chin. Był autorem ilustracji do *Wyboru nowel i opowiadań* W. Orkana (1951), *Dalekie i bliskie* W. Kowalskiego (1955), *Pielgrzymki do Warszawy* M. Dąbrowskiej (1969), *Godziny śródziemnomorskiej* J. Paradowskiego (1970), *Razem słuchajmy życia* J. Iwaszkiewicza (1986). Ilustracje do *Matki Courage i jej dzieci* B. Brechta (Kr. 1965, wyd. niem. Berlin 1968, Frankfurt n. Menem 1980) powstały podczas spektakli w

Berliner Ensemble. Działalność artyst. K. znana jest także z wydawnictw albumowych zawierających reprodukcje rys. z podróży m.in. *Indie* (1956), *Meksyk* (1957). Od 1930 uczestniczył w licznych wystawach kraj. i zagr. m.in.: w Antwerpii, Berlinie, Brukseli, Bukareszcie, Cagliari, Eisenach, Erfurcie, Florencji, Hadze, Hawanie, Helsinkach, Kalkucie, Leningradzie, Lipsku, Londynie, Lyonie, Mediolanie, Meksyku, Monachium, Moskwie, Now Delhi, Paryżu, Pradze, Rio de Janeiro, Rotterdamie, Rzymie, Sao Paulo, Sztokholmie, Wenecji, Wiedniu. Był laureatem wielu prestiżowych nagród, otrzymał m.in. srebrny medal na Powsz. Wystawie Kraj. w Poznaniu (1919), I nagrodę na I Międzynar. Wystawie Drzeworytów w Warszawie (1933), nagrodę plastyczną m. Łodzi (1937), nagrodę UNESCO na 27. Międzynar. Biennale Sztuki w Wenecji (1954), Nagrodę Państw. I stopnia za całokształt twórczości (1955), Grand Prix na VI Międzynar. Biennale Sztuki Współczesnej w Sao Paulo (1961), złoty medal na Międzynar. Wystawie Książki w Lipsku (1965), złoty medal na II Międzynar. Biennale Grafiki we Florencji (1970). Był honorowym obywatelem m. Kalisza (1960), gdzie w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej znajduje się największa w Polsce kolekcja prac, wyposażenie pracowni i prywatne arch. K. Centrum Rysunku i Grafiki tamże nosi imię T.K.

Słownik biograficzny Wielkopolski południowo-wschodniej (ziemi kaliskiej) (J. Miłuska). T. 3. Kalisz 2007; E. Skierkowska: Współczesna ilustracja książki. W. 1969 s. 109-114; K. Czajarek, T. Kaczmarek: T.K. – Kulis. – Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) 2009 nr 249 s. 30; 110 lat temu urodził się T.K. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://echokalisza.pl/miasto-kalisz/wiadomoci/1936-110-lat-temu-urodzisi-tadeusz-kulisiewicz.html> [dostęp z dn. 16.12.2009]; T.K. (1899-1988) [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.info.kalisz.pl/biograf/kulis.htm> [dostęp z dn. 16.12.2009].

Magdalena Rzadkowska

KUMOR BOLESŁAW (1 XII 1925 Szymanowice k. Nowego Sącza – 23 X 2002 Lublin) ksiądz, historyk Kościoła, właściciel biblioteki. Po maturze, w 1947-52 studiował w Seminarium Duch. w Tarnowie. Równocześnie uczestniczył w zajęciach na Wydz. Teologicznym Uniw. Jagiell., gdzie w 1952 uzyskał magisterium. Święcenia kapłańskie otrzymał 4 V 1952. W 1954 na Katol. Uniw. Lubelskim otrzymał stopień nauk. doktora, w

1959 odbyło się kolokwium hab. K. (zatwierdzenie hab. w 1966). Tytuł prof. zw. przyznano mu w 1978. W 1957 objął obowiązki prefekta studiów w Wyższym Seminarium Duch. w Tarnowie, był jednocześnie kierownikiem b-ki seminaryjnej i z-cą dyrektora arch. diecezjalnego. W 1960 rozpoczął pracę nauk. i dydakt. w KUL, z którym związał się do końca życia. W 1960-78 pełnił obowiązki sekretarza generalnego Ośrodka Arch., B-tek i Muz. Kościelnych, a w 1978-79 jego dyrektora. Kierował gromadzeniem, pod postacią mikrofilmów, materiałów arch. i bibliot.; oprac. *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim* („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1963 t. 6 s. 67-153, 1966 t. 13 s. 171-268, 1972 t. 24 s. 173-277, 1975 t. 31 s. 283-380). Współorganizował kursy oraz konferencje nauk. dla kościelnej służby archiwalnej, bibliot. i muzealnej. K. był autorem ok. 650 publikacji: książek, artykułów, biogramów, haseł encyklop., recenzji, przedmów. Był członkiem wielu tow. nauk., m.in. Tow. Nauk. KUL, Lubelskiego Tow. Nauk., Komisji Hist. Porównawczej Kościołów przy Kom. Nauk Hist. PAN, European Science Foundation, Komisji Episkopatu Pol. ds. Nauki i ds. Dialogu z Judaizmem; komitetów red. czasopism nauk. m.in.: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (od 1991 „Roczniki Teologiczne”), „Studia Polonijne”, „Nasza Przeszłość”, Rady Nauk. *Polskiego Słownika Biograficznego*. Zgromadził w Lublinie bogatą b-kę, którą w testamencie przekazał B-ce Wyższego Seminarium Duch. w Tarnowie, gdzie stanowi wydzieloną całość. W skład księgozbioru wchodzi gł. dzieła z zakresu hist. Kościoła oraz publikacje z dziedziny nauk teologicznych.

A. Weiss: K.B. [W:] Encyklopedia Katolicka. T. 10. Lub. 2004 kol. 222-223; Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993. Lub. 1994 s. 413-414; S. Nabywaniec: Książd B.S.K. – profesor uniwersytetu, badacz dziejów, organizacji i ustroju Kościoła. – *Analecta Cracoviensia* 1995 t. 27 s. 9-20; Tenże: Książd B.S.K. jako profesor uniwersytetu i badacz dziejów, organizacji i ustroju Kościoła. Rys biograficzny. – *Roczn. Teolog.* 1996 t. 43 z. 4 s. 9-12; J. Zyciński: Harmonia refleksji i życia. – Tamże s. 5-7; Książd B.K. (1925-2002). [W:] G. Karolewicz: *Instytut Historii Kościoła 1964-2004*. Lub. 2005 s. 129-137; M. Dębowska: *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 1956-2006*. Lub. 2006.

Maria Dębowska

KUNC-GŁĄBIŃSKA ANIELA ZOFIA (28 VII 1918 Lwów – 15 VI 2002 Wrocław) bibliotekarka. Uczęszczała do szkoły powsz. im. św. Marcina we Lwowie, nast. do Gimn. Królowej Jadwigi tamże. W 1934 zdała do II klasy gimn. Siostr Najświętszej Rodziny z Nazaretu. Po ukończeniu IV klasy gimn. rozpoczęła naukę w liceum hum.; w 1939 złożyła egzamin dojrzałości. Od stycznia 1940 do kwietnia 1940 K.-G. pracowała w Szpitalu im. Dzieciątka Jezus w charakterze pielęgniarki. W kwietniu 1940 została z matką i siostrami wywieziona do Kazachstanu w Azji Środkowej, gdzie pracowała jako robotnica fizyczna w sownchozie przy uprawie tytoniu; 2 VI 1946 wróciła do Polski i tr. osiedliła się we Wrocławiu. Od 1 XI 1946 rozpoczęła pracę w charakterze urzędniczki administracyjnej w B-ce Gł. Politechniki Wrocławskiej. Równocześnie podjęła studia w Wyższej Szkole Handlowej; nie uzyskała tytułu magistra. W B-ce Politechniki pracowała w Wypożyczalni i Dziale Dubletów, 1 I 1949 zatrudniono ją na etacie rejestratora; 1 II 1950 została mianowana asystentem bibliotecznym. Przyczyniła się do organizacji i uruchomienia B-ki Gł. oraz pracowała przy rewindykacji zbiorów bibliecznych. Włożyła dużo wysiłku w skompletowanie księgozbioru i uzupełnianie go o pol. fachową literaturę techniczną. Brała również aktywny udział w pracy społ., gł. w zw. zawodowych. Następnie jako kwalifikowana bibliotekarka II stopnia prowadziła inwentarz księgozbioru i opracowywała egz. obowiązkowy. W lipcu 1960 została awansowana na stanowisko st. bibliotekarza. 1 I 1969 powierzono jej funkcję kierownika Oddz. Oprac. Druków Zwartych, w roku nast. awansowała na stanowisko kustosa służby bibliecznej. Od 1 VII 1974 do 30 IX 1979 pracowała w Studium Wych. Fiz. i Sportu, gdzie od podstaw zorganizowała b-kę; nast. przeszła na emeryturę. Była członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol., Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol., a nast. Stow. Bibliotekarzy Polskich. Od 5 XII 1954 do 12 I 1957 była radną Miej. Rady Nar. we Wrocławiu. Została odznaczona: Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955), Odznaką XV-lecia Wyzwolenia Dolnego Śląska (1960), Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego (1967), Złotą Odznaką Politechniki Wrocławskiej (1968), Srebrnym (1970) i Złotym Krzyżem Zasługi (1975) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1990).

Arch. Politechniki Wrocławskiej: Akta personalne sygn. 619/1 p. 438 // Wspomnienia współpracowników z B-ki Gł. Politechniki Wrocławskiej.

Marek Dubiński

KURDZIEL TERESA z d. Januszkiewicz (31 V 1951 Gdańsk – 20 XII 2006 tamże) bibliotekarka. W 1969 uzyskała świadectwo dojrzałości. W 1969-73 studiowała w Inst. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Uniw. Warszawskiego. Po uzyskaniu magisterium w 1973 rozpoczęła pracę w Woj. B-ce Publ. w Gdańsku, gdzie była zatrudniona w działach: Informacyjno-Bibliogr., Opracowania, Gromadzenia oraz Doskonalenia Kadr i Instrukcyjno-Metodycznym. Pracowała również jako instruktor dla b-tek sieci miejskiej. W 1986 podjęła pracę w B-ce Gł. Akademii Med. w Gdańsku w Oddz. Opracowania Rzeczowego i Informacji Nauk. na stanowisku kustosza, w 1992-2006 kierowała Oddziałem. W B-ce zajmowała się tworzeniem charakterystyk rzeczowych zbiorów, początkowo w oparciu o *Słownik Haseł z Dziedziny Medycyny i Nauk Pokrewnych* Stanisława Konopki, nast. w jęz. haseł przedmiotowych *Medical Subject Headings* (MeSH). Nadzorowała także pracę Czytelni Informacji Nauk., odpowiadała za działalność dydaktyczną i szkoleniową prowadzoną przez B-kę dla studentów i doktorantów Akademii oraz kierowała praktykami zaw. studentów bibliotekoznawstwa. K. odegrała znaczącą rolę w procesie informatyzacji B-ki. Od 1989 należała do Stow. Bibliotekarzy Pol., aktywnie uczestnicząc w jego pracach, m.in. jako członek Zarządu Okręgu SBP w Gdańsku. Odznaczona została medalem oraz honorową odznaką Stowarzyszenia.

Arch. Akad. Medycznej Gdańsk: Akta personalne.

Anna Grygorowicz

KURŁOWICZ JADWIGA (2 I 1948 Resko, pow. łobeski – 3 V 1999 Koszalin) bibliotekarka. W 1971 ukończyła studia na Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu i z tytułem magistra filologii polskiej podjęła pracę w Szkole Podst. w Warninie. We wrześniu 1972 została zatrudniona w Pedag. B-ce Woj. w Koszalinie na stanowisku nauczyciela bibliotekarza, początkowo w Dziale Oprac. Zbiorów, a nast. w Dziale Informacyjno-Bibliograficznym. W 1973 ukończyła wakacyjny kurs zorganizowany przez Centr. Sekcję Bibliotekarską Zw. Nauczycielstwa Pol. w Krakowie; ukończyła również zaoczny

roczny kurs doskonalący w zakresie Informacji Nauk., Techn. i Ekonomicznej zorganizowany przez Centrum INTE w Warszawie (1979), Podypl. Studium Bibliotekozn. zorganizowane przez Inst. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UAM w Poznaniu (1986). Jako jedyny nauczyciel bibliotekarz w woj. koszalińskim posiadała II stopień specjalizacji zawodowej. W 1984 powierzono jej funkcję kierownika Wydz. Informacyjno-Bibliogr., którą pełniła do śmierci. Ze względu na wysokie kwalifikacje zaw. była angażowana jako wykładowca na kursach dla nauczycieli i bibliotekarzy, została także powołana na członka Komisji Kwalifikacyjnej do Stopnia Specjalizacji Zawodowej w zakresie Bibliotekarstwa. Opracowała wiele zestawień tematycznych na potrzeby czytelników B-ki, była m.in. współautorką *50-lecia oświaty na Ziemi Koszalińskiej: zestawienie bibliograficzne w wyborze*. W l. 70. i 80. aktywnie działała w Koszalińskim Tow. Literackim, w Radzie Zakładowej ZNP, była ławnikiem w Sądzie Rejonowym. Za osiągnięcia w pracy zaw. i działalność społ. była wielokrotnie wyróżniana i nagradzana, m.in. Medalem Komisji Edukacji Nar., Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Koszalińskiego”, nagrodami Dyrektora PBW i Kuratora Oświaty.

50 lat Biblioteki Pedagogicznej im. prof. Zenona Klemensiewicza w Koszalinie (1951-2001). Red. M. Mytnik. Koszalin 2001 // Arch. Pedag. B-ki Woj. Koszalin: Akta personalne; Sprawozdania roczne z działalności Pedag. B-ki Woj. w Koszalinie.

Jolanta Ambrożko

KWAŚT JAN ZDZISŁAW (16 XII 1919 Nowy Dwór – 12 VI 1999 Toruń) właściciel księgarni, księgarz. Od l. VI 1945, wspólnie z ciotką – Pelagią Korzeniowską z d. Kuckowską, prowadził pierwszą księgarnię w wywołonym Toruniu (Rynek Staromiejski 18). K. pełnił funkcję kierownika, Kuckowska objęła nadzór nad stroną finansową. Księgarnia oferowała przede wszystkim podręczniki, stałymi klientami były b-ki szkolne. Ubocznym źródłem dochodów księgarni była sprzedaż materiałów piśmiennych, l. I 1949 firmę przejęła Spółdzielca Księgarnia Nauczycielska w Toruniu. K. przeszedł do Spółdzielni, został kierownikiem sprzedaży hurtowej. Z początkiem 1950 Spółdzielnia wraz z pracownikami została przejęta przez „Dom Książki”. K. otrzymał stanowisko kierownika działu księg. w sklepie przy

ul. Szerokiej 10/12, nast. zorganizował dwie nowe księgarnie w Toruniu (ul. Mickiewicza 96 oraz ul. Kościuszki 13). W 1952-54 pełnił funkcję kierownika, a później instruktora Rozdzielni Kolportażu na miasto i pow. Toruń, która zajmowała się rozprowadzaniem wydawnictw do b-tek zakładowych. Od sierpnia 1954 do końca 1957 pracował w charakterze starszego sprzedawcy w Księgarni Literacko-Artyst. (Rynek Staromiejski 34). W 1958 otrzymał posadę kierownika księgarni przy ul. Szerokiej 10/12, gdzie pozostał do czasu przejścia na emeryturę w lutym 1980.

B.O.: Wzorowy księgarz. – Nowości 1970 nr 20 s. 2; A.B.: Dwadzieścia lat księgarskiej pracy. – Pomorze 1970 nr 3 s. 13; J. Podgóreczny: Luźne notatki z dziejów księgarstwa Kujaw i Pomorza. – Księgarz 1971 nr 4 s. 47; XXX-lecie „Domu Książki”. – Nowości 1980 nr 26 s. 1; W. Ciszewska: Księgarstwo w Toruniu po 1945 roku. [W:] „Świat Książki” Targi wydawnictw, poligrafii i wyposażenia bibliotek, 2-5 października 1999 Toruń. Katalog. Toruń 1999 s. 58; Taż: J.K. (1919-1999). Z dziejów powojennego księgarstwa w Toruniu. – Acta Univ. Nicolai Copernici. Bibliologia IV 2000 s. 133-144; Taż: Spółdzielca Księgarnia Nauczycielska w Toruniu w latach 1945-1950. – Folia Toruniensia 2002 nr 2-3 s. 77; Taż: Książka w Toruniu w latach 1945-1950. Ruch wydawniczo-księgarski. Toruń 2005 s. 212-213, 228-231; Taż: Toruński księgarz, który bardzo kochał szachy: J.Z.K. (1919-1999). – Nowości 2007 nr 158 s. 10.

Wanda A. Ciszewska

KWIATKOWSKA JADWIGA (24 I 1913 Warszawa – 31 VII 2005 tamże) bibliotekarka. W 1933 ukończyła szkołę średnią i podjęła studia na Wydz. Filozofii Uniw. Warsz., uzyskała dyplom magisterski w zakresie historii. Studiując pracowała równocześnie w Świetlicach Stołecznego Komitetu Pomocy Dzieciom i Młodzieży. W czasie okupacji niem.

nauczała na tajnych kompletach; przez pewien czas pracowała w wypożyczalni książek przy ul. Piekarskiej w Warszawie. W styczniu 1946 rozpoczęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy, początkowo jako kierownik Wypożyczalni nr 46, a nast. pracownik Centrali w Dziale Opracowań Księgozbiorów Sekcji Wypożyczalni. W 1949 została kierownikiem Czytelni Nauk. na Mokotowie, w 1954 kierownikiem, a nast. dyrektorem Dzielnicowej Sieci B-tek na Pradze-Południe. Funkcję tę pełniła przez ponad 25 lat. Gdy obejmowała stanowisko, na terenie dzielnicy funkcjonowało 6 placówek bibliot., których księgozbiór liczył łącznie 32 tys. wol., gdy w 1980 przechodziła na emeryturę, zostawiła na terenie Pragi-Południe – w jej ówczesnym obszarze administracyjnym – 33 b-ki, których zbiory wynosiły 385 tys. wol. Otwierała nowe, reprezentacyjne placówki, a istniejące przenosiła do lepszych, bardziej funkcjonalnych pomieszczeń. Zasluga K. jest zbudowanie sieci placówek bibliot. w tej części miasta. Była dobrym organizatorem, znakomitym fachowcem znającym i rozumiejącym pracę w b-ce. Pracowników dopinguwała do podnoszenia kwalifikacji zaw. poprzez naukę na różnych szczeblach kształcenia bibliotekarskiego. Na wniosek Rady Nar. m.st. Warszawy Min. Kultury przyznało jej w 1963 tytuł kustosa. Została uhonorowana Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką „Za Zasługi dla Warszawy” oraz Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury”.

Arch. Urzędu Dzielnicy Praga-Południe m.st. Warszawy: Akta personalne; Arch B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Gł. Woj. Mazowieckiego: Akta personalne; Sprawozdania B-ki Publ. m.st. Warszawy Dzielnicy Praga-Południe.

Ewa Dzierżko

L

LEBENSTEIN JAN (5 I 1930 Brześć Litewski, obecnie Białoruś – 28 V 1999 Kraków) artysta malarz, ilustrator. Po zakończeniu II wojny świat. przyjechał do Otwocka. W 1946 rozpoczął naukę w Liceum Sztuk Plastycznych w Warszawie, w 1948-54 studiował w Akad. Sztuk Pięknych tamże. Zadebiutował w 1955 na wystawie Młodej Plastyki w warsz. Arsenale, był związany z prowadzonym przez M. Białośzewskiego „Teatrem na Tarczyńskiej”, gdzie miał pierwszą wystawę indywidualną. W 1959 wziął udział w I. Międzynar. Biennale Młodych w Paryżu, gdzie otrzymał Grand Prix, które rozpoczęło światową karierę L. W tr. postanowił pozostać we Francji, w 1971 przyjął franc. obywatelstwo; był związany ze środowiskiem emigracyjnym, z Inst. Literackim, paryską „Kulturą” i „Zeszytami Literackimi”. L. jest autorem płócien *Pejzaże z Rembertowa*, *Figury kreślone*, *Figury rozpięte na płótnie* i in.; od 1976 pracował wyłącznie w technice gwaszu i pastelu. Od I. 60-tych zajmował się ilustracją książkową, wykonał piórkiem, flamastrem i gwaszem cykl rycin do książki O. Scherer *Psim śwędem* (wyd. pol. W. 2001); zaprojektował okładkę do książki A. Wata *Ciemnie świeci dło* (Paryż 1968). Część prac L. była inspirowana przeczytanymi lekturami, np. *Animal farm. The memory of George Orwell*, które ozdobiły *Folwark zwierzęcy* G. Orwella (Paryż 1974; wyd. pol. Kr. 1990), obraz z cyklu *Życie pośmiertne grobu* umieszczono na okładce tomu wierszy J.M. Rymkiewicza *Moje dzieło pośmiertne* (Kr. 1993). Wykonał ilustracje do ksiąg biblijnych *Księgi Hioba* (Paryż 1980, 1981; wyd. pol. Lub. 1981, Kr. 1998), *Apokalipsy* i *Ewangelii według Marka* w tłum. Cz. Miłosza (Paryż 1986; wyd. pol. Lub. 1989, Kr. 1998), zaprojektował też witraż ze scenami z Apokalipsy dla kaplicy Ks. Pallotynów w Paryżu (1970). W 1995 ukazały się *Rytmy albo wiersze polskie* M. Sępa-Szarzyńskiego z ilustracjami L., w 1996 przygotował gwasze do pierwszego wznowienia *Uwag* ks. J. Baki (Lub. 2000). Ilustrował książki G. Herlinga-Grudzińskiego m.in. bibliof. edycję *Dwóch opowiadań* (Lub. 1991), zbiorów opowiadań *Don Ildebrando* (W. 1997), tomu *Opowiadania zebrane* (W. 1999). L. wystawiał swoje prace w Galerii Lambert

Z. i K. Romanowiczów w Paryżu, uczestniczył w wystawach zbior. i indywidualnych m.in. w Chicago, Paryżu, Tokio. Przed 1981 w Polsce odbyła się tylko jedna wystawa w Muzeum Nar. we Wrocławiu (1977). Podczas stanu wojennego pokazywano dzieła L. na ekspozycjach organizowanych przez ruch kultury niezależnej, gł. pod patronatem Kościoła. Największa oficjalna krajowa wystawa retrospektywna odbyła się w warsz. Zachęce w 1992. B-ka Nar. w Warszawie posiada bogaty zbiór prac ilustratorskich L. Został wyróżniony nagrodą Fundacji A. Jurzykowskiego (1976), niezależną Nagrodą im. J. Cybisa (1987), w 1998 otrzymał Krzyż Wielki z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski i Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki.

E. Wojtasik: Ilustracja książki w twórczości J.L. – Acta Univ. Lodziensis. Folia Librorum 2005 nr 12 s. 69-96; A. Żendara: Ilustracje J.L. w zbiorach Biblioteki Narodowej. – Biul. Inf. Bibl. Nar. 1997 nr 1 s. 32-33; M. Kitowska-Łysiak: J.L. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.culture.pl/pl/culture/artykuly/os_lebenstein_jan [dostęp z dn. 07.11.2009]; M.A. Supruniuk: Studium bestii [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.bu.umk.pl/Archiwum_Emigracji/Lebetex.htm [dostęp z dn. 07.11.2009] // Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: E. Wojtasik: Ilustracja książki w twórczości J.L., praca mag. (bibliogr., fot., il.).

Magdalena Rzadkowska

LENGREN ZBIGNIEW (2 II 1919 Tuła, Rosja – 1 X 2003 Warszawa) grafik, ilustrator. Ukończył Gimnazjum im. M. Kopernika w Toruniu, w 1938 zdał egzamin na Wydz. Architektury Politechniki Warszawskiej. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939, po ucieczce z niewoli niem. do 1943 przebywał w Warszawie i uczył się na tajnym komplecie PW. Po upadku powstania w getcie warsz. przedostał się do Krosna, gdzie utrzymywał się z dorywczych prac, m.in. malował portrety. W 1944 przyjechał do Lublina, pracował jako sekretarz w Zw. Zaw. Pol. Artystów Plastyków i kontynuował studia architektoniczne. W paźdz. tr. brał udział w pierwszej wystawie plastycznej. W 1946 powrócił do Torunia, gdzie ukończył Wydz. Sztuk Pięknych na Uniw. M. Kopernika (1951). Rysował karykatury i il. prasowe, był nauczycielem historii kostiumu i rysunku w Technikum Przem.-Odzieżowym (1949-52), lektorem w rozgłośni radiowej Toruń-Bydgoszcz, dla której pisał audycje i słuchowiska. W 1948-63 był konfiansjerem, autorem tekstów i scenografem w

warsz. teatrach „Syrena”, „Buffo”, „Komedia”. Od 1965 był red. w Dziale Rozrywki TVP, prowadził własne programy rozrywkowe w telewizji. L. grał w filmach fabularnych i realizował filmy animowane. Współpracował z wieloma czasop., do których pisał artykuły, reportaże, felietony, m.in. z „Płomyczkiem”, „Trybuną Robotniczą”, „Szpilkami”, „Światem”. W 1947 związał się z tyg. „Przekrój”, w którym od nr 147 (1948) zamieszczał kilkuobrazkową historyjkę o prof. Filutku. Jako ilustrator zadebiutował w gimn. ozdabiając powieść sensacyjną napisaną przez dwóch studentów prawa. L. zilustrował ponad 100 książek, gł. dla dzieci i młodzieży, m.in. H. Loftinga *Doktor Dolittle i jego zwierzęta* (W. 1955), E. Linklatera *Wiatr z księżycą* (W. 1960), S. Szmaglewskiej *Czarne stopy* (Kat. 1960), A. Minkowskiego *Niezwykłe lato Izydora i Spółki* (W. 1965), M. Krüger *Ucho, dynia, sto dwadzieścia pięć* (W. 1967). Ilustrował także książki dla dorosłych np. *Gwara warszawska dawniej i dziś* B. Wieczorkiewicza (W. 1966), poradniki savoir-vivre'u *Obycie umiła życie* A. Goldnikowej (W. 1966) i *Jak cię widzą, tak cię piszą* H. Hryniewicz (W. 1988). Kilka tytułów z rys. L. ukazało się w serii Tow. Nauk. Organizacji m.in. *Klient ma rację* S. Tudruja, *Jak podnosić kwalifikacje pracowników sklepowych* K. Pauzewicz, *Organizacja reklamy w sklepie* E. Kiwały wydane przez Wydaw. Przemysłu Lekkiego i Spożywczego (W. 1962). Ilustrował książki satyryczne m.in. *Wybór satyr* J. Jurandota (W. 1954), *Za czym pan stoi?*... A. Marianowicza (W. 1988), *Spotkania* A. Potemkowskiego (W. 1957), *Przełom w Bulwie* J. Osęki (W. 1955), *Keks albo seks* swojej córki Katarzyny (W. 1991). Prace L. zdobyły podręczniki do nauki jęz. obcych i książki popularnonaukowe np. *Uczebnik polskiego języka* D. Wasilewskiej i S. Karolaka (W. 1974), *Mówimy po rosyjsku* M. Czyrko (W. 1962), *500 zagadek zoologicznych* J. Wernerowej (W. 1965). Zilustrował także ponad 20 własnych książek dla dzieci i dorosłych m.in. *100 żartów rysunkowych* (W. 1958), *Poradnik życiowy* (W. 1964), *Prof. Filutek i jego piesek* (W. 1964), *Wiersze satyryczne dla pań i panów z niebieską tarczą* (W. 1973), *Drobiazgi spod pióra* (Kr. 1975), *Wierszyki, fraszki, pastisze, aforyzmy* (Kr. 2000). Prace L. były prezentowane na wystawach kraj. i zagr. m.in. w Berlinie, Budapeszcie, Lipsku, Moskwie, Paryżu, Sztokholmie. Zdobył liczne wyróżnienia i nagrody m.in. Order Uśmiechu (1976), nagrodę satyryków „Złotą Szpilkę z Wawrzynem” za

całokształt twórczości (1988). Został odznaczony Medalem X-lecia Polski Ludowej, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi.

Nekr.: Więż 2004 nr 4 s. 143; L. Red. K. Lengren. W. 2006 (z il.); K. Lengren: *Córka ojca filutka*. – Gaz. Wyb. (dod. Wysokie Obcasy) 2009 nr 15 s. 14-24 (z fot.); Z. Lengren, M. Saganik: *Humor to sposób bycia*. – Społ. Otwarte 1997 nr 5 s. 14-16 // Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: U. Budzałek: Z.L. – grafik i ilustrator książek, praca mag. (z fot., il., bibliogr. przedmiot. i podmiot.).

Magdalena Rzakdowolska

LENICA JAN (4 I 1928 Poznań – 6 XI 2001 Berlin) architekt, grafik, ilustrator. Brat →D. Konwickiej. W 1947 zdał maturę w średniej szkole muzycz. w Poznaniu i zaczął studiować architekturę na Politechnice Warszawskiej. Jako rysownik rozpoczął w 1948 współpracę z redakcjami warsz. pism: „Odrodzenie”, „Nurt”, „Szpilki”, „Świat”. W tr. odbyła się w Warszawie pierwsza indywidualna wystawa rysunków L. Po ukończeniu studiów pracował jako architekt wystawienniczy, zaprojektował kilka instytucji europ. m.in. Salon Dziecka w Paryżu. W 1954-56 był asystentem na Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie. Od 1950 wykonywał plakaty teatralne np. *Makbet* (1960), muzyczne np. *Wozzeck* (1964), w 1952-73 dla pol. i zagr. dystrybutorów filmów projektował plakaty filmowe. Jako twórca filmów animowanych zadebiutował filmem *Był sobie raz* (1957). Od 1963 mieszkał we Francji, w l. 70. wykładał w Harvard Univ. w USA. W 1978 osiedlił się w Republice Federalnej Niemiec, wykładał w Kassel, a od 1986 w Wyższej Akad. Sztuki w Berlinie. Zajmował się grafiką książkową, w 1949 zilustrował książkę S. Wygodzkiego *W kotlinie*. Rysunki L. zdobyły klasykę literatury dziecięcej m.in. *Lokomotywę, Rzepkę, Ptasia radio* J. Tuwima (W. 1958), *Klechdy sezamowe* B. Leśmiana (W. 1959), *Cudowną brodę Szacha* A. Świrszczyńskiej (W. 1959). Projektował okładki, m.in. do *Przygód Hucka* M. Twaina (W. 1966). Współpracował z warsz. wydawnictwami „Czytelnik”, „Iskry”, „Książka i Wiedza”, „Nasza Księgarnia”, „Polonia”. Prace L. cechuje lekkość pędzla, gruba kreska zniekształcająca proporcje i swobodna kolorystyka. Obok rys. humorystycznych występują ryciny pełne dramatycznej czy lirycznej ekspresji, będące przeciwieństwem stylu il. uprawianego przez **M. Szancera. Przebywając za granicą nie zarzucił

pracy ilustratora, współprac. z ameryk., ang., szwajcarskimi wydawcami. Przygotował il. m.in. do książek dla dzieci *The magic bird* (London cop. 1986), *Theo, der Schneemann* (Zurich 1988), *Mouse and elephant* (Boston 1991), *Bob the snowman* (N. York, 1991). Rysunki, plakaty, filmy, prezentował na wystawach kraj. i zagr., był wielokrotnym laureatem nagród za całokształt twórczości. Prace L. znajdują się m.in. w Muz. Nar. w Poznaniu i Warszawie, Deutsche Plakat-Museum w Essen, Centre Georges Pompidou w Paryżu, Israel Museum w Jerozolimie, Museum of Modern Art w Nowym Yorku.

Z. Schubert: A nad nimi było blade światło. – Gaz. Wyb. (dod. Poznań) z 2-3 II 2002 s. 7 (z fot.); Góra: Skrzypce, kot Iwan i artystyczna kontrabanda. – Tamże (z fot.); J. Gęga: Leniciada. – Tamże 2002 z 4 lutego s. 1 (z fot.). // Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: A. Chruściel: J.L. – ilustrator, współtwórca polskiej szkoły plakatu, praca mag. (z bibliogr., fot., il.).

Magdalena Rzadkowska

LEW-STAROWICZ ZBIGNIEW KAZIMIERZ (16 XII 1896 Łódź – 27 X 1971 Sieradz) pedagog, literat, bibliotekarz, bibliofil. W młodości należał do Drużyn Bartoszewych i POW, w 1913 był w Krakowie emisariuszem prasowym „Zarzewia”. Studiował w Krakowie rysunek i malarstwo, w Warszawie filologię pol., będąc jednocześnie prezesem klubu formistów „Złocien”. W okresie międzywojennym pracował jako nauczyciel (m.in. w Warszawie i Sieradzu, gdzie nawiązał współpracę z tyg. „Ziemia Sieradzka”; opublikował tam ok. 30 utworów literackich) oraz jako referendarz w Izbie Skarbowej i prywatny księgowy w Łodzi. W 1947-64 uczył jęz. pol. i rysunków w szkołach łódzkich i sieradzkich. W Gimn. i Liceum w Sieradzu przez wiele lat pracował jako bibliotekarz. Rozwijał zainteresowania młodzieży książką i regionem w szkolnych kołach literackich i plastycznych. Przed 1939 zebrał w Łodzi ok. 2 tys. książek zniszczonych w czasie wojny. Po wojnie S. zgromadził w Sieradzu księgozbiór domowy o profilu hum. (ok. 5 tys. wol.) z kolekcją tomików poezji i antologii literatury (m.in. pol., ros., gruzińskiej, chińskiej) oraz zespołem wydawnictw geogr. i podróżniczych. Pozostawił też kolekcję zabytków kultury lud. regionu sieradzkiego. Odnaczony był Medalem Niepodległości.

Leksykon miasta Sieradza. Sieradz 2006 s. 186-187; Z. Lew-Starowicz (syn) : Z.L-S. [W:] Z dziejów Liceum Ogólnokształcącego im. Kazimierza Jagiellończyka w Sieradzu. Sieradz 2005 s. 333-335; R. Poradowski : Ostatni romantyk sieradzki. Z.K.L-S. – Na Sieradzkich Szlakach 2001 nr 3-4 s. 36-37 // Uniw. Wrocław. J. Lew-Starowicz: Z.K.L-S., sieradzki regionalista, literat, artysta-amator, bibliofil i działacz społeczny, praca mag., masz.

Jadwiga Lew-Starowicz

Alma Lew-Starowicz Budkowska

LEWANDOWSKA WANDA zob. MORACZYŃSKA-LEWANDOWSKA *Wanda*

LEWANDOWSKI BRONISŁAW (19 VIII 1886 Srebrniki na Pomorzu – 13 XII 1963 Poznań) introligator. Naukę zawodu, rozpoczętą 1 VII 1901, pobierał u poznańskiego mistrza introl. Kazimierza Kmicikowskiego, u którego pracował jako czeladnik do 1908, tr. został wcielony do armii pruskiej. Po odbyciu służby wojsk. pracował jako czeladnik introl. w Drukarni św. Wojciecha w Poznaniu. Ponownie wcielony do armii pruskiej, w której szeregach brał udział w I wojnie świat.; uczestnik Powstania Wielkopolskiego. Egzamin mistrzowski złożył 13 II 1917. W 1919 został jednym z założycieli poznańskiej Filii Introligatorów, współpracującej ze Zw. Zaw. Drukarzy, zaś po jej przekształceniu w 1920 w Sekcję Introligatorów przy Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Poznaniu – członkiem zarządu. We wrześniu 1929 L. został z-cą skarbnika restytuowanego wówczas Cechu Samodzielnych Introligatorów w Poznaniu, wkrótce oficjalnie przyjęty do Cechu. W międzywojennych strukturach Cechu pełnił też funkcję członka Sądu Polubownego. W 1921 kupił od niem. introligatora Pfeiffera warsztat introl. wraz z całym wyposażeniem w Poznaniu (ul. Jezuicka 3, obecnie ul. Świętosławska) i otworzył własną pracownię, którą prowadził do wybuchu II wojny światowej. Z początkiem 1940 firma została przejęta przez Niemca Georga Salmana, w której L. pracował jako mistrz. Podczas wyzwolenia Poznania w lutym 1945 na skutek działań wojennych firma została spalona; L. wraz synami uratował zaledwie kilka maszyn i drobnych składników wyposażenia przedwojennej firmy. Po wielu staraniach dostał w ramach odszkodowania ponemiecką introligatornię Gruca. W 1945-50 firma działała przy ul. 27 grudnia 3 w Poznaniu. Ze względu na niedogodną lokaliza-

cję (I piętro) L. zabiegał o przydział nowego lokalu. W 1950 przeniósł firmę do lokalu przy ul. Wronieckiej 24, w którym pracował do śmierci. Po zakończeniu II wojny świat. stanął na czele zarządu Cechu Samodzielnych Introligatorów w Poznaniu powołanego 28 V 1945. Był członkiem honorowym w zarządzie krajowym Cechu Rzemiosł Poligraf. i Papierniczych. Przed wojną zakład specjalizował się w oprawach ksiąg handl. i oprawie artyst. z charakterystycznymi dla L. oprawami w półskórek i skórę na sposób francuski. Uznanie przyniosły mu oprawy ksiąg kościelnych z użyciem czerwonych safianów i papieru marmurkowego własnego wyrobu. Do stałych klientów i zleceniodawców w przedwojennej firmie należał Magistrat M. Poznania, Zarząd Powsz. Wystawy Krajowej oraz B-ki: Uniwersytecka i Raczyńskich, a także instytucje kościelne. L. brał udział w wielu wystawach krajowych i zagr., na których zdobywał szereg nagród i dyplomów, m.in.: na wystawie zorganizowanej przez Cech Rzemiosł Poligraf. i Papierniczych w Warszawie – otrzymał złoty medal i Dyplom Członka Honorowego (1951), a na wystawie prac introl. w B-ce Raczyńskich w Poznaniu – złoty medal (1954). Wielokrotnie odznaczany był za pracę społ. i zaw. odznaczeniami cechowymi i branżowymi. W ciągu kilkudziesięciu lat pracy wyuczył licznych czeladników i mistrzów. Introligatorami zostali także jego trzej synowie: Tadeusz (ur. 9 XII 1919), Henryk (19 I 1927 – 21 VII 1997) i Janusz (ur. 13 XII 1930) oraz dwaj wnukowie: Marek – syn Tadeusza (ur. 31 VIII 1954) i Grzegorz – syn Janusza (ur. 14 VII 1966) – obaj prowadzą do dziś warsztaty introl. w Poznaniu przy ul. Masztalarskiej 7 i Gołębiej 3.

M. Żynda: Introligatorstwo poznańskie 1574-1975. Poznań 1975 s. 62-63, 70-71, 76-77, 85-86, 89, 103-104; L. Rozsadzkiński: Śladami poznańskich introligatorów, ich sztuka i wyroby. Poznań 2009 s. 24, 34 // Księga Pamiątkowa – Introligator B.L. i synowie, rps. 1950; Dokumenty i in. pamiątki w posiadaniu rodziny.

Arkadiusz Wagner

LEWICKI JÓZEF (16 XII 1926 Ustianowa k. Leska – 25 VI 2003 Warszawa) wojskowy, działacz oświatowy, bibliotekarz. Mając 18 lat związał się z wojskiem; walczył z ukraińskimi nacjonalistami w Bieszczadach. Łączył służbę wojsk. z pogłębianiem wiedzy pedag., z popularyzacją książki i czytelnictwa w środowisku żołnierzy i ich rodzin. Fachowe kwalifikacje

zdołał w Wojsk. Akademii Polit., specjalizował się w dydaktyce i upowszechnianiu kultury. Pracował w Głównym Zarządzie Polit. Wojska Polskiego. Zainteresowania zawodowe koncentrował na funkcjonowaniu systemu b-tek wojsk. oraz kształtowaniu kultury czytelniczej tego środowiska. Przygotował *Zasady organizacji i działalności w wojsku bibliotek eksperymentalnych* oraz *Instrukcję działalności wojskowych bibliotek oświatowych*. Propagował olimpiady czytelnicze, organizował liczne spotkania autorskie, m.in. z R. Kapuścińskim, W. Żukrowskim, J. Przymanowskim. W 1976-84 był wicedyrektorem Centr. B-ki Wojsk. w Warszawie. Organizował współpracę wojska z instytucjami nauki, kultury i oświaty, gł. ze Związkiem Literatów Pol., Związkiem Nauczycielstwa Pol., Stow. Bibliotekarzy Polskich. Był autorem publikacji nt. kształcenia bibliotekarzy w Polsce; ogłosił *Kształcenie i doskonalenie bibliotekarzy* (w serii „Biblioteczka Bibliotekarza Wojskowego”, 1976). Szczególnie cenną inicjatywą działalności L. w wojsku było zorganizowanie w większych garnizonach wojsk. Sekcji Stow. Bibliotekarzy Pol., które przyczyniły się do aktywizacji społ. i zaw. bibliotekarzy wojskowych. Krajowy Zjazd Delegatów (1981) powierzył mu funkcję wiceprzew. SBP, którą pełnił do 1987. Z jego inicjatywy opublikowano w 1987 bibliografię *70 lat Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-1987* oraz *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w piśmiennictwie i archiwaliach. Materiały do bibliografii* oraz ustanowiono Nagrodę Literacką SBP; w 1993-2001 był przew. Komisji Odznaczeń i Wyróżnień Zarządu Gł. Stowarzyszenia, zabiegając o honorowanie wielu zasłużonych bibliotekarzy. Przez ponad 20 lat pełnił funkcję przew. Komitetu Red. „Poradnika Bibliotekarza”. Krajowy Zjazd Delegatów (1993) nadał mu tytuł Honorowego Członka SBP. W 1986-97, będąc już na emeryturze, zajmował stanowisko dyrektora Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Za jego kadencji znacznie wzrosła ranga tej instytucji w środowisku bibliotekarzy i in. instytucji kształcenia bibliotekarzy. Zdecydowały o tym aktualizacja treści kształcenia dostosowana do standardów Unii Europejskiej, przygotowanie nowatorskiej dokumentacji programowej pomaturalnego studium bibliotekarskiego (1994, 1999), wydanie przewodnika metod. do programu nauczania w PSBZ, przewodników oraz poradników metod. do przedmiotów zawodowych. Zainicjował nowe zasady kształcenia bibliote-

karzy, polegające na drożności między edukacją pomaturalną i wyższą. Przy ścisłej współpracy z Inst. Informacji Nauk. i Studiów Bibliolog. Uniw. Warsz. umożliwił najlepszym absolwentom Pomaturalnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego podjęcie nauki na zintensyfikowanych Studiach Licencyjnych. Unowocześniona programowo, dydaktyczna i lokalowo szkoła, wyposażona w sprzęt komputerowy, dawała solidne podstawy wiedzy bibliotekarskiej. Doprowadził do znacznego rozszerzenia działalności merytorycznej Centrum, jego organizacyjnego i legislacyjnego umocnienia w Warszawie i w 15 filiach zlokalizowanych na terenie całego kraju. Współpracował z wieloma instytucjami edukacyjnymi i kulturalnymi. Przyczynił się do wydania przez CUKB licznych publikacji fachowych wykorzystywanych na różnych poziomach kształcenia bibliotekarzy. Podniósł także rangę Studium, określając jego poziom jako placówki pomaturalnej. Zatrudnił renomowaną kadrę wykładowców i pracowników nauk. Uniw. Warsz., B-ki Nar. i doświadczonych pracowników b-tek nauk. i publicznych. Z powodzeniem wykładał w Studium *Pedagogikę z elementami psychologii*. Otaczał szczególną opieką wiele pokoleń słuchaczy Studium. Zintensyfikował doskonalenie bibliotekarzy w zakresie komputeryzacji b-tek, organizacji i zarządzania b-kami. Promował instytucję w prasie zaw. i na ogólnopol. konferencjach bibliotekarskich, na których referaty wygłaszali pracownicy Centrum. Otrzymał liczne odznaczenia państw., wojsk. i stowarzyszeniowe, m.in. Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski z Gwiazdą (2003) i Brązowy Medal „Zasłużony na Polu Chwały”.

M. Szyszko: J.L. (16.12.1926 – 25.06.2003). – Bibliotekarz 2003 nr 12 s. 31-32; S. Czajka: J.L. (1926-2003). [W:] Zasłużeni dla Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. W. 2005 s. 47-57 // Arch. Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy Warszawa.

Mirosława Majewska

LIBERTOWSKA ZOFIA (9 II 1940 Chełmo, woj. łódzkie – 17 XII 2001 Częstochowa) bibliotekarka. W 1968 ukończyła filologię pol. w Wyższej Szkole Pedagog. w Katowicach, w 1978 bibliotekozn. w Studium Podypl. na Uniw. Jagiellońskim, w 1990 uzyskała II stopień specjalizacji zawodowej. W 1957 L. podjęła pracę zaw. w Miej. B-ce Publ. w Częstochowie, gdzie kierowała filią do 1965. W 1965-75 była zatrudniona w B-ce Zakładowej

i Szkolnej Huty im. B. Bieruta w Częstochowie. W 1975 objęła stanowisko dyrektora Pedagog. B-ki Woj. tamże. Dzięki staraniom L. władze miejsc. wyremontowały i przeznaczyły na potrzeby placówki nowy, przestronny lokal. Przyczyniła się do rozwoju B-ki i wzrostu jej prestiżu w środowisku, sprawnie zarządzała siecią b-tek pedagog. w województwie. W B-ce organizowała szkolenia, warsztaty metod., spotkania autorskie i z przedstawicielami lokalnych instytucji ośw. i kulturalnych. B-ka stała się centrum informacji. W 1991 L. rozpoczęła pracę w Woj. Ośrodku Metod. w Częstochowie na stanowisku doradcy ds. b-tek szkolnych. W 1992-95 była konsultantem WOM ds. inf. pedagogicznej. Pracowała społ. na rzecz bibliotekarzy pedagog. i szkolnych. Od 1957 była członkiem Zarządu Okręgu Stow. Bibliotekarzy Pol. w Częstochowie, od 1975 przew. sekcji bibliot. Zarządu Okręgu Zw. Nauczycielstwa Pol. tamże. Za aktywność zaw. i społ. otrzymała wiele nagród i odznaczeń, m.in. Złoty Krzyż Zasługi, Medal 40-lecia Polski Lud., Odznakę „Zasłużony dla Woj. Częstochowskiego”.

Arch. Publ. B-ki Pedagog. RODN „WOM” Częstochowa // Inf. córki Doroty Libertowskiej-Podymy.

Joanna Resakowska

LIBROWSKI STANISŁAW (26 IV 1914 w. Krzemieniewice, pow. Piotrków Tryb. – 23 XI 2002 Włocławek) ksiądz, historyk, archiwista, redaktor, wydawca, bibliograf, właściciel księgozbioru. Po ukończeniu Liceum im. Piusa X we Włocławku, od 1935 kształcił się w Seminarium Duch. we Włocławku. W czasie II wojny świat. więziony był przez Niemców w Łądzie n. Wartą (był tam redaktorem powielanego klerycznego czasopisma podziemnego „Exsul”) oraz w obozach koncentr. w Sachsenhausen i Dachau. W 1945 wyświęcony na kapłana, pracował jako duszpasterz w Zgłowiączce i Michelinie. W 1946-48 studiował historię na Uniw. Warszawskim. Od 1949 wykładał historię Kościoła w Seminarium Duch. we Włocławku. W 1951 uzyskał doktorat z teologii w zakresie historii Kościoła. Przewód hab. przeprowadził w 1965 na Wydz. Historycznym Uniw. Warsz. i uzyskał stopień nauk. docenta; tytuł prof. nadzw. uzyskał w 1970, prof. zwyczajnego w 1975. Od 1958 był pracownikiem nauk.-dydaktycznym Katol. Uniw. Lubelskiego. W 1984 przeszedł na emeryturę. Był red. „Kroniki Diecezji Włocławskiej”

(1949-50), wchodził w skład komitetów red.: „Ateneum Kapłańskiego” (1957), „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” (z. 4: Historia Kościoła; 1973-74, 1976, 1978). Interesował się gł. archiwistyką, ale ma także zasługi dla książki polskiej. Zaraz po powrocie do Polski w 1945 zajmował się porządkiem b-ki Seminarium Duch. we Włocławku. Przy okazji rewidowania rozproszonych w czasie wojny archiwaliów przywoził także książki b-ki seminaryjnej. W 1960-62 przeprowadził przy pomocy alumnów Seminarium Duch. rejestrację archiwaliów i starych druków na terenie diec. włocławskiej. Przy Arch. Diecezjalnym we Włocławku utworzył księgozbiór podręczny, w którym zgromadził ok. 2 tys. t. rubrycel (kalendarzy liturgicznych) i schematyzmów (spisów parafii i duchowieństwa) diecezji pol., uporządkował je i wydał ich drukowany katalog – *Katalog rubrycel i schematyzmów diecezji i zakonów historycznej Polski znajdujących się w księgozbiorze podręcznym Archiwum Diecezjalnego we Włocławku* (Cz. 1-2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1971 t. 23 s. 213-310; t. 24 s. 5-94; 1972 t. 25 s. 39-113; t. 26 s. 89-197; t. 27 s. 57-130 i nadb. Lub. 1971-73). Uzupełnił i wydał opracowanie ks. *S. Chodyńskiego o b-ce kapituły katedralnej we Włocławku pt. *Biblioteka kapituły włocławskiej* („Kronika Diecezji Włocławskiej” 1949 t. 43 s. 169-216, 233-280; 1950 t. 44 s. 33-68 i nadb. Włocławek 1949). W 1969 na 400-lecie Seminarium Duch. we Włocławku przygotował okazałą wystawę, będącą dokumentacją dziejów i działalności tej instytucji; złożyły się na nią dokumenty i książki (*Wystawa Czterysta lat istnienia i działalności Seminarium Duchownego we Włocławku (1568/69-1968/69)*), „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1971 t. 22 s. 223-288 i nadb.). Na prowadzonym przez siebie seminarium nauk. dla magistrantów i doktorantów zachęcał do pisania prac z zakresu historii b-tek i księgozbiorów; w rezultacie tego powstało 5 takich opracowań. Wiele czasu i wysiłku włożył w pracę w Ośrodku Archiwów, B-tek i Muzeów Kościelnych, który powstał w Lublinie w 1956, najpierw przy tamtejszej B-ce KUL, a potem został związany z samym Uniw.; miał on m.in. organizować szeroko rozumianą współpracę między b-kami kościelnymi i służyć w ich działalności merytoryczną pomocą. W 1958-59 L. pełnił obowiązki kierownika tego Ośrodka. Jednak najwięcej dla b-tek kościelnych w Polsce zasłużył się jako red. (1958-91) czasop. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”.

W 60 t. tego czasopisma, zredagowanych przez niego i wydanych, zamieścił 110 artykułów i sprawozdań z zakresu bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa. Sam drukował w nim m.in. artykuły metodyczne dot. kulturalnych zbiorów kościelnych: *Archiwa, biblioteki i muzea kościelne. Podobieństwa i różnice. Próba rozgraniczenia* („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1968 t. 16 s. 5-18 i nadb. Lub. 1968), *Potrzeba i projekt stałej informacji o ruchu naukowym istniejącym w kulturalnych zbiorach kościelnych Polski* (Tamże 1970 t. 21 s. 21-32 i nadb. Lub. 1970) oraz wydaw. źródłowe: *Ocalale i pomnażane pomoce ewidencyjno-inwentaryzacyjne archiwum, biblioteki, skarbcza i zakrystii katedry włocławskiej z lat 1516-1983* (Tamże 1986 t. 52 s. 57-155), *Wypisy z akt kapituły w Łowiczu do zakrystii, skarbcza, biblioteki, archiwum i kancelarii miejscowej kolegiaty i kapituły z lat 1525-1818* (Tamże 1986 t. 52 s. 257-400; t. 53 s. 277-393; 1987 t. 54 s. 299-404), a także publikacje dot. metodyki bibliografii personalnej: *Bibliografie osobowe pracowników nauki oraz ich przygotowywanie* (Tamże 1978 t. 36 s. 5-16 i nadb. Lub. 1978). Opracował kilka niewielkich bibliografii osobowych, m.in. *Wykaz prac drukowanych o biskupie Michale Kozalu* (Tamże 1969 t. 19 s. 253-270 i nadb. Lub. 1969). Jako warsztat pracy nauk. i dydak. zgromadził znaczący księgozbiór z zakresu szeroko rozumianej tematyki hist., gł. z zakresu nauk pomocniczych historii, liczący ok. 4600 t. Przekazał go w testamencie B-ce Wyższego Seminarium Duch. we Włocławku. Z tego ok. 1540 t. zostało włączonych do zbiorów b-ki seminaryjnej, a ok. 620 t. zostało przekazanych do księgozbioru podręcznego Arch. Diecezjalnego we Włocławku. Był członkiem kilku tow. nauk., m.in.: Tow. Naukowego KUL, Lubelskiego Tow. Naukowego, Görres-Gesellschaft zur Pflege der Wissenschaft (Köln), The International Biographical Centre (Cambridge), The American Biographical Institute Research Association. Należał do Rady Inst. Geografii Historycznej Kościoła w Polsce. Był współpracownikiem Inst. Badań Literackich i Sekcji Demografii Historycznej Pol. Akademii Nauk. Otrzymał godność szambelana papieskiego (1963), nagrodę specjalną Rektora KUL (1972), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1974), złoty pierścień od Episkopatu Polski za zasługi dla archiwistyki kościelnej (1975), nagrodę specjalną im. Włodzimierza Pietrzaka (1976).

Encyklop. katol. T. 10 kol. 985-986 (M. Zahajkiewicz); Współcześni uczeni w Polsce. Słownik biograficzny. T. 2. W. 1999 s. 661-662 (z fot.); Słownik pol. teologów katol. T. 9. W. 2006 s. 372-378 (W. Kujawski); Włocławski słownik biograficzny. T. 1. Włocławek 2004 s. 95-97 (W. Kujawski, z fot.); Studia Włocł. 2007 t. 10 s. 2-160 (z fot., bibliogr. podmiot. i przedmiot.); Kalendarium życia cierpień, działalności i uznania księdza S.L. – Arch. Bibl. Muz. 1989 t. 58 s. 269-549; 1990 t. 59 s. 405-599 (z fot.); Inwentarz spuścizny rękopiśmiennej księdza S.L. (Teki L.). – Tamże 1991 t. 60 s. 5-562; K. Rulka: Ks. Profesor S.L. – były administrator i członek redakcji „Ateneum Kapłańskiego”. – Aten. Kapł. 2003 t. 140 s. 158-161; Tenże: Informacja o księgozbiorze ks. S.L. – Studia Włocł. 2004 t. 7 s. 482-484; Tenże: Księgozbiór ks. S.L. jako element warsztatu naukowego historyka. – Tamże 2007 t. 10 s. 96-117 // Arch. Kurii Diecezjalnej Włocławek: Akta personalne.

Kazimierz Rulka

LIPIŃSKA GRAŻYNA (12 IV 1902 Warszawa – 30 XI 1995 tamże) pedagog, bibliotekarka. Początkowo uczyła się na prywatnych pensjach, od 1912 w gimnazjach, zależnie od miejsca zamieszkania rodziców, kolejno w Myślenicach, Lwowie i Zakopanem, gdzie zdała maturę. Mając 16 lat, jako harcerka, nast. żołnierz Pol. Organizacji Wojsk., brała udział w obronie Lwowa, a w 1920 w Bitwie Warsz. w charakterze sanitariuszki. Tr. rozpoczęła studia z zakresu fizyki i chemii na Uniw. Jagiell. w Krakowie. W 1921 przewała studia, aby wziąć udział w III Powst. Śląskim, nast. przeniosła się do Warszawy, gdzie kontynuowała studia na Wydz. Chemii Politechniki Warsz.; ukończyła je w 1928 jako pierwsza kobieta na Wydziale, nast. rozpoczęła studia w Inst. Pedag. na Uniw. Warsz., ukończone w 1930. W czasie studiów uczyła w gimn. im. S. Batorego i im. M. Curie-Skłodowskiej oraz w Państ. Żeńskiej Szkole Przemysłowo-Handl.; w 1935 przyjęła propozycję objęcia funkcji dyrektora zespołu szkół zaw. w Grodnie. Organizowała i inicjowała otwieranie szkół i internatów, wykazując specjalną troskę o młodzież najbiedniejszą. Dodatkowo organizowała szereg kursów dla młodzieży i dorosłych, umożliwiających zdobycie zawodu w krótkim czasie. Z chwilą wybuchu II wojny świat. została mianowana przez Naczelną Komendę Przysposobienia Wojsk. komendantką Pogotowia Społ. na terenie Grodna i ziemi grodzieńskiej. Była jednym z organizatorów obrony Grodna przed najazdem wojsk sowieckich 20

IX 1939. Atak Niemców 22 VI 1941 zastał L. w więzieniu, z którego w trakcie przeprowadzania więźniów traktem mohylewskim zbiegła do Warszawy. Tamże rozpoczęła działalność w Zw. Walki Zbrojnej, nast. Armii Krajowej (pseud. „Danuta”). Konspirację łączyła z działalnością dydaktyczną, ucząc w szkole handl. (ul. Bagatela) i w szkole przemysłu odzieżowego (ul. Polna) oraz na tajnych kompletach przy ówczesnych liceach im. M. Curie-Skłodowskiej i im. B. Prusa. Z końcem 1941 otrzymała propozycję prowadzenia wykładów z zakresu technologii chemii nieorganicznej na tajnych kursach przy działającej na Politechnice Warsz. państ. szkole zaw. II stopnia oraz w zaw. szkole chemicznej przy ul. Hożej. Jednocześnie Komenda Gł. AK zaproponowała L. organizację wywiadu na ziemi mińskiej, w styczniu 1942 objęła funkcję Szefa Ekspozytury Białoruskiej Wywiadu Dalekosiężnego KG AK. W lipcu 1944 została aresztowana przez NKWD i skazana na 6 lat łagrów. W drugiej turze procesu Wojsk. Trybunał Okręgu Białostockiego skazał L. za działalność w AK na 25 lat łagrów. Była więziona w Mińsku, na Łubiance, w Wilnie, Nowosybirsku oraz w łagrach w Orszy, Grokim, Bracku, Suchobezwodnoj oraz w „specłagrach”, których nazwy nie są znane. Dzięki staraniom rodziny i zmianom historycznym powróciła do Warszawy 15 X 1956. Po zgłoszeniu się do pracy na Politechnice Warsz. została zatrudniona w B-ce Gł., gdzie przepracowała 20 lat. Jako kierownik Oddz. Gromadzenia stworzyła księgozbiór specjalistyczny, dorównujący zbiorom w renomowanych b-kach europejskich. Po zdaniu ministerialnego egzaminu została mianowana w 1964 adiunktem, a nast. st. kustoszem dyplomowanym. Po przejściu na emeryturę była inicjatorką i współpracownikiem przy redagowaniu *Słownika uczestniczek walki o niepodległość Polski 1939-1945* (W. 1988) oraz współred. książki napisanej przez jej matkę Annę Skarbak-Sokołowską: *Wspomnienia 1882-1944* (W. 1995). Jest autorką książki *Jeśli zapomnę o nich...* (Paris 1988; W. 1990, 2005). W l. 30-tych była członkiem komisji szkolnictwa ogólnokształcącego i komisji szkolnictwa zaw. przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ., przygotowujących zmiany systemów szkolnictwa i programów nauczania. Była członkiem licznych organizacji zaw. i społ., m.in. Tow. Chemików Pol., Tow. Kobiet z Wyższym Wykształceniem, Zw. Nauczycielstwa Pol., Tow. Obrony Kresów Zachodnich i Zw. Pracy Obywatelskiej Kobiet. W 1938 orga-

nizacje kobiece wysunęły kandydaturę L. na posła do Sejmu. W 1980 została członkiem NSZZ „Solidarność” przy B-ce Gł. Politechniki Warszawskiej. Za swoją działalność otrzymała wiele odznaczeń: Krzyż Kawalerski Orderu „Virtuti Militari”, Krzyż Kawalerski Orderu „Polonia Restituta”, Krzyż Walecznych i Medal „Polonia Mater Nostra Est”. Imię L. otrzymała czytelnia w B-ce Gł. Politechniki Warsz. oraz drużyna harcerska ZHP w Stalowej Woli.

E. Dudzińska: G.L. [W:] L.G.: Jeśli zapomnę o nich. W. 2005 s. I-VI; B. Otwinowska: G.L. Ludzie niezwykłeni. W. 2001 // L.G.: Wspomnienia, masz.; Dokumentacja archiwalna w posiadaniu rodziny.

Elżbieta Dudzińska

LIPIŃSKI ERYK (12 VII 1908 Kraków – 27 IX 1991 Warszawa) pisarz, ilustrator. Syn malarza, rysownika, karykaturzysty Teodora Rawicz-Lipińskiego. W 1913 znalazł się z rodzicami w Moskwie, gdzie zastał ich wybuch I wojny świat., jesienią 1921 wrócili do kraju i zamieszkali w Warszawie. L. rozpoczął naukę w Gimn. Państ. im. J. Lelewela, nast. kształcił się w II Gimn. Zw. Zawodowego Nauczycieli Pol. Szkół Średnich. W 1928 podjął studia artyst. w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie (od 1932 Akad. Sztuk Pięknych), naukę przerwał, wznowił ją w 1933; studiował malarstwo, grafikę użytkową i scenografię. W 1935 założył ze Zbigniewem Mitznerem tyg. satyryczny „Szpilki”, w 1935-37 był jego red. naczelnym. W 1935-39 był członkiem Grupy Plastyków Warsz. „Czapka Frygijska”. Pierwszą okładkę zaprojektował w 1934 dla Wydaw. M. Arcta; w okresie międzywojennym wykonywał też winiety tytułowe do czasopism „Szpilki”, „Świerszczyk”, „Przyjaciele” oraz znaki firmowe dla różnych instytucji i liczne plakaty. Wybuch II wojny świat. 1 IX 1939 przerwał prace artyst. L. Lata okupacji spędził w Warszawie, był uwięziony m.in. na Pawiaku. Po Powstaniu Warsz. przebywał w obozie w Pruszkowie, nast. mieszkał w Częstochowie i Krakowie. W 1945 przeniósł się wraz z żoną do Łodzi, gdzie do 1946 pełnił funkcję kierownika artyst. Spółdzielni Wydaw. „Czytelnik”, w 1947-53 był red. nac. „Szpilek”, w 1953-70 z-cą redaktora, nast. (do 1978) – członkiem komitetu red.; na łamach „Szpilek” zamieścił wiele rysunków satyrycznych. L. pracował również w in. periodykach; w 1946 wszedł w skład redakcji pisma

humorystycznego pt. „Mucha”, w 1956-58 był kierownikiem artyst. mies. „Polska”, w 1957-58 tyg. dla kobiet „Zwierciadło”. Redagował dodatek graf. do tyg. „Świat” pt. „Grafika” (1960-61), a w 1982-83 wchodził w skład redakcji „Tu i Teraz”. W pismach tych zamieszczał liczne rysunki; zdobyły one także takie periodyki jak „Karuzela”, „Panorama”, „Przekrój”, „Stolica”, „Świat”. L. zilustrował w 1945-91 ponad 30 własnych książek oraz ok. 60 książek in. autorów, m.in. J. Brzechwy (*Ptasie plotki*, 1945), J. Tuwima (*Piórem i piórkiem*, 1951), M. Wańkowicza (*Tędy i owędy*, 1961), L.J. Kerna (*Kernalia*, 1969), S.R. Dobrowolskiego (*Kroniki królewskie*, 1981), K.I. Gałczyńskiego (*Teatrzyk Zielona Gęś przedstawią*, 1984), J. Kozieradzkiej (*Przygody trzech urwisów*, 1988), O. Wilda (*Upiór z Canterville*, 1989). Ma też na swym koncie projekty ok. 50 plakatów filmowych i teatralnych (1947-84). Prace L. prezentowano na wystawach indywidualnych i zbiorowych, także pośmiertnych, zorganizowanych w 1963-2001 w kraju (Katowice, Kielce, Kraków, Sandomierz, Toruń, Warszawa, Wrocław i in.) i za granicą (Budapeszt, Charków, Praga, Londyn, Wiedeń i in.). L. otrzymał nagrody za prace artyst. wystawiane na ogólnopol. ekspozycjach ilustracji, plakatów, karykatur, rysunków satyrycznych i polit.; uhonorowało go Ministerstwo Kult. i Sztuki (1951, 1986), miasto Stoł. Warszawa (1980), miasto San Remo (1964). Został odznaczony m.in. Medalem Zwycięstwa i Wolności (1947), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1961), Złotą Honorową Odznaką Warszawy (1966), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1978), Honorową Odznaką Stow. ZAIKS (1978), Medalem 40-lecia Polski Lud. (1984), Medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” (1991).

Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: E. Majchrzak: E.L. (1908-1991) – ilustrator książek dla dzieci i dorosłych, praca mag. (z bibliogr. podmiot. i przedmiot., fot., il.).

Zespół redakcyjny

LIS BARBARA (2 X 1932 Łódź – 11 IV 2001 tamże) historyk, bibliotekarka. Naukę szkolną uniemożliwił L. wybuch wojny, uczyła się w domu i w 1945 rozpoczęła naukę w Łasku, którą kontynuowała w prywatnym Gimn. i Liceum Żeńskim w Łodzi, uzyskując w 1950 świadectwo dojrzałości. W październiku tr. rozpoczęła studia na Wydz. Filozoficzno-

Hist. Uniw. Łódzkiego, specjalizowała się w historii przemysłu i klasy robotniczej XIX w. Magisterium otrzymała w 1955. Uczęszczając na seminarium doktorskie opublikowała m.in. artykuł pt. *Przemysł sukieniczy w Kaliszu w latach 1815-1830* („Rocznik Łódzki” 1959); z dalszych studiów doktorskich zrezygnowała. Pracę zaw. L. rozpoczęła 16 III 1955 w Woj. Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Łodzi, wkrótce została kierownikiem Referatu Publikacji Nieperiodycznych i Widowisk. W grudniu 1967 została oddelegowana do pracy w Komitecie Łódzkim PZPR na stanowisko Inspektora do Spraw Kultury. W 1973-75 pracowała w Wydawnictwie Łódzkim, podpisano wówczas umowę z wyd. w Mińsku i rozpoczęto publikowanie w Łodzi literatury białoruskiej, a w Mińsku – polskiej. W lutym 1975 L. podjęła pracę w Miej. B-ce Publ. im. L. Waryńskiego (dziś Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka Józefa Piłsudskiego) na stanowisku kierownika Działu Zbiorów Specjalnych, nast. była wicedyrektorem B-ki. Do 1981 zajmowała się problemem pracy merytorycznej Książnicy, sprawą konserwacji książek i reprografii. Nast. koordynowała pracę i nadzorowała sieć b-tek publ. i zakłado-

wych woj. miejskiego łódzkiego. Naukowo L. zajmowała się badaniem roli książki i b-tek w środowisku robotniczym. Wygłaszała referaty na sesjach i konferencjach nauk., publikowała artykuły z tego zakresu, m.in. w „Bibliotekarzu” w cyklu pt. *Z tradycji robotniczych bibliotekarstwa łódzkiego* (1978 nr 2 s. 2, 28-31) oraz w tyg. społ.-kult. „Odgłosy” (1978 nr 2 s. 2, nr 4 s. 2, nr 5 s. 3). Ogłosiła też artykuł *Książka i biblioteka w pracy oświatowej i propagandowej Związku Robotników Polskich 1889-1892* („Bibliotekarz” 1980 nr 3 s. 53-56). Przez wiele lat redagowała *Sprawozdania [roczne] MBP im. L. Waryńskiego*. Pracę w B-ce zakończyła w 1988, ale nadal była zatrudniona na połowie etatu do 31 I 1993. L. była członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol. oraz członkiem Komisji Wydawniczej przy Urzędzie Miasta Łodzi. Otrzymała m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1978) i Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1980).

Nekr.: Dz. Łódzki 2001 nr 91 s. 14, nr 92 s. 14 // Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka J. Piłsudskiego Łódź: Akta personalne.

Elżbieta Pawlicka

L

ŁABANOWSKA SŁAWA (10 V 1926 Sokółka, woj. podlaskie – 15 V 2004 Warszawa) pedagog, działaczka społeczna, bibliotekarka. W 1938 ukończyła w Grodnie Szkołę Ćwiczeń im. Elizy Orzeszkowej, a nast. Państw. Gimn. Żeńskie im. Emilii Plater. Podczas II wojny świat. przebywała w Warszawie, gdzie na tajnych kompletach ukończyła Liceum im. C. Plater-Zyberkówny i w 1944 otrzymała świadectwo maturalne. Po Powstaniu Warsz. (paźdz. 1944) została wywieziona do obozu przejściowego we Wrocławiu, stamtąd do obozu Arbeitsamtu w Gorlitz, nast. na roboty przymusowe do tartaku w okolicy Lubania Śląskiego. Po wyzwoleniu tych terenów przez Armię Czerwoną (maj 1945) skierowano ją przymusowo do pracy w sowieckim gospodarstwie hodowlanym pod Legnicą. Po opuszczeniu gospodarstwa przeniosła się z matką do Białegostoku i tam zatrudniła w charakterze podreferendarza w Urzędzie Woj. w Wydz. Opieki Społ. (16 X 1945 – 31 VIII 1946). We wrześniu 1946 wróciła do Warszawy, gdzie rozpoczęła studia na Wydz. Socjologii Uniw. Warsz., uzyskując w 1952 tytuł magistra filozofii w zakresie socjologii. W trakcie studiów uczęszczała na Kurs dla Bibliotekarek Dziecięcych, organizowany przez B-kę Publ. m.st. Warszawy, a w 1954 na roczny kurs Dokumentacji Nauk.-Technicznej POKKB. W 1965 otrzymała tytuł kustosa, a w 1986 – st. kustosa. Pracę bibliotekarską Ł. rozpoczęła w grudniu 1946 jako mł. bibliotekarz w B-ce Publ. m.st. Warszawy w Sekcji B-tek dla Dzieci. Skierowano ją do B-ki Dziecięcej Nr V przy ul. Grójeckiej 93 (zał. 1927 jako B-ka Wzorcowa dla Dzieci Nr 1; pierwsza kierownicza ***M. Gutry). Rok później awansowała na kierownika. Na tym stanowisku pracowała do 1990, potem udzielała się jako wolontariuszka. Przyczyniła się do reaktywowania i rozwoju ocalałej z wojennej pożogi placówki, która kilkakrotnie za jej kadencji zmieniała siedzibę. Ł. wiązała rozwój b-tek z rozwojem czytelnictwa i wychowywaniem młodego pokolenia do kompetentnego i chętnego kontaktu z lekturą. Aktywizowała czytelnictwo, organizując spotkania, konkursy i zabawy literackie, stosowała z powodzeniem nowoczesne metody pracy, m.in. zajęcia z wykorzystaniem metod dramy. Ł. była też aktywną działaczką społeczną. Swojej

służby nie ograniczała jedynie do b-ki: odwiedzała szkoły, placówki opiekujące się młodzieżą upośledzoną i oddz. dziecięce w szpitalach, zaangażowała do współpracy rodziców i nauczycieli. Od końca l. 60. kierowała sekcją młodzieżową w Oddziale Tow. Przyjaciół Warszawy na Ochocie i prowadziła kursy wiedzy o Warszawie. Jej praca została doceniona przez instytucje nauk., m.in. Pol. Akad. Nauk i Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Nar., które powierzyły jej prowadzenie badań nad czytelnictwem. Uniwersytet Warsz. i Studium Bibliotekarskie POKKB korzystało z jej doświadczeń i umiejętności zaw., przysyłając studentów (bibliotekarstwo, pedagogika i pedagogika specjalna) na praktyki i hospitacje. Ł. była członkiem Rady Pedag. Kursów Korespondencyjnych organizowanych przez POKKB w Warszawie oraz konsultantem Ośrodka Metod.-Instrukcyjnego B-tek dla Dzieci i Młodzieży B-ki Publ. m.st. Warszawy. Publikowała w wydanym przez Stow. Bibliotekarzy Pol. w 1965 poradniku „W bibliotece dla dzieci”, a także w „Bibliotekarzu”, „Poradniku Bibliotekarza” i „Nowej Szkole”. Za zasługi na rzecz rozwoju kultury i edukacji Ł. otrzymała: Harcerską Odznakę „Syrena XXV” (1970), Medal X-lecia PRL (1954), Srebrny Krzyż Zasługi (1958), Nagrodę m.st. Warszawy za Upowszechnianie Kultury oraz Odznakę Przyjaciela Dziecka TPD (1966), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1970), Złotą Syrenę, czyli Odznakę za Zasługi dla Warszawy (1975), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1977), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1981), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1984), Honorową Odznakę Przyjaciela ZHP (1986), Honorową Odznakę SBP (1996), Medal SBP „W dowód uznania” (2001).

Z. Umerska: Pani Sławeczka (1926-2004). – Por. Bibliot. 2004 nr 7/8 s. 46-47; G. Gab: Wspomnienie o S.Ł. (1926-2004). – Ochothnik 2007 nr 26 s. 8 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy w Dzielnicy Ochota: Akta personalne.

Katarzyna Kozak

ŁAGODA ZOFIA (5 V 1920 Maków Podhalański – 29 VII 2003 Kraków) bibliotekarka. W 1933 ukończyła szkołę podst. w Krakowie, w 1938 uzyskała maturę w VII Państw. Gimn. Żeńskim tamże i tr. podjęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jagiellońskiego. Wybuch II wojny świat. przerwał studia, które kontynuowała konspiracyjnie, ukończyła je na UJ uzyskując w 1947 magisterium, nast. pracowała

jako wolontariusz w B-ce Jagiell., od 1 V 1949 – już etatowo na stanowisku asystenta bibliot., przechodząc początkowo szkolenia wewnętrzne we wszystkich działach B-ki. W 1950 ukończyła 6-ciotyg. Ogólnopol. Kurs Rękopiśmiennicy. W 1951 została skierowana do pracy w Oddz. Udostępniania Zbiorów BJ, gdzie dyżurowała w czytelnich: Głównej i dla Profesorów, a od 1954 w Czytelni dla Pracowników Nauki, zajmowała się też jej katalogiem. W 1964 (1 I) Ł. objęła kierownictwo Oddz. Katalogów; tu miała pieczę nad katalogami alfabetycznymi i rzeczowymi, zajmowała się też kształceniem pracowników w zakresie działalności informacyjnej. Opublikowała artykuł pt. *Katalogi alfabetyczne Biblioteki Jagiellońskiej w latach 1945-1972* („Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1975 R. XXV). Ł. przez wiele lat uczestniczyła w pracach zespołu opracowującego zasoby rękopiśmienne BJ, brała też udział w przygotowaniu *Inwentarzy rękopisów BJ* (oprac. rękopisy nr 6001-7000, cz. 1 i 2, wyd. w 1962 i 1963, nr 7001-8000, cz. 2 wyd. w 1966). Po złożeniu egzaminu na stanowisko bibliotekarza dypl. w 1962, została w 1964 (1 XI) powołana na stanowisko adiunkta. W 1984 Ł. przeszła na emeryturę, ale jeszcze przez 6 lat pracowała w Oddz. Katalogów w niepełnym wymiarze godzin. Za osiągnięcia zaw. i nauk. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1975) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985).

T. Malik: Z.Ł. (1920-2003). – Biul. Bibl. Jagiell. 2003 R. 53 s. 315-317 (z fot.).

Zespół redakcyjny

ŁASKAWSKA-PIECHACZEK MARIA (30 III 1907 Lwów – 21 V 1990 Wrocław) bibliotekarka. Szkołę powsz. i średnią ukończyła we Lwowie; 19 V 1925 złożyła egzamin dojrzałości. W paźdz. 1925 rozpoczęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jana Kazimierza, obierając jako przedmiot gł. historię i geografę. Ponadto studiowała nauki pedagogiczne. Studia z przerwą ukończyła w 1938, uzyskując dyplom magistra filozofii w zakresie historii. W nast. roku rozpoczęła bezpłatną praktykę nauczycielską w prywatnej szkole żeńskiej we Lwowie, po której otrzymała stanowisko nauczycielki szkoły średniej. Podczas okupacji niem. zarabkowała dorywczo prowadząc prywatne lekcje muzyki. Po zakończeniu wojny i przesiedleniu się w maju 1946 na Ziemię Odzyskane do Wrocławia przeszła do zawodu bibliotekarskiego. Od 16 VIII 1946 została zatrudniona w charakterze mł. asy-

stenta w B-ce Politechniki Wrocł., gdzie początkowo pracowała w dziale katalogowania, później natomiast objęła dział czasopism. Równocześnie uczęszczała na półroczny kurs bibliotekarski we Wrocławiu. Po odbyciu rocznej praktyki zdała w 1947 państ. egzamin dla kandydatów na bibliotekarzy w Warszawie. W organizowanym katalogu przedmiot. opracowywała dział czasopism oraz prowadziła prace związane z katalogiem czasop. B-ki Politechniki Wrocławskiej. Do jej zadań należało też informowanie i doradzanie czytelnikom w poszukiwaniach w dziale czasopism. W listop. 1948 została mianowana bibliotekarzem. W 1950-68 pełniła funkcję kierownika Działu Udostępniania; 1 I 1956 przyznano jej tytuł kustosa. Miała osiągnięcia organizacyjne w zakresie czytelnictwa i katalogów czytelni. Prowadziła również ćwiczenia z przysposobienia bibliot. dla studentów I roku bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego. Od 1 XI 1961 została powołana na stanowisko kustosa dyplomowanego; 1 VII 1968 przeszła na emeryturę. W 1948-56 brała czynny udział w pracach Stow. Bibliotekarzy Pol. jako członek Zarządu, sekretarz oraz skarbnik. Była członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol. – Sekcja Szkół Wyższych i Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol., Oddz. Wrocławski. Została odznaczona: Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955), Odznaką XV-lecia Wyzwolenia Dolnego Śląska za długoletnią pracę i pobyt za ziemiach odzyskanych (1960) i Złotą Odznaką Politechniki Wrocławskiej oraz Złotym Krzyżem Zasługi. W 1955 otrzymała dyplom 10-lecia Politechniki za współpracę w organizowaniu B-ki.

Arch. Politechniki Wrocławskiej: Akta personalne sygn. 280 t. 297.

Marek Dubiński

ŁĄKOWSKI RAFAŁ (11 XII 1939 Warszawa – 13 II 2004 tamże) redaktor, działacz społeczny i polityczny, wydawca. Studiował na Wydz. Historycznym Uniw. Warsz. w 1956-62. Po ukończeniu studiów został asystentem na Wydz. Historycznym UW, nast. st. asystentem w Zakł. Historii Nauki i Techniki Politechniki Warszawskiej. Redaktor nacz. „Sztandaru Młodych” w 1973-74. W 1975 został red. nacz. Pionu Encyklopedii i Słowników PWN, od tego czasu związany był z ruchem wydawniczym. Po pięcioletnim okresie pracy w charakterze red. encyklopedii i słowników, awansował w 1980 na stanowisko dyrektora i red. nacz. PWN; kierował tą oficyną wydawniczą do 1990. W tr. został odwołany

przez Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego ze stanowiska dyrektora PWN na wniosek Rady Pracowniczej PWN. W 1990 dyrektor drukarni firmy Transprint, 1991-97 – dyrektor ds. Wydawnictw Encyklop. i Szkolnych Pol. Oficyny Wydawniczej BGW, 1998-2002 – red. nac. wydawnictw encyklop. w wydawnictwie „Muza”; w 2002 gł. specjalista ds. wydawnictw akademickich w Wydaw. Szkolnych i Pedagogicznych. W czasie studiów działacz ZSP, m.in. w Radzie Wydziałowej Wydz. Historycznego i w Radzie Uczelnianej, nast. wiceprzew. i przew. Rady Okręgowej w Warszawie oraz członek Rady Naczelnej. Zaangażowany był w odbudowę kół nauk. po 1956 i tworzenie struktur ogólnopol. – m.in. przew. Rady Kół Nauk. i wiceprzew. Ogólnopol. Komitetu Koordynacyjnego Studenckich Kół Nauk. Historyków; red. nac. „Studenckiego Przeglądu Historycznego”. Działacz Zw. Młodzieży Socjalistycznej (ZMS), członek prezydium Zarządu Stołecznego ZMS, radny Stołecznej Rady Nar. (1964-68), nast. działacz PZPR: kierownik Wydz. Nauki i Oświaty Komitetu Warszawskiego PZPR (1968-70), a w 1971-72 pracownik Wydz. Nauki i Oświaty KC PZPR. W l. 80. był członkiem egzekutywy KW PZPR i przew. jej Komisji Kultury, a także inicjatorem i przew. Porozumienia Wydawców Pol., zrzeszającego dyrektorów państw. firm wydawniczych. Był też aktywny w Pol. Zw. Łowieckim, m.in. jako członek komisji tradycji, zwyczajów i etyki łowieckiej. Był sekretarzem red. książki jubileuszowej *Politechnika Warszawska 1915-1965* (W. 1965). Ponadto opublikował artykuły nauk. z dziedziny historii średniowiecznej w czasop. nauk. i książkach, m.in. *Traktat Kaliski w roku 1343* (W: *Osiemnaście wieków Kalisza*, Poznań 1961), *Uwagi o obrocie użytkami gruntowymi w ziemi krakowskiej w końcu XIV wieku* („Małopolskie Studia Historyczne” 1964), pozycje nt. ruchu studenckiego, m.in.: *Studenckie dzieje* (z W. Sulewskim, W. 1971), prace dot. ruchu wydawniczego (np. w książce *Wybrane problemy edytorstwa literatury naukowej w Polsce*, W. 1986), a także artykuły na łamach „ITD”, „Sztandaru Młodych”, „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”, „Politechniki”, „Życia Szkoły Wyższej”, „Dydaktyki Szkoły Wyższej”, „Pokolenia”, „Nowych Dróg” oraz „Ideologii i Polityki”. Był autorem biogramów w *Polskim Słowniku Biograficznym*.

Ł.R. [W:] Kto jest kim w Polsce. W. 1989 s. 750; R.L. – Wydawca 2004 nr 2 s. 25 (z fot.). // M. Mirecka: R.L. [W:] Kto jest kim w świecie polskiej książki, masz.

Barbara Petrozolin-Skowrońska

ŁOPINSKA HALINA (26 VII 1912 Warszawa – 1 VII 2001 tamże) bibliotekarka. Maturę uzyskała w 1932 w Warszawie. Z powodu choroby, rozpoczętych studiów na Wydz. Matem.-Przyrodniczym Uniw. Warsz. nie zakończyła magisterium. W 1948 ukończyła Kurs dla bibliotekarek dziecięcych zorganizowany przez Robotnicze Tow. Przyjaciół Dzieci i rozpoczęła pracę jako kierownik Czytelni dla Dzieci i Młodzieży nr VIII w Warszawie (ul. Otwocka 3). W 1958 awansowała na stanowisko kierownika nowo powstałego Ośrodka Instrukcyjno-Metod. przy B-ce Publ. m.st. Warszawy. Oprócz prac dydaktycznych do jej obowiązków należało także prowadzenie analiz i badań czytelnictwa dziecięcego i współpracy w tym zakresie z in. instytucjami. Ośrodek współorganizował w Warszawie I Ogólnokrajową Konferencję Bibliotekarek Dziecięcych oraz przygotował wystawę obrazującą metody i formy pracy z dziećmi. W Ośrodku Ł. gromadziła konspekty lekcji bibliot., konkursów, wystaw. Co miesiąc organizowała dla pracowników warsz. b-tek dla dzieci zebrania zapoznające z nowościami wydaw., formami pracy stosowanymi w tych placówkach. Co kwartał akceptowała przygotowywane plany pracy dydaktycznych filii dziecięcych. Na emeryturę przeszła 31 XII 1972. Opublikowała w „Poradniku Bibliotekarza” 6 artykułów, m.in.: projekt lekcji bibliot. *Ochrona przyrody* (1957), pomysł na wystawę *Zima w bibliotece dla dzieci* (1957), *Zestawienie książek beletrystycznych dla grup kolonijno-obozowych* (1952) oraz *Planowanie pracy pedagogicznej w bibliotekach dla dzieci* (1960), a także kilka rozdziałów w wyd. przez B-kę Publ. m.st. Warszawy dwukrotnie (1965, 1972) poradniku metod. pt. *W bibliotece dla dzieci*. Odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi (1952) oraz nagrodą Ministra Kultury i Sztuki (1961).

T. Jedynak: H.Ł. (1912-2001). [W:] Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 279-281 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Teresa Jedynak

ŁOŚ LEON (2 IX 1915 Petersburg – 3 VI 2000 Warszawa) prawnik, bibliotekarz. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości rodzina wróciła z Rosji do kraju i zamieszkała w maj. Antonina (woj. poleskie). Po ukończeniu w 1934 szkoły średniej podjął studia na Wydz. Prawa i Nauk Społ. Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. Ukończył je w 1938 i został aplikantem sądowym

w Wilnie, nast. zatrudnił się w Urzędzie Woj. w Białymstoku. Po wybuchu II wojny świat. zaangażował się w działalność konspiracyjną w Okręgu Białostockim AK (pseud. „Agrest”). Stworzył i redagował w czasie okupacji tyg. Biura Inf. Propagandy (BIP) „Informacja” (nakł. 1000-2000 egz.). Ranny w czasie bombardowania Białegostoku w lipcu 1944, w listop. tr. zatrzymany przez kontrwywiad radziecki został wywieziony w głąb ZSRR jako internowany. We wrześniu 1947 uciekł z obozu. „Zaliczył” kilkanaście obozów, sądownie uznany już za zmarłego wrócił jednak do Polski; 23 XII 1956 zwolniony przedterminowo w ramach repatriacji, niemal rok czekał na formalną rehabilitację. Po powrocie podjął w marcu 1957 pracę w Pol. Akad. Nauk w Warszawie. Trafił do Ośrodka Rozpowsz. Wydaw. Nauk., wkrótce (1958) został kierownikiem Działu Administracyjnego, a od 1 I 1960 – z-cą kierownika Ośrodka. W ORWN pracował do 31 III 1969, objął stanowisko (I IV tr.) gł. specjalisty ds. b-tek w Biurze Wydaw. i B-tek PAN. Pracował tam do 31 VIII 1975. W tym czasie uzyskał doktorat (1975) na Wydz. Filolog. Uniw. Łódzkiego. Wkrótce otrzymał tytuł bibliotekarza dypl., 1 IX 1975 został dyrektorem B-ki PAN w Warszawie, jako st. kustosz dypl. kierował nią do 31 III 1981. Był to znaczący okres w jego karierze zaw., B-ka w końcu 1975 uzyskała nowy statut, a w 1979 doprowadził do zmian w strukturze organizacyjnej. W tym okresie był bardzo aktywny zawodowo. W 1971 miał znaczący udział w podjęciu kooperacji na odcinku wydawniczym pomiędzy PAN a Stow. Bibliotekarzy Pol. (m.in. wspólne wydawanie od 1972 „Przeglądu Bibliotecznego”). Za jego kadencji podjęto w B-ce PAN prace nad nowymi przepisami katalogowania. W 1973 uczestniczył w pracach II Kongresu Nauki Pol. jako sekretarz Podsekcji Dokumentacji i Informacji Nauk. w Sekcji XVII: Nauk historycznych. Nauk o literaturze, języku i sztuce. Do SBP wstąpił w 1970 (od 1958 należał do Stow. Księgarzy Pol.). Jego aktywność, zaangażowanie w działalność SBP spowodowały, że wybrano go na sekretarza gen. ZG na Krajowym Zjeździe Delegatów w Kaliszu (1979). Była to krótka, ale znacząca kadencja, decydująca o przyszłości organizacji. Zmiany zachodzące wówczas w kraju miały silne reperkusje w środowisku bibliotekarskim, również w Stowarzyszeniu. W czasie VIII Zjazdu SBP (Poznań 26-27 IX 1980) doszło do burzliwej dyskusji na temat przeszłości i przyszłości śro-

dowiska oraz reprezentującej je organizacji. Ł. był wiodącą postacią w tej grupie działaczy SBP, którzy dążyli do utrzymania jego istnienia jako organizacji fachowej i naukowej. Zjazd Delegatów SBP w maju 1981 wybrał nowe władze, ale udało się zachować organizację, utrzymać jej charakter i pozycję, co było w znacznym stopniu zasługą Ł., który konsekwentnie dążył do ratowania SBP. Wszedł do Komisji Wydawniczej Stow., w okresie działalności zaw. uczestniczył w wielu gremiach profesjonalnych, nauk. i społecznych. W 1978-81 był członkiem Państw. Rady Bibliot. (członek prezydium, przew. sekcji ds. Zbiorów, członek sekcji ds. Informacji Naukowej). Działał w Radzie Nauk. B-ki PAN (1975-89), Archiwum PAN i OIN PAN, Komitecie Naukoznawstwa PAN (1978-81), Radzie Koordynacyjnej SINS w CİNTE. W działalności nauk. specjalizował się w problemach bibliotekozn. naukowego, informacji nauk. i edytorstwa. Opublikował m.in. *Biblioteki naukowe* (Wr. 1980) i *Biblioteki Polskiej Akademii Nauk: zarys kształtowania sieci i stan aktualny* (Wr. 1973). Współredagował *Materiały i dokumenty do dziejów nauki polskiej w czasie II wojny światowej [Cz.] 1-3* (Wr. 1980-87). Był redaktorem nauk. *Słownika polskich towarzystw naukowych* (Wr. 1978-82 t. 1, 3). Przez długi czas był członkiem Komitetu Red. (1972-77), Redakcji (1978-85) i Rady Red. (1978-90) „Przeglądu Bibliotecznego”. Na swym koncie ma również wiele tłumaczeń. Za swe zasługi i osiągnięcia wyróżniony licznymi odznaczeniami cywilnymi i wojskowymi (krajowymi i Rządu Pol. na uchodźstwie): Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980), Krzyżem Virtuti Militari V kl. (1974), Krzyżem Walecznych (1967), Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1967), Medalem Wojska Pol. (1948), Krzyżem AK (1972, 1988). Otrzymał też Złotą Odznakę Honorową „Za zasługi dla Warszawy” (1973), Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury” (1975), Honorową Odznakę SBP.

Życie Warszawy 6 V 2000 (nekr.); Wywiad z drem L.Ł. (przepr. i oprac. B. Sordyłowa, R. Steczowicz). – Prz. Bibl. 1995 z. 2 s. 122-141; R. Steczowicz: Życiorys dra L.Ł. – Tamże 1995 z. 2 s. 141-145; B. Sordyłowa: L.Ł. (1915-2000). – Tamże 2000 z. 1/2 s. 109-115; A. Jopkiewicz: L.Ł. (2 IX 1915 – 3 V 2000). – Bibliotekarz 2000 nr 11 s. 21-23; Tenże: L.Ł. (1915-2000). [W:] Zasługi dla Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. W. 2005 (z fot.).

Andrzej Jopkiewicz

M

MAJOREK ALEKSANDER (9 VII 1912 Gniezno – 9 VII 1991 Koszalin) porucznik Wojska Polskiego, bibliotekarz. W 1932 ukończył Korpus Kadetów. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939. Jako jeńiec oflagu II c w Woldenbergu (obecnie Dobiegniew) prowadził b-kę obozową. W kwietniu 1945 przyjechał do Białogardu, gdzie pełnił obowiązki naczelnika Pol. Urzędu Repatriacyjnego (PUR). W 1948 zorganizował B-kę Powiatową w Białogardzie. W 1950 zorganizował Woj. B-kę Publ. początkowo mieszczącą się w Białogardzie, w 1955 przeniesioną do Koszalina; był jej wieloletnim dyrektorem. Jego zasługą było stworzenie koncepcji nowego gmachu Woj. i Miej. B-ki Publ. w Koszalinie i realizacja tego projektu. Efektem jego zabiegów było także powstanie w Koszalinie w 1960 punktu konsultacyjnego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie. W 1963 uzyskał dyplom mgr bibliotekozn. na Uniw. Wrocławskim. Był członkiem kolegium red. *Bibliografii Pomorza Zachodniego* oraz redakcji kwart. „Bibliotekarz Zachodniopomorski”. Zapisał się w historii koszalińskiego bibliotekarstwa jako postać wybitna. Zasłużył się też dla Koszalina. M. przez wiele lat był czynnym działaczem organizacji i tow. nauk., m.in. Stronnictwa Demokratycznego, Stow. Bibliotekarzy Pol., Tow. Wiedzy Powszechnej, Tow. Przyjaciół Pamiętnikarstwa. Był długoletnim radnym Pow., a nast. Woj. Rady Narodowej. Opublikował wiele artykułów w prasie lokalnej i periodykach fachowych. Pozostawił opracowania dot. bibliotekarstwa na Ziemi Koszalińskiej, m.in. *20 lat działalności bibliotek publicznych na wsi w województwie koszalińskim* („Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1969 nr 3-4 s. 73-90), *XXV-lecie bibliotek publicznych województwa koszalińskiego (1948-1972)* (tamże 1972 nr 4 s. 77-161). Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką Popularyzatora Wiedzy Powszechnej, Odznaką Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” oraz „Za zasługi w rozwoju województwa koszalińskiego”.

Sylwetki pracowników bibliotek publicznych pracujących ponad 20 lat – czynnych zawodowo oraz tych pracowników, którzy przeszli na emerytury i renty w województwie koszalińskim w latach 1945-1972. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1972 nr 2-3 s. 56-57 (z fot.); Sylwetki pracowników bibliotek publicznych województwa koszalińskiego. – Tamże 1975 nr 4 s. 45-46.

Regina Bogacka

MAKOWSKA WIESŁAWA BLANKA (20 IX 1915 Warszawa – 8 I 1998 tamże) bibliotekarka. W 1933 ukończyła Gimn. Żeńskie Janiny Tymińskiej w Warszawie i rozpoczęła studia w Wyższej Szkole Dziennikarskiej, polonistykę na Uniw. Warsz. i naukę w klasie fortepianu Wyższej Szkoły Muzycz. im. F. Chopina. Polonistykę nie ukończyła, w 1937 ukończyła studia dziennikarskie, podczas których współpracowała z pismami kobiecymi, zaś w czasie okupacji – z prasą podziemną; była też zatrudniona w prywatnej firmie handlowej. We wrześniu 1945 zgłosiła się do pracy w Sekcji B-tek Dziecięcych B-ki Publ. m.st. Warszawy. Po okresie szkolenia, objęła w 1946 Czytelnię dla Dzieci i Młodzieży nr IV przy ul. Wileńskiej nr 13 (później przy ul. Skoczylasa nr 9 i Kijowskiej nr 11), gdzie pracowała do przejścia na emeryturę w 1975. Placówkę M. organizowała od podstaw, w mieście zniszczonym w czasie wojny, w dzielnicy robotniczej Praga Północ. Propagowała i realizowała formy pracy z młodym czytelnikiem, zgodnie z koncepcją bibliotekarstwa dziecięcego ***M. Gutry i ***B. Groniowskiej – swych przełożonych. Organizowała wieczory bajek i głośnego czytania, pogadanki, spotkania z autorami, konkursy, wystawy, koła zainteresowań, teatryki, kabarety, seanse filmowe i spotkania muzyczne. Była inicjatorką jedynej w Warszawie Międzyszkolnej Drużyny Zuchowej z siedzibą w jej b-ce. Współpracowała m.in. z pobliskim Ogrodem Zoologicznym oraz z Uniw. Warsz. (pedagogika, bibliotekoznawstwo). Działała profesjonalnie, rozwijając czytelnictwo wśród dzieci i młodzieży. Prowadziła zajęcia metod. dla bibliotekarzy b-tek dziecięcych sieci publ. i szkolnej. Opublikowała drobne artykuły w „Poradniku Bibliotekarza”, napisała 5 rozdz. w poradniku metod. *W bibliotece dla dzieci* (W. 1965, 1972); były to *Aktyw biblioteczny, Pogadanki i odczyty, Dyskusje, Imprezy biblioteczne, Współpraca z rodzicami czytelników*.

B-ka Publ. Dzielnicy Warszawa – Praga Północ: Akta personalne; B-ka Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Jolanta Błaszczak

MALINOWSKI TADEUSZ (1 IX 1941 Nieśwież, woj. Nowogródek – 7 IV 1989 Gdańsk) bibliotekarz. Do Polski przybył wraz z rodziną jako repatriant na ziemie północne do Jordanowa. Po zdaniu w 1958 matury w Liceum Ogólnokształcącym w Gorzowie Wlkp. ukończył Studium Nauczycielskie w Poznaniu w 1960. W 1965 uzyskał magisterium w zakresie geografii na Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu. Już w trakcie studiów aktywnie pracował w kole nauk. geografów, publikował w prasie regionalnej i studenckiej. 1 IX 1965 rozpoczął pracę zaw. w Prezydium Pow. Rady Nar. w Świnoujściu. Jednocześnie zaangażował się w działalność regionalnego ruchu społeczno-kult., przygotowując prace z zakresu historii i turystyki regionalnej, później także z bibliotekarstwa. Na krótko związał się z Przedsiębiorstwem Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Odra” w Świnoujściu (1968-70), z którego odszedł 1 VI 1970 do Pow. i Miej. B-ki Publ. w Świnoujściu, obejmując funkcję jej kierownika. W 1972 ukończył dwuletni kurs dla pracowników b-tek publ. w Państ. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie, a w 1973 ukończył Podypl. Studium Bibliotekozn. na UAM w Poznaniu. Pełniąc obowiązki kierownika PiMBP w Świnoujściu, nadzorował pracę b-tek publ. powiatu wolińskiego. Był to okres ich rozwoju i wzrostu czytelnictwa. W 1972 zakończono remont kapitalny i modernizację budynku PiMBP, poszerzona została sieć filii, poprawiono warunki lokalowe placówek bibliotecznych. Od 1 IX 1975 M. został przeniesiony do pracy w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Szczecinie (obecnie Książnica Pomorska), w której pełnił funkcję instruktora w Dziale Inf. Naukowej. Uczestniczył w pracy zespołu nauk. B-ki, był wykładawcą w Policealnym Studium Bibliotekarskim Zaocznym (1975-80), publikował w „Bibliotekarzu Zachodniopomorskim”. Kontynuował dydaktykę bibliotekarską i działalność w Stow. Bibliotekarzy Pol. także po przejściu do Biura Wystaw Artyst. w Szczecinie, którym kierował od 1 VII 1978 do 31 I 1983. Od 1 II 1983 rozpoczął pracę w nowo powstałym wydawnictwie „Glob” jako kierownik redakcji książki popularnonaukowej. Czynn timer działał m.in. w Pol. Tow. Historycznym, Szczecińskim Tow. Kultury, Tow. Wiedzy Powszechnej. Otrzymał wiele odznaczeń, m.in. Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 40-lecia PRL, Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”, Odznakę Gryfa Pomorskiego.

W. Michnał, L. Milewska: Z żałobnej karty. T.M. 1941-1989. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1989 nr 2-3 s. 63-68 (z fot.).

Cecylia Judek

MARCINIAK JANINA (3 IX 1926 Sieradz – 5 V 2009 Warszawa) prasoznawca, bibliotekarka, bibliograf. Po ukończeniu szkoły powsz. (1938) zdała egzamin do Gimn. Pol. Macierzy Szkolnej. Uczyła się w szkole średniej na tajnych kompletach w Warszawie. Świadectwo dojrzałości otrzymała w Prywatnym Koedukacyjnym Gimn. i Liceum im. E. Massalskiego w Kielcach 1 VIII 1945. Od września 1945 studiowała na Wydz. Humanistycznym Państ. Pedagogium w Łodzi, które od paźdz. 1946 zostało przekształcone w Państ. Wyższą Szkołę Pedagogiczną. Dyplom ukończenia PWSP uzyskała w lipcu 1948. Od 1 IX do 30 XI 1948 była zatrudniona jako nauczycielka kontraktowa szkoły podst. w Łodzi. Od 1 XII 1948 do 29 II 1952 pracowała w B-ce Uniw. Łódzkiego w charakterze asystenta bibliotecznego. W 1952-57 miała przerwę w pracy zawodowej. W kwietniu 1955 przeniosła się do Warszawy i podjęła prace zlecone w Ośrodku Bibliografii i Dokumentacji PAN. 1 XII 1957 rozpoczęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy w Dziale Wydawnictw Periodycznych. W 1962-66 ukończyła studia na Wydz. Pedag. Uniw. Warszawskiego, uzyskując tytuł magistra pedagogiki. Od 1 VII 1968 do przejścia na emeryturę (31 VIII 1986) pełniła obowiązki kierownika Działu Wydawnictw Periodycznych. Wiedzę i doświadczenie wykorzystała przy porządkowaniu czasopism ocalałych z księgozbioru przedwojennego, wydobywając z nich bezcenne zbioryki czasopiśmiennictwa. Opracowała profil gromadzenia zbiorów, zabiegała o ich kompletność, szczególnie troską otaczała prasę warszawską. Zgromadziła dla B-ki zbiór prasy II obiegu z l. 80. Pod jej bezpośrednim nadzorem został rozbudowany warsztat informacyjny Czytelni Czasopism, umożliwiający profesjonalną obsługę czytelników. Szkołę młodych pracowników i studentów bibliotekozn. odbywających w B-ce praktyki. Drugim terenem jej zainteresowań zaw. była bibliografia z zakresu pedagogiki. Jest autorką *Bibliografii twórczości Adama Próchnika na łamach czasopism* (W: Adam Próchnik. *Wybór publicystyki*, W. 1971). M. w swym dorobku ma cenne pozycje bibliogr. publikowane na łamach kwart. „Przegląd Historyczno-

Oświatowy”, m.in.: *Bibliografia terenowych czasopism związkowych ZNSP i ZNP 1919-1939* (1968 nr 3), *Dzieje związkowego ruchu nauczycielskiego (na podstawie zawartości Przeglądu Hist.-Oświat.)* (1968 nr 1), *Bibliografia zawartości Przeglądu Historyczno-Oświatowego 1947-1977* (1978 nr 2) oraz ukazujące się systematycznie we wspomnianym kwart. *Prace z zakresu historii wychowania, szkolnictwa i myśli pedagogicznej w Polsce* (1970-78). Po przejściu na emeryturę pracowała do 31 III 2000 w niepełnym wymiarze czasu w Dziale Bibliografii Czasopism Warszawskich, gdzie jej wiedza i doświadczenie były przydatne przy opracowywaniu *Bibliografii Czasopism Warszawskich za lata 1579-1981* pod red. K. Zawadzkiego (miała swój udział przy tworzeniu t. 1-3). Odznaczona została Srebrnym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Złotą Honorową Odznaką „Za Zasługi dla Warszawy”.

Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Janina Jagielska

MARCINIAK RYSZARD (18 II 1939 Krotoszyn – 10 I 2009 Poznań) historyk, bibliotekarz. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Krotoszynie (1957) rozpoczął studia historyczne na Wydz. Filozoficzno-Historycznym Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu, uzyskując w 1962 stopień magistra historii, a w 1967 – stopień doktora nauk hum.; na tej uczelni w 1981 otrzymał stopień nauk doktora hab. nauk hum. w zakresie historii Polski. W czerwcu 2003 otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych. Po zakończeniu studiów z powodów polit. nie mógł podjąć pracy w Poznaniu. Został nauczycielem w Goleniowie k. Szczecina, gdzie uczył historii, języka pol. i przysposobienia wojsk. w Liceum Ogólnokształcącym i w Technikum Więziennym. Po powrocie do Poznania w 1963-64 pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej. W 1965 rozpoczął pracę w B-ce Kórnickiej PAN i odąd do końca życia pozostał w zawodzie bibliotekarza. W Kórniku po zdaniu egzaminu na bibliotekarza dypl. w 1968, przeszedł wszystkie stopnie bibliotekarskie, do st. kustosa dyplomowanego. Do 1976 pracował w Dziale Rękopisów, od tr. był kierownikiem Działu Gromadzenia, od 1 IX 1976 pełnił funkcję wicedyrektora B-ki Kórnickiej, kierując jej merytorycznymi działami. W Dziale

Rękopisów pracował przy inwentaryzacji i katalogowaniu materiałów źródłowych. Był inicjatorem i współautorem z J. Wiesiołowskim *Inwentarza rękopisów Biblioteki Kórnickiej* (z. 4, cz. I-II, Poznań 1983), z J. Wiesiołowskim i M. Muszyńskim *Katalogu rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w.* (Wr. 1971-85 t. 1-2). Refleksje nad metodologią opracowania materiałów rękopiśmiennych zawarł m.in. w pracach: z J. Wiesiołowskim *Rękopisy kórnickie warsztatem pracy naukowej (1826-1976)* („Pam. Biblioteki Kórnickiej” 1977 z. 13 s. 5-52), *Katalogowanie rękopisów staropolskich w Bibliotece Kórnickiej* (tamże 1982 z. 19 s. 213-223). Praca nad rękopisami kórnickimi zainspirowała M. do podjęcia studiów nad *Aktami Tomicianami*. Ich rezultatem była książka (praca habilitacyjna) *Acta Tomiciana w kulturze politycznej Polski okresu Odrodzenia* (W. 1983). W 1999 M. doprowadził do wydania kolejnego tomu *Aktów Tomicianów* (t. 18: A.D. 1536. Collegerunt A. Wyczański et V. Urban. Supplevit et edidit R. Marciniak). M. brał udział w pracach nad historią B-ki Kórnickiej z okazji jej 150-lecia w 1976. Stał na czele zespołu, który opracował program prac związanych z historią B-ki Kórnickiej. Ogłosił z A. Mężyńskim *Biblioteka Kórnicka – zarys historii (1826-1976)* („Studia o Książce” 1977 t. 7 s. 3-31). W styczniu 1980 objął funkcję dyrektora B-ki Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk i pozostał na tym stanowisku do śmierci. Położył nacisk na nauk. opracowanie rękopisów, starych druków i kartografii. M. napisał wstęp i oprac. indeks do *Katalogu starych druków Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk: polonica XVI wieku* (oprac. E. Stelmaszczyk, 1991). Ukoronowaniem jego starań była publikacja *Inwentarz rękopisów Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (sygn. 1-1950)* (oprac. B. Olejniczak i J. Pietrowicz, 2008), którą opatrzył wstępem. Przejął archiwum PTPN i doprowadził do jego uporządkowania. W 1986 wprowadził nowatorską wówczas autorską metodę komputerowej rejestracji sygnatur wypożyczonych książek. W 1996 był jednym z inicjatorów powołania Pozn. Fundacji B-tek Nauk., a potem kierował wdrażaniem w B-ce PTPN systemu Horizon. Od 1980 angażował się w prace PTPN i pełnił kolejno funkcje: 1978-84 – sekretarza Komisji Hist., 1990-96 – z-cy sekretarza generalnego, 1996-2005 – skarbnika i członka Zarządu. Autor publikacji dot. PTPN, m.in. *Prezesa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk* (Poznań 1998).

PTPN nadało mu w 2007 godność członka honorowego. Jako historyk przywiązywał dużą wagę do badań regionalnych, dot. przeważnie historii Wielkopolski. Pod jego kierunkiem doprowadzono do końca (1995) kompendium bibliogr. – *Bibliografię historii Wielkopolski* (t. 2 z. 6-8). Od 1988 prowadził działalność dydaktyczną w wymiarze pół etatu w Zakł. Biblioteczno- i Dokumentacji przy Inst. Filologii Pol. i Klasycznej UAM w Poznaniu. W 1995, po zamknięciu Zakładu, podjął na stanowisku prof. nadzw. zajęcia z nauk pomocniczych filologii pol. oraz wykłady z dziejów kultury pol. do początku XX wieku w Zakł. Nauk Pomocniczych i Edytorstwa w Inst. Filologii Pol., które prowadził do września 2005. M. był członkiem NSZZ „Solidarność” od momentu jej powstania w 1980, członkiem zespołu ekspertów do spraw b-tek i czytelnictwa przy Ministrze Kultury i Sztuki od 1990. Za dorobek nauk., a zwł. zainteresowanie historią Wielkopolski, M. otrzymał nagrodę im. Andrzeja Wojtkowskiego (2002). W 1999 został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz medalem „W dowód uznania” Stow. Bibliotekarzy Pol., pośmiertnie uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

A. Mężczyński, J. Wiesiołowski: R.M. – bibliotekarz i historyk doskonały. – *Rocz. Bibl.* 2010 R. 54 s. 173-190 // B-ka Kórnicka PAN: Akta personalne; B-ka PTPN Poznań: Akta personalne.

Andrzej Mężczyński

MARKS TADEUSZ (4 II 1939 Toruń – 20 IV 1996 Kamień Pomorski) regionalista, historyk, bibliotekarz. Już w 17. roku życia, zmuszony trudną sytuacją materialną, podjął pracę w Dziale Udostępniania Zbiorów Książnicy Miejskiej w Toruniu. Pracując, ukończył szkołę średnią, a w 1976 uzyskał tytuł magistra historii na Wydz. Humanistycznym Uniw. Mikołaja Kopernika. Po krótkim, kilkumiesięcznym okresie zatrudnienia w Toruńskiej Pracowni Konserwacji Zabytków, w 1966-72 pracował na UMK. Od 1 IV 1972 związał się z Kamieniem Pomorskim, obejmując tam funkcję kierownika Pow. i Miejskiej B-ki Publicznej. Zajął się zarówno modernizacją budynku b-ki, jak i rozwojem merytorycznej działalności. Otwarty został dział muzyczny, rozpoczęto gromadzenie płyt analogowych, kaset magnetofonowych z „książką mówioną”, płyty kompaktowych i kaset wideo oraz zakupiono sprzęt do ich odtwarzania. M. kładł duży nacisk na uzupełnianie księgozbioru, zwłaszcza popu-

larnonauk., znacznie poszerzając zasoby b-ki. Dzięki jego przedsiębiorczości w zabytkowym budynku tzw. kanonii, przeznaczonej do rozbioru, po kapitalnym remoncie (1983-86) został utworzony w maju 1986 nowy oddział dla dzieci. W celu poszerzenia wiedzy bibliotekarskiej, wymiany doświadczeń, zapoznania się z pracą innych b-tek, organizował wyjazdy krajowe i zagr. pracowników. Zainteresowany środowiskiem lokalnym aktywnie działał od 1965 w Stronnictwie Demokrat., pełniąc społ. przez kilka kadencji funkcję przewodniczącego Miejskiego Komitetu SD w Kamieniu Pomorskim. Od 1976 działał jako Społ. Opiekun Zabytków, współpracował też z Tow. Wiedzy Powszechnej i Tow. Krzewienia Kultury Świeckiej, szczególnie zaangażował się w pracę Tow. Miłośników Ziemi Kamińskiej. Z powodu choroby przerwał pracę zawodową od lipca 1990. Nadal interesował się sprawami b-ki i jej pracowników. Za pracę zawodową otrzymał m.in. Srebrny Krzyż Zasługi (1981), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1982), Odznakę Gryfa Pomorskiego (1986), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1987), Odznakę „Zasłużony Działacz SD” (1988) oraz Medal za Wybitne Zasługi dla Festiwalu Muzyki Organowej i Kameralnej w Kamieniu Pomorskim (1989).

H. Zwolska: Z żałobnej karty. T.M. (1939-1996) – bibliotekarz i działacz kamiński. – *Bibliotekarz Zachodniopom.* 1996 nr 4 s. 54-55.

Cecylia Judek

MARTYNKIN JAN (21 VI 1907 Petersburg – 4 XI 1982 Warszawa) działacz społeczny, księgarz. Początkową naukę pobierał w Rosji. W 1923 przeprowadził się do Wilna. Złe warunki materialne zmusiły go do pracy zarobkowej. Pracując, uczył się na Kursach Maturalnych Stow. Urzędników Państwowych. W 1927 przeniósł się do Warszawy. Jako pracownik księgarski, w 1930-32 uczęszczał na Dwuletnie Kursy Księgarskie zorganizowane przez Zw. Księgarzy Pol., gdzie uzyskał wykształcenie średnie ogólnokształcące. Posiadał znajomość języków: niemieckiego i rosyjskiego. Pracę zawodową rozpoczął 20 IV 1923 w księgarni Wacława Makowskiego w Wilnie (ul. Świętojańska) jako praktykant księgarski. Po odbyciu 3-letniej praktyki (IV 1927) podjął pracę w hurtowni firmy „Dom Książki Polskiej” w Warszawie (pl. Trzech Krzyży 8), gdzie pracował na stanowisku kierownika ekspedycji do 1935. W tym czasie (1928-30) odbył czynną

służbę wojsk. w 15 pułku piechoty w Dęblinie. Od X 1935 pracował w księgarni wydawniczej Trzaska, Evert i Michalski (ul. Marszałkowska 51) jako kierownik działu rachunków otwartych (sprzedaż ratalna). W grudniu 1937 przeniósł się do warsz. oddziału lwowskiej firmy wydawniczej „Książnica-Atlas” S.A. na stanowisko kierownika hurtu. Pracował tam do wybuchu Powstania Warszawskiego. Brał udział w walkach we wrześniu 1939 w dywizjonie rozpoznawczym Warsz. Brygady Pancerno-Motorowej. Podczas okupacji hitlerowskiej uczestniczył w konspiracji. Od I 1940 był w szeregach Zw. Walki Zbrojnej, a później Armii Krajowej (pseud. „Bohun”). W 1941-42 był wykładowcą-instruktorem nauki o broni i amunicji w tajnej szkole podchorążych AK. Od 1943 pełnił funkcję dowódcy kompanii. Od I 1944 brał udział w Powstaniu Warsz. dowodząc w randze podporucznika II kompanią Zgrupowania „Bartkiewicz”. Po upadku powstania wywieziony z Warszawy przebywał w niewoli w oflagach: Fallingsbostel, Bergen-Belsen, Grossborn, Sandbostel, Lubeka. Po powrocie z niewoli we wrześniu 1945 został prokurentem powojennej firmy wydawniczej „Książnica Atlas” w Warszawie. Rozpoczął akcję wysyłkową książek w prywatnym mieszkaniu. Wspólnie z dyr. *J. Piątkiem przyczynił się do rozwoju działalności tej firmy i odbudowania lokalu w al. Jerozolimskich. Pracował tam do likwidacji firmy w lutym 1951. Następnie przez 7 miesięcy był kierownikiem introligatorni w Spółdz. Instytucie Wydaw. „Kraj” (ul. Szpitalna 5). W okresie od paźdz. 1951 do maja 1954 pracował w dziale handlowym i propagandy Pol. Wydawnictw Gospodarczych „Polgos” (ul. Niecała 4a), jako st. referent. W 1954-59 był zatrudniony w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Nauk. Pol. Akad. Nauk, w Pałacu Kultury i Nauki, początkowo na stanowisku kierownika sekcji, a następnie z-cy kierownika Wzorcowni-Księgarni. W 1959 otrzymał tytuł zaw. – st. księgarz. Od grudnia 1959 przeniósł się do P.P. „Dom Książki” i objął kierownictwo kolejno Zespołów: Księgarń Południe, „Oświata”, Księgarń Praskich. W marcu 1972 został wybrany na 4-letnią kadencję etatowego przew. Rady Zakładowej Zw. Zaw. Pracowników Książki, Prasy, Radia i Telewizji stołecznego „Domu Książki”. W marcu 1976 przeszedł na emeryturę. W 1921-26 należał do Zw. Harcerstwa Polskiego. Był również członkiem Zw. Zaw. Pracowników Księgarskich (1936-39).

W tym samym czasie działał w Lidze Morskiej w Warszawie. Po wojnie (1945-50), jako członek Zarządu Oddziału Warszawskiego Pol. Tow. Tatrzańkiego, przyczynił się do jego reaktywowania. Od 1950 działał w Warszawskim Oddziale Pol. Tow. Krajoznawczego (przemianowanego na Pol. Tow. Turystyczno-Krajoznawcze) do końca swojego życia. Był przodownikiem turystyki górskiej i narciarskiej. W 1952-54 był przew. Komisji Narciarskiej PTTK. Od 1956 był członkiem Stow. Księgarzy Polskich. Działał w Gł. Komisji Rewizyjnej ZG SKP, a w 1964-66 pełnił funkcję przew. Zarządu Okręgu Warszawskiego SKP. W 1973 został Członkiem Honorowym Klubu Miłośników Historii Księgarstwa. Za pracę zaw., społ. i walkę za Ojczyznę otrzymał liczne odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Orderu Virtuti Militari, Krzyż Armii Krajowej, Krzyż Walecznych, Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal za Wojnę Obronną 1939 r., Warszawski Krzyż Powstańczy (1982), Odznakę Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, Odznakę „Wzorowy Księgarz” (1959), złotą Odznakę Zw. Zaw. Pracowników Książki, Prasy, Radia i Telewizji (1972), złoty Krzyż Zasługi za działalność na polu turystyki, złotą Odznakę Pol. Tow. Turystyczno-Krajoznawczego (1958), Odznakę „25 lat w PTTK” (1980), Odznakę Przyjaciela Dziecka (1973), Odznakę „Zasłużonego Działacza Ligi Obrony Kraju” (1976) i in.

F. Trzaska: Klub Miłośników Historii Księgarstwa – sylwetki członków. W. 2000 s. 58-59 (z fot.); Księgarz 1974 nr 1 s. 70-71; 1983 nr 3 s. 49-50 (z fot.); S. Dippel: O księgarzach, którzy przeminęli. Wr. 1976 s. 124, 154, 210-211, 231; T. Hussak: Byliśmy służbą społeczną... Olsztyn 2004 s. 100, 206, 207 // Arch. Państ. Przedsiębiorstwa „Dom Książki”: Akta personalne // Wspomnienia autora w arch. rodzinnym.

Krystyna Dołoszyńska

MATWIN STANISŁAW KOSTKA (20 XI 1906 w. Brzozowa, pow. Włoszczowa – 20 IV 1993 St. Andrews, Szkocja) wojskowy, drukarz. W 1927 (17 IX) rozpoczął w Krakowie służbę wojskową. Zdał egzamin z 7 klas szkoły powsz. w Baranowiczach (1933), ukończył kursy: instruktorski telegrafii i narciarski w Szkole Pochorążych dla Podoficerów; był oficerem służby stałej. Uczestniczył w kampanii wrześniowej, nast. przez Rumunię przedostał się do Francji, gdzie służył w 2 Dywizji Strzelców Pieszych.

Internowany w Szwajcarii zbiegł, przedostał się do Wielkiej Brytanii i wstąpił do Pol. Sił Zbrojnych; służbę wojskową zakończył 27 VII 1948. W 1955 uruchomił w Szkocji pol. oficynę usługową pf. Matwin Printer and Litographer pod podwójnym adresem w Tayport (Fife, 72/76 Castle Street) gdzie miał warsztat i Dundee (69 Pitkerro Road), gdzie mieszkał. Przyjmował zamówienia edytorskie od autorów, stowarzyszeń i organizacji społ.-naukowych. Z okazji 600-lecia Uniw. Jagiell. M. wydał dwie edycje ang.-łac. i franc.-łac. dzieła *University of Cracow* (1966-67), był także członkiem Kom. Organizacyjnego obchodów jubileuszu UJ. Wytłoczył m.in.: *L. Koczy Józef Piłsudski wśród wodzów* (1967), tenże *Maria Skłodowska-Curie* (1968), tenże *Haste Ye Back To Scotland* (1977), S. Seliga, L. Koczy *Scotland and Poland* (1969), J.P. Dąbrowski *Sluga gmuśny* (1976). Wykonał wiele druków ulotnych np. prospekt M. Bohusza-Szyszko *Un Pheonene* (ok. 1972) na wystawę rys. i obrazów Ryszarda Wawro we Francji, czarno-biały 6-stronnicowy druk harmonijkowy ozdobiony fot. artysty i reprodukcjami prac; dla Pol. Misji Katol. dwukolorowe karnety okolicznościowe z kolorową reprodukcją wędrującego po Szkocji obrazu Matki Bożej Częstochowskiej (1963), dla ks. Wincentego Nagi-Drobiny karnety przeznaczone na okolicznościowe życzenia, dwujęz. dwukolorowe zaproszenia-karnety na uroczystość 25-lecia Stow. Pol. Kombatantów w Edynburgu (1971) i koncert galowy Chóru Męskiego „Echo” tamże (1975). W 1960 dla edynburskiej oficyny Tomar Publishers Antoniego Z. Herbicha, wydawcy wspomnień gen. S. Maczka *Od podwoły do czołga*, wykonał wielobarwną reprodukcję fotografii autora. Od ok. 1970 warsztatem kierowała córka Barbara Helena Malaczynska.

W.J. Podgórski: Zapomniana polska drukarnia w Szkocji. [W:] Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczno-biograficzne. Łódź (w druku).

Zespół redakcyjny

MAZOWIECKI BRONISŁAW (25 IX 1907 w. Posiadały k. Mińska Maz. – 29 XI 1997 Paryż) muzykolog, impresario artystyczny, księgarz, wydawca muzyczny. Po maturze w Państ. Seminarium Nauczycielskim w Siennicy, w 1926 rozpoczął pracę nauczyciela w Gimn. Ludwika Lorentza w Warszawie; pracował w szkołach na Wołyniu oraz w szkołach pol. w północnej

Francji i w Paryżu (1930-37). W 1937-39 pracował w paryskiej agencji pol. biura turystycznego „Orbis”. W sierpniu 1939 był zatrudniony w biurze Attache Wojskowego przy Ambasadzie RP w Paryżu; w listop. tr. był wolontariuszem przy armii pol. we Francji. W 1940-44 studiował w Institut Commercial Uniw. w Grenoble, uzyskując dyplom magistra nauk ekonomicznych. W 1944 zgłosił się do pracy przy delegaturze Min. Spraw Wojskowych Rządu Pol. na Uchodźstwie we Francji, biorąc udział w jego organizacji. Ukończył Szkołę Nauk Polit. w Paryżu (1946), w 1949 obronił tezę doktorską na wydz. prawa Uniw. Paryskiego. Około 1960 w Paryżu, przy ul. Cardinal Lemoine (później przeniesiona pod adres: 42 rue Monffetard) założył antykwariat i księgarnię wysyłkową *Librarie Bronislaw Mazowiecki* oraz agencję koncertową, które prowadził do początku l. 70. Handlował przede wszystkim książkami z Europy Środkowo-Wschodniej, zaopatrując w nie b-ki i instytucje franc., belgijskie i hiszp., a także odbiorców prywatnych. Dostarczał książki franc. do instytucji w Polsce. Znaczące dary przekazał do B-ki Uniw. w Toruniu. M. organizował występy muzyków i śpiewaków z Polski. Jako wydawca muzycz. rejestrował i wyd. nagrania pol. muzyków we Francji. W 1967 rozpoczął pracę w sekretariacie Międzynar. Stow. Wolności Kultury w Paryżu, gdzie współprac. z Konstantym A. Jeleńskim. W 1973 odszedł na emeryturę poświęcając się gromadzeniu książek muzycz., płyt i czasop. oraz dokumentów związanych z życiem Polaków we Francji. Zgromadził w Paryżu zbiór liczący ponad 100 tys. książek, które wraz z arch. trafiły do B-ki Uniw. w Toruniu (2000).

J. Winczakiewicz: Wspomnienie o B.M. – Arch. Emigracji 2000 z. 3 s. 260 // B-ka Uniw. M. Kopernika, Arch. Emigracji Toruń: Arch. B.M.

Miroslaw A. Supruniuk

MĄDRZYCKI ZBIGNIEW (22 XII 1929 k. Lwowa – 27 VI 2001 Łódź) specjalista w zakresie informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. W 1954 ukończył studia na Wydz. Włókienniczym Politechniki Łódzkiej, w 1965 – na Wydz. Ekon.-Socjologicznym Uniw. Łódzkiego. W 1977 otrzymał stopień doktora nauk ekon. w Inst. Organizacji i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej. Rozprawa doktorska została opublikowana w 1977 pt. *System wyszukiwa-*

nia informacji faktograficznej z dokumentów piśmienniczych na przykładzie tematycznym z zakresu ekonomiki przemysłu lekkiego. W 1964 zorganizował w Centr. Laboratorium Przemysłu Wełniarskiego w Łodzi Zakładowy Ośrodek Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. (INTE). W powstałym tamże w 1969 Ośrodku Ekonomiki, Normowania Pracy i Organizacji Przemysłu Lekkiego „EKORNO” był kierownikiem Pracowni Rozwoju Przemysłu podległej Zakł. Badań Ekon. (1969-72); w 1973-84 kierował blisko 20-osobowym Zakł. Działowej Informacji Ekon.-Organizacyjnej (Działowym Ośrodkiem INTE), któremu podlegały Pracownie Informacji Faktograficznej, Dokumentacyjnej oraz Wydawnictw z B-ką i sekcją poligraficzną. M. podjął nowatorskie prace nad systemem informacyjno-wyszukiwawczym dla inf. faktograficznej z zakresu ekonomiki przemysłu lekkiego. Celem opracowanego systemu było dostarczanie użytkownikom przemysłu opracowań analityczno-syntetycznych z zakresu rozwoju poszczególnych branż przemysłu lekkiego w wybranych krajach świata, jak również opracowywanie zestawień wskaźników w układzie porównań międzyraj., relacji, struktur i charakterystyk – z dokumentów piśmiennych krajowych i zagranicznych ogólnie dostępnych. M. do indeksowania informacji postanowił zastosować język bardzo elastyczny, stworzony ze słów kluczowych jako desyptorów ułożonych dziedzinowo i alfabetycznie. *Słownik haseł (głównych i szczegółowych)* (w pierwszej wersji systemu WTE-1 *Tablica kodów*) umożliwił bieżące rozszerzenie w miarę pojawiania się nowych pojęć. Od 1973 M. wprowadził dalszą modyfikację systemu określonego już mianem WTE-2, wydzielając rodzaje informacji faktograficznej z podziałem na inf. opisową (tekstową) oraz inf. liczbową. Zmodyfikowany za pomocą komputera typu ODRA 1305 system został wdrożony w „EKORNO” od 1975 jako „Zautomatyzowany system wyszukiwania informacji faktograficznej WTE-3”. W porozumieniu z Resortowym Ośrodkiem INTE od 1976 system ekon. informacji faktograficznej WTE-3 został wdrożony jako resortowy system RESFAKO-1. Działowy Ośrodek INTE w „EKORNO” pod kier. M. pełnił funkcję szkoleniową, koordynacyjną i eksploatacyjną systemu resortowego. W oparciu o zgromadzone zbiory inf. oraz wypracowaną przez M. metodykę Zakład Działowej Informacji Ekon.-Organizacyjnej w Ośrodku „EKORNO” opracował pod jego kier. szereg cennych opracowań

analityczno-syntetycznych i liczbowych przydatnych do prac związanych z przeobrażeniami w gospodarce Pol. i światowej, m.in. w pracach z zakresu strategii rozwojowych, przekształceń itp. Miały one również znaczenie edukacyjne dla kadr menedżerskich na wszystkich poziomach zarządzania w przemyśle lekkim. Był zatrudniony przy oprac. i wdrażaniu resortowego systemu upowszechniania usprawnień organizacyjnych w przemyśle lekkim RESORG. Brał udział w realizacji projektu SINTO (System Informacji Nauk., Technicznej i Organizacyjnej), kierował badaniami struktury i potrzeb zespołu użytkowników podsystemu inf. o przemyśle lekkim. M. zajmował się również działalnością dydak., prowadził zajęcia zlecone z zakresu inf. nauk. w Katedrze Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Uniw. Łódzkiego. W 1981-84 wypromował 16 magistrów. W wyniku choroby w 1984 przeszedł na rentę. W 1978-84 był członkiem red. kwart. „Przemysł Lekki”. Z zakresu inf. naukowej opublikował m.in.: *System informacyjno-wyszukiwawczy dla informacji faktograficznej przy zastosowaniu kart obrzeżnie perforowanych* („Przegląd Włókienniczy” 1973 nr 9-10 s. 459-462), *Stan i potrzeby informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej dla kadr kierowniczych* („Biul. EKORNO” 1974 nr 1/20 s. 79-87), *Próba podziału informacji ekonomicznej wg układu typologicznego* (Tamże 1974 nr 3/22 s. 62-71), *Przesłanki budowy systemów wyszukiwania informacji faktograficznej* („Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji APID” 1976 nr 3 s. 12-16), *Systemy wyszukiwania informacji faktograficznej (wybrane problemy)* (Zeszyt M15/IV/78 CİNTE, W. 1978), *System ekonomicznej informacji faktograficznej z zakresu przemysłu lekkiego* („Przemysł Lekki” 1979 nr 1 s. 40-45), *Zadania i realizacja SINTO na tle uchwał XII Plenum KC PZPR* („Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji APID” 1979 nr 2 s. 7-8), *Wyniki badań potrzeb użytkowników inte w wybranych gałęziach przemysłu* (Materiały inf. NOT 1979), *Problemy budowy języka informacyjnego dla systemów faktograficznych inte* („Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji APID” 1981 nr 4 s. 7-12), *Główne kierunki zastosowań informacji faktograficznej* (Tamże 1983 nr 2 s. 19-27). M. napisał także wiele opracowań tematycznych na potrzeby „EKORNO”, m.in. *System informacyjno-wyszukiwawczy WTE-1 przy zastosowaniu kart dwubrzoźnie perforowanych dla wskaźnikowej informacji techniczno-ekonomicznej* (1972), *Faktograficzny*

system informacyjno-wyszukiwawczy WTE-2 z zakresu piśmiennictwa ekonomiki przemysłu lekkiego (1974), *Dokumentacja organizacyjno-eksploatacyjna resortowego systemu informacji faktograficznej z dokumentów piśmienniczych RESFAKTO-1 z zakresu ekonomiki i organizacji przemysłu lekkiego* (1976), *Charakterystyka zespołu użytkowników podsystemu informacji o przemyśle lekkim w ramach systemu SINTO i badanie ich potrzeb* (cz. I-V, oprac. tematyczne „EKORNO” 1978). Ponadto wygłosił wiele referatów na kraj. i zagr. konferencjach i sympozjach nt. inf. naukowej, m.in. *Zastosowanie systemu informacyjno-wyszukiwawczego WTE-1 z kartami perforowanymi obrzeżnie w celu przygotowania informacji do podjęcia decyzji strategicznych, prognozowania i planowania rozwoju przemysłu lekkiego* (Symposium, Praga 1973). Za działalność zaw. otrzymał odznaczenia państwowe.

Zasłużeni dla rozwoju Polskiej Służby INTE 1950-1980. – Akt. Probl. Inf. i Dokum. 1980 nr 4 s. 33 // Arch. Państw. Łódź: Sprawozdania z działalności CBiPB „EKORNO” w Łodzi 1969-2002.

Dominique Grochowska

MENDYKOWA ALEKSANDRA z d. Bulara (25 II 1926 w. Kosocice, pow. krakowski – 9 IX 2000 Wrocław) redaktor, historyk książki, bibliograf. W czasie okupacji przebywała w Krakowie, gdzie ukończyła dwuletnią szkołę handl. i równocześnie uczęszczała na tajne komplety. Była członkiem Armii Krajowej. W 1946 przybyła do Jeleniej Góry i tu złożyła egzamin dojrzałości. W 1946 rozpoczęła studia na Uniw. Wrocławskim na Wydz. Humanistycznym w zakresie filologii ang., które przerwała w 1950 i podjęła pracę zarobkową, m.in. jako nauczycielka jęz. ang. w Liceum Spółdzielczym w Brzegu. W 1953 przeniosła się do Wrocławia. W 1956 (I IV) została przyjęta do B-ki Uniw., organizowała Studium Bibliotekozn. dla Pracujących, I IX 1956 otrzymała w Studium etat redaktora nauk.-technicznego. Od 1961 kierowała sekretariatem Studium. W 1962 (28 II) otrzymała tytuł magistra bibliotekozn. na Uniw. Wrocławskim na podstawie pracy *Drukarstwo legnickie do końca XVIII w.*, częściowo opublikowanej w postaci artykułów: *Dzieje legnickiej Sartoriany* (1964) i *Pierwsza typografia w Legnicy (1529-1532)* (1964). Badania nauk. M. dot. dziejów książki pol. na Śląsku, zwłaszcza w XVIII w. Opracowała 54 hasła osobowe i rzeczowe z zakresu historii

druk. i księg. śląskiego do *Encyklopedii wiedzy o książce* (1971). Od I X 1964 – 30 IX 1972 st. asystent, a od I X 1972 – 28 II 1973 wykładowca w Inst. (do 1969 Katedrze) Bibliotekozn. UW. W 1972 (10 X) otrzymała stopień doktora nauk hum. na podstawie rozprawy *Książka polska we Wrocławiu w XVIII w. Dzieje produkcji*, napisanej pod kier. →A. Knota, opublikowanej w wersji skróconej w 1975 przez Wyd. Ossolineum w serii „Biblioteka Wrocławska” (t. 16), która została wysoko oceniona, m.in. w licznych recenzjach. Opublikowała dwie książki w popularnonauk. serii „Książki o Książce”: *Kornowie* (1980) i *Dzieje książki polskiej na Śląsku* (1991). Drugim nurtem badań uprawianych przez M. była bibliografia w ujęciu hist. i współczesnym. Autorka skryptów, informatorów, przewodników metod. i podręczników z tej dziedziny opracowywanych gł. dla studentów zaocznych. Jej książka *Podstawy bibliografii* (1981, wyd. 2: 1986) zyskała rangę podręcznika ogólnokrajowego i jest to jedyne do dziś kompendium wiedzy bibliogr., przydatne dla wielu kierunków studiów, badań nauk. i praktyki. M. brała udział w pracach centralnie kierowanych w ramach problemu węzłowego CPBP 11.1 „Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja”, kierowała realizacją tematu „Efektywność społeczna ruchu wydawniczego w PRL a popularność polskich pisarzy współczesnych”. W 1964-72 była opiekunem Studium Zaocznego Bibliotekozn., a w 1972-87 jego kierownikiem. Od I III 1973 do 30 IX 1986 była adiunktem w Inst. Bibliotekozn., do 1994 pracowała jeszcze w Instytucie w niepełnym wymiarze godzin. Prowadziła seminaRIA magisterskie, wykłady i ćwiczenia z historii książki i b-tek oraz bibliografii. Wypromowała 86 magistrów bibliotekoznawstwa. W 1962-96 sprawowała funkcję sekretarza ogólnopol. czasopisma „Roczniki Biblioteczne”, któremu nadała kształt merytoryczny i wysoki poziom naukowy. Od 1965 współpracowała z Komisją Bibliotekozn. i Bibliografii Wrocł. Tow. Nauk., od 1981 była członkiem Rady Nauk. B-ki Zakładu Nar. im. Ossolińskich. W 1950-80 była członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol., w 1976-80 Stow. Bibliotekarzy Pol., od 1965 Tow. Przyjaciół Książki (dwie kadencje przewodniczyła Komisji Rewizyjnej). Otrzymała odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi (1975), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1983), Medal Komisji Edukacji Narodowej, Medal Centralnej Biblioteki Naukowej (1976), nagrody Rektora Uniw. Wrocławskiego i Ministerstwa

Nauki i Szkolnictwa Wyż. i Techniki. W 2001 Komisja Bibliologii i Bibliotekozn. WTN oraz Zakł. Teorii i Historii Książki Instytutu Bibliotekozn. UW. zorganizowały sesję nauk. poświęconą życiu i działalności M.

K. Małczyńska: A.M. – Roczn. Bibl. 2001 R. 45 s. 337-341 (z fot.) (nekr.); Bibliografia prac A.M. Zest. A. Jabłońska [dok. elektronicz.]. – Tryb dostępu: <http://www.ibi.uni.wroc.pl/bibl/nakt/b17.htm> (dostęp z dn. 10.09.2008) // Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne RK-120/1482; Uniw. Wrocław., Instytut Inf. Nauk. i Bibliotekozn.: A. Reszka: Doktor A.M. – próba monografii. Wr. 2003, praca mag., sygn. 2788 M/Z.

Bożena Koredczuk

MEYSZTOWICZ WALERIAN (24 VI 1893 Pojeście k. Poniewieża, Litwa – 29 V 1982 Rzym) ksiądz, historyk, wydawca. Uczył się w Carskim Liceum Aleksandryjskim na Wydz. Prawa Państw. i Cywilnego (1907-13) i w Hand.-Akademie w Wiedniu. Podczas I wojny świat. został wcielony do wojska rosyjskiego. W 1921 wstąpił do Seminarium Duch. w Wilnie. Po święceniach kapłańskich (1924) ukończył prawo kanoniczne w Papieskim Inst. Obojga Praw „Apolinaris” w Rzymie. Od 1932 był radcą ambasady Rzeczypospolitej Polskiej przy Watykanie, od 1937 profesorem Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. Po zakończeniu kampanii wrześniowej przebywał w Rzymie, nast. w Watykanie. Wraz z K. Lanckorońską założył i był prezesem Pol. Inst. Historycznego (1945), który rozpoczął działalność odczytową i wydawniczą. W ramach działalności teże placówki wydawano nauk. czasopismo „Antemurale” (30 t., 1954-82) oraz serie „Elementa ad Fontium Editiones” (75 t., 1960-87) i „Acta Nuntiatuariae Polonae” (od 1990), które stanowiły cenne materiały źródłowe dot. Polski. M. wydał w 1943 *Repertorium bibliographicum pro rebus polonicis Archivi Secreti Vaticani* (w wileńskich „Studiach Teologicznych” t. 11), które zawierało m.in. dokładny opis każdego działu arch. Watykańskiego. Na potrzeby *Encyklopedii Katolickiej* wyd. przez Katol. Uniw. Lubelski, opracował hasła o Arch. i B-ce Watykańskiej (t. 1 i 2). Opublikował również wspomnienia, kilkakrotnie wznawiane i uzupełniane (*Gawędy o czasach i ludziach*). Został odznaczony Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych II klasy oraz Medalem za Wilno.

Wielka Encyklop. PWN. T. 17. W. 2003; S. Gajewski: M.W. (1893-1982). [W:] Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce. T. 2.

Lub. 1994 s. 128-130; T. Krahel: M.W. (1893-1982). [W:] Słownik polskich teologów katolickich. T. 8. W. 1999 s. 387-390 (z bibliogr.); J. Kopic: Ks. W.M. (1893-1982) dyplomata, prawnik i historyk w służbie swojego kraju. [W:] Duchowieństwo polskie w świecie. Toruń 2002 s. 143-148.

Agata Walczak-Niewiadomska

MICHAŁOWSKI KORNEŁ (23 II 1923 Poznań – 27 III 1998 tamże) muzykolog, bibliograf, bibliotekarz. W 1939 ukończył Państw. Gimn. Męskie im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. W czasie okupacji pracował w teatrze operowym jako stolarz i występował jako statysta. W lutym 1945 zgłosił się do pracy w B-ce Uniw. A. Mickiewicza. Brał udział w scalaniu rozproszonego księgozbioru, a także w wyszukiwaniu i zabezpieczeniu zbiorów zrabowanych przez hitlerowców. W 1946 zdał państw. egzamin bibliotekarski. Równolegle w tr. rozpoczął studia w zakresie historii i muzykologii u prof. Adolfa Chybińskiego, które ukończył w 1951. W 1978 uzyskał w Uniw. Jagiellońskim stopień doktora na podst. rozprawy *Karol Szymanowski – katalog tematyczny dzieł i bibliografia*. W 1949-86 współpracował z Pol. Wydaw. Muzycznym w Krakowie w dziedzinie bibliografistyki. W 1950 zorganizował w B-ce UAM Pracownię Muzycz., którą kierował do 1981. Zgromadził w niej podstawowy muzykologiczny warsztat badawczy obejmujący wyniki systematycznej kwerendy książek, czasopism pol. i zagr. oraz bibliografii; baza bibliogr. licząca ok. 100 tys. fiszek (w 2008) jest najobszerniejszym pol. informatorium tego typu obejmującym dane z całego świata. Jednocześnie kierował in. oddziałami B-ki (m.in. egz. obowiązkowego i gromadzenia), a w 1981-84 pełnił funkcję wicedyrektora B-ki UAM. W 1986 (I IX) przeszedł na emeryturę. W 1973-88 prowadził zajęcia dydaktyczne i seminarium magisterskie w Zakł. Muzykologii UAM; prace powstałe pod jego kierunkiem to wzorcowo opracowane katalogi tematyczne. M. był wybitnym pol. bibliografem muzycz., twórcą podstawowych podręczników i pojęć z tej dziedziny: *Wprowadzenie do bibliografii muzycznej* (Kr. 1976), *Katalogi tematyczne. Historia i teoria* (Kr. 1980). Dzięki jego pracy pol. bibliogr. muzycz. zaliczana jest do najbardziej rozwiniętych i zaawansowanych w realizacji licznych międzynarod. programów badawczych (gł. RILM – Répertoire International de Littérature Musicale). Kontynuując i rozwijając projekty T. Strumiłły, M. sporządził *Corpus bibliographicum poloni-*

cum poświęcony gł. pol. piśmiennictwu muzycz. XVIII-XX w. Opracował i zredagował 32 tomy bibliogr. muzycz. (62255 poz.). Poza bibliogr. pol. piśmiennictwa muzycz. i zawartości czasopism muzycz. skupił się gł. na bibliogr. osobowych; przygotował prace dokumentacyjne największych pol. kompozytorów i muzykologów: Fryderyka Chopina, Mieczysława Karłowicza, Karola Szymanowskiego, Adolfa Chylińskiego, Witolda Lutosławskiego. Zestawił też szereg dyskografii. Po przejściu na emeryturę zajął się lokalną historią kultury muzycz. i recepcji muzyki w Poznaniu i Wielkopolsce. Należał m.in. do Stow. Bibliotekarzy Pol., Zw. Kompozytorów Pol. AIBM/IAML, Pol. Tow. Historycznego, Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk oraz towarzystw nauk.: im. F. Chopina, H. Wieniawskiego, K. Szymanowskiego. Był nagrodzony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1971), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985), otrzymał: Nagrodę Województwa Poznańskiego i m. Poznania (1972), Nagrodę Indywidualną Ministra Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki (1981), Nagrodę ZKP (1987), Nagrodę SBP w Poznaniu im. Andrzeja Wojtkowskiego (1996).

A. Laboga: K.M. – Kronika M. Poznań 1973 nr 1; K. Młynarz: K.M. Bibliotekarz – bibliograf – muzykolog. – Zesz. Muzycz. Pro Sinfoniki III stopnia 1970/71 nr 8; Tenże: Sylwetki poznańskich artystów. K.M. – Zesz. Muzycz. Pro Sinfoniki I stopnia 1979/80; Co słyszał? Mówi K.M. – Ruch Muzycz. 1984 nr 7; T. Przybylski: Jubileusz K.M. – Tamże 1993 nr 6; J. Tatarska: Corpus bibliographicum polonicum K.M. [W:] Homines, ars et scientia. Poznań 2000; K.M.: Spis publikacji za lata 1950-1964. [W:] Bibliografia publikacji pracowników UAM w Poznaniu 1945-1964. Poznań 1965 // A. Jazdon: Bibliografia prac K.M. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://free.art.pl/demusica/de_mus_4/04_17.html#7 [dostęp z dn. 1.03.2009].

Andrzej Jazdon

MICHEJDA FRANCISZEK (3 X 1848 Olbrachcice, Śląsk Cieszyński, obecnie Republika Czeska – 12 II 1921 w. Nawisie, Śląsk Cieszyński, obecnie Republika Czeska) pastor ewangelicki, działacz narodowy i społeczny, redaktor, wydał w c a . Uczył się w szkole ludowej w Olbrachcicach, w 1867 ukończył gimn. ewangelickie w Cieszynie. Studiował teologię ewangelicką w Wiedniu, naukę kontynuował w Lipsku i Jenie. W 1870 był wikarym w Bielsku oraz w zborze niem. w Brygidowie k. Stryja. W

1874 wrócił na Śląsk Cieszyński i do śmierci pracował w zborze w Nawisiu k. Jabłonkowa. Głównym celem działalności M. było związanie Kościoła ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim z polskością. Będąc uczniem (1863-64) założył kółko „Wzajemność”, w którym uczono się jęz. pol., jako student należał do pol. stow. „Ognisko” w Wiedniu. Aktywnie działał w cieszyńskich instytucjach nar., społ. i oświatowych, m.in.: Czytelni Ludowej, Tow. Rolniczym, Tow. Oszczędności i Zaliczek, Tow. Domu Nar., oraz pozaśląskich. Z inicjatywy M. powstało w Cieszynie w 1881 Tow. Ewangelickie Oświaty Lud., zajmujące się wydawaniem pol. książek. Od początku był jego sekretarzem, od 1903 – prezesem. Kształtował politykę wydaw. Tow., z wydanych wówczas książek wymienić należy *Kancjonał czyli Śpiewnik dla chrześcijan ewangelickich* ks. J. Heczki (Cieszyn ok. 1909), kalendarze ewangelickie i książki religijne. M. interesował się regionalnym piśmiennictwem śląskim i ewangelickim, jest autorem pierwszego w jęz. pol. oprac. życia i twórczości Jerzego Trzanowskiego z Cieszyna („Przyjaciół Ludu” 1891, przedr. w: J. Trzanowski *Modlitwy chrześcijańskie*, Cieszyn 1898). Na zjeździe literatów i dziennikarzy pol. we Lwowie w 1894 wygłosił referat *Piśmiennictwo i wydawnictwa ludowe na Śląsku austriackim (Pamiętnik zjazdu..., Lwów 1894)*. Z J. Badurą, B. Heczką, J. Pindórem, K. Michejdą przetłum. z niem. i wydał *Dra Marcina Lutra Postylę domową* (Cieszyn 1883). W 1883 zainicjował wydawanie „Kalendarza Górniczego”, który rozchodził się w wysokich nakładach wśród śląskich robotników, w 1876-78 wydawał pismo religijne „Ewangelik”, w 1885 utworzył pisma religijno-polit.: dwutyg. „Przyjaciół Ludu”, który szerzył wiadomości dot. zborów ewangelickich w Polsce i podtrzymywał kontakty z ewangelikami z innych zaborów, w 1909 został przekształcony w tyg. „Poseł Ewangelicki”; „Rolnik Śląski”, pismo poświęcone sprawom wsi rozpowszechniane także poza Śląskiem Cieszyńskim, które od 1908 stało się organem Tow. Rolniczego. Jako dod. do obu tytułów wydawał „Przegląd Polityczny” przekształcony w samodzielny tyg. Stronnictwa Nar., w 1906-09 dołączał do pism dod. „Przyjaciół Dzieci”. Był jednym z pomysłodawców wydawania w Cieszynie od 1892 „Miesięcznika Pedagogicznego” – poświęconego szkole i rodzinie. Z bratem Janem i K. Wróblewskim założył w Cieszynie Pol. Tow. Wydawnicze, które od 1906 wydawało m.in.

„Dziennik Cieszyński”. Utrzymywał kontakty z protestantami na Mazurach, współprac. z red. pism mazurskich „Gazetą Ludową” i „Gońcem Mazurskim”. Napisał wstęp i przyczynił się do wydania pracy J.K. Sembrzyckiego *Krótki przegląd literatury ewangelicko-polskiej Mazurów i Ślązaków od r. 1670* (Nawsie 1888). Udzielił pożyczki F. Pośpieszyńskiemu na zakup drukarni i księgarni w Ostródzie. Był także autorem broszur i artykułów nt. polit. aktywności ewangelików śląskich, równouprawnienia Polaków na Śląsku Cieszyńskim. M. był wybitnym kaznodzieją i wychowawcą całego pokolenia pastorów ewangelickich, od 1871 ogłaszał drukiem wiele swoich kazań. W Nawsiu organizował spotkania z wybitnymi ludźmi, m.in. H. Sienkiewiczem. W okresie I wojny świat. był m.in. z-cą prezesa komitetu ratunkowego dla ofiar wojny w Cieszynie, członkiem delegacji śląskiej Pol. Arch. Wojennego. Po 1918 walczył o pozostawienie Śląska Cieszyńskiego przy Polsce. Po wcieleniu części regionu do Czechosłowacji zabiegał o samodzielną organizację pol. zborów ewangelickich.

PSB (I. Homola); B. Snoch: Górnos Śląski leksykon biograficzny. Kat. 2004 s. 219; L. Miękina: Prekursorzy. Cieszyn 1988 s. 35, 54, 55, 64, 85, 112, 113, 122, 123, 129 (z fot.); R. Tomczyk: Sprawy Anny i Pawła. – Tyg. Powsz. 1959 nr 27 s. 1 // M.F. 1848-1921. [W:] Elektroniczny Słownik Biograficzny Śląska Cieszyńskiego [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://m3net3.kei.pl/cgi-bin/2/makwww.exe?B-M=01&IM=01&WI=MICHEJDA%7FFRANCISZEK%7F1822%7F1875&NU=02&DD=1> [dostęp z dn. 18.11.2009].

Magdalena Rzadkowska

MICHEJDA ZBIGNIEW (1 XI 1930 Katowice – 25 II 2001 Loughton, hrabstwo Essex, Anglia) inżynier elektronik, specjalista informacji naukowej. W czasie II wojny świat. chodził do szkoły powsz. w Ustroniu na Śląsku, w 1947 ukończył gimn. i liceum matematyczno-przyr. oraz średnią szkołę muzycz. w Cieszynie. W 1952 uzyskał dyplom na Wydz. Łączności Politechniki Gdańskiej. Od 1951 mieszkał w Warszawie; pracował w Przemysłowym Inst. Telekomunikacyjnym i wykładał w Państ. Wyższej Szkole Muzycznej studiując równocześnie na Wydz. Matematyki i Fizyki Uniw. Warszawskiego. W 1954-57 pracował w Inst. Bibliograf. B-ki Nar., w 1957-63 zorganizował i prowadził ośrodki informacji nauk.-technicznej w Inst. Tele- i Radiotechnicznym,

Zakł. Aparatów Matematycznych Pol. Akad. Nauk, Centrum Obliczeniowym PAN. Jako kierownik działu CO PAN postulował szkolenie kadr dokumentalistów i bibliotekarzy w zakresie informatyki w skali krajowej oraz podejmował prace badawcze istotne dla rozwoju informatyki w bibliotekarstwie. M. wiele prac prowadził równoległe, w 1959 był zaangażowany w prace zespołu powołanego przez Radę ds. Techniki przy Prezesie Rady Ministrów do oprac. projektu uchwały o organizacji krajowej sieci b-tek fachowych i ośrodków dokumentacji nauk.-technicznej w resortach techn.-gospodarczych. Pracował na kierowniczych stanowiskach w Centr. Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych (1963), Komitecie Nauki i Techniki (1963-65), Centr. Instytucie Inf. Nauk.-Technicznej i Ekon. (1963-67) oraz Przemysłowym Inst. Automatyki i Pomiarów (1967-71). W tym czasie brał także udział w pracach Komisji Gospodarki Importowanymi Czasopismami i Książkami przy KNiT. Od 1964 prowadził wykłady w zakresie metod dokumentacji i informacji w Katedrze Bibliotekoznawstwa, od 1968 był związany z Inst. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UW, gdzie prowadził wykłady w zakresie teorii i technik dokumentacji i informacji. Był inspiratorem i gł. promotorem utworzenia Podypl. Studium Informacji Nauk. UW, pierwszego w Polsce ośrodka interdyscyplinarnego tego typu, powstałego w 1968. W tr. powierzono M. oprac. jego założeń i programu, zorganizowanie i uruchomienie jego działalności dydaktycznej oraz oprac. programu Zespołu Badawczego Informacji Naukowej. Wspierał działalność Koła Nauk. Studentów Bibliotekozn. prowadzonego przez →M. Hilchena. W 1970 uczestniczył w pracach resortu oświaty i szkolnictwa wyższego nad tzw. Raportem Rektorów o stanie i potrzebach b-tek polskich. Został członkiem Zespołu ds. Światowego Systemu Informacji Nauk. UNESCO/UNISIST przy ONZ (1971), konsultantem utworzonego przez Min. Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki Państw. Systemu Informatycznego „Światowid” (1973). W 1974-76 kierował pozawydz. Pracownią Systemów Informacyjnych „Uniwers” UW. Od 1976 mieszkał w Anglii, pracował w Association of Special Libraries and Information Bureaux, nast. prowadził biuro brokerskie. Zainteresowania nauk. M. obejmowały teoret. i praktyczne zagadnienia informacji nauk., bibliotekarstwa i informatyki, klasyfikacji, systematyzacji, technik selekcji i przekładu maszynowego. Był w Polsce pionie-

rem komputeryzacji w zakresie bibliotekarstwa. Opublikował art. *Informacja naukowa – choroba wieku dziecięcego czy kryzys idei* („Podstawowe Problemy Współczesnej Techniki” 1972 t. 16 s. 279-286), brał udział w realizacji pracy *Ocena możliwości tworzenia automatycznych systemów informacyjnych* (1970). Prowadził działalność publicystyczną, pisał do prasy codz. i tyg. na temat historii, teorii i upowszechniania muzyki, postępów w technice, bibliotekozn. i b-tek nauk.; był recenzentem i opiniodawcą prac z zakresu informatyki. Tłumaczył z jęz. obcych prace o tematyce muzycznej i informatycznej. Wygłaszał wykłady dla pracowników informacji m.in. *Wiedza, nauka, informacja* (Kat. 1972), *Automatyka procesów informacyjnych – nadzieje i pułapki* (Poznań 1974), *Inżynierskie tendencje ewolucyjne bibliotekoznawstwa* (W. 1974). Był członkiem wielu zespołów ds. informacji nauk. i informatyki w instytucjach wiodących, uczestniczył w kraj. i zagr. kursach i konferencjach, w 1964 przebywał na stypendium w Wlk. Brytanii. W swoim domu w Loughton posiadał b-kę, w której gromadził kupowane w tamtejszych antykwariatach silesiaca, a także książki z zakresu dyplomacji pol. i spraw pol. za granicą. Część tej kolekcji, obejmująca ok. 100 tyt. książek, 15 tyt. czasopism, 20 rękopisów, gł. wydane na emigracji prace dot. Zaolzia i Śląska Cieszyńskiego oraz wybrane polonica, jak również książki i dokumenty dot. rodziny Michejdów, została przekazana Książnicy Cieszyńskiej i zapoczątkowała ustanowioną w 2003 Donację im. Z.M. Zawarto umowę z Książnicą Cieszyńską, na podstawie której z funduszu mają być finansowane zakupy druków, rękopisów i in. materiałów bibliot. traktujących o historii i kulturze Śląska Cieszyńskiego. W posiadaniu córki M. pozostały dzieła dot. filozofii, historii i kultury. M. był członkiem Zarządu Pol. Tow. Cybernetycznego, członkiem Pol. Zespołu ds. Federation Internationale de Documentation, współprac. ze Stow. Bibliotekarzy Polskich. Otrzymał nagrodę Komitetu Nauki i Techniki (1970).

B. Michejda-Pinno: Z.M. i jego działalność w początkach rozwoju informacji naukowej i informatyki w Polsce. [W:] *Od informacji naukowej do technologii społeczeństwa informacyjnego*. Red. B. Sosińska-Kalata i in. W. 2005 s. 15-27 (z fot.); R. Paś: *Innowator*. Tamże s. 29-31; M. Hilchen: *Gentelman*. Tamże s. 33-38; A. Uljasz: *Inżynier Z.M. (1930-2001)*. W służbie nauce i ludziom [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: [\[nie.pl/historia/hist28.php\]\(http://www.lublin.lutera-nie.pl/historia/hist28.php\) \[dostęp z dn. 20.11.2009\]; Z.M. \(1930-2001\) \[dok. elektron.\]. – Tryb dostępu: <http://www.kc-cieszyn.pl/donacja2/index.htm> \[dostęp z dn. 20.11.2009\] \(z fot.\); Donacja im. Z.M. \[dok. elektron.\]. – Tryb dostępu: <http://www.kc-cieszyn.pl/donacja2/index.htm> \[dostęp z dn. 20.11.2009\] // Inf. i materiały otrzymane od Barbary Michejdy-Pinno i Krzysztofa Szelonga.](http://www.lublin.lutera-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Magdalena Rzakdowska

MICHNIEWICZ WILHELM (22 VIII 1910 w. Bokacze, woj. wileńskie – 20 II 1981 Wrocław) nauczyciel, prawnik, bibliotekarz. W 1930 ukończył Państ. Seminarium Nauczycielskie im. Tomasza Zana w Wilnie, uzyskując dyplom nauczyciela szkół powszechnych. Przez 10 lat pracował w szkołach wiejskich powiatu wileńskiego. W okresie kampanii wrześniowej był powołany do Batalionu Obrony Nar.; w czasie okupacji niem. działał w konspiracji i wstąpił w szeregi Armii Krajowej. Brał udział w walkach o wyzwolenie Wilna (lipiec 1944), nast. został osadzony w obozie jenieckim NKWD dla internowanych Polaków w Riazaniu – Czerepowiec (ZSRR). W listop. 1947 wrócił do Polski i zamieszkał we Wrocławiu. W 1948-52 studiował prawo na Wydz. Prawno-Administracyjnym Uniw. Wrocławskiego, uzyskując magisterium. Pracę bibliot. rozpoczął 3 XII 1947. Pracował w B-ce Wyższej Szkoły Handl. we Wrocławiu, po jej upaństwowieniu w 1950 w Wyższej Szkole Ekon. (obecnie Uniw. Ekon. we Wrocławiu, w 1974-2008 Akad. Ekonomiczna). Przeszedł wszystkie szczeble stanowisk bibliot., od urzędnika poprzez referenta do st. kustosa dyplomowanego. Całe życie zaw. związany był z Oddz. Gromadzenia i Uzupelniania Zbiorów, pełniąc funkcję kierownika. Księgozbiór gromadził od podstaw. Opracował również księgozbiór niem. (26.126 t.), pochodzący ze zbiorów Industrie und Handelskammer in Breslau. W chwili jego odejścia na emeryturę 31 XII 1978 księgozbiór B-ki Gł. liczył 305 tys. wol. i był najbogatszą kolekcją ekon. na Dolnym Śląsku. Pracę bibliotekarza łączył z pracą nauczyciela. W 1949-53 pracował w Studium Pedagog. WSE na stanowisku młodszego asystenta, nast. wykładał w Katedrze Ekonomiki Przemysłu. Przez kilka lat prowadził zajęcia dydaktyczne z studentami Akad. Ekon. z zakresu informacji nauk.; w Studium Kulturalno-Ośw. i Bibliotekarskim we Wrocławiu prowadził zajęcia z przedmiotu „Ruch wydawniczy”. Od 1949 należał do Zw. Nauczycielstwa

Pol., gdzie pełnił funkcję sekretarza Rady Zakładowej ZNP. Pracował w Senackiej Komisji Bibliot., nast. w Radzie Bibliotecznej. Należał do Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. Doświadczenia i poglądy nt. gromadzenia księgozbioru w b-kach ekon. przedstawił w artykułach *Gromadzenie i uzupełnianie zbiorów w bibliotekach wyższych szkół ekonomicznych według stanu na dzień 31.12.1959 r.* („Roczniki Biblioteczne” 1962 z. 1-2 s. 219-243) oraz *Założenia do polityki gromadzenia dokumentów sieci bibliotek głównych wyższych szkół ekonomicznych* (W: *Organizacja informacji naukowej w zespole bibliotek specjalnych (na przykładzie polskich bibliotek ekonomicznych), materiały z sesji naukowej...* Poznań 1978 s. 95-101). Odnaczony był Srebrnym Krzyżem Zasługi (1956), Złotym Krzyżem Zasługi (1966), Złotą Odznaką ZNP (1971), Odznaką „Budowniczy Wrocławia” (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (przed 1974).

A. Kudelski: Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu. [W:] *Zarys rozwoju wrocławskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w latach 1946-1964*. Wr. 1965 s. 115-124; M. Kulewska: Wykaz pracowników Państwowego Pomaturalnego Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy... w latach 1960-2000. [W:] *Czterdziestolecie Państwowego Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy*. Wr. 2000 s. 114-127; E. Parzonka, E. Pieńkowska: Pierwsi bibliotekarze dyplomowani. [W:] *Ewolucja procesów bibliotecznych na tle dziejów Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*. Wr. 2007 s. 19-30.

Ewa Parzonka

MIELCARZEWICZ BARBARA (30 III 1907 Ostrów Wlkp. – 3 V 1988 Gdańsk) bibliotekarka. W 1913 rozpoczęła naukę w szkole niem. w Ostrowie Wlkp. (od 1920 Państw. Gimnazjum Żeńskie). W 1924 przeszła do 8 klasy Państw. Gimn. Męskiego, gdzie rok później uzyskała świadectwo dojrzałości. W 1925-33 odbyła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. w Poznaniu z zakresu filologii nowożytnej, specjalizując się w romanistyce i germanistyce. W 1931 była, jako stypendystka Ministerstwa Oświaty, słuchaczką kursu dla romanistów w Grenoble, natomiast w 1934 odbyła podróż nauk. po południowych Niemczech. Stopień magistra filozofii uzyskała w 1933 po przedstawieniu pracy *La peinture des milieux sociaux dans les romans de Marcel Proust*. W 1934 otrzymała

dyplom nauczyciela szkół średnich. W 1930 (15 V) rozpoczęła pracę nauczycielską w Gimn. Pol. Macierzy Szkolnej w Gdańsku, jako nauczycielka jęz. franc. i niem.; pozostała tam do wybuchu II wojny światowej. W 1930-39 udzielała się społecznie; jako członek Gminy Pol. Związku Polaków, wykładała m.in. na kursach jęz. pol. dla obywateli gdańskich narodowości polskiej. Pracowała w świetlicach Zw. Polaków przy organizowaniu imprez kult. oraz w Komendzie Gł. Gdańskiego Hufca Harcerek jako referent do spraw kulturalnych. Pracując na terenie Wolnego Miasta Gdańska przyczyniła się do krzewienia polskości. W uznaniu zasług otrzymała dyplom „Zasłużonego w Walce o Sprawę Polską w Wolnym Mieście Gdańsku” (1958). W 1934 uzyskała dyplom nauczyciela szkół średnich. Czas okupacji spędziła w Ostrowie Wlkp., pracując jako robotnica, a nast. pomoc biurowa w Aufbaugesellschaft. Zajmowała się także tajnym nauczaniem. Po zakończeniu działań wojennych wróciła do Gdańska (27 V 1945). Zgłosiła się do pracy i została przydzielona przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Gdańskiego do I Państw. Gimn. i Liceum w Gdańsku jako nauczycielka jęz. franc. i niemieckiego. Równocześnie od listop. tr. objęła funkcję lektora jęz. niem. w Wyższej Szkole Handlu Morskiego w Gdyni – z siedzibą w Sopocie (WSE Sopot). W 1947-49 pracowała też jako lektor jęz. niem. w Akad. Medycznej i Wyższej Szkole Pedagog. w Gdańsku. W 1950 odbyła ośmiomiesięczną praktykę bibliotekarską w B-ce Miejskiej w Gdańsku oraz uczestniczyła w kursie bibliotekarskim zorganizowanym przez Gdański Oddz. Zw. Bibliotekarzy Pol. Od 27 X do 26 XI 1955 odbyła praktykę międzybibliot. II stopnia w B-ce Jagiellońskiej w Krakowie. 15 IX 1950 podjęła pracę w B-ce Gł. Politechniki Gdańskiej, przechodząc kolejno wszystkie stopnie hierarchii bibliot., od szeregowego bibliotekarza do kierownika oddziału i wicedyrektora, które to stanowisko sprawowała od 1956. Od 1 XI 1957 – 30 IX 1973 (przejście na emeryturę) M. pełniła obowiązki dyrektora B-ki Gł. Politechniki Gdańskiej. W tym czasie uzyskała stopień bibliotekarza nauk. (1 IX 1951), nast. kustosa dypl. (1 IX 1961) oraz st. kustosa dypl. (1 V 1969). Do ważniejszych osiągnięć M. w okresie pełnienia funkcji dyrektora B-ki Gł. zaliczyć trzeba: rozbudowanie, poszerzenie i zróżnicowanie struktury B-ki, zorganizowanie 3 filii B-ki Gł., Czytelni Zbiorów Specjalnych i Pracowni Mikrofilmowej, rozbudowanie Oddz. Informacji Nauk. wraz z czytelnią. Jako członek

Zespołu Dyrektorów B-tek Szkół Wyższych M. współpracowała przy koncepcjach i opracowaniu ogólnouczelnianych inicjatyw jednolitego regulaminu udostępniania dla wszystkich uczelni wyższych Wybrzeża; zainicjowała i zorganizowała opracowanie Centr. Katalogu Czasopism Nauk. w b-tekach Trójmiasta. Przez wiele lat pełniła funkcję członka Komisji Państw. Egzaminu dla Bibliotekarzy Dyplomowanych. Swe doświadczenie i sugestie w zakresie kształcenia zaw. opublikowała w artykule: *Międzybiblioteczne kształcenie pracowników służby bibliotecznej. Zadania i kierunki rozwoju* („Życie Szkoły Wyższej” 1959, zesz. specjalny). Ponadto była autorką artykułu *Biblioteczne opracowanie norm PKN* („Przegląd Biblioteczny” 1955 R. XXIII s. 285-296). Opracowała *Bibliografię publikacji pracowników naukowych Politechniki Gdańskiej w okresie 1945-1955* (W: *Księga Pamiątkowa Politechniki Gdańskiej 1958*, Gdańsk 1958) oraz *Bibliografię publikacji pracowników naukowych Politechniki Gdańskiej za okres 1956-1960* (Gdańsk 1963). Podczas Sesji Naukowej X-lecia Politechniki Gdańskiej w 1955 wygłosiła referaty (nt. roli b-ki gł. uczelni wraz z M. Des Loges) oraz komunikaty specjalistyczne z zakresu opracowania druków zwartych i zbiorów specjalnych. Brała udział w opracowaniu planu badań nauk. oraz zbieraniu materiałów do *Instrukcji dla Bibliografii Ikonograficznej Architektury Polskiej*. M. jako językoznawca opublikowała również nast. prace: *Deutsche Grammatik* (Sopot 1946, skrypt), *Geld und Gut* (Sopot 1947, skrypt), *Schriftbriefverkehr (Theoretische und praktische Erwägungen aus der Handelskorrespondenz)* (Sopot 1948), *Schiffahrt und Seewesen* (Sopot 1948, skrypt). Za opracowanie pełnej dokumentacji prac opublikowanych przez nauczycieli akad. Politechniki Gdańskiej od 1945, otrzymała nagrodę III stopnia Min. Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Była autorką opracowania zamieszczonego w monografii *Gimn. Pol. w Gdańsku, dot. b-ki gimnazjalnej (Gimnazjum Polskie Macierzy Szkolnej w Gdańsku (1922-1939), cz. 2 Wr. 1989)*. W uznaniu pracy zaw. i działalności społ. została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1970), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1956), Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1956), Złotą Odznaką ZNP, Złotą Honorową Odznaką Stow. Bibliotekarzy Pol., Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury”, Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Gdańska” (1962) oraz Odznaką Honorową „Zasłużonego Ziemi Gdańskiej” (1970).

T. Kozłowska: B.M. [W:] W kręgu książki. Gdańsk 1988 s. 89-91; B. Mielcarzewicz: Biblioteka gimnazjalna. [W:] *Gimnazjum Polskie Macierzy Szkolnej w Gdańsku (1922-1939)*. Wr. 1989 cz. 2 s. 180-184 // Arch. Zakładowe B-ki Gł. Politechniki Gdańskiej: Akta personalne.

Jadwiga Blacharska

MIERZWA JAKUB (15 I 1920 Skała n/ Zbruczem – 15 X 1983 Nysa) księgarz. W 1939 ukończył szkołę handl. w Tarnopolu. Ochotnik w kampanii wrześniowej, nast. w oddziałach pol. we Francji, po jej kapitulacji w niewoli niemieckiej. Po wyzwoleniu, w 1945 zamieszkał w Otmuchowie, a w 1948 w Nysie. Początkowo pracował w fabryce świec, a od 1 X 1952 został kierownikiem nyskiej delegatury pow. Państw. Przedsiębiorstwa Kolportażu „Ruch”, zajmując się m.in. rozprowadzaniem książek i kontaktami z księgarzami. W lipcu 1957 przeszedł do Przedsiębiorstwa Państw. „Dom Książki” na stanowisko kierownika księgarni w Grodkowie. Szkolenie zaw. odbył u Józefa Rabięgi w księgarni w Brzegu. Od sierpnia tr. do pracy w księgarni przeszła także żona M., Oktawia. Chcąc rozpropagować w regionie czytelnictwo M. współpracował z miejscowymi b-kami i nauczycielami, zatrudniał również kilkunastu kolporterów (w tym 10-15 na wsi). Organizował w księgarni spotkania autorskie, a od 1965 zorganizował Klub Miłośników Książki, do którego należeli najaktywniejsi czytelnicy i który urządzał m.in. konkursy, wystawy, kiermasze książek. Do 1968 sprzedaż książek w księgarni w Grodkowie wzrosła 8-krotnie. W 1959 uzyskał maturę w Technikum Księgarskim w Krakowie, w 1962-67 studiował bibliotekozn. na Uniw. Wrocławskim, odbywając praktyki w B-ce Jagiell. (1965) i B-ce Nar. (1966). Pracę magisterską *Księgarstwo w województwie opolskim w latach 1945-1965* napisał pod kier. →A. Knota. Z powodu choroby, we wrześniu 1968 odszedł z księgarni. W pol. 1969 został zatrudniony ponownie, jako woj. st. instruktor księgarstwa na południową część woj. opolskiego. Zajmował się m.in. organizacją pracy i modernizacją księgarń. W 1973-74 był przew. woj. komisji konkursowej na najlepszą księgarnię, a w 1974-75 wykładowcą kursu bibliogr. dla księgarzy „Domu Książki” na Opolszczyźnie. W 1973 rozpoczął studia doktoranckie w Inst. Śląskim w Opolu, zakończone uzyskaniem tytułu doktora nauk hum. w 1976, na podstawie pracy *Księgarze śląscy 1475-1915*. W 1976 otrzymał czwartą nagrodę w konkur-

sie Zarządu Gł. Stow. Księgarzy Pol. na wspomnienia księgarskie za tekst *Życie z książką. Wspomnienia* (opublikowane w „Księgarzu” pt. *Mój księgarski i społeczny awans*). M. przeszedł na emeryturę w 1977. Przez cały czas pracy zaw. był bardzo aktywny społecznie – należał do PPR (a nast. PZPR) i ZBoWiD. W 1958-76 był członkiem Zarządu Okręgu SKP w Opolu oraz przew. Okręgowej Komisji Historycznej. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, odznaką 1000-lecia Państwa Pol., odznaką Grunwaldzką, „Zasłużonego Działacza Kultury”, a także Wzorowego Księgarza (wszystkich stopni) i Złotą Odznaką Honorową SKP.

Sztandar Młodych 1971 nr 3 s. 3, nr 40 s. 3; Tryb. Odrzańska 1976 nr 111 s. 4; Księgarstwo w XXV-leciu wyzwolonej Opolszczyzny. Opole 1970 s. 79, 140; J. Mierzwa: *Mój księgarski i społeczny awans.* – Księgarz 1979 R. 23 nr 1 s. 31-40; M. Bończyk: J.M. (1920-1983). – Tamże 1984 R. 28 nr 3 s. 16 // B-ka Nar., Zakł. Dokumentacji Księgozn. Arch. SKP: J. Mierzwa: *Życie z książką. Wspomnienia.* 1976, masz.; Arch. „Domu Książki” Opole: Akta personalne.

Marta Pękalska

MINCER FRANCISZEK BONAWENTURA (14 VII 1932 Warszawa – 3 VIII 2007 Mogilno) historyk, bibliotekarz, bibliotekoznawca. Jako kilkunastoletni chłopiec uczestniczył w Powstaniu Warsz., po jego upadku trafił do obozu przejściowego w Pruszkowie. Od września 1945 zamieszkał we Wrocławiu, gdzie skończył gimn. i liceum ogólnokształcące. W Uniw. Wrocławskim w 1955 zdobył tytuł magistra historii, pięć lat później obronił pracę doktorską, a w 1991 uzyskał habilitację. Odbył staże w Zentrales Staatsarchiv w Merseburgu oraz uniwersytetach: w Vechcie (filia Uniw. w Osnabrück, Niemcy), w Tilburgu (Holandia) i w Inst. Pedag. w Tarnopolu (Ukraina). Pracę zaw. rozpoczął w 1951 w B-ce Zakł. Nar. im. Ossolińskich, w której spędził cztery lata; przez pierwsze dwa był zatrudniony w Dziale Opracowania i Udostępniania Zbiorów, a nast. w Dziale Rękopisów B-ki Ossolineum. Należał do zespołu, który pod kier. dr Jadwigi Turkiej oprac. indeks do inwentarza rękopisów Ossolineum (wyd. drukiem). Od 1955 aspirant, a nast. adiunkt w Inst. Historii Uniw. Wrocławskiego oraz w Katedrze Historii Polski Wyższej Szkoły Pedag. w Opolu. W 1967 objął funkcję kierownika Regionalnej Pracowni Nauk.-Badawczej

Bydgoskiego Tow. Naukowego, z której zrezygnował w 1968 z powodów politycznych. Podjął pracę w Miejs. B-ce Publ. w Bydgoszczy jako bibliotekarz, a nast. st. bibliotekarz. Po ukończeniu studium bibliotekarskiego prowadzonego przez Państ. Ośrodek Kształcenia Kadr Bibliotekarskich, został kierownikiem Działu Zbiorów Specjalnych. Przed odejściem z b-ki awansował na kustosza służby bibliotecznej. Od 1 X 1975 był adiunktem w Zakł. Bibliotecz. i Informacji Nauk. Wyższej Szkoły Pedag. w Bydgoszczy. Prowadził zajęcia gł. z edytorstwa i historii książki. W 1988 przeniósł się do Wyższej Szkoły Pedag. w Zielonej Górze, gdzie pracował w Zakł. Historii Powszechnej i Polski do XVIII w., nast. kierował Zakł. Historii Starożytnej i Średniowiecznej oraz dwuletnim Studium Bibliotecz. i Informacji Naukowej. W 1994 wrócił do Bydgoszczy, został kierownikiem Katedry Bibliotecz. i Informacji Nauk. oraz kierownikiem Zakł. Naukoznawstwa, Bibliogr. i Informacji Nauk. WSP. Na emeryturę przeszedł w 2002 jako prof. nadzw. Akad. Bydgoskiej. Był autorem ponad 200 prac nauk. i popularnonauk.; z Ewą Galos oprac. *Skarbnicę pamięci. Pamiętnik lekarza króla Władysława IV Macieja Vorbek-Lettowa* (Wr. 1968, wznów. 2006); współaut. z Barbarą Janiszewską-Mincer rozprawy *Rzeczpospolita Polska a Prusy Książęce w latach 1598-1621. Sprawa sukcesji brandenburskiej* (W. 1988, nagrodzona jako „Książka Roku 1989” przez Oddział Woj. Stow. Autorów Pol. w Zielonej Górze). Opublikował *Dzieje Bydgoszczy do roku 1806* (Zielona Góra 1992), *Wybrane zagadnienia wydawnicze. Edytorstwo naukowe i ruch wydawniczy* (Bydgoszcz 1985), cztery rozdz. w *Historii Bydgoszczy. Tom I do roku 1920* (W.-Poznań 1991); był red. nauk. *Prac Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego* (Bydgoszcz 1968 t. 5). Współredagował „Kronikę Bydgoską” i „Kalendarz Bydgoski”, publikował art. i rec. w licznych czasop., m.in. „Kwartalniku Historycznym”, „Zapiskach Historycznych”, „Przeglądzie Historycznym”, „Rocznikach Bibliotecznych”. Był autorem biogramów (w tym w *Polskim Słowniku Biograficznym*), katalogów i informatorów bibliot., współaut. monografii miast oraz regionów, uczestnikiem krajowych i zagr. konf. nauk., promotorem 2. rozpraw doktorskich, wielu prac magisterskich i licencjackich. W 1976 był opiekunem Studenckiego Koła Nauk. Bibliotekoznawców WSP, w 1982 pełnomocnikiem rektora WSP

ds. Studenckich Kół Naukowych. W 1956-68 działał w Stronnictwie Demokratycznym (m.in.: wiceprzew. Centr. Komisji Młodzieżowej SD, czł. Prezydium Miejs. Komitetu SD we Wrocławiu, wiceprzew. Miejs. Komitetu SD w Opolu). Przewodniczył w 1998-2000 Sekcji Bibliotekozn. przy Centr. Ośrodku Metod. w Krakowie. Należał do Bydgoskiego Tow. Nauk., Toruńskiego Tow. Nauk., Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, Lubuskiego Tow. Nauk. (czł. Zarządu), Tow. Miłośników Miasta Bydgoszczy (przew. Sekcji Hist.-Oświat.), Tow. Wolnej Wszechnicy Pol. (wiceprezes Oddz. Woj. w Zielonej Górze), Stow. Autorów Pol., Tow. im. H. Sienkiewicza (wiceprezes Zarządu Gł.), Ligi Ochrony Przyrody (prezes Zarządu Okręgu LOP w Bydgoszczy, czł. Zarządu Głównego). Został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Polski i wyróżniony odznakami honorowymi: „Za zasługi dla miasta Bydgoszczy”, „Zasłużony Działacz Kultury”, „Zasłużony dla Ligi Ochrony Przyrody”. Był laureatem nagrody III stopnia Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, nagrody Stow. Autorów Pol. oraz Wydawnictwa „Epoka”.

K. Kwaśniewska, M. Rak: *Naukowcy Bydgoszczy. Słownik biograficzny* 1994. Bydgoszcz 1994 s. 121-122 (z fot.); K. Kwaśniewska: *Naukowcy Bydgoszczy. Słownik biograficzny* 1997. Bydgoszcz 1997 s. 179-180 (z fot.); R. Nowicki: *Profesor F.M. – Promocje Kujawsko-Pomorskie* 2003 R. 11 nr 8-10 s. 12-13 (z fot.); Tenże: *F.B.M.* (14 VII 1932 – 3 VIII 2007). – *Rocz. Bibl.* 2008 R. 52 s. 290-293; *Express Nakielski* 2007 R. 6 nr 185 (1566) s. XII (nekr.); *W służbie książki. Praca zbiorowa pod red. Z. Kropidłowskiego ofiarowana profesorowi doktorowi habilitowanemu F.M. w siedemdziesiąt rocznicę urodzin.* Bydgoszcz 2002 s. 5-10, 11-25 (z bibliogr., fot.).

Ryszard Nowicki

MIRZEJAN IRENA (15 XII 1926 Kamienna k. Włocławka – 16 X 2006 Wrocław) polonistka, działaczka oświatowa i społeczna, bibliotekarka. Studiowała polonistykę na Uniw. Wrocławskim, działała w akad. organizacjach naukowych. Pracę magisterską obroniła w 1949 z zakresu filologii polskiej. W lipcu 1949 rozpoczęła pracę w B-ce Uniw. we Wrocławiu jako bibliotekarz. Brała wówczas czynny udział w odzyskiwaniu i kompletowaniu księgozbioru. Od 1964 pozostawała na stanowisku kustosa, zajmując się gł. katalogowaniem poniemieckich czasopism. W 1971 objęła kierownictwo Oddz. Opracowania Wydaw. Ciągłych, spra-

wowała tę funkcję do odejścia na emeryturę w 1986. W 1987-94 współpracowała z B-ką Gł. Akad. Medycznej we Wrocławiu, katalogując poniemieckie zbiory czasop. medycznych. Prowadziła też działalność dydaktyczną, która obejmowała praktyczne szkolenia bibliotekarzy w zakresie katalogowania zbiorów oraz szkolenia pracowników innych b-tek uczelnianych w ramach praktyk awansowych. W 1980 przyczyniła się do powstania Zw. Zaw. „Solidarność” na terenie B-ki Uniw., miała swój aktywny wkład w wydawanie prasy podziemnej oraz jej kolportaż. Należała m.in. do Stow. Bibliotekarzy Pol. oraz Pol. Tow. Filologicznego. Była kilkakrotnie wyróżniana nagrodami rektorskimi, a także odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim.

Arch. Uniw. Wrocł.: Akta personalne; Arch. Akad. Med. im. Piastów Śląskich Wrocław: Akta personalne // Inf. rodziny; inf. Autorki.

Ewa Grabarska

MODELSKI TEOFIL EMIL (16 XI 1886 Lwów – 5 III 1967 Kraków) historyk, archiwista, bibliograf. W 1909 ukończył studia historyczne na Uniw. Lwowskim, uzyskując w tr. doktorat. Był uczniem m.in. *L. Finkla. Studia uzupełniał w Berlinie i Wiedniu, nast. uczył w gimn. lwowskich (1909-24), pracował w Archiwum Uniw. Lwowskiego (1909-18). Po habilitacji (1917) jako docent prowadził zajęcia na Uniw. Lwowskim (1917-24), był też szefem Zarządu Archiwalnego przy Dowództwie Okręgu Korpusu we Lwowie (1918-24). W 1924 po uzyskaniu tytułu prof. nadzw. objął katedrę historii powsz. na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. Redagował „Ateneum Wileńskie” (1929-30). W 1930 został prof. zwyczajnym i kierownikiem Katedry Historii Średniowiecznej Powsz., połączonej z Zakł. Nauk Pomocniczych Historii na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie, jednocześnie kierował arch. tejże uczelni, w 1933/34 był dziekanem Wydz. Humanistycznego. Działał w Pol. Tow. Historycznym, był jego sekretarzem, współred. i red. „Kwartalnika Historycznego” (1932-36). Na Uniw. pracował do czerwca 1941, po jego likwidacji przez Niemców utrzymywał się m.in. z korepetycji. M. nie przerwał badań naukowych. Współpracował z Marianem Tyrowiczem w zakresie bibliografii. Po wojnie podjął działalność dydaktyczną i organizacyjną na Uniw. Wrocławskim od 15 I 1946, był prof. historii średniowiecznej powsz., prodziekanem

i dziekanem Wydz. Humanistycznego (1945-50). Od 1946 pracował społ. w arch. uniwersyteckim. Negatywnie oceniony w okresie stalinowskim został przeniesiony na wcześniejszą emeryturę (16 IX 1950); w 1956 został reaktywowany do działalności dydaktycznej, ale już jej nie podjął. Pracował jako dyrektor Arch. Uniw. Wrocławskiego (1950-60). Ostatnie lata życia spędził w Krakowie. W 1906-14 współpracował z L. Finklem nad retrospektywną *Bibliografią historii polskiej*, przygotowując *Dodatek II* (Kr. 1914), zawierający publikacje dot. dziejów Polski od początku po kongres wiedeński, wydane 1901-10. Kontynuując dzieła *E. Barwińskiego, opracował *Bibliografię historii powszechnej* („Kwartalnik Historyczny” 1914 R. 28 s. 542-566) i wspólnie z H. Polaczkówną zestawiał *Bibliografię historii polskiej [za lata 1914/15]* (Tamże 1915 R. 29 s. 408-429). Przygotował *Bibliografię prac Ludwika Finkla* (Tamże 1932 R. 46 s. 260-275 i odb. Lwów 1932). W formie omówień bibliogr. scharakteryzował publikacje nauk. S. Zakrzewskiego (Tamże 1936 R. 50 s. 193-221 i odb. Lwów 1936) oraz kierunki badawcze Tow. Historycznego za 1914-24 (Tamże 1937 R. 51 s. 41-88 i odb. Lwów 1937). Recenzował wydawane spisy bibliograficzne. Uznany przez władze Pol. Tow. Historycznego za eksperta w dziedzinie bibliografii, opiniował i w 1933-36 sprawował nadzór merytoryczny nad reedycją *Bibliografii historii polskiej* L. Finkla, przygotowywaną przez Karola Małeczynskiego. Obok pracy w Pol. Tow. Historycznym był członkiem Tow. Nauk. we Lwowie, Tow. Przyjaciół Nauk w Wilnie, członkiem honorowym Tow. Przyjaciół Nauk w Przemysłu, współpracował z Pol. Akad. Umiejętności w Krakowie. Został odznaczony m.in. Orderem Polonia Restituta (1922), Krzyżem Obrony Lwowa, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

PSB (M. Haisig); Słownik historyków polskich. W. 1994 (K. Śreniowska); Sprawozdania Tow. Nauk. we Lwowie 1921 R. 1 s. 172-173 (życiorys, bibliogr.); Tamże 1933 R. 13 s. 21-211 (życiorys, bibliogr.); Życie Szkoły Wyższej 1967 nr 4 s. 160 (nekr.); M. Haisig; Profesor T.M. (1881-1967). – Acta Univ. Wratislaviensis. Historia 1980 t. 33 s. 5-10; W. Nowodworski; Bibliografia prac T.E.M. i piśmiennictwa o nim. – Tamże s. 11-21; J. Drozd; Dzieje Archiwum Uniwersyteckiego na tle historii Uniwersytetu Wrocławskiego. – Tamże 1974 t. 26 s. 31-43; M. Tyrowicz; Wspomnienia o życiu kulturalnym i obyczajowym Lwowa 1918-1939. Wr. 1991;

S. In g l o t; Wspomnienie o lwowskich historykach i Oddziale PTH we Lwowie. [W:] Polskie Towarzystwo Historyczne 1886-1986. Zbiór studiów i materiałów. Pod red. S.K. Kuczyńskiego. Wr. 1990 s. 213-219; T. Kondracki; Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1886-1986. Kalendarium. [W:] Tamże s. 295-334; T e n ż e; Wykaz działaczy szczebla centralnego Polskiego Towarzystwa Historycznego (Towarzystwa Historycznego) za okres 1886-1986. [W:] Tamże s. 337-341; T e n ż e; Niefortunna reedycja (prace nad reedycją *Bibliografii historii polskiej* Ludwika Finkla w latach 1928-1939). – Kwart. Hist. 1988 nr 2 s. 149-171; T e n ż e; Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1918-1939. Toruń 2006; J. Pisulińska; Doktoraty historyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza. [W:] Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. Pod red. J. Maternickiego. T. 1. Rzeszów 2004 s. 233-249; W. Bonosiuk; Losy historyków lwowskich – Polaków podczas II wojny światowej. [W:] Tamże. Pod red. J. Maternickiego, L. Zaskilniaka. T. 2. Rzeszów 2004 s. 401-412; T. Suleja; Uniwersytet Wrocławski w okresie centralizmu stalinowskiego 1950-1955. Wr. 1995; Szpalty z dziejów Uniwersytetu Wrocławskiego 1945-1947. Pod red. T. Suleji. Wr. 2005; A. Znajomski; Bibliografie osobowe historyków polskich. Lub. 2004; A. Nowak; Złote lata bibliografii polskiej. Ludwik Finkel i jego dzieło. Zarys monografii. W. 2007.

Artur Znajomski

MODL ERNEST JOHANN AUGUST (6 IV 1794 Poznań – 4 V 1860 Kalisz) pastor, właściciel księgozbioru. W 1819-20 był drugim proboszczem w Hernstadt na Śląsku, wcześniej krótko pełnił funkcję wicerektora w Rawiczu. W 1821 objął probostwo w Kaliszu, urząd ten pełnił do 1860. W 1828-60 sprawował funkcję Superintendenta Diecezji Kaliskiej oraz doradcy Konsystorza Kaliskiego. Ubiegał się w 1835 o stanowisko pierwszego pastora zboru ewangelicko-augsburskiego w Warszawie, wycofał się jednak z konkursu bez podania przyczyn. W 1827 zbiór swoich kazań pt. *Ciężar niebiańskiej filozofii*, które przedstawił warsz. konsystorzowi, opublikowany został w pracy zbiorowej stanowiącej śpiewnik dla wszystkich gmin ewangelickich. M. zgromadził w Kaliszu księgozbiór – jeden z największych prywatnych zbiorów w mieście w pierwszej poł. XIX w. – liczący 1455 wol. (724 tyt.) oraz 894 zeszyty różnych wydawnictw periodycznych (literackich, religijnych), gł. w języku niem., także pol., franc., łac., ang.; dominowała literatura piękna (z przewagą dzieł autorów niem.), filozofia (dzieła filozofów niem., starożytnych i średniowiecznych oraz franc.), historia (Niemiec i Europy), religia

i teologia (przede wszystkim książki związane z protestantyzmem) oraz prawo (gł. kościelne). Z in. dziedzin prezentowana była geografia, statystyka, historia sztuki i numizmatyka.

S. Przygodzki : Księgozbiór pastora A.M. w świetle notarialnego inwentarza pośmiertnego. – Zesz. Kaliskiego Tow. Przyjaciół Nauk 1998 nr 5 s. 109-117.

Ewa Andrysiak

MOŁODCÓWNA (Mołdcow) MARIA (3 XI 1919 Ługa, Rosja – 12 VI 2007 Toruń) bibliotekarka. Od 1922 mieszkała w Wilnie, gdzie w 1937 uzyskała maturę, nast. podjęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Stefana Batorego, które przerwała wojna. Pracując w czasie okupacji m.in. w niem. Urzędzie Pracy, wystawiała fałszywe dokumenty osobom, którym groziły prześladowania. Po wojnie osiedliła się w Inowrocławiu, gdzie została zatrudniona w Urzędzie Skarbowym. W 1946-47 była nauczycielką łaciny w gimn. i liceum prywatnym w Kaliszu. W czerwcu 1947 rozpoczęła pracę w B-ce Uniw. w Toruniu. W UMK podjęła przerwane studia, uzyskując w 1951 tytuł magistra filozofii w zakresie filologii klasycznej. Jednocześnie podnosiła kwalifikacje bibliotekarskie, w 1948 zdała państw. egzamin bibliotekarski II stopnia, w 1952 uzyskała dyplom ukończenia studiów wyższych w zakresie bibliotekarstwa I stopnia. W 1961 została powołana na stanowisko kustosa. Niemal całe zaw. życie aż do przejścia na emeryturę w 1980 M. związana była z Oddz. Katalogu Rzeczowego B-ki UMK. Oprócz oprac. rzeczowego książek zajmowała się melioracją schematu katalogu systematycznego, sprawowała opiekę nad praktykantami, prowadziła zajęcia ze studentami z przysposobienia bibliotecznego. Jej poliglotyczne zdolności (znała sześć jęz.) wykorzystywała do prowadzenia lektoratów dla bibliotekarzy, oprowadzania po B-ce wycieczek zagr., tłum. korespondencji zagr. B-ki. Jest autorką dwóch biogramów do *Słownika pracowników książki polskiej* (W.-Łódź 1972 s. 2-3, 294-295). Należała do kilku tow. nauk., m.in. do Koła Toruńskiego Pol. Tow. Filologicznego i Stow. Bibliotekarzy Pol.; przez wiele lat była członkiem Zarządu SBP.

Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-2004. Materiały do biografii. Red. S. Kalemka. Toruń 2006 s. 474; K. Maj: Pożegnanie. M.M. (3.11.1919 – 12.06.2007). – Głos Uczelni [UMK Toruń] 2007 nr 7/8 s. 26 // Arch. UMK Toruń: Akta personalne sygn. K-24/142.

Janusz Tondel

MORACZYŃSKA-LEWANDOWSKA WANDA (1911 Warszawa – IV 1980 tamże) bibliotekarka. Brak pełnych danych biograficznych. Po I wojnie świat. zamieszkała w 1918 z rodzicami w Mławie, gdzie ukończyła gimnazjum, nast. kształciła się na Wydz. Bibliotekarskim Szkoły Pracownic PMS w Warszawie. Od 1 XI 1932 rozpoczęła pracę w B-ce Pol. Macierzy Szkolnej w Suwałkach, prowadząc ją zgodnie z nowoczesnymi zasadami pracy bibliot.; angażowała się społ. w walkę z analfabetyzmem i popularyzując czytelnictwo. Pracowała też w biurze Zarządu Okręgowego PMS. Po zajęciu Suwałk przez Niemców, B-ka PMS została 3 V 1940 zamknięta. M. ratowała zbiory; część książek oddała na przechowanie czytelnikom, część zamurowała na strychu budynku gospodarczego. Tuż po wojnie organizowała b-kę z pozostałości księgozbioru B-ki PMS, B-ki Nauk im. T. Noniewicza oraz in. b-tek suwalskich; stanowiły one podwaliny Miej. B-ki Publ. w Suwałkach, którą kierowała rok (od 2 I 1945). Na przełomie 1945/46 M. przeniosła się do Warszawy; brak inf. o niej po wyjeździe z Suwałk.

J. Kopiał: Biblioteka Publiczna w Suwałkach (1945-1966). Suwałki 1997 s. 134-135 // M. Łozowska: Rozwój i działalność bibliotek publicznych powiatu suwalskiego w latach 1945-1975. Olsztyn 1979, praca mag., masz.; Pismo Zarządu Głównego OMS z 23 VIII 1932 do Zarządu Okręgowego OMS w Suwałkach. [W:] M. Łozowska: op. cit. zał. 8 // APS. Wydział Powiatowy w Suwałkach 1944-1950 sygn. 15.118 // List W.M. do M. Łozowskiej z 20 XI 1979 w zbiorach adresatki.

Maria Kołodziejska

MORAWSKI-DZIERŻYKRAJ JAN h. Nałęcz (1 XII 1900 Jurków, pow. Kościan – 22 VI 1977 Wrocław) prawnik, ekonomista, bibliotekarz. W 1991 rozpoczął naukę w Gimn. św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Jako gimnazjalista brał udział jako ochotnik w Powstaniu Wielkop.; świadectwo dojrzałości otrzymał w 1919; jesienią tr. wstąpił na Wydz. Ekon.-Prawny Uniw. Poznańskiego. Po zakończeniu Powstania Wielkop. wziął udział w wojnie pol.-bolszewickiej 1920. W 1923 ukończył Uniw. Poznański. Pierwszą posadę otrzymał w Radzie Nacz. Przemysłu Cukrowniczego, w 1923-26 pełnił funkcję Sekretarza Generalnego. Od 1926 pracował w Biurze Ekon. Izb i Organizacji Rolniczych; w 1936 został jej dyrektorem oraz prezesem

Wielkopól. Izby Rolniczej. Brał czynny udział w pracach organizacji regionalnych, które pełniły również funkcję oświatową. W 1930 był członkiem Delegacji pol. na Międzynar. Konferencję Buraczano-Cukrowniczą przy Lidze Narodów w Genewie. Wielokrotnie brał udział w rozmowach gospodarczych dot. rolnictwa prowadzonych z Niemcami, a w 1931 w rokowaniach z ramienia Rządu RP. W 1937 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta. Po wybuchu II wojny świat. walczył w kampanii wrześniowej. Po zakończeniu wojny rozpoczął pracę od organizowania Woj. Urzędu Ziemskiego w Legnicy. Jako Pełnomocnik Rządu zajmował się zagospodarowaniem terenów Dolnego Śląska przejętych przez Państ. Nieruchomości Ziemskie. W 1950 (14 IV) złożył podanie o pracę na Wydz. Rolniczym Uniw. Przyrodniczego we Wrocławiu; 1 I 1952 został wytypowany do koordynowania prac organizujących b-kę i zespołu porządkującego zbiory Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu i właściwie stał się jej twórcą. W pierwszej fazie jej działalności – jako kierownik (1 IV 1952 – 31 V 1956) w niewielkim pomieszczeniu w budynku przy ul. Norwida 25 zorganizował pierwszą b-kę, która już w drugim roku działalności spełniła podstawowe potrzeby. Po przeprowadzce w 1955 do nowego lokalu przy ul. Norwida 29 – jako dyrektor B-ki Głównej (mianowany 1 VI 1956) stworzył nowoczesną b-kę nauk. o profilu rolniczo-weterynaryjnym obsługującą pracowników nauk. i tzw. terenowych z ówczesnych woj. wrocławskiego, zielonogórskiego, legnickiego, opolskiego. B-ka posiadała wszystkie agendy z prężnie działającym Oddz. Informacji Naukowej. Pod jej opieką było ok. 40 b-tek zakładowych. B-ka WSR była nie tylko ośrodkiem nauk. i informacyjnym, ale również ośrodkiem kultury. Od 1962 pracował na stanowisku st. kustosa dyplomowanego. Po przejściu na emeryturę (1 X 1970) M. był zatrudniony na pół etatu jako samodzielny pracownik naukowy. Na forum ogólnopol. był współautorem koncepcji tzw. Planowej specjalizacji b-tek w zakresie gromadzenia zagr. czasopism nauk., zaakceptowanej i sprawnie działającej przez blisko 20 lat w nauk. b-kach rolniczych podległych Min. Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Postulował też stworzenie stanowisk bibliotekarzy dziedzinowych. Był współtwórcą koncepcji i funkcjonującego do dziś programu egzaminu dla bibliotekarzy dypl. oraz jednym z inicjatorów powołania przez Min. Oświaty Komisji ds. B-tek. Przez cztery kadencje był członkiem Komisji

ds. B-tek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i współprzew. podkomisji ds. specjalizacji b-tek. Ogłosił m.in. artykuły: *Wydział Rolnictwa z Oddziałem Ogrodniczym (W: Uniwersytet Wrocławski w latach 1945-1955, Wr. 1955 t. 1 s. 259-281, współaut. B. Kopeć), Wyższa Szkoła Rolnicza we Wrocławiu („Annales Silesiae” 1960 t. 1 s. 392-393), Kronika działalności naukowej i dydaktycznej bibliotek wyższych szkół rolniczych za lata 1945-1962 („Roczniki Biblioteczne” 1963 R. 7 s. 236-242). Został odznaczony m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką Budowniczego Wrocławia, Medalem za Zasługi dla Akad. Rolniczej we Wrocławiu.*

Dziesięciolecie Polski Odrodzonej: Księga Pamiątkowa 1928. Kr.-W. 1928 s. 1150; E. Starak-Czerniejewska: J.M. – twórcza Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu. [W:] Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia. T. 3. Wr. 2006 s. 105-119; Taż: twórca Biblioteki Głównej. – Głos Uczelni [Uniw. Przyrodniczy Wrocław] 2007 nr 163 s. 15 // Arch. Uniw. Przyrodniczego Wrocław: Wykaz akt osobowych nr 1805 // Inf. Autorki.

Emilia Czerniejewska

MOSKALOWA MARIA z d. Holeksa (9 XII 1914 Kraków – 8 IV 1969 Wrocław) prawnik, księgarz, właścicielka wypożyczalni książek, bibliotekarka. Córka **K. Holeksy. Ukończyła krakowskie Gimn. Św. Jadwigi (matura 1933), a nast. prawo na Uniw. Jagiell. (1939). Od maja do listop. 1939 była urzędniczką w Komunalnej Kasie Oszczędności w Krakowie. Od listop. 1939 do lipca 1945 pracowała w Księgarni Krakowskiej swego ojca. W 1940 odbyła kilkutyg. praktykę w księgarni Wydawnictwa i Księgarni Świętego Wojciecha w Warszawie. W poł. sierpnia 1945 przyjechała wraz z mężem Adamem do Wrocławia. Otrzymali przydział na lokal dawnej księgarni Maxa Nesselsa przy pl. Teatralnym 1. Przywieziony z Krakowa zbiór 600 książek stał się początkiem wypożyczalni „Mól książkowy”, uruchomionej w paźdz. tr. Wkrótce zmieniła nazwę firmy na „Księgarnia Wrocławska – Wypożyczalnia Książek”, a zbiory przekroczyły 2300 tomów. Moskalowie zajęli się również działalnością hurtową, rozprowadzając nakłady m.in. Księgarni Św. Wojciecha i Księgarni Krakowskiej, wydali kilkadziesiąt widokówek z powojennego Wrocławia – pierwsze widokówki z pol. napisami. M. aktywnie uczestniczyła w re-

aktywowaniu Zw. Księgarstwa Pol. na Dolnym Śląsku, należąc do zarządu Koła Dolnośląskiego. Księgarnia Wrocławska została zlikwidowana 30 XI 1950. M. w listop. 1962 podjęła pracę jako st. bibliotekarz w Ośrodku Inf. Technicznej i Ekon. Biura Projektowego Przemysłu Metali Nieżelaznych „Bipronet” we Wrocławiu (od 1967 Zakł. Badawczego i Projektowego Miedzi „Cuprum” we Wrocławiu), którym nast. od maja 1964 do lutego 1969 kierowała.

Śl. Pol. 1969 nr 85 s. 2; Z. Arct, T. Jarmicki: Księgarnie prywatne we Wrocławiu 1945-1949. – Kal. Wrocł. 1973 s. 282; J. Mrogulec: Słownik nakładców i wydawców pocztówek na Ziemiach Polskich oraz poloników. T. 7. W. 2001 s. 7 // B-ka Nar., Zakł. Dokumentacji Księgozn.: Arch. SKP: Z. Arct: Pionierzy, których znałem: wspomnienia księgarza wrocławskiego z lat 1945-1949. 1967 s. 9, 15, 84-85, 88, masz.; Tamże: Spuścizna Feliksa Pieczętkowskiego.

Marta Pękalska

MOSKWA FRANCISZEK (1901 Rzeszów – 1981 Poznań) kupiec, przemysłowiec, mecenas sztuki, działacz społeczny, regionalista, bibliofil. Maturę zdał jako ekstern w Tarnowie. W 1923 zakupił maj. Ostrowieczno k. Poznania. Gromadził tu książki i dzieła sztuki. Dzięki wygranej na loterii rozwinął kolekcję, wzbogacając ją o starodruki i dzieła sztuki. Był też zbieraczem, miłośnikiem i znawcą ekslibrisów. Wspierał finansowo rzeszowskich artystów plastyków; był współpracownikiem Cechu Artystów „Pazdur”. Po wybuchu II wojny świat. M. z rodziną został usunięty z mieszkania w Rzeszowie przy ul. Fircowskiego. W czasie okupacji administrował zakładami w Rzeszowie, współpracując jednocześnie z Armią Krajową. Pomagał artystom z całej Polski. W 1944-47 współpracował z Rzeszowskim Zw. Artystów Plastyków, m.in. finansował wydawnictwo Związku oraz rzeszowskie wydawnictwa książkowe z 1945-47. Po wyzwoleniu więziony przez kilka miesięcy przez Urząd Bezpieczeństwa w Warszawie (1950-51), nast. wyjechał do Poznania. W 1947 przekazał księgozbiór oraz kolekcję muzealiów i dzieł sztuki Tow. Przyjaciół Nauki i Sztuki w Rzeszowie, którego był współzałożycielem. Po jego rozwiązaniu zbiory przekazano Muzeum Miej. w Rzeszowie (od 1950 Muz. Okręgowe). Kolekcja zawierała 5 tys. dzieł z zakresu historii, archeologii, genealogii, heraldyki, numizmatyki, sztuki oraz cenne starodruki z XVI-XVII w., monografie miast, pamiętniki, czasopisma, grafi-

ki i akwarele rzeszowskich artystów. W sierpniu 2007 w Muz. Okręgowym w Rzeszowie odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą M.

J. Kawałek: M.F. [W:] Encyklopedia Rzeszowa. Rzeszów 2004 s. 331-332; F. Kotula: Diariusz Muzealny 1942-1948. Rzeszów 1999 s. 26, 27, 97, 113, 148-150, 161; Tenże: Mimo wszystko czyli życie kulturalne Rzeszowa pod okupacją niemiecką (1939-1944). Rzeszów [2005] s. 78-82; P. Gądek: Wokulski z Rzeszowa. – Gaz. Wyb. (dod. Rzeszów) 2003 nr 123 s. 10-12 (z fot.); A. Wołowicz: Muzeum doceniło filantropa. – Gaz. Wyb. (dod. Rzeszów) 2007 nr 192 s. 1; Z. Zieliński: Milioner, filantrop i bibliofil. – Echo Rzeszowa 2005 nr 111 s. 7 (z fot.). // Tyg. Extra Podkarpacie 2007 R. 4 nr 135 s. 2 [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: www.extra-media.pl/www/arch/2007/08/23_podkarpacie_135.pdf [dostęp z dn. 20.03.08]; Tablica ku czci F.M. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: www.muzeum.rzeszow.pl/index.php?go=aktualnosci&id_aktualnosci=45 [dostęp z dn. 20.03.08].

Agata Walczak-Niewiadomska

MROWIŃSKI STANISŁAW (17 III 1928 Poznań – 30 IX 1997 tamże) malarz, rysownik, grafik, ilustrator książkowy, kolekcjoner, bibliofil. Pochodził z poznańskiej rodziny rzemieślniczej. W czasie wojny pracował dorywczo. Po wojnie podjął naukę w Szkole Sztuk Zdobniczych, a nast. w Państ. Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Poznaniu (1945-50). Od l. 50. rozpoczął współpracę z prasą wielkopolską oraz lokalnymi wydawnictwami (zwłaszcza Wydaw. Poznańskim, Wydaw. Artyst.-Graficznym i Krajową Agencją Wydawniczą). Członek Zw. Pol. Artystów Plastyków (od 1953) oraz Tow. Przyjaciół Książki w Poznaniu (1974-90). W l. 1950/60 twórczość M. obejmowała gł. grafikę artyst. (ok. 100 dz.). Jednocześnie podejmował się pierwszych ilustracji do książek (m.in. T. Pęczalski, *Zakładamy szkolny sad*, Poznań 1956; M. Choromański, *Makumba*, Poznań 1968, 1971; A. Fiedler, *Zwierzęta lasu dziewiczego*, Poznań 1969). W l. 60. skupił uwagę na motywach przyrodniczych, które z czasem stały się zasadniczym motywem jego twórczości graficzno-ilustratorskiej. Od l. 70. projektował gł. ilustracje książkowe dla dzieci. Do najbardziej znanych należą bogato i barwnie ilustr. książki z wierszowanymi tekstami (m.in. W. Scisłowski, *Fraszki na ptaszki*, Poznań 1970, 1976, 1980; Tenże, *Przez dżunglę i pustynie*, Poznań 1986; Tenże, *Dzień dobry drzewa*, Łódź 1988; Tenże, *Ładne ziółka*, Łódź 1988; L. Konopiński, *Co*

skacze i lata po drzewach i kwiatach, Poznań 1989; Tenże, *Podaj łapę*, Poznań 1990). Największy rozgłos przyniosły mu jednak kolorowe ilustracje do książki L. Konopińskiego *Co pełza i hasa po polach i lasach?* (Poznań 1979, 1980, 1985, 1989) w łącznym nakł. 580 tys. egz. W sumie dorobek ilustr. M. obejmuje ok. 40 książek. Zajmował się też opracowaniem graf. drobniejszych wydaw. m.in. katalogów wystaw (np. *Wystawa exlibrisu młodopolskiego ze zbioru Feliksa Wagnera*, Poznań 1964; *Motyw zwierzęcy w exlibrisie ze zbioru Feliksa Wagnera*, Poznań 1974), jak również projektowaniem znaczków, datowników pocztowych, dyplomów, plakatów itp. Ubocznie traktowaną, ale znaczącą jakościowo i ilościowo była jego twórczość ekslibrisowa, obejmująca ponad 330 prac (m.in. wydanych w 4 tekach), wykonywanych gł. w technice cynkotypii (często barwnej) oraz litografii. Dorobek karykaturzysty to kilka tys. dzieł prezentowanych systematycznie w prasie poznańskiej i wielkopolskiej. Część z nich opublikowano w 2 albumach: *Karykatury ludzi kultury* (Poznań 1979) i *Ludzie Poznania* (Poznań 1994). Przygotował 35 wystaw indywidualnych grafiki, ekslibrisu i rysunku. Na twórczości ilustratorsko-ekslibrisowej M. zaważyła jego fascynacja przyrodą (okolice Poznania, Góry Stołowe i morze). Jego prace odznaczają się precyzyjnym zmysłem obserwacji charakterystycznych cech zwierzęcych i roślinnych modeli, przy jednoczesnej wyraźnej stylizacji, która odznacza się predylekcją do płynnie wijącej się linii i form mięsistych. We wszechstronnej działalności kolekcjonerskiej M. istotną część stanowiły stare druki i książki XIX-XX w. dobierane pod kątem szczególnych walorów estetycznych, gł. szaty ilustracyjnej. Według tego kryterium zgromadził w Poznaniu również niewielką, ale doborową kolekcję ekslibrisów. Otrzymał szereg wyróżnień za działalność artystyczną. Po śmierci artysty jego mieszkanie-pracownię przekształcono w Izbę Pamięci, której honorowym kustoszem jest wdowa Irena Rychły-Mrowińska.

L'Ex-libris Polonais Contemporain. Catalogue. ZAIKS 1967, s. nlb.; M.J. Wojciechowski: Ekslibris godło bibliofila. Wr. 1978 s. 176, 179; J. Juszczyk: Księgoznaki S.M. [W:] S.M. Exlibrisy. Poznań 1981, ss. nlb.; A.J. Markiewicz: Sobie i przyjaciom. Poznań 1985 s. 58-59; Wielka Księga Miasta Poznania. Poznań 1994 s. 819; J. Mulczyński: Słownik grafików Poznania i Wielkopolski XX wieku urodzonych do 1939 roku.

Poznań 1996 s. 267-270 (z bibliogr.); Kto jest kim w Poznaniu. Poznań 1997 s. 428; A. Niziołek: Odkrywam. O S.M. Poznań 2006.

Arkadiusz Wagner

MUSIOŁ KAROL (8 III 1929 Mikulczyce k. Zabrze – 31 X 1982 Katowice) muzykolog, filolog, bibliotekarz, bibliofil. W 1945-48 pracował w kopalni „Mikulczyce” w Zabrzu, równocześnie uczył się w średniej szkole ogólnokształcącej w Bytomiu. Po maturze podjął studia germanistyczne na Uniw. Jagiell. w Krakowie, gdzie uzyskał dyplom I stopnia. Uczył się wówczas śpiewu w Zaw. Szkole Operowej w Krakowie. Studia germanist. kontynuował na Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu, gdzie w 1954 uzyskał magisterium. We wrześniu tr. podjął pracę w B-ce Śląskiej w Katowicach na stanowisku asystenta. Od 1 X 1958 pełnił przez blisko 25 lat funkcję dyrektora B-ki Akademii Muzycz. w Katowicach, czyniąc z niej placówkę prowadzącą oprócz działalności podstawowej szereg interesujących akcji koncertowych, nauk. i wydawniczych. Praca w b-ce muzycz. przyczyniła się do podjęcia przez M. dysertacji doktorskiej nt. *Opracowanie rzeczowe zbiorów muzycznych*, którą obronił na Uniw. Warsz. w 1964. Kilka publikacji poświęcił organizacji i systematyce zbiorów bibliot.; były one częściowo efektem jego wystąpień na krajowych i międzynarod. sympozjach bibliotekarzy. Równocześnie z pracą zaw. M. działał w Stow. Bibliotekarzy Pol., którego członkiem został w 1954. W 1956-66 był przew. Sekcji B-tek Nauk. przy Zarządzie Okręgu SBP w Katowicach. Uczestniczył w spotkaniach, konferencjach i zjazdach organizowanych przez Zarząd Okręgu. W 1964 (12 VI) wszedł w skład Komitetu Organizacyjnego Sekcji B-tek Muzycz. powołanego przez Zarząd Gł. SBP, a 19 VI tr. rozpoczął działalność jako członek Zarządu tej Sekcji, w 1973 wybrano go sekretarzem, a w 1979 jej przewodniczącym. Jednocześnie w 1976-79 pełnił funkcję wiceprzew. Zarządu Gł. SBP. Był organizatorem I Ogólnopol. Zjazdu Bibliotekarzy Muzycz. w Katowicach oraz organizatorem II Sympozjum Przedstawicieli B-tek i Ośrodków Dokumentacji Muzycz. Krajów Socjalistycznych tamże. Działalność teoret. i praktyczna M. w zakresie bibliotekozn. przyniosła mu uznanie w postaci członkostwa dyrektoriatu Międzynar. Stow. B-tek Muzycz. i powierzenia mu w niej funkcji przew. sekcji b-tek w akademiach, konserwatoriach i wyższych szkołach muzycz.; był tam

także członkiem Subkomisji ds. Klasyfikacji i członkiem komitetu red. Pol. Komisji Międzynar. bieżącej bibliografii literatury o muzyce. Należał nadto do komitetu red. międzynarodynar. czasopisma „Musikbibliothek Aktuell”, wyd. przez Międzynar. Stow. Bibliotekarzy Muzycznych. Jako członek Stowarzyszenia reprezentował Polskę zagranicą. Ogłosił ponad 200 publikacji z zakresu bibliotekarstwa muzycz., kultury muzycz. Śląska, wzajemnego oddziaływania muzyki oraz literatury pol. i europejskiej. W pracy nauk. interesowały go przede wszystkim wielkie postacie J. W. Goethego, A. Mickiewicza, J. Kochanowskiego, G. P. Telemanna, F. Chopina, W. A. Mozarta, R. Wagnera, J. Elsnera, L. van Beethovena. Szczególnie wiele pisał o Wagnerze, Mozarcie i Chopinie. Odnalazł nieznaną bibliografom śląską edycję tekstu *Małej kantaty wolnomularskiej* Mozarta, będącej własnością B-ki Śląskiej w Katowicach. Badał mozartiana w klasztorze oo. paulinów na Jasnej Górze; skatalogował mozartiana w archiwach i b-kach śląskich. Za te dokonania został członkiem Centr. Inst. Badań Mozartowskich przy Międzynar. Fundacji „Mozarteum” w Salzburgu. Z twórczości Chopina odnalazł i ujawnił dotąd niepublikowane informacje, m.in. o wzajemnych relacjach z R. Schumannem, o występach Chopina we Wrocławiu i o ich ocenie przez wrocław. filozofa i krytyka muzycz. Augusta Kahlerta. Za publikacje i pracę w Tow. im. Fryderyka Chopina przyznano mu Medal Chopinowski. Zajmował się też in. kompozytorami i muzykami; ogłosił np. *Nieznane elsneriana z wrocławskiej oficyny*, *Elsneriana w Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej w Katowicach* czy *Wczesne druki beethovenowskie z oficyny śląskiej*. Badał też historię muzyki śląskiej. W 1968 założył Arch. Śląskiej Kultury Muzycz., które gromadzi wszelkie materiały dot. kultury muzycz. Śląska i propagowanie jej m.in. w formie własnych wydawnictw w cyklu „Prace Archiwum”. Organizował sympozja i konferencje poświęcane kulturze muzycz. Śląska, zainicjował koncerty Silesia cantat. W 1974 podczas prac nad dokumentacją śląskich czasopism muzycz. M. odnalazł utwór F. Schuberta pt. *Siedem łatwych wariacji na fortepian*, co wywołało sensację w środowisku muzycznym. W 1976 uzyskał, decyzją Centr. Komisji do Spraw Kadr Nauk. przy Prezesie Rady Ministrów, stanowisko docenta. M. był aktywny na wielu płaszczyznach, m.in. sprawował funkcję wiceprezesa katowickiego Oddz. Zw. Kompozytorów Pol., był współzałożycielem i

pierwszym opiekunem katowickiego Centrum Informacji i Dokumentacji Pol. Sekcji ISME (International Society for Musical Education), był dyrektorem I Międzynar. Konkursu Dyrygentów im. Grzegorza Fitelberga oraz prorektorem Akademii Muzycz. w Katowicach. Za całokształt twórczości i bogatą działalność bibliot. otrzymał wiele nagród i odznaczeń, m.in.: Nagrodę im. Heleny Radlińskiej, Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury”, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz nagrody Ministra Kultury i Sztuki.

D. Musioł: Bibliografia prac drukowanych K.M. (1955-1985). Kat. 1993; K.M. 1929-1982. Kalendarium im. memoriam. Kat. 2004.

Iwona Bias

MUSZYŃSKA KRYSZYNA MARIA (25 X 1923 Warszawa – 11 V 1994 tamże) historyk, bibliotekarka. Maturę zdała w 1941 na tajnych kompletach Gimn. i Liceum im. A. Piłsudskiej, dalszą naukę kontynuowała na Wydz. Historii Tajnego Uniw. Ziem Zachodnich w Warszawie. Na pocz. 1943 wstąpiła do Wojskowej Służby Ochrony Powstania jako łączniczka (pseud. „Żuk”). W czasie Powstania Warsz. przydzielona do komendy WSOP obwód II. Wiosną 1944 uczestniczyła w organizowanym przez B-kę Nar. kursie bibliotekarskim prowadzonym przez *J. Grycza i *A. Łysakowskiego, a przerwany przez wybuch Powstania Warszawskiego. Po powrocie z wygnania wznowiła studia na Wydz. Historii Uniw. Warsz., które ukończyła w 1948, jednocześnie pracując w B-ce Nar., gdzie została zatrudniona 16 IX 1945. Przydzielona do Działu Rękopisów, pozostała w nim do przejścia na emeryturę. W początkowym okresie brała udział – pod kierunkiem *B. Horodyskiego – w akcji odzyskiwania ocalałych zbiorów powracających z Niemiec, Austrii i Ziem Odzyskanych. Stała podnosiła kwalifikacje – w 1950 ukończyła Ogólnopol. Kurs Rękopiśmienniczy w B-ce Jagiellońskiej, a w 1966 po zdaniu egzaminu państw. uzyskała stopień bibliotekarza dyplomowanego. Stała się niekwestionowanym autorytetem i wybitnym znawcą rękopisów – gł. średniowiecznych i staropolskich. Uczestniczyła w wielu konferencjach i sympozjach, m.in.: międzynarodynar. konferencji slawistów, poświęconej katalogowaniu rękopisów starosłowiańskich (1961), w konf. nt. *Wytyczne opracowania rękopisów w bibliotekach polskich* (1961) oraz *Archiwa warsztatem pracy historyka* (1972), w sesji „500-lecia

Drukarstwa Polskiego” (1974). Brała też udział w naradach i dyskusjach z pracownikami innych b-tek. Badala zbiory kościelne, zawierające rękopisy, co zaowocowało ich opracowaniem w przewodniku po zbiorach rękopisów w Polsce (*Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, oprac D. Kamolowa przy współudziale M. (zbiory kościelne), W. 1988). Prowadziła wykłady i pokazy dla studentów i pracowników b-tek w zakresie rękopiśmiennictwa. Uczestniczyła w organizowaniu wielu wystaw, m.in. *Rękopisy iluminowane w zbiorach B-ki Narodowej, 8 wieków piśmiennictwa polskiego w zbiorach B-ki Narodowej*. Od 15 XI 1956 była zastępcą kierownika Zakł. Rękopisów, a w 1974 została kierownikiem Sekcji Opracowania Rękopisów. W 1950-65 była sekretarzem red. „Przeglądu Bibliotecznego”. Podstawową działalnością M. było opracowywanie zbiorów B-ki Nar., które uważała za swoje priorytetowe zadanie. Była współautorką tomów katalogów rękopisów: 4, 5, 6, 12 i autorką tomu 7 (ser. I), współautorką tomu 2 (ser. II) oprac. wspólnie z ***B. Kupściem oraz tomu 2 (ser. III) oprac. wspólnie z ***B. Smoleńską. W 1985 przeszła na emeryturę, w dalszym ciągu angażując się w prace Zakł. Rękopisów, nawet w czasie postępującej ciężkiej choroby. Opublikowała m.in.: rec. książki M. Hornowskiej, H. Zdzitowieckiej-Jasieńskiej: *Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej* („Przegląd Biblioteczny” 1949 z. 1-2 s. 85-91), *Listy K. Estreichera do J. Korzeniowskiego z lat 1888-1905* [rps. BN] („Przegląd Biblioteczny” 1958 s. 364-371), rec. książki V. Dokoupila: *Soupis rękopisu Knihovny augustianu na ST. Brne* („Zentralblatt für Bibliothekswesen” 1958 Jhg 72 Heft 2/3 s. 157-159), rec. pracy H. Kozerskiej: *Straty w zbiorze rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w czasie I i II wojny* („Przegląd Biblioteczny” 1962 s. 261-263), recenzje franc. prac dot. malarstwa miniaturowego umieszczane w „Studiach Źródłoznawczych” oraz drobne artykuły w „Przeglądzie Bibliotecznym”. Opracowała też kilkadziesiąt haseł do *Encyklopedii Wiedzy o Książce* w dziale „Rękopiśmiennictwo”, którego była redaktorem po śmierci B. Horodyskiego w 1965 oraz do *Słownika pracowników książki polskiej*. Współpracowała również z Muzeum Hist. Warszawy jako autorka haseł do *Bibliografii Warszawy*. Z prac edytorskich wymienić należy *Korespondencję J. A. Załuskiego z 1724-1736* (Wr. 1967, wspólnie z B. Kupściem), *Jasia Ługowskiego podróże do szkół w cudzych kra-*

jach [rps. BN] (W. 1974). Odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi (1978) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1986).

D. Kamolowa. – Roczn. Bibl. Nar. 1994/1995 t. 30/31 s. 300-301; Taż: K.M. – Zaangażowanie, odpowiedzialność, precyzja. [W:] *Znawcy rękopisów*. W. 2002 s. 38-45 (z fot.). // B-ka Nar. Warszawa, Zakład Rękopisów sygn. 12564, 14899-14902, 16189, 16190 (fragment spuścizny, m.in. rękopis wspomnień: Z pierwszych lat mojej pracy w Bibliotece Narodowej (1945-1949). [W:] *Wspomnienie o Bibliotece Narodowej*. W. 1995 s. 59-103); Arch. B-ki Nar.: Akta personalne.

Danuta Kamolowa

MUSZYŃSKI ADAM LEOPOLD (25 IX 1908 Lwów – 23 XI 1993 Sopot) prawnik, bibliotekarz. W 1933 uzyskał magisterium w zakresie prawa i ekon. na Uniw. Poznańskim, w 1950 zdał egzamin sędziowski. W 1945 przybył na Wybrzeże Gdańskie. Zlecono mu utworzenie B-ki Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Sopocie (od 1952 B-ka Wyższej Szkoły Ekonomicznej). W 1949-70 zajmował stanowisko dyrektora B-ki. W 1957 podjął starania o budowę nowego gmachu dla B-ki, w 1967 inwestycję ukończono, a M. został ekspertem w zakresie budownictwa bibliot. w skali kraju. W 1970-73 był wicedyr. B-ki Gł. Uniw. Gdańskiego. Działał aktywnie w Tow. Przyjaciół Książki i Stow. Bibliotekarzy Pol., wchodził w skład Zarządu Oddz. Trójmiasto, Zarządu Okręgu i Zarządu Gł. SBP. Jego zasługą było przygotowanie głównej wystawy *Polska książka morska*, eksponowanej w Ratuszu Gł. Miasta w Gdańsku, a nast. w Pałacu Krasinich w Warszawie. Zorganizował kilka konferencji nauk., m.in. pol. b-tek morskich. Pisał na tematy prawne i bibliotekarskie. Za zasługi zaw. i społ. M. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką SBP i in., otrzymał tytuł honorowego członka Stowarzyszenia.

E. Melech: A.M. – sopocki bibliotekarz. – Roczn. Sopocki 1977 t. 2 s. 73-78; Dz. Bałtycki 1993 nr 276 (nekr.); H. Jabłoński: A.M. (1908-1993). [W:] *Zasłużeni bibliotekarze Okręgu Gdańskiego SBP 1945-1995*. Gdańsk 1995 k. 8; G. Jaśkowiak: 35 lat Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 2006 // Uniw. Gdański: M. Jażdżewska: A.M. jako organizator i dyrektor Wyższej Szkoły Ekonomicznej i Uniwersytetu Gdańskiego, praca mag. (z bibliogr.).

Grażyna Jaśkowiak

N

NAGÓRSKA IZABELA z d. Domańska (22 IV 1913 Łódź – 17 XI 2001 tamże) działaczka społeczna, pedagog, bibliotekarka, badacz czytelnictwa, współtwórca bibliotekarstwa polskiego. W 1931 uzyskała maturę w Państ. Gimn. Żeńskim im. E. Szczanieckiej w Łodzi i tr. rozpoczęła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warszawskiego. W 1935 uzyskała magisterium w zakresie historii. Pierwszą dwutygodniową praktykę odbyła w 1934 w B-ce Ordynacji Zamoyskich w Warszawie. Studia oraz Roczne Studium Pedag. na Uniw. Warsz. ukończyła dzięki stypendium Zarządu m. Łodzi. Ich dopełnieniem była roczna praktyka pedagog. w prywatnym Gimn. H. Gepnerówny w Warszawie. Pracę zawodową rozpoczęła 5 X 1936 jako pierwsza w Łodzi bibliotekarka z wyższym wykształceniem. Przyjęta przez dyr. **J. Augustyniaka początkowo pracowała w V Miejskiej Wypożyczalni Książek dla Dzieci i Młodzieży. 5 XII 1936 ukończyła trzydniowy kurs biblioteczny, zorganizowany przez Koło Łódzkie Zw. Bibliotekarzy Pol.; wkrótce została przeniesiona do IV Miejskiej Wypożyczalni Książek, pełniąc od 1 VIII 1937 funkcję kierownika. Jednocześnie pomagała dyr. Augustyniakowi w tworzeniu sieci bibliotek publ. w Łodzi (przed 1939 działało 9 filii Miejskiej Biblioteki Publ.). Od początku pracy zawodowej wyróżniała się samodzielnością, oprac. analizy, prowadziła badania czytelnictwa, wygłaszała odczyty o charakterze popularyzatorskim. W czasie II wojny świat. (w 1941) przez „zieloną granicę” przedostała się do Generalnej Guberni. Pracowała w II Ośrodku Zdrowia i Opieki Społ. w Warszawie. W styczniu 1943 wstąpiła do Armii Krajowej, zaprzysiężona pod pseud. „Kalina” została skierowana do służby kobiet „Pomoc Żołnierzowi”. W czasie Powstania Warszawskiego działała na Żoliborzu, a po jego kapitulacji jako sanitariuszka pomagała w obozie w Pruszkowie, gdzie została zatrzymana przez gestapo. Po zakończeniu wojny już 22 I 1945 zgłosiła się do Wydz. Oświaty Zarządu Miasta Łodzi, wyrażając gotowość podjęcia pracy. Od 6 II tr. pomagała J. Augustyniakowi w reaktywowaniu Miejskiej Biblioteki Publ., nast. organizowała I Miejską Wypożyczalnię Książek dla

Dorosłych przy ul. Senatorskiej, 23 IV 1945 została jej kierownikiem. W lutym 1949 dyr. Augustyniak powierzył N. organizację 7 Rejonowej Wypożyczalni Książek dla Dorosłych przy ul. Rzgowskiej 33, nast. kierowała nią (z przerwą 1950-51) do marca 1958 (mieszkała też pod tym adresem). W tymże roku została na własną prośbę przeniesiona do B-ki Główniej, gdzie zaczęła pracę w Dziale Instrukcyjno-Metod., kierowanym przez *W. Wieczorka. W 1958 otrzymała nominację na stanowisko kustosa. Została też stałym delegatem do Zarządu Głównego Stow. Bibliotekarzy Polskich. W 1960 N. objęła stanowisko kierownika Działu Instrukcyjno-Metod. MBP. 3 XII 1966 Państw. Komisja Egzaminacyjna uznała dorobek organizacyjny, publicystyczny, naukowy i dydaktyczny N. w dziedzinie bibliotekarstwa za równorzędny ze złożeniem egzaminu na stanowisko bibliotekarza dypl. i 1 VIII 1967 została powołana na kustosa dypl., zaś 1 I 1973 – st. kustosa dyplomowanego. W kwietniu 1973 ukończyła 60 lat, ale dyr. B-ki ***R. Kaczmarek wystąpił do Urzędu Miasta Łodzi z prośbą o przedłużenie jej zatrudnienia do 31 marca 1975. Ostatecznie pracowała do kwietnia 1977, kierując niezmiennie Działem Instrukcyjno-Metodycznym MBP. W tym czasie dwukrotnie nastąpiły zmiany w organizacji sieci placówek bibliotecznych; powstało 5 bibliotek dzielnicowych, nad którymi nadzór merytoryczny pozostawał w gestii Miejskiej Biblioteki Publ., sprawowany gł. przez Dział Instrukcyjno-Metodyczny. W 1975 w ramach reformy administracyjnej kraju funkcje bibliotekarzy wojewódzkiej przypisano również MBP w Łodzi; N. poprzez swój Dział objęła opieką merytoryczną 148 bibliotek, 4 oddziały i 295 punktów bibliotecznych, oraz 155 bibliotek w zakładach pracy; doprowadziła do powstania spójnej sieci bibliotek publ. w woj. łódzkim. N. wraz z pracownikami Działu zajmowała się planowaniem, organizowaniem szkoleń specjalistycznych, praktykami bibliotecznymi, wymianą doświadczeń. Sama redagowała instrukcje, regulaminy, zarządzenia, wizytowała biblioteki, sporządzała kompleksowe analizy, organizowała prace naukowe i badawcze w zakresie bibliotecznej i czytelnictwa; pod jej nadzorem pracowały w soboty i niedziele tzw. zielone biblioteki w parkach. Równoległe z pracą zawodową prowadziła rozległą działalność pedagogiczną, publicystyczną, naukową i społeczną, specjalizowała się w tematyce upowszechniania czytelnictwa i metodyce pracy z czytelnikiem. Od 1945 prowadziła wykłady m.in. na kursach Zw. Nauczycielstwa Polskiego, Zw. Młodzieży Polskiej, Woj. Komisji Związków Zawodowych, Spółdzielni Wydawniczej

nicznej „Czytelnik”, Centr. Dyrekcji Przemysłu Włókienniczego, Urzędzie Bezpieczeństwa Publ., Woj. Ośrodka Doksztalcania Kult.-Oświa-towego; zapraszana była na wykłady m. in. do Jarocina, Spały, Gdańska, Leby. W 1960-73 N. pracowała jako wykładowca w Państ. Studium Kult.-Oświatowym i Bibliotekarskim w Łodzi, a w 1976-85 w filii Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy przy B-ce Publ. im. L. Waryńskiego w Łodzi wykładając przedmiot *Książka i biblioteka w środowisku*. W 1981-88 prowadziła wykłady na kursach kwalifikacyjnych III stopnia uprawniających do zajmowania stanowiska st. bibliotekarza. Kierowała praktykami studentów bibliotekozn. Uniwersytetów: Łódzkiego, Warszawskiego i Wrocławskiego. Uczestniczyła w pracach Państ. Komisji Egzaminacyjnej powołanej przez Ministra Kultury i Sztuki (1956) dla przeprowadzania egzaminów bibliotekarskich. Dla słuchaczy Państ. Zaocznego Kursu Bibliotekarskiego opracowała IV część programu dot. *Pracy z czytelnikiem indywidualnym*. W badaniach czytelnictwa N. bliska była metodyce badań proponowanych przez *H. Radlińską. Pierwszą jej pracą były *Badania nad czytelnictwem w IV Miejskiej Wypożyczalni Książek dla Dzieci i Młodzieży*. Wyniki pracy przedstawiła już w 1939 na konferencji Oddz. Łódzkiego Zw. Bibliotekarzy Polskich. W 1947-77 badała m.in. czytelnictwo literatury pięknej i popularnonauk. w różnych grupach czytelnictwa, czytelnictwo robotników w Łodzi, księgozbiory czytelników, czytelnictwo dzieci i młodzieży oraz czytelnictwo chorych. Wyniki badań zamieszczała w prasie fachowej. Ogłosiła m.in. *Z badań nad czytelnictwem w Łodzi* („Bibliotekarz” 1948 nr 6/7 s. 93-98, nr 8/9 s. 122-128), *Metody pracy z czytelnikiem masowym a ich rezultaty. Artykuł dyskusyjny* (tamże 1953 nr 6 s. 171-173), *Blaski i nędze czytelnictwa* („Przegląd Kulturalny” 1956 nr 22 s. 4), *Czytelnictwo robotnicze w Łodzi* (W: *Ogólnopolski Zjazd Bibliotekarzy Warszawa 16-18 lutego 1956. Księga pamiątkowa*. W. 1957 s. 105-137), *O księgozbiorach własnych naszych czytelników* („Bibliotekarz” 1958 nr 3 s. 66-69), *Czytelnictwo dzieci i młodzieży w latach 1922-1929 w świetle obserwacji bibliotekarzy Łodzi* (tamże 1966 nr 11 s. 349-350), *O czytelnictwie chorych w Szpitalu im. Kopernika w Łodzi* (tamże 1977 nr 3 s. 85-89). N. była autorką licznych referatów, wykładów i odczytów na konferencjach, zjazdach bibliot., na szkoleniach bibliotekarzy i sesjach, które także organi-

zowała. Swe prace publicyst. zamieszczała w prasie fachowej („Roczniki Biblioteczne”, „Bibliotekarz”, „Poradnik Bibliotekarza”) oraz „Nowej Kulturze”, „Odgłosach”, „Przeglądzie Kulturalnym”, „Listach Bibliofilskich”, w „Pamiętnikarstwie Polskim” i innych. W dorobku publikacyjnym zostawiła 338 poz. dot. historii i działalności współczesnych b-tek, czytelnictwa, biografistyki księgoznawczej, dziejów Zw. Bibliotekarzy Pol. (nast. Stow. Bibliotekarzy Pol.), a także liczne wspomnienia o Powstaniu Warsz. i osobistościach ze świata nauki i kultury, z którymi się przyjaźniła. Ogłosiła m.in.: *Z historii miejskich bibliotek publicznych dla dzieci w Łodzi* („Poradnik Bibliotekarza” 1963 nr 10 s. 267-270), *Pięćdziesięciolecie bibliotek publicznych dla dzieci w Łodzi* (tamże 1973 nr 5 s. 155-160), *W 20-lecie powstania dzielnicowych bibliotek publicznych w Łodzi* (tamże 1983 nr 7/8 s. 162-167), *75 lat Książnicy Miejskiej w Łodzi* (tamże 1993 nr 12 s. 17-18), *Dorobek publicystyczny i naukowy pracowników WiMBP w Łodzi w latach 1993-1997* (W: *80 lat Książnicy Miejskiej w Łodzi. Materiały z sesji*, Łódź 1998 s. 27-34), *Ulica Barska: ze wspomnień bibliotekarki opiekunki społecznej w Warszawie w czasie II wojny światowej* (Łódź 1993). W konkursie na wspomnienia bibliotekarzy Zarządu Gł. SBP otrzymała II nagrodę. W 1962-76 N. opracowywała roczne sprawozdania MBP. Była też współautorką (z Danutą Nahorną) spisu prac magisterskich i dypl. dot. b-tek i ośrodków INTE oraz czytelnictwa w Łodzi z 1950-90 (Łódź 1994). W zakresie biografistyki N. współpracowała z redakcją *Encyklopedii Wiedzy o Książce* (Wr. 1971) i *Słownika pracowników książki polskiej* (W-Łódź 1972) oraz *Suplementów* z 1986 i 2000 do *Słownika* (przygotowała łącznie 32 biografie). Zamieszczała także w prasie bibliotekarskiej wspomnienia o zmarłych bibliotekarzach. N. działała społ. w wielu stow. i organizacjach. Od 1938 była członkiem Pol. Tow. Historycznego, od 1967 – członkiem założycielem Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki i Tow. Przyjaciół Miej. B-ki Publ. w Łodzi. Najaktywniej działała w Stow. Bibliotekarzy Pol.; tuż po wojnie uczestniczyła w reaktywowaniu SBP wraz z J. Augustyniakiem – przew. Zarządu Okręgu w Łodzi (była sekretarzem). Przewodniczyła utworzonej w ramach Stowarzyszenia Sekcji B-tek Publ.; tworzyła kolejno Sekcje: Naukową, Odczytową i Socjalną. Najprężniej działała w Sekcji Hist.-Pamiętnikarskiej (z Moniką Ziomek). W Sto-

warzyszeniu pełniła ważne funkcje: przew. Okręgowej Komisji Rewizyjnej, delegata do Zarządu Gł. SBP (1958-68), wiceprzew., nast. przew. Zarządu Okręgu Łódź-Miasto (1968-81). W tym okresie Zarząd przygotowywał liczne publikacje i odczyty, organizował konferencje, sesje, wystawy, wycieczki i wymianę doświadczeń. Z inicjatywy N. i Zarządu SBP w Łodzi Zespół B-tek Publ. przy ul. Wróblewskiego 67 nazwano imieniem wybitnego bibliotekarza, dyr. MBP Jana Augustyniaka. Po rezygnacji z funkcji przew. Zarządu SBP w Łodzi nadal aktywnie działała w Sekcjach: Czytelnictwa Chorych i Szkół Bibliotekarskich przy Zarządzie Gł. SBP w Warszawie. Za wyjątkowe zasługi dla bibliotekarstwa pol. otrzymała nagrodę II stopnia im. H. Radlińskiej (1977) oraz aż 7 nagród Ministra Kultury i Sztuki, a także 11 nagród dyr. Wydż. Kultury i Wojewody Łódzkiego. W 1968 przyznano N. Honorową Odznakę SBP i Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury” oraz Honorową Odznakę Miasta Łodzi, otrzymała liczne medale, m.in. Medal Komisji Edukacji Nar. (1985) oraz odznaczenia państw., w tym Krzyż Kawalerski (1970) i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1989). W 1985 SBP nadała N. godność Członka Honorowego. W plebiscytach „Bibliotekarze” (1993) i „Popularni i Szanowani” zajęła odpowiednio II i I miejsce, a w plebiscycie „Odgłosów” została wybrana Łodzianką Roku 1969.

Nekr.: Dz. Łódzki – Wiad. Dnia 2001 nr 273 s. 14; Gaz. Wyb. (dod. Łódź) 2002 nr 301 s. 7 (I. i Ł. Grzejszczak); Fiszka 2001 nr 1/4 s. 6; Bibliotekarz 2002 nr 5 s. 29-31 (E. Pawlicka, fot.); Por. Bibliot. 2002 nr 6 s. 33-34 (Ł. Grzejszczak, fot.); Prz. Bibl. 2002 z. 1 s. 149-152 (A. Kempa, fot.); BIBiK [Biul. Informacji Bibliot. i Kult.] 2002 nr 1 s. 1 (Ł. Grzejszczak); Bibliografia dorobku piśmienniczego I.N. (1948-1997). Oprac. P. Bierzcyński. Łódź 1997; Pamięci I.N. (1913-2001). Łódź 2002; E. Pawlicka: I.N. (1913-2001). [W:] Zasłużeni dla Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. W. 2005 s. 66-78; Taż: Bibliotekarka z klasą. I.N. (1913-2001). – Kron. M. Łodzi 2008 z. 1 s. 257-261 (z fot.). // Arch. WiMBP im. J. Piłsudskiego Łódź: Akta personalne, sygn. nr 902; Pracownia Regionalna WiMBP im. J. Piłsudskiego Łódź: Teczka 24 Ł; Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: M. Śmiałek: I.N. nestorka polskiego bibliotekarstwa. Łódź 2000, praca mag., masz.; A. Sobolewska: Dzieje Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Łodzi. Łódź 2002, praca mag., masz.

Elżbieta Pawlicka

NAPIÓRKOWSKA WIKTORIA ALICJA z d. Wysznacka (24 XII 1894 Łódź – 30 I 1982 tamże) nauczycielka, działaczka oświatowa, bibliotekarka. W 1911 ukończyła Gimn. Zofii Pętkowskiej w Łodzi, a nast. Wyższy Kurs Nauczycielski. W 1916-50 pracowała jako nauczycielka i kierownicza w łódzkich szkołach podst., a po przejściu na emeryturę była bibliotekarką w Szkole Podst. nr 61. W okresie międzywoj. prowadziła społ. w łódzkiej dzielnicy Lewa-Górna b-kę Pol. Partii Socjalistycznej, noszącą imię jej męża – Aleksandra Napiórkowskiego. Była radną Rady Miej. w Łodzi z listy PPS, wchodziła w skład Delegacji Wydż. Oświaty i Kultury (1923-27). W okresie okupacji hitlerowskiej zorganizowała i prowadziła w Łodzi komplety tajnego nauczania i kolportowała podziemne publikacje. W l. 50. XX w. była organizatorką i kierowniczką pierwszej w Polsce Sekcji Bibliotekarskiej Zw. Nauczycielstwa Pol. w Łodzi oraz inicjatorką badań nad czytelnictwem dzieci i młodzieży. Kierowała zespołem samokształceniowym nauczycieli-bibliotekarzy szkolnych; była członkiem Zarz. Gł. Sekcji Bibliotekarskiej ZNP, wchodziła w skład Rady Bibliot. Woj. B-ki Pedag. w Łodzi. W pracy zaw. i działalności społ. N. popularyzowała czytelnictwo książek wśród uczniów; była autorką adaptacji utworów lit. dla dziecięcego i młodzieżowego teatru amatorskiego. Została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Nar., Honorową Odznaką Miasta Łodzi, Złotą Odznaką ZNP.

A. Kowalski: Pamiętnik nauczyciela. Łódź 1960 (wyd. 2 popr. i uzup. 1969); Z. Piąstka: W cieniu alei cmentarnych. Łódź 1990 s. 69; Oświata łódzka w 40-lecie PRL (materiały). Łódź 1985 s. 97, 249, 331, 365 (z fot.); W szkołach, których nie było: tajne nauczanie we wspomnieniach nauczycieli Łodzi i województwa łódzkiego 1939-1945. Łódź 1999 s. 71, 100, 163, 179; M. Wasiak: A.N. (1894-1982). – Prz. Hist.-Oświatowy 2003 nr 3/4 s. 111-115; Tenże: Pracowite życie A.N. – Gaz. Łódzka (dod. Verte) 1994 nr 33 s. 6; Tenże: Sylwetki wybitnych nauczycieli: A.N. – Prz. Edukacyjny 1997 nr 1 (13) s. 1-2 // Woj. B-ka Pedag. Łódź, Muz. Oświaty: Zbiory A.N.

Marek Wasiak

NEGREY WŁADYSŁAW JAN (17 I 1909 Tarnopol, obecnie Ukraina – 3 II 2004 Kraków) działacz oświatowy, wydawca, bibliofil. Do 1945 mieszkał we Lwowie, gdzie skończył gimn., studia na Wydż. Prawa Uniw. Jana Kazimierza oraz Szkołę Podchorążych we Włodzimierzu Wołyńskim. Brał udział w kampa-

nii wrześniowej 1939. Po II wojnie świat. do 1950 pracował w krakowskiej delegaturze Spółdzielni Wydaw. „Czytelnik”, w 1951 był współzałożycielem i dyrektorem Oddz. Krakowskiego Państw. Wydaw. Nauk. (do kwietnia 1993). W 1963-64 dodatkowo pełnił funkcję z-cy dyrektora Oddz. PWN we Wrocławiu. Kierowany przez niego Oddz. PWN wydawał liczne publikacje uczelniane: Uniw. Jagiell. (m.in. wydaw. jubileuszowe na 600-lecie UJ, 28 serii „Zeszytów Naukowych”), Akad. Górniczo-Hutniczej (28 publikacji na uroczystości 50-lecia); bestsellerem była *Historia sztuki w zarysie* Karola Estreichera (10 wyd.; nakł. 800 tys. egz.), wyd. też kolejne tomy *Bibliografii polskiej*, a od l. 70. wielkim przedsięwzięciem było wyd. pierwszych tomów *Dzieł wszystkich Mikołaja Kopernika*, dla uczczenia 500 rocznicy urodzin astronoma. Dzieła miały się ukazać w czterech wersjach jęz., tom pierwszy zawierał faksimile *De revolutionibus...*, wyd. z rękopisu przechowywanego w B-ce Jagiellońskiej. N. był redaktorem tego tomu, a później odbierał osobiście medale dla Wydawnictwa za tę publikację na wystawach książek w Lipsku i Moskwie. Do wybitnych osiągnięć należało też wydanie Giorgio Vasariego *Żywotów najświetniejszych malarzy* (t. 1-9); S.K. Potockiego *O sztuce u dawnych...*; Z. Kurzowej *Polszczyzna Lwowa i kresów południowo-wschodnich do 1939 roku*; M. Brzeziny *Polszczyzna Żydów* i licznych cracovianów. Przyczynił się do wyd. wspomnień Konrada Olchowicza, red. „Kuriera Warszawskiego” i senatora, po wojnie korektora w Oddz. Krakowskim PWN (*Ćwierć wieku z „Kurierem Warszawskim” 1914-1939*, Kr. 1974). N. był działaczem Pol. Tow. Wydawców Książek, w 1970-79 wiceprezesem Zarządu Gł.; działał także w Tow. Wiedzy Powszechnej (1985-94 prezes oddz. krakowskiego). Jako bibliofil zebrał w Krakowie kilka tys. tyt., wśród których wyróżniał się zbiór pamiątek i wspomnień – także rękopisów od XVII w. oraz maszynopisów (zbiorem opiekuje się syn Maciej Negrey). Został odznaczony orderem Polonia Restituta, Złotą Odznaką m. Krakowa, Honorową Odznaką PTWK, medalami wielu uczelni; był członkiem honorowym Rotary Club w Krakowie.

N.W. [W:] Encyklop. Krakowa. W.-Kr. 2000; W. Negrey: PWN i ja. [W:] Alfabet PWN, ludzie, książki, lata, wspomnienia. W. 1997 s. 286-300; M. Jarocka: Niepewne S. Rozmowa z W.N. – Argumenty 1989 nr 42; M. Bujnowska: W.N. – Wydawca 2004 nr 5-6 s. 27-29 (z fot.); Tamże 2005 nr 3 s. 36 (z fot.).

Maria Bujnowska

NEUMANN MARIA ZOFIA zob.
HISZPAŃSKA-NEUMANN *Maria Zofia*

NEUSTEIN EDMUND (21 X 1917 Drohobycz – 9 II 2001 Tel Awiw, Izrael) księgarz, wydawca. W zawodzie księgarza pracował od 1939. W 1957 wyemigrował do Izraela, gdzie od stycznia 1958 prowadził (wraz z żoną Adą) Księgarnię Polską, która mieściła się w Tel Awiwie przy ul. Allenby 94. Księgarnia była ważnym punktem na mapie życia kult. pochodzących z Polski, a mieszkających w Izraelu Żydów. N. sprowadzał publikacje z Polski, a także pol. wydawnictwa emigracyjne. Przez pewien czas zajmował się sprzedażą książek rosyjskich. Dystrybuował i promował książki ukazujące się w jęz. pol. w Izraelu. Od 1979 Księgarnia miała rozbudowany dział antykwaryczny; w jej skład wchodziła też wypożyczalnia książek. W Księgarni Polskiej organizowano spotkania autorskie (m.in. z J. Strykowskiem, R. Kapuścińskim, H. Krall). Kontrahentami N. były m.in. amerykańska B-ka Kongresu (*Library of Congress*) oraz B-ka Brytyjska (*British Library*). Uczestniczył w przedsięwzięciach wydaw. w Izraelu i w Polsce. Wydał m.in. *My, Żydzi Polscy* J. Tuwima (1988), reprints: *Żyd ministrem króla Zygmunta* J. Wolfa (1988), *Żydzi lwowscy na przełomie XVI i XVII wieku* M. Bałabana (1989). Był współwyd. *Nowego słownika polsko-hebrajskiego, hebrajsko-polskiego* Aleksandra Klugmana oraz *Samouczka języka hebrajskiego* S. Ronen i M. Sobelmana. Otrzymał nagrodę Fundacji Kultury Pol. „Za promocję polskiej książki w świecie”. W 1992 został uhonorowany, wraz z żoną, dyplomem Ministra Spraw Zagr. za Wybitne Zasługi dla Kultury Pol. na Świecie. Był laureatem specjalnego wyróżnienia w dziedzinie promocji pol. książki za granicą, przyznanego przez kapitułę nagrody wydawców „Ikar” (1998).

R. Löw: „Księgarnia Polska”. E.N. (1917-2001). – Arch. Emigracji 2006 z. 7-8 s. 277-278; A. Ćwiakowska: W Polskiej Księgarni Neusteinów. [W:] Nieobecni. Łódź 2004 s. 18-25.

Karolina Famulska-Ciesielska

NIEMENTOWSKA HELENA zob.
BILCZEWSKA-NIEMENTOWSKA *Helena*

NIEWODNICZAŃSKI TOMASZ (25 IX 1933 Wilno – 3 I 2010 Bitburg, Niemcy) fizyk, biznesmen, bibliofil. Podczas II wojny świat. uczył się na tajnym komplecie w Wilnie, w 1945 rodzina N. została repatriowana do Łodzi. Ukończył studia na Wydz. Fizyki Uniw. Jagiell. i rozpoczął pracę w Inst. Badań Jądrowych w Świerku. W 1963 uzyskał stopień nauk. doktora w Inst. Fizyki Politechniki Federalnej w Zurychu. W 1965-70 kierował budową akceleratora liniowego w Świerku. W 1970 wyemigrował do Republiki Federalnej Niemiec, pracował nauk. w Inst. Badań nad Ciężkimi Jonami w Heidelbergu i Darmstadt; w 1973 podjął pracę dyrektora finansowego w należącym do rodziny żony browarze Bitburger w Bitburgu. N. był znanym na całym świecie kolekcjonerem. Kolekcję map i atlasów zainicjował otrzymany w prezencie od żony w 1967 widok Damaszku z publikacjami G. Brauna i A. Hogenberga z 1567. Posiadał 2300 map historycznych pol. ziem i widoków pol. miast; zbierał także kartografię niemiecką. Rozszerzył zainteresowania na archiwalia; po śmierci **A. Janty-Połczyńskiego nabył jego kolekcję map oraz zbiór listów Adama Mickiewicza do Antoniego Edwarda Odyńca. Zgromadził dokumenty pergaminowe królów Polski, począwszy od Kazimierza Wielkiego. Posiadał m.in. 13 dokumentów Władysława Jagiełły, list gen. Ch. de Gaulle'a napisany w Warszawie po bitwie warsz. 1920, listy Kazimierza Wierzyńskiego, zbiór nieznanych rękopisów ***J. Tuwima, kolekcję książek z dedykacjami sławnych ludzi oraz zbiór ponad 1500 listów więźniów z hitlerowskich obozów koncentracyjnych. W 1989, namówiony przez →M. Danilewicz Zielińską, nabył tzw. *Album Moszyńskiego* – oprawiony w czarną skórę notes A. Mickiewicza zawierający rękopisy 42 utworów, m.in. *Stepów Akermańskich*. W 1993 w Warszawie notes został skradziony, N. odzyskał go w 1997. Przy współudziale N. ukazało się wiele publikacji m.in. *Mickiewicziana w zbiorach w Tomasza Niewodniczańskiego Bitburgu* (W. 1989-1993 t. 1-2), *Epistula Gratulatoria* (Bitburg 1992), dwa tomy z serii „Cartographica Rarissima” (Alphen aan den Rijn 1992, 1995) w której historycy kartografii omówili rzadkie eksponaty z jego kolekcji map, *Utwory nieznanne* J. Tuwima (Łódź 1999). W 2005 został ogłoszony katalog zbioru dokumentów pergaminowych omawiający 453 pozycje i poświadczający istnienie 141 dalszych. N. pracował nad zbiorczym katalogiem drukowanych map dawnej Polski i terenów do niej należących. Eksponaty

ze zbiorów w Bitburgu były wielokrotnie prezentowane na różnych wystawach, m.in. w Amsterdamie, Madrycie, Barcelonie, Leuven, Mediolanie, Londynie, Trewirze, Berlinie, Bonn, Papenburgu, Karlsruhe, Prüm, Königswinter, Koblencku, Krakowie, Warszawie, Szczecinie, Wrocławiu, Darmstadt, Wilnie i w Gdańsku. W 1991 Uniw. w Trewirze przyznał N. za zasługi w udostępnianiu ważnych dzieł kultury pol. tytuł doktora honoris causa. W 1999 został mianowany przez Wyższą Szkołę Politechniczną w Karlsruhe (Niemcy) honorowym senatorem. Został wyróżniony przez Min. Kultury RP Odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej” (1993), dyplomem Min. Spraw Zagr. RP za wybitne zasługi dla kultury pol. w świecie (1995) oraz Krzyżem Komandorskim (1998), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (2005) i Orderem Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. Został odznaczony Federalnym Krzyżem Zasługi na wstędze (1993), Krzyżem Zasługi Pierwszej Klasy Republiki Federalnej Niemiec (2002), Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi Republiki Litwy (2004).

Nekr.: Gaz. Wyb. z 8, 9, 11, 21 I 2010; Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) z 9, 11, 12 I 2010; Gaz. Wyb. (dod. Kraków) z 14 I 2010; W. K a l i c k i: Doktor Niwo nie żyje. – Gaz. Wyb. 2010 nr 4 s. 2; T e n ż e: Doktor Niwo: skarby z bunkra. – Gaz. Wyb. (dod. Duży Format) 2007 nr 27 s. 2-7 (z fot.); B. B r a k o n i e c k i: Jak pogodzić fizykę jądrową, piwo i kolekcjonerską pasję. – Polska 2010 nr 5 s. 10-11; J. H u c z k o w s k i: Dwie dusze T.N. – Gutenberg 2003 nr 1 s. 51-53 (z fot.); T e n ż e: Pochwała kolekcjonerów papieru. – Tamże s. 48-50 (z il.); T. N i e w o d n i c z a ń s k i: Zaczynałem jeszcze w Warszawie. – Poczta Pol. 2000 nr 6 s. 16-17 (z fot.), nr 7 s. 16-17 (z fot.); T e n ż e: Wstęp do katalogu Imago Lithuanie. [W:] Imago Lithuanie. Vilnius 2002 s. 19-23 (z fot.); J. G r a b o w s k i: Kolekcja T.N. w Bitburgu. – Archeion 1997 t. 97 s. 99-110 (z il.); Mickiewicziana w zbiorach T.N. w Bitburgu. T. 1. W. 1989 (z fot.).

Magdalena Rzadkowska

NIKLEWICZÓWNA KRYSZYNA (18 VIII 1910 Warszawa – 12 XI 1998 tamże) historyk literatury, tłumaczka, bibliotekarka. Pochodziła z inteligentkiej rodziny o dużych tradycjach patriot. i liter., jej ojciec, Mieczysław Niklewicz, wydawca i księgarz, był aktywnym członkiem Stronnictwa Narodowego. W 1928 ukończyła w Warszawie gimn. Cecylii Plater-Zyberkówny i na rok wyjechała do Hiszpanii. W 1929-33 studiowała polonist. na Uniw. Warsz.,

magisterium uzyskała dopiero w 1938. Okupację niem. przeżyła w Warszawie, uczestniczyła w tajnym nauczaniu. W czasie Powstania Warsz. była sanitariuszką. Po wojnie krótko pracowała w Min. Oświaty. W 1946 (I II) została zatrudniona w B-ce Uniw. w Warszawie, początkowo w Czytelni Gł., nast. w Biurze Katalogowym, gdzie wykorzystywano jej doskonałą znajomość kilku jęz. obcych. Wykształcenie bibliot. zdobywała na kursach, kończąc je zdanym w 1948 bibliot. egzaminem państ. I kategorii. Od 15 II 1949 N. objęła stanowisko kierownika nowo powołanego Oddz. Starych Druków i funkcję tę pełniła aż do odejścia na emeryturę w 1978. W B-ce Uniw. stworzyła od podstaw i przez ponad 30 lat organizowała pracę jednego z większych w kraju działów zbiorów specjalnych (ok. 130 tys. druków od XV-XVIII w.). Podjęła starania o odbudowywanie hist. zasobu uszczuplonego w ciągu 150 lat istnienia b-ki (m.in. zakupy inkunabułów), utworzenie odrębnych magazynów starych druków i katalogu (w 1957-59 organizowała przeprowadzkę Oddz. do nowych pomieszczeń), rejestrację kolekcji pozyskanych po II wojnie światowej. Zabiegała o właściwe przechowywanie zbiorów i konserwację obiektów najcenniejszych. Za czasów jej kierownictwa B-ka Uniw. Warsz. jako pierwsza b-ka w kraju podjęła z inicjatywy ***M. Sipayłto systematyczne badania proveniencji st. druków. N. zajmowała się także dydaktyką, prowadziła wykłady i szkolenia z zakresu historii książki, opracowania st. druków oraz praktyki dla studentów (gł. z IBiNu). W 1973-74 wykładała także na Podypl. Studium Edytorskim. Należała do wykształconej i cenionej kadry bibliot., w 1962 uzyskała status bibliotekarza dyplomowanego. Ogłosiła 37 publikacji. Zainteresowania nauk. N. dot. zagadnień komparatystyki, a szczególnie powiązań między literaturą starop. a hiszpańską, pisała o tym w kilku artykułach, m.in. *Romanse i inne utwory hiszpańskie w XVI-wiecznym klocku Biblioteki Jagiellońskiej* („Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1983). N. jest także autorką haseł do słowników i encyklop. m.in. dot. bibliotekarstwa, drukarstwa oraz drukarzy w Hiszpanii i Ameryce Łacińskiej do *Encyklopedii Wiedzy o Książce* (Wr. 1971), ok. 50 not do *Małego Słownika Pisarzy Świata* (W. 1968; 2 wyd. 1972), obszernego eseju o hiszpańsko-pol. związkach literackich do *Słownika literatury staropolskiej* (Wr. 1990). Do opracowań wynikających z bieżącej działalności bibliot. należą: *Kronika działalności naukowej i naukowo-dydaktycznej Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w latach 1945-*

1956 (współaut. Helena Kozerska, „Roczniki Biblioteczne” 1958 z. 1/2 s. 317-328), omówienie zawartości „Roczników Bibliotecznych” za 1957-58 („Przegląd Biblioteczny” 1960 z. 1 s. 64) oraz *Oddział Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie 1949-1977* („Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1985 t. 8 s. 5-60). Prowadziła na Uniw. Warsz. lektorat jęz. hiszpańskiego, zajmowała się również tłumaczeniami, recenzowała, gł. na łamach „Kwartalnika Neofilologicznego”, przekłady in. tłumaczy. Pisała ponadto o swojej rodzinie (biogramy, wspomnienia). Była członkiem Tow. Nauk. Warszawskiego, członkiem-założycielem Klubu Przyjaciół Kultury Iberyjskiej, nast. jego członkiem honorowym. Należała do Stow. Bibliotekarzy Pol. oraz Zw. Nauczycielstwa Polskiego.

K. Gorczyńska: Lektorka hiszpańskiego. – Tyg. Powsz. 2001 nr 46 (Listy do redakcji); E. Bylina, H. Mieczkowska: Oddział Starych Druków. [W:] Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie w latach 1945-1980. W. 1998; H. Mieczkowska: K.N. – organizator Oddziału Starych Druków w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. [W:] Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych (8). W. 2004 s. 37-47 (z bibliogr., fot.); E. Truskolaska: K.N. (1910-1999). – Prz. Bibl. 1999 z. 4 s. 337-339 (z fot.). // K. Gorczyńska: Materiały do życiorysu K.N. 1999, masz.; Arch. B-ki Uniw. Warszawa: Akta personalne.

Halina Mieczkowska

NIŚKIEWICZ STANISŁAW (21 VI 1932 Gniew – 10 VI 2006 Szczecin) społecznik, harcerz, bibliotekarz. Urodzony w rodzinie kupieckiej. W czasie II wojny świat. ukończył 5 klas w szkole niem., nast. kontynuował naukę w Państ. Szkole Ogólnokształcącej w Gniewie. Maturę zdał eksternistycznie w Poznaniu (1952). Po ukończeniu Studium Nauczycielskiego (1959) otrzymał posadę wychowawcy w Państ. Zakł. Wychowawczym w Świnoujściu. W 1972-75 był sekretarzem Prezydium Miej. Rady Nar. w Świnoujściu. Po przeprowadzeniu reformy administracyjnej kraju został Naczelnikiem Wydz. Kultury, Kultury Fiz. i Sportu w Urzędzie Miasta. W 1982-99 pełnił funkcję dyrektora Miej. B-ki Publ. w Świnoujściu. Z jego inicjatywy w 1987-94 podjęto rozbudowę budynku b-ki głównej. B-ka współpracowała z niem. gminami przygranicznymi w zakresie wymiany wystaw, zespołów artyst., organizacji wykładów w ramach spotkań pol.-niem. poświęconych historii i kulturze polskiej. N. wspierał organizację

wielu znaczących imprez kult., m.in. Międzynar. Festiwal Pieśni Chóralnej w Międzyzdrojach, Festiwal Artyst. Młodzieży Akademickiej w Świnoujściu, Paradę Marynarskiej Estrady, Uznamski Festiwal Muzyki. Promował i wspomagał lokalne środowiska twórcze: plastyczne i literackie, m.in. w siedzibie B-ki spotykali się członkowie Klubu Literackiego „Na wyspie”. W 1994-96 został czasowo oddelegowany do pracy w samorządzie (pełnił funkcję wiceprezydenta miasta Świnoujścia do spraw społ. oraz kultury i oświaty). Przez cały okres pracy zaw. zajmował się również tłumaczeniami w jęz. niem. jako tłumacz przysięgły. Aktywnie działał społ. w harcerstwie. W 1967-72 pełnił funkcję komendanta Hufca Ziemi Wolińskiej im. Marynarki Wojennej. Działał ponadto w stow. społ.-kulturalnych ziem wolińskiej: Świnoujskim Tow. Kulturalnym i PTTK. Został odznaczony Krzyżem Zasługi dla ZHP (1971), Złotym Krzyżem Zasługi (1985), Odznaką Gryfa Pomorskiego, Złotą Odznaką PTTK, Srebrną Odznaką „Zasłużony Działacz Turystyki”, Srebrną Odznaką za Zasługi dla Społecznego Ruchu Muzycznego, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1999).

W. Michnał: S.N. – bibliotekarz i działacz kultury. – Bibliotekarz Zachodniopom. 2000 nr 1 s. 51-53 (z fot.). // Arch. rodzinne Piotra Niškiewicza.

Cecylia Judek

NOWODWORSKI WITOLD (28 X st. stylu [10 XI] 1907 Nieżyn, Rosja – 3 IX 1978 Lublin) historyk, bibliotekarz, bibliograf, bibliolog. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1926. Podczas studiów hist. na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie był młodszym asystentem (1928-30). W 1932 uzyskał magisterium i podjął pracę jako asystent bibliotekarza w B-ce Uniw. w Wilnie, kierowanej przez *A. Łysakowskiego. Pracował jednocześnie jako nauczyciel historii w Gimn. Humanistycznym im. Zygmunta Augusta w Wilnie, którego był absolwentem. W 1936 zdał państ. egzamin biblioteczny. Przebywał na stypendium nauk. w Berlinie (paźdz. 1938 – marzec 1939). Zmobilizowany do obrony Polski w 1939, nie walczył w kampanii wrześniowej, gdyż został internowany na Litwie. Po ucieczce z obozu ukrywał się w Wilnie, potem pracował w folwarku we wsi Gudele. Był żołnierzem Armii Krajowej Okręg Wileński, walczył w Puszczy Rudnickiej (1944). Od sierpnia 1944 służył w 3 Dywizji Piechoty I

Armii Wojska Pol., brał udział m.in. w walkach o Wał Pomorski, gdzie został ranny. Po wojnie był bibliotekarzem w Inst. Bałtyckim w Bydgoszczy (1945-48), kustoszem w Państ. Inst. Książki w Łodzi (1948-49). W 1949 (I X) rozpoczął pracę w B-ce Uniw. KUL na stanowisku kustosa, pełnił jednocześnie obowiązki dyrektora tej placówki. Po objęciu funkcji dyrektora B-ki przez **R. Gustawa (I VIII 1950), N. wykonywał wiele prac organizacyjnych, administracyjnych i dydaktycznych, przyczyniając się do rozwoju B-ki KUL. Kierował Oddz. Gromadzenia Zbiorów. Stworzył Oddz. Informacji Nauk. i Bibliograficznej wraz z Czytelnią Bibliogr. i Bibliologiczną. Był kierownikiem Sekcji Wymiany Zagranicznej. Prowadził Oddz. Opracowania Rzeczowego. Kierował Oddz. Prac Nauk. i Dydaktycznych. Prowadził zajęcia z bibliografii i nauki o książce dla studentów Wydz. Nauk Hum. KUL. W 1958 pełnił obowiązki kierownika Ośrodka Archiwów, B-tek i Muz. Kościelnych, mającego na celu prowadzenie centr. ewidencji arch., b-tek i muz. kościelnych oraz organizowanie współpracy między tymi instytucjami a B-ką KUL. Liczne obowiązki nie przeszkodziły N. w rozwoju naukowym. W 1960 (27 V) uzyskał doktorat w zakresie bibliotekozn. na Uniw. Łódzkim za wcześniej opublikowaną, pionierską rozprawę pt. *Bibliograficznych ksiąg dwoje Joachima Lelewela. Studium historyczno-bibliograficzne na tle epoki* (Wr. 1959). W 1961 (6 II) został wicedyrektorem B-ki, od 1972 (1 V) pełnił tę funkcję jako st. kustosz dyplomowany. Po przejściu na emeryturę w 1973 (1 V) nadal pracował w B-ce do 31 X 1977, zajmując się m.in. katalogowaniem obcojęz. czasopism. Zainteresowania badawcze N. dot. przede wszystkim *J. Lelewela i teorii bibliografii. Publikował też prace z bibliotekarstwa, recenzował publikacje z zakresu bibliologii, zestawiał bibliografie. „Samotnikowi Brukselskiemu”, obok wspomnianej rozprawy, poświęcił także kilka artykułów, jak np. *Wkład Lelewela do nauki o książce* („Bibliotekarz” 1961 R. 28 nr 10 s. 290-301), *Rocznica lelewelska. Pokłosie obchodów w stulecie śmierci* („Zeszyty Naukowe KUL” 1962 R. 5 nr 4 s. 113-123), *Lelewel a Estreicher. Stosunek do problematyki bibliograficznej i jego geneza* (W: *Księga pamiątkowa ku czci Karola Estreichera 1827-1908. Studia i rozprawy*, Kr. 1964 s. 61-88), *Odpowiedź Joachima Lelewela z 1828 roku na kwerendę Waltera Fryderyka Clossiusa w sprawie rękopisów antycznych w bibliotekach polskich* („Roczniki Biblioteczne” 1971 R. 15 z.

1/2 s. 299-311). Aspekt teorii bibliogr. poruszył w rozprawie *Z problemów zbiorowych bibliografii osobowych* (W: *Z problemów bibliografii*, W. 1970 s. 65-79) oraz w artykule *Konstantin Romanowicz Simon jako teoretyk bibliografii* („Przegląd Biblioteczny” 1971 R. 39 z. 1/4 s. 182-190). Z zakresu bibliotekarstwa ogłosił m.in. *Z dziejów Biblioteki Publicznej przy Uniwersytecie Warszawskim. Dział historyczny piśmiennictwa i bibliografii w latach bibliotekarstwa Lelewela (1818-1921)* („Sprawozdania Towarzystwa Naukowego KUL” 1952/1953 nr 6 s. 64-68), *Działalność Biblioteki Uniwersyteckiej KUL w zakresie reorganizacji zbiorów kościelnych* („Przegląd Biblioteczny” 1958 R. 26 z. 1 s. 87-90), *Biblioteka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* („Bibliotekarz Lubelski” 1963 R. 8 nr 1/2 s. 29-31), *Gmach Biblioteki* („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1971 t. 23 s. 53-59), wspólnie z R. Gustawem przygotował artykuł *Dwadzieścia lat Biblioteki Uniwersyteckiej KUL (1939-1958)* (Tamże 1959/1960 t. 1 z. 2 s. 133-160). W l. 30-tych zaczął tworzyć spisy bibliograficzne. Razem z M. Szulkinem oprac. *Indeks współpracowników i prac wydrukowanych w pięciu rocznikach „Ateneum Wileńskiego” (1923-1928)* („Ateneum Wileńskie” 1928 R. 5 z. 15 s. I-IX). Pracował nad bieżącą *Bibliografią pomorską* („Jantar” 1946 R. 4 z. 2 s. 117-141, z. 3 s. 98-113; 1947 R. 5 z. 2 s. 161-175; 1948 R. 6 z. 1 s. 90-109, z. 2 s. 203-214, z. 3/4 s. 332-339). Ogłosił zestawienie bibliogr. pt. *Morze Bałtyckie* (Tamże 1946 R. 4 z. 1 s. 99-100). Przygotował *Tymczasowy wykaz polskich bieżących bibliografii specjalnych* (Łódź 1949). Interesował się także bibliografią osobową. Wspólnie z J. Kłoczowskim opublikował *Bibliografię prac prof. Leona Białkowskiego* („Roczniki Humanistyczne” 1953 t. 4 z. 4 s. 300-309) oraz samodzielnie opracował uzupełnioną wersję tego spisu („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1967 t. 15 s. 271-282). Z → S. Librowskim przygotował *Bibliografię prac opublikowanych ks. prof. dra Mariana Rechowicza*

(„Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1970 t. 21 s. 9-19). Zestawił *Bibliografię prac ks. Idziego Radziszewskiego oraz artykułów i fragmentów prac o nim* („Zeszyty Naukowe KUL” 1962 R. 5 nr 2 s. 131-135), *Bibliografię prac Teofila Emila Modelskiego i piśmiennictwa o nim* („Acta Universitatis Wratislaviensis. Historia” 1980 t. 33 s. 11-21), a także spis publikacji swojego ojca *Bibliografia pism Witolda Nowodworskiego* („Roczniki Humanistyczne” 1978 R. 26 z. 2 s. 225-229). Był autorem hasła zamieszczonych w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* (Wr. 1976), *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wr. 1971) i *Encyklopedii katolickiej* (Lub. 1979-1995 t. 1-3). Współpracował ze *Słownikiem pracowników książki polskiej*. Należał do zespołu red. „Zeszytów Naukowych KUL” (R. 1: 1958 – R. 6: 1963) i „Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych” (t. 1: 1959/60 – t. 27: 1973). W formie kartoteki pozostawił bogate materiały do słownika biobibliogr. prof. i absolwentów Uniw. Stefana Batorego w Wilnie (przechowywane w zbiorach rękopisów B-ki Uniw. KUL). N. był członkiem Tow. Naukowego KUL i Stow. Bibliotekarzy Pol., odznaczony został m.in. Krzyżem Walecznych oraz Honorową Odznaką SBP.

T. Madała: *Bibliografia prac W.N.*, syna (1907-1978). – Arch. Bibl. Muz. 1980 t. 40 s. 170-177; B. K[rólikowski]: *Wspomnienie o W.N.* – *Summarium* 1979 s. 288-292; Tenże: *W.N.* (1907-1978). – *Folia Bibliologica* 1990/1991 s. 109-114; Zmarł dr W.N. – *Kur. Lubelski* 1978 nr 199 s. 4; R. Gustaw, W. Nowodworski: *Dwadzieścia lat Biblioteki Uniwersyteckiej KUL (1939-1958)*. – Arch. Bibl. Muz. 1960 t. 1 z. 2 s. 133-160; *Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1918-1970*. – Tamże 1971 t. 23 s. 17-212; I. Szu mi ł: *W służbie nauki polskiej Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1968-1993)*. – Tamże 1994 t. 63 s. 371-389 // Arch. Uniw. KUL: *Referat personalny, Akta osobowe pracowników*, sygn. A – 435.

Artur Znajomski

O

OBMIŃSKA JANINA (28 V 1928 Stanisławów – 5 X 2006 Wrocław) bibliotekarka. W 1943 ukończyła szkołę powsz. w Stanisławowie, gdzie mieszkała do sierpnia 1945. Po repatriacji zamieszkała w Mielcu; tu ukończyła Gimn. i Liceum Ogólnokształcące. W 1947 przeprowadziła się do Wrocławia. W 1947-51 studiowała filologię pol. na Uniw. Wrocławskim; magisterium uzyskała 28 X 1952. Dodatkowo studiowała bibliotekozn. w r. akad. 1951/52 oraz odbyła Praktykę Międzybibliot. I stopnia w B-ce Jagiellońskiej w Krakowie (1952). W 1949-53 była zatrudniona jako pracownik umysłowy w B-ce Uniw. we Wrocławiu. Od 1 IV 1953 pracowała w B-ce Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej tamże na stanowisku asystenta. Awansowała kolejno na st. bibliotekarza (1 VI 1956) i kustosza (1 V 1961), a po zdaniu egzaminu na bibliotekarza dypl. – objęła stanowisko adiunkta (1 XI 1961), nast. kustosza dypl. (1 X 1969) i st. kustosza dypl. (1 IX 1973), na tym stanowisku pozostała do 30 IV 1991. Po zmianie w 1955 struktury organizacyjnej B-ki w Oddz. Opracowania Zbiorów w 1960-71 jako kierownik. Tworzyła katalogi B-ki WSR i zasady opracowania jej zbiorów, wprowadziła szereg udoskonaleń, sprawiając, że Oddział był nowoczesny i bardzo dobrze funkcjonował. Od 1959 opracowywała także wszystkie księgozbiory b-tek zakładowych B-ki. W 1972-91 O. była z-cą dyrektora B-ki Gł. Akad. Rolniczej we Wrocławiu (poprzednio WSR). Jest autorką lub współautorką wielu prac bibliogr., m.in.: *Bibliografia publikacji pracowników nauki Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu za lata 1945-1959* (Wr. 1960), *Bibliografia prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Wyższej Szkole Rolniczej w 1945-1960* (Wr. 1964). Od 1963 była członkiem zespołu opracowującego *Polską bibliografię weterynarii i hodowli zwierząt za lata 1891-1939*, będącą kontynuacją *Bibliografii polskiej weterynarii i hodowli zwierząt* Stanisława Królikowskiego (Lwów 1891). Również w 1963 ukazał się *Centralny Katalog czasopism posiadanych przez Bibliotekę Główną z uwzględnieniem zasobów wszystkich bibliotek zakładowych do 1960 roku*, w opracowaniu któ-

rego uczestniczyła. Redagowała spisy osobowe WSR, a nast. Akademii Rolniczej we Wrocławiu oraz *Wykaz wybranych tytułów skrótów czasopism rolniczych, medycznych, technicznych* (Wr. 1990). Przez wiele lat opracowywała w formie kartoteki bibliografię publikacji pracowników poszczególnych wydziałów Akad. Rolniczej. Zestawienia redagowane przez O. zamieszczano w „Zeszytach Naukowych Akademii Rolniczej we Wrocławiu” w obrębie poszczególnych serii. O. była wiele lat członkiem Rady Bibliotecznej B-ki Akad. Rol. oraz Senackiej Komisji ds. Wydawnictwa i Rektorskiej Komisji ds. Bibliotek i Wydawnictw Akad. Rolniczej. Aktywnie działała w Zakładowej Organizacji Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Wielokrotnie nagradzana była przez Rektora, otrzymała też odznaczenia państw., m.in.: Złoty Krzyż Zasługi (1974), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1988), Medal za Zasługi dla Akademii Rolniczej we Wrocławiu (1975).

Wykaz publikacji pracowników Biblioteki Głównej. [W:] Biblioteka Główna 1952-1977. Informator. Wr. 1977 s. 19-20 // Arch. Uniw. Przyrodniczego Wrocław: Wykaz akt osobowych nr 8166/RK // Inf. Autorki.

Emilia Czerniejewska

OEHL ANTONI (ok. 1776 Budziejowice – 19 VII 1846 Warszawa) introligator. Zapewne od 1804 pracował dla XX. Czartoryskich w Puławach, był wykonawcą m.in. ksiąg pamiątkowych Świątyni Sybilli. Co najmniej od 1812 przebywał w Warszawie, gdzie otworzył warsztat introl.; mieścił się on przy ul. Krakowskie Przedmieście 404, nast. przy ul. Brzozowej, a od 1819 w kamienicy stolarza Heuricha na rogu ulic Rymarskiej i Leszna 737-738. W 1817-25 pracował na zlecenie Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu; wykonywał seryjne oprawy „Roczników Wojskowych Królestwa Polskiego”; opracował książki m.in. z B-ki Belwederskiej Wielkiego Księcia Konstantego. Znane, sygnowane prace introl. O. pochodzą z wcześniejszego okresu jego działalności, są to oprawy w skórę safianową bogato złożone w stylu klasycystycznym i empirowym. Wysoką rangę jego warsztatu i umiejętności zaw. podkreślali współcześni: Antoni Magier w *Estetyce m.st. Warszawy* oraz dziennikarze w doniesieniach prasowych dot. m.in. kaligraficznego rękopisu Józefa Dzwonkowskiego wykonanego na cześć Stanisława Mokronowskiego, wystawy Płodów

Przemysłu Krajowego w ratuszu w 1825. O. był członkiem Zgromadzenia Introligatorskiego; tzw. opowiednie wpłacił w 1812, w 1822 objął funkcję podstarszego, w 1829 – starszego cechu introligatorów. W 1820 był członkiem loży masonskiej „Halle der Beständigkeit”, pełniąc funkcję bibliotekarza.

H. Mącznik, J. Mącznik: Puławski Słownik Biograficzny. Puławy 1994-2000 t. 1 s. 27-28, t. 2 s. 138; A. Magier: Estetyka miasta stołecznego Warszawy. Wr. 1963 s. 134; L. Hass: Sekta farmazonii warszawskiej. W. 1980 s. 563; A. Birkenmajer: Fragmenty Belwederskiej Biblioteki W. Ks. Konstantego Pawłowicza w moim księgozbiore. – *Silva Rerum* 1930 R. 5 nr 10/12 s. 194-216; E. Pokorzyńska: Warszawski warsztat opraw empirowych A.O. – *Rocz. Bibl.* 2004 R. 48 s. 83-106; Taż: Introligatorzy warszawscy w świetle akt Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu z lat 1822-1869. – *Rocz. Warsz.* 2007 R. 35 s. 285-309.

Elżbieta Pokorzyńska

OLEJNICZAK BERNARD (29 XI 1919 Kościan – 28 X 2003 Poznań) bibliotekarz. Po maturze w gimn. neoklasycyżnym w Kościanie i odbyciu jednorocznej służby wojsk. w Szkole Podchorążych Rezerwy w Poznaniu, w 1938 rozpoczął studia na Akad. Handlowej tamże. We wrześniu 1939 brał udział w obronie Warszawy; wysiedlony z poznańskiego, podczas okupacji niem. mieszkał na Podkarpaciu, gdzie pracował jako nauczyciel i działał w konspiracji. Po II wojnie świat. wrócił do Wielkopolski, był nauczycielem w szkołach powsz. i podjął studia z filologii romańskiej na Uniw. Poznańskim, które ukończył w 1948. Uczestniczył w Pierwszym Ogólnopol. Kursie Rękopiśmienniczym w Krakowie (1950). W 1949 (15 I) podjął pracę w Miejs. B-ce Publ. im. E. Raczyńskiego w Poznaniu jako kierownik punktu bibliot.; 1 VI tr. został kierownikiem Działu Rezerw, gdzie zajmował się porządkowaniem dawnych zasobów wydawnictw zwartych. Od paźdz. 1949 O. powierzono zorganizowanie i kierowanie Działem Zbiorów Specjalnych, w którym opracowywał rękopisy. Został mianowany kierownikiem B-ki Raczyńskich (1957), podczas wyjazdu służbowego na Węgry zapoznawał się z działalnością wielkomiej. b-tek publicznych. W 1958 wygrał konkurs na stanowisko dyrektora B-ki; w tr. został kustoszem służby bibliotecznej. W 1962 (31 X) został odwołany z tej funkcji i delegowany do zorganizowania b-ki w Pałacu Kultury w Poznaniu. Od 1963 (1 I) objął stanowisko

dyrektora B-ki Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk, od 1972 był kustoszem dyplomowanym. W B-ce PTPN zorganizował Dział Zbiorów Specjalnych, sam opisał ok. 1 tys. rękopisów; wprowadził katalog systematyczny wzorowany na katalogu B-ki Uniw. w Poznaniu. Brał udział w reorganizacji księgozbiorów stacji nauk. Pol. Akad. Nauk w Rzymie (1966, 1975-76) i Paryżu (1978). W 1979 przeszedł na emeryturę. Był wykładowcą i egzaminatorem Państw. Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego w Woj. Punkcie Konsultacyjnym w Poznaniu (1953-66). Pracował z ***S. Weymanem w Komisji Koordynacyjnej B-tek Wielkopolskich. O. zredagował pierwszy pol. podręcznik dot. administrowania b-ką *Organizacja i administracja biblioteki* (W. 1964). Ogłaszał artykuły teoretyczne nt. katalogowania rękopisów m.in. *Indeksowanie katalogu rękopisów* (W: *Materiały Komisji Koordynacyjnej Bibliotek Wielkopolskich*, Wr. 1960 s. 35-47), *Zagadnienie not bibliograficznych przy katalogowaniu rękopisów* („Przegląd Biblioteczny” 1957 s. 340-344). W publikacji *Dzieje Poznania i Województwa Poznańskiego* (W. 1972) zamieścił spis jednostek rękopiśmiennych ważnych dla historii Wielkopolski. Na łamach „Przeglądu Bibliotecznego” pisał o poznańskich b-kach. Kierował zespołem oprac. *Wykaz członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za lata 1857-1945* (W: *Veritate et scientia*, W., Poznań 1982 s. 123-270). Od 1949 był członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., m.in. przew. Zarządu Okręgu w Poznaniu, członkiem Prezydium Zarządu Gł. i Gł. Sądu Koleżeńskiego, Stow. Archiwistów Polskich (od 1964). W 1966 był delegatem SBP na Kongres Kultury Polskiej. O. działał społ., był ławnikiem przy Sądzie Woj. w Poznaniu. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1968), Honorową Odznaką SBP (1968), Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1969), Krzyżem Kawalerskim (1975) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982), Odznaką Honorową Miasta Poznania (1976).

R. Marciniak: B.O. (1919-2003). – *Prz. Bibl.* 2003 z. 4 s. 479-482 (z fot.).

Zespół redakcyjny

OLESZAK JANINA z d. Ostapowicz (3 XI 1932 Poznań – 16 X 2005 Kraków) historyk sztuki, bibliotekarka, bibliograf, bibliofil. Po ukończeniu szkoły podst. kontynuowała naukę w 2-letnim Liceum Bibliotekarsko-

Księgarskim w Krakowie. W 1951-55 studiowała historię sztuki na Wydz. Filoz.-Historycznym Uniw. Jagiellońskiego; magisterium uzyskała w 1955. Już w trakcie studiów pracowała: w B-ce Miej. Straży Pożarnej w Krakowie (III-IV 1951), B-ce Szkoły Podst. nr 25 w Krakowie (VII-IX 1951), w Miej. B-ce Publ. m. Krakowa (X 1951 – X 1952), w Pracowni Reedykcji Bibliografii Pol. XIX w. im. Karola Estreichera UJ (II 1954 – IV 1955). Po ukończeniu studiów od lipca 1955 do lutego 1956 O. była bibliotekarzem i instruktorem w B-ce Krakowskiego Domu Kultury „Pałac pod Baranami”, w 1956 wykonywała prace zleczone w B-ce Pol. Akad. Nauk – Oddz. w Krakowie; nast. od 1 VII 1956 do 31 I 1958 była zatrudniona jako st. bibliotekarz w B-ce Inst. Zootechniki w Krakowie; od lutego 1958 do kwietnia 1959 wykonywała prace zleczone w B-ce Inst. Botaniki PAN w Krakowie, gdzie nast. została zatrudniona na pełnym etacie jako st. bibliotekarz (1 V 1959). 1 X 1975 O. przejęła kierownictwo połączonych b-tek: B-ki Inst. Botaniki im. Władysława Szafera PAN i B-ki Inst. Botaniki UJ (po prof. dr hab. Jadwidze Dyakowskiej). Dążąc do podnoszenia kwalifikacji zaw. w 1955/56, uczestniczyła w kursie zorganizowanym dla bibliotekarzy b-tek PAN przez B-kę PAN w Krakowie, a w 1964 zdając egzamin państw., uzyskała uprawnienia bibliotekarza dypl., zajmując kolejno stanowiska: od 1 I 1965 – adiunkta bibliot., od 1 X 1972 – kustosa dypl., od 1 VIII 1980 – st. kustosa dyplomowanego. Ponadto w 1974 odbyła dwumiesięczny kurs w Inst. Podwyższania Kwalifikacji Pracowników Informacji Państw. Komitetu Rady Ministrów SSSR w dziedzinie nauki i techniki w specjalności „Organizacja, ekonomika i planowanie informacyjnej działalności naukowej”. 3 III 1992 O. przeszła na emeryturę. Z inicjatywy prof. W. Szafera O. zajęła się historią botaniki oraz bibliografią przyrodniczą i biografiami przyrodników, co znalazło wyraz w jej licznych publikacjach, m.in. opublikowała kilkanaście biogramów botaników do *Słownika Biologów Polskich* pod red. S. Feliksiaka oraz 15 publikacji z dziedziny historii botaniki, bibliografii i biografii: *Bibliografia prac Mariana Raciborskiego* („Zeszyty Naukowe UJ – Varia” 1986 t. 210 s. 135–156), *Ogród Botaniczny w Krzemieńcu i jego katalogi (1805–1832)* („Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”, Ser. B 1971 z. 21 s. 59–81), *Stanisław Bonifacy Jundziłł i Wilibald Besser w świetle wzajemnej korespondencji* (Tamże s. 83–114). W 1971-2005 była człon-

kiem Stow. Bibliotekarzy Pol., skarbnikiem i z-cą skarbnika Oddz. SBP w Krakowie (1983-93); należała do Tow. Przyjaciół Książki – Oddz. Krakowski, kierując nim w 1984-2002; członek Sekcji Historii Botaniki Pol. Tow. Botanicznego. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1993), Odznaką „Zasłużony Pracownik PAN – Medal na 100-lecie” (1971) oraz Odznaką Honorową SBP (1999).

M. Nowak: J.O. (3 XI 1932 – 16 X 2005). – *Wiad. Botaniczne* 2008 vol. 52 z. 3/4 s. 150-151; Taż: Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk (1953-2003). T. 2: Bibliografia. Kr. 2003; A. Jankun: Wspomnienie o mgr J.O. (wspomnienie wygłoszone podczas zebrania Sekcji Historii Botaniki PTB w dniu 30 maja 2006 r. w Krakowie). – *Wiad. Botaniczne* 2006 vol. 50 z. 3/4 s. 72 // Arch. Instytutu Botaniki PAN: Akta personalne nr 519.

Anna Chadaj

OSTROWSKI ADAM (17 IX 1911 Lwów – 15 I 1977 Warszawa) prawnik, dyplomata, pisarz, wydawca. Po ukończeniu gimn. we Lwowie studiował prawo na lwowskim Uniw. Jana Kazimierza. W 1933 uzyskał dyplom magistra prawa i podjął pracę asystenta w Katedrze Teorii Prawa UJK. Podczas II wojny świat. działał w konspiracji związanej z rządem w Londynie, był Okręgowym Delegatem Rządu. W 1943 wstąpił do PPS. Po wkroczeniu wojsk radzieckich w lipcu 1944 został aresztowany przez NKWD. Zwolniony z aresztu nawiązał współpracę z PKWN w Lublinie; pełnił funkcję z-cy kierownika resortu administracji państw.; po wyzwoleniu Krakowa objął stanowisko wojewody krakowskiego. W 1945-50 pracował w dyplomacji – był ministrem pełnomocnym RP w Szwecji, a nast. ambasadorem we Włoszech. Po powrocie do kraju – wiceprezes Komitetu ds. Radiofonii „Polskie Radio”. W 1954 objął stanowisko dyrektora Państw. Inst. Wydawniczego. W 1967 z powodu pogarszającego się stanu zdrowia zrezygnował z pracy wydawniczej i przeszedł na wcześniejszą emeryturę, poświęcając się pracy literackiej. W okresie jego kierownictwa utrwalił się wizerunek PIW jako oficyny dysponującej zespołem o wysokich kwalifikacjach edytorskich, związanej współpracą z wieloma wybitnymi pisarzami polskimi i obcymi oraz z luminarzami polskiej humanistyki (prof. prof. W. Doroszewski, J. Krzyżanowski, →J.W. Gomulicki, S. Pigoń, S. Pollak i in.), utrzymującą stałą współpracę z czołowymi placówkami naukowymi, inicjatorce serii wydawniczych,

które miały znaczący wpływ na zainteresowania i humanistyczną kulturę czytelników pol. (m.in. Biblioteka Arcydzieł, Powieści XX wieku, Biblioteka Poetów – tzw. celofanowa, seria tzw. ceramowska, Biblioteka Poezji i Prozy, tzw. Plejada, Biblioteka „Jednoróżca”, Ludzie żywi), zasłużonej w popularyzacji i utrwalaniu dorobku klasyków pol. i obcej literatury (m.in. fundamentalne edycje dzieł *Ł. Górnickiego, A. Frycza Modrzewskiego, J. Kochanowskiego, *I. Krasickiego, H. Sienkiewicza, Szekspira, Byrona, Conrada, Puszkina). O. przykładał dużą wagę do nawiązania i utrzymania kontaktów z czołowymi wydawnictwami europejskimi. Działacz Pol. Tow. Wydawców Książek. Stał na czele grupy zabiegającej o reaktywację Tow. po rozwiązaniu go w 1950. Był prezesem PTWK w 1956-67; w 1959-60 przewodniczył ponadto Komisji Współpracy z Zagranicą. W okresie jego prezesury określony został charakter PTWK jako organizacji zawodowo-twórczej członków indywidualnych, zajmujących się pracą wydawniczą. Trafność takiego modelu w warunkach polit. i organizacyjnych PRL potwierdził szybki wzrost liczby członków Tow. (ich liczba po kilku latach przekroczyła tysiąc). Podjęte zostały inicjatywy, które trwale ukierunkowały pracę PTWK i przyczyniły się do promocji pol. książki – konkurs na Najlepiej Wydaną Książkę Roku, kursy szkoleniowe, wymiana doświadczeń na gruncie międzynarod., działalność klubowa, organizacja Oddziałów i Kół. Autor cenionych książek biograficznych; wydał m.in. *Garibaldi* (W. 1969), *Francesco Nullo, bohater Polski i Włoch* (W. 1970), *Burzliwe życie Felice Orsiniego* (W. 1973), *Hrabia Kamil Cavour* (W. 1972), *Savonarola* (W. 1974, wyd. II 1976). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Orderem Sztandaru Pracy, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

L. Żuliński: Foksal 17. W. 2006; Państwowy Instytut Wydawniczy 1946-1966. Katalog. W. 1966; Kto był kim w „nowym” PTWK (zasłużeni, którzy odeszli). – Wydawca 2006 nr 10-11 s. 37.

Hanna Lebecka

OŻÓG EWA KONSTANCJA zob. STOFFEL-OŻÓG Ewa Konstancja

OŻÓG JAN (8 X 1914 Będzienia, woj. rzeszowskie – 16 I 1999 Wrocław) teolog, bibliotekarz, bibliotekoznawca. W 1925-29 uczęszczał do gimn. w Ropczycach,

w 1930-34 do państ. gimn. im. S. Staszica we Lwowie, gdzie w 1934 zdał egzamin dojrzałości. Studia wyższe odbył na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie na Wydz. Teologicznym w 1934-39 i ukończył je uzyskaniem tytułu magistra teologii. Już w czasie studiów uniw. pracował jako asystent bibliotekarski w B-ce Inst. Teologicznych. Lata wojny spędził w Złoczowie (woj. Tarnopol 1939-41) oraz w Gródku Jagiellońskim k. Lwowa (1941-44), w Wiśniowej i Rzeszowie (1944-45). Mieszkając w Gródku pracował w charakterze duchownego, biorąc udział w tajnym nauczaniu religii i jęz. łac. w r. szk. 1943/44. Od 1 I 1946 rozpoczął pracę w B-ce Uniw. we Wrocławiu. Początkowo na zlecenie dyr. →A. Knota podjął się uporządkowania księgozbiorów zabezpieczonych. Pełnił w B-ce szereg funkcji kierowniczych w różnych oddziałach. Rozpoczął od organizowania i prowadzenia Oddz. Czasopism i agend egz. obowiązkowego. Zorganizował też pierwsze lektorium w B-ce. Organizował pionierskie opracowanie księgozbiorów zabezpieczonych i nowych nabytków, podjął się tego w 1949, kiedy powierzono O. kierowanie Oddz. Opracowania Druków Zwartych Nowych. Wprowadził wiele racjonalizatorskich pomysłów, szkoląc jednocześnie pracowników B-ki oraz in. wrocław. b-tek nauk., w zakresie opracowania zbiorów. Przejściowo w 1955 kierował Oddz. Magazynów i Konserwacji Zbiorów. Jednocześnie w 1949-66 był kierownikiem prac zleconych przy oprac. zbiorów zabezpieczonych. Od marca 1962 do listop. 1964 kierował Oddz. Starych Druków. Scalono magazynowanie tych zbiorów, największych w Polsce (230 tys. wol.). Intensyfikowano opracowanie starych druków sposobem fotograficznym. W obu tych operacjach O. brał udział i odpowiadał jako kierownik Oddziału za ich przebieg; 1 XI 1964 został wicedyrektorem B-ki Uniw. we Wrocławiu. Z jego inicjatywy ujednoczono zasady oprac. zbiorów w B-ce i w b-kach sieci uczelnianej. Funkcję wicedyrektora pełnił do 1975. W tymże roku stanął na czele nowo utworzonej, w ramach Oddz. Starych Druków, Pracowni Dokumentacyjno-Bibliogr., którą kierował do 1980, jednocześnie pełniąc obowiązki kierownika Oddz. Rękopisów; 30 IX 1980 przeszedł na emeryturę. Odtąd był pracownikiem Oddz. Starych Druków na części etatu. Drugim kierunkiem działalności O. była praca dydaktyczna. Zorganizował szereg kursów z zakresu oprac. zbiorów. Był wykładawcą zasad bibliotekarstwa dla studentów wydz. humanistycznych Uniw. Wrocławskiego;

pełnił funkcję zakładowego kierownika przed-dyplomowej praktyki studentów IV r. Studium Bibliotekozn. dla Pracujących Uniwersytetu. Był sekretarzem Kolegium Dyrektorów B-tek Środowiska Wrocławskiego. Wśród młodej kadry bibliotekarskiej prowadził stałą akcję szkoleniową i wychowawczą. Jako członek Komisji Bibliotekarskiej uczestniczył w pracach Komitetu Normalizacyjnego. Brał udział w zjazdach i konf. bibliotekarzy nauk., m.in. w Krynicy (1951) i Rogowie (1961). Na konf. zorganizowanej przez Min. Szkolnictwa Wyższego wygłosił referat (współaut. dr Stanisław Maksymowicz) *Organizacja warsztatu pracy czytelniczej oraz organizacja techniki bibliotecznej (o mechanizacji prac bibliotecznych)* („Sprawy Biblioteczne” 1962 nr 4 s. 174-186). W 1954-64 był red., a nast. współred. „Biuletynu Informacyjnego Biblioteki Uniwersyteckiej”. Opublikował szereg prac, m.in. *Katalog czasopism słowiańskich i wydawnictw ciągłych* (Wr. 1948), *Katalog słowiańskich wydawnictw ciągłych* (Wr. 1958 t. 1-4), *Wykaz bieżących czasopism zagranicznych bibliotek naukowych miasta Wrocławia za rok 1964 i 1967* (oprac. z Janiną Ociepkową, Wr. 1966), *Problematyka dubletów i druków zbędnych i czasopism szczątkowych* (z J. Ociepkową, „Przegląd Biblioteczny” 1963 R. 31 z. 1 s. 21-28). Jest autorem pierwszej znaczącej monogra-

fii *Zarys historii Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu* („Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliothecalia Wratislaviensia I” 1995 nr 1637). Zwieńczeniem pracy naukowej O. jest *Katalog poloników XVI w. Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu* (Wr. 1988 t. 1 cz. 1; 1991 t. 1 cz. 2, 1991 t. 2) stanowiący pierwsze ważne opracowanie z zakresu dokumentacji zbiorów własnych. Zgromadził literaturę dot. drukarstwa na Dolnym Śląsku i wraz z innymi pracownikami Oddz. Starych Druków brał udział w tworzeniu kartoteki druków śląskich w układzie wg nazw ośrodków drukarskich. Udzielał się społ. w Stow. Bibliotekarzy Pol. i Zw. Nauczycielstwa Pol., był przew. Zarządu Okręgu Wrocław. SBP (1959). Jako działacz SBP organizował współdziałanie b-tek nauk. i oświatowych; zorganizował też Sekcję Bibliotekarską przy Zarządzie Okręgu ZNP i był jej pierwszym przewodniczącym. Wyróżniony został wieloma nagrodami, dyplomami uznania oraz odznaczeniami państw. i regionalnymi. Otrzymał m.in. Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Złotą Odznakę ZNP, Medal X-lecia PRL, Złotą Odznakę „Zasłużonego dla Dolnego Śląska”, w 1992 otrzymał nagrodę Ministra Edukacji Nar. oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne.

Alicja Konik

P

PABISZ HALINA (28 IV 1930 w. Żaki, woj. białostockie – 21 VI 1988 Wrocław) bibliotekarka, bibliograf, pracownik informacji. W 1955 ukończyła studia na Wydz. Filozoficzno-Historycznym Uniw. Wrocławskiego i otrzymała tytuł magistra historii. W 1957-58 uczestniczyła w korespondencyjnym kursie dla pracowników b-tek powsz. (uprawnienia jak po ukończeniu liceum bibliotekarskiego). W 1962 złożyła egzamin bibliotekarski dla kandydatów na stanowisko bibliotekarzy dyplomowanych. Pracę zaw. rozpoczęła w 1955 w Woj. i Miej. B-ce Publ. we Wrocławiu w Dziale Informacyjno-Bibliogr. w charakterze bibliografa. W 1957 przeniosła się do Oddz. Opracowania B-ki Gł. Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu, a od 1960 pracowała w nowo powstałym Oddz. Informacji, kolejno jako st. bibliotekarz, kustosz służby bibliot., adiunkt bibliot., kustosz dyplomowany. W tym czasie ukończyła kursy CIINTE z zakresu informacji nauk.-techn. i ekonomicznej, kurs z automatyzacji procesów informacyjnych organizowany przez OPIN PAN, oraz kursy we Wszeczwiązkowym Inst. Informacji Nauk. i Technicznej w Moskwie obejmujące zagadnienia teorii i organizacji informacji oraz problemy mechanizacji i automatyzacji procesów informacyjnych. W 1971-75 była zatrudniona w B-ce Politechniki Wrocławskiej jako kustosz dypl., z-ca dyrektora ds. informacji w B-ce Głównej i OINT, z-ca dyrektora ds. dydaktyki. Od 1961 zajmowała się dydaktyką z zakresu informacji nauk.-techn. – wykładała ten przedmiot we Wrocławiu w Wyższej Szkole Ekon., Politechnice oraz na Wydz. Bibliotekarskim w Państ. Studium Kult.-Oświatowym i Bibliotekarskim. Na zlecenie ministerstwa opracowała program nauczania, który obowiązywał we wszystkich szkołach bibliotekarskich w Polsce. Uczestniczyła w wielu naradach i konferencjach ogólnopol. organizowanych w ramach resortu. Od 1965 brała udział w pracach Stow. Bibliotekarzy Pol. jako członek Zarządu Okręgu Wrocław oraz członek Komisji Szkoleniowej Zarządu Gł. SBP. Była współautorką wielotomowej *Bibliografii Historii Śląska*.

Arch. Politechniki Wrocławskiej: Akta personalne sygn. 497 p. 518, miejsce złożenia: G-109; Arch. Akad. Ekonomicznej: Akta personalne sygn. K-1101572BE50.

Agnieszka Łuszczyk

PALUSZKIEWICZ ANNA (20 VII 1941 Warszawa – 28 I 2004 tamże) informatyk, bibliotekarka. Po upadku Powstania Warszawskiego we wrześniu 1944 została wraz z rodziną wywieziona do obozu w Pruszkowie, skąd w kwietniu 1945 znalazła się w Katowicach, gdzie uczęszczała do szkoły podst. i ukończyła Liceum im. A. Mickiewicza. W 1960 rozpoczęła studia na Wydz. Matematyki i Fizyki Uniw. Warsz., które ukończyła w 1964 w zakresie nowej specjalności: metody numeryczne. W lutym tr. zatrudniona została w nowo utworzonym w UW Zakł. Obliczeń Numerycznych (ZON). W 1967 przeszła do pracy dydaktycznej w Zakł. Metod Numerycznych Wydz. Matematyki Uniwersytetu na stanowisku asystenta. W 1970 podjęła, nie ukończona, studia doktoranckie. Od 1 I 1980, w wyniku reorganizacji ZON-u, przeszła do Centrum Informatycznego UW. W listop. 1987 odeszła do Centrum Komputerowych Baz Danych „Infoterminal”, spółki zawiązanej przez Uniw. i Szkołę Gł. Planowania i Statystyki; 1 IV 1990 wróciła na Uniwersytet, tym razem do pracy w B-ce Uniw. na stanowisko specjalisty; z B-ką współpracowała już w II poł. 1. 70., kiedy jako przedstawiciel Inst. Maszyn Matematycznych UW jeden dzień w tygodniu poświęcała pracy w B-ce. Opracowała wówczas *Analizę systemową BUW*, a w 1978 wraz z Jadwigą Krajewską i ***A. Romańską wstępna koncepcję komputeryzacji katalogów BUW. Wkrótce jednak zmieniono plany i rozpoczęto prace nad Systemem Informacyjno-Bibliot., w którym P. już nie uczestniczyła. Gdy wróciła w 1990 do tematu powierzono jej koordynację działań informatycznych związanych z projektowanym wówczas komputerowym Centr. Katalogiem Bibliotek UW. Miała znaczący wpływ na wspólną decyzję B-ki oraz 3 b-tek akad. (Jagiellońskiej, Uniw. Gdańskiego, Akad. Górniczo-Hutniczej) o zakupieniu systemu VTLS, wyborze formatu USMARC jako podstawy budowania danych oraz przyjęciu strategii komputeryzacji katalogów z uwzględnieniem budowania w systemie VTLS wspólnej kartoteki haseł wzorcowych. Z inicjatywy P. podjęto prace nad instrukcjami formatu najpierw UNIMARC,

nast. USMARC rekordu bibliogr. dla książek i wydaw. ciągłych oraz formatu USMARC rekordu kartoteki haseł wzorcowych. Równolegle prowadziła ona pionierskie prace nad zasadami tworzenia kartotek haseł wzorcowych, prowadziła na ten temat wykłady, szkolenia i zajęcia praktyczne, zapoczątkowała tworzenie rzeczywistej kartoteki haseł osobowych i korporacyjnych w systemie kartkowym. Do tych działań przyłączyły się pozostałe 3 b-ki bezpośrednio zainteresowane wdrożeniem oprogramowania VTLS, ale również b-ki planujące komputeryzację, jak Uniw. we Wrocławiu i w Toruniu, a także B-ka Narodowa w charakterze obserwatora. P. była projektantem i koordynatorem działań, nauczycielem, ale też w dużej mierze wykonawcą; szybko stała się najwyższym autorytetem w rozstrzyganiu problemów i wyjaśnianiu wątpliwości. W utworzonym w B-ce Uniw. Warsz. (1992) Oddz. Komputeryzacji została kierownikiem Sekcji Wdrażania Systemu VTLS. Udało jej się pozyskać do współpracy Marię Lenartowicz – najwyższy pol. autorytet w zakresie przepisów katalogowania. B-ki, które kupiły system VTLS, zawiązały w 1993 Konsorcjum Bibliotek VTLS, w ramach którego powołano Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania VTLS; jego sekretarzem nauk. została P. W utworzonym w B-ce (1996) Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych P. kierowała Ośrodkiem Formatów i Kartoteki Haseł Formalnych. Opracowała koncepcję budowania Centr. Katalogu Czasopism (CKTCz) i wspólnie z B-ką Uniw. Gdańskiego doprowadziła w 1995 do jego uruchomienia na serwerze tamtejszej B-ki. W 1996 zaczęła przekonywać b-ki akad. do utworzenia budowanego metodą współkatalogowania i będącego źródłem gotowych rekordów wspólnego katalogu b-tek naukowych. W 1998 została włączona do międzybibliot. zespołu pracującego nad koncepcją ogólnokrajowego katalogu centralnego. Zaprojektowała koncepcję katalogu i procedury współkatalogowania, kierowała zespołem ds. ujednoczenia zasad katalogowania, uczestniczyła w ocenie i wyborze systemu bibliot. dla NUKAT-u, a nast. w negocjowaniu kontraktu w sprawie jego zakupu. Zaprojektowała i w dużej części sama prowadziła merytoryczne i organizacyjne przygotowania do uruchomienia katalogu centr., które nastąpiło 5 VII 2002. W przygotowaniach do współpracy NUKAT-u z B-ką Nar. zaprojektowała (2003) organizację i procedury obsługi bazy jęz. haseł przedmiotowych B-ki Nar. w NUKAT. W 1997

P. zdała egzamin na stanowisko bibliotekarza dypl., a w 2001 uzyskała stanowisko st. kustosza dyplomowanego. Wyszkoliła grupę bibliotekarzy, którzy umieli przeprowadzić komputeryzację swoich katalogów profesjonalnie, racjonalnie i oszczędnie. W 2001 otrzymała medal „W dowód uznania” za zasługi dla bibliotekarstwa oraz Stow. Bibliotekarzy Pol., a w 2002 wspólnie z M. Lenartowicz nagrodę nauk. im. Adama Łysakowskiego za książkę: *Format MARC 21 rekordu bibliograficznego dla książki*. Była członkiem Komitetu Red. serii „Formaty Kartoteki” oraz autorem, współaut. lub red. 45 publikacji z zakresu formatów, zasad tworzenia kartotek haseł wzorcowych oraz komputeryzacji katalogów bibliotecznych. Były to m.in.: *Rola formatu i kartotek haseł wzorcowych w skomputeryzowanych katalogach bibliotecznych* („Przegląd Biblioteczny” 1991 z. 3/4 s. 275-279), *Współpraca polskich bibliotek w zakresie komputeryzacji* (W: *Komputeryzacja bibliotek. Materiały z konferencji...*, Toruń 1994 s. 165-168), *Formaty USMARC wykorzystywane w zautomatyzowanych systemach bibliotecznych* („Przegląd Biblioteczny” 1994 z. 1/2 s. 45-54), *Formaty MARC. Początki i ewolucja* (W: *Komputeryzacja bibliotek naukowych w kontekście standardów oprogramowania bibliotecznego...* (Gdańsk 1996 s. 148-153), *Propozycja ułatwienia retrospektywnej konwersji katalogów współpracujących bibliotek akademickich* („Przegląd Biblioteczny” 1996 z. 4 s. 315-322), *Struktura danych bibliograficznych w zintegrowanych systemach bibliotecznych* (W. 1997), *Format USMARC rekordu kartoteki haseł wzorcowych. Zastosowanie w Centralnej Kartotece Haseł Wzorcowych* (W. 1999), *Evolution of authority file work in Poland* (W: *Library automation in transitional societies. Lesson from Eastern Europe*, New York 2000 s. 224-234), *NUKAT – polska droga do katalogu centralnego* (W: *Archiwa w postaci cyfrowej...*, W. 2003 s. 15-24).

M. Burchard: A.P. (1941-2004). – Prz. Bibl. 2004 z. 3/4 s. 101-106; A. Padziński: Bibliografia publikacji A.P. – Tamże s. 107-110.

Maria Burchard

PASIERSKI JAN (20 I 1911 Dublany, pow. Lwów – 23 XI 1989 Wrocław) prawnik, artysta-rzeźbiarz, bibliotekarz. Ukończył 4 klasy Szkoły Powsz. we Lwowie, w 1929 Państw. Gimn. Humanistyczne tamże. Następnie studio-

wał na Wydz. Prawa Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie; w 1933 uzyskał magisterium. Przez rok służył w 44 Pułku Strzelców Kresowych w Równem. W lipcu 1935 rozpoczął aplikację sędziowską. Do czerwca 1937 pracował w Sądzie Apelacyjnym we Lwowie, od czerwca 1937 do września 1939 w Wydz. Śledczym Państw. Prokuratury w Krakowie. Po wybuchu II wojny świat. jako podporucznik rezerwy piechoty został zmobilizowany. W listop. 1940 powrócił do aplikacji sędziowskiej. Równocześnie był żołnierzem Zw. Walki Zbrojnej, nast. Armii Krajowej – Okręg Krakowski. Od 1941 aż do wyzwolenia służył w wywiadzie wojsk. AK. Po wojnie został aresztowany. Po wypuszczeniu na wolność wyjechał z Krakowa. W paźd. 1945 zatrudnił się jako referent nieruchomości w Państw. Przedsiębiorstwie Traktorów i Maszyn Rolniczych Oddział w Cieplicach, w styczniu 1946 wyjechał do Wrocławia. W poszukiwaniu pracy trafił do Centr. Zarządu Górzeln Rolnych, w maju 1946 został kierownikiem Oddz. Wrocławskiego. Na skutek donosu został ponownie aresztowany w marcu 1951 i Wyrokiem Sądu Wojsk. w Warszawie skazany w marcu 1953 na 8 lat więzienia. Zwolniony w maju 1956. Dzięki dyr. → J. Morawskiemu 1 VI 1956 został zatrudniony w B-ce Gł. Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu na stanowisku bibliotekarza. Doskonale wykształcony erudyta, władający trzema jęz., poświęcił się odtąd bibliotekarstwu. Od 1958 st. bibliotekarz. Po objęciu w 1960 stanowiska kierownika Oddz. Gromadzenia stworzył nowoczesną długofalową politykę gromadzenia zbiorów B-ki. Był współtwórcą koncepcji tzw. Planowej specjalizacji b-tek w zakresie gromadzenia zagr. czasopism nauk., zaakceptowanej przez naukow. b-ki rolnicze podległe Min. Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Na forum ogólnopol. propagował specjalizację b-tek nauk. oraz katalogi centralne. Jest autorem kilku znaczących artykułów dot. tych zagadnień, m.in. *Planowa specjalizacja bibliotek naukowych* („Przegląd Biblioteczny” 1983 R. 27 z. 3 s. 193-199). Uwieńczeniem wieloletnich prac i badań w tym zakresie jest znakomita praca doktorska P. pt. *Zagadnienia specjalizacji bibliotek naukowych* (Wr. 1961). Od 1 VII 1962 pracował na stanowisku adiunkta bibliotecznego. Współautor wielu prac bibliogr.: *Bibliografia prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Wyższej Szkole Rolniczej w latach 1945-1960* (Wr. 1964), *Bibliografia publikacji pracowników nauki Wyższej Szkoły*

Rolniczej we Wrocławiu za lata 1945-1959 (Wr. 1960). Od 1963 w zespole opracowującym *Polską bibliografię weterynarii i hodowli zwierząt za lata 1891-1939*, będącą kontynuacją *Bibliografii polskiej weterynarii i hodowli zwierząt Stanisława Królikowskiego* (Lwów 1891). W 1963-67 prowadził wykłady z inf. nauk. w Katedrze Bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego. Od 1 VI 1968 był zatrudniony na stanowisku kustosa dypl., nast. st. kustosa dyplomowanego. Po przejściu na emeryturę 30 IX 1976 zatrudniony na 1/2 etatu jako adiunkt dypl. pracował nauk. i wykonywał specjalistyczne prace bibliot. wymagające najwyższych kwalifikacji. Był aktywnym członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., w 1957-65 w Prezydium Zarz. Głównego. W 1966-69 przewodniczył Komisji ds. Katalogów Centr., przez wiele lat działał w Komisji ds. Współpracy Bibliotek. Współtworzył program egzaminów dla bibliotekarzy dypl., w 1968-70 zasiadał w Komisji Egzaminacyjnej przy Min. Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Prywatnie artysta-rzeźbiarz; prace swoje kilkakrotnie wystawiał, a część z nich trafiła do muzeów, m.in. Muz. Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie. Otrzymał kilkanaście nagród Rektora WSR. Za zasługi wojenne w 1942-43 trzykrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych, a także Krzyżem Armii Krajowej w Londynie (1985). Otrzymał ponadto: Medal Zwycięstwa i Wolności 1945 r., Krzyż Partyzancki (1961), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1968), Honorową Odznakę SBP (1972), Złoty Krzyż Zasługi (1973).

Wykaz publikacji pracowników Biblioteki Głównej. [W:] Biblioteka Główna 1952-1977. Informator. Wr. 1977 s. 19-20; E. Starak-Czerniejewska: J.P. – osobowość twórcza. [W:] Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia. T. 7. Wr. 2008 s. 157-172 // Arch. Uniw. Przyrodniczego Wrocław: Wykaz akt osobowych nr 8186 // Inf. Autorki.

Emilia Czerniejewska

PATERNOWSKI STEFAN (VIII 1905 Poznań – 29 V 1976 Gorzów Wlkp.) nauczyciel, działacz społeczny, archiwista. W 1926 ukończył gimn. typu staroklasycznego w Poznaniu, opanowując biegle jęz.: grecki, łac., franc., niem.; w 1926-32 studiował na Uniw. Poznańskim w zakresie historii gospodarczej, specjalizując się w historii miast pol. wieków średnich. W okresie styczeń 1932 – lipiec 1933 pracował jako nauczyciel w Państw. Seminarium Nauczycielskim Męskim w Tucholi. W 1934/1935 był nauczy-

cielem w więzieniu poznańskim „Patronat”, a od 1938 pracownikiem nauk. w Arch. Państ. w Poznaniu. Przygotowywał pracę doktorską nt. finansów Poznania w I poł. XVI w. Wybuch II wojny świat. i natłok zajęć powojennych przerwały pracę naukową. W lipcu 1945 Instytut Zach. w Poznaniu wydelegował P. do Gorzowa Wlkp., udzielając mu pełnych kompetencji w zakresie ratowania mienia kulturalnego miasta. Tamże został mianowany Naczelnikiem Wydz. Kultury i Sztuki i na polecenie prezydenta miasta dokonał przemianowania nazw ulic Gorzowa. P. przysłużył się gł. na polu zabezpieczenia akt, dok. archiwalnych, ksiązek i dzieł naukowych. Wydał dyspozycje dot. zasad uporządkowania cennych zbiorów bibliot. Tow. Historii Nowej Marchii z siedzibą w Landsbergu. B-ka została zał. w 1891. W l. 40. liczyła 30.000 wol. i zawierała wiele unikalnych wydaw. książkowych oraz serii wydawniczych. W zbiorach arch. P. zabezpieczył ok. 100 rękopisów pergaminowych, związanych bezpośrednio z historią Landsberga i ok. 26.000 ksiązek. Jednak na mocy Zarządzenia Min. Oświaty z 18 VIII 1946 dokonano formalnego przejścia zbiorów i przekazania ich delegatowi Min. Oświaty. P. uważał decyzję tę za nieprzemyślaną i krzywdzącą. W l. 50. część rękopisów pergaminowych wróciła do arch. gorzowskiego, natomiast z zabranych ksiązek nie zwrócono żadnej. Jako kierownik Wydz. Kultury i Sztuki P. przeprowadził akcję zabezpieczenia instrumentów muzycz. niezbędnych dla utworzenia szkoły muzycznej. W 1946-47 był naczelnikiem Wydz. Społ. Urzędu Miej. w Gorzowie, przewodził arch. miejskiemu. Pełniąc funkcję społ. przew. Komitetu Oświaty zajmował się m.in. zbiórką pieniędzy na zakup ksiązek do b-ki oświatowej. Równocześnie z pracą w Zarządzie Miej. rozpoczął pracę w oświacie jako nauczyciel w Liceum Handlowym, członek Państ. Komisji Egzaminacyjnej w Państ. Liceum Administracyjnym w Gorzowie, dyrektor i nauczyciel w Technikum Poczтовым, później w szkołach w rejonie. W 1969 P. przeszedł na emeryturę, ale nadal przejawiał dużą aktywność. Prowadził kursy jęz. niem. w Domu Kultury „Kolejarz”, był tłumaczem w Spółdz. Pracy Przemysłu Skórzanego „Świt”. Opracował wówczas *Zarys kroniki powiatu gorzowskiego* za 1945-65; prowadził wykłady z zakresu historii Polski i historii Ziem Odzyskanych na Uniw. Powszechnym. Działał też w Tow. Przyjaciół Muzeum. Od 1970 został członkiem Pol. Tow. Historycznego. Pozostawił po sobie znaczny,

niepublikowany dorobek badawczy nad historią miasta Gorzowa Wlkp.

F. Relis: P.S. [W:] *Lubuski Słownik Biograficzny*. Zielona Góra 1984 s. 162-164; B. Skaziński: *Straty wojenne w zasobach dziedzictwa kulturowego na terenie miasta Gorzów*. [W:] *Gorzów Wielkopolski w 60-lecie 1945-2005*. Gorzów Wlkp. 2005 s. 83; *Których kochamy*. Szkice o ludziach Gorzowa. Gorzów Wlkp. 1989 s. 79-84.

Renata Tawfik

PAWŁOWSKI WINCENTY (13 II 1925 Borysław, woj. lwowskie, obecnie Ukraina – 27 X 2001 Kraków) bibliotekarz, bibliograf. Szkołę powsz. ukończył w Krośnie, od 1937 uczęszczał do gimnazjum. W czasie okupacji niem. ukończył kursy przygotowawcze do liceum i jednoroczną Szkołę Handlową; tzw. dużą maturę zdał w Krośnie jako eksternista 18 XII 1944. W kwietniu 1945 zapisał się na Wydz. Humanistyczny Uniw. Jagiell., w 1951 otrzymał stopień mgr. filoz. w zakresie historii. W tr. otrzymał skierowanie do pracy w B-ce Gł. Inst. Naftowego w Krakowie, w którym pracował od 1948. Zajmował się uporządkowaniem i oprac. księgozbioru, podejmował starania o jego powiększenie. Uzupełniał wiedzę fachową na Korespondencyjnym Rocznym Kursie Bibliotekarskim oraz Kursie Dokumentacji Nauk.-Technicznej. W 1966 uzyskał stopień bibliotekarza dypl., a nast. stanowisko kustosa dypl. – kierownika b-ki. W 1976 Inst. Naftowy po połączeniu z Inst. Gazownictwa przekształcił się w Inst. Górnictwa Naftowego i Gazownictwa, gdzie P. otrzymał stanowisko kierownika łączonych b-tek wraz z b-kami filialnymi w Krośnie i Warszawie. Jako bibliotekarz doceniał znaczenie bibliogr., w 1964 opublikował *Bibliografię zawartości czasopism „Górnik” 1882-1886* oraz *Sprawozdanie Krajowego Towarzystwa Naftowego 1894-1895*, wraz z → J. Ciechanowską *Przewodnik bibliograficzny po czasopiśmie naukowych* (1972), oprac. *Bibliografię publikacji pracowników IGNiG 1976-1982* (z A. Koziarowską i J. Orzechowskim, Kr. 1988). Zainteresowanie P. początkami pol. czasopiśmiennictwa naftowego zaowocowało przygotowaniem monografii archiwalnych czasop. naftowych (znajdujących się w b-ce Inst.) m.in.: *Przemysł Naftowy w latach 1926-1939* (Kat. 1977). W 1979 na podstawie rozprawy doktorskiej *Polskie czasopiśmiennictwo naftowe w latach 1882-1939* uzyskał stopień doktora nauk hum. w PAN. Był współred. książki *Historia polskiego przemysłu*

ślu naftowego (Kr.-Brzozów 1994-95 t. 1-2) i autorem rozdziału *Instytuty i ośrodki badawcze przemysłu naftowego* (s. 322-362). Opracował szereg biogramów zasłużonych naftowców opublikowanych w *Polskim Słowniku Biograficznym* oraz czasopismach. Współpracował z red. „Nafty” (nast. „Nafta i Gaz”), „Wiadomości Naftowych i Gazowniczych” oraz „Biuletynu Informacyjnego Instytutu Naftowego” (nast. „Biuletynu Informacyjnego Instytutu Górnictwa Naftowego i Gazownictwa”). Był autorem prac o początkach kopalnictwa i przetwórstwa naftowego na terenach wsch. Galicji. P. działał w Naczelnej Organizacji Techn., a nast. w Stow. Nauk.-Technicznym Inż. i Techn. Przemysłu Naftowego i Gazowniczego (SITPNiG). Po ogłoszeniu przez Stow. konkursu na prace hist. i pamiętnikarskie wszedł w skład zespołu konkursowego. Po 42 latach pracy przeszedł na emeryturę. Został odznaczony m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980), Odznaką „Zasłużony dla Górnictwa Naftowego” (1975), Złotą Odznaką „Za pracę społeczną dla m. Krakowa”.

Nekr.: Nafta-Gaz 2002 nr 2; Wiek Nafty 2001 nr 4 // Arch. Inst. Nafty i Gazu Kraków: Akta personalne // Inf. Autorki.

Iwona Zielnica-Ladzińska

PELC JULIAN (2 I 1906 w. Albigowa k. Łańcuta – 4 VII 1999 Wrocław) w y d a w c a. Po maturze w gimn. humanistycznym w Łańcucie (1926) podjął studia historyczne na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie. Po ich ukończeniu (1932) został asystentem prof. *F. Bujaka w Katedrze Historii Społ. i Gospodarczej, był stypendystą Funduszu Kultury Narodowej. W 1935 uzyskał stopień doktorski na podstawie pracy *Ceny w Krakowie w latach 1369-1600* (Lwów 1935). Działalność nauk. przerwał, zatrudniając się 1 XI 1937 w Wydaw. Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Lwowie na stanowisku sekretarza wydawnictwa. W czasie II wojny świat. przeszedł do pracy w B-ce ZNiO, podczas okupacji sowieckiej w b-ce filii Kijowskiej Akad. Nauk (1 X 1939 – 21 VI 1941), a po zajęciu Lwowa przez Niemców w Staatsbibliothek, współpracując cały czas ściśle z Mieczysławem Gębarowiczem, z którym utrzymywał kontakt po wojnie. Wraz z **S. Pazyrą uczestniczył w tajnym rozprowadzaniu publikacji Wydaw. ZNiO i Tow. Naukowego we Lwowie. W lipcu 1944 P. opuścił Lwów, w r. szk. 1944/45 uczył historii w

Państ. Gimn. im. H. Sienkiewicza w Łańcucie. W 1945 przyjechał do Krakowa, gdzie przejął od **I. Zarębskiego działalność wydawniczą Ossolineum, związaną z krakowską księgarnią ZNiO. Po sprowadzeniu do Wrocławia w 1946 części zbiorów B-ki ZNiO, przeniesiono tu w 1947 także Wydaw. ZNiO, którego dyrektorem, decyzją Tow. Przyjaciół Ossolineum, P. został od 1 IX 1947. Po wejściu wydawnictwa w strukturę PAN, mianowano go z-cą dyrektora ds. techniczno-produkcyjnych (1 VII 1953), na stanowisku tym pozostał do emerytury w 1972. P. redagował katalogi wydawnictwa, był red. działu „zagadnienia wydawnicze” w *Encyklopedii Wiedzy o Książce*. Opublikował *Sześć lat pracy ZNiO we Wrocławiu 1945-1952* (z *F. Pajączkowskim, „Rocznik ZNiO” 1953 t. 4 s. 335-381), *Wrocławskie 25-lecie Wydawnictwa Ossolineum* (tamże 1974 t. 9 s. 19-27). Po przejściu na emeryturę pracował w wydawnictwie w niepełnym wymiarze godzin, najpierw jako pełnomocnik dyrektora ds. produkcji *Narodowego Atlasu Polski* (1972-76), a nast. jako gł. specjalista ds. *Atlasu...* (1976-79), odpowiadając m.in. za koordynację prac wszystkich wykonawców i nadzór nad organizacją prac kartogr. i reprodukcyjnych. P. był ceniony za bogatą wiedzę i doświadczenie w dziedzinie edytorstwa nauk. i poligrafii książki, które przekazywał kolejnym pokoleniom pracowników Wydawnictwa ZNiO. Był członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol., Tow. Przyjaźni Pol.-Radzieckiej oraz Pol. Tow. Wydawców Książek. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, odznakami: „Zasłużony Działacz Kultury”, „Budowniczy Wrocławia”, 1000-lecia Państwa Pol. i Złotą Odznaką Ossolineum.

Sł. Pol. 1999 nr 157 s. 2; S. Słowik: J.P. (1906-1999). – Czasopismo ZNiO 2000 z. 12 s. 233-236 // B-ka Nar., Zakł. Dokumentacji Księgoznawczej: Spuścizna Feliksa Pieczętkowskiego; B-ka ZNiO Wrocław: Dział Rękopisów; Wydawnictwo ZNiO Wrocław: Akta personalne.

Marta Pękalska

PELCZAR MARIAN (22 III 1905 Nowy Sącz – 9 III 1983 Gdańsk) bibliotekarz, dyrektor B-ki PAN. Po uzyskaniu matury w Państ. Gimn. Klasycznym w Nowym Sączu (17 V 1923) P. rozpoczął studia na Uniw. Jagiellońskim na Wydz. Filozoficznym, specjalizując się w zakresie historii gospodarczej

i nauk pomocniczych historii pod kier. prof. R. Grodeckiego i *W. Semkowicza. Dyplom doktora filozofii uzyskał 14 XII 1929 po przedstawieniu rozprawy pt. *Dzieje Klasztoru P.P. Klarysek w Starym Sączu w wiekach średnich 1280-1480* (mgr filozofii 20 II 1931). W 1925-39 pełnił obowiązki asystenta w Katedrze Historii Gosp. i Społ. UJ. W 1929-34 pracował jako nauczyciel historii w szkołach średnich, ogólnokształcących i zawodowych Krakowa. 15 XII 1934 przeniósł się do Gdańska, otrzymując płatny urlop w macierzystej szkole, aby móc pełnić obowiązki oświatowe w Wolnym Mieście Gdańsku. Terenem działalności pedag. P. były Pol. Szkoła Handlowa Macierzy Szkolnej i Pol. Wyższa Szkoła Handlowa Macierzy Szkolnej. Uczył tam historii do wybuchu II wojny światowej. Lata okupacji spędził wraz z rodziną w Zabierzowie k. Krakowa. Pracował wówczas w firmie budowlanej w Krakowie jako woźny, telefonista i księgowy. Prowadził też tajne nauczanie na terenie Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, a w wolnych chwilach pisał historię pol. Gdańska (*Polski Gdańsk*, Gdańsk 1947). Za tę książkę P. został wyróżniony nagrodą Pol. Tow. Historycznego w 1948. W styczniu 1945 powierzono mu zadanie odnalezienia i ratowania gdańskich zbiorów bibliot. i archiwalnych w ramach grupy operacyjnej zorganizowanej przez Min. Oświaty S. Skrzyszewskiego. Do Gdańska wrócił 5 IV 1945, zamieszkał z rodziną w Oliwie (Lessingstrasse 9, dzisiaj ul. Grottgera 9). 9 IV 1945 P. został nominowany dyrektorem B-ki Miejskiej w Gdańsku, którą kierował do 1973; na emeryturę odszedł w 1975. W 1981 został powołany do Rady Naukowej B-ki Gdańskiej, działał również w radach nauk. gdańskich placówek naukowych. W tym czasie B-ka Gdańska (od 1955 B-ka Gdańska PAN) stała się szeroko cenionym warsztatem pracy dla licznych uczonych krajowych i zagranicznych, zajmujących się problematyką gdańską i pomorską oraz placówką nauk. inicjującą oraz wykonującą poważne zadania badawcze w zakresie bibliografii, bibliologii, dziejów kultury i nauki, edytorstwa źródeł oraz inf. naukowej. Przez wiele lat starał się o powołanie do życia organu nauk. B-ki Gdańskiej, którego I rocznik ukazał się pt. „*Libri Gedanenses*” w 1968. W 1945-68 wykładał historię Polski i Gdańska na Politechnice Gdańskiej, w Wyższej Szkole Handlu Morskiego w Gdyni i Wyższej Szkole Pedagog. w Gdańsku. Od 1946 prowadził coroczne wykłady z historii Gdańska na kursach dla prze-

wodników Pol. Tow. Krajoznawczego (później Pol. Tow. Turyst.-Krajoznawczego). Wygłosił ponadto kilkadziesiąt pogadanek radiowych o dziejach Gdańska. Od 1935 udzielał się także w Gdańskiej Chorągwi Harcerzy w Wolnym Mieście Gdańsku jako członek Komendy Chorągwi; był współred. pisma harcerskiego „Zewie”. Od maja 1935 był członkiem Zarządu, a od czerwca 1937 Sekretarzem Generalnym i kier. stacji naukowej Tow. Przyjaciół Nauki i Sztuki (obecnie Gdańskie Tow. Naukowe). Dzięki jego staraniom w 1945 TPNiS wznowiło swą działalność. Z jego inicjatywy wznowiono wydawanie „Rocznika Gdańskiego”, był także pierwszym po wojnie red. nacz. czasopisma. Prowadził badania nauk. nad historią Gdańska (uwzględniające przede wszystkim Słowian i Polskę). W 1937 przebywał jako stypendysta TPNiS w Królewcu w celu zapoznania się z materiałami archiwalnymi do wczesnych dziejów Prus. Wyniki swych prac naukowych publikował od 1937 na łamach „Rocznika Gdańskiego”. Wygłaszał odczyty nauk. i popularnonauk. w Gdańsku i Gdyni. Owocem działalności naukowej P. było 80 prac nauk. i popularnonaukowych. Do najcenniejszych jego prac należy zaliczyć: *Nauka i kultura w Gdańsku* (W: *Gdańsk jego dzieje i kultura*, W. 1969), *Pieniądz gdański 1814-1939* (Gdańsk 1960), *Zarys dziejów GTN 1921-1971* (W: *Pięćdziesiąt lat GTN*, Gdańsk 1972), *Relacja niemieckiego oficera o walce na Westerplatte we wrześniu 1939 roku* (W. 1974), *Książka polska obrońcą polskości w Wolnym Mieście Gdańsku* (W: *Książka polska w dawnym Gdańsku*, Gdańsk 1974), *Gdańsk* (W. 1958), a także publikacje z zakresu bibliologii, m.in. *Biblioteka Miejska w Gdańsku* („*Dziennik Bałtycki*” z 24 XII 1945), *Biblioteka Gdańska. Zarys dziejów* („*Nauka Polska*” 1962 nr 4 s. 89-106). Był ponadto autorem biogramów do *Słownika pracowników książki polskiej*. W uznaniu dorobku nauk. otrzymał tytuł docenta w PAN (1955). P. działał czynnie w Stow. Bibliotekarzy Pol., Stow. Księgarzy Pol., PTTK. Został odznaczony: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Otrzymał także Nagrodę Naukową Miasta Gdańska, Nagrodę Prezydenta Miasta Gdańska, dyplomy honorowe i odznaki, m.in. „Za zasługi dla Gdańska”, „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”, „Za Opiekę nad Zabytkami”, „Zasłużony Działacz Kultury”, Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego, Złotą

Odnagę PTTK, Odnagę Tysiąclecia, Dyplom Zasług i Pionierstwa. P. od 1931 był żonaty z →M. Trnką, która pracowała również w B-ce Gdańskiej jako starszy kustosz dypl.

Z. Nowak: M.P. (1905-1983). – Roczn. Gdański 1985 t. 45 z. 1 s. 7-8; W. Horszki: Człowiek, który stał się instytucją. – Tyg. Morski 1970 R. 23 nr 9 s. 9; Sprawozdania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Gdańsk 1984 s. 249 (nekr.); M. Babnis: Bibliografia prac M.P. – Roczn. Gdański 1985 t. 45 z. 1 s. 21-31.

Jadwiga Blacharska

PELCZAROWA MARIA z d. Trnka (12 VIII 1903 Kraków – 16 VII 1984 Gdańsk) bibliotekarka. Żona →M. Pelczara. Szkołę podst. ukończyła w 1914 w Krakowie. W 1915-23 uczęszczała do gimn., gdzie 5 VI 1923 uzyskała świadectwo dojrzałości. Studia w zakresie filologii pol. i historii kultury odbyła w 1923-28 na Wydz. Filozoficznym Uniw. Jagiellońskiego w Krakowie. W czasie studiów przez rok była z-cą asystentki przy seminarium historycznym. W 1928 uzyskała absolutorium Wydz. Filozoficznego UJ ze studiów w zakresie historii i filologii polskiej. Na tej podstawie 15 X 1952 otrzymała dyplom I stopnia studiów uniwersyteckich. Pracę w zawodzie nauczycielskim rozpoczęła w r. szk. 1929/30 w gimn. prywatnym w Rybniku na Śląsku. W 1935-39 pełniła funkcję bibliotekarki w b-ce naukowej Tow. Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku. Działała również społ. jako nauczycielka w ochronkach. Lata okupacji i wojny spędziła w Zabierzowie k. Krakowa, biorąc udział w zorganizowanym tajnym nauczaniu na terenie Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Po zakończeniu działań wojennych wróciła 25 V 1945 do Gdańska, gdzie od 14 VI rozpoczęła pracę w B-ce Miejs., w charakterze bibliotekarki naukowej, specjalizując się w zakresie starych druków. 1 I 1955, na skutek przejścia przez Pol. Akad. Nauk działu naukowego B-ki Miejskiej, przeszła do pracy w B-ce Gdańskiej PAN, pozostając nadal w dziale starych druków. Początkowo pracowała na stanowisku st. asystenta, nast. kustosa (1 VI 1956 – 30 IV 1962) i st. kustosa dypl. (1 V 1962 – 31 XII 1968). Równocześnie pełniła obowiązki kierownika działu starych druków B-ki Gdańskiej PAN (1 VII 1961 – 31 XII 1968). Na emeryturę przeszła 31 XII 1968. We wrześniu 1945 ukończyła kurs dla bibliotekarzy działu dawnej książki w Kórniku pod Poznaniem, a w listop. 1948 analogiczny kurs wyższego stopnia

w Krakowie w B-ce Jagiellońskiej. P. prowadziła kursy dla bibliotekarzy, specjalne wykłady nauk. z zakresu prac działów starych druków, zorganizowała pracę nad kilkoma kartotekami nauk. starych druków (kartoteki drukarzy, księgarzy, opraw, proveniencji). W 1949-50 wykladała zagadnienia z zakresu starych druków na kursach dla bibliotekarzy nauk. w Gdańsku i Szczecinie. Brała czynny udział w rewindykacji zbiorów; w 1949 (25 X – 9 XI) brała udział w przejściu części księgozbioru podworskiego z Suchej k. Krakowa, obejmującej druki nowsze, pol. z XIX i XX w. w ilości 7020 tomów. Delegowana była również w 1946 (12 IV – 10 V) do Poznania, Katowic, Krakowa i Warszawy w celu uzupełniania księgozbioru pol. B-ki Miejskiej w Gdańsku. Jako kierowniczka referatu Wydz. Kultury i Nauki w Zarządzie Miejskim w Gdańsku 12 VI 1945 zorganizowała w Krakowie zbiórkę książek pol. dla czytelnicy i wypożyczalni publ. w Gdańsku. Wspólnie z ***H. Jędrzejowską opracowała *Katalog inkunabułów Biblioteki Miejskiej w Gdańsku* (Gdańsk 1954) oraz *Katalog inkunabułów Biblioteki Gdańskiej Akademii Nauk. Część 2: Uzupełnienia: Dodatki* (Gdańsk 1967). Ogłosiła również samodzielnie oraz zespołowo szereg prac nauk., m.in. *Z dziejów oficyn drukarskich w Gdańsku (w. XVI-XVIII)* („Rocznik Gdański” 1955 t. 14 s. 144-165), *Piśmiennictwo polskie w oficynach gdańskich od XVI do XVIII wieku* (współaut. A. Jędrzejowska, W: *Szkice z dziejów Pomorza*, W. 1959 t. 2 s. 118-162), *Księgozbiór gdańskich lekarzy Krzysztofa i Henryka Heyllów* (współaut. S. Sokół, Gd. 1963). Z inicjatywy P. rozpoczęto opracowywanie katalogu poloników nieznanych *Bibliografii polskiej* K. Estreichera. Jest współaut. dwóch zeszytów: *Polonica XVI do XVIII wieku nieznanne „Bibliografii Estreichera” ze zbiorów Biblioteki Gdańskiej*. Z. 1 (Gdańsk 1968) oraz *Polonica XVI do XVIII wieku nieznanne „Bibliografii Estreichera”*. Z. 2 (Gdańsk 1969). Opracowała ponadto hasła biograficzne do *Polskiego Słownika Biograficznego, Słownika Pracowników Książki Polskiej*, hasła syntetyczne i biograficzne do *Encyklopedii Wiedzy o Książce* oraz artykuły biograficzne do „Pomorza Gdańskiego”. P. brała czynny udział w organizowaniu życia nauk. w powojennym Gdańsku. Uczestniczyła w posiedzeniu wznawiającym działalność Tow. Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku (22 VII 1945). Od 1956 była członkiem Gdańskiego Tow. Naukowego.

Sprawozdania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Gdańsk 1985 s. 191 (nekr.); Dodatek do Kronik Uniwersytetu Jagiellońskiego za lata akademickie 1923/24 – 1933/34. Spis prac naukowych. Kr. 1936 s. 288, 310, 311 // Arch. Zakładowe B-ki Gdańskiej PAN: Akta personalne // Inf. córki Marii Pelczarówny (IX 1994).

Jadwiga Blacharska

PETRYKOWSKI TADEUSZ (2 VIII 1921 Kalisz – 29 III 1983 Toruń) literat, dziennikarz, krytyk teatralny, bibliotekarz. Ukończył Państw. Gimn. i Liceum im. A. Asnyka w Kaliszu (1945). Jako uczeń zadebiutował poematem historycznym pt. *Moje miasto* oraz opowiadaniem *Dzień dżigita i Jaszczury*. W czasie II wojny świat. pracował w Kaliszu jako robotnik. Po zakończeniu wojny przeniósł się do Torunia, gdzie studiował na Wydz. Filologii Pol. Uniw. M. Kopernika (1945-50). Od 1950 jako autor słuchowisk współpracował z radiem, gł. z rozgłośnią toruńską. W 1951-54 był bibliotekarzem w toruńskiej Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika, a nast. redaktorem w tutejszej Rozgłośni Pol. Radia. W 1959-68 i 1972-79 był kierownikiem artyst. Teatru Lalki i Aktora „Baj Pomorski” w Toruniu, a w 1965-70 w Teatrze Pol. w Bydgoszczy. Od 1959 członek Zw. Literatów Polskich. W 1962 przy klubie „Iskra” założył i prowadził kabaret aktorski p.n. „Teatr Transatlantyk”. Konsultant artyst. zespołu artyst. Pomorskiego Okręgu Wojsk. „Czarne Berety”. Autor i współautor sztuk scenicznych; pisał też sztuki dla teatrów lalkowych. Autor wielu opowiadań, felietonów i recenzji teatralnych i gawęd radiowych. W 1962 wydał tom opowiadań pt. *Karolinka*. Wiele publikacji poświęcił Toruniowi, m.in.: opracowanie hist. *Toruń* (W. 1957), opowieść *Toruń niewiarygodny* (Toruń 1983) i powieść *Nabój dla kaprala* (Łódź 1983). Współautor przewodnika pt. *Toruń. Przewodnik po mieście* (W. 1965). Pośmiertnie wydano dwa tomyki wierszy P.: *Plonące kamienie* (Kalisz 1988) i *Pod drzwiami* (Toruń 1994).

D. Wańka: P.T. [W:] Słownik biograficzny Wielkopolski południowo-wschodniej (ziemi kaliskiej). T. 3. Kalisz 2007 (z bibliogr.); S. Melkowski: P.T. [W:] Toruński Słownik Biograficzny. [Cz.] 2. Toruń 2000 s. 196-197 (z fot.); E. Ciborska: Leksykon polskiego dziennikarstwa. W. 2000 s. 426.

Danuta Wańka

PIBER ANDRZEJ MAREK (29 VIII 1937 Warszawa – 10 XII 1998 tamże) historyk, archiwista, bibliotekarz. Maturę zdał w Liceum Ogólnokształcącym im. H. Kołłątaja w Warszawie. Absolwent Wydz. Historycznego Uniw. Warszawskiego, pracę magisterską z historii najnowszej nt. *Stronnicstwa sejmowe Rzeczypospolitej Polskiej wobec konferencji i układów w Locarno* obronił w 1958. Przygotował pracę doktorską *Ignacy Jan Paderewski. Działalność artystyczna i społeczno polityczna 1860-1941* obronioną w 1976 na Wydz. Historycznym UW (opublikowaną w Warszawie w 1982 pt.: *Droga do sławy. Ignacy Paderewski w latach 1860-1902*). W 1958-69 pracował w Arch. Akt Nowych. Opracował wówczas wiele jednostek akt, m.in.: dyplomatycznych Min. Spraw Zagr., archiwum I.J. Paderewskiego, akta gen. W. Sikorskiego, akta Legionistów Polskich. Był członkiem zespołu opiniowania i zakupu archiwaliów w AAN oraz członkiem Komisji Zakupu Archiwaliów przy Naczelnej Dyrekcji Arch. Państwowych. W 1968 odbył międzynarod. 6-miesięczny staż techniki archiwalnej w Archives Nationales w Paryżu. Pracując w AAN przez pewien czas prowadził zajęcia ze studentami Wydz. Historycznego i Studium Dziennikarskiego UW oraz odwiedzającymi Warszawę studentami Uniw. M. Kopernika w Toruniu. Ponadto przez jedną kadencję był przew. Rady Zakładowej AAN. W 1969-98 pracował w B-ce Nar. jako sekretarz nauk. i asystent Dyrektora Nacz. prof. dr hab. W. Stankiewicz (1970-81), nast. jako kierownik Zakł. Rękopisów BN (1981-98). Był członkiem Komisji Opieki Nad Skarbem BN (1981-98), Komisji Zakupów Materiałów Bibliotecznych. Dział Zbiorów Specjalnych (1981-98), Komisji Wymiany BN z Osobami Prywatnymi (1981-98), Komisji Oceny Prac Naukowych BN (1974-76). Brał udział w pracy komitetów red. „Biuletynu Informacyjnego BN”, „Rocznika BN” (1986) i „Libraries and People” (1986). Uczestniczył w przygotowaniu wystaw, był współaut. folderu pokazu najcenniejszych skarbów BN (*Skarby Biblioteki Narodowej. Wybór ze zbiorów specjalnych. Wystawa*, W. 1988). Jako autor scenariusza był też komisarzem wystawy *W 70-lecie odzyskania niepodległości 10 XI – 11 XII 1988* (W., BN). W 1986 był autorem fragm. katalogu wystawy *Ignacy Jan Paderewski 1860-1941. Katalog wystawy w 125-lecie urodzin*. Zamek Królewski w Warszawie 15 XI – 31 III 1986 (W. 1985 s. 8-18) oraz artykułu na jej temat: *Ignacy*

Jan Paderewski 1860-1941. Wystawa w 125-lecie urodzin. Zamek Królewski w Warszawie 15 XI – 31 III 1986 („Rocznik Warszawski” 1990 [R.] 21 s. 297-298). Na bazie doświadczeń pracy archiwalnej powstały artykuły: *Materiały Ignacego Jana Paderewskiego w Archiwum Akt Nowych w Warszawie* (współaut. H. Żaglicka i W. Majewski, „Kwartalnik Historyczny” 1959 t. 66 nr 4 s. 1335-1354), *Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego* („Archeion” 1963 t. 39 s. 63-86), *Misja Strakacza w rządzie Vichy w lipcu 1940 roku* („Najnowsze Dzieje Polski” 1963 t. 7 s. 5-19), *Spuścizna archiwalna, jej istota, zawartość, układ, metody porządkowania* („Archeion” 1965 t. 42 s. 43-62) oraz omówienia lit. fachowej publikowanej w „Archeionie”. Pracując już w BN zachował przez lata bliskie związki badawcze z Archiwum publikując wraz z M. Wróblewskim *Inwentarz akt Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie z lat [1916] 1919-1945* (W. 1974), z in. współaut. *Inwentarz akt Władysława Sikorskiego z lat 1894-1940* (W. 1983), także przez udział w grupie wydawców źródeł *Archiwum polityczne Ignacego Paderewskiego* (Wr. 1973-74 t. 1-4, W. 2001 t. 5). Był także edytorem drugiej części pamiętników Paderewskiego (M. Lawton, *Pamiętniki 1912-1932*, Kr. 1992), monografii I.J. Paderewskiego *Fryderyk Chopin* (W. 1991), wyboru źródeł *Ignacy Jan Paderewski – myśli o Polsce i Polonii* (współaut. M.M. Drozdowski, Paryż 1992) oraz współaut. referatu opublikowanego nast. jako: W. Stankiewicz, A. P., *Rola Ignacego Paderewskiego w życiu kulturalnym i społecznym Polonii Amerykańskiej* ([W:] *Wkład Polonii w rozwój Stanów Zjednoczonych Ameryki*. [Materiały z sesji naukowej] (W. 1976)). Z zakresu bibliotekozn. ogłosił z A. Jabłkowską bibliografię pt. *Powstanie listopadowe 1830-1831* (W. 1980), artykuły: *Od idei Biblioteki Narodowej ku jej realizacji w pierwszym dziesięcioleciu II Rzeczypospolitej*, *Biblioteka Narodowa w pierwszym dziesięcioleciu działalności (1928-1939)*, *Biblioteka Narodowa w latach 1971-1978* ([W:] *50 lat Biblioteki Narodowej. Warszawa 1928-1978*, W. 1984 s. 51-64, 65-83, 131-139), *Źródła do dziejów polskiego ruchu robotniczego w zbiorach rękopisów Biblioteki Narodowej* ([W:] *Stan źródeł do dziejów polskiego ruchu robotniczego. Materiały sympozjum zorganizowanego przez Archiwum KC PZPR 8 lutego 1983 roku*, W. 1985 s. 132-134), recenzje, sprawozdania z wyjazdów służbowych. Nie stronił także od publicystyki w popularnych tygodnikach. W

ostatnich latach był edytorem korespondencji *S. Dembego: „Z Warszawy”. *Korespondencje do miesięcznika „Slovensky Pprehľad” w Pradze w latach 1898-1911* (W. 1998), tłumaczem – P. Johnson: *Intelektualiści* (W. 1994), autorem niedokończzonego tłumaczenia K.M. Murray: *Skrzydła nad Polską* (fragm. zapowiadanej publikacji – „Karta” 1997 nr 21 s. 24-39), ponadto autorem haseł biograficznych do *Polskiego Słownika Biograficznego*. Należał do Zw. Zaw. Pracowników Kultury i Sztuki (w AAN 1959-69, w BN 1974-80). Otrzymał odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi (1974), Dyplom Tow. Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia” za wybitne osiągnięcia w dziele umocnienia patriotycznej więzi Polonii z Macierzą (1978), Medal Warszawskiego Tow. Muzycz. Ignacego Jana Paderewskiego (1982), Medal 40-lecia PRL (1985), „Zasłużony Działacz Kultury” (1986).

M. Dąbrowski: Z żałobnej karty. – Komunikaty, Biblioteka Narodowa 1998 nr 12 s. 11; M. Wrede: Dr A.P. (1937-1998) historyk, kierownik Zakładu Rękopisów BN. – Biul. Inf. Bibl. Nar. 1998 nr 4 (147) s. 53-54; E. Kołodziej: A.P. (29 VIII 1937 – 10 XII 1998). – *Archeion* 2000 t. 102 s. 313-314 // Arch. B-ki Nar.: Akta personalne, sprawozdania Sekretariatu Naukowego, Sprawozdania Zakładu Rękopisów z lat 1980-1998.

Maria Wrede

PIECHACZEK MARIA zob. ŁASKAWSKA-PIECHACZEK Maria

PIETRZYK TADEUSZ (20 IX 1933 Warszawa – 12 X 1999 tamże) artysta grafik. Studiował w warszawskiej Akad. Sztuk Pięknych w 1954-59. Początkowo chciał uprawiać za namową prof. Leona Michalskiego malarstwo ścienne, modne wówczas i szeroko stosowane na całym świecie, lecz ze względu na rodzinnych poświęcił się grafice użytkowej. Na zamówienie licznych firm wykonywał plakaty reklamowe, znaki firmowe. Po dyplomie rozpoczął pracę w wydaw. technicznych, gdzie prowadził działy graficzne przygotowujące książki do druku. W 1959-61 pracował jako grafik, nast. naczelny grafik w Wydaw. Nauk.-Technicznych, w 1961-99 był naczelnym grafikiem w Wydaw. Komunikacji i Łączności. Opracował graficznie ok. 200 książek, gł. z różnych dziedzin techniki, m.in. techniczne encyklop., słowniki i leksykony, książki o samochodach, telekomunikacji, jak również albumy krajoznawcze. Opracowane

przez niego edycje cechuje ład, przemyślana kompozycja i czytelność układu, dzięki czemu stanowią do dziś niedościgły wzór projektowania książek technicznych. Jako pracownik etatowy wydawnictwa dbał również o poziom edytorski wydawanych tytułów, dobór odpowiednich materiałów i dobre wykonanie poligraficzne. Dzięki jego pieczołowitej opiece, jak i własnym opracowaniom wydawnictwo uzyskało wiele nagród i wyróżnień, w tym dwie nagrody specjalne Pol. Tow. Wydawców Książek: „za postęp w grafice i kształtowaniu typograficznym książek” (1971) i „za stworzenie wzorca polskiej książki naukowo-technicznej” (1980). Działalność P. została doceniona przez znawców sztuki edytorskiej w Lipsku, gdzie w 1979 otrzymał 3 wyróżnienia za opracowanie artyst.-typograficzne książek: *Serwomechanizmy* (W. 1961), *Parowozy kolei polskich* (W. 1978) i *Zmęczeniowe niszczenie metali* (W. 1972, 1978). W konkursie PTKW Najpiękniejsze Książki Roku uzyskał w 1965-90 ponad 30 nagród i wyróżnień, m.in. za *Dzieje samochodu* (W. 1979), *Mikrokomputery w procesie dydaktycznym* (W. 1980), *Problemy teleinformatyki* (W. 1984), *Obserwujemy nasze niebo* (W. 1988). Został też dwukrotnie laureatem honorowej nagrody indywidualnej PTKW za całokształt osiągnięć w projektowaniu książek (szczególnie technicznych). Artysta był również nagradzany za prace graficzne nie związane z książką (plakaty, znaki firmowe, opakowania). Był członkiem Związku Pol. Artystów Plastyków od 1959 (do rozwiązania Związku w stanie wojennym), gdzie w 1970-73 pełnił funkcję przew. Sekcji Grafiki Okręgu Warszawskiego. Członkiem PTKW był od 1970, 1974-96 w Komisji Grafiki Książkowej, uczestniczył w pracach nad konkursem edytorskim w Polsce, jak również był delegowany jako juror na podobne konkursy w krajach ościennych: w Bnie, Budapeszcie, Moskwie. W 1974-82 był członkiem Zarządu Gł. PTKW, a w 1983-88 członkiem Prezydium Zarządu Gł. PTKW. W końcu l. 70-tych uczył kompozycji i estetyki książki w Studium Dziennikarstwa i Edytorstwa UW i na kursach zaw. PTKW. Za twórczość artyst. i aktywność zaw. w dziedzinie sztuki książki otrzymał Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”, Srebrny Krzyż Zasługi, Złotą Odznakę ZPAP i Honorową Odznakę PTKW.

Słownik artystów plastyków. W. 1972; Kto jest kim w Polsce. W. 1984; Kto był kim w „nowym” PTKW (zasłużeni, którzy odeszli). – Wydawca 2006 nr 10-11 s. 37.

Katarzyna Iwanicka

PIĘTÓWNA WIESŁAWA (13 V 1937 Łódź – 1 VII 1978 tamże) bibliotekarka. W 1956 ukończyła Liceum Bibliotekarskie w Łodzi, zaliczyła 3 lata studiów zaocznych bibliotekozn. na Uniw. Wrocławskim. Pracę zaw. rozpoczęła w drugim półroczu 1956 w Miejs. B-ce Publ. im. L. Waryńskiego w Łodzi jako mł. bibliotekarz, a nast. w X Miejs. Wypożyczalni Książek dla Dzieci i Młodzieży. Od 1 IV 1959 przez ponad 9 lat zatrudniona była w B-ce Uniw. Łódzkiego na stanowisku bibliotekarza w Oddz. B-tek Zakładowych. Od 1 VIII 1968 do końca życia pełniła funkcję kierownika Dzielnicowej B-ki Publ. Łódź-Widzew. Ok. 10-letnia działalność P. w tej placówce przyczyniła się do stworzenia lepszej bazy lokalowej, do rozwoju czytelnictwa, usprawnienia pracy b-tek rejonowych, rozbudowy Czytelni Nauk. B-ki. Była sekretarzem Zarządu Dzielnicowego Tow. Przyjaciół Dzieci, ławnikiem Sądu Rejonowego. Związana od początku pracy zaw. ze Stow. Bibliotekarzy Pol. działała w ciągu 3 kadencji w Zarządzie Łódzkiego Okręgu SBP. Otrzymała Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”.

Gł. Rob. 1978 nr 151 s. 6, nr 152 s. 4; I. Nagórska: Bibliotekarskie życiorysy. – Por. Bibliot. 1983 nr 11/12 s. 297 // Arch. Urzędu Dzielnicowego Łódź-Widzew: Akta personalne.

Hanna Tadeusiewicz

PILECKA MARIA (29 I 1899 Piotrowo, Rosja – 8 II 1991 Koszalin) nauczycielka, bibliotekarka. Siostra rotmistrza Witolda Pileckiego. Uczęszczała do Gimn. Prywatnego dla Dziewcząt im. Winogradowej w Wilnie. Posiadała wykształcenie pedagog., początkowo pracowała w oświacie dla dorosłych, w 1923 podjęła pracę jako nauczycielka w szkole I stopnia na wsi w pow. szczecińskim w rejonie Lidy. Po trzech latach złożyła tzw. egzamin praktyczny. W 1930 ukończyła Wyższy Kurs Nauczycielski, co dało jej możliwość podjęcia pracy w szkole miejskiej w Lidzie, gdzie pracowała do sierpnia 1939. Wojnę spędziła w Wilnie, gdzie utrzymywała się z lekcji prywatnych. Przeżyła aresztowanie i pobyt w więzieniu na Łukiszkach. W 1945 w ramach akcji repatriacyjnej przyjechała do Koszalina i od 24 VIII tr. pracowała w Pow. Komisji Opieki nad Książką, zajmując się zabezpieczaniem księgozbiorów poniemieckich. Od września 1946 kierowała b-ką pow. w Koszalinie, a także b-kami i punktami bibliot. w pow. koszalińskim. Ponadto

stała na czele pierwszego koła ówczesnego Związku B-tek i Archiwistów Polskich. W 1947 ukończyła kurs początkowy dla bibliotekarzy w Szczecinie, a nast. w 1949 złożyła egzamin w Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. P. szkoliła młode kadry bibliot., uczyła współpracy ze środowiskiem lokalnym, zabiegała o rangę bibliotekarzy, szczególnie w środowisku wiejskim, dbała o wyposażenie lokali bibliotecznych. Przeszła na emeryturę 31 XII 1965. Od 1 I 1966 do 28 II 1969 pracowała na części etatu w czytelni Woj. i Miej. B-ki Publ. w Koszalinie. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Honorową SBP i Złotą Odznaką Zw. Nauczycielstwa Polskiego.

M. Hudymowa: Wspomnienia o M.P. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1991 nr 1-2 s. 54-58 // Koszalińska B-ka Publ.: Akta personalne.

Regina Bogacka

PIOTROWSKA EWA (2 XI 1937 Lublin – 23 XII 1999 Kielce) historyk, pedagog, bibliotekarka. W 1937-45 mieszkała z rodzicami w Grodnie. Do Kielc przybyła po wojnie jako repatriantka. Po ukończeniu Lic. Ogólnokształcącego Sióstr Nazaretanek w Kielcach (1955) studiowała na Wydz. Filoz.-Historycznym UJ, gdzie w 1962 uzyskała dyplom magistra historii. W sierpniu 1962 podjęła pracę jako bibliotekarka w Woj. B-ce Publ. w Kielcach. Przeszła tu wszystkie szczeble kariery zaw., pełniąc kolejno funkcje: instruktora, pracownika Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, a nast. kierownika Działu Zbiorów Specjalnych. W 1965 ukończyła w Państ. Ośrodku Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy w Warszawie roczny kurs bibliotekarski dla pracowników b-tek powsz., a nast. zorganizowane przez B-kę Jagiellońską szkolenie z zakresu opracowania starych druków (1979). Prowadziła szereg ciekawych i wartościowych badań oraz form pracy z książką (m.in. badania nad poczytnością książek i prasy rol. na terenie woj. kieleckiego). Główną zasługą P. jest uporządkowanie, oprac. i ochrona starych druków, czasopism XIX i XX-wiecznych oraz dokumentów życia społ. ze zbiorów WBP w Kielcach. W 1966-99 kierowała pracą zespołu bibliotekarzy. Przez wiele lat szkoliła nowe kadry bibliotekarskie, była wykładowcą przedmiotu „Nauka o książce i bibliotece” w Studium Bibliotekarskim przy CUKB. Była członkiem Kieleckiego Tow.

Naukowego, Stow. Bibliotekarzy Pol. i Pol. Tow. Czytelniczego, działała w związkach zawodowych. Prowadziła też przysposobienie bibliot. studentów kieleckich uczelni. Wygłaszała prelekcje, organizowała lekcje bibliot. i prezentacje, udzielała wywiadów i informacji dla lokalnych mediów. Była komisarzem wielu wystaw starych druków, czasopism zabytkowych oraz książek współczesnych (m.in. „Kalendarze XIX wieku w zbiorach WBP w Kielcach”, „Druki Insurekcji Kościuszkowskiej w zbiorach WBP w Kielcach”, „Przed stu laty prasa donosi”, „Henryka Sienkiewicza związki z prasą”, „Ziemia Kielecka w Tygodniku Ilustrowanym”, „Ku uczczeniu Adama Mickiewicza”). Opublikowała w biuletynach WBP artykuły: *O zbiorach graficznych WBP w Kielcach, Inkunabuły w zbiorach WBP w Kielcach, Druki XVI wieku w zbiorach WBP w Kielcach, Powieści Samuela Richardsona w zbiorze starych druków WBP w Kielcach, Druki Insurekcji Kościuszkowskiej w zbiorach WBP w Kielcach* oraz liczne katalogi wystaw. Otrzymała odznaki: „Zasłużony Działacz Kultury”, „Za Zasługi dla Kielecczyzny”, Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Sprawozdania i Materiały WBP w Kielcach 1990 nr 2 s. 46-50; 1991 nr 3 s. 48-52; 1994 nr 6 s. 19-22; 1996 nr 8 s. 28-31; 1997 nr 9 s. 18-23; 1999 nr 12 s. 75-76 (wspom. pośm. B. Markiewicz-Zużma) // Arch. WBP Kielce: Akta personalne.

Lidia Gilewska

PIOTROWSKA ZOFIA zob. WARCZY-
GŁOWA-PIOTROWSKA *Zofia*

PIOTROWSKI TADEUSZ (7 IV 1906 Warszawa – 23 VI 1976 Londyn) malarz, grafik, rysownik, ilustrator. Studiował w warsz. Szkole Sztuk Pięknych pod kier. *W. Skoczylasa. Interesował się architekturą wnętrz, grafiką użytkową i malarstwem sztalugowym. Otrzymał stypendium w Akademii für Freie und Angewandte Kunst w Berlinie (1931), nast. przebywał w Czechosłowacji, zaciągnął się do Legii Cudzoziemskiej w Afryce. Po powrocie do Warszawy poświęcił się grafice użytkowej; otrzymał w Paryżu (1937) złoty medal za plakat dla Rapperswilu, wykonał 12 *panneaux* dekoracyjnych dla Pawilonu Pol. na wystawie świat. w Nowym Jorku (1939), na której otrzymał pierwszą nagrodę. W czasie II wojny

świat. dostał się do niewoli sowieckiej, skąd zbiegł i przyłączył się do Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich, z którą przeszedł kampanię afrykańską. Po wojnie przebywał w Anglii w Mabledon Park (1953-55), gdzie w szpitalu psychiatrycznym projektował grafiki drukowane w czasop. szpitalnym i afisze. Współpracował z →S. Gliwą, który wydał w dwóch wersjach jęz. (pol. i ang.) tekę 17 jego linorytów pt. *Linoryty/Linocuts* (1955). P. pracował dla Oficyny Poetów i Malarzy →Cz. Bednarczyka. Ilustrował m.in. tekst Janiny Hery pt. *Królestwo pieczonych prosiąt* (Oficyna Poetów 1970 nr 4 (19)). W tym samym numerze zamieszczono 9 jego linorytów *Miasta polskie*. Był członkiem Koła Artystów Grafików Reklamowych w Warszawie (od 1934).

Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza (Londyn) 1976 z 7 lipca (nekr.); On: Jak kamień w wodę. Wspomnienie o T.P. – Orzeł Biały 1947 nr 30; M.E. Cybulska: Rozmowy ze Stanisławem Gliwą. Londyn 1990; Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii. Pod red. K. Dopierały. T. 4. W. 2003.

Joanna Krasnodębska

PIROŻYŃSKI JAN (7 III 1936 Tarnów – 8 X 2004 Kraków) historyk, bibliotekarz. Po ukończeniu V Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie, podjął w 1953 studia hist. na Uniw. Jagiell., które ukończył uzyskaniem 12 X 1957 magisterium i tr. (I XI) został zatrudniony na pracach zleconych w B-ce Jagiell. (w Biurze Katalogowym). Po krótkim epizodzie pracy w Arch. Państw. w Krakowie (I V 1958 – 30 VI 1959), wrócił do BJ I VII 1959, gdzie do 1964 praktykował w różnych Oddziałach B-ki (m.in. w Wypożyczalni, Czytelnii Gł., Oddz. Czasopism). W 1962 zdał egzamin na stanowisko bibliotekarza dyplomowanego. Od 1 II 1964 P. rozpoczął pracę w Oddz. Starych Druków. Równoległe gromadził materiały do rozprawy doktorskiej z zakresu historii, m.in. w B-ce XX. Czartoryskich w Krakowie, Arch. Głównym Akt Dawnych w Warszawie i Muzeum w Tarnowie. W 1964 z okazji obchodów 600-lecia Uniw. Jagiell. współtworzył wystawę pt. *Uniwersytet Jagielloński w dokumencie i książce*, zaś w 1968 był współautorem ekspozycji *Najstarsza książka krakowska (Od rękopisu do książki drukowanej)* – wraz z →J. Zatheyem i Anną Lewicką-Kamińską, po której został od 1 I 1972 kierownikiem Oddz. Starych Druków BJ. Poświęcił jej artykuł opublikowany w „Biuletynie Biblioteki Jagiellońskiej” (1972 s.

158-160). W 1973 wszedł w skład zespołu, który miał przygotować wystawę *Mikołaj Kopernik i jego myśl* i in. ekspozycje poświęcone wielkiemu astronomowi, a w 1974 kierował pracami nad wystawą *300 lat Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1974*. W 1967 (I X) został powołany na stanowisko adiunkta bibliot., a w 1971 (I VIII) – kustosa dyplomowanego. Z działalnością wystawienniczą P. łączył pracę nauk., w 1968 obronił rozprawę doktorską, którą opublikował w 1972 pt. *Sejm warszawski 1570 roku*. Uczestniczył przez wiele lat w pracach nad *Katalogiem druków polskich XVI wieku w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej*. W 1976 doprowadził do utworzenia w Oddz. Starych Druków sekcji inkunabułów i druków obcych oraz sekcji poloników XVI-XVIII w. Nawiązał współpracę nauk. z wieloma b-kami i instytucjami nauk. zagranicą, m.in. w zakresie wymiany wydawnictw i szkolenia pracowników. Wyjeżdżał na konferencje i staże nauk. do różnych krajów europ. (Moguncja, Lipsk, Skopije, Wolfenbüttel i in.). W 1978 P. został wicedyr. B-ki Jagiell. ds. zbiorów specjalnych i wydawnictw, w 1981 – jej dyrektorem. Zabiegał wówczas o udostępnienie uczy-nym zbiorów berlińskich w BJ (tzw. Berlinki) oraz o rozbudowę B-ki. W 1987 uchwałą Rady Wydz. Filozoficzno-Hist. UJ uzyskał stopień doktora hab. w zakresie historii nowożytnej na podstawie rozprawy *Księżna brunswicka Zofia Jagiellonta (1522-1575) i jej biblioteka. Studium z dziejów kultury* (Kr. 1986). W 1987 (25 IX) został powołany na stanowisko docenta, w 1989 – na członka Komisji Koordynacyjnej do Spraw Bibliotek Szkół Wyższych przy Min. Edukacji Nar.; był też ekspertem Rady Gł. Nauki i Szkolnictwa Wyższego, członkiem Rady Nauk. B-ki Nar., członkiem komisji egzaminacyjnej dla bibliotekarzy dypl., wchodził w skład Rady Nauk. B-ki PAN i PAU w Krakowie oraz Rady Bibliot. B-ki Jagiellońskiej. Wiosną 1993 P. zrezygnował ze stanowiska dyrektora BJ i tr. objął profesurę w Katedrze Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. Instytutu Filologii Pol. UJ. W 1996 został kierownikiem Pracowni Historii Dawnej Książki w Inst. Historii UJ (w Instytucie pracował w 1988-93), tr. otrzymał tytuł nauk. profesora. Z obowiązkami zaw. łączył intensywną działalność nauk.; jego dorobek obejmuje ok. 250 poz. bibliogr., w tym 7 książek, ponad 100 art. i rozpraw, wiele biogramów i haseł encyklop., publikacji informacyjnych i popularnauk., przekładów i prac redakcyjnych. Był znawcą zbiorów specjalnych, zwłaszcza ręko-

pisów i starych druków; jego prace oparte są na mocnej podstawie źródłowej. Zajmował się gł. historią kultury okresu wczesnonowożytnego, historią książki oraz stosunków pol.-niemieckich, a także obiegiem informacji (ogłosił książkę pt. *Z dziejów obiegu informacji w Europie w XVI wieku...*, Kr. 1995). Poszukiwał i opisywał nieznane lub zapomniane druki staropolskie, pisał o roli typografii w rozwoju cywilizacji (*Johannes Gutenberg i początki ery druku*, W. 2002), uczestniczył w edycji faksymila pelplińskiego egz. Biblii Gutenberga (Pelplin 2004). Był członkiem międzynar. tow. nauk., np. Arbeitskreis Druckgeschichte w Moguncji, Schiller-Gesellschaft w Marbach, Leibniz-Societät w Berlinie oraz Pol. Towarzystwa Bibliolog., Pol. Bractwa Kawalerów Gutenberga i in. stow., komitetów, komisji i rad naukowych. Za pracę zaw. i nauk. P. otrzymał wiele nagród i wyróżnień, m.in. Medal Kopernikowski, Srebrny Medal Mozarta Międzynar. Fundacji Mozarteum w Salzburgu, „Laur Jagielloński” Rektora UJ.

P.J. (7 III 1936). – Por. Bibliot. 1986 nr 2 s. 7; C. Wołoszynowa: Bibliografia prac J.P. – Biul. Bibl. Jagiell. 1996 R. 46 nr 1/2 s. 7-18; M. Zwiercan: Jubileusz Profesora J.P. – Acta Univ. Jagellonicae 1997 R. 14 nr 6 s. 3 (z portr.); P.J. (ur. 7 III 1936 r. Tarnów). [W:] Encyklopedia Krakowa. W.-Kr. 2000 s. 754; K. Migoń: J.P. (7 III 1936 – 8 X 2004). – Roczn. Bibl. 2004 R. 48 s. 221-225; R. Bartzczak: J.P. jako znawca i promotor stosunków polsko-niemieckich. – Biul. Bibl. Jagiell. 2004 R. 54 s. 1729; T. Bürger: J.P. (7.3.1936 – 8.10.2004). – Kurier 2004 Heft 4 s. 18; Z. Pietrzyk: J.P. jako bibliotekarz. – Biul. Bibl. Jagiell. 2004 R. 54 s. 7-15; C. Pirożyńska: Bibliografia prac J.P. – Tamże s. 31-56; W. Ptak-Korbel: Wspomnienie o Prof. J.P. (7 III 1936 – 8 X 2004). – Alma Mater 2004 nr 66/67 s. 54-55 (z fot.); W.A. Serczyk: J.P. Bibliotekarz. – Dz. Pol. 2004 R. 60 nr 255 s. 33; A. Świerk: Prof. dr J.P. in memoriam. – Deutscher Drucker 2004 nr 40/2 s. 40; K. Zamorski: Wspomnienie o prof. J.P. – Historyk i bibliotekarz. – Dz. Pol. 2004 R. 60 s. 35; B. Bieńkowska: Profesor J.P. (1936-2004). – Prz. Bibl. 2005 R. 73 z. 1 s. 127-129 (z fot.); M. Bogucka: In Memoriam: J.P. (7 III 1936 – 8 X 2004). – Acta Poloniae Historica 2005 t. 92 s. 319-321; H. Bułhak: J.P. (7 III 1936-8 X 2004). – Odrodz. i Reform. w Polsce 2005 t. 49 s. 261-264; M. Kosman: J.P. (1936-2004) badacz kultury wczesnych czasów nowożytnych. – Prz. Zach. 2005 s. 263-266; F. Krause: Zum Tode des polnischen Buchwissenschaftlers und Bibliothekares J.P. – Margilanien. Zeitschrift für Buchkunst und Bibliophilie 2005 s. 75-79; A. Świerk: In serviendo consumer. Ein Nachruf auf J.P. – Gutenberg Jahrbuch 2005 s. 289-290.

Hanna Tadeusiewicz

PODLECKI TADEUSZ KAROL (ok. 1750 – po 1796) wydawca, drukarz. Pochodził z ziemiańskiej rodziny szlacheckiej herbu Nałęcz osiadłej w woj. wileńskim, był rotmistrzem brasławskim. W 1770-71 był klerikiem z zakonie jezuitów w Wilnie. Słabo jest znana jego działalność w 1771-85. Przez jakiś czas przebywał w Wilnie, gdzie w 1776 ogłosił w drukarni Bazylianów translatorsko-kompilacyjne dzieło *Historia Indii wschodnich skrócona*. Był to pierwszy w literaturze pol., bardzo fragmentaryczny i mocno skrócony przekład franc. dzieła *Histoire philosophique et politique des etablissements et du commerce des Europeens dans les deux Indes* Guillaume'a Thomasa François Raynala (1770). Była to najwcześniejsza drukowana praca P. sygnowana własnym nazwiskiem i imionami. W 1785 zamieszkał w Warszawie. Najważniejszą pozycję w bibliogr. P. zajmują red. przezeń i wyd. własnym kosztem czasop.: „Seriaz Projektów do Prawa” (1784-86, w druk. *P. Dufoura), „Dziennik Handlowy” (1786-94), „Suplement Dziennika Handlowego czyli Dziennik Warszawski” (1786), „Przewodnik Warszawski” (1788-92), „Korespondencja Bankowa” (1793-94) i „Gazeta Powstania Polski” (1794). Przedsięwzięcia edytorskie *Zbiór wszystkich druków Konfederacji Targowickiej i Wileńskiej, potrzebnych teraz do wiadomości powszechnej, ażeby kto z niewiadomości onych nie szkodował* (1792-93) i *Wybiór mów, not, turnusów etc. sejmu grodzieńskiego r. 1793 i innych pism i wiadomości, ściągających się do terażniejszych okoliczności* (1793) opublikował we własnej drukarni, którą uruchomił w 1791 w Warszawie. Często zmieniała ona adres, działała do paźdz. 1794. Dalsze losy P. nie są znane.

PSB (J. Szczepaniec); D. Hombek: Wydawnictwa warszawskie T.P. w świetle publikacji reklamowych z lat 1785-1794. Studium bibliologiczne. Kielce 1997.

Danuta Hombek

POŁEĆ DANUTA z d. Januszajtis (28 II 1923 Warszawa – 6 X 1991 tamże) bibliotekarka. Szkołę powsz. ukończyła w 1936 w Lublinie i tr. rozpoczęła naukę w gimn. im. Unii Lubelskiej. W czasie okupacji uczęszczała na tajne komplety i jednocześnie pracowała jako wychowawczyni w ochronkach dla dzieci lubelskich i wysiedlonych z Poznania i Pomorza. Brała też czynny udział w konspiracyjnych zbiorcach harcerskich, zdobywając stopień podharcemistrzynie. W 1945

ukończyła jednoroczny kurs dla wychowawczyń przedszkoli, a w 1946 złożyła egzamin dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym im. Unii Lubelskiej. Następnie wyjechała do Łodzi, gdzie podjęła naukę w Studium Bibliotekozn. Uniw. Łódzkiego pracując jednocześnie w Miej. Wypożyczalni Książek dla Dzieci. W 1949 rozpoczęła studia polonistyczne na Uniw. Warszawskim. Podjęła też pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy. W 1949-59 była kierowniczką B-ki dla Dzieci i Młodzieży nr XIII na Woli i Żoliborzu. P. szczególnie dbała o wyrobienie w dzieciach nawyku czytania oraz uczyła przywiązania i zżycia się z książką. Organizowała dla dzieci różne formy pracy z książką: opowiadania baśni, głośne czytania dla najmłodszych czytelników, a dla starszych – konkursy i lekcje bibliot., poświęcone umiejętności korzystania ze słowników, encyklopedii, literatury popularno-nauk. oraz czasopism. Zajęcia te miały nauczyć dzieci samodzielnego korzystania z księgozbioru i katalogów. Opublikowała m.in. *Zagadki i gry literackie dla dzieci* („Poradnik Bibliotekarza” 1958 nr 7/9), *Lekcja biblioteczna – Encyklopedie i słowniki* (tamże 1960 nr 4), *Podążamy za rozwojem wiedzy – Jak się uczyć* („Wychowanie w Przedszkolu” 1962 nr 10), *Encyklopedie i słowniki. Jak się uczyć* (tamże 1963 nr 1), *Biblioteki pomagają w zdobywaniu wiedzy* (tamże 1963 nr 5). Prace te adresowane były do bibliotekarzy i wychowawców. W 1953-59 wykładała w Państ. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. W listop. 1959 przeszła na rentę, lecz pozostała nadal czynna zawodowo. Uczestniczyła w seminariach organizowanych przez MKiS poświęconych literaturze dla dzieci i młodzieży, na których wygłaszała referaty. Niektóre z nich oraz krótkie sprawozdania z tych konferencji zamieszczała w „Bibliotekarzu” (np. *Seminarium poświęcone czasopismom dla dzieci* (1962 nr 9), *Seminarium poświęcone książkom popularno-naukowym dla dzieci* (1963 nr 10), *Seminarium poświęcone literaturze dziecięcej XX-lecia* (1964 nr 12)). Pomagała zbierać materiały recenzyjne i opracowywać indeksy do *Bibliografii literatury dla dzieci 1945-1960. Literatura polska* pod red. ***A. Łasiewickiej (W. 1963). Przyczyniła się do powstania jedyne go wówczas w Polsce podręcznika dla bibliotekarzy pracujących w b-kach dla dzieci: *Poradnik metodyczny* (praca zbior. pod red. I. Nieczowej, W. 1956); autorstwa P. są dwa rozdziały: *Samokształcenie bibliotekarza dziecięcego* oraz *Gry i zabawy literackie*.

Harcerki 1939-1945: relacje i pamiętniki. W. 1982 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Anna Cichecka

POMIROWSKA MARIA (13 II 1890 Lublin – 1 XII 1980 Warszawa) archiwistka, bibliotekarka. W 1906 ukończyła gimn. im. J. Sikorskiej w Warszawie, w 1908 dwuletnie kursy handl. w Lublinie oraz w 1911 wydz. humanistyczny wyższych kursów pedag. Leonii Rudzkiej w Warszawie. W 1917-20 była asystentką w pracowni psychologii doświadczalnej. W czasie II wojny świat. należała do Zw. Walki Zbrojnej, później do Armii Krajowej. W latach okupacji pracowała w konspiracji. Brała udział w Powstaniu Warsz.; po wojnie pracowała w Biurze Informacji PCK (1948-50). Następnie była kierowniczką Sekretariatu Zw. Literatów Pol. Oddz. Warszawski. Pełniła też od I III 1950 obowiązki bibliotekarki i archiwistki w B-ce Związku. Była inicjatorką i założycielką Arch. Wycinków Prasowych w B-ce ZLP. Ofiarowała 500 tys. zł (spadek po ojcu) na fundusz bibliot. im. swego męża Leona Pomirowskiego – całkowicie wykorzystany na zakup książek dla B-ki Związku; poz. inwentarzowe 1-257 w B-ce Domu Literatury (obecnie B-ka Donacji Pisarzy Pol.) pochodzą z tego funduszu. Odznaczona została m.in. Krzyżem Armii Krajowej (1969) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975).

E. Chomicz: Fundacja M.P. – Za Wolność i Lud 1973 nr 21; Portret Matki. Decyzja. – Tryb. Ludu 1973 nr 187; A b e: M.P. – Twórczość 1982 nr 3; A. Jarosz: Pomirowscy. – Kobieta i Życie 1985 nr 15.

Ewa Gisges-Zwierchowska

POMMER GUSTAW (1873 Łódź – 5 III 1919 tamże) księgarz. Praktykę księgarską rozpoczął w l. 90. XIX w. w istniejącej od 1881 księgarni ***R. Schatke w Łodzi (ul. Piotrkowska 71) i kontynuował ją również po nabyciu księgarni przez L. Simę (1900). W 1907 nabył upadającą księgarnię i prowadził wspólnie z →R. Erdmanem (zez. 10 VII 1907) w tym samym lokalu. Przy księgarni istniała wówczas wypożyczalnia. W 1908 nakładem księgarni ukazał się podręcznik do nauki jęz. niem. i dwa katechizmy, również w jęz. niemieckim. Od 31 XII 1909 nowym współnikiem P. został Adolf Miller, a księgarnia (pod tym samym adresem, ale bez wypożyczalni) funkcjonowała pf. „Pommer i S-ka”. Prowadziła sortyment w trzech jęz. (pol., niem. i franc.), oferując beletrystykę, książki dla dzieci i młodzieży, nuty, modlitewniki, a także książki naukowe. Szczególnie miejsce w ofercie sortymentowej księgarni zajmowały publikacje

z zakresu przyrodoznawstwa, co było efektem osobistych zainteresowań P. Był on aktywnym członkiem (przez pewien czas sekretarzem) zał. w 1910 Łódzkiego Tow. Entomologów. W lokalu księgarni odbywały się początkowo zebrania Tow., a na łamach wyd. od 15 XII 1910 czasop. „Entomolog Polski” zamieszczane były też reklamy księgarni. W końcu 1912 w prasie łódzkiej ukazały się ogłoszenia o wyprzedaży sortymentu z powodu likwidacji księgarni. Ostatni raz wymieniono ją w 1914 w „Przeglądzie Księgarskim”, jako placówkę I kat., później brak o niej jakichkolwiek wzmianek.

Rozwój 1910 nr 13 s. 9, nr 15 s. 9, nr 17 s. 9, nr 101 s. 4; 1912 nr 220 s. 7; 1919 nr 65 s. 3; Neue Lodzer Zeitung 1912 nr 516; 1919 nr 65 s. 4; Prz. Księgarski 1914 nr 9-10 s. 60; J. J a w o r s k a: Bibliografia łódzkiej produkcji wydawniczej (do 1918 r.). Łódź 1975 s. 92, 146; W. K a s z u b i n a: Pierwsze polskie czasopismo entomologiczne. Wr. 1970; J. K o n i e c z n a: Z dziejów pewnej księgarni. Książka w Łodzi na przelomie XIX i XX w. – Maximo cum Studio (dod. do Wydawcy) 2006 nr 1 s. 5-10; Informator handlowo-przemysłowy m. Łodzi na r. 1913. B. r. w.; J. S t r z a ł k o w s k i: Drukarnie i księgarnie w Łodzi do 1944 r. Łódź 1994 s. 95 // Arch. Państw. Łódź: Kancelaria Gub. Piotrkowskiego, sygn. 1620, 1701 s. 1144-1161, 1705, 1742 k. 98-110.

Jadwiga Konieczna

POPIELOWA WANDA zob. BOGDANY-
POPIELOWA Wanda

PROKOPOWICZ MARIA (24 III 1916 Żywiec – 2 IV 2006 Warszawa) bibliotekarka, bibliograf. Po zdaniu matury w 1934 w gimn. im. M. Konopnickiej w Warszawie podjęła studia historyczne na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warsz. oraz studia pianistyczne w Państw. Konserwatorium w Warszawie. W czerwcu 1939 uzyskała magisterium w zakresie historii. W 1939-44 udzielała prywatnych lekcji gry na fortepianie, od I I 1943 do I VII 1944 prowadziła wypożyczalnię książek w Księgarni J. Kubickiego przy ul. Hożej 27. W czasie Powstania Warsz. została uwięziona i wysłana do obozu w Ravensbrück. 16 VI 1946 powróciła do kraju, I IX tr. rozpoczęła etatową pracę w B-ce Nar. w Dziale Uzupełniania Zbiorów, a nast. w Dziale Starych Druków. W godzinach pozasłużbowych zajmowała się porządkowaniem zbiorów muzycz. B-ki Narodowej. 11 V 1948 zdała egzamin państw. dla bibliotekarzy I

kat. w państw. służbie bibliot., I I 1972 została st. kustoszem dyplomowanym. P. dążyła do utworzenia w B-ce Nar. Zakł. Zbiorów Muzycz., którym kierowała od I I 1951 do przejścia na emeryturę 31 III 1978. Pod jej kierownictwem Zakład został rozbudowany zarówno pod względem liczby posiadanych zbiorów, jak i organizacyjnym, poprzez utworzenie 2 sekcji: Rękopisów i Druków Muzycz. oraz Sekcji Dokumentów Dźwiękowych (obecnie samodzielny Zakł. Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych). Jej zainteresowania nauk. koncentrowały się wokół bibliotekarstwa, edytorstwa i bibliogr. muzycznej oraz redakcji różnych katalogów muzycznych. Opublikowała (wraz z A. Mrygoniem i →K. Musiołem) *Przewodnik po bibliotekach i zbiorach muzycznych w Polsce* (W. 1982) oraz na nowo oprac. (wraz z A. Spózem i W. Piłą) przewodnik *Biblioteki i zbiory muzyczne w Polsce* (W. 1998). Napisała szereg art. poświęconych pol. edytorstwu muzycz. w XIX w., m.in.: *Muzyczny ruch wydawniczy w Warszawie w latach 1800-1830* („Przegląd Biblioteczny” 1960 nr 4 s. 337-344), *Szkic z dziejów kultury muzycznej Warszawy w okresie przed Chopinem (do 1815)* („Rocznik Warszawski” 1962 R. 3 s. 149-172), *Z działalności warszawskich księgarzy i wydawców muzycznych w latach 1800-1831* (W: *Szkice o kulturze muzycznej XIX wieku* pod red. Z. Chechlińskiej, W. 1971 t. 1 s. 33-49), *Wydawnictwo muzyczne Klukowskich 1816-1858* („Rocznik Warszawski” 1975 t. 13 s. 135-159), *Muzyczny ruch wydawniczy* (W: *Kultura muzyczna Warszawa drugiej połowy XIX wieku*, red. A. Spóz, W. 1980 s. 249-266), oraz artykuły problemowe, m.in.: *Dyskografia – nowa forma bibliografii* (W: *Z problemów bibliografii*, W. 1970 s. 395-416). Opracowała 3 tomy *Katalogu mikrofilmów muzycznych* B-ki Nar. (W. 1956, 1962, 1965), rozdziały *Muzyka w Bibliografii Warszawy* (W. 1958-1992), zred. i uzup. (wraz z A. Spózem) 2 tomy wydaw.: *Stefan Burchardt Polonez. Katalog tematyczny* (Kr. 1976, 1985 t. 2, 3). Opracowała bibliogr. zawartości czasop. muzycznych: *Gazeta Muzyczna 1936-1939*, *Muzyka Współczesna 1936-1939*, *Chopin 1937* (Kr. 1961) oraz szereg katalogów wystaw zorganizowanych przez nią w B-ce Narodowej. Ponadto pisała recenzje muzycznych wydaw. bibliogr. i sprawozdania z krajowych i zagr. konferencji bibliotekarzy muzycz. do „Przeglądu Biblioteczny”, „Ruchu Muzycznego”, „Fontes Artis Musicae”, „Biblioteki Muzycznej” i „Biuletynu Informacyjnego Biblioteki Naro-

dowej”. Zorganizowała i uczestniczyła czynnie w ośmiu i współpracowała przy organizacji dwóch Ogólnopol. Konferencji Bibliotekarzy Muzycz., reprezentowała pol. bibliotekarzy muzycz. na międzynarod. konf. i kongresach Międzynar. Stow. B-tek Muzycz. (International Association Music Library – IAML), doprowadziła do uznania przez IAML Sekcji B-tek Muzycznych SBP jako Pol. Grupy Nar. IAML. W 1982-92 współred. czasop. Sekcji „Biblioteka Muzyczna”. Od 1946 była członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., współtworzyła Sekcję B-tek Muzycznych SBP (IV 1964) i była jej przew. (do 1979) oraz wiceprzew. (do 2001). Otrzymała szereg nagród i wyróżnień, m.in. Nagrodę im. Heleny Radlińskiej (1986), tytuł Honorowej Przew. Sekcji B-tek Muzycz. SBP (1991) oraz tytuł Członka Honorowego SBP (2000). Była odznaczona: Medalem 10-lecia PRL (1954), Medalem 40-lecia PRL (1985), Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury” (1967), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). P. zadedykowano jubileuszową publikację Sekcji B-tek Muzycz. pt. *Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Polska Grupa Narodowa IAML 1964-2004* (W. 2005).

E. Pawlikowska: Laureaci Nagrody im. Heleny Radlińskiej w zakresie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa w r. 1986. M.P. – Por. Bibliot. 1986 nr 10 s. 14-15; M.P. Nagroda im. Heleny Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa w 1986. – Inf. Bibl. i Księg. na r. 1987 s. 220; A. Mrygoń: P.M. [W:] Encyklopedia muzyczna PWM. Cz. biograficzna. [T. 8]. Kr. 2004 s. 214 (z fot.); A. Spóz: M.P. [W:] Sekcja Bibliotek Muzycznych SBP – Polska Grupa Narodowa IAML. W. 2005 s. 9-27 (z fot., bibliogr.); W. Pięta: M.P. (1916-2006). – Biul. Inf. Bibl. Nar. 2006 nr 1 s. 64-65 (z fot.); A. Spóz, W. Pięta: M.P. (24 III 1916 – 2 IV 2006). – Rocz. Bibl. 2007 R. 51 s. 320-324; A. Spóz: Wspomnienie o M.P. (24 III 1916 – 2 IV 2006). [W:] Biblioteka Muzyczna 2000-2006. W. 2008 s. 231-239 (z fot.). // B-ka Nar. Warszawa: Akta personalne,teczka nr 717 (z fot.).

Andrzej Spóz

PROT ZOFIA (15 IX 1894 Kraków – 13 VII 1992 Warszawa) bibliotekarka. Uczęszczała do Gimn. Klasycznego w Krakowie. Po złożeniu egzaminu dojrzałości rozpoczęła studia na Wydz. Przyrodniczym Uniw. Jagiell., które ukończyła uzyskaniem magisterium w 1922. Następnie pracowała jako asystentka w Katedrze Chemii Rolniczej w Akad. Rolniczej w Dublanach pod

Lwowem. Jednocześnie w 1921-23 była asystentką w Zakł. Chemii Rolniczej i Gleboznawstwa na Politechnice Lwowskiej. Następnie mieszkała m.in. w Laskach pod Warszawą w Zakł. dla Ociemniałych, gdzie opiekowała się ogrodem i b-ką. II wojna świat. zastała ją w Warszawie, gdzie przebywała od 1938. Od 1943 do Powstania Warsz. zarządzała kuchnią Rady Gł. Opiekuńczej w Warszawie przy ul. Różanej 75; działała w Armii Krajowej (pseud. Anna). Po wojnie, od jesieni 1945 zamieszkała z córką i synem we Wrocławiu. 1 XI 1945 podjęła pracę w dziale organizacyjnym Uniw. Wrocławskiego, a nast. przeszła do pracy w B-ce Politechniki Wrocl., w której od 1 IV 1946 do 30 IX 1953 pełniła funkcję pracownika nauk., początkowo w charakterze mł. asystenta, a później od 1 IV 1948 – st. asystenta, gdzie został jej powierzony dział katalogowania. 30 X 1948 po ukończeniu kursu bibliotekarskiego zorganizowanego przez B-kę Jagiellońską. Zdała egzamin przed Komisją wyznaczoną przez Min. Oświaty. W 1950-53 była kierowniczką Działu Opracowania Zbiorów. Jej wiedza fachowa z obszaru chemii i nauk przyrodniczych oraz znajomość jęz. obcych była dla B-ki cenna, zwłaszcza przy tworzeniu katalogu hasłowego (przedmiot.) i katalogu czasop. B-ki Politechniki; zajmowała się również pracą dydak., która polegała na udzielaniu informacji i porad czytelnikom z zakresu chemii i nauk przyrodniczych. Była członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol. Sekcji Szkół Wyższych we Wrocławiu oraz Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich. Od 1 X 1953, w związku ze zmianą miejsca zamieszkania, podjęła pracę w B-ce Gł. Politechniki Warsz., kierując Oddz. Gromadzenia, Uzupełniania i Opracowania Zbiorów, pełniła także funkcję z-cy dyrektora; 1 VI 1956 otrzymała nominację na kustosa. Od 4 V 1957 do 1 I 1958 pełniła obowiązki dyrektora B-ki Gł. Politechniki Warsz., 1 V 1960 przeszła na emeryturę.

H. Rzeszut: Zarys historii Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej. – Zesz. Hist. Politechniki Warszawskiej 2008 nr 12 s. 120 // Arch. Politechniki Wrocl.: Akta personalne, sygn. akt. 64/1 poz. 913; Arch. Politechniki Warsz.: Akta personalne, nr 439 // Wspomnienia syna Tomasza Prota.

Marek Dubiński

PRZEMIENIECKA DANUTA (1 I 1932 w. Kościeniewice, pow. Biała Podlaska – 27 V 1992 Koszalin) historyk, bibliotekarka. W 1952 ukończyła studia historyczne na Wydz. Humanistycznym KUL, w 1960 uzy-

skąła magisterium w zakresie bibliotekozn. na Uniw. Łódzkim. Pracę zaw. rozpoczęła w Dziale Instrukcyjno-Metod. Woj. B-ki Publ. w Lublinie. W 1955 przeniosła się do Koszalina, gdzie objęła stanowisko kierownika Działu Instrukcyjno-Metod. Woj. B-ki Publ.; pracowała tu do przejścia na emeryturę 30 VI 1988. Od grudnia 1977 P. była z-cą dyrektora tej B-ki. Była także wykładowcą w Państ. Studium Ośw. i Kultury Dorosłych przy Woj. Domu Kult. oraz wykładowcą i kierownikiem koszalińskiej filii Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy (Policealne Studium Bibliotekarskie Zaoczne). Działała w Stow. Bibliotekarzy Pol. – przewodniczyła zarządowi Okręgu SBP w Koszalinie (1978-88). Pełniła funkcję wiceprzew. Miejs. Rady Nar. w Koszalinie i Woj. Komitetu Stronnictwa Demokratycznego. Wszechstronnie znała problemy b-tek na Pomorzu Środkowym. Specjalista w zakresie teorii i praktyki bibliot. i pedagog – wychowała wielu bibliotekarzy, była autorką publikacji w prasie lokalnej i zaw. („Bibliotekarz”, „Poradnik Bibliotekarza”, „Bibliotekarz Zachodniopomorski”). Odznaczona została m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, odznaką „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Koszalińskiego”.

M. Marcinek-Drozdalska: D.P. – Bibliotekarz Zachodniopom. 2002 nr 2-3 s. 53 (z fot.). // Koszalińska B-ka Publ.: Akta personalne 15/8.

Regina Bogacka

PRZEPIÓROWSKA GRAŻYNA (30 X 1941 Dubno, woj. Wołyńskie, obecnie Ukraina – 25 V 1997 Łódź) specjalista w zakresie informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. W 1948 zaczęła uczęszczać do Szkoły Podst. w Gdańsku-Wrzeszczu, w 1949 na skutek służbowego przeniesienia ojca zamieszkała w Łodzi. Tam ukończyła Szkołę Podst., a nast. X Liceum Ogólnokształcące, gdzie w 1959 otrzymała świadectwo dojrzałości. W 1960 rozpoczęła studia na Wydz. Filologii Romańskiej Uniw. Jagiell. w Krakowie, które ukończyła w 1965 uzyskując magisterium. 3 XII tr. rozpoczęła pracę w Inst. Włókiennictwa, początkowo na stanowisku inżyniera-stażysty, nast. ekonomisty-dokumentalisty, a od 1 I 1972 na stanowisku kierownika Sekcji w Branżowym Ośrodku Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. jako st. dokumentalista dyplomowany. Jako jeden z nielicznych specjalistów w resorcie zajmowała się klasyfikowaniem dokumentów wg międzynarod.

systemu UKD. W 1977-82 była kierownikiem tematu „Język informacyjno-wyszukiwawczy dla potrzeb podsystemu informacji o przemyśle lekkim w ramach systemu SINTO”. W ramach realizowanego tematu była w 1980-82 współaut. opracowania *Zasady budowy tezaursu przemysłu lekkiego. Włókiennictwo-Odzieżownictwo*, który jako słownik jęz. informacyjnego został wdrożony i zastosowany w Zautomatyzowanym Systemie o Pracach Nauk.-Badawczych w Przemysle Lekkim – LEKINBAD. Z wykształcenia romanistka znajomość jęz. franc. wykorzystywała w pracy dokumentacyjnej oraz pełniąc funkcje tłumacza podczas konsultacji zagr. w Instytucie. P. w okresie zatrudnienia w Instytucie uzupełniała swoje kwalifikacje zaw.: ukończyła kurs doskonalący z zakresu informacji organizowany przez Centrum INTE. W kwietniu 1979 po złożonym egzaminie przed Komisją Egzaminacyjną Pol. Akademii Nauk, nadano jej tytuł dypl. pracownika dokumentacji naukowej. W 1971 i 1978 odbyła dwa staże zaw. we Francji organizowane przez ACTIM. Oprócz pracy zaw. zajmowała się działalnością dydak. na kursach podstawowych i doskonalących organizowanych przez CİNTE, NOT i ROİNTE PL w zakresie opracowań dokumentacyjnych i systematyzacji dokumentów. Ogłosiła artykuły: *Tezaurus włókienniczy* („Przegląd Włókienniczy” 1983 nr 2 s. 55-58, z E. Obrębską), *Działalność Branżowego Ośrodka Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Instytucie Włókiennictwa* (Tamże nr 4 s. 209-211, 213), *Wykorzystanie Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej w gromadzeniu i wyszukiwaniu informacji o przemyśle włókienniczym* (Tamże nr 10-11 s. 341-343), *Wyszukiwanie informacji – możliwości i sposoby* (Tamże 1985 nr 10 s. 379-380), *Rola ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w przyswajaniu zagranicznej informacji technicznej* (Tamże 1987 nr 11 s. 449-450). W Inst. Włókiennictwa pracowała do 30 IV 1987. Od 1 V tr. zaczęła pracę w Ośrodku Ekonomiki i Organizacji Przemysłu Lekkiego „EKORNO” na stanowisku kierownika Zakł. Działowej Informacji Ekon.-Organizacyjnej. Jej zadaniami była m.in. kontrola poprawności i kompletności wyszukiwanych w ośrodkach inte przemysłu lekkiego (uczestniczących w podsystemie gromadzenia inf. faktograficznej w ramach resortowego systemu RESFAKTO-1) informacji z czasop. zagr., nadzór rzetelności opracowywanych do resortowych wydawnictw „Przegląd Dokumentacyjny” i „Informacja Ekspresowa”

analiz dokumentacyjnych. Przez kilka lat nadzorowała pracownie wykonujące tłumaczenia na potrzeby międzynarod. bazy danych TITUS IV z zakresu przemysłu włókienniczego i odzieżowego. 1 X 1989 P. została kierownikiem Centrum Informacji Nauk. i Przemysłowej CINP – Ośrodka Usług Informacyjnych i Wydawnictw w Łodzi, podlegającego Inst. Ekonomiki Przemysłu Chemicznego w Warszawie. Była członkiem komitetu red. kwart. „Przemysł Lekki”. Na początku 1997 przeszła na emeryturę. Została odznaczona Srebrną Odznaką „Zasłużonego Pracownika Przemysłu Lekkiego” (1980).

Arch. Państw. Łódź: Sprawozdania z działalności CBI/PB „EKORNO” w Łodzi 1969-1997 // Inf. syna P. Przepiórowskiego.

Zespół redakcyjny

PRZEWŁOCKI JAN HENRYK JANUSZ (24 III 1927 Mordy k. Siedlec – 5 VII 2007 Warszawa) redaktor, wydawca, bibliofil. W czasie II wojny świat. w AK. Po wojnie rodzina została zmuszona do opuszczenia majątku, a ojciec wywieziony do obozu w Borowiczach, gdzie wkrótce zmarł. Wraz z matką i rodzeństwem P. przeniósł się do Warszawy, gdzie rozpoczął studia na Wydz. Mechanicznym Politechniki Warszawskiej. Przed ukończeniem studiów podjął w 1951 pracę red. technicznego w piśmie PAX „Dziś i Jutro”, a po uzyskaniu absolutorium z tytułem inżyniera (1952) przez trzy lata pracował jako nauczyciel w paxowskiej Męskiej Szkole Ogólnokształcącej pod wezw. św. Augustyna. W 1955-59 był redaktorem w związanym z PAX-em tyg. społ.-kult. „Kierunki”. W 1960-82 pracował w Inst. Wydawniczym PAX, początkowo w red. staropolskiej, gdzie wydawał cykl starych pieśni kościelnych; w 1973 został sekretarzem red. programowej, 1974-78 był sekretarzem wydawnictwa, a od 1978 kierownikiem red. starych pamiętników pol. (do XIX w.). Pracował m.in. nad edycją pamiętników *A.J. Czartoryskiego, w tłum. S. Mellera (w serii „Z zegarem”, którą współinicjował i prowadził, ukazało się ok. 30 pamiętników). Od 1976 związany z opozycją demokratyczną, red. „Biuletynu Informacyjnego” (prowadził rubrykę pt.: „Kościół i wierni”). Utrzymywał też bliskie kontakty z „Kulturą” paryską. Aktywny w Międzywydawniczej Komisji NSZZ „Solidarność”, internowany 13 XII 1981, w 1982 zmuszony do odejścia z wydawnictwa

na wcześniejszą emeryturę. W l. 80. kontynuował działalność w strukturach Solidarności i Duszpasterstwie Środowisk Twórczych, był też członkiem Zarządu Gł. Pol. Tow. Wydawców Książek; współpracował z wydaw. drugiego obiegu. Pod koniec 1987 był współtwórcą Arch. Wschodniego – Ośrodka Karta (gromadzącego m.in. materiały o Polakach represjonowanych w ZSRR) oraz współinicjatorem reaktywacji Zw. Sybiraków. Po reaktywacji związku (1988) pierwszy z-ca prezesa Zarządu Gł., twórca Komisji Historycznej Związku. Utworzył i redagował serię książkową „Wspomnienia Sybiraków”. P. zgromadził cenną kolekcję fotografii z przeł. XIX i XX stulecia dot. środowiska ziemiańskiego. Kolekcja stanowi ponad 20 tys. odbitek i negatywów. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2006).

J.P. – Wydawca 2007 nr 7-8 s. 58; J. Przewłocki: Nic ponad przydatność. – Karta 1998 nr 25 s. 66-89; E. Cielecka, J. Okęcka: Dom w Mordach. – Tamże 2007 nr 52 s. 32-53 // J.P. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Przew%C5%82ocki [dostęp z dn. 16.11.2009].

Barbara Petrozolin-Skowrońska

PRZYBYLSKI HENRYK (17 XII 1911 Rozdrożów k. Krotoszyna – 17 II 1980 Gołuchów) pedagog, regionalista, organizator biblioteki. Szkołę podst. i średnią ukończył w Szamotułach, a Seminarium Nauczycielskie w Czarnkowie. Z powodu braku etatu w oświacie, odbywał w 1932-33 bezpłatną praktykę w inspektoracie szkolnym. W czasie II wojny świat. był inicjatorem konspiracyjnej działalności w mieście i pow. szamotulskim. Utworzono wówczas fundusz dla wdów i sierot, wysyłano paczki żywnościowe do obozów, organizowano tajne czytanie i nauczanie. Tuż przed wyzwoleniem Szamotuł P. objął Urząd Aprowizacji, w ramach którego gromadził żywność dla mieszkańców miasta. W 1945-48 aktywnie działał na rzecz kultury Szamotuł. Powołał Stow. Miłośników Sztuki Pięknej Książki. Wydawało ono zeszyty z ekslibrisami wybitnych grafików z lat wojny. Treść zeszytów oprac. była w Szamotułach, a drukowana w Księgarni Akad. w Poznaniu. W 1948 przeniósł się do Sulechowa, gdzie pracował w Państw. Liceum Pedagogicznym. W arch. miej. P. odnalazł najstarszą kronikę miasta Sulechowa oraz dokumenty pergaminowe z XV w., o czym informował podczas wielu prelekcji na temat najstarszych dziejów mia-

sta Sulechowa i jego okolic. W 1953 objął w Prezydium Woj. Rady Nar. w Zielonej Górze Dział Ośw.-Kulturalny. Był autorem 6-letniego planu budowy szkół w woj. zielonogórskim. W 1955 przeniósł się do Gorzowa, gdzie do 1968 był kierownikiem Muzeum. P. zorganizował przy muzeum b-kę nauk. wraz z czytelnią. Pomoc finansową otrzymał z Prezydium Pow. Rady Nar. w Gorzowie. Placówkę otwarto 3 V 1959. Jako założyciel Tow. Przyjaciół Muzeum nawiązał kontakt z dyrekcją Poznańskiego Ogrodu Botanicznego. Opublikował m.in.: monografię *Janko z Czarnkowa* (Czarnków 1936), *Szamotulanie z XV i XVI wieku na studiach w Uniwersytecie Jagiellońskim* (Poznań 1947). P. był autorem ok. 35 artykułów i przyczynków drukowanych w czasop.: „Gazeta Szamotulska”, „Przegląd Wielkopolski”, „Odra”, „Gazeta Zielonogórska”, a także w *Polskim Słowniku Biograficznym*. W 1941 napisał książkę *Prawda o Niemcach*, w której przedstawił stosunki pol.-niem. na przestrzeni dziejów. P. był również współaut. publikacji *Gorzów Wielkopolski – przewodnik informator* (1960). Zaczął zbierać materiały do biografii K. Alkiewicza, założyciela cementarza przy ul. Warszawskiej w Gorzowie (nie zakończona). P. w 1968 opuścił Gorzów i przeniósł się do Gołuchowa, gdzie pracował w muzeum do 1979.

H. Ankiewicz: *Szkice gorzowskie*. Szczecin 1989 s. 118; *Księga pamiątkowa miasta Gorzowa Wielkopolskiego*. Gorzów Wlkp. 2000 s. 233; Z. Nowakowska: 30 lat działalności Muzeum w Gorzowie Wlkp. [W:] *Gorzów Wielkopolski w latach 1945-1975*. Gorzów Wlkp. 1976 s. 95.

Renata Tawfik

PRZYWECKA-SAMECKA MARIA (21 XI 1912 Nordhausen, Niemcy – 12 I 1995 Wrocław) historyk, bibliotekarz, bibliograf. W 1935 uzyskała świadectwo dojrzałości w Państ. Gimn. im. Bergera w Poznaniu. W 1936 podjęła studia na Wydz. Historycznym Uniw. Poznańskiego. W czasie wojny uczestniczyła w tajnym nauczaniu przygotowując młodzież do matury. W 1945 wznowiła przerwane studia, uzyskując w 1946 stopień magistra filozofii w zakresie historii. W czerwcu 1946 podjęła pracę w B-ce Uniw. Wrocławskiego. Równocześnie uczęszczała do Państ. Szkoły Muzycz. nr 1 we Wrocławiu. W 1947 zdała przed Komisją Państ. egzamin na bibliotekarza I kategorii. W 1949 powierzono jej zorganizowanie Gabinetu Muzycz.

(od 1961 Oddz. Zbiorów Muzycz.), którym kierowała do 1956, porządkując, inwentaryzując i katalogując stare druki i rękopisy muzyczne. W 1951 Rada Wydz. Humanistycznego Uniw. M. Kopernika w Toruniu nadała jej stopień doktora nauk hum. (druk jej pracy doktorskiej, wstrzymywany ze względów polit., ukazał się po 42 latach oczekiwania). W 1953 odbyła w B-ce Nar. kurs dla samodzielnych bibliografów. W 1953-56 kierowała oddziałem Inne Zbiory Specjalne, w skład którego wchodziły Gabinety: Muzyczny, Ikonograficzny, Kartograficzny, a także Stacja Foto-Mikrofilmowa. Pracowała w zespole tworzącym Bibliografię Historii Polskiej. W 1954 włączyła się do międzynarod. współpracy bibliografowania starych druków muzycz. w Międzynar. Katalogu Źródeł Muzycz. (RISM). W 1956 została powołana na stanowisko adiunkta w Katedrze Bibliotekozn. na Wydz. Filolog. Uniw. Wrocławskiego, gdzie prowadziła zajęcia z dziedziny bibliotekoznawstwa. Od 1959 organizowała praktyki studenckie, a od 1966 prowadziła seminaria magisterskie. Wypromowała 87 magistrów i 1 doktora. Jako osoba bezpartyjna w kształceniu przyszłej kadry kładła nacisk na właściwy dobór literatury. W 1968-73 prowadziła wykłady nt. drukarstwa muzycz. w Studium Edytorstwa Muzycznego Akademii Muzycz. w Krakowie. W 1968 Rada Wydz. Filolog. Uniw. Wrocławskiego przyznała jej stopień nauk. doktora hab. w zakresie bibliotekozn. na podstawie pracy *Drukarstwo muzyczne w Polsce do końca XVIII w.* W 1993 otrzymała tytuł nauk. prof. nauk humanistycznych. Publikacje P.-S. dotyczą dziejów drukarstwa muzycz., bibliografii i bibliotekoznawstwa. Z tego zakresu ogłosiła (poza książką hab.) m.in. kilka prac dot. rozwoju drukarstwa muzycz., hasła biograficzne drukarzy muzycz. epoki Renesansu, Baroku i Oświecenia, *Bibliografię prac bibliotekarzy Biblioteki Uniwersytetu we Wrocławiu za lata 1945-1955*; uczestniczyła w pracy zespołowej przy oprac. *Bibliografii historii Śląska za lata 1939-1945* oraz *Bibliografii historii polskiej* (za 1949 i 1950-51). Pisała też artykuły nt. bibliotekozn. w czasop. specjalist., opracowała hasła do *Encyklopedii Muzycznej PWM*, *Encyklopedii wiedzy o prasie i Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. P.-S. była członkiem Komisji Bibliografii (obecnie Bibliologii) i Bibliotekozn. Wrocł. Tow. Naukowego. Od 1 X 1973 przeszła na emeryturę. Za pracę zaw., nauk. i dydakt. otrzymała m.in. Złoty Krzyż Zasługi (1983), Merentibus Universitatis Wratislaviensis

(1985), Medal Zasługi MEN (1980), nagrody Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1979, 1982), Min. Edukacji Nar. (1988) oraz nagrody Rektora Uniw. Wrocławskiego (1981, 1990).

A. Żbikowska-Migoń: M.P.-S. (21 XI 1912 – 12 I 1995). – Roczn. Bibl. 1995 R. 39 z. 1-2 s. 207-209; K. Małczyńska: Nota o Autorze. Śp. M.P.-S. [W:] M.P.-S.: Z dziejów wrocławskich konwentów Klarysek i Urszulanek. Wr.-Oleśnica 1996 s. 79 // Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne.

Mirosław Osowski

PUCIATOWA ANNA (6 XI 1905 Warszawa – 28 XII 1991 Kraków) historyk, bibliotekarka. Wnuczka *S. Dembego. Już podczas studiów na Uniw. Warsz. pracowała jako praktykantka w B-ce Publ. Warszawy (1926-28), nast. w B-ce Nar. (1928-40), gdzie porządkując zbiory nabyła umiejętności ich opracowania, prowadziła przez dłuższy czas Czytelnię Ogólną, a w 1936-40, tj. do czasu zwolnienia całego personelu przez Niemców, kierowała Oddz. Czasopism. W 1931 zdała państw. egzamin bibliotekarski I stopnia, w 1938 odbyła kurs dla pracowników b-tek nauk. w Werkach pod Wilnem. Po zakończeniu wojny zorganizowała i kierowała (1946-51) Miejs. i Gminną B-ką Publ. w Krzeszowicach. W 1951 (I X) podjęła pracę w B-ce Gł. Akad. Górniczo-Hutniczej w Warszawie, w której pracowała (od 1962 na stanowisku kustosa dypl.) do przejścia na emeryturę w 1969, a nast. w niepełnym wymiarze czasu pracy do 1979. W 1952-54 odpowiadała za kontakty z b-kami sieci Uczelni w zakresie techniki bibliot., polityki gromadzenia zbiorów. W 1954-55 kierowała Oddz. Udostępniania Zbiorów, w 1955-57 sprawowała z ramienia Dyrekcji nadzór merytoryczny nad b-kami sieci (Referat B-tek Zakładowych), a równocześnie (od 1956) pełniła obowiązki kierownika opracowania zbiorów (w ramach Oddz. Gromadzenia i Oprac. Zbiorów). Od 1 VII 1960 do 31 VIII 1969 sprawowała funkcję, już

wyodrębnionego w strukturze B-ki, kierownika Oddz. Opracowania Zbiorów. P. opracowała katalog prac dot. mas plastycznych, centr. katalog wydawnictw chemicznych dla Inst. Chemii Nieorganicznej w Gliwicach, bibliografię specjalną pol. publikacji nt. wpływu eksploatacji górniczych na powierzchnię, sporządziła bibliografię z zakresu budownictwa bibliot. oraz opracowała analizę krytyczną czterech publikacji francuskojęz. z tego zakresu. Uczestniczyła w opracowaniu katalogu specjalnego pomocy bibliogr. i dydaktycznych oraz bibliografii specjalnej o **S. Staszicu (od 1945), kierowała zespołem ds. opracowania katalogu czasopism w układzie rzeczowym i formalnym, katalogu starych druków będących w posiadaniu B-ki. Po przejściu na emeryturę opracowała zbiory specjalne B-ki, tj. katalogi katalogów firmowych w układzie rzeczowym i formalnym, katalogi rękopisów, mikrofilmów, płyt i taśm magnetofonowych. P. prowadziła zajęcia na kursach przygotowawczych dla kandydatów na bibliotekarzy dypl., szkolenia dla studentów bibliotekozn. Uniw. Warsz. i Wrocławskiego. Opublikowała: rec. z czasop. „Archives et Bibliothèques. Revue de documentation generale” 1936 R. 2, 1937-1938 R. 3 („Przegląd Biblioteczny” 1938 R. 12 z. 2 s. 117-120, 1939 R. 13 z. 2 s. 125-129), dziewięć biogramów w *Słowniku pracowników książki polskiej* (W.-Łódź 1972 s. 36, 63, 373, 451, 603, 703, 974-976, 1028), jeden biogram w *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wr. 1971), *Wspomnienie o Stefanie Dembym* („Roczniki Biblioteki Narodowej” 1974 t. 10, druk 1975 s. 331-363), *Hanna Pliszczyńska (1906-1971) kustosz dyplomowany Biblioteki Narodowej* (Inf. Bibl. 1976, druk 1975 [R. 21] s. 274-277), *Hanna Pliszczyńska (1906-1971)* („Bibliotekarz” 1975 R. 42 nr 3/4 s.85-87).

Arch. B-ki Gł. Akad. Górniczo-Hutniczej Kraków: Akta personalne; Z. Żebrowska: A. z Ulatowskich P. (1905-1991) [Kr., po 1991, masz.].

Jadwiga Kosek

R

RABSKA ZUZANNA ALEKSANDRA (22 IX 1882 Warszawa – 23 X 1960 tamże) poetka, pisarka, tłumaczka, właścicielka biblioteki, bibliofilka. Córka →A. Kraushara, wnuczka *M. Bersohna, siostrzenica *S. Lewentala. Uczyła się w Warszawie na komplecie prowadzonym przez Stefanę Sempołowską, nast. uczęszczała na tajną pensję Zuzanny Morawskiej. Słuchała wykładów na warsz. Latającym Uniw., Uniw. Jagiell. i paryskiej Sorbonie. Po studiach pracowała w Czytelniach Bezpłatnych Warsz. Tow. Dobroczynności. Jako pisarka zadebiutowała (pod pseud. Aleksandra) w 1902 na łamach „Biesiady Literackiej” opowiadaniem *Dobre cierpienie*. Przed I wojną świat. publikowała przekłady poezji franc. i ang., współprac. m.in. z „Kurierem Warszawskim”, „Bluszczem”, „Tygodnikiem Ilustrowanym”, „Tygodnikiem Mód i Powieści”, „Wsią i Dworem”. W okresie 20-lecia międzywojennego wydała m.in. powieść obyczajową *Dziecko wojny* (W. 1923, w 1926 przeł. na jęz. czeski, wyd. 2 – W. 1931 pt. *Boženka – dziecko wojny*), zbiór nowel *Grzech markizy* (W. 1927), tomik poezji *Marmur i słońce* (W. 1932). W 1925-39 recenzowała nowości wydawnicze i pisała do popularnych pism warsz., występowała w Polskim Radiu. Ogłaszała przekłady prozy franc. i wł., tłumaczyła sztuki sceniczne dla potrzeb teatrów. Popularność zdobyły utwory dla dzieci m.in. *Baśnie kaszubskie* (W. 1925, wielokrotnie wznowiane także po 1945); współpracowała z czasop. „Iskry”, „Moje Pisemko”, „Płomyk”. Okupację niem. spędziła ukrywając się od 1940 w Zalesiu, nast. od 1943 pod nazwiskiem Maria Mark w zakładzie dla starców i kalek prowadzonym przez zakonnice w Warszawie (ul. Belwederska). Ewakuowana po Powstaniu Warsz. jesienią 1945 wróciła do Warszawy, gdzie została zatrudniona w Inst. Pamięci Narodowej. Wraz z A. Żarynową prowadziła w Warszawie (ul. Piusa XI 15) czytelnię książek „Ekslibris”, przy której działała księgarnia-antykwarjat. Na łamach pism katol., m.in. „Przewodnika Katolickiego”, ogłaszała wiersze, opowiadania i artykuły. Kontynuowała twórczość dla dzieci i młodzieży, wydała m.in. powieść *Miłość Urszuli Orlikówny*

(W. 1948), *Ania w Łazienkach* (W. 1957). Dorastając w środowisku uczonych i bibliofilów, a nast. pod wpływem *S.P. Koczorowskiego, *J. Lorentowicza i *Z. Przesmyckiego, R. pogłębiała wiedzę o książce i czytaniu, co zaowocowało opublikowaniem w 1910 na łamach „Biblioteki Warszawskiej” kompilacyjnej rozprawy *O miłośnikach książek*, a w kolejnych latach licznych artykułów m.in. na łamach „Silva Rerum”. Książkom poświęciła kilka utworów prozatorskich, m.in.: zbiór nowel *Magia książki* (Lwów 1925, wyd. 2 – W. 1936), w której propagowała ideę miłośnictwa książek wśród dzieci i młodzieży. R. była autorką kilkudziesięciu wierszy i przekładów utworów poetyckich opiewających piękno książki, jednym z najwcześniejszych był sonet *W ruinach Biblioteki Zamkowej* (W: *Warszawa w sonetach*, W. 1916). Tomik *Magia książki* (Lwów 1925), z okładką zaprojektowaną przez *E. Okunia, naśladował iluminowany rękopis, zawierał 27 wierszy oryginalnych i 10 przekładów z języka franc. poświęconych książce. W księdze na *Dziesięciolecie Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy 1920-1930* zamieściła wiersz *Noc w księżnicy*, w 1927 ogłosiła wiersz na 100-lecie powstania B-ki im. Ossolińskich we Lwowie, wyd. w 1928 w postaci czterostroficowego druczku jako dar Tow. Bibliofilów Pol. w Warszawie dla uczestników III Zjazdu Bibliotekarzy i Bibliof. Pol. we Lwowie. Po II wojnie świat. przygotowała do druku powstały podczas okupacji cykl sonetów *Książka i wojna*, który ukazał się nakł. Tow. Miłośników Sztuki i Pięknej Książki w Szamotułach w 300 egz. (Szamotuły 1947) oraz wspomnienia *Moje życie z książką* (Wr. 1959, 1964 t. 1-2). R. była współzałożycielką w 1921 Tow. Bibliofilów Pol. w Warszawie, w 1924 przyczyniła się do powołania w jego ramach Tow. Miłośników Ekslibrisów. W 1923 współorganizowała wystawę książek pol. pisarek w Chicago, wygłaszała odczyty o pol. bibliofilstwie m.in. w Brukseli, Paryżu i w Bukareszcie, uczestniczyła w zjeździe bibliof. w Pradze (1926). Na III Zjeździe Bibliotekarzy i Bibliof. Pol. we Lwowie (1928) wygłosiła referat nt. pol. ekslibrisów. Wraz z mężem Władysławem Rabskim, (1865-1925) krytykiem literackim i publicystą, zgromadziła w Warszawie bogatą b-kę, na którą składały się stare druki pol. i zagr., kolekcja klasyków, literatura XX w., zwłaszcza poezja i rozprawy dot. liryki, ozdobione ekslibrisami m.in. *T. Cieśliewskiego syna i E. Okunia. Większość zbiorów uległa zniszczeniu podczas II wojny świat., ocalał

m.in. zbiór tomików wierszy przekazany w 1945 B-ce Nar. w Warszawie. R. udało się także odnaleźć na straganach część tomów. Natomiast kolekcja ekslibrisów, zawierająca m.in ok. 5000 egz. pol., spłonęła w Powstaniu Warszawskim. R. brała udział w pracach warsz. Tow. Opieki nad Zabytkami Przeszłości, była współzałożycielką Tow. Przyjaciół Belgii i pol. Pen-Clubu (od 1925 członkiem zarządu), członkiem Zw. Literatów Polskich. Została odznaczona belgijskim Orderem Leopolda II kl. 5 (1929).

PSB (R. Skręt); Z. Rabska: *Moje życie z książką*. Wr. 1959 (z fot.); M. Smolański: *Moje spotkania z Z.R. – Stolica 1960 s. 18-19 (z fot.)*; A. Kempa: *Z.R. – poetka książki. – Bibliotekarz 1988 nr 10/11 s. 56-59*; Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie. *Oprac. R. Nowozewski. W. 2006 s. 28.*

Magdalena Rządowska

RACINOWSKI KRZYSZTOF (26 XI 1932 Krotoszyn – 16 VII 1993 Warszawa) artysta grafik, wykładowca estetyki książki. Po II wojnie świat. ukończył Gimn. Ogólnokształcące w Gnieźnie i Liceum Ogólnokształcące w Krotoszynie, w 1951-57 Wydz. Architektury Wnętrz w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Poznaniu. W 1958 przeniósł się na stałe do Warszawy, w 1960 uzyskał dyplom w Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1969-71 był kierownikiem artyst. w Państw. Wydaw. Nauk., 1971-72 naczelny grafik w Naczelnym Zarządzie Wydawnictw Min. Kult. i Sztuki, w 1974-77 naczelny grafik w Wydaw. Artystycznych i Filmowych, 1990-93 w Wydaw. Sejmowym. Zajmował się pracą pedag. dot. estetyki książki: 1960-62 uczył liternictwa i reklamy w Technikum Ekon. w Mińsku Maz., 1965-66 wykładał grafikę i sztuki stosowane w Institut des Beaux Arts w Conakry (Republika Gwinei); 1976-81 i od 1993 uczył estetyki i kompozycji książki w Pomagisterskim Studium Dziennikarstwa i Edytorstwa przy Inst. Dziennikarstwa i Nauk Polit. Uniw. Warszawskiego. Od 1968 członek Pol. Tow. Wydawców Książek, przez 5 kadencji w Zarządzie Gł., od 1972 przew. Komisji Grafiki Książkowej odpowiedzialny za organizację corocznego Konkursu PTWK Najpiękniejsze Książki Roku, w 1972-73 i 1989-92 przew. jury. Był członkiem ZPAP, w 1974-77 przew. Sekcji Grafiki, od 1983 do rozwiązania Związku w stanie wojennym wiceprzew. Zarządu Okręgu Warsz. ZPAP. Od 1981 współpracował z wydaw. drugiego obiegu, organizował wystawy

podczas Tygodni Kultury Chrześcijańskiej, projektował znaczki i druki ulotne dla poczty podziemnej. Otrzymał nagrody na konkursach PTWK za oprac. graficzne książek: *Dictionary of Chemistry* (1965), *Non-classical shell problems* (1965), *Antibiotics* (1967), *Histoire de Pologne* (1971), *Sztuka polska przedromańska i romańska do schyłku XIII wieku* (1971), *Mistrza Wincentego kronika polska* (1974), *Botanika J. Radomskiego i J. Jasnowskiej* (1976), *Zamki w Polsce* B. Guerquina (1984), a także 24 wyróżnienia i nagrodę indywidualną przyznaną w 1991 przez PTWK za wybitne osiągnięcia w dziedzinie projektowania książek. Otrzymał również nagrody za oprac. graficzne *Encyklopedii Powszechnej PWN A-Z* w 1967, w konkursie Tow. Przyjaciół Książki na mały druk bibliofilski w 1973, Grand Prix na I Ogólnopol. Triennale Książki Krajoznawczo-Turystycznej w 1987 w Białymstoku. Brał udział w wystawach grafiki książkowej: w Internationale Buchkunst-Ausstellung w Lipsku (1965, 1971, 1977), w Międzynar. Wystawie Edytorskiej „O postęp i pokój” w Moskwie (1975, 1977, 1979) oraz w Ogólnopol. Wystawie Grafiki Książkowej w Zachęcie (1967, 1973) i tamże w 1990 w wystawie zbiorowej „Czerwona przegrywa. Wystawa grafiki podziemnej Solidarności 1981-1989”. Wystawy indywidualne dot. książki i typografii: w Galerii Klubu MPiK Kraków-Nowa Huta (1976), w Muz. Nar. we Wrocławiu (1979/80), w Galerii Sztuki w Toruniu (1980). W 1995 odbyła się we Wrocławiu i w Warszawie retrospektywna pośmiertna wystawa „Książka i typografia Krzysztofa Racinowskiego”. Prace R. znajdują się w zbiorach Muz. Nar. we Wrocławiu, w B-ce Nar. w Warszawie, B-ce Pol. Macierzy Szkolnej w Wilnie, Galerii „Pegaz” w Zakopanem. Współpracował z czasop. „Nowe Książki”, „Przegląd Księgarski i Wydawniczy”, „Projekt”, „Editor”, zamieszczając artykuły nt. estetyki książki. Za działalność artyst. i społ. otrzymał Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1977), Złoty Krzyż Zasługi (1977), Złotą Odznakę ZPAP (1980), Medal Komisji Edukacji Nar. (1981), Honorową Odznakę PTWK (1988).

Słownik artystów plastyków. W. 1972; Who's Who in Poland. W. 1982; Kto jest kim w Polsce 1984. Informator biograficzny. W. 1984; H. Bohdanowicz: K.R., książka i typografia. Kr. 1976; T. Odrowąż-Pieniążek: K.R., architekt książki. Wr. 1979 (katalog wystawy); E. Wiśniewska: K.R. Toruń 1980; T. Odrowąż-Pieniążek: „Rzeczowa celowość”. O grafi-

ce książki K.R. – Editor 1989 nr 2 s. 159-166; A. Wojciechowski: Czas smutku, czas nadziei. Sztuka niezależna lat osiemdziesiątych. W. 1992 s. 96, 116, 144, 146; Książka i typografia K.R. Wr.–W. 1995 (katalog wystawy); K. I w a n i c k a : K.R. (1932-93). – Wydawca 2005 nr 12 s. 36 (z fot.); Tamże 2006 nr 10-11 s. 37 (z fot.). // Wystawa jubileuszowa „W służbie książki. PTWK 85 lat, SKP 50 lat” w B-ce Nar. 6 XI 2006 – 28 II 2007.

Katarzyna Iwanicka

RAJCZAK FELIKS (30 VI 1938 Świątniki k. Pabianic – 14 IV 1987 Sieradz) redaktor, wydawca. Ukończył polonistykę na Uniw. Łódzkim. W 1975 rozpoczął pracę w Woj. Domu Kultury w Sieradzu, gdzie przez rok pełnił funkcję wicedyrektora, a nast. został kierownikiem Działu Wydawnictw i Informacji. Podjął niełatwą misję dokumentowania życia kult. Sieradza. Pisał fraszki i poezje; ogłosił m.in. tomiki: *Gołąb i jabłko* (1967), *Wrota* (1985), *Ekslibrisy i epitafia* (1993) oraz bibliofilsko wydane *Fraszki frywolne* (1984). Przez 12 lat pracy w WDK w Sieradzu R. zredagował i wydał większość publikacji dokumentujących działalność gł. kult. i artyst. ówczesnego woj. sieradzkiego. Były to broszury, składanki, katalogi, albumy – dziesiątki pięknych edytorsko i wartościowych merytorycznie pozycji. R. dbał o ich estetykę, kompletność materiału, aparat informacyjny i materiały ikonograficzne. Na wyróżnienie zasługują m.in.: *Festyn Sztuki Ludowej i Folkloru Województwa Sieradzkiego* (Katalogi I-IV, 1976-79), *Biesiady Sieradzkie* (nr 1-33) – składanki wyd. z okazji spotkań z twórcami i animatorami kultury w 1976-81: *Sieradz literacki* (1977), *Wiersze o Sieradzu* (1979), *Siódma Prowincja...* [1990]. R. zainicjował serię wyd. „Arkusze Sieradzkie” (1978-84 t. 1-9), w której publikował utwory autorów związanych z Sieradzkim. Współpracował z wydawnictwami, redakcjami (np. „Głosem Robotniczym” i „Odgłosami” oraz tyg. „Nad Wartą”). Otrzymał Nagrodę Woj. Sieradzkiego (1982), pośmiertnie uhonorowany został tytułem „Człowiek XX wieku” (2001).

F.R. in memoriam. Praca zbior. pod red. Z. Skibińskiego. *Arkusze Sieradzkie Ser. 2*. Sieradz 1997; M. Jędras: F.R. [W:] *Leksykon Miasta Sieradza*. Sieradz 2006 s. 286-287.

Marek Jędras

RAMLAU-KLEKOWSKA KRYSZYNA TERESA (20 XII 1929 Szczytniki, woj. poleskie – 5 V 2008 Warszawa) bibliote-

karka, bibliograf. W 1948 ukończyła Ogólnokształcące Państw. Gimn. i Liceum w Białej Podlaskiej. Studiowała filologię pol. na Uniw. Warsz., magisterium uzyskała w 1952. W 1950 rozpoczęła pracę w B-ce Nar. w Warszawie w Instytucie Bibliogr., zajmując się bibliografią retrospektywną 1901-50. W 1956-75 zajmowała się bibliografią zalecającą, kierując Pracownią Bibliogr. Tematycznej w Zakładzie Bibliogr. Zalecającej, od 1970 tym Zakładem. W 1975-78 kierowała Zespołem Zakładów Służb Informacyjnych w Instytucie Bibliogr., obejmującym zakłady opracowujące bibliografie bibliolog. i zalecające, normy i dokumentację księgoznawczą. Jednocześnie zastępowała dyrektora Instytutu Bibliogr., w 1978 nominowana na stanowisko p.o. kierownika Instytutu, w 1979-93 kierowała Instytutem Bibliogr.; w 1993 była doradcą dyrektora B-ki Nar. ds. bibliografii. W 1993-98 w niepełnym wymiarze czasu pracowała w Zakł. Informacji Nauk. B-ki Narodowej. R. była autorką ok. 60 publikacji i referatów na konferencjach krajowych i zagr. (m.in. cykliczne konferencje ekspertów ds. bieżącej bibliogr. narodowej krajów socjalistycznych) dot. głównie bieżącej bibliogr. nar., Instytutu Bibliogr., egzemplarza obowiązkowego, katalogowania scentralizowanego i katalogowania w procesie wydawniczym (CIP). Współorganizowała Trzecią Ogólnokrajową Naradę Bibliografów (1978). Ważniejsze publikacje R.: *Bibliografia zalecająca* (W: *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych*, 1963), *Służba bibliograficzna w Danii* („Prace Instytutu Bibliograficznego” nr 4), *Aktualne problemy organizacyjne i metodyczne bibliografii narodowej* (W: *Trzecia Ogólnokrajowa Narada Bibliografów*, 1980), *Instytut Bibliograficzny* (W: *50 lat Biblioteki Narodowej. Warszawa 1928-1978*, 1984), *Program „Cataloguing in Publication” w Polsce i na świecie. Katalogowanie książki w trakcie procesu wydawniczego* („Editor” 1990 t. 3), *Szanse i zagrożenia współczesnej bibliografii narodowej* (współaut., W: *Czwarta Ogólnokrajowa Narada Bibliografów*, 1996), *Nowa ustawa o egzemplarzu obowiązkowym na cenzurowanym* („Przegląd Biblioteczny” 1998 z. 1). Była autorką (współaut.) projektów pol. norm bibliogr. (adnotacje i analizy dokumentacyjne). Opiniowała bibliograficzne normy krajowe i międzynarod. ISO. Wiceprzewodniczyła Komisji Normalizacji Bibliogr. w B-ce Nar.; w 1970-73 była zastępcą red. nac. kwartalnika „Biuletyn Informacyjny

Biblioteki Narodowej”, w 1956-74 współredaktorem adnotowanego poradnika „Literatura Piękna”. W 1959-74 zredagowała ok. 30 adnotowanych poradników bibliogr. wydawanych przez Instytut Bibliogr. Wykładała metodykę bibliograficzną na kursach i szkoleniach organizowanych przez Państ. Ośrodek Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy, Stow. Bibliotekarzy Pol., Ośrodek Informacji Nauk. PAN, B-kę Nar. i woj. b-ki publiczne. Za pracę zaw. otrzymała: Srebrny Krzyż Zasługi (1976), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1984) oraz Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1972).

J. Sadowska: K.R.-K. (1929-2008). – Bibliotekarz 2008 z. 7-8 s. 37-38 (z fot.); Taż: K.R.-K. (1929-2008). – Prz. Bibl. 2008 z. 3 s. 524-526 (z fot.). // Arch. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne.

Jadwiga Sadowska

RASIŃSKI JERZY (5 XII 1926 Łowicz – 21 IX 2004 Warszawa) bibliotekarz. Ukończył Wyższą Szkołę Gospodarstwa Rolnego w Łowiczu (1950). W 1964 obronił pracę doktorską na temat integracji pionowej w rolnictwie Stanów Zjednoczonych. W okresie 5 V 1952 – 30 IV 1955 oraz 1 II 1959 – 31 XII 1968 pracował jako st. inspektor w KC PZPR w Warszawie, od 1 V 1955 do 1 X 1957 jako z-ca red. nac. czasopisma „Życie Partii”. Współzałożyciel i współorganizator Zw. Młodzieży Wiejskiej oraz sekretarz Zarządu Gł. Związku (1 VI 1957 – 31 XII 1959). W 1964-73 pracował jako dyrektor i red. nac. Państ. Wydaw. Rolniczych i Leśnych w Warszawie. W 1973 (1 I) został mianowany attaché ds. rolnych w Ambasadzie PRL w Waszyngtonie. Po powrocie ze Stanów Zjednoczonych powołano R. w sierpniu 1977 na stanowisko dyrektora Centr. B-ki Rolniczej im. M. Oczapowskiego w Warszawie; na stanowisku tym pozostał do przejścia na emeryturę w 1996. W okresie pracy w CBR zasłużył się m.in. dla rozwoju automatyzacji i komputeryzacji B-ki. Na początku l. 80. przystąpiono do prac nad tezaurusem rolniczym i nad wykorzystaniem komputerów do prac nad bibliogr. rolniczą i tworzeniem Systemu Informacji o Gospodarce Żywnościowej. R. zaprosił do współpracy instytuty rolnicze i przekonał je do udziału w działalności systemu. B-ka w tym okresie wydawała też wiele materiałów przydatnych Ośrodkom Doradztwa Rolniczego. R. był również pomysłodawcą (1994) powstania i wydawania przez B-kę mies. „Nowoczesne Rolnictwo”, które

wychodziło do 1999. Po przejściu na emeryturę pracował na pół etatu jako jego redaktor. Był autorem i red. kilkunastu książek oraz ponad 100 art. i notatek dot. ekonomii, ekonomiki rolnictwa i inf. rolniczej. Odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Arch. Centr. B-ki Rolniczej Warszawa: Akta personalne.

Krzysztof Kwiatkowski

RATAJEWSKI JERZY (21 II 1928 Kraków – 2 XII 1999 tamże) bibliotekoznawca, bibliotekarz. Po studiach historycznych na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jagiell. ukończonych w 1952 pracował jako nauczyciel i bibliotekarz w liceum w Lidzbarku Warmińskim. W 1960 przeniósł się do Wrocławia, gdzie podjął pracę w B-ce Uniwersyteckiej. Tytuł doktora uzyskał na Uniw. Wrocławskim w 1968 przedstawiając monografię opolskiego czasopisma „Nowiny” – na podstawie której opublikował książkę *Wydawnictwo i czasopismo „Nowiny” w Opolu w latach 1911-1921* (W. 1971). W 1971-76 jako dyrektor B-ki Gł. Uniw. Śląskiego w Katowicach, przyczynił się do jej zreorganizowania i unowocześnienia, dzięki czemu zyskała pełny wymiar b-ki uczelnianej. Zainicjował wówczas opracowanie podręcznika bibliotekarstwa, którego stał się współautorem (*Biblioteka. Cz. 1. Kat. 1976; Cz. 2. Tamże 1978*). Postulował także wystąpienie do Kolegium Rektorów z wnioskiem o utworzenie studiów bibliotekozn. na Uniw. Śląskim w Katowicach (uruchomione w 1974). W 1976 przeszedł do pracy nauk.-dydaktycznej i objął stanowisko adiunkta najpierw w Zakł. Organizacji Informacji na Wydz. Techniki Uniw. Śląskiego, nast. w 1980 w Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Instytutu Literatury i Kultury Pol. na Wydz. Filologicznym. Habilitację uzyskał w 1985 na Wydz. Filologicznym Uniw. Wrocławskiego na podstawie pracy *Biblioteki naukowe i fachowe oraz ośrodki informacji naukowo-technicznej w komunikacji społecznej* (Kat. 1982; nagroda Min. Nauki i Szkolnictwa Wyż.). Po przekształceniu Zakł. Bibliotekozn. w Inst. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. zorganizował w jego strukturach Zakł. Metodologii Bibliotekozn. i Bibliotekarstwa, którym kierował do 1997. Tytuł prof. nauk hum. uzyskał w 1996. Zainteresowania nauk. R. koncentrowały się wokół wiedzy o b-ce i działalności informacyjnej, dot. zagadnień współczesnego bibliotekozn. i

jego metodologii, komunikacji społ. oraz naukoznawstwa. Zaowocowało to licznymi publikacjami nauk. wydanymi w Katowicach, m.in. *Wstęp do informacji naukowej* (1973), *Zarys techniki opracowania informacyjno-dokumentacyjnego źródeł informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej* (1978), *Elementy naukoznawstwa i główne kierunki rozwoju nauki europejskiej* (Kat. 1993), *Wybrane problemy metodologiczne informologii nauki (informacji naukowej)* (1994; nagroda SBP, 1997). R. był współautorem uniwersyteckiego podręcznika *Bibliotekarstwo* (W. 1994). Pośmiertnie ukazała się ostatnia przygotowana przez niego książka *Wprowadzenie do bibliotekoznawstwa, czyli Wiedza o bibliotece w różnych dawkach* (W. 2002). Należał do grona najwybitniejszych pol. bibliotekoznawców.

J. Glensk: J.R. – Rocz. Historii Prasy Pol. 2000 z. 2 s. 311-314; Z. Żmigrodzki: J.R. – Prz. Bibl. 1999 z. 4 s. 343-345 (z fot.); Tenże: J.R. – Studia Bibliologiczne 2000 t. 12 s. 7-9; Z. Gębołyś: Bibliografia prac J.R. – Tamże s. 11-14.

Joanna Kamińska

REKAWKOWA HALINA zob. TUSZYŃSKA-REKAWKOWA Halina

ROBOWSKI JÓZEF (19 II 1919 Wiedeń – 18 XI 2005 Łódź) dokumentalista, tłumacz, rzecznik patentowy, pracownik informacji naukowej. Ukończył gimn. humanistyczne w Tarnobrzegu w 1938. Uczestnik kampanii wrześniowej. Wzięty do niewoli niem. przebywał w wielu obozach pracy przymusowej. Po oswobodzeniu w 1945 przez armię ameryk. brał udział w walkach z Niemcami. W 1950 ukończył studia I stopnia w Wyższej Szkole Ekon. w Szczecinie (handel zagr.); w 1958 uzyskał tytuł magistra w Wyższej Szkole Ekon. w Łodzi. Od 1952 pracownik, w 1955-87 – kierownik Zakł. Dokumentacji i Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. Inst. Celulozowo-Papierniczego w Łodzi. Od 1959 członek Stow. Inżynierów i Techników Przemysłu Papierniczego, Prezydium Komitetu Nauk.-Technicznego NOT ds. Informacji Nauk., Techn., Ekonomicznej i B-tek, Komitetu INTE i B-tek w Radzie Oddziału NOT w Łodzi, od 1974 Stow. Bibliotekarzy Pol.; od 1981 Zarządu Oddz. Łódzkiego Stow. Tłumaczy Polskich. Prowadził zajęcia w Uniw. Łódzkim w 1970-92 (w 1970-84 prace zlecone na Międzywydz. Studium

Bibliotecz.; w 1973-74 na Wydz. Filoz.-Historycznym; od 1975 na studiach stacjonarnych w Zakł. Informacji Nauk. i Bibliotecz., późniejszej Katedrze Bibliotecz. i Informacji Nauk.; w 1984-92 zatrudniony na niepełnym etacie). Wykładał też na Uniw. Warsz. (1972-76) w Inst. Bibliotecz. i Informacji Nauk. – punkcie konsultacyjnym w Łodzi, w warsz. Centrum INTE oraz Studiach Specjalizacyjnych w Inst. Papiernictwa i Maszyn Papierniczych Politechniki Łódzkiej. Przedmiotem wykładów były: informacja nauk., klasyfikacja piśmiennictwa, jęz. informacyjne, systemy inf.-wyszukiawcze. Prowadził seminaria magisterskie; wypromował ponad 100 magistrów bibliotekoznawstwa. W 1974 uzyskał stopień doktora nauk hum. na Wydz. Filologicznym Uniw. Łódzkiego na podstawie pracy *Języki deskryptorowe (tezaury)*. *Analiza porównawcza z innymi językami informacyjnymi*. Wygłaszał odczyty na licznych kursach, konferencjach i zjazdach organizowanych przez NOT (1965-80), resorty leśnictwa i przemysłu drzewnego oraz przemysłu lekkiego dla służb inf. naukowej. W 1960-75 był sekretarzem nauk. i tłumaczem 6 międzynarod. konferencji nauk.-technicznych organizowanych przez Stow. Inżynierów i Techników Przemysłu Papierniczego. W 1977-78 był tłumaczem w biurze projektów firmy H.A. Simons w Vancouver w Kanadzie, która projektowała Zakłady Celulozy i Papieru w Kwidzynie. Znał jęz. obce (ang., niem., szwedzki, norweski, czeski). Dobra znajomość problematyki z zakresu informacji nauk. i przemysłu papierniczego zaowocowała wieloma publikacjami. Autor monografii, słowników, podręczników, skryptów, studiów, rozpraw, tłumaczeń z jęz. obcych, licznych artykułów, recenzji, instrukcji i broszur. Najważniejsze to wydane w Warszawie *Przegląd typów stosowanych tezauremów* (1970), wspólnie z M. Poletyło *Analiza indeksów opracowywanych maszynowo* (1974), *Języki deskryptorowe. Analiza porównawcza języków deskryptorowych i innych języków informacyjnych* (1974), *Słownik papierniczy w czterech językach polski-niemiecki-angielski-rosyjski* (1966). Był red. *Słownika terminologicznego informacji naukowej* (Wr. 1979) oraz autorem *Słownika papierniczego angielsko-polskiego: z indeksem terminów polskich 21798 haseł* (W.-Łódź 1993). Inne publikacje R. to: *Krajowe wydawnictwa informacyjne* (Łódź 1979), *Opis patentowy źródłem informacji* (Łódź 1980), *Produkcja papieru o wysokim stopniu zautomatyzowania* („Przegląd Papierniczy”

1983 R. 39 nr 7 s. 268). Stale współpracował z redakcją mies. „Przegląd Papierniczy”. Na jego łamach recenzował wiele książek obcojęz., m.in. *Poligrafia: słownik techniczny angielsko-niemiecko-francusko-rosyjsko-hiszpańsko-polsko-węgiersko-słowacki* pod red. W. Müller (Berlin-Warszawa 1980) („Przegląd Papierniczy” 1981 R. 37 nr 11-12 s. XXVI). Opiniował i recenzował również liczne prace badawcze, m.in. dot. projektu normy L. Bielickiej *Zasady budowy tezauryusa w języku polskim* (1980), uwagi do pracy B. Sordyłowej *Informacja naukowa w Polsce. Problemy teoretyczne, źródła i organizacja* (1986). Przetłumaczył m.in. z jęz. szwedzkiego i ang. kilka prac dot. papiernictwa („Przegląd Papierniczy” 1983-1985). Odznaczony został m.in. Kawalerskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym (1967) i Złotym Krzyżem Zasługi (1981), Srebrną i Złotą Odznaką Honorową NOT-u (1984), Medalem za udział w Wojnie Obronnej 1939 (1982), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974).

Akt. Probl. Inf. Dok. 1980 R. 25 nr 5/6 s. 50 (z fot.); Z załobnej karty. J.R. (1919-2005). – Prz. Papierniczy 2005 nr 12 s. 767-768 // Arch. Uniw. Łódzkiego: Akta personalne nr 13861 // Arch. rodzinne; Inf. syna Mariusza.

Evelina Kristanova

ROGAŁA JAN (3 I 1934 Stanisławice – 27 IX 1990 Warszawa) archiwista, bibliotekarz, bibliograf, bibliofil. W 1958 ukończył studia w Katedrze Bibliotekozn. Wydz. Filologicznego Uniw. Warszawskiego, całe życie zaw. R. pracował w Arch. m.st. Warszawy, ostatnio jako kierownik Oddz. Informacji i Ewidencji, służąc swą wiedzą badaczom. Efektem jego studiów nauk. są liczne publikacje wykorzystujące odnalezione dokumenty, m. in.: *Inwentarz drukarni Stanisława Strąbskiego z 1848 roku* („Roczniki Biblioteczne” 1964 z. 3-4), *Z dziejów księgarni K. Szczepańskiego w Warszawie w początkach XIX w.* („Księgarz” 1967 z. 2), *Początki firmy Maurycego Orgelbranda* (Tamże 1968 nr 3), *Zbiory Korotyńskich i ich znaczenie dla badań varsavianistycznych* („Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi 1977 t. 3), *Odlewnie czcionek w Warszawie* („Biuletyn Poligraficzny” 1975 nr 3), *Materiały do biografii Franciszka Maksymiliana Sobieszczańskiego* („Rocznik Warszawski” 1985), wspólnie z Marianną Mlekicką ogłosił artykuł *Księgarnia wydawnicza Józefa Pukszy w Warszawie (1815-*

1834) („Roczniki Biblioteczne” 1966 z. 1-2) i in. Śmierć przerwała pracę R. nad monografią b-ki Korotyńskich. Był także autorem wielu bibliografii, w tym wydawanej cyklicznie *Bibliografii województwa Warszawskiego* („Rocznik Mazowiecki” 1967-1984), *Bibliografii prac Aleksandra Wejnerta* („Rocznik Warszawski” 1984) oraz licznych recenzji. Zamieścił 10 biogramów w *Słowniku Pracowników Książki Polskiej* (1972, 1986) i *Polskim Słowniku Biograficznym*. R. był członkiem, od chwili powstania w 1960, Koła Miłośników Ekslibrisu przy Pol. Tow. Archeologicznym i jego wieloletnim sekretarzem oraz od 1969 członkiem Tow. Przyjaciół Książki w Warszawie, w 1969-73 skarbnikiem, nast. członkiem Komisji Rewizyjnej. Czynn timer uczestniczył w działaniach obu Towarzystw, m.in. w przygotowaniu wystaw i publikacji, np. *Wydawnictwa bibliofilskie za lata 1945-1970, Katalog wystawy* (1971), *Jedenasta wystawa bibliofilska* (1972), *25 ekslibrisów członków Towarzystwa Przyjaciół Książki* (1973), *Varsaviana. Rara et curiosa 16 kolekcjonerów warszawskich* (1983). R. zbierał gł. ekslibrisy (ok. 7 tys.) i wydawnictwa im poświęcone oraz druki bibliofilskie. Zgromadził w Warszawie bogatą b-kę księgozawczą i varsavianistyczną. Posiadał własne ekslibrisy wykonane przez: →Z. Dolatowskiego (1963), T. Andrusiewicza (1966), *K. Łuczaka (1970), Z. Wdowickiego (1970), H. Grajka (1974). R. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi oraz Złotą Odznaką „Za zasługi dla Warszawy”.

J. Szymański i J.R. – el 1990 H. 2 (z fot.); Toż. – Komunikat Tow. Przyjaciół Książki 1990/91 nr 71 (z fot.); D. Skorwider i J.R. – Archeion 1994 t. 93; Życie Warszawy 1990 nr 232 (nekr.). // Arch. Państw. m.st. Warszawy: Zbiór J.R. // Inf. żony Teresy.

Elżbieta Pokorzyńska

RUDNICKA JADWIGA (7 XI 1916 Fastów, Ukraina – 25 IV 2006 Lublin) bibliotekarka, bibliograf. Ukończyła Seminarium Nauczycielskie w Zamościu (1935), świadectwo maturalne typu hum. otrzymała w Lublinie (1936). W 1936-38 i w czasie okupacji niem. była nauczycielką szkoły powsz., w r. akad. 1938/39 studiowała bibliotekarstwo w Wolnej Wszechnicy Pol. w Warszawie, w 1944-47 – filologię pol. w Katol. Uniw. Lubelskim. W czasie studiów pracowała jako bibliotekarka w b-ce Zakł. Historii Literatury Pol. KUL, później

w B-ce Publ. im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, w 1947-71 w B-ce Nar. w Warszawie. W 1950 uzyskała w Uniw. Warsz. doktorat w zakresie historii literatury pol.; w 1970 habilitowała się w zakresie bibliotekozn. w Uniw. Wrocławskim na podstawie dwu prac: *Bibliografia powieści polskiej 1601-1800* (Wr. 1964, «Książka w Dawnej Kulturze Polskiej», 13) i *Biblioteka Wilanowska. Dwieście lat dziejów (1741-1932)* (W. 1967). Debiutowała w „Zeszytach Wrocławskich” (1952 R. 6 nr 2). Z zakresu bibliotekozn. ogłosiła przed habilitacją m.in. *Biblioteka Ignacego Potockiego* (Wr. 1953, «Książka w Dawnej Kulturze Polskiej», 4), *Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi (1867-1903)* (Wr. 1957, «Archiwum Literackie», t. 3). Już jako docent R. przeniosła się do B-ki Publ. m.st. Warszawy na stanowisko kierownika działu starych druków, które zajmowała w 1971-77. Ogłosiła wówczas m.in.: *Inwentarz biblioteki Ignacego Krasickiego z 1810 r.* (Wr. 1973, «Materiały Literackie», 2, współaut. Sante Graciotti), *Katalog rękopisów Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. T. 1. *Sygn. 1-200* (W. 1974, «Prace Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy», nr 9), *Bibliografia katalogów księgarskich wydanych w Polsce do końca XVIII w.* (W. 1975, «Prace Instytutu Bibliograficznego BN», nr 19), *Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. Cz. 3. *Polonica XVII w.* (W. 1976, «Prace Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy», nr 10, współaut.), *Archiwum Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. [T. 1]. *Akta nr 1-245* (W. 1977, «Prace Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy», nr 19, współaut.), *Listy Teofila Lenartowicza do Tekli Zmorskiej 1861-1893* (W. 1978, «Prace Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy», nr 12). W 1977-87 wykładała w Wyższej Szkole Pedagog. w Olsztynie w Katedrze Bibliotekoznawstwa. Dojeżdżała na zajęcia z Warszawy i z Lublina, dokąd przeniosła się w 1985. Zajmowała się b-ką Stanisława Augusta Poniatowskiego. Uwieńczeniem prac była książka *Biblioteka Stanisława Augusta w Zamku Warszawskim. Dokumenty* (Wr. 1988, «Archiwum Literackie», t. 26). R. związała się z Zakł. Badań nad Twórczością Norwida przy Tow. Nauk. KUL. Norwidiana, w tym odkrywcze przyczynki, przede wszystkim nieznanne listy, ogłaszała od 1955. W zbiorowym wydaniu pism C.K. Norwida, wyd. od 2007 pod red. Stefana Sawickiego, opracowała *Listy* (t. 10-14); ich druku nie doczekała (t. 10 wyszedł w 2009). Opublikowała ponad 150 pozycji. Była

członkiem-korespondentem Tow. Nauk. KUL i członkiem Pol. Tow. Badań nad Wiekiem Osiemnastym.

Słownik biograficzny profesorów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Olsztyn 2004 s. 183; Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 470; J. Starnawski: J.R. (1916-2006). – Bibliotekarz Lubelski 2007 R. 49 s. 133-134; Tenże: J.R. (1916-2006). W: Słownik badaczy literatury polskiej. Red. J. Starnawski. T. 9. Łódź 2007 s. 136-142; Tenże: J.R. (1916-2006). – Studia Norwidiana 2006/2007 t. 24/25 s. 408-414; Tenże: Bibliografia prac J.R. 1916-2006. – Roczn. Bibl. 2007 R. 51 s. 336-347; Tenże: Ludzie książki. Ser. 2. Łódź 2008 s. 108-116 // Katol. Uniw. Lubelski: Akta personalne // Inf. Krystyny Stasiewicz; wspomnienia autora.

Jerzy Starnawski

RUSZAJOWA KRYSZYNA zob. BEDNARSKA-RUSZAJOWA *Krystyna*

RYCHLICKI ZBIGNIEW (17 I 1922 w. Orzechówka, pow. brzozowski – 10 IX 1989 Bratysława) artysta-grafik, ilustrator, wydawca. Szkołę podstawową ukończył w Orzechówce, średnią – w Krakowie. W 1941-46 studiował w Inst. Sztuk Plastycznych w Krakowie, dyplom mgr. sztuki uzyskał 1956 w Krak. Akademii Sztuk Pięknych. W czasie okupacji niem. pracował jako robotnik fabryczny. W 1947-49 mieszkał w Łodzi, gdzie był zatrudniony m.in. jako grafik-projektodawca w Studiu Filmów Rysunkowych wytwórni „Film Polski” oraz sprawował kierownictwo artyst. w czasopiśmie „Przyjacieli”, nawiązał też współpracę z wydaw. „Książka i Wiedza” oraz Spółdz. Wydawniczą „Czytelnik”. W 1949 wraz z redakcją „Przyjaciela” przeniósł się do Warszawy, gdzie rozpoczął pracę w Inst. Wydawniczym „Nasza Księgarnia” jako redaktor graf., od 1951 kierownik Redakcji Artyst.-Graficznej. Współtwórca koncepcji i szaty graf. powstałego w 1957 czasopisma dla najmłodszych dzieci „Miś”. Od 1958 był kierownikiem artyst.-graficznym „Naszej Księgarni”; w 1972 awansował na stanowisko zastępcy dyrektora ds. artyst. i produkcji, które zajmował do śmierci. Współpracował z mistrzami pol. ilustracji książkowej: →M. Byliną, →M. Hiszpańską-Neumannową, H. Tomaszewskim, **J.M. Szancerem, →O. Siemaszkową, →A. Uniechowskim. Skupił wokół wydawnictwa

wielu grafików starszej i młodszej generacji (ok. 300 osób). Utrzymywał bliskie kontakty z ASP, patronował licznym debiutom. Kierowana przez niego Redakcja Artyst.-Graficzna była przez wiele lat ośrodkiem żywych dyskusji środowiskowych nad kształtem edytorskim książek dziecięcych i problemami jej kompozycji graf.-typograficznej. Swymi działaniami przyczynił się do sukcesów tzw. polskiej szkoły ilustracji, która zyskała renomę międzynarodową. Działając w warunkach dużej państw. oficyny wydawniczej, był rzecznikiem harmonijnej współpracy redakcji graf. z zespołami redakcji merytorycznej i technicznej. Współtwórca edytorskich osiągnięć „Naszej Księgarni”, której książki uhonorowano m.in. Złotym Medalem na XII Triennale Sztuki w Mediolanie (1960), Złotym Medalem na VIII Biennale Sztuki w Sao Paulo (1965), licznymi wyróżnieniami w Lipsku i Bratysławie, a także nagrodą specjalną PTWK (1964). Organizator życia artyst., opiekun artyst. wielu wystaw pol. książek dziecięcych w kraju i za granicą (m.in. Bratysława, Bolonia, Bruksela, Budapeszt, Londyn, Moskwa, Praga, Sztokholm, Toronto, Wiedeń). Jako grafik-wydawca starał się dokumentować dorobek pol. ilustratorów książek dziecięcych. Był jednym z inicjatorów, a także autorem opracowania artyst. albumowych publikacji *Grafika w książkach Naszej Księgarni* (W. 1964), *Kolorowy świat. Ilustracje w książkach „Naszej Księgarni” 1921-1971* (W. 1972). Od 1967 był członkiem Międzynar. Komitetu BIB (Biennale Ilustracji Bratysława); uczestniczył w przygotowaniu pol. ekspozycji na IBA (Internationale Buchkunstausstellung) w Lipsku oraz w pracach organizacyjnych nad przygotowaniem konkursów edytorskich Pol. Tow. Wydawców Książek (PTWK). Działal w Pol. Sekcji IBBY (International Board on Books for Young People) – w l. 80. był jej wiceprezesem. Zilustrował ponad 150 książek, współpracował stale z czasopismami dla dzieci. Jako ilustrator zadebiutował w 1947 książką H. Januszewskiej *Jak polska Pyza wędrowała*. Uprawiał też plakat i grafikę. W swojej twórczości odwoływał się do różnych stylów ilustr. i technik graf. – najbliższy był mu jednak styl realistyczny, któremu potrafił nadać indywidualne znamię. Komunikatywność, pogodna gama kolorystyczna, troska o realia cechują większość jego prac. Chętnie sięgał do tradycji sztuki ludowej, posługując się jej wysmakowaną artystycznie stylizacją. Stworzył wyraziste postacie książkowych bohaterów Plastusia i Misia Uszatka. Książki,

których bohaterem był jego Miś Uszatek, ukazywały się w Niemczech, Czechosłowacji, Jugosławii, Holandii, Rosji, Francji, na Węgrzech, a seryjny animowany film telewizyjny emitowany był w wielu krajach Europy oraz w Japonii. Jego twórczość prezentowana była w czasopismach artyst. o światowej renomie („Graphis”) oraz na licznych wystawach w kraju i za granicą (Amsterdam, Bratysława, Berlin, Berno, Bruksela, Budapeszt, Londyn, Ostenda, Moskwa, Praga, Sofia, Wiedeń). Pośmiertne wystawy ilustracji R. zorganizowano w Zamościu, w warsz. Kordegardzie oraz w Instytucie Pol. w Bratysławie. Były też prezentowane w Tokio, na międzynarod. wystawie laureatów Medalu H.Ch. Andersena (2005). Wśród ilustrowanych przez niego książek do najbardziej znanych i cenionych należą m.in.: *Psołki i śmieszki* – J. Porazińskiej (1955), *Pani Twardowska* – A. Mickiewicz (1956), *Przygody i wędrowki Misia Uszatka* – Cz. Janczarskiego (1960), *Plastusiowy pamiętnik* – M. Kownackiej (1960), *Czarnoksiężnik ze Szmaragdowego Grodu* – L.F. Bauma (1962), *Przedziwna historia o zbójniku Ondraszku* – G. Morcinka (1963), *U złotego źródła* – wybór S. Wortman (1965), *Mądra poduszka* – L.J. Kerna (1972), *O królu Arturze i rycerzach Okrągłego Stołu* – R.L. Greena (1979), *Wielkolud z Jaskini Piratów albo Tajemnica czwartej ściany* – M. Tomaszewskiej (1987) – książka wpisana za ilustracje na Listę Honorową H.Ch. Andersena (1988). Był artystą znanym i popularnym, w 1976 otrzymał Order Uśmiechu – przyznawany na wniosek dzieci. Laureat wielu prestiżowych nagród, wśród nich Nagrody Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży (1954, 1973), medali na IBA w Lipsku – srebrny (1959), złoty (1965), brązowy (1971), Złotej Plakietki na BIB (1973). Za swe ilustracje otrzymał kilkakrotnie Nagrodę PTWK (1960, 1961, 1963, 1967, 1973). Jako pierwszy pol. grafik uhonorowany został (1982) Medalem Hansa Christiana Andersena – międzynarodową nagrodą, zwaną „małym Noblem”, przyznawaną przez IBBY za twórczość dla dzieci. Odznaczony był m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1954), Odznaką Honorową „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972), Złotą Odznaką ZNP (1978), Medalem Komisji Edukacji Nar. (1978), Złotą Plakietką za zasługi i rozwój BIB (Bratysława 1979), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1981).

Słownik literatury dziecięcej i młodzieżowej. Wr. 2002; Słownik artystów plastyków: artyści plastycy okręgu warszawskiego ZPAP 1945-1970. W. 1972; Encyklopedie uniwersalne PWN; Wydawca 2006 nr 10-11 s. 37; H. Lebecka: Z.R. (1922-1989). – Editor 1990 t. 3 s. 207-210 // M. Zięba: Z.R. – ilustrator. Wr. 2002, praca mag.

Hanna Lebecka

RYNKIEWICZ JADWIGA (1890 Glinki, gm. Kobryń, woj. poleskie, obecnie Białoruś – 7 VI 1977 Szczecin) bibliotekarka. W 1910 zakończyła egzaminem dojrzałości naukę w Żeńskiej Szkole Średniej w Brześciu. W czasie I wojny świat. była siostrą Czerwonego Krzyża przy armii rosyjskiej. W 1920-21 pracowała jako siostra PCK w Szpitalu Okręgowym w Grudziądzu. W 1931 ukończyła 6-tyg. kurs bibliotekarski w Kobryniu i pracowała nast. jako kierowniczka prywatnej b-ki. W 1940 została wywieziona do Kazachstanu, gdzie przez 6 lat pracowała najpierw w kołchozie, a potem spółdzielni trykotarskiej. W kwietniu 1946 wróciła do kraju i osiedliła się w Szczecinie. Początkowo (I V 1946 – 15 I 1947) pracowała w Państ. Urzędzie Repatriacyjnym. W 1947 (16 I) rozpoczęła pracę w Miej. B-ce Publ. w Szczecinie przy opracowaniu księgozbioru. Po roku została kierownikiem działu katalogowania, a od 1955 w połączonej Woj. i Miej. B-ce Publ. pełniła funkcję kierowni-

ka Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów. Od 1 I 1962 została mianowana kierownikiem Oddz. Muzycznego, w którym uporządkowała ponemieckie zbiory muzyczne, założyła katalogi zagadnieniowe, zapoczątkowała niestosowane dotąd w pol. b-kach katalogowanie poszczególnych utworów muzycz. wyd. pod wspólnym tytułem. Zainicjowała zbieranie materiałów do bibliografii zawartości czasop. „Śpiewamy i Tańczymy”. Zapoczątkowała opracowywanie płyt muzycznych. Od 24 VII 1962 do 31 I 1964 pełniła obowiązki kierownika Działu Zbiorów Specjalnych. Uzupełniła kwalifikacje bibliotekarskie na kursie dla bibliotekarzy nauk. (19 X 1950 – 15 IV 1951), zorganizowanym przez Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol., a nast. sama brała aktywny udział w dokształcaniu bibliotekarzy całego woj., prowadząc wykłady z zakresu katalogowania i klasyfikacji. Od 1 III 1967 przeszła na emeryturę, nadal pracując na pół etatu (do 29 II 1968) w Oddz. Muzycznym.

J.R. Kronika działalności bibliotek i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1977 nr 2-3 s. 99; J.R. Sylwetki pracowników bibliotek publicznych pracujących ponad 20 lat... w województwie szczecińskim latach 1945-1972. – Tamże 1972 nr 2-3 s. 25-26 (z fot.). // Książnica Pomorska im. S. Staszica Szczecin: Akta personalne.

Cecylia Judek

S

SADZIK JÓZEF (16 [18 w metryce chrztu] II 1933 Sułkowice k. Krakowa – 26 VIII 1980 Osny k. Paryża) ksiądz pallotyn, historyk estetyki, wydawca. Uczęszczał do gimn. w Strzelcach Opolskich (od 1945) oraz do Collegium Marianum w Wadowicach, gdzie w 1950 złożył maturę prywatną (maturę państw. uzyskał w 1957). Wstąpił do nowicjatu pallotynów w Żąbkowicach Śląskich. W 1952-57 odbył studia filoz.-teologiczne w Seminarium Pallotynów w Ołtarzewie pod Warszawą, nast. studiował filozofię na uniw. we Fryburgu i Monachium (1957-62). W 1962 uzyskał doktorat filozofii na podstawie rozprawy *Esthétique de Martin Heidegger*; tr. zamieszkał we Francji, początkowo w Osny, nast. w Paryżu, gdzie prowadził wydawnictwo Société d'Éditions Internationales. W 1966 założył tamże pallotyńskie wydawnictwo Éditions du Dialogue i był jego wieloletnim dyrektorem. Placówka ta wydała ok. 150 książek w jęz. pol., m.in. teksty liturgiczne, książki dot. religii, encykliki i przemówienia papieskie. S. doprowadził do pierwszego pol. wydania dokumentów soborowych. Nakładem wydawnictwa ukazała się seria „Znaki Czasu” (40 poz.) adresowana do pol. duchowieństwa i świeckiej inteligencji, prezentująca dzieła wybitnych pisarzy i myślicieli religijnych (m.in. kard. K. Wojtyła, abp B. Kominek, R. Coffy, Brat Roger z Taizé), a także seria przekładów z Biblii Czesława Miłosza. W 1973 S. założył w paryskim domu księży pallotynów ośrodek odczytowo-dyskusyjny dla Polaków z kraju i emigracji – Centre du Dialogue, w którym organizował odczyty i wieczory autorskie wybitnych pisarzy (przede wszystkim z Polski).

PSB (R. Skręt); K. Dybciak: S.J. [W:] Leksykon kultury polskiej poza krajem od roku 1939. T. 1. Lub. 2000 s. 385-386; M. Wittbrot: Ksiądz Józef. – W drodze 2000 nr 10 s. 90-94; A. Gałkowski: Duchowni polscy we Francji na przestrzeni wieków. [W:] Duchowieństwo polskie w świecie. Toruń 2002 s. 93-103.

Agata Walczak-Niewiadomska

SAKOWSKI JULIUSZ, pierwotnie Julian Saydenbaytel (22 V 1905 Warszawa – 11 V 1977 Londyn) eseista, krytyk literacki, dyplomata, działacz kulturalny, wydawca. Jako ochotnik brał udział w wojnie pol.-bolszewickiej (1920). Maturę zdał w Gimn. im. J. Lelewela w Warszawie (1921), w 1922 rozpoczął studia prawnicze na Uniw. Warsz., magisterium uzyskał w 1927. Od 1929 był członkiem PPS. W 1927-35 i 1938 pracował w Min. Spraw Zagr., w 1935-37 pozostawał w służbie dyplomatycznej. W 1938 powrócił do Warszawy na stanowisko radcy w Departamencie Polit.-Ekon. Wydz. Zachodniego MSZ. Po wybuchu II wojny świat. przedostał się przez Rumunię do Francji. Po klęsce Francji wraz z rządem R.P. emigrował do Londynu, sprawując funkcję z-cy Min. Informacji i Dokumentacji. Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, był doradcą ds. polit. i prasowych gen. Władysława Andersa. Jako krytyk literacki i eseista debiutował w 1930 na łamach „Wiadomości Literackich”. W „Wiadomościach” londyńskich prowadził anonimowo rubryki: „Miscellanea” (1948-51) i „Notatki francuskie” (1949-51), a w 1952-62 „W oczach zachodu”, podpisującą pseud. Collector. Współpracował również z „Dziennikiem Polskim i Dziennikiem Żołnierza”. Od 1959 pełnił funkcję dyrektora tego pisma, a także dyrektora druk. w Hove. W 1959-63 był dyrektorem Księgarni Polskiej w Paryżu, od 1959 członkiem zarządu Pol. Fundacji Kulturalnej, inicjatorem utworzonego przy PFK wydaw. książkowego, pomysłodawcą serii pol. „paper-backów” – w 1963-67 ukazały się 24 serie, po 5 książek (autorzy emigracyjni) w każdej. Od 1961 S. zasiadał w Akad. „Wiadomości” (zw. Jury „Wiadomości”, a od 1970 Akad. Grydzewskiego), jury przyznającym coroczną nagrodę dla książki wyd. na emigracji i utworu publikowanego na łamach „Wiadomości”. Od 1968 był przew. jury, po śmierci →M. Grydzewskiego i →A. Bormana założył „Trust Wiadomości”, zajmował się finansami tygodnika. Opublikował zbiory szkiców i esejów: *Asy i Damy. Portrety z pamięci* (Paryż 1962), *Dawne i nowe lata* (Tamże 1970), *Wety i odwety. Autorzy, książki i nagrody* (Tamże 1976). Był członkiem Zw. Pisarzy Pol. na Obczyźnie i Zw. Dziennikarzy R.P. Otrzymał nagrody ZPPnO (1957) i Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (1971).

PSB (M. Paszkiewicz); Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980. Red. B. Klimaszewski. W. 1993; Encyklopedia Polskiej Emigracji i Polonii. Pod red. K. Dopierały. T. 4. Toruń 2005; Kalendarz Dziennika Polskiego 1978. Londyn 1978; Wielka Encyklopedia PWN. T. 24. W. 2004; Kulisy twórczości. Listy 14 pisarzy emigracyjnych do J.S. Paryż 1979.

Aneta D. Jadowska

SAMECKA MARIA zob. PRZYWECKA-SAMECKA Maria

SAMPOLSKA WANDA HALINA (6 VI 1906 Peczara, pow. Niemirów, obecnie Ukraina – 9 VIII 2004 Hawa) bibliotekarka, bibliograf. Po ukończeniu w 1925 gimn. w Lublinie pracowała w garbarni jako urzędniczka. W 1930 ukończyła Państw. Pedagogium im. W. Nałkowskiego w Warszawie. Przez 7 lat pracowała społ. w świetlicach robotniczych prowadząc b-ki i opiekując się dziećmi. W 1938 S. ukończyła Prywatną Jednoroczną Koedukacyjną Szkołę Bibliotekarską Zarządu Miejsk. m.st. Warszawy. Od I VIII 1938 do I IX 1939 pracowała jako bibliotekarka w Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W 1941-46 była zatrudniona w B-ce im. H. Łopacińskiego i Miejsk. B-ce Publ. w Lublinie. W maju 1946 objęła stanowisko wizatorki w Kuratorium Okręgu Szkolnego Warsz., w Referacie B-tek. Wizytowała b-ki powsz. i szkolne w Warszawie i woj. warsz. do 31 III 1948. Od I IV 1948 podjęła pracę w B-ce Państw. Instytutu Nauk. Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, a po jego reorganizacji w B-ce Centr. Inst. Rolniczego, którego kontynuatorką jest Centr. B-ka Rolnicza powołana 12 XI 1955, gdzie była kustoszem do przejścia na emeryturę 31 III 1969. Opracowaniem i opublikowaniem *Bibliografii Polskiego Piśmiennictwa Rolniczego za lata 1954-1955* (W. 1959) S. zapoczątkowała wydawanie krajowej bibliografii piśmiennictwa rolniczego; nast. roczniki również były jej współautorstwa. Szczególne zainteresowanie przedmiotem i duża wiedza postawiły S. w rzędzie najlepszych ówczesnych specjalistów i autorzytetów w dziedzinie bibliografii w kraju. Odznaczona została m.in. Złotym Krzyżem Zasługi.

Z. Bieleń: W.S. (6 VI 1906 – 9 VIII 2004). – Bibliotekarz 2005 nr 2 s. 34-35 // Centr. B-ka Rol. Warszawa: Akta personalne.

Jadwiga Ratus

SARNOWSKA KLARA ANNA (10 VI 1908 Berlin – 22 I 1997 Świecie nad Wisłą) bibliotekarka. Rozpoczęła naukę w Höhere Schule der Gemeinde Grünau bei Berlin. W 1919, po przeniesieniu się rodziny do Bydgoszczy, kontynuowała naukę w Höhere Mädchenschule von Elise Witt, od wiosny 1920 w szkołach pol.: Miej. Gimnazjum, od 1923 w Żeńskim Katol. Gimn. Humanistycznym m. Bydgoszczy, gdzie 27 V 1926 uzyskała świadectwo dojrzałości. W 1926 podjęła studia prawnicze na Uniw. w Poznaniu, które musiały przerwać; w 1929 zaczęła tamże studiować romanistykę. Po uzyskaniu absolutorium, w 1933-35 pracowała jako nauczycielka. W maju 1936 otrzymała dyplom magistra. Od I III 1937, po odbyciu dwumiesięcznej praktyki, została zatrudniona w B-ce Miejsk. w Bydgoszczy. Od 14 III 1936 do 9 IX 1939 pracowała na stanowisku kierownika wypożyczalni, po wkroczeniu Niemców do Bydgoszczy, jako Polka została zwolniona z pracy. Jesienią 1940 wróciła do B-ki Miejsk. i pozostała do końca wojny pracując jako siła pomocnicza w dziale naukowym. Skierowana przez Niemców wraz z **I.M. Wierzbicką do pracy przy selekcji pol. książek przeznaczonych do zniszczenia, wiele z nich ocalała ukrywając z narażeniem życia w zakamarkach B-ki. W 1941 gestapo przeprowadziło w jej domu rewizję. Po wyzwoleniu, w styczniu 1945 uczestniczyła w porządkowaniu B-ki. Od lutego 1945 do grudnia 1952 pracowała tam jako referent starych druków i kierownik katalogu. We wrześniu 1945 ukończyła w Kórniku dwutyg. kurs w zakresie dawnej książki. W 1948 po ukończeniu w B-ce Jagiell. w Krakowie specjalistycznego kursu dla osób opracowujących stare druki objęła kierownictwo działu nauk. B-ki Głównej. Przyczyniła się do uporządkowania starodruków znajdujących się w B-ce. Poświęciła im dwa artykuły: *O starych księgach w Bibliotece Miejskiej* („Gazeta Pomorska” 1953 nr 135 s. 3 oraz „Ilustrowany Kurier Polski” 1953 nr 178 s. 5), *Bibliotheca Bernardina* (W: *Z życia i pracy bydgoskiej księżnicy: księga pamiątkowa Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy 1903-1963*, 1965 s. 69-79) oraz przygotowaną z Henrykiem Dubowikiem książkę *Dzieje drukarstwa na przykładzie starodruków Biblioteki Miejskiej* (1967). Od 1 X 1953 do przejścia na emeryturę 31 VIII 1968 S. pełniła funkcję wicedyrektora B-ki Miejsk., pracując jednocześnie jako referent starych druków. Organizowała różne typy szkoleń dla pracowników. Była członkiem komisji egzaminacyjnej na kursach

organizowanych przez Spółdz. Wydawniczo-Oświatową „Czytelnik” i zw. zawodowe. Pełniła funkcję konsultanta Państw. Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy w Warszawie. Od 1959 ukazywały się jej prace bibliograficzne. Pierwsza (317 poz.) pt. *Bydgostiana* opublikowana została w pierwszej pol. monografii Bydgoszczy (*Bydgoszcz: historia, kultura, życie gospodarcze*). Ciąg dalszy tej pracy, obejmujący lata 1958-62, ukazał się na łamach czasop. „Bydgostiana” (1962-1963 nr 2 s. 77-96). W 1961 brała udział w rocznym korespondencyjnym kursie bibliogr. POKK w Warszawie. Po jego ukończeniu systematycznie opracowywała, najpierw samodzielnie, nast. z Bolesławą Podrazą, zestawienia bibliogr. obejmujące piśmiennictwo dot. zagadnień kultury woj. bydgoskiego, publikowane w 1963-72 na łamach „Rocznika Kulturalnego Kujaw i Pomorza”. W l. 60-tych organizowała w B-ce Pracownię Regionalną (otwarta 13 I 1964) oraz Izbę Pamięci Adama Grzymały-Siedleckiego (otwarta 29 I 1968), której kierownictwo objęła będąc już na emeryturze i sprawowała do 1983. S. była inicjatorką utworzenia w Izbie pracowni teatrolologicznej. Udzielała się społecznie. Pełniła funkcję sekretarza bydgoskiego oddz. Pomorskiego Koła Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol.; przez wiele lat była wiceprzew. w Zarządzie Okręgu Stow. Bibliotekarzy Pol. – Okręg Bydgoski oraz członkiem Zarządu w Sekcji Bibliofilskiej Kujawsko-Pomorskiego Tow. Kulturalnego w Bydgoszczy. Pełniła funkcję wiceprezesa w zarządzie bydgoskiego Tow. Miłośników Książek, którego była współzałożycielką (1962). Otrzymała m.in. nagrodę m. Bydgoszczy za 1960. Minister Kultury i Sztuki przyznał jej stanowisko kustosa dypł. (1967). Odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Posiadała odznaki honorowe: „Bydgoszcz Zasłużonemu Obywatelowi”, „Za szczególne Zasługi dla Rozwoju województwa bydgoskiego”.

Laureaci nagród miasta Bydgoszczy za rok 1960. – Gaz. Pom. 1961 nr 18 s. 4; Laureaci 1960 roku. – Il. Kurier Pol. 1961 nr 18 s. 8; Dla tych, którzy kochają ... – Tamże 1962 nr 137 s. 8; Z książką na „Ty”. – Dziennik Wieczorny 1961 nr 17 s. 1, 8; J. P o d g ó r e c z n y : Zasłużeni są wśród nas. [W:] Życia i pracy bydgoskiej książnicy: księga pamiątkowa Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy w latach 1964-1994. Bydgoszcz 1965 s. 139-144; Dla bibliofilów. – Dz. Wieczorny 1968 nr 46 s. 5; Życie wśród książek.

– Il. Kurier Pol. 1977 nr 191 s. 6; M. Lindenu-Langner: Czytelnia Regionalna Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy w latach 1964-1994. – Bibliotekarz Bydgoski 1994 nr 2 s. 25-33; Z. Pietrzak, J. Królicka: O pracy w Izbie Pamięci Adama Grzymały-Siedleckiego. – Tamże s. 38-46; H. Dubowik: Dziewięćdziesięciolecie Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy. – Roczn. Kult. Kujaw i Pomorza 1995 t. 13 s. 90-97; A. Perlińska: Wspomnienie o K.A.S. (1908-1997). – Kal. Bydgoski 1998 R. 31 s. 339; Z. Mrozek: K.A.S. (1908-1997). – Bydgoski Informator Kult. 1999 nr 9 s. 64; L. Partyka: „Życie wśród książek”: wspomnienie o K.A.S. (1908-1997). – Bibliotekarz Kuj.-Pom. 2003 nr 2 s. 18-23.

Lucyna Partyka

SAWICKI JAKUB TEODOR WALERY (25 VII 1899 Wiedeń – 3 II 1979 Warszawa) prawnik, historyk prawa, kanonista, bibliograf. Po ukończeniu elitarnego, wiedeńskiego gimn. klasycznego „Theresianum” (1917) służył w armii austriackiej. Walczył na froncie zachodnim i włoskim. Jako oficer Wojska Pol. brał udział w wojnie pol.-bolszewickiej. Studiował prawo na Uniw. w Wiedniu (1918-19), ukończył je na Uniw. Jagiell., uzyskując w 1926 dyplom doktora prawa. W 1930-39 był urzędnikiem Ministerstwa WRiOP. Po habilitacji w 1937 prowadził wykłady jako docent na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. Uczestniczył w konspiracji Armii Krajowej (Akcja N). Wykładał na tajnym Wydz. Prawa Uniw. Warsz. (1941-44), Uniw. Jagiell. (1945), prof. Uniw. Warsz. (od 1947). W nauce historycznoprawnej zasłużył się jako wydawca źródeł prawa kościelnego i prawa ziemskiego mazowieckiego. Z tego zakresu ogłosił 10-tomową serię *Concilia Poloniae. Źródła i studia krytyczne* (1945-63), zawierającą pol. statuty synodalne okresu przedrozbiorowego oraz edycję *Iura Masoviae Terrestria* (W. 1972-74 t. 1-3). W 1930 opublikował niewielką bieżącą bibliografię historycznoprawną państw słowiańskich, bałtyckich i bałkańskich za 1929 *Bibliografia della Rivista di Storia del Diritto Italiano per l'anno 1929* (Roma 1930). Zainteresowanie bibliografią rozwinął po II wojnie światowej. Opracował szereg bibliografii osobowych historyków prawa. Dopelniając przedwojenne zestawienie J. Adamusa, przygotował *Uzupełnienie bibliografii prac Władysława Abrahama* („Czasopismo Prawno-Historyczne” 1951 t. 3 s. 333-337) i wydał dwa nowe spisy publikacji tegoż historyka pt. *Bibliografia prac Władysława Abrahama (1860-1941)* („Polonia Sacra” 1956 R. 8 z.

1/2 s. 173-212; W: W. Abraham: *Organizacja Kościoła w Polsce do połowy wieku XII*, Wyd. 3, Poznań 1962 s. 331-359). Dwukrotnie zestawił *Bibliografię prac Tadeusza Wojciechowskiego* (W: T. Wojciechowski: *Szkice historyczne jedenastego wieku*, Wyd. 3, Kr. 1951 s. 21-25; Wyd. 4, W. 1970 s. 26-31). Sporządził *Bibliografię prac Józefa Siemieńskiego 1905-1950* (W: *Księga pamiątkowa 150-lecia Archiwum Głównego Akt Dawnych* w Warszawie, W. 1958 s. 155-178). Na łamach czasopism zamieścił *Bibliografię prac ś.p. Józefa Rafacza* („Czasopismo Prawno-Historyczne” 1952 t. 4 s. 493-501), *Bibliografię prac Stanisława Borowskiego (1924-1946)* (Tamże 1953 t. 5 s. 259-264), *Bibliografię prac naukowych prof. Heinrich Felix Schmida (1922-1964)* („Prawo Kanoniczne” 1966 R. 9 nr 3/4 s. 450-471), ogłoszoną też pt. *Schriften von Heinrich Felix Schmid* („Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Kanonische Abteilung” 1968 Bd. 54 s. 487-506), *Bibliografię prac prof. dra Tadeusza Silnickiego (1913-1969)* („Prawo Kanoniczne” 1970 R. 13 nr 3/4 s. 276-285), *Bibliografię prac prof. dra Bolesława Ulanowskiego (1882-1926)* (Tamże 1971 R. 14 nr 1/2 s. 309-324) i *Bibliografię prac ks. Jana Fijałka (1887-1951)* (Tamże 1972 R. 15 nr 3/4 s. 269-292). Uznanie na forum międzynarod. przyniosła S. retrospektywna *Bibliographia synodorum particularium* (E. Civitate Vaticana 1967), w której zarejestrował zbiory statutów kościelnych i ich edycje krytyczne od czasów najdawniejszych do 1966. Nieograniczony zasięg terytorialny, jęz. i autorski, prymarność większości opisów oraz wyposażenie bibliografii w 3 indeksy: osobowy, nazw geograficznych i rzeczowy, sprawiły, że dzieło stało się opracowaniem ogólnoswiatowym, niezastąpionym w warsztacie nauk. badaczy dziejów prawa. Praca wzbudziła duże zainteresowanie wśród historyków z różnych krajów. Była przedmiotem 18 recenzji. Dążąc do kompletności w doborze materiału, S. wydał 5 supl. do tej bibliografii („Traditio” 1968 Vol. 24 s. 508-511; 1970 Vol. 26 s. 470-478; „Bulletin of Medieval Canon Law. New Series” 1972 t. 2 s. 91-100; 1974 t. 4 s. 87-92; 1976 t. 6 s. 95-100). Ogłosił *Materiały do polskiej bibliografii historyczno-prawnej za okres 1944-1953* („Czasopismo Prawno-Historyczne” 1954 t. 6 z. 2 s. 445-510). Opracował kolejne 24 roczniki tego spisu za 1954-77 („Czasopismo Prawno-Historyczne” t. 7: 1955 – t. 31: 1979). Ostatnie zestawienie przygotował wspólnie z H. Izdebskim. Jest to podstawowa pol. bieżąca bibliografia hi-

storycznoprawna. Publikował przeglądy i omówienia bibliogr., np.: *Reedycje i przedruki dawniejszych publikacji z dziedziny prawa kanonicznego i historii Kościoła* („Prawo Kanoniczne” 1963 R. 6 s. 557-571), *Der Stand der historischen Bibliographie in Polen* („Österreichische Osthefte” 1963 Jg. 5 H. 4 s. 320-325), *Aus kirchenrechtsgeschichtlichem Schrifttum in Polen 1946-1959* („Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Kanonische Abteilung” 1960 Bd. 46 s. 628-639) oraz recenzje bibliografii. Był prezesem Tow. Miłośników Historii w Warszawie i wiceprezesem Pol. Tow. Historycznego. Aktywnie działał jako członek m.in. Tow. Nauk. Warszawskiego, Societété d’Histoire de Droit w Paryżu, Commission Internationale pour l’Histoire des Assemblées d’États w Brukseli, Institute of Medieval Canon Law w Waszyngtonie, potem w Berkeley. Za udział w wojnie pol.-bolszewickiej został odznaczony Krzyżem Walecznych. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1939), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1957), Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego I stopnia (1969), Nagrodę im. ks. Idziego Radziszewskiego (1976), doktorat honoris causa Uniw. w Bonn (1971).

PSB (J. Senkowski); Nowa encyklopedia powsz. PWN. T. 5. W. 1996; Słownik historyków polskich. W. 1994 (H. I [zdebski]); S.J.T.W. [W:] A. Śródka: *Uczeni polscy XIX-XX stulecia*. T. 4. W. 1998 s. 33-35 (z fot.); F. Pasternak: *Szkieł biograficzny i bibliografia prac naukowych prof. J.S. – Prawo Kanoniczne 1978 nr 1/2 s. 195-221*; M. Sczaniecki: *Czterdziestolecie pracy naukowej profesora dra J.S. – Czas. Prawno-Hist. 1968 z. 2 s. 199-201*; H. Izdebski: *Prace bibliograficzne J.S. a aktualne problemy bibliografii historycznoprawnej. – Tamże s. 265-274*; P. Hemperek: *J.S. (1899-1979). – Summarium 1979 s. 292-297*; J. Zbudniewek: *Kontakty profesora J.S. z ojcem Polikarphem Sawickim w świetle odnalezionej korespondencji. – Arch. Bibl. Muz. 1992 t. 61 s. 217-226*; B. Koredczuk: *Polska bibliografia historycznoprawna. Początki, rozwój i stan obecny. – Acta Univ. Wratislaviensis. Prawo 2004 t. 288 s. 407-422*; A. Znajomski: *Bibliografie osobowe historyków polskich*. Lub. 2004 // UMCS, Instytut Bibliotekozn. i Inf. Nauk.; B. Frydrych: *Działalność bibliograficzna J.S., praca mag., masz.*

Artur Znajomski

SAWONIAK HENRYK (12 IV 1912 Warszawa – 30 I 2003 tamże) ekonomista, bibliograf, bibliotekarz. Ukończył państw. gimn. humanistyczne im. A. Mickiewicza w Warszawie, w 1934 – Szkołę Główną Handlową

tamże, w 1935 – szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Grodnie. W r. akad. 1935/6 odbył praktykę w B-ce SGH. W 1936-38 pracował w Biurze ZG Zrzeszenia Pracowników Państw. Banku Rolnego. Od kwietnia 1938 do września 1939 był zatrudniony w Funduszu Kult. Nar. przy Urzędzie Rady Ministrów. We wrześniu 1939 wzięty do niewoli, wywieziony został do ZSRR. W listop. 1939 jako jeńca wojennego osadzono go w stalagu pod Norymbergą. Wyzwolony przez wojska brytyjskie k. Osnabrück przedostał się do Francji. Zarejestrowany w Pol. Siłach Zbrojnych w Paryżu znalazł się w obozie dla pol. oficerów-jeńców wojennych w La Courtine (dep. Creuse), gdzie do 1947 uczył łaciny, jęz. angielskiego i innych przedmiotów w gimn. pol. (przy Pol. Siłach Zbrojnych). Do Polski wrócił w grudniu 1947 i otrzymał pracę w filii B-ki SGH w Łodzi, gdzie pracował do końca 1950. W 1949 uzyskał stopień magistra nauk ekonomicznych. Od stycznia 1951 został zatrudniony w Instytucie Bibliogr. B-ki Nar. w Warszawie, początkowo jako kierownik Pracowni Centralnie Drukowanych Kart Katalogowych, nast. kierownik Pracowni Dokumentacji Księgoznawczej, w 1955-72 był kierownikiem Zakł. Teorii i Organizacji Bibliografii; od maja 1966 bibliotekarz dypl.; 6 X 1970 otrzymał stopień doktora nauk hum. na Wydz. Historycznym Uniw. Warsz. na podstawie rozprawy pt. *Rozwój i metodyka powszechnych i narodowych bibliografii bibliografii*. Od 1972 był pracownikiem Oddz. Prac Nauk. B-ki Uniw. w Warszawie. W 1975-78 pracował jako nauczyciel akademicki na stanowisku docenta w Zakł. Bibliotecznozn. i Informacji Nauk. Uniw. Śląskiego. W 1977 przeszedł na emeryturę, kontynuując prace nauk. w zakresie bibliografii i klasyfikacji dokumentów. Był autorem ponad 100 publikacji z zakresu metodyki bibliogr., klasyfikacji dokumentów, organizacji pracy bibliotecznej. Pierwsze publikacje dotyczyły klasyfikacji bibliot.-bibliogr. i opracowania rzeczowego dokumentów: *Klasyfikacja dwukropkowa Ranganathana* (1953), *Klasyfikacja i katalog rzeczowy* (7 wyd. w 1954-87) – podstawowy podręcznik z zakresu opracowania rzeczowego dla studentów bibliotecznozn. i szkół pomaturalnych. Brał udział w pracach nad *Słownikiem tematów dla bibliografii i katalogów w układzie przedmiotowym* (1956) przygotowanym dla bibliografii nar. i b-tek publ., a wcześniej uzupełniał tematy w tzw. słowniku wileńsko-warszawskim oprac. przez *A. Łysakowskiego (niepublikowany). Był też współautorem tablic UKD dla bibliografii nar. i b-tek publ.: *Uniwersalna*

Klasyfikacja Dziesiąta. Wydanie skrócone dla potrzeb „Przewodnika Bibliograficznego” i sieci bibliotek publicznych (1969), *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta. Wydanie skrócone dla potrzeb bieżącej bibliografii narodowej i bibliotek publicznych*. FID 546 (1978), toż FID 667 (1988). Głównym obszarem zainteresowań S. była bibliografia – współtworzył i redagował roczniki bieżące „Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce” oraz kwart. „Przegląd Piśmiennictwa o Książce”, kontynuowany jako „Bibliografia Analityczna Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Piśmiennictwo zagraniczne” (kwartalny dodatek do „Przeglądu Bibliotecznego”), którego był redaktorem przez prawie 20 lat. Przygotował do druku i uzupełnił *Bibliografię bibliografii polskich do 1950 r.* *W. Hahna (1966), samodzielnie opracował jej kontynuację pt. *Bibliografia bibliografii polskich 1951-1960* (1967). Był współautorem bieżącej i retrospektywnej bibliografii z zakresu nauk ekon. (*Bibliografia polskiej myśli ekonomicznej...*). Do najważniejszych prac S. zaliczyć trzeba *Międzynarodową bibliografię bibliografii z zakresu informacji naukowej, bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych 1945-1978* (1985) oraz jej zagraniczne rozszerzone wydanie *International bibliography of bibliographies in library and information science and related fields*: Vol. II/1-3, 1979-1990 (1999), Vol. I/1-3, 1945-1978 (2003) (wyd. wspólne z córką Marią Witt). Był współautorem opracowania metodycznego: *Bibliografia. Poradnik metodyki bibliograficznej dla autorów bibliografii specjalnych*, wyd. 2 pt. *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych* (1963), autorem opracowania *Rozwój i metodyka powszechnych i narodowych bibliografii bibliografii* (1971, rozprawa doktorska). Opracowywał projekty norm bibliogr.: PN-56/N-01155 Przepisy bibliograficzne. Skrócony opis bibliograficzny; PN-62/N-01153 Przepisy bibliograficzne. Kompozycja wydawnicza i typograficzna bibliografii w układzie działowym lub systematycznym; PN-62/N-01168 Przepisy bibliograficzne. Streszczenie autorskie artykułu; PN-76/N-01153 Kompozycja wydawnicza i typograficzna bibliografii specjalnych w układzie działowym lub systematycznym; PN-76/N-01220 Informatory o bibliotekach i ośrodkach informacji. Zajmował się terminologią bibliotekarską i informacyjną. Był autorem ok. 70 haseł w *Encyklopedii wiedzy o książce* (1971) oraz ok. 25 haseł w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* (1976). Redagował działy Bibliotekarstwo, Bibliotekoznawstwo,

Bibliografia, Edytorstwo w *Słowniku terminologicznym informacji naukowej* (1979). Opracował *Międzynarodowy słownik akronimów z zakresu informacji naukowej, bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych* (1976), wydany za granicą pt. *International dictionary of acronyms in library and information science and related fields* (1984) oraz *New international dictionary of acronyms in library and information science and related fields* (1988, 1992, 1994). Ważnym obszarem pracy S. było przyswajanie czytelnikowi pol. piśmiennictwa zagr., zwłaszcza z zakresu kształtującej się informacji nauk. i dokumentacji oraz organizacji bibliotekarstwa i nowych technologii, m.in. *Technika na usługach bibliografii i dokumentacji* („Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” 1955 t. 4 nr 9), *Mechanizacja pracy w bibliotekach* („Bibliotekarz” 1958 nr 1-2), *Racjonalizacja pracy i urządzenia techniczne w bibliotekach* („Bibliotekarz” 1964 nr 10), *Mikroformy, nowa postać dokumentu oraz zagadnienie ich gromadzenia w bibliotekach...* („Przegląd Biblioteczny” 1980 z. 1). Na uwagę zasługują przekłady artykułów z piśmiennictwa zagr. dotyczące automatyzacji i mechanizacji, opublikowane w serii „Zeszyty Przekładów” Instytutu Książki i Czytelnictwa B-ki Nar. (*Automatyzacja i mechanizacja pracy w bibliotekarstwie i dokumentacji*, 1970). S. brał udział we wszystkich merytorycznych i organizacyjnych pracach Instytutu Bibliogr.; współorganizował dwie ogólnokrajowe narady bibliografów (1956, 1966), współredagował kwartalnik „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” (1950-63) i serię „Prace Instytutu Bibliograficznego” (1964-72). Brał czynny udział w konferencjach międzynarod.: Paryż 1962 Sesja ISO (46 Komitet techniczny), Haga 1966 Konferencja FID, Frankfurt n. Menem 1968 Sesja IFLA. Odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi (1969) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975) oraz Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1966) i Honorową Odznaką Stow. Bibliotekarzy Pol. (1976). Laureat Nagrody Naukowej SBP im. A. Łysakowskiego (1985).

H. Sawoniak: Autobiografia. – Prz. Bibl. 2001 z. 4 s. 308-318 (z fot.); A. Romańska, H. Zasadowa: Wywiad z doc. drem H.S. – Tamże 1989 z. 1 s. 3-15; E. Gondek: H.S. (12 IV 1912 – 30 I 2003). – Roczn. Bibl. 2003 R. 47 s. 287-292; A. Nowińska: H.S. (1912-2003). – Prz. Bibl. 2003 z. 4 s. 459-464 (z fot.); J. Sadowska: H.S. (1912-2003). – Zag. Inf. Nauk. 2003 nr 1 s. 87-90 (z fot.). // Arch. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne.

Jadwiga Sadowska

SCHNAYDER EDWARD (11 VII 1926 Kraków – 3 XII 2001 tamże) geograf, bibliotekarz. W 1939 uczył się w Państ. Liceum i Gimn. im. B. Nowodworskiego w Krakowie, w lutym 1940 rozpoczął pracę jako praktykant w krak. księgarni i składzie nut. Od 1942 praktykował w Fabryce Armatur w Krakowie – Łagiewnikach; jednocześnie uczęszczał do Trzyklasowej Publ. Szkoły Zaw. oraz uczył się na tajnych kompletach w Krakowie. W lipcu 1945 uzyskał świadectwo dojrzałości w V Państ. Liceum i Gimn. im. J. Kochanowskiego tamże, zaś w 1950 magisterium na Uniw. Jagiellońskim z zakresu geomorfologii. W 1950 (I IX) podjął pracę w B-ce Jagiell. jako asystent bibliot.; ukończył w Warszawie kurs oprac. zbiorów kartograf. (1951). W 1962 S. rozpoczął opisywanie atlasów do Centr. Katalogu Zbiorów Kartograf. w Polsce; w sierpniu tr. został kierownikiem nowo utworzonego Oddz. Zbiorów Kartograf. BJ, funkcję tę pełnił do 1993. W 1970 otrzymał stanowisko kustosa dyplomowanego. Zainicjował samodzielny, kartkowy katalog zbiorów kartograf., osobny dla atlasów i map, zorganizował specjalist. księgozbiór podręczny oddziału. Często podróżując służbowo, nawiązywał kontakty z pol. i zagr. instytucjami wydawniczymi i kartograficznymi, m.in. był w Anglii, Austrii, Niemczech, Szwecji; w 1988 przebywał na stypendium The John Carter Brown w Stanach Zjedn. AP. Już na emeryturze S. uczestniczył w XVI Międzynar. Konferencji Historii Kartografii w Wiedniu (1995). Był też organizatorem wielu wystaw okolicznościowych w BJ (m.in. w 1977 i 1982). Przez wiele lat uczestniczył w pracach Komisji Kartograf. Pol. Tow. Geograficznego, od 1977 był aktywnym członkiem Zespołu Historii Kartografii przy Inst. Historii Nauki PAN, organizował z ramienia zespołu konferencje nauk. w Krakowie (1977, 1981) i Wieliczce (1979). Utrzymywał kontakty z wieloma b-kami, zwłaszcza z Zakł. Zbiorów Kartograf. B-ki Nar. w Warszawie, współprac. nad encyklopedią kartografii staropol. *Imago Poloniae*. W 1981-2001 był korespondentem z Polski międzynarod. czasopisma z zakresu historii kartografii pt. „Imago Mundi. The International Journal of the History of Cartography”. Napisał ponad 700 krótkich art., notatek, recenzji i sprawozdań (80 dot. kartografii). Dłuższe teksty traktują o zbiorach kartograf. BJ (1973), o słynnej mapie Vinlandu (1975), o historii i stanie współczesnym pol.

zbiorów kartograf. (1976), o średniowiecznych mapach świata w łac. rękopisach BJ (1979, 1982) oraz o pol. kartografii wojsk. w czasie II wojny świat. (1995). Otrzymał kilka nagród oraz Złoty Krzyż Zasługi i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

J. Bzinkowska: E.S. (1926-2001). – Biul. Bibl. Jagiell. 2002 R. 52 nr 1/2 s. 252-255 (z fot.); Taż: Mgr E.S. 1926-2001. – Pol. Prz. Kartograficzny 2002 nr 1 s. 71-72 (z fot.); Taż, A. Ciepierska-Mietelska, P. Hordyński: Kronika Uniw. Jagiell. za r. akad. 2001/2002. Kr. 2004 s. 297-299; J. Ostrowski: Publikacje mgr E.S. z zakresu kartografii. – Pol. Prz. Kartograficzny 2002 nr 1 s. 72-75; E. Bąkowska: E.S.: bibliografia prac. – Biul. Bibl. Jagiell. 2002 R. 52 nr 1/2 s. 189-219.

Hanna Tadeusiewicz

SERCZYK BARBARA (MARIA) z d. Gąsowska (4 XII 1919 Augustowo, pow. szczeciński – 7 III 1987 Toruń) bibliotekarka, historyk książki. Mieszkała w Wejherowie, od 1930 w Toruniu. Tutaj w 1938 ukończyła Państw. Gimn. Żeńskie im. Królowej Jadwigi. Podjęte studia na Wydz. Rolno-Leśnym Uniw. w Poznaniu przerwała wojna. W czasie okupacji pracowała w Szpitalu Miej., później w Biurze Księgowości Rolniczej. Po wojnie, już od 4 II 1945 zatrudniona została w Książnicy Miej. w Toruniu, w której pracowała do 15 X 1946, początkowo w udostępnianiu zbiorów, nast. w katalogu alfabetycznym. 11 VI 1945 z inicjatywy ***S. Burhardta podpisała wraz z in. osobami okólnik nr 1 zapowiadający prace mające na celu powołanie do życia B-ki Uniw., z którą na stałe się związała 1 II 1947. W 1951 uzyskała magisterium filozofii z zakresu historii na Wydz. Humanistycznym toruńskiego Uniw. M. Kopernika. Równoległe ze studiami i pracą zaw. podnosiła kwalifikacje bibliotekarskie. W listop. 1948 zdała egzamin bibliotekarski w Min. Oświaty na stanowisko II kategorii w państw. służbie bibliotecznej. W 1952 uzyskała dyplom I stopnia kończący jej studia bibliotekarskie na UMK. 1 II 1962 otrzymała powołanie na stanowisko adiunkta dypł., po kolejnych 6 latach została kustoszem dypł., 1 II 1975 – st. kustoszem dyplomowanym. Pracowała w różnych oddziałach B-ki, najpierw w dziale czytelnictwa, później przy oprac. czasopism. W 1956 przeszła do Katalogu Rzeczowego. W 1960-67 kierowała Oddz. B-tek Zakładowych, a od 1 IV 1967 do przejścia na emeryturę w 1980 Oddz. Oprac.

Druków Nowych. S. była aktywna publikacyjnie. Brała udział w opracowaniu *Bibliografii czasopism pomorskich. Województwo bydgoskie* (red. H. Baranowski, Toruń 1960). Opracowała *Instrukcję katalogową dla prowadzących biblioteki zakładowe* (Toruń 1964). Jest współaut. publikacji *Przysposobienie biblioteczne* (red. B. Ryszewski, Toruń 1978). Najwięcej prac napisała z zakresu dziejów księgozbiorów prywatnych na Pomorzu, gł. w Toruniu. W „Zeszytach Naukowych UMK. Nauka o Książce” opublikowała trzy artykuły: *Zygmunt Działowski (1843-1878)*, *organizator polskiego życia naukowego na Pomorzu* (1964 z. 2 s. 181-209), *Pierwszy regulamin aukcji książek w Toruniu z 1718 rok* (1966 z. 4 s. 25-28), *Księgozbiór lekarza toruńskiego Wacława Duroscha z drugiej połowy XVII wieku* (1970 z. 6 s. 3-32). Dla *Słownika pracowników książki polskiej* napisała 6 biografii toruńskich właścicieli księgozbiorów. Postaci *Z. Działowskiego poświęciła jeszcze dwa teksty, zamieszczone w wydaw.: *Działacze Towarzystwa Naukowego w Toruniu 1875-1975* (W. 1975 s. 9-44) oraz w tomie: *Wybitni ludzie dawnego Torunia* (W. 1982 s. 231-236). Była członkiem Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Za działalność bibliot., nauk. i organizacyjną została odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi oraz Medalem za zasługi dla Rozwoju UMK.

S. Czaja: B.S. (1919-1987). – Informator Bibliotekarza i Księgarza 1988 s. 249-253; Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-2004. Materiały do biografii. Red. S. Kalembka. Toruń 2006 s. 606 // Arch. UMK Toruń: Akta personalne, sygn. K-24/197.

Janusz Tondel

SIADKOWSKI STANISŁAW (26 IV 1919 Stachów k. Warszawy – 14 V 1995 Szczecin) bibliotekarz. Ukończył liceum pedagog. w Łowiczu (1939), gdzie przez dwa lata pracował jako wolontariusz w b-ce. W czasie okupacji został wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec (1941-45). Po zakończeniu wojny osiedlił się w Szczecinie, w 1945-48 zorganizował Miej. B-kę Publ. tamże na bazie księgozbioru byłej niem. Stadtbücherei. Równocześnie współpracował przy stworzeniu b-ki szczecińskiej filii Akad. Handl. w Poznaniu (1946-47) i B-ki Wyższej Szkoły Inżynierskiej (1947-48); pracował w Tow. Przyjaciół Dzieci i organizował B-kę Pałacu Młodzieży (1949-50). W 1951-85 pracował w B-ce Gł. Politechniki Szczecińskiej

(PS), był kierownikiem Oddz. Udostępniania Zbiorów, nast. kierował Oddz. Wydawnictw Ciągłych, które dzięki staraniom S. powiększyły się wielokrotnie. Nadzorował merytorycznie B-kę Zw. Nauczycielstwa Pol. przy PS; pomagał stworzyć księgozbiór Szczecińskiego Tow. Naukowego. Po przejściu na emeryturę pracował w niepełnym wymiarze godzin na stanowisku ds. gospodarki zbiorami bibliot. (1985-92). S. odbył staże w b-kach nauk. i ukończył kursy bibliotekarskie. Zajmował się dydaktyką, zorganizował i kierował pracą punktu konsultacyjnego Państw. Zaocznego Kursu Bibliotekarskiego (1947-48). W l. 50-tych brał udział w zajęciach z przysposobienia bibliot. dla studentów PS; prowadził praktyki bibliot. dla studentów bibliotekozn. i pracowników b-tek szczecińskich w zakresie wydaw. ciągłych (1965-84). Był autorem 32 prac nauk., m.in.: *Szczecińskie druki XVI w. Próba bibliografii* (Szczecin 1978), *Drukarnie Szczecina XVI-XVIII w.* („Bibliotekarz Zachodniopomorski” 1960 nr 2 s. 84-87), *Biblioteka Miejska w Szczecinie w latach 1945-48* (W: *Pionierskie lata kultury szczecińskiej*, Szczecin 1986 s. 288-311), *Działalność Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w regionie szczecińskim 1945-85* (W: *Bibliotekarstwo na Pomorzu Szczecińskim 1945-1985*, Szczecin 1985 s. 205-218). S. gromadził w Szczecinie b-kę, m.in. rzadkie i cenne wydawnictwa; posiadał wiele dokumentów z pionierskich lat organizacji b-tek szczecińskich. W 1946 zorganizował szczeciński oddz. Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol. (od 1953 Stow. Bibliotekarzy Pol.). W 1953-84 był aktywnym członkiem Zarz. Okręgu SBP i uczestnikiem wielu zjazdów krajowych, został członkiem honorowym SBP (1985). W 1957 współorganizował Sekcję Bibliotekarską przy Zarz. Okręgu ZNP, której do 1967 przewodniczył. Organizował seminaria wyjazdowe dla bibliotekarzy szkolnych do dużych b-k polskich i do b-tek NRD. Aktywnie działał w Komisji Kult. Woj. Rady Nar. w Szczecinie (1968-73, członek i sekretarz), w Klubie Seniora PS (1985-95). Od 1936 był członkiem Stronnictwa Ludowego (po II wojnie świat. – ZSL, nast. PSL). Za pracę zaw. i społ. był wielokrotnie wyróżniany odznaczeniami regionalnymi i państw., m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

S. Wróblewska: Z żałobnej karty. Pożegnanie S.S. (1919-1995). – *Bibliotekarz Zachodniopom.* 1995 nr 1-2 s. 101-103; T. Jasińska: Kierunki rozwoju działalności biblioteczno-informacyjnej. Szczecin 1990.

Sylwia Wróblewska

SIEKIERSKI STANISŁAW (27 III 1929 w. Patoki k. Łowicza – 26 V 2008 Warszawa) socjolog literatury, historyk kultury polskiej, bibliolog. W czasie II wojny świat. wiedzę zdobywał na tajnych kompletach, ukończył szkołę średnią (Kursy Licealne Tow. Uniw. Robotniczego w Łowiczu), uzyskując maturę w 1948. W 1947-48 był nauczycielem w szkole podst. we wsi Otolice pod Łowiczem. W 1948-52 studiował polonistykę na Wydz. Filolog. na Uniw. Łódzki, nast. otrzymał pracę w Inst. Badań Literackich; 1 XII 1954 przeniósł się do Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Narodowej. Pracę doktorską pt. *Recepcja literatury pięknej na wsi* obronił w 1968 na Wydz. Filologicznym Uniw. Warsz., w 1985 habilitował się na podstawie rozprawy pt. *Życie literackie wsi współczesnej na tle jej przeobrażeń kulturowych*. W 1993 S. otrzymał tytuł prof. nadzw., w 1997 – tytuł prof. zw. nauk humanistycznych. W IKiCz pracował do 1975, kierując w tym czasie Zakł. Badań Czytelnictwa. W 1976 został zatrudniony w Katedrze Kultury Pol. na Wydz. Filolog. Uniw. Warsz.; w 1981-91 był jej kierownikiem. Wykładał również w Wyższej Szkole Humanistycznej im. Aleksandra Gieystorza w Pułtusk; organizował tam B-kę uczelnianą, prowadził wykłady i seminaria. Opublikował m.in. *Książka literacka. Potrzeby społeczne i ich realizacja w latach 1944-1986* (W. 1992), *Etos chłopski w świetle pamiątek* (Kr. 1992), *Czytania Polaków w XX wieku* (W. 2000), *Książka we współczesnej kulturze polskiej* (Pułtusk 2006); jego artykuły ukazywały się na łamach „Tygodnika Kulturalnego”, „Księgarza”, „Bibliotekarza” i „Nowych Książek”. Zredagował także tom zbiorowy *Tradycje kultury Północnego Mazowsza* (Pułtusk 2006). Był członkiem Rad Nauk. B-ki Nar., Inst. Bibliotekozn. i Inf. Naukowej UW, Rady Inst. Kultury Pol. oraz z-cą red. nacz. „Przeglądu Humanistycznego”, członkiem zespołu red. „Rocznika Biblioteki Narodowej”, a także członkiem Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Jęz. Polskiego. W 2003 S. otrzymał nagrodę I stopnia w Konkursie im. Zygmunta Glogera.

J. Kołodziejska: Profesor S.S. „Stasinek” (1929-2008). – *Prz. Bibl.* 2008 z. 3 s. 521-523; R. Chymkowski: S.S. – *Prz. Hum.* 2009 nr 3 s. 1-4 (z fot.).

Zespół redakcyjny

SIEKOWSKI EDWARD (22 X 1919 Skierniewice – 27 X 2002 tamże) bibliotekarz. Ukończył studia polonist. na Wydz. Filologicznym Uniw. Łódzkiego. W 1953 rozpoczął pracę w Woj. Radzie Nar. w Łodzi jako wizytator biblioteczny. W 1955 powołany został na stanowisko wicedyrektora Woj. B-ki Publ. w Łodzi, nast. pełnił funkcję jej dyrektora do czerwca 1975. W 1959 zorganizował Państw. Ośrodek Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy w Łodzi, którego został kierownikiem. W l. 60. był wykładowcą w Państw. Studium Kult.-Oświatowym i Bibliotekarskim w Łodzi. W związku ze zmianami podziału administracyjnego kraju i powstaniem w 1975 woj. sieradzkiego S. został powołany na stanowisko dyrektora Woj. B-ki Publ. w Sieradzu, utworzonej na bazie b-ki powiatowej. Funkcję tę pełnił do końca 1975. Okres jego działalności przypadł na przełomowy dla funkcjonowania B-ki moment: tworzenia nowych ram organizacyjnych działalności, opracowania statutu i regulaminu organizacyjnego, uregulowania współpracy z b-kami rejonowymi w dawnych pow., zwiększenia stanu kadry. W 1976 przeniósł się do Skierniewic, gdzie pełnił funkcję dyrektora tamtejszej Woj. B-ki Publ. do odejścia na emeryturę w 1980.

A. Jędras: S.E. [W:] Leksykon Miasta Sieradza. Sieradz 2006 s. 302.

Anna Jędras

SIEMASZKO OLGA ALEKSANDRA z d. Binder (19 IV 1911 Kraków – 6 X 2000 Warszawa) ilustratorka. Po uzyskaniu w 1929 matury w Żeńskim Gimn. im. Królowej Jadwigi w Krakowie, podjęła w 1930 studia plastyczne w Państw. Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artyst. tamże, które ukończyła 19 VI 1935 i w paźdz. tr. rozpoczęła studia w warsz. Akad. Sztuk Pięknych. W 1936 poślubiła Andrzeja Siemaszkę – także studenta ASP. S. uczyła się malarstwa, a w 1937/38 studiowała grafikę użytkową i artyst. oraz ilustrację książkową. Już wówczas wyróżniała się talentem, czego wyrazem były otrzymane odznaczenia (1937, 1938) i II nagroda na dorocznej wystawie prof. *E. Bartłomiejczyka (1938). Wybuch II wojny świat. przeszkodził jej w uzyskaniu dyplomu. Jesienią 1939 S. wraz z mężem zamieszkała we Lwowie, gdzie wstąpiła do Zw. Plastyków. Tu wzięła udział w dwu wystawach grafiki Związku Plastyków (zostały one powtórzone w Charkowie, Kijowie i Mińsku). W 1941

opuściła Lwów i po krótkim pobycie w Busku (w końcu 1942 zmarł jej mąż), S. wyjechała do Częstochowy, nast. do Warszawy. Zajęła się wówczas wykonywaniem ilustracji, m.in. do książek J. Tuwima: *Pan Maluśkiewicz i wieloryb* oraz *Kwiaty polskie*. Po Powstaniu Warsz. pracowała w Teatrze Wojska Pol. w Lublinie jako „aktor-malarz”, nast. (od 26 I 1945) w Łodzi, dokąd przeniósł się Teatr. Tu też podjęła współpracę z wydaw. „Czytelnik” jako jego kierownik graficzny; zilustrowała wiele książek dla tej oficyny. W Łodzi S. objęła funkcję kierownika artyst. pisma dla dzieci „Świerszczyk” (1945-50), wyd. przez „Czytelnika”, a od 1950 przez „Naszą Księgarnię”. W 1949 zamieszkała na stałe w Warszawie. Oprócz ilustracji zajmowała się projektowaniem scenografii teatralnej, pocztówek, kartonów, kopert dla Pol. Nagrań, plakatów (w 1955 otrzymała II nagrodę za plakat wykonany na V Festiwal Młodzieży i Studentów w Warszawie). S. zasłynęła zwłaszcza jako ilustratorka książek dla dzieci. Jej ilustracje zdobią karty „Świerszczyka” oraz liczne książki pol. i obcych autorów adresowane do młodego czytelnika. Zadebiutowała w 1938 wykonując czarno-białe ilustracje do książki hist. E. Łukanin pt. *Krzyśko Magnus*. Wkrótce po wojnie zilustrowała utwór B. Brzezińskiego *O kaczcze, która kaszkę warzyła* (1945) oraz w 1947 *Bajki* K. Czukowskiego i *Skarżypytę* J. Brzechwy. Odtąd, niemal każdego roku, ukazywały się książki z jej ilustracjami, m.in. pióra H.Ch. Andersena (*Dziecię elfów*, 1971), W. Broniewskiego (*Dla dzieci*, 1951), L. Carolla (*Alicja w krainie czarów*, 1954, 1977), A. Fredry (*Paweł i Gawel*, 1954), W. Grodzieńskiej (*Kolorowe bajki*, 1955), H. Januszewskiej (*Złota jabłoń*, 1955), G. Knuttsona (*Nelle podróżuje*, 1972), J.I. Kraszewskiego (*Bajeczki*, 1985), E. Lille (*Scarlet*, 1967), J. Osińskiej (*Wiatr i Małgosia*, 1960), J. Porazińskiej (*W Wojtusiowej izbie*, 1956, 1976), E. Szelburg-Zarembiny (*Rybak i sosna*, 1945), J. Tuwima (*Wiersze dla dzieci*, 1965), Z. Żakiewicza (*Latarnia dziadka Utopka*, 1987). Ogółem S. wykonała ilustracje do ok. 100 książek. Była członkiem Zw. Pol. Artystów Plastyków, w 1949-53 przewodniczyła Sekcji Grafiki Oddz. Warszawskiego Związku. Uczestniczyła w ponad 90 wystawach ilustracji książkowej, grafiki i plakatu w kraju i zagranicą. W 1947-2001 wystawiała swe prace w Katowicach, Piotrkowie, Toruniu, Turku, Warszawie (wielokrotnie), Wrocławiu i in. miastach oraz wielu krajach europ. (Anglia, Austria, Bułgaria, Estonia, Finlandia, Niemcy, Norwegia,

Rosja, Włochy) i pozaeuropejskich (np. Brazylia, Egipt, Irak, Japonia, Meksyk). Była jurorką na Międzynar. Biennale Ilustracji w Bratysławie (1985, 1989) i w Helsinkach (1962). W 1951-2000 otrzymała 20 nagród i odznaczeń za swą działalność artyst., zwłaszcza za wysoko cenione ilustracje książkowe. Były to nagrody państw., ministerialne oraz przyznane przez Pol. Tow. Wydawców Książek (1979, 1984, 1985, 1989). Otrzymała m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1955), Medal Komisji Edukacji Nar. (1975) oraz w 2000 nagrodę Międzynar. Kuratorium do Spraw Książki dla Dzieci i Młodzieży (IBBY) za całokształt twórczości.

Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: J. Mróz: O.S. – ilustratorka książek dla dzieci, praca mag. (z bibliogr. podmiot. i przedmiot., fot., il.).

Zespół redakcyjny

SKALICKA MARIA (19 VIII 1923 Ustroń, Śląsk Cieszyński – 29 IX 2002 Katowice) ekonomistka, bibliofilka. W 1930 rozpoczęła naukę w ewangelickiej powsz. szkole publ. w Ustroniu, nast. kontynuowała edukację w Państw. Gimn. Kupieckim w Cieszynie. W czasie okupacji niem. pracowała jako gospodyni domowa. Od 1946 uczęszczała do liceum matematyczno-fiz. w Bielsku, gdzie w 1948 uzyskała świadectwo dojrzałości i rozpoczęła studia w Wyższej Szkole Handl. we Wrocławiu, po ukończeniu których skierowana została do pracy w przemyśle węglowym w Katowicach. W 1979 przeszła na wcześniejszą emeryturę. S. była aktywnym członkiem wielu organizacji, m.in. Śląskiego Tow. Przyjaciół Książki w Katowicach i Zarządu Gł. Tow. Przyjaciół Książki w Warszawie, Pol. Tow. Ewangelickiego, Śląskiego Oddz. Tow. Chopinowskiego, Macierzy Ziemi Cieszyńskiej i Tow. Miłośników Ustronia. Publikowała artykuły w mies. ewang. „Słowo i Myśl” o ludziach zasłużonych dla Śląska. Opatrzyła wstępem dwa druki bibliofilskie: *Jan Wantula. Najdawniejszy chłopski ekslibris polski* (Kat. 1978) i *Tobiasz Wiszniewski. Do ksiąg. Przedmowa do Trenów* (Kat. 1983). Była współaut. kilku komunikatów Śląskiego Oddz. TPK oraz kroniki *W kręgu bibliofilów śląskich* (Kat. 1988), obejmującej 1968-88. S. była zbieraczką książek, grafik, ekslibrisów (wraz z literaturą przedmiotu) i medali. Trzon kolekcji książkowej stanowiły cieszyńska i druki bibliofilskie przygotowane m.in. przez **J. Kuglina z Bogumina, Zygryfda

Gardzielewskiego z Torunia, *Przyrkowskich z Jędrzejowa. W wyniku bezpośrednich kontaktów oraz dzięki uczestnictwu w ogólnopol. zjazdach bibliofilskich zgromadziła także dzieła sztuki wielu wybitnych twórców. W 1993 S. przekazała znaczną część kolekcji wraz z rodzinnym domem i ogrodem Ustroniowi, gdzie powstał Oddz. Muzeum Ustrońskiego pn. zbiory Marii Skalickiej. Placówka ta oprócz stałych ekspozycji pochodzących z jej zbiorów prowadzi galerię współczesnych artystów, organizuje koncerty kameralne, promocje książek, spotkania w Klubie Propozycji połączone z popularnonauk. wykładami. W 1999-2002 ofiarowała ok. 1400 wol. (w tym druki bibliofilskie) zabytkowej księżnicy w Cieszynie. Za działalność społ. otrzymała liczne dyplomy i odznaczenia, m.in.: Złotą Odznakę „Zasłużonemu w rozwoju woj. Katowickiego” (1983), Złotą Odznakę „Zasłużonego dla Towarzystwa Przyjaciół Książki” (1988), Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury” (1992), Honorowy Dyplom Uznania za zasługi dla m. Ustronia (1993), Honorową Odznakę za Zasługi dla woj. bielskiego (1998).

D. Musioł: Książki mają swe uśmiechy. [W:] Wydawnictwo okolicznościowe z okazji otwarcia oddziału Muzeum Hutnictwa i Kuźnictwa w Ustroniu pod nazwą „Zbiory Marii Skalickiej”. Ustroń 1993 s. 7-10 (z fot.); Taż: M.S. 1923-2002. In memoriam. Kat. 2005 s. 11 (z fot.); M. Piechowiak: M.S. (1923-2002). In memoriam. – Gaz. Ustrońska 2003 nr 40 s. 12-13 (z fot.); Taż: Muzeum M.S. Ustroń 1998 s. 16 (z fot.); I. Maliborska: M.S. jaką chcemy pamiętać. – Pamiętnik Ustroński 2007 nr 13 s. 136-148 (z fot.); Druki bibliofilskie i exlibrisy ze zbiorów M.S. Ustroń 2007 s. 96 (z fot.).

Danuta Szyndler-Musioł

SKROBISZEWSKA HALINA TOMIRA (11 VII 1926 Łódź – 12 VII 1989 Warszawa) nauczycielka, bibliotekarka. W 1940 znalazła się w obozie przesiedleńczym, po jego opuszczeniu zamieszkała w Polichnie k. Piotrkowa Tryb., gdzie prowadziła z ojcem komplety gimnazjalne. Po maturze uzyskanej w 1945 w Łodzi, rozpoczęła studia na Uniw. Łódzkim w zakresie filologii pol. oraz w Akad. Sztuk Pięknych. W 1952 uzyskała tytuł magistra filologii pol. (ze studiów w ASP zrezygnowała). Podczas studiów w Łodzi pracowała m.in. jako nauczycielka jęz. pol., korektorka w wydawnictwach, bibliotekarka, autorka skryptów dla gimn. korespondencyjnego i autorka scenariuszy filmów ośw.; po studiach zamieszkała w Warszawie. Tu także pracowała

jako nauczycielka jęz. pol. i bibliotekarka (1957-64), wykładała literaturę dla dzieci i młodzieży w Studium Nauczycielskim (1967-68), kierowała Redakcją Literacką Programów dla Dzieci i Szkół Pol. Radia (1968-70). W 1971-78 była kierowniczką Muzeum Książki Dziecięcej w B-ce Publ. m.st. Warszawy; położyła wielkie zasługi w promowaniu Muzeum. Inicjowała i organizowała liczne konferencje nauk. i ogólnopol. narady instruktorów czytelnictwa dziecięcego. Wykładała na wielu kursach dla bibliotekarzy b-tek szkolnych i publicznych. Była m.in. członkiem Zw. Literatów Pol. (od 1967), w 1972-75 przew. Koła Przyjaciół Książki dla Dzieci i Młodzieży przy Oddz. Warsz. ZLP, w 1975-81 przew. Klubu Literatury dla Dzieci i Młodzieży przy tym Oddziale. Od 1956 S. związana była z literaturą dla młodego czytelnika jako krytyk, historyk literatury oraz popularyzator książki. Jest autorką książek, artykułów, felietonów, recenzji i referatów. W kilku czasop. prowadziła stałe rubryki, np.: *Wybieramy książki do czytania w „Płomyku”*. Była konsultantem w wydawnictwach: „Nasza Księgarnia”, „Czytelnik”, Lud. Spółdzielnia Wydaw., „Wiedza Powszechna”, Państw. Zakład Wydaw. Szkolnych i in.; była członkiem i rzeczoznawcą Rady Programowej Wydawnictw Dziecięcych „Ruch”, jurorem wielu konkursów wydaw. i radiowych na wartościową książkę dla dziecka, współorganizatorką Biennale Sztuki dla Dziecka i Międzyuczelnianego Zespołu do Badań Literatury dla Dzieci i Młodzieży. Współpracowała z Min. Kultury i Sztuki oraz Min. Oświaty, uczestniczyła w międzynarod. konferencjach i sesjach nauk. (np. Praga, Bratysława, Weimar, Zakopane). Działaczka NSZZ „Solidarność”. Ogłosiła m.in.: *Książki naszych dzieci, czyli o literaturze dla dzieci i młodzieży* (W. 1971), *Literatura i wychowanie* (W. 1973), *Uśmiech, przygoda, fantazja. Poradnik bibliograficzny dla młodzieży od lat 11-15* (W. 1973), *Wybrane problemy literatury dla dzieci i młodzieży. Artykuły i szkice* (Rzeszów 1980, 1984), *Warunki rozwoju literatury dla dzieci. Z zagadnień odbioru* (W: *Funkcje współczesnej biblioteki i literatury dla dzieci*, Opole 1979 s. 17-27) oraz liczne artykuły i teksty referatów.

S. Frycie: *Współczesna nauka o literaturze dla dzieci i młodzieży i jej przedstawiciele*. Piotrków Tryb. 1996 s. 240-247 (biogram H.S.); E. Gruda: H.S. (1926-1989). [W:] *Żyją w naszej pamięci*. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 // Uniw. Warsz., Instytut Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: A. Śliwakowska:

H.S. – krytyk i popularyzator literatury dla dzieci i młodzieży, praca mag. (z bibliogr.); Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Głównej Woj. Mazowieckiego: Akta personalne; Kartoteki i księgozbiór Muz. Książki Dziecięcej B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Głównej Woj. Mazowieckiego.

Ewa Dorota Gruda

SKRZYPEK JÓZEF (17 IX 1905 Krystynopol, pow. Sokal – 29 VI 1974 Warszawa) historyk, prasoznawca, bibliograf. Ukończył II Gimn. Klasyczne im. J. Słowackiego w Tarnopolu. W 1924-28 studiował historię na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie, a nast. pracował na tej uczelni jako asystent w Katedrze Hist. Polski. W 1932 uzyskał doktorat. W l. 30. zainteresował się bibliografią. Zestawił *Bibliografię prac prof. dr Stanisława Zakrzewskiego* (W: *Prace historyczne w 30-lecie działalności profesorskiej Stanisława Zakrzewskiego*, Lwów 1934 s. VII-XXIV). Wspólnie z S. Zakrzewskim opracował spis publikacji Michała Bobrzyńskiego („Kwartalnik Historyczny” 1935 R. 49 s. 535-539). Przygotował *Materiały do bibliografii historii obrony Lwowa i województw południowo-wschodnich*. Cz. 1. (Lwów 1935), zainicjowane przez *E. Barwińskiego, w których zarejestrował 2712 opisów, obejmujących druki zwarte i artykuły z czasop., niezależnie od miejsca wyd. i jęz. publikacji ogłoszone do 1933 oraz artykuły z prasy lwowskiej z 1918-23, poświęcone walkom o Lwów i Kresy Wsch. w 1918-21. Druga część bibliografii miała uwzględnić zawartość prasy ogłaszanej poza Lwowem, jednak nie została ona wydana. W 1936 S. przeniósł się do Warszawy. Został kierownikiem działu w Inst. Józefa Piłsudskiego Poświęconym Badaniu Najnowszej Historii Polski i sekretarzem red. „Niepodległości”. W 1940-41 był więziony przez władze sowieckie w Brześciu nad Bugiem. Od poł. 1941 przebywał w Warszawie. Po zakończeniu II wojny świat. był wicedyrektorem w Komitecie Przesiedleńczym m.st. Warszawy (1945-46) i referentem w Ministerstwie Spraw Zagr. (1946-47). W 1947-49 kierował Zakł. Historii Najnowszej i wykładał dzieje Polski XIX i XX w. w Akad. Nauk Polit. w Warszawie, a zarazem gromadził księgozbiór do b-ki zakładowej. Był wicedyrektorem B-ki Nar. (1948-49) oraz dyrektorem w Naczelnej Dyrekcji B-tek Min. Oświaty (1949-50). Po habilitacji (1949) na Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu pro-

wadził zajęcia dydaktyczne i kierował Zakł. Historii w Państ. Wyższej Szkole Pedagog. w Warszawie (1950-53), skąd z powodu wypowiedzi politycznej został relegowany (31 VIII 1953). Znalazł zatrudnienie w Muzeum Historycznym m. Warszawy. Od 1954 pracował na samodzielnym stanowisku naukowo-badawczym w Inst. Historii Kultury Materialnej PAN. W 1955 otrzymał tytuł docenta. W 1957-60 wykładał ponownie w PWSP oraz w Wojsk. Akademii Politycznej w Warszawie (1957-66). W 1959 uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, w 1967 – zwyczajnego. Od 1959 (I V) aż do śmierci kierował Pracownią Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku PAN. Podjął tu szereg prac organizacyjnych i naukowych, zorganizował biuro Pracowni, wyposażając ją w jeden z najzubożniejszych w Warszawie księgozbiorów z zakresu historii prasy polskiej. Założył „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” i redagował 14 jego tomów. Z inicjatywy S. powstała seria „Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Polskiego”, którą także redagował. W 1967 zorganizował ogólnopolskie sympozjum naukowe „Historia prasy a kształtowanie się kultury narodowej”. Pokłosiem sesji było dwutomowe wydanie *Historia prasy polskiej a kształtowanie się kultury narodowej. Sympozjum historyków prasy pod protektoratem ministra oświaty i szkolnictwa wyższego prof. dr. Henryka Jabłońskiego. Warszawa-Kraków 6-9 grudnia 1967* (W. 1967, 1968), ogłoszone pod jego redakcją. Dużo pracy włożył w przygotowanie wielotomowego podręcznika dziejów prasy polskiej (nie został ukończony). Wydany *Zarys historii prasy polskiej. Materiały do dyskusji* (W. 1972), redagowany przez S., jest niepełny. Spośród zgromadzonych materiałów ukazały się jedynie cztery części (1, 5, 6 i 9). Część pierwsza opracowana przez J. Łojkę ukazuje dzieje prasy polskiej w 1661-1831. W części piątej Z. Kmiecik zaprezentował prasę Królestwa Pol. za 1864-1904. Część szósta, przygotowana przez J. Myślińskiego, omawia prasę Galicji w dobie autonomicznej 1867-1918, zaś część dziewiąta autorstwa A. Paczkowskiego dotyczy prasy Drugiej Rzeczypospolitej 1918-39. Jako badacz interesował się prasą polonijną. Poświęcił jej sporo artykułów, m.in. *Początki czasopiśmiennictwa polskiego w Stanach Zjednoczonych A. P.* („Problemy Polonii Zagranicznej” 1960 t. 1 s. 155-186), *Czasopiśmiennictwo polskie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej pod koniec XIX wieku (1886-1900). Przegląd*

bibliograficzno-materialowy („Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1964 t. 3 z. 1 s. 126-169), *„Przegląd Emigracyjny” 1892-1894* (Tamże 1966 t. 5 z. 1 s. 103-116), *Ze źródeł do dziejów prasy polonijnej* (Tamże 1969 t. 8 z. 4 s. 589-611), *Tygodnik „Żołnierz Polski” we Włoszech w 1919* (Tamże 1972 t. 11 z. 1 s. 39-48). Zajmował się również prasą krajową, co odzwierciedla m.in. dwuczęściowy artykuł *Prasa warszawska i krakowska (galicyjska) na przełomie lat sześćdziesiątych XIX wieku w ocenie ówczesnych pisarzy współpracowników publicystów* („Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1973 t. 12 z. 4 s. 441-451; Tamże 1974 t. 13 z. 1 s. 5-11) oraz *Etapy rozwoju prasy w Polsce Ludowej* („Zeszyty Prasoznawcze” 1964 R. 5 nr 3 s. 20-26). Pracował nad monografią historii prasy polskiej, jednak nie zdążył doprowadzić jej do końca. Czterotomowa *Historia prasy polskiej, za 1661-1945* wyszła pod red. J. Łojki (W. 1976-80). Inspirował współpracowników do opracowania retrospektywnej bibliografii czasopism pol., w efekcie podjętych poszukiwań Zespół Pracowni pod kierunkiem S. zgromadził opisy bibliograficzne rodzimych czasopism za 1661-1949. Część zebranych materiałów została ogłoszona drukiem w opracowaniu red. S. Opublikowano następujące spisy: J. Łojek: *Bibliografia prasy polskiej 1661-1831* (W. 1965), B. Korczak: *Bibliografia prasy polskiej 1832-1864* (W. 1968), J. Myśliński: *Bibliografia prasy polskiej 1944-1948. Prasa krajowa* (W. 1966). Doceniając wagę źródłową pamiętników i wspomnień w badaniach historycznych, przygotował *Bibliografię pamiętników polskich do 1964 roku* (Wr. 1976). Dzieło wydane już po śmierci autora jest kontynuacją i jednocześnie uzupełnieniem opracowania *E. Maliszewskiego. W *Bibliografii* uwzględnił literaturę pamiętnikarską krajową i emigracyjną, niezależnie od języka publikacji, dot. całości kształtu dziejów Polski, ogłoszoną w 1929-64. W sumie zarejestrował 8364 pozycje, uporządkowanych w układzie wg chronologii przedmiotowej. Zestawienie dopełniają indeksy: nazwisk, rzeczowy i geograficzny. Był członkiem m.in. Tow. Badań Obrony Lwowa i Województwa Południowo-Wschodnich, rad nauk Inst. Badań Literackich PAN, Ośrodka Informacji i Dokumentacji Nauk PAN, Ośrodka Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”. Działalność w Stow. Autorów „ZAIKS”. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965).

PSB (J. Myśliński); B. Petrozolin-Skowrońska: 15 lat „Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”. – Prasa Pol. 1977 nr 9 s. 26-28; J. Myśliński: Od „Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” do „Rocznika Historii Prasy Polskiej”. – Rocz. Hist. Prasy 1998 z. 1/2 s. 5-8; J. Pisulińska: Doktoraty historyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza. [W:] Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. Pod red. J. Maternickiego. T. 1. Rzeszów 2004 s. 233-249; O. Pavlišin: Tovaristvo vivčennâ istorii oboroni L'vova ta pıvdenno-shidnih voëvodstv: struktura ta diâl'nist' (1928-1939). [W:] Tamże. Pod red. J. Maternickiego, L. Zaskilniaka. T. 2. Rzeszów 2004 s. 376-386 // UMCS, Instytut Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: M. Kordas: Działalność bibliograficzna J.S., praca mag., masz.

Artur Znajomski

SKURA ADAM (5 XII 1921 Ruszów, pow. Zamość – 5 XII 1998 Wrocław) polonista, bibliotekarz. Od 1936 uczył się w Prywatnym Gimn. Ks. Marianów na Bielanych w Warszawie. Wybuch II wojny świat. uniemożliwił mu naukę, w 1943-44 był osadzony w przejściowym obozie w Zamościu. W czerwcu 1946 wyjechał na Dolny Śląsk, kontynuował naukę w Gimn. i Liceum dla Pracujących w Strzelinie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości (1947). Ukończył polonistykę na Uniw. Wrocławskim (1952). W trakcie studiów, 1 VI 1950, rozpoczął pracę w B-ce Uniw. we Wrocławiu jako kontraktowy asystent bibliot. w Oddz. Gromadzenia, od 1952 w Oddz. Udośćępniania i Inf., a od 1955 do odejścia na emeryturę 16 VI 1991 w Oddz. Starych Druków, którym kierował od I XI 1964. W l. 50. odbył praktyki międzybibliot. I i II st. w B-ce Jagiell. i B-ce Uniw. w Toruniu, co otworzyło mu drogę do awansów: I X 1961 awansował na st. bibliotekarza, I III 1962 na dypl. adiunkta, I VIII 1968 na kustosza dypl., I III 1973 na st. kustosza dyplomowanego. S. był autorem koncepcji katalogu fotograficznego opartego na fotokopiach stron tytułowych starych druków, uzupełnianych niezbędnymi danymi bibliogr. oprac. w 1959-86. Przyczynił się do uporządkowania zbiorów, pochodzących z różnych zasobów proveniencyjnych, scalenia ich i opracowania. Kładł nacisk na wielostronne oprac. zbiorów dla ułatwienia udostępniania oraz przygotowania możliwie kompletnych kartotek pomocniczych, stanowiących materiał źródłowy do publikacji o charakterze monograficznym i katalogowym, tj.: indeks typograficzny dla druków z

XVI w., kartoteka proveniencji dla 25 tys. poz. druków z XVI w. i częściowo z XVII w., katalog poloników liczący ok. 10 tys. poz., rozpoczęta przez *M. Burbiankę w 1959 kartoteka druków śląskich (chronologiczna wg miast i oficyn drukarskich) licząca ok. 40 tys. dzieł, kartoteka druków rzadkich i cennych licząca ok. 12 tys. dzieł. W 1957-58 był sekretarzem red. „Roczników Bibliotecznych”, w 1958-60 sekretarzem nauk. B-ki Uniw. we Wrocławiu, w 1966-69 i 1971-78 prowadził zajęcia dydakt. z zakresu historii drukarstwa i morfologii książki XV-XVIII w. dla studentów polonistyki Uniw. Wrocławskiego, w r. akad. 1976/77 prowadził zajęcia dydakt. w ramach specjalizacji stare druki dla studentów bibliotekozn. tamże, a w 1979-80 na Podypl. Studium Bibliotekozn. i Inf. Naukowej. Przez cały okres kierowania Oddz. Starych Druków przyjmował grupy wycieczkowe pokazując cymelia wrocławskie. W 1980-81 rejestrował stare druki dla katalogu centr. B-ki Nar. w Warszawie. S. publikował prace nauk. dot. historii książki, techniki bibliot., katalogów starych druków, katalogów wystaw, m.in.: *Katalog druków XV-XVIII w. z zakresu poetyki i retoryki* (Wr. 1987), *Catalogus van in Nederland gedrukte boeken in de Universiteitsbibliotheek van Wrocław* (Leiden 1996), *Książka polska wydawana na Śląsku w XV-XVIII wieku: katalog wystawy* (z →B. Górską, Wr. 1975), *Stare druki* (W: *Polonika zagraniczne w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu: informator* (Wr. 1998 s. 136-148)), *Zbiór starych druków Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu jako źródło do badań nad dziejami książki na Śląsku* („Studia o Książce” 1988 t. 17 s. 191-201); był autorem haseł i biogramów do *Encyklopedii wiedzy o książce*, *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego*, *Słownika pracowników książki polskiej*; pracował nad bibliografią poloników śląskich XV-XVIII w., której nie ukończył. Interesował się korespondencją *J.S. Bandtkiego i temu zagadnieniu poświęcił kilka artykułów (z →R. Ergetowskim). Pisał pisma polemiczne do gazet, brał udział w konkursach literackich. Po przejściu na emeryturę S. kontynuował pracę na rzecz Oddz. Starych Druków w niepełnym wymiarze godzin i na zlecenie do 1998. Równoległe oprac. stare druki w Metropolitalnym Seminarium Duch. we Wrocławiu, efektem czego był ogłoszony drukiem katalog: *Starodruki cenne księgozbioru Biblioteki Głównej Papieskiego Fakultetu Teologicznego i Metropolitalnego Wyższego*

Seminarium Duchownego we Wrocławiu (Wr. 1993). Odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

R. Ergetowski: A.S. (5 XII 1921 – 5 XII 1998). – Roczn. Bibl. 1999 R. 43 s. 155-157; E. Głodowska, R. Ergetowski: Bibliografia publikacji A.S. – Tamże s. 157-160; E. Kaźmierczak: A.S. – bibliotekarz, erudyta, mistrz – wspomnienie. [W:] Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia. T. 3. Wr. 2006 s. 91-103 (z fot., bibliogr.). // Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne; Sprawozdania Oddz. Starych Druków B-ki Uniw. we Wrocławiu 1960-1991.

Ewa Kaźmierczak

SŁODKOWSKA ELŻBIETA TERESA z d. Walewska (29 X 1927 Kowala k. Radomia – 17 XI 2007 Warszawa) bibliotekarka, bibliolog. Po skończeniu gimn. humanistycznego w Radomiu, w 1947 rozpoczęła studia z zakresu filologii pol. na Uniw. Warszawskim. Stopień magistra filozofii uzyskała w 1952. Przez okres studiów była stypendystką Min. Oświaty. W 1968 uzyskała tytuł bibliotekarki dypl., a w 1969 stopień doktora nauk hum. (na Wydz. Filologii Pol. i Słowiańskiej Uniw. Warsz.) na podstawie rozprawy pt. *Franciszek Salezy Dmochowski jako wydawca i popularyzator książki w latach 1820-1871*. W czasie studiów pracowała w B-ce Uniw. w Warszawie w Czytelnicy i Dziale Dubletów. W 1951-72 zatrudniona była w Instytucie Bibliogr. B-ki Nar. w Zakł. Bibliografii Retrospektywnej, a nast. Zakł. Teorii i Organizacji Bibliografii. W 1972-83 zajmowała samodzielne stanowisko ds. szkolenia w Sekretariacie Nauk. B-ki Nar., w 1983-98 pracowała jako st. kustosz dypl. i adiunkt nauk.-badawczy w Zakł. Historii Czytelnictwa w Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Narodowej. S. jest autorką ponad 60 publikacji (książek, artykułów, recenzji) z zakresu historii książki, b-tek, działalności wydawniczej. Publikowała na łamach „Biuletynu Instytutu Bibliograficznego”, „Przeglądu Bibliotecznego”, „Studiów o Książce”, „Rocznika Biblioteki Narodowej”, „Pamiętnika Literackiego”, „Bibliotekarza”, „Księgarza”. Pierwszy kierunek zainteresowań nauk. S. dotyczy bibliografii: *Polska bibliografia osobowa 1944-1954* (1956), *Bibliografia osobowa* (1959), *Francuska retrospektywna bibliografia narodowa* („Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” 1958 nr 2), *Instytut Bibliograficzny w Polsce. Geneza, koncepcja teoretyczna i roz-*

wój („Biuletyn Instytutu Bibliograficznego” nr 4), *Termin i pojęcie „monografia bibliograficzna”*. *Kilka uwag z punktu widzenia teorii bibliografii* (W: *Z problemów bibliografii*, „Prace Instytutu Bibliograficznego” nr 16), *Polonica rękopiśmienne w archiwach i bibliotekach włoskich* (1978). Drugi kierunek zainteresowań to historia b-tek i księgoznawstwa, realizowana w publikacjach m.in.: *Działalność wydawnicza Franciszka Salezego Dmochowskiego 1820-1871. Studium monograficzne* („Prace Instytutu Bibliograficznego” nr 18), *Problemy księgoznawcze w Polsce XIX w. (O polską bibliografię bibliologiczną za XIX w.)* („Prace Instytutu Bibliograficznego” nr 18), *Biblioteki w Królestwie Polskim 1815-1830* (1996), *Spółka wydawnicza pod firmą drukarni A. Gałęzowskiego w Warszawie* („Rocznik Biblioteki Narodowej” 1968), *Księgozbiory domowe w pierwszej połowie XIX w.* („Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1981 t. 5), *Wybrane problemy ruchu wydawniczego pod zaborami* („Studia o Książce” 1982), *Idea biblioteki narodowej w okresie zaborów (1795-1917)* (W: *50 lat Biblioteki Narodowej. Warszawa 1928-1978*, 1984), *Produkcja i rozpowszechnianie wydawnictw w Królestwie Polskim* (2002), zmienione i poszerzone wyd. *Produkcja i rozprowadzanie wydawnictw w Królestwie Polskim w latach 1815-1830* (2003). Przygotowała do publikacji pamiętnik swojej matki Marii Walewskiej *Rok 1918. Wspomnienia* (1998). W 1973-81 członek red. i komitetu red. „Biuletynu Informacyjnego Biblioteki Narodowej”. Za pracę zaw. uhonorowana Złotym Krzyżem Zasługi (1978) oraz Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975).

J. Sadowska: E.S. (1927-2007). – Prz. Bibl. 2008 z. 1 s. 187-189 (z fot.). // Arch. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne.

Jadwiga Sadowska

SMOLARKIEWICZ WITOLD (24 XI 1922 Dąbrowa Górnicza – 2 XII 1997 tamże) bibliotekarz. Uczył się w gimn. ogólnokształcącym w Dąbrowie Górniczej, naukę przerwał wybuch wojny w 1939; w czasie okupacji niem. pracował w firmie przemysłowo-handl. tamże. W 1946 uzyskał maturę w Państ. Koedukacyjnym Liceum Handl. w Sosnowcu. W 1947-51 studiował filologię pol. na Uniw. Jagiellońskim. Studiów nie ukończył. Kwalifikacje bibliotekarskie zdobył na kursie w Państ. Ośrodku Kształcenia

Korespondencyjnego Bibliotekarzy w 1955/56, a kurs bibliogr. ukończył w Instytucie Bibliogr. B-ki Narodowej. S. w 1954-97 pracował w Woj. B-ce Publ. w Katowicach, pełnił tu funkcje instruktora w Dziale Instrukcyjno-Metod. (1954-58), a nast. kierował Działem Informacyjno-Bibliograf. (do 1972). W 1965 Min. Kult. i Sztuki przyznało mu stanowisko kustosa. W 1973-76 kierował kompletowaniem i uzup. księgozbiorów ogólnych i fachowych w czytelnich nauk. woj. katowickiego. Jako pracownik WBP współpracował z Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Nar. w Warszawie (prowadził badania czytelnicze, ankietyzował b-ki, recenzował publikacje IKICZ-u, przygotowywał komentarze do tablic synchronistycznych). W 1962-69 pracował w red. kwartalnika metod. „Pomagamy Sobie w Pracy” (wyd. WBP w Katowicach i Opolu). W 1978-94 S. pracował (do przejścia na emeryturę) w B-ce Uniw. Śląskiego w Katowicach. Nadal jednak na polecenie dyrekcji nawiązywał kontakty z antykwariuszami i pozyskiwał cenne poz. do zbiorów B-ki UŚ. Realizował też obszernie kwerendy pracowników nauk., pomagał studentom gromadzić materiały do prac magisterskich. Był współaut. 2 artykułów ogłoszonych w czasop. „Pomagamy Sobie w Pracy” (1963) – z Anną Radziszewską: *Slużba informacyjna w bibliotekach województwa katowickiego* i z Marią Twardowską: *Wieczór biblioteczny poświęcony powstaniu styczniowemu*. Za osiągnięcia zaw. został odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Gaz. Uniw. [UŚ] 1998 (styczeń) (nekr.); B. Jastrzębski: *Tropiciel*. – Tamże 1994 (maj). // Arch. Uniw. Śląskiego Katowice: Akta personalne.

Ewa Żurawska

SOBIERAJ JERZY (1 IV 1927 Jarocin – 21 VIII 1975 Gdańsk) pracownik informacji naukowej. W 1935 przeprowadził się do Gdyni, gdzie do wybuchu II wojny świat. ukończył sześć klas szkoły podstawowej. W czasie okupacji niem., nie mogąc kontynuować nauki, pracował jako robotnik w tartaku, goniec, kopiści i kreślarz w przedsiębiorstwie budowlanym. Po wojnie pracował przy odbudowie mostów, nast. był kreślarzem w Zarządzie Drogowym Starostwa Pow. w Międzychodzie (1945-46). W r. szk. 1946/47 złożył egzamin z zakresu szkoły powsz. i uczęszczał na kurs eksternistyczny gimn. handl. w Bydgoszczy. W 1952

ukończył studia na Wydz. Inżynierii Łądowej i Wodnej Politechniki Gdańskiej. Podjął pracę w Inst. Wodnym Politechniki, w Inst. Budownictwa Wodnego PAN, Biurze Projektów Budownictwa Morskiego w Gdańsku, gdzie zajmował się zagadnieniami inf. nauk.-technicznej. W 1967 powrócił do Inst. Budownictwa Wodnego PAN jako dokumentalista, od 1969 (1 I) kierownik Działu Inf. Nauk. i Dokumentacji oraz Wydawnictw. W 1970-71 S. uczestniczył w kursie doskonalącym z zakresu inf. nauk. zorganizowanym przez Ośrodek Doskonalenia Inf. Nauk. PAN oraz ukończył kurs edytorski; złożył egzamin dla dypl. pracowników dokumentacji nauk. (1972). Opublikował m.in. pracę *Informacja naukowa na przykładzie budownictwa wodnego* (Gdańsk 1972). Był członkiem Pol. Zw. Inżynierów i Techników Budownictwa, sekretarzem Komisji Wydaw. IBW PAN, Komitetu Red. serii „Biblioteka Naukowa. Hydrotechnika” i „Biuletynu IBW PAN”, członkiem Komisji Bibliot. Oddz. Woj. Naczelnej Organizacji Techn. w Gdańsku.

E. C z a j a : Mgr inż. J.S. – Biul. Inst. Budownictwa Wodnego PAN 1975 s. 5 // Arch. Zakł. Inst. Budownictwa Wodnego PAN Gdańsk: Akta personalne // Inf. rodziny.

Jadwiga Blacharska

SOKOŁOWSKA WANDA (19 VI 1907 na Podolu – 15 XII 1979 Warszawa) pracownik informacji naukowej. W 1935 ukończyła Wydz. Humanistyczny Uniw. Warsz.; uzyskała stopień mgr. filozofii w zakresie filologii francuskiej. W 1950-60 pracowała jako redaktor w Państ. Wydawnictwach Techn. i w Wydaw. Przemysłu Lekkiego w Warszawie. W 1961-71 była w Centr. Instytucie Inf. Nauk.-Technicznej i Ekon. sekretarzem red. czasopisma „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji”, na łamach którego opublikowała wiele artykułów oraz prowadziła stałą rubrykę pt. *Kronika z kraju i z zagranicy*. Opracowała *Dzieje Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie 1939-1945* (W. 1959). W 1971-74 była zatrudniona w Inst. INTE na stanowisku adiunkta.

Akt. Probl. Inf. Dok. 1980 R. 25 nr 1 s. 40.

Małgorzata Wiśniewska-Olejnik

SOKOŁOWSKA-GRZESZCZYK KAZIMIERA (20 XI 1923 w. Kaciucie, pow. Nowogródek – 28 IX 1996 Warszawa) muzeolog, bibliotekarka. W 1939 ukończyła li-

ceum ogólnokształcące w Oszmianie; 4 III 1940 została deportowana z rodziną do Pawłodaru (Kazachstan), skąd wróciła do Polski w 1946. Należała do Zw. Patriotów Pol. w ZSRR. Maturę zdała w 1947 na Studium Wstępnym Uniw. M. Kopernika w Toruniu, nast. w 1947-52 studiowała na Wydz. Sztuk Pięknych tamże. W 1952 uzyskała stopień magistra konserwatorstwa i zabytkoznawstwa. W 1951-54, po ukończeniu kursu bibliotekarskiego zorganizowanego przez B-kę UMK, prowadziła b-kę wydziałową. W 1954 pracowała w Muz. Kultury i Sztuki Ludowej w Warszawie na stanowisku kierownika pracowni konserwatorskiej. W 1958-62 była zatrudniona w Gł. B-ce Lekarskiej na stanowisku st. bibliotekarza. Prowadziła również b-kę w Studium Doskonalenia Lekarzy Akad. Medycznej. W 1962 rozpoczęła pracę w Muz. Wojska Pol. na stanowisku adiunkta, początkowo w Dziale Ikonograficzno-Bibliogr., nast. w Dziale Katalogów i Inwentaryzacji. Od maja 1965 była kierownikiem Red. Reprodukcyj Dzieł Sztuki w Biurze Wydaw.-Propagandowym RUCH-u. W paźd. 1967 rozpoczęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy. Początkowo w Dziale Fachowo-Organizacyjnym, gdzie gł. nadzorowała sprawozdawczość placówek terenowych, nast. na stanowisku instruktora w Dziale Instrukcyjno-Metod. zajmowała się koordynacją akcji kult.-oświatowych oraz organizacją i instruktażem w zakresie propagandy książki i b-tek. W 1973 została przeniesiona do Działu Starych Druków i Rękopisów, gdzie opracowywała księgozbiór i przygotowywała go do konserwacji. 30 IX 1975 przed Komisją Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy Dypl. przy Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższ. i Techniki, zdała egzamin na stanowisko bibliotekarza dyplomowanego. W 1981, jako kustosz dypl., objęła kierownictwo Działu Starych Druków i Rękopisów. Od I I 1983 – st. kustosz dyplomowany. Brała udział, pod kier. dr →J. Rudnickiej, w pracy nad trzecim tomem *Katalogu starych druków Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy: polonica XVII wieku* (W. 1976). Była współaut. katalogu *Archiwum Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy: akta nr 1-245* (W. 1977). Samodzielnie opracowała drugi tom *Katalogu rękopisów Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy: sygnatury 201-404: archiwum rodzinne i redakcyjne Adama Wiślickiego („Przegląd Tygodniowy” w Warszawie)* (W. 1985) oraz kolejny tom katalogu *Archiwum [...] akta nr 246 -595* (W. 1993). Po odejściu na emeryturę w 1986 była nadal bardzo czynna

zawodowo. Zajęła się prowadzeniem Archiwum B-ki. Opublikowała liczne prace dot. ekslibrisów i medali medycznych w „Archiwum Historii Medycyny” (nast. „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”; 1959, 1960, 1972, 1981, 1988) i „Biuletynie GBL” (1961, 1988, 1990, 1996). Ogłosiła także artykuły: *Ludzie książki w powieści Marii Dąbrowskiej* („Bibliotekarz” 1988 nr 9), *Towarzystwo Biblioteki Publicznej w Warszawie* (Tamże 1991 nr 7/8), *Zbiór ekslibrisów w Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy* (Tamże 1995 nr 1) i *Archiwum Biblioteki Publicznej* (Tamże 1995 nr 3). W 1969-75 współpracowała z czasopismem „Kultura i Życie” opracowując noty bibliogr. zalecające książki społ.-polityczne i popularnonaukowe.

W. Guzek: K.S-G. [W:] Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 393-396 (z fot.). // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne sygn. 79/65.

Wioletta Guzek

SOŁTYSIK KAZIMIERZ (17 II 1918 Sanok – 29 VI 1992 Wrocław) ekonomista, bibliotekarz. Po przerwaniu nauki szkolnej (1938) rozpoczął pracę w fabryce gumy w Sanoku. W czasie II wojny świat. brał udział w Powstaniu Warsz., 30 IX 1944 został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po powrocie z niewoli niem. w grudniu 1946 uzyskał świadectwo maturalne, a w 1953 tytuł magistra na Wydz. Finansów w Wyższej Szkole Ekon. (obecnie Akad. Ekon. im. O. Langego) we Wrocławiu. W 1948 (10 VI) został zatrudniony w tworzącej się b-ce WSE. Od początku wyodrębnienia Oddz. Opracowania (1954) do końca swojej pracy zaw. pełnił funkcję kierownika. S. interesował się problemami klasyfikacji zbiorów, stworzył rozbudowany system katalogów i indeksów oraz interesował się budownictwem i wyposażeniem b-tek, co wykorzystał w nadzorowaniu uruchomienia b-ki w ówczesnej Filii Akad. Ekon. w Jeleniej Górze. Tytuł bibliotekarza dypl. nadano mu po uzyskaniu kwalifikacji bibliotekarskich (1951), praktykę międzybibliot. II stopnia odbył na Uniw. Jagiell. (1955). Opublikował artykuły: *Sytuacja lokalowa bibliotek ekonomicznych* („Roczniki Biblioteczne” 1960 R. 6 z. 1-2 s. 191-217), *W sprawie nauczania ogólnych zasad bibliotekarskich w wyższych szkołach ekonomicznych*. („Życie Szkoły Wyższej” 1954 nr 6 s. 60-63). W 1960-64 i 1972-78 wykładał

bibliotekarstwo w Studium Bibliotekarskim we Wrocławiu, był promotorem prac z zakresu oprac. i udostępniania zbiorów, prawa bibliot. i czytelnictwa. W 1948-74 był członkiem Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Został odznaczony m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1971), Krzyżem Walecznych (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983) oraz Złotą Odznaką ZNP (1972) i Odznaką „Zasłużony dla Akademii Ekonomicznej” (1977). Za działalność dydak. i wychowawczą otrzymał w 1974 indywidualną nagrodę III stopnia Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

E. Parzonka, E. Pieńkowska: Pierwsi bibliotekarze dyplomowani. [W:] Ewolucja procesów bibliotecznych na tle dziejów Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Wr. 2007 s. 19-30.

Elżbieta Pieńkowska

STANISZEWSKI ZDZIŚLAW (17 XI 1925 Rzesza k. Wilna – 19 VIII 2002 Wrocław) historyk literatury polskiej, bibliotekoznawca, bibliotekarz. Szkołę powsz. ukończył w Wilnie. W 1938 rozpoczął naukę w V Państ. Gimn. Męskim im. J. Słowackiego, którą w okresie okupacji niem. kontynuował na tajnych kompletach i dokształcał się prywatnie, pracując jednocześnie jako robotnik. Od lipca 1944 był żołnierzem grupy wileńskiej AK. W 1945 został skierowany do szkoły kierowców samochodowych w Bydgoszczy (przekształcona w Oficerską Szkołę Samochodową i pod koniec 1946 przeniesiona do Koszalina). Zdemobilizowany w lutym 1947, przyjechał do Wrocławia i latem tr. zapisał się na Rok Wstępny przy Uniw. Wrocławskim i B-ce Uniw., jesienią tr. przeniósł się na analogiczne studium do Warszawy, które ukończył w czerwcu 1948. Rozpoczął studia socjologiczne na Uniw. Wrocławskim (1948), które w przerwał 1950 z powodu likwidacji tego kierunku. W 1948-52 równolegle studiował filologię pol., 30 X 1952 uzyskał magisterium na podstawie pracy *Michał Gröll, drukarz i księgarz warszawski epoki Oświecenia. Szkic monograficzny* napisanej pod kier. **T. Mikulskiego. W czasie studiów związał się zaw. z B-ką Zakł. Nar. im. Ossolińskich, początkowo jako praktykant, po ukończeniu studiów – bibliotekarz, a od 1954 po przejęciu Ossolineum przez PAN jako pomocniczy pracownik nauki służby bibliotecznej. Od grudnia 1956 był st. asystentem w Zespole

hist.-literackim Inst. Badań Literackich PAN we Wrocławiu. Od 1 X 1959 do 30 IX 1965 pracował w Katedrze Bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego jako st. asystent, prowadził zajęcia z czytelnictwa. W badaniach nauk. koncentrował się wokół epoki Oświecenia, prowadząc rozległe studia nad walorami informacyjnymi czasopism i inwentarzy bibliot., opublikował artykuły: *Pierwsze polskie czasopismo ogłoszeniowe* („Roczniki Biblioteczne” 1957 s. 79-166) i *Inwentarze biblioteczne wieku XVII i XVIII w rękopisach Ossolineum* („Ze Skarbcza Kultury” 1955 z. 1 s. 192-214). W pracy nauk. szczególnie zainspirowała S. osoba wybitnego drukarza i księgarza pol. *M. Grölla, któremu poświęcił obszernie studium biograficzne opublikowane w *Słowniku pracowników książki polskiej* (z. próbny, Łódź 1958) oraz w *Słowniku pracowników książki polskiej* (W.-Łódź 1972) i w *Polskim słowniku biograficznym* (Wr. 1961 t. 9). Z zainteresowań drukarstwem narodziły się u S. nowatorskie studia nad zdobnictwem i typografią druku pol. okresu Oświecenia, wyniki których zawarł w artykule *Estetyka polskiego druku książkowego XVIII w. Zarys problematyki* („Ze Skarbcza Kultury” 1960 z. 1 s. 120-164). Wspólnie z →J. Szczepańcem pracą *Ogłoszenia prasowe jako źródło wiedzy o książce w Polsce w XVIII w.* (1959) zapoczątkował pionierskie badania nad ogłoszeniami prasowymi z XVIII w. W późniejszych badaniach podejmował problematykę kultury polit. w Rzeczypospolitej szlacheckiej publikując artykuł *Wyprawa senatora na Sejm* („Czasopismo Prawno-Historyczne” 2000 t. 52 z. 1-2) i wspólnie ze Stefanią Ochmann-Staniszewską obszerną rozprawę *Sejm Rzeczypospolitej za panowania Jana Kazimierza Wazy. Prawo – doktryna – praktyka* (Wr. 2000 t. 1-2).

A. Jabłońska: Bibliografia prac Z.S. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.ibi.uni.wroc.pl/bibl/b21.htm> [dostęp z dn.10.09.2008]. // Arch. Uniw. Wrocł.: Akta personalne.

Bożena Koredczuk

STANKIEWICZOWA JANINA z d. Bojerska (11 V 1884 Ciecchocinek – 12 V 1968 Warszawa) nauczycielka, bibliotekarka, bibliograf. W 1901 ukończyła Inst. Maryjski w Warszawie (ul. Wiejska) oraz roczny kurs pedag. jęz. obcych tamże (1902, znała biegle jęz. ros., franc. i niem.). W 1904-09 pracowała w szkole powsz. nr 9 w Warszawie, pełniła dyżury w b-kach Pol. Macierzy Szkolnej, uzupełniała

edukację w trybie samokształcenia. Po przeprowadzce do Łodzi uczyła w prywatnym gimn. J. Pryssewiczówny (1909-11), działała w organizacjach niepodległościowych i społ., pełniła dyżury w b-kach Tow. Oświatowego „Wiedza”. W 1934 ukończyła kurs bibliotekarski zorganizowany przez koło Zw. Bibliotekarzy Pol. i po odbyciu praktyki w B-ce Publ. w Łodzi została tam zatrudniona. W 1938 przeniosła się do Warszawy i objęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy przy ul. Koszykowej. Podczas okupacji niem. pracowała nieprzerwanie w B-ce Publ. czynnej do 1942. Czasowo została oddelegowana do zorganizowania Deutsche Bücherei, niem. oddziału B-ki i mogła mieć pewien wpływ na dobór księgozbioru dla tej placówki. Po powrocie do pracy w pol. części B-ki S. pełniła dyżury w Czytelni i zajmowała się oprac. katalogu alfabetycznego. Po zamknięciu B-ki w 1942 pracowała nadal nad katalogiem i porządkowaniem zbiorów. W 1945 S. znalazła się w Łowiczu, gdzie pracowała w Radzie Gł. Opiekuńczej, a nast. w Miejs. B-ce Publ. w Łodzi. W styczniu 1946 powróciła do B-ki Publ. m.st. Warszawy, pełniąc dyżury w Informatorium zajęła się przede wszystkim porządkowaniem ocalałego księgozbioru bibliograficznego. W utworzonym w 1953 samodzielnym Dziale Informacyjno-Bibliogr. zajmowała się pracami bibliogr., została kierownikiem Oddz. Informacyjnego (1955). W 1956 otrzymała stopień kustosa, w 1958 przeszła na emeryturę. Brała udział w pracach przy przygotowaniu *Bibliografii Warszawy* (W. 1958), zbierała materiały do historii Ciechocinka. Została odznaczona Medalem X-lecia Polski Ludowej i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1958).

E. Skierkowska: *Warszawska Biblioteka Publiczna na tle wydarzeń ostatniej wojny*. [W:] *Walka o dobra kultury*. T. I. W. 1970 s. 406-408; A. Zaborska: J.S. [W:] *Zyją w naszej pamięci*. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 201-207; *Dzieje Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy w ilustracjach*. W. 1961 (fot. s. 77, 83) // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: *Akta personalne (z fot.)*. // Inf. wnuczki A. Rychłowskiej-Kozłowskiej.

Anna Zaborska

STAROWICZ ZBIGNIEW KAZIMIERZ zob. LEW-STAROWICZ *Zbigniew Kazimierz*

STARZEWSKA ANIELA z d. Noskowska (8 I 1881 Warszawa – 7 II 1977 Kraków) właścicielka wypożyczalni książek. Po

ukończeniu prywatnej pensji Marii Bielskiej we Lwowie, odbyła kurs bibliotekarski, a nast. praktykę w wypożyczalni książek *B. Połonieckiego we Lwowie, prowadzonej przez dr Matyldę Goldfluss-Gościeńską. W 1906 przybyła do Krakowa i w końcu tr. rozpoczęła prace organizacyjne w celu założenia wypożyczalni książek. Za pieniądze uzyskane ze sprzedaży rodzinnego majątku Uroż k. Sambora nabyła księgozbiór do przyszej wypożyczalni, która pod nazwą Czytelnia Naukowa i Beletrystyczna została otwarta 20 V 1908 przy ul. św. Jana 4. Koncesja opiewała na nazwisko Konrada Rakowskiego, literata i dziennikarza (powody tego oraz warunki umowy między współnikami nie są znane). Księgozbiór czytelni, złożony z książek w jęz. pol., niem., franc., ang. i wł., wynosił początkowo 4 tys. tomów i systematycznie rósł do ok. 30 tys. tomów w 1939. Rosła również liczba abonentów – w 1939 wyniosła ponad 2 tys. osób. Od początku prowadzono dwie formy abonamentu: tańszy obejmował wyłącznie literaturę beletrystyczną, droższy – beletrystyczną i naukową. Opłata uzależniona była także od liczby wypożyczanych książek i w roku otwarcia czytelni wynosiła od 1 do 4 koron. Abonentom spoza Krakowa, przebywającym na wakacjach, czy w uzdrowiskach, oferowano wysyłkę książek w specjalnie do tego celu skonstruowanych skrzynkach (formy tej zaniechano ok. 1930). Czytelnicy mogli też kupić drukowany *Katalog Czytelni Naukowej w Krakowie* (Kr. 1908, 1911, 1921), *Czytelnia Naukowa i beletrystyczna w Krakowie* (Kr. 1929), *Dodatek do katalogu Czytelni Naukowej w Krakowie* (Kr. 1910, 1913). Katalogi, poprzedzone regulaminem korzystania z wypożyczalni, zawierały spis księgozbioru w podziale na beletrystykę dla dorosłych i młodzieży (dodatkowo wyróżniano książki w jęz. niem., franc. i ang.) oraz literaturę nauk., ułożoną według dziedzin wiedzy. Systematycznie, w 1908-33 w dzienniku „Czas”, ukazywały się ogłoszenia reklamujące czytelnię. W styczniu 1912 Czytelnia została przeniesiona do lokalu przy ul. św. Jana 6, a w 1914 – do pomieszczeń przy ul. św. Jana 8, gdzie pozostała już do końca swojego istnienia. Gdy w 1916 zmarł K. Rakowski, S. rozpoczęła starania o uzyskanie koncesji na własne nazwisko, zakończone sukcesem dopiero w maju 1918. Po 1931 w prowadzeniu Czytelni pomagała S. Anna Starzewska (1883-1966), siostra męża, a po 1930, po przejściu na emeryturę, także mąż Jan (1867-1955), urzędnik skarbowy. Ponadto S. zatrudniała stałych pracowników (w chwili likwi-

dacji wypożyczalni pracowało w niej 9 osób). W 1937 otrzymała od Pol. Akad. Literatury na wniosek T. Boya-Żeleńskiego Srebrny Wawrzyn Akademicki. Dzięki dużemu zasobowi książek w jęz. niem. (ok. 2500 tomów), Wypożyczalnia działała także w czasie II wojny świat.; książki, które mogły budzić zastrzeżenie okupanta, ukryto poza Krakowem. W tym czasie z wypożyczalni korzystali nie tylko jawni abonenci (ok. 1000 osób); udostępniała też książki na potrzeby tajnego nauczania. Po zakończeniu II wojny świat. wypożyczalnia rozpoczęła normalną działalność, ze zmniejszonym jednak księgozbiorem, bo w czasie wojny zniszczeniu uległo ok. 11 tys. tomów. Księgozbiór udało się uzupełnić do stanu sprzed wojny do końca 1949. W tym czasie nie publikowano już drukowanych katalogów, a wykaz nowości był dostępny jedynie w postaci maszynopisu. W 1956 Prezydium Miej. Rady Nar. podjęło decyzję o likwidacji wypożyczalni. W jej obronie wystąpili wówczas czytelnicy, w tym wybitni przedstawiciele krakowskiego świata nauki i literatury. Satyryczny felieton, ośmieszający decyzję rady zamieścić „Dziennik Polski”. Protesty sprawiły, że wypożyczalnia S. nie podzieliła losu innych krakowskich wypożyczalni prywatnych i działała aż do 1974. Wówczas to S. rozpoczęła starania o przekazanie czytelnicy, liczącej ok. 43 tys. wol. i 1400 czytelników, w inne ręce. W listop. tr. zwróciła się do Prezydenta Krakowa z ofertą odpłatnego przejęcia księgozbioru. Ostateczna likwidacja czytelnicy nastąpiła dopiero w 1976. S. zdecydowała się nieodpłatnie przekazać miastu 40950 wol., a pozostałe 2287 tomów kupiła Miej. B-ka Publ. za kwotę 200 tys. zł. Kwota ta miała być przeznaczona na pokrycie zobowiązań S. wobec pracowników czytelnicy i czytelników. Uroczystość przekazania daru odbyła się 22 IX 1976, a S. otrzymała wówczas Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Złotą Odznakę „Za pracę społeczną dla miasta Krakowa”. Dyrekcja MBP została zobowiązana przez Wydz. Kult. i Sztuki MRN do przekształcenia Czytelnicy w jedną ze swoich filii. Prace organizacyjne zakończyły się już po śmierci S. 28 IX 1977 uruchomiono filię, a 10 III 1978 nadano jej nazwę Filia Starej Książki im. A.S.

PSB (A. Gruca); Dz. Pol. 1977 nr 33 (nekr.); M.J. Ziomek: Czytelnictwo powieści. Najulubieńsi pisarze i najpoczytniejsze książki. – Prz. Współczesny 1931 nr 114 s. 68-89; Tenże: Czytelnictwo powieści w Polsce w świetle cyfr. Kr. 1933; B. Brzeziński: W stylu krakowskim. – Dz. Pol. 1956 nr 163 s. 6; A.

Starzewska: Moje drobne wspomnienia. [W:] Miałem kiedyś przyjaciół. Wspomnienia o Kazimierzu Tetmajerze. Kr. 1972 s. 199-202; E. Zagórska: Książka wyszła zza krat. – Dz. Pol. 1957 nr 104 s. 4-5; A. Rowiński: Z miłości. – Kultura 1975 nr 35 s. 7; Cenny dar A.S. – Dz. Pol. 1976 nr 217 s. 10 (z fot.); Służyła książką pokoleniom krakowian. – Echo Krakowa 1976 nr 215 s. 5; K. Zbijewska: Legenda i rzeczywistość. – Dz. Pol. 1976 nr 127 s. 4, 6 (z fot.); Filia starej książki. – Przekrój 1978 nr 1722 s. 12; Z. Gołęb: Wspomnienie z pracy w czytelnicy A.S. – Biul. Inf.-Instrukcyjny. Miej. Bibl. Publ. w Krakowie 1978 nr 114 s. 48-49; S. Kaszyński: Filia Starej Książki im. A.S. – Tamże 1978 nr 113 s. 53-62; Kronika. – Życie Lit. 1978 nr 12 s. 15 // B-ka Jagiell. Rpsy: Korespondencja A.S. z K. Czechowskim; Uniw. Jagiell., Instytut Inf. Nauk. i Bibliotekozn.: J. Kubiak: Czytelnicy Naukowa i Beletrystyczna A.S. w Krakowie w latach 1908-1976, praca mag., masz.; Woj. B-ka Publ. w Krakowie: Materiały przekazania czytelnicy A.S.; Materiały rodu Starzewskich w posiadaniu K. Krajewskiej // Inf. Z. Gołęba.

Anna Gruca

STASIAK PIOTR (8 V 1901 Żytniów – 29 VI 1982 Katowice) nauczyciel, działacz społeczno-oświatowy, bibliotekarz. W 1922 ukończył Seminarium Nauczycielskie w Częstochowie i Państ. Wyższy Kurs Nauczycielski w Warszawie (1927-28). Podjął pracę nauczyciela w Orzegowie (1922-25) i w Hajdukach Wielkich (obecnie dzielnica Chorzowa, 1925-39). W 1930-32 podjął naukę w Studium Bibliotekarskim przy Wolnej Wszechnicy Pol. w Warszawie. Nabył wiedzę bibliotekarską wykorzystywał jako Instruktor Czytelnictwa i Oświaty Dorosłych w Chorzowie i Katowicach (1932-34) oraz jako uczestnik akcji zakładania b-tek pol. na Opolszczyźnie (1933-39). W 1934 S. objął funkcję kierownika B-ki Instytutu Pedagog. w Katowicach. Szczególną uwagę poświęcał promocji zbiorów bibliot., wydając drukiem *Katalog Biblioteki Instytutu Pedagogicznego* (Kat. 1934), a informacje o późniejszych nabytkach b-ki podając do druku w dodatku do „Chowanny” pt. *Sprawy Szkolne na Śląsku* (1937-39). Popularyzacji literatury pedagog. służyły także redagowane przez niego na łamach „Chowanny” rubryki *Zapiski bibliograficzne* o charakterze bibliogr. treściowej (1934-39) oraz *Wiadomości bibliograficzne* o charakterze bibliogr. adnotowanej (1937-39). Zasługą S. było wprowadzenie w 1934 otwartej polityki udostępniania zbiorów wszystkim studium i zawodowo związanym ze szkolnictwem, nato-

miast od 1937 – comiesięcznych konferencji bibliograficznych. Lata II wojny świat., po okresie przymusowego bezrobocia (1939-41), spędził w Bielsku, gdzie znalazł pracę jako robotnik, a nast. pomocnik kancelaryjny (1941-45). Od marca do paźdz. 1945 podjął pracę jako bibliotekarz i archiwista m. Bielska, nast. został zatrudniony jako nauczyciel w Katowicach (I I 1946 – 31 VIII 1949). Jednocześnie pełnił obowiązki kierownika b-ki w zorganizowanej na nowo B-ce Instytutu Pedag. (1945-50). Po likwidacji Instytutu w 1950 i powołaniu Wyższej Szkoły Pedagog., na bazie dotychczasowych zbiorów wyodrębniono B-kę WSP oraz tzw. Centr. B-kę Pedagog. w Katowicach, przekształconą w Pedagog. B-kę Wojewódzką. S. kierował obiema placówkami do 1967, aktywnie uczestniczył w pracach Senatu WSP oraz senackiej Komisji Bibliotecznej. Prowadził działalność dydaktyczną w WSP i w Woj. Punkcie Konsultacyjnym Państw. Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy. Był wykładowcą i członkiem komisji egzaminacyjnej kursów bibliotekarskich dla nauczycieli – opiekunów b-tek szkolnych, w 1952 pełnił funkcję kierownika Centr. Kursu Bibliotekarskiego w Jarocinie. W 1959-61 podjął studia wyższe na Wydz. Filolog.-Historycznym WSP w Katowicach, magisterium uzyskał przedstawiając pracę *Dotychczasowa organizacja sieci bibliotek pedagogicznych w województwie katowickim i potrzeba jej przebudowy* (1963). Po połączeniu WSP i Filii Uniw. Jagiell. w Katowicach pełnił funkcję dyrektora B-ki Uniw. Śląskiego (1968-71), w 1969 został powołany na stanowisko st. kustosa dypl. w B-ce Głównej Uniw. Śląskiego w Katowicach. S. prowadził ożywioną działalność społeczną. Pracując z młodzieżą szkolną wydawał w 1927 dwutyg. il. „Orlęta”, red. przez Ignacego Chrzanowskiego i Mieczysława Gładysza, oraz „Orlątko”, pismo dla dzieci pod kier. Anny Lewickiej. W okresie międzywojennym działał w licznych tow. kult.-oświatowych Śląska, m.in. Czytelniach Ludowych, Naszej Czytelni; był współzałożycielem Śląskiego Tow. Miłośników Książki i Grafiki (1937), gdzie pełnił funkcję skarbnika (1937-38), a nast. sekretarza (1938-39). Działał aktywnie w śląskim kole Zw. Bibliotekarzy Pol. od momentu jego powołania (17 III 1937). Wygłaszał referaty i prelekcje, podejmował się działań nauk., m.in. z Pawłem Rybickim, *A.J. Koraszewskim, →L. Brożkiem przygotował z polecenia Komisji Statystyki Produkcji Wydaw. przy Radzie ZBP *Wykaz literatury bieżącej o Śląsku* (1938), z Janem Skorupą oprac. memoriał *O bibliote-*

kach przemysłowych (1947) dla Min. Oświaty. Artykuły poświęcone gł. problematyce organizacji b-tek na Śląsku ogłaszał m.in. w „Zaraniu Śląskim”, „Ruchu Pedagogicznym”, „Zeszytach Naukowych WSP w Katowicach”. Należał do grupy reaktywującej na Śląsku powojenną działalność Zw. Bibliotekarzy Pol. (30 XI 1945), był skarbnikiem Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol., a nast. Stow. Bibliotekarzy Pol. (1951-80), wiceprzew. Zarządu Gł. SBP (1957-66).

W. Kochmańska: P.S. – działacz i bibliotekarz. [W:] Biul. B-ki Uniw. Śląskiego za r. 1972. Kat. 1973 s. 7-11; P. Stasiak: Śląskie Towarzystwo Miłośników Książki i Grafiki. [W:] Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 2. Cz. 1. Wr. 1990 s. 472-473; D. Kot: Bibliotekarski Ruch Stowarzyszeniowy w okręgu katowickim 1937-1987. Kat. 1992 s. 51; Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich: 1917-2000. Red. A. Kempa. W. 2001 s. 281 // Arch. Uniw. Śląskiego Katowice: Akta personalne, sygn. 234/S; Arch. Zarządu Okręgu Stow. Bibliotekarzy Pol. przy B-ce Śląskiej Katowice; M. Kycler: Funkcje edukacyjne Biblioteki Instytutu Pedagogicznego w Katowicach (1928-1939), masz.; Uniw. Śląski, Instytut Bibliotekozn. i Inf. Nauk.: J. Gawłita: P.S. – nauczyciel, bibliotekarz i działacz oświatowy (1901-1982), praca mag., masz.

Maria Kycler

STEFANICKA KRYSZYNA ANTONINA z d. Jaworska (17 I 1925 Dąbrowa Górnicza – 14 I 1992 Wrocław) nauczycielka, bibliotekarka. Okres okupacji niem. spędziła w Zagłębiu; po wyzwoleniu w trybie przyspieszonym ukończyła Gimn. Ogólnokształcące w Sosnowcu, a nast. 2-letnie Liceum Pedagog. w Chorzowie, gdzie uzyskała świadectwo dojrzałości (1947). Studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Wrocławskiego rozpoczęła w r. akad. 1947/48, równocześnie prowadziła kurs nauczania początkowego w ramach Akcji Zwalczenia Analfabetyzmu (1949-50), uczyła w Szkole Podst. dla Dorosłych (1950). W 1952 uzyskała stopień magistra filoz. w zakresie filologii polskiej. W 1951 (I II) rozpoczęła pracę w B-ce Zakł. Nar. im. Ossolińskich (ZNiO) we Wrocławiu na stanowisku asystenta bibliot. ryczałtowego w Dziale Opracowania, gdzie zajmowała się katalogowaniem druków XIX i XX w. oraz inwentaryzowaniem zbiorów. Od stycznia 1953 do końca 1966 pracowała w Oddz. Rękopisów, zajmując się ich oprac. oraz rozpisywaniem miscellaneów literackich. Z inicjatywy S. rozpoczęto akcję mikrofilmowania zasobów rękopiśmiennych B-ki. W 1964 zdała egzamin na bibliotekarza dypl.,

awansowała na kustosa dypl. (1968) i st. kustosa dypl. (1973). Od 11 II 1967 do 30 IX 1986 kierowała Działem Udostępniania. Wprowadziła wówczas szereg zmian i usprawnień dot. wolnego dostępu do księgozbioru podręcznego, jego modernizacji i systematycznego powiększania. Po przejściu na emeryturę, do 31 X 1988, pracowała w zmniejszonym wymiarze godzin w Oddz. Numizmatyczno-Sfragistycznym i Oddz. Rękopisów (oprac. rękopisów akcesyjnych) B-ki ZNiO; nast. od 1 II 1989 do 14 I 1992 w Oddz. Starych Druków B-ki Uniw. we Wrocławiu zajmowała się melioracją oraz hasłowaniem katalogu fotograficznego. S. ma w dorobku oprac. i przygotowanie do druku z Amelią Dician *Materiałów do III tomu inwentarza rękopisów Biblioteki ZNiO* („Ze Skarbcza Kultury” 1954 z. 1); współprac. przy wyd. indeksu do *Inwentarza rękopisów Biblioteki ZNiO we Wrocławiu* (oprac. J. Turska, Wr. 1962 t. 1-2) i oprac. 4 t. rękopisów (pod red. A. Fastnachta, Wr. 1972). Publikowała materiały poświęcone działalności B-ki, opracowania m.in. *Działalność wystawiennicza na tle udostępniania zbiorów Biblioteki Ossolineum* („Ze Skarbcza Kultury” 1988 z. 46 s. 179-203), *Dwóch Józefów Dzierżkowskich w historii Biblioteki ZNiO* („Ze Skarbcza Kultury” 1967 z. 19 s. 62-106), sprawozdania („Rocznik ZNiO” 1972 t. 7, 1973 t. 8, 1974 t. 9), komunikaty i recenzje w prasie fachowej i lokalnej. Ważnym elementem pracy S. była działalność wystawiennicza, którą traktowała jako integralną część systemu udostępniania zbiorów. Była m.in. autorką lub współaut. takich wystaw, jak: *Twórczość Henryka Sienkiewicza w zbiorach ZNiO* (1966), *Ossolineum w służbie kultury 1817-1967* (1967), *Wrocław w wydawnictwach XXXV-lecia* (1970), *Skarby kultury narodowej* (1978), *Literatura polska w autografach. Od średniowiecza do neoromantyzmu* (1981). S. zasiadała w Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. przy Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Należała do Zw. Nauczycielstwa Pol. i Stow. Bibliotekarzy Polskich. Za pracę zwa. i społ. została odznaczona m.in.: Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Złotą Odznaką ZNiO (1971), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Złotą Odznaką ZNP (1976), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985).

L. Stankiewicz: K.S. (1925-1992). – *Czasopismo ZNiO* 1993 z. 2 s. 195-200 (z bibliogr.); S.J. Gruczyński: Ossolińskie wydawnictwa jubileuszowe. – *Rocz. Bibl.* 1967 R. 11 s. 526-527 // *Arch. B-ki ZNiO* Wrocław: Akta personalne; *Arch. Uniw. Wrocław.*: Akta personalne // *Inf. Autorki.*

Weronika Karlak

STOFFEL-OŻÓG EWA KONSTANCJA (23 IV 1924 Lwów- 4 VIII 1994 Wrocław) bibliotekarka. Żona →J. Ożoga. Ukończyła Państw. Gimn. Żeńskie oraz szkołę średnią w Tarnopolu. W 1944 zamieszkała w Krośnie, gdzie w lipcu 1945 zdała maturę. W 1945-49 studiowała na Wydz. Humanistycznym Uniw. Wrocławskiego, gdzie uzyskała tytuł magistra w zakresie filologii słowiańskiej, nast. ukończyła Roczne Studium Planowania Przerzuczonego przy Wydz. Nauk Przyrodniczych tamże (1950). Życie zaw. związała z B-ką Uniwersytecką we Wrocławiu, najpierw jako wolontariusz (1946), a od 16 X 1946 pełnoetatowy pracownik w Oddz. Gromadzenia Zbiorów. Pracowała w Oddz. Czasopism, gdzie współtworzyła organizacyjnie samodzielną komórkę Egzemplarzy Obowiązkowego, Oddz. Udostępniania Zbiorów (Wypożyczalnia Miejsca) oraz Oddz. Opracowania Druków Zwartych Nowych. W 1952 została skierowana do Oddz. Katalogów Rzeczowych, który stał się jej gł. polem aktywności zaw., będąc jego kierownikiem (1962-76) przeprowadziła reformę schematu katalogu rzeczowego. W 1962 złożyła egzamin na bibliotekarza dypl., w 1968 otrzymała tytuł kustosa dypl., w 1973 st. kustosa dyplomowanego. Po przejściu na emeryturę 1 X 1980 w zmniejszonym wymiarze godzin lub formie prac zleconych nadal pracowała w B-ce zajmując się oprac. zbiorów zabezpieczonych (1985-94). Opublikowała m.in. *Numizmatyka i medalierstwo: katalog dzieł ze zbiorów BU we Wrocławiu* (Wr. 1992), artykuły: *Nauka o książce w schemacie katalogu systematycznego BU we Wrocławiu* („Przegląd Biblioteczny” 1967 R. 35 z. 1 s. 19-25), *O jednolitej bibliotecznej klasyfikacji narodowej. Głos w dyskusji* („Bibliotekarz” 1970 R. 37 nr 1 s. 11-14). W 1972 odbyła podróż służbową do b-tek NRD, jej efektem był artykuł *System referentów fachowych oraz zagadnienie kwalifikowanych kadr w bibliotekach NRD* („Przegląd Biblioteczny” 1974 R. 42 z. 4 s. 449-453). Reprezentowała B-kę Uniw. na konferencji w Dreźnie, z referatem *Leihverkehr in Polen* (1972), oprac. hasła osobowe do *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wr.-W.-Kr. 1971). W 1951-53 redagowała „Biuletyn Informacyjny” B-ki Uniw., zawierający wykaz nabytków zagranicznych. S.-O. prowadziła szkolenia wewnątrzbibliot., zajęcia z przysposobienia czytelniczego dla studentów oraz praktyki wakacyjne dla studentów bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego. Była członkiem Komisji Bibliografii i Bibliotekozn. Wrocław. Tow. Nauk. i zespołu red. *Słownika pracowników książki pol-*

skiej, do którego przygotowała kilka biogramów (*Słownik – zeszyt próbny*, Łódź 1958; tamże, W-Łódź 1972). Działała w Stow. Bibliotekarzy Pol. i Zw. Nauczycielstwa Pol. (kierownik Sekcji Turystycznej na Uniw. Wrocławskim). Za pracę zaw. i społ. została odznaczona m.in.: Złotą Odznaką ZNP (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985).

E. Marczevska-Stańdowa: E.S.-O. sławistka, bibliotekarka (1924-1994). – *Rocz. Bibl.* 1995 R. 34 z. 1-2 s. 210-211; J. Ożóg: Kronika naukowa BU we Wrocławiu (1963-1967). – Tamże 1968 R. 12 z. 1-4 s. 568-576 // *Arch. Uniw. Wrocł.*: Akta personalne // *Inf. męża J. Ożoga*.

Weronika Karlak

STOLZMAN MAŁGORZATA EWA z d. Bujalska (6 VIII 1935 Kraków – 25 XI 1986 tamże) historyk książki, bibliotekarka. Po maturze w 1952 w XI Liceum Ogólnokształcącym im. J. Joteyko w Krakowie, odbyła studia polonist. w Wyższej Szkole Pedagog. w Krakowie (1956 magisterium). W 1972 (28 IV) napisała doktorat na seminarium prof. ***H. Więckowskiej w Uniw. Łódzkim. W 1985 (29 IV) otrzymała stopień dr. hab. nauk hum. w zakresie nauki o książce w Inst. Filologii Pol. Uniw. Jagiellońskiego. Na podstawie nakazu pracy była zatrudniona jako nauczycielka jęz. pol. i historii w Szkole Podst. nr 9 w Katowicach-Panewniki. Od 1957 (1 VII) pracowała w B-ce Jagiellońskiej na stanowisku asystenta technicznego, od 1958 (1 VII) jako bibliotekarz. W 1962 zdała egzamin na bibliotekarza dypl., w 1964-66 st. bibliotekarz, I I 1967 – 31 I 1968 – kustosz bibliot., I II 1968 – adiunkt służby bibliot., I I 1972 – kustosz dypl., I V 1973 – st. kustosz dyplomowany. W trakcie 17 lat wykonywania obowiązków bibliot. w B-ce Jagiell. pracowała w dziale gromadzenia i uzupełniania zbiorów bibliot. (do 1958), potem w dziale udostępniania zbiorów – wypożyczanie międzybibliot. i miejscowe (do 1963), od 1964 w związku z utworzeniem Oddz. Prac Nauk., Organizacyjnych i Dydak. przejęła tam opiekę nad praktykami studentów bibliotekozn. oraz szkoleniem z techniki korzystania z b-ki dla I roku studiów oraz od 1971 studentów Międzywydz. Studium Bibliotekozn. Uniw. Jagiell. zorganizowanego przez dyrektora B-ki prof. ***J. Baumgarta. W związku z tworzeniem Zakł. Bibliotekozn. i Informatyki w Inst. Filologii Pol. UJ przez prof. dr hab. →S.

Grzeszczuka została oddelegowana i włączona w 1974 w prace organizacyjne. Zajęcia dydak. rozpoczęła od I I 1975. W 1976-79, 1985-86 była kierownikiem studiów zaocznych, 1979-81 p.o. kierownika Zakł. Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. UJ (zatrudniona na pół etatu adiunkta w Inst. Filologii Pol.), od I IV 1986 docent etatowy Inst. Filologii Polskiej. W 1979-81 S. brała udział w pracach Zespołu Dydak.-Wychowawczego Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. przy Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Obok prac organizacyjnych i programowych, prowadziła zajęcia dydak.: *Wiedza o kulturze literackiej, Źródła informacyjne, Historia książki i jej funkcji społecznej XVIII-XIX w.*, od 1976 seminaria magisterskie. Od 1977 była opiekunem sekcji historycznej Koła Nauk. Bibliotekozn. i w 1978 zorganizowana została pod jej opieką sesja studentów w Tomaszowie Maz. nt. *Książka i Biblioteka – przeszłość i teraźniejszość*. Współorganizowała ogólnopol. konferencję pracowników bibliotekozn. i informatyki nauk. w Osieczanach (1979). Równoległe od r. akad. 1975/76 do 1978/79 prowadziła zajęcia na pół etatu w Zakł. Bibliotekozn. i Informatyki Nauk., Wydz. Filolog. Uniw. Śląskiego, a od 1979/80 do 1981/82 była zatrudniona na pół etatu w Zakł. Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. Inst. Historii Wyższej Szkoły Pedagog. w Kielcach. W UJ i WSP w Kielcach wypromowała 130 magistrów. Zainteresowania badawcze S. obejmowały historię książki (prasoznawstwo, edytorstwo gł. Wilna) oraz bibliotekozn. (opublikowała ponad 30 prac nauk., kilka tekstów pozostało w maszynopisie). Debiutowała w „Zeszytach Prasoznawczych” (1967 nr 3) recenzją książki M. Ingłota. Od 1968 rozpoczęła wieloletnią i owocną współpracę z *Polskim Słownikiem Biograficznym*. Publikacje koncentrujące się gł. wokół Wilna oraz doktoratu (*Działalność wydawnicza A.H. Kirkora*) i habilitacji (*Nigdy od ciebie miasto. Dzieje kultury wileńskiej lat międzypowstaniowych 1830-1863*), oparte były o rzetelną podstawę źródłową, materiały z b-tek i arch. litewskich (wyjazdy studyjne z UJ do Wilna 1973-74, 1978-79): *Z działalności wydawniczej A.H. Kirkora. Pismo zbiorowe „Na Dziś”* („Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1968 R. 7 z. I s. 73-102), *Czasopisma wileńskie A.H. Kirkora* (Kr. 1973, nagroda III stopnia Min. NiSzW), *Wydawnictwo drukarni obywatelskiej w Wilnie (1859-1867)* („Roczniki Biblioteczne” 1973 z. 1-2 s. 109-120), *Dzieje wydawnicze księgi pamiątkowej jubileusz*

J.I. Kraszewskiego z 1879 r. (tamże 1976 z. 1-2 s. 235-252), *Powstanie listopadowe na Wileńszczyźnie w świetle pamiętnika M. Pełki-Polińskiego* („Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1977 t. 27 s. 85-120), *W kręgu uniwersyteckiej tradycji. Życie kulturalne Wilna po 1831* („Zeszyty Naukowe UJ. Prace Historyczne” 1979 z. 64 s. 121-150), *Syrokomla i świat książek* („Roczniki Biblioteczne” 1980 z. 1 s. 131-184), *Księgozbiory wileńskie w okresie międzypowstaniowym 1831-1863* („Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1980 t. 30 s. 87-101), *„Paź królewski” dramat J. Słowackiego. Z dziejów recepcji teatralnej Mazepy* („Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1981 R. 26 s. 103-128), *Literackie portrety wileńskich księgarzy* („Księgarz” 1984 nr 1 s. 45-50), *Książkowe facecje wileńskich szubrawców* („Roczniki Biblioteczne” 1985 R. 29 z. 1-2 s. 417-438) i pośmiertnie wydana książka *Nigdy od ciebie miasto. Dzieje kultury wileńskiej lat międzypowstaniowych 1830-1863* (Olsztyn 1987). Była też współaut. objaśnień do trzech części *Wspomnień Z. Kirkora-Kiedroniowej* (Kr. 1986-89). Po śmierci ukazały się artykuły w pracach zbior.: *Dawnych Polaków portret własny – czyli „Pamiętki Soplicy” H. Rzewuskiego* (Rzeszów 1988) oraz *Czasopiśmiennictwo literackie na Litwie i Rusi w latach 1831-1863* (W: *Obraz literatury polskiej XIX i XX w.*, ser. 3, W. 1992). Ważniejsze prace teoretyczne: *Dzieło literackie jako źródło wiedzy o książce* (W: *Z historycznych i metodologicznych problemów badań bibliotekoznawczych i księgoznawczych*, Kr. 1985) oraz *Wileńskie czasopisma późnego Oświecenia jako źródło do badań czytelnictwa* (Centralny Program Badań Podstawowych 08.05: „Czytelnictwo inteligencji okresu Oświecenia”, kier. →K. Bednarska-Ruszałowa). Była kier. tematu badawczego CPBP „Kultura wileńska 1800-1830”. Publikacje bibliotecznoznawcze były z UJ: *Udział biblioteki głównej w przygotowaniu zawodowym studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej* („Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1978 t. 28), *Rola biblioteki głównej w procesie kształcenia studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej* („Prace Naukowe Uniw. Śląskiego” 1979 nr 293), wspólnie z M. Kocójową: *Studia bibliotekoznawcze w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1974/1975 – 1977/1978* („Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1980 t. 30 s. 137-177); pośmiertnie: *Historia i teoria kultury i literatury w programie studiów bibliotekoznawstwa* (w poświęconym pamięci S. „Biuletynie Biblioteki

Jagiellońskiej” 1988 nr 1-2 s. 15-22). Była członkiem Stow. Bibliotekarzy Polskich. Została wyróżniona: odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego, Nagrodą Min. Kultury (1976), Złotym Krzyżem Zasługi (1976), Nagrodami Rektora UJ.

PSB (K. Bednarska-Ruszałowa); Dz. Pol. 1986 nr 277-278, 281, 285 (nekr.); K. Bednarska-Ruszałowa: M.S. (1935-1986). – Roczn. Bibl. 1987 z. 2 (z fot.); Taż, W. Pindłowa: Bibliografia prac M.S. – Biul. Bibl. Jagiell. 1988 R. 38 s. 11-13; W. Bieńkowski: Pamięci M.S. – Tamże s. 7-10 (z fot.); M. Kocójowa: Ci co od nas odeszli. [W:] Biblioteka i informacja w komunikowaniu. Kr. 2000 s. 281; Z. S. Hischin: M.B.-S. – Gaz. Wyb. (dod. Kraków) 2004 nr 4 [z 5 września] // Uniw. Jagiell. Kraków: Akta personalne.

Maria Kocójowa

STRAUSS STANISŁAW (27 II 1923 Wilno – 21 II 2006 Wrocław) historyk sztuki, bibliotekarz, bibliograf. Po II wojnie świat. osiadł we Wrocławiu, gdzie na Uniw. im. B. Bieruta ukończył historię sztuki. W 1951-57 pracował w Muz. Śląskim (obecnie Muz. Nar.) we Wrocławiu, jako współorganizator i asystent B-ki, którą opisał wspólnie z Józefem Gębczakiem w *Informatorze* z 1953 (Katalog zawartości czasopism Biblioteki MŚ). W 1958-81 pracował w Dziale Ikonograficznym B-ki Zakł. Nar. im. Ossolińskich we Wrocławiu, gdzie w 1974 uzyskał tytuł kustosa dyplomowanego. Wydał antologię karykatury XIX w. w zbiorach B-ki ZNiO PAN, zainicjował powojenne badania nad osobą i działalnością artyst. wybitnego śląskiego grafika i architekta, wedytysty Śląska, Friedricha Gottloba Endlera, dając jego pierwszą monografię. S. był nauczycielem i wychowawcą młodszych kadr bibliotekarskich, gł. w zakresie zbiorów specjalnych. Po przejściu na emeryturę, od 1985 pracował w B-ce Uniw. we Wrocławiu w niepełnym wymiarze godzin, w 1996-2002 w Oddz. Zbiorów Graficznych, w 1988 uzyskał tytuł st. kustosa dyplomowanego. S. rozwinął badania nad F.G. Endlerem, stając się jego największym monografistą, co znalazło wyraz w kolejnych publikacjach. Jako wszechstronny badacz i znawca grafiki opracował monografię poloników w zbiorach B-ki Uniw. Wrocławskiego oraz powojenną bibliografię życia i działalności *J.F. Krethlowa (nieopublikowano). Najważniejszym osiągnięciem jego pracy w Oddz. Zbiorów Graf. było wdrożenie regularnego uniwersalnego, kompleksowo-

wego katalogu kartkowego grafiki i rysunku, kontynuowanego we współpracy z Ryszardem Lenem, stanowiącego załączek największej profesjonalnej bazy inf. wizualnej o Śląsku. W 2002 zakończył pracę zaw., poza którą działał aktywnie m.in. jako kombatant wojenny i kresowiak, a także krajoznawca i przewodnik. Był autorem publikacji: *Karykatura XIX wieku w zbiorach Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich PAN i Muzeum Śląskiego we Wrocławiu* (Wr. 1963), *Wrocław w grafice Fryderyka Bogumiła Endlera* („Ze Skarbca Kultury” 1975 z. 26 s. 169-233), *Życie i działalność sztycharza Fryderyka Bogumiła Endlera we Wrocławiu na przełomie XVIII i XIX w.* („Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 1974 ser. A), *Fryderyk Bogumił Endler zapomniany sztycharz wrocławski* („Kalendarz Wrocławski” 1974 s. 297-321), *Fryderyk Boguchwał Endler i jego nieznanne widoki Śląska w zbiorach graficznych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu – dalsze przyczynki do biografii artysty* („Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1678. Bibliothecalia Wratislaviensia II” 1995 s. 33-56), *Żalobny akrostych Tobiaszowi Bycewiczowi* (W: *Sensacje z dawnych lat*, Wr. 1974 s. 295-296; 4 wyd. rozsz. i uzup. 1986 s. 336-337), *Polonica zagraniczne w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu* (Wr. 1998 s. 167-171).

J. Gębczak: Muzeum Śląskie w latach 1945-1956. – *Rocz. Sztuki Śląskiej* 1959 nr 1 s. 214, 232; K.-H. Ziolkó: Friedrich Gottlob Endler. Ein schlesischer Kupferstecher der Goethezeit. München 1994 s. 12, 22; Tenże: Abbildungen Schlesischer und Glatzischer Gegenden. – *Schlesien* 1985 Jg. 30 s. 129-138.

Ryszard Len

STRYJEŃSKA ZOFIA z d. Lubańska (13 V 1891 Kraków – 28 II 1976 Genewa, Szwajcaria) malarka, graficzka, scenograf, ilustratorka. Naukę malarstwa rozpoczęła pod kier. L. Stroynowskiego i kontynuowała w 1909-11 w prywatnej Szkole Sztuk Pięknych dla Kobiet Marii Niedzielskiej w Krakowie, którą ukończyła z wyróżnieniem; była współprac. pism ilustrowanych „Rola” i „Głos Ludu”. W tr., w przebraniu chłopca jako Tadeusz Grzymała, podjęła studia w monachijskiej Akad. Sztuk Pięknych (nie mogły tam wówczas studiować kobiety); rozpoznana przez kolegów w 1912 wróciła do Krakowa. W 1921-27 mieszkała w Zakopanem, nast. przeprowadziła się do Warszawy; była członkiem stow. artystów

„Rytm”. Okupację niem. spędziła w Krakowie, w 1945 wyjechała do Szwajcarii. Zajmowała się malarstwem sztalugowym, projektowała gobeliny i kilimy, m.in. dla cesarza Japonii Hiro-hito. Brała udział w dekoracji wnętrz statków „Batory” i „Piłsudski”, cukierni E. Wedla w Warszawie; była współaut. polichromii kilku kamienic na warsz. Rynku Starego Miasta. Projektowała scenografię i kostiumy dla teatrów w Krakowie, Poznaniu i Warszawie. Publikowała artykuły o sztuce w „Wiadomościach Literackich”; pod pseud. Prof. Hilar wydała podręcznik *savoir vivre'u Światowiec współczesny*. Pozostawiła dziennik ogłoszony pt. *Chleb prawie że powszedni* (W. 1995). Prace S. były rozpowszechniane w formie tek, albumów i pocztówek przez oficynę *J. Mortkowicza, która wydała m.in. *Tańce polskie, Paschę. Pieśń o Zmartwychwstaniu Pańskim, Piastów i Obrzędy polskie*. Uprawiała działalność ilustratorską zdobiąc luksusowe wydaw. jak *Pastoralka złożona z 7 kolęd* (Kr. 1915), *Sielanki Szymonowica* (Kr. 1926), *Treny Kochanowskiego* (Lwów 1930) i *Muzyka Podhala S. Mierczyńskiego* (Lwów 1930). Wysoko cenione były ilustracje do książek: *Monachomachia czyli Wojna Mnichów* I. Krasickiego (Kr. 1922), *Jak baba diabła wyonacyła* K. Przerwy-Tetmajera (Kr. 1921), *Karmazynowy poemat* J. Lechonia (Toruń 1922) *Szesnaście sonetów miłosnych: do Kassandry, do Maryi, do Heleny* Ronsarda (Kr. 1922), *Rymy dziecięce* K. Iłakowiczówny (Kr. 1922). W 1927 została mianowana członkiem korespondentem Verein der Deutschen Buchkünstler. Indywidualne prezentacje twórczości S. odbyły się m.in. w warsz. Tow. Zachęty Sztuk Pięknych (1919, 1926), paryskiej Galerie Crillon (1921), londyńskim New Art Salon (1927), lwowskim Muzeum Przemysłu Artyst. (1932) i warsz. Inst. Propagandy Sztuki (1935). Za granicą eksponowała prace na Biennale w Wenecji (1920, 1930, 1932) oraz na wystawach organizowanych w 1927-39 przez Tow. Szerzenia Sztuki Pol. wśród Obcych. W 1925 na Międzynar. Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu zdobyła 4 Grand Prix za malarstwo ściennie, plakat, tkaninę i ilustrację książkową; w 1929 otrzymała wielki złoty medal za ilustracje książkowe na Powsz. Wystawie Kraj. w Poznaniu; w 1931 została uhonorowana srebrnym medalem na Międzynar. Wystawie Sztuki Religijnej w Padwie; w 1932 zdobyła złoty medal na XVIII Biennale w Wenecji. Odznaczona Legią Honorową (1925), za dorobek artyst. została wyróżniona przez Fundację A. Jurzykowskiego (1971).

D. Jarecka: *Twarze* – Z.S. – *Gaz. Wyb.* (dod. Wysokie Obcasy) z 24 XII 2008; J. Olczak-Ronikier: *W ogrodzie pamięci*. Kr. 2001 s. 210-211, 216; M. Samozwaniec: *Maria i Magdalena*. Kr. 1958 s. 164-166; K. Witkiewicz: *Graficzna twórczość Z.S.* – *Rzeczy Piękne* 1927 R. 6 nr 4 s. 49-50; F. Siedlecki: *Międzynarodowa wystawa sztuki książkowej w Lipsku w r. 1927.* – *Grafika Pol.* 1927 z. 3; M. Wallis: *Z.S. jako ilustratorka.* – *Sztuki Piękne* 1928 nr 5 s. 173-187; *Prz. Księg.* 1924 s. 145; 1925 s. 583; 1926 s. 53; 1927 s. 280, 281, 455, 501; 1928 s. 750; 1929 s. 468, 483; E. Skierkowska: *Współczesna ilustracja książki.* Wr. 1960 s. 40, 53, 55, 57 // I. Kossowska: *Z.S. [dok. elektron.].* – Tryb dostępu: http://www.culture.pl/pl/culture/artykuly/os_stryjenska_zofia [dostęp z dn. 28.11.2009]; P. Łopuszański: *Blask i nędza życia Z.S. [dok. elektron.].* – Tryb dostępu: <http://free.art.pl/podkowa-magazyn/nr44/stryjenska.htm> [dostęp z dn. 28.11.2009]; M. Zaliwska: *Księżniczka malarstwa [dok. elektron.].* – Tryb dostępu: http://www.polskieradio.pl/kultura/tags/artikul76689_ksiezniczka_malarstwa_html [dostęp 28.11.2009].

Magdalena Rzadkowska

SUŁKOWSKA LUCYNA (30 VI 1944 Łowicz – 5 IV 2008 Łódź) polonistka, bibliotekarka. Wnuczka ***L. Majewskiego, drukarza. W 1964 ukończyła XVIII Liceum Ogólnokształcące w Łodzi, nast. studiowała polonistykę na Uniw. Łódzkim, w 1967 uzyskała tytuł magistra. W 1967-73 pracowała w Miejs. Zarządzie Kin w Łodzi. Od 1973 rozpoczęła pracę w bibliotekarstwie powsz., w 1973-98 była zatrudniona w Dzielnicowej B-ce Publ. Łódź-Polesie, do 1993 jako dyrektor, nast. (po przejściu na rentę chorobową) była instruktorem (na części etatu). W 1997 S. zorganizowała i kierowała B-ką Społ. Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi. Pracując już w B-ce na Polesiu ukończyła w 1982 Podypl. Studium Bibliotekozn. na Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Była wykładowcą w Policealnym Studium Bibliotekarskim przy Miejs. B-ce Publ. w Łodzi. Od 1975 S. działała w Stow. Bibliotekarzy Pol.; w 1981-85 i 1989-93 była wiceprzew., w 1993-2001 przew., w 2002-05 – członkiem Komisji Rewizyjnej Okręgu Łódzkiego SBP, działała też w Sekcji B-tek Niepaństw. Szkół Wyższych Stowarzyszenia. Z jej inicjatywy zaczęto wydawać w Łodzi biuletyn inf. „Fiszka”, ustanowiono stałe obchody Dnia Bibliotekarza Łódzkiego, przyczyniła się do aktywizacji komisji wydawniczej oraz czytelnictwa chorych i niepełnosprawnych. Działała

społ. także w Tow. Przyjaciół Dzieci i była wieloletnim aktywnym członkiem Łódzkiego Tow. Przyjaciół Książki. Opublikowała ok. 40 tekstów dot. bibliotekarstwa w czasopismach zaw. i wydawanych przez Łódzki Okręg SBP, m.in. *Z prac członków SBP w Łodzi 1979-1994* (1994) i *Poczet członków Stowarzyszenia* (1997). Ogłosiła również swoją pracę magisterską pt. *Życie i dzieło Jędrzeja Śniadeckiego* (1989) oraz dwa tomiki poezji. Za pracę zaw. i społ. otrzymała m.in. Srebrny (1989) i Złoty (1999) Krzyż Zasługi, Honorową Odznakę m. Łodzi (1982), Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1986), Medal SBP „W dowód uznania” (1998).

J. Andrzejewski: *L.S. (1944-2008).* – *Bibliotekarz* 2008 nr 7/8 s. 38-39 (z fot.); *L.S. (30 VI 1944 – 5 IV 2008).* – *Fiszka* 2008 R. 19 s. 14-16 (z fot.).

Jerzy Andrzejewski

SZAWŁOWSKA MARIA (4 IX 1915 Załóżce, woj. tarnopolskie – 20 III 2001 Kraków) bibliotekarka. Po ukończeniu gimn. we Lwowie, studiowała historię na Wydz. Humanistycznym Uniw. Jana Kazimierza tamże (uzyskała absolutorium); tytuł magistra filozofii otrzymała na Uniw. Wrocławskim. W czasie II wojny świat. pracowała jako pielęgniarka we Lwowie (1940-41), nast. jako repatriantka przyjechała do Krakowa. W 1947 podjęła pracę sekretarki w Akad. Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w 1950 została zatrudniona w B-ce Gł. w Akademii na stanowisku asystenta bibliot., w 1956 została awansowana na st. bibliotekarza, w 1968 na kustosa dypl.; objęła funkcję kierownika Oddz. Informacyjno-Bibliogr. B-ki AGH, od 1966 kierowała Oddz. Zbiorów Specjalnych – do przejścia na emeryturę w 1977. Nadal jednak była zatrudniona w B-ce Inst. Maszyn Górniczych, Przeróbczych i Automatyki (do 1985), nast. wróciła do B-ki Gł., gdzie pracowała w Samodzielnej Sekcji Księgozbiorów, zajmując się inwentaryzowaniem zbiorów. Za wielki wkład w rozwój B-ki AGH została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi; otrzymała też Odznakę Zw. Nauczycielstwa Pol., którego członkiem była w 1948-80; od 1950 do końca życia należała do Stow. Bibliotekarzy Polskich. Napisała 5 biografów do *Słownika Pracowników Książki Polskiej* (W.-Łódź 1972).

Arch. Akad. Górniczo-Hutniczej Kraków: Akta personalne // Wspomnienia autorki.

Stefania Mayerhofer

SZCZEPANIEC JÓZEF MARIAN (11 III 1928 Trzcieniec, woj. lwowskie, obecnie Ukraina – 18 V 2003 Wrocław) bibliotekarz, bibliolog. Absolwent Szkoły Handl. (1942-44), Gimn. i Liceum im. Juliusza Słowackiego (1944-48) w Przemyślu, Uniw. Wrocławskiego (kierunek filologia pol., 1948-52), stypendysta Zakł. Nar. im. Ossolińskich we Wrocławiu (1950-52). W 1950 podjął pracę w B-ce Ossolineum, w którą związał się do 31 III 1990, zajmując kolejno stanowiska: bibliotekarza (1953-54), st. asystenta (1954-56), adiunkta (1956-60), kustosa (1960-62), kustosa dypl. (1962-67), st. kustosa dypl. (1968-81), docenta (1981-90). Pełnił funkcje kierownika Działu Starych Druków (1959-70), wicedyrektora ds. nauk. (1970-91). Od 1990 do przejścia na emeryturę 1 I 1999 był pracownikiem Inst. Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. we Wrocławiu, zatrudnionym jako docent (1990-91), prof. nadzw. (1991-97), prof. zw. (1997-98). W 1991-92 i 1996-98 kierował Zakł. Teorii i Historii Książki. Z Katedrą Bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego (od 1969 Inst.) S. był związany od 1960, prowadził zajęcia w ramach prac zleconych, w 1988-90 (31 III) pracował na pół etatu. Od 1 II 1986 do 31 I 1987 prowadził seminarium magisterskie i wykład monograficzny w Inst. Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. na Wydz. Historycznym Uniw. Warszawskiego. Ukierunkowanie zainteresowań nauk. zawdzięczał S. prof. **T. Mikulskiemu, promotorowi pracy magisterskiej pt. *Piotr Dufour, drukarz i księgarz warszawski za Stanisława Augusta* (1952). Zajął się problematyką szeroko pojętej kult. literackiej w Polsce w XVIII w., ze szczególnym uwzględnieniem roli książki i prasy. W 1962 obronił pracę doktorską pt. *Monopol prasowy Stefana Łuskiny w Koronie w latach 1773-1793*, przygotowaną pod kier. prof. ***K. Głombiowskiego. Na podstawie rozprawy pt. *Drukarnia i stosunki wydawnicze w Polsce okresu Oświecenia* otrzymał w 1978 stopień doktora hab. w zakresie literatury pol., zaś za ogólny dorobek w 1993 tytuł nauk. prof. nauk humanistycznych. Obszary dociekań badawczych S. były bardzo rozległe, oscyływały gł. wokół problemów książki, prasy, czytelnictwa i drukarstwa pol. oświecenia, ale zajmował się także stosunkami i instytucjami wydaw., edycjami wydawniczo utajnionymi, sprawami cenzury, reklamy, rozpowszechniania książki, dziejami egz. obowiązkowego. Był autorem wielu oryginalnych, pionierskich prac i rozpraw o charakterze monograficznym, opar-

tych na bogatym materiale źródłowym, nowatorskich zarówno pod względem tematycznym, jak i metodologicznym, m.in.: *Obowiązkowy egzemplarz biblioteczny w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku* (1957), *Reedycje tytułowe druków w Polsce XVIII wieku. Zarys problematyki i bibliografia* (1957), *Ogłoszenia prasowe jako źródło wiedzy o książce w Polsce wieku XVIII* (ze →Z. Staniszewskim 1960), *Monopol prasowy Tadeusza Włodka w Polsce w latach 1793-1796* (1964), *Rola drukarstwa w życiu literackim polskiego Oświecenia* (1973), *Z zagadnień cenzury w Polsce po 3 maja 1791 roku* (1978), *Gabinety i wypożyczalnie literatury w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku* (1983), *Józef Mejer – działalność na Litwie do 1792 r.* (1986), *Pisma Beniamina Franklina w edycjach polskich z lat 1784-1800* (1993), *Jan Potocki w poezji z lat 1788-1789* (1994), *Warszawskie drukarnie mieszczańskie w dobie Oświecenia* (1995), „*Dziennik Powstania Narodu*” z 1794 r. (1995), *Drukarnia Wolna Jana Potockiego w Warszawie 1788-1792* (1998). S. wypracował metodę badawczą opartą na analizie typograf. poszczególnych druków, łączoną z materiałem archiwalnym. Wiedzę źródłową wykorzystał ponadto przy oprac. licznych biogramów i bibliologicznych haseł rzeczowych zamieszczanych m.in. w *Polskim Słowniku Biograficznym*, *Drukarzach Dawnej Polski*, *Encyklopedii wiedzy o książce*, *Słowniku pracowników książki polskiej*, *Słowniku literatury polskiego oświecenia*. Publikował artykuły dot. B-ki Ossolineum, komunikaty nauk., recenzje, nekrologi; podejmował prace red. i współtworzył edycje bibliof. w serii „Ze Zbiorów Ossolineum”. Współpracował z red. czasop. nauk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich PAN we Wrocławiu: „Ze Skarbcza Kultury” (w 1972-76 red. naczej) i „Rocznika Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” oraz z red. serii wydaw. Inst. Badań Lit. PAN „Książka w Dawnej Kulturze Polskiej”. Był członkiem Wrocław. Tow. Naukowego (w 1974-78 przew. Komisji Bibliogr. i Bibliotekozn.), Pol. Tow. Bibliologicznego (w 1989-94 prezes Oddz. Wrocław.), Tow. Badań nad Wiekiem Osiemnastym, Tow. Przyjaciół Książki, Tow. Przyjaciół Nauk w Przemyślu. Za swoją działalność został odznaczony m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi (1967), Złotą Odznaką Zakładu Nar. im. Ossolińskich (1971), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1971), Medalem XXV-lecia PAN (1978), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983).

Wielka Encyklopedia PWN. T. 31: Supl. W. 2005 s. 413 [K. Miłośnik]; S.J.M. [W:] Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny. T. 4. W. 2002 s. 326; D. Hombeck: J.S. (I III 1928 – 18 V 2003). – Roczn. Bibl. 2003 R. 47 s. 293-295; J. Szoccki: J.M.S. (1928-2003). – Prz. Bibl. 2003 R. 71 z. 4 s. 465-467; Tenże: J.M.S. (1928-2003). – Roczn. Historii Prasy Pol. 2004 t. 7 s. 171-174; Tenże: J.M.S. Wspomnienie (1928-2003). – Gaz. Wyb. (dod. Wrocław) z 19 I 2006 s. 8; W. Tyszkowski: J.S. (1928-2003). – Czasopismo ZNiO 2005 z. 16 s. 243-245 // Arch. Uniw. Wrocław. Akta personalne, sygn. RK-120/3148.

Halina Rusińska-Giertych

SZELIŃSKA JÓZEFINA (5 I 1905 Brzeżany k. Lwowa – 11 VII 1991 Gdańsk) nauczycielka, bibliotekarka. Po ukończeniu szkoły powsz. pobierała nauki we Lwowie, uczęszczając do Gimn. im. Królowej Jadwigi, a nast. studiowała polonistykę na Uniw. Jana Kazimierza. W 1929 uzyskała tytuł doktora filologii pol. i historii sztuki jako przedmiotu pobocznego. Poświęciła się pracy pedagog., jeden semestr była nauczycielką w gimn. męskim w Jarosławiu, nast. (1930-34) w Pol. Prywatnym Seminarium Naucz. Żeńskim w Drohobyczu. W 1935-38 pracowała jako urzędniczka w Gł. Urzędzie Statystycznym w Warszawie, w 1938-39 uczyła w Prywatnym Gimn. Żeńskim w Stryju. W czasie okupacji, którą spędziła w Warszawie, uczyła na tajnych kompletach. Po wybuchu Powstania Warsz. ukrywała się w Laskach, zajmując się prowadzeniem kuchni. W 1945 rozpoczął się gdański okres życia S. W 1945-52 uczyła w gdańskich liceach. W 1952 objęła stanowisko kierownika B-ki Wyższej Szkoły Pedagog. w Gdańsku i pozostała na nim do 1968. Należy jej przypisać przekształcenie tej niewielkiej placówki w b-kę o zasobnym księgozbiorze nauk., zaspokajającym potrzeby macierzystej uczelni. Wprowadzono katalogi rzeczowe oraz otwarto Oddz. Informacji Nauk., zaczęła też powstawać sieć uczelnianych b-tek. Po utworzeniu w 1970 Uniw. Gdańskiego zbiory B-ki WSP zostały włączone do B-ki UG, jako dobrze opracowana część składowa. Otrzymała m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Nar., Odznakę „Zasłużony dla miasta Gdańska” oraz Złotą Odznakę ZNP.

Nekr.: Dz. Bałtycki 1991 nr 195, nr 166; Gaz. Gdańska 1991 nr 164; J.S. (1905-1991). [W:] Zasłużeni bibliotekarze Okręgu Gdańskiego SBP 1945-1995 [biogramy oprac. H. Jabłoński]. Gdańsk 1995 k. 12; G. Jaśkowiak: 35 lat Biblioteki Uniwersytetu

Gdańskiego. Gdańsk 2006; A. Bejowicz: Zerwane zaręczyny z panną J. [W:] Teatr pamięci Brunona Schulza. Gdynia 1993 s. 94-107.

Grażyna Jaśkowiak

SZKOCNY ZYGMUNT (31 VII 1911 Czeladź – 19 II 2003 Katowice) architekt, bibliofil, artysta książki. W 1927 ukończył szkołę podstawową w Czeladzi, w 1934 gimn. neoklasycyzm w Warszawie. W 1938 ukończył Wydz. Architektoniczno-Budowlany Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych. W czasie wojny przymusowo pracował w kopalni „Saturn” w Czeladzi, nast. został przyjęty do pracy w zarządzie budynków tamże. Po wojnie podjął pracę w magistracie katowickim. W 1955, po złożeniu egzaminów na Politechnice Krak. uzyskał dyplom inżyniera lądowego w zakresie budownictwa. Przez 25 lat pełnił funkcję biegłego w Sądzie Woj. w Katowicach. Aktywny członek Śląskiego Oddz. Tow. Przyjaciół Książki (obecnie Śląskiego Tow. Miłośników Książki i Grafiki), inicjator i współorganizator wielu spotkań Towarzystwa. Uczeń Pawła Stellera; wyróżniał się jako precyzyjny i utalentowany introligator, rysownik i modelarz. Od 1934 twórca i autor miniatur książkowych. W dorobku S. znajduje się 165 miniatur ręcznie pisanych na papierze pelurowym lub kancelaryjnym, specjalnie przystosowanym piórkiem technicznym i tuszem, oprawianych własnoręcznie. Pierwsza miniaturowa książeczka *III Powstanie Śląskie* liczyła 112 s. (przy wykorzystaniu 15280 znaków) i miała format 20 x 15 mm. Najmniejsze z jego arcydzieł pt. *Alfabet laciński*, powstało w 1976, liczyło 28 s., o wymiarach 1 x 0,8 mm. Zostało ono wyróżnione w 1999 przez Guinness Book of Records, a S. zyskał miano autora The Smallest Books of The World. Jego arcydzieła, poza formatem imponują różnorodnością tematyczną. Spisywał życiorysy wielkich artystów (*Leonardo da Vinci*, w 1935, w formacie 5 x 4 mm), muzyków (*Franciszka Liszta*, w 1936, w formacie 4 x 3 mm), przywódców (*Józefa Piłsudskiego*, w 1936, w formacie 5,5 x 4,5 mm), uczonych (*Mikołaja Kopernika*, w 1936, w formacie 2,5 x 2 mm). Stworzył miniaturowe wersje osobliwych dokumentów, np.: *Napoleon I* (zapisany po pol. i franc. akt abdykacji, wysokości 2,5 mm), *Konkordat RP ze Stolicą Apostolską* (wysokości 7,5 mm) czy symboliczne dzieło-ziarnko grochu, zapisane modlitwami powsz. (*Ojciec nasz*, *Zdrowaś Mario*, *Wierzę w Boga*). Większość prac S. znajduje się, w założonym przez niego

w 1970, Muz. Najmniejszych Książek Świata (Katowice, ul. Traktorzystów). Pozostałe dzieła jako dary trafiły do osób prywatnych (np. Jana Pawła II, królowej Belgii Beatrix, Ronalda Reagana, Wisławy Szymborskiej) i instytucji (np. Muz. Zamku Królewskim w Warszawie, Muz. Historii Katowic). Za swe zasługi S. otrzymał m.in. Złotą i Srebrną Odznakę „Zasłużonego dla Województwa Katowickiego” oraz – od królowej Beatrix – medal Erazma z Rotterdamu.

Muzeum Najmniejszych Książek Świata Z.S. Red. M. Kubista. Kat. 1996; B. Snoch: Górnśląski leksykon biograficzny. Kat. 2004 s. 317; K. Makles: Mistrz miniatury z Katowic. – Wydawca 2005 nr 4/5 s. 22-25.

Karol Makles

SZPOTAŃSKI ZENON (8 XII 1919 Paryż – 4 VI 1976 Pruszków) bibliotekarz. Syn Stanisława, publicysty, powieściopisarza, działacza politycznego. Rodzina S. wróciła z Francji do Polski w 1925. S. w 1932 rozpoczął naukę w IV Gimn. Humanistycznym w Warszawie. W 1937 zdał maturę i rozpoczął studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warsz. (sekcja historyczna). W czasie wojny udzielał korepetycji i kontynuował naukę. W 1946 wznowił studia, pracując w sekretariacie ds. studenckich Uniw. Warsz., a od I IX 1946 do I VII 1947 w B-ce Uniwersyteckiej. Od I I 1948 do I II 1949 był asystentem w pracowni Państw. Inst. Higieny Psychiczej; po jej likwidacji utrzymywał się z prac dorywczych, m.in. w 1950 katalogował księgozbiór Warsz. Tow. Filozoficznego. Od I I IX 1950 pracował w czytelni nauk. na Mokotowie (Filia nr IV). W 1951 uzyskał absolutorium, 16 VI 1951 otrzymał nakaz pracy w b-ce (do I VIII 1954). Pracę w Dziale Rękopisów B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Gł. rozpoczął 19 III 1952; 22 VII tr. awansował na stanowisko st. bibliotekarza. We wrześniu 1953 ukończył „kurs dla pracowników archiwów centralnych, wojewódzkich i powiatowych, zatrudnionych przy konserwacji akt, ksiąg i pieczęci” zorganizowany przez Ośrodek Szkoleniowy Rady Ministrów. Od I I 1954 został kierownikiem Oddz. Rękopisów. W czerwcu 1956 zdał egzamin dla bibliotekarzy, zorganizowany przez Centr. Zarząd B-tek. Pracując w Dziale Rękopisów uporządkował i katalogował rękopisy, wykorzystując swą wiedzę i znajomość jęz. (znał łacinę, grekę, ang., franc., hiszp., chiński, esperanto). Od I III 1973 został przeniesiony do Działu Uzupelniania

Zbiorów – Oddział Rezerwy, gdzie opracowywał książki w jęz. obcych. Napisał artykuł *Dział Rękopisów Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy* (W: *Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie*, W. 1961 s. 771-781). Był współaut. tekstu *Spuścizna literacka po Teofilu Lenartowiczu w Bibliotece Publicznej m.st. Warszawy* („Rocznik Mazowiecki” 1976 t. 6). Opracował hasło *Iluminatorstwo* do *Encyklopedii Wiedzy o Książce* (Wr. 1971) oraz biogram Edwarda Witkowskiego do *Słownika pracowników książki polskiej* (W. 1972). Pisał eseje publikowane w „Znaku” i „Więzi”. Ich zbiór *O wolności myślenia* wyd. Andrzej Sulikowski (Kr. 1986).

A. Sulikowski. [W:] Z. Szpotański: O wolności myślenia. Kr. 1986 s. 5-16; HAM: Tytuł. – Polityka 1996 nr 44 s. 52; J. Wieprzkowski: Z. S. [W:] Biblioteka na Koszykowej 1907-1997. W. 1999 s. 209-222; M. Parnowska: Z. S. [W:] Żyją w naszej pamięci: wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. W. 2006 s. 299-306 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Gł. Woj. Mazowieckiego: Akta personalne; Arch. Uniw. Warsz.: Akta personalne.

Marta Parnowska

SZUL TADEUSZ (13 IV 1929 Łańcut – 16 III 2002 tamże) historyk, bibliotekarz. W 1949 zdał maturę w Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Licealnego w Łańcutcie, a od września 1948 należał do nielegalnej młodzieżowej organizacji niepodległościowej „Orleń” (pseud. „Kmicic”). Aresztowany w paźdz. 1949 odbył karę 5 lat więzienia. W 1960-62 był słuchaczem dwuletniego Państw. Studium Kult.-Ośw. i Bibliotekarskiego we Wrocławiu. Po uzyskaniu kwalifikacji bibliotekarskich, od 1962 związał się z bibliotekarstwem publ., pracując najpierw w Pow. B-ce Publ. w Rzeszowie, nast. w Woj. i Miej. B-ce Publ. tamże. W 1964-89 pełnił funkcję instruktora ds. organizacji, budownictwa i wyposażenia b-tek. Konsultował projekty i dokumentację podejmowanych adaptacji i remontów budynków bibliot., zabiegał o zapewnienie b-kom przestrzennych i nowoczesnie wyposażonych lokali. Prowadził działalność dydak. organizując szkolenia dla bibliotekarzy woj. rzeszowskiego. Był także wykładowcą w Zaocznym Policealnym Studium Bibliotekarskim w Rzeszowie. Od 1962 był aktywnym członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol., pełniąc w nim różne funkcje, w 1984 otrzymał Honorową Odznakę SBP. Za osiągnięcia zaw. otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi (1980) i odznaki: „Zasłużony dla Woj. Rzeszowskiego”

(1977), „Zasłużony Działacz Kultury” (1978). Po przejściu na rentę chorobową zajął się działalnością społeczną. Był radnym m. Łańcuta i przew. Stow. Przyjaciół Ziemi Łańcuckiej. Pełnił funkcję przew. Zarządu Koła Zw. Więźniów Polit. Okresu Stalinowskiego w Łańcucie, uzyskawszy w 1991 status więźnia politycznego.

Woj. i Miej. B-ka Publ. Rzeszów: Akta personalne nr 207.

Małgorzata Augustyn

SZWERYN JÓZEF (23 XI 1913 Branica Rembieszowska, pow. łaski – 29 X 1980 Sieradz) księgarz. W 1946 podjął pracę w księgarni. Był kierownikiem księgarni przy ul. Dominikańskiej w Sieradzu, która początkowo działała pf. „Książka i Wiedza”, a od 1950 pf. „Dom Książki”. Do 1949 prowadził wypożyczalnię książek pn. „Czytelnia nowości”. Dzięki staraniom S. księgarnia w 1949 została przeniesiona do nowego pomieszczenia (Rynek 19). Księgarnia działała nast. pn. „Przełom”. W wyniku jego dalszych starań lokal powiększono o dalsze pomieszczenia, w tym magazyn książek, co w znaczny sposób usprawniło funkcjonowanie. Księgarnia pełniła funkcję ogólnosortymentowej na ówczesny pow. sieradzki. Placówka była wielokrotnie nagradzana za świetne wyniki we współzawodnictwie księgarń. Utrzymując ścisłe kontakty z wieloma organizacjami i instytucjami pow., S. zapewnił firmie przodujące miejsce wśród księgarń w woj. łódzkim. Zadbał też o zorganizowanie sieci księgarń w pow. sieradzkim. Założył księgarnie w Warcie, Złoczewie i w Zduńskiej Woli. Placówką w Sieradzu kierował do odejścia na emeryturę w 1980. Księgarnia S., dzięki zaangażowaniu właściciela, pełniła rolę domu kultury, oferując książki, bilety do teatru, organizując spotkania autorskie. Stow. Księgarzy Pol. nadało mu „Złotą Honorową Odznakę” (1978), a władze miasta przyznały mu tytuł „Zasłużony dla Miasta Sieradza” (1975).

M. Jędras: S.J. [W:] Leksykon Miasta Sieradza. Sieradz 2006 s. 372.

Marek Jędras

SZYK ARTUR (16 VI 1894 Łódź – 13 IX 1951 New Canaan, Connecticut, USA) miniaturzysta, karykaturzysta, ilustrator. Syn przemysłowca Salomona i Eugenii z Rogockich. Już od 5 roku życia uczył się rysunku i malarstwa w szkole Jakuba Kacembogena w Łodzi, nast.

ukończył Szkołę Handl. Zgromadzenia Kupców tamże. W 1910 kilka miesięcy przebywał w Krakowie, potem rozpoczął studia w Akademii Julienne w Paryżu, gdzie po raz pierwszy zetknął się z nowoczesnymi kierunkami w sztuce europejskiej, ale najważniejsze dla przyszłej kariery artyst. S. były średniowieczne iluminowane manuskrypty, oglądane w Luwrze. Po powrocie do Łodzi, w 1912 podjął współpracę z pierwszym w mieście tyg. satyrycznym „Śmiech”, którego został kierownikiem artystycznym. W 1914 wraz z malarzem M. Hannemannem i pisarzem A. Nisenbaumem odbył podróż do Palestyny, gdzie przygotował pierwsze miniatury oparte na watach bizantyjskich. Wybuch I wojny świat. utrudnił mu powrót z Bliskiego Wschodu do Łodzi, dopiero zaciąg do armii ros. na to pozwolił. W grudniu 1915 w łódzkim Grand Hotelu odbyła się pierwsza wystawa prac S. pt. *Rysunki aktualne z okresu wojennego*, kolejna ekspozycja odbyła się w 1917 w Hotelu Savoy. W 1918 podjął współpracę z tyg. satyrycznym „Harap”. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości nawiązał współpracę z wojskową Sekcją Propagandy, dla której zilustrował w 1919 „Jednodniówkę «Ochotnik»” i przygotował plakaty propagandowe. Pierwszą pracą z zakresu ilustratorstwa książkowego były rysunki do *Rewolucji w Niemczech* ***J. Tuwima (1919), z którym założył w Łodzi kabaret Bi-Ba-Bo; tworzył dla kabaretu plakaty, karykatury i dekoracje. W paźdz. 1921 wyjechał do Francji, gdzie w styczniu 1922 odbyła się jego pierwsza indywidualna wystawa, na której pokazano 34 miniatury wschodnie, m.in. *Cnotliwą Zuzannę i dwóch starców, Judytę, Salomę, Dawida i głowę Goliata*. Tr. powrócił do Łodzi, gdzie miał dwie wystawy prac: w Sali Złotej Grand Hotelu (na szczególną uwagę zasługiwały m.in. ilustracje do *Księgi Estery*) oraz w Teatrze Cassino. W Paryżu S. cieszył się sławą karykaturzysty za sprawą dwóch wystaw w Galerii A. Decour (1925), gdzie również pokazano ilustracje do *Księgi Estery* oraz cykl ilustracji do *Kuszenia św. Antoniego* G. Flauberta. Rozgłos, jaki zdobył w kręgach artyst., spowodował, że w 1926 rząd franc. przyznał mu wyróżnienie za zasługi w krzewieniu kultury, a jego liczne prace znalazły się m.in. w Palais du Luxembourg, gdzie odbywają się obrady franc. senatu. Najważniejszą pracą S. z tego okresu jest *Statut Kaliski*, akt tolerancji wydany w 1264 przez Bolesława Pobożnego, gwarantujący Żydom wolność osobistą i bezpieczeństwo; opracował do *Statutu* 45 miniatur, które odnoszą

się do wydarzeń dot. historii Żydów w Polsce. Miniatury przedstawiające zajęcia żydowskich rzemieślników i kupców, przywodzą na myśl pełne uroku realistyczne sceny z XVI-wiecznego *Kodeksu Baltazara Behema*. Tekst przywilejów podany jest w 9 językach. Praca nad *Statutem* trwała dwa lata, a po ukończeniu zaprezentowano ją w 1928 w Galerii A. Decour. *Statuty* dedykowane były Marszałkowi J. Piłsudskiemu, a ich przesłanie moralne to wiara w tolerancję religijną i wolność obywatelską. W Polsce *Statut* zaprezentowano w kwietniu 1929 w Warszawie, Łodzi i Kaliszu. Następnie przygotował dwa tzw. cykle amerykańskie: *George Washington i jego czasy* oraz *Epopeję Simona Bolívara*. W roku ich zakończenia, 31 VIII 1931 otrzymał od rządu pol. Złoty Krzyż Zasługi za propagowanie sztuki. Podczas kolejnego pobytu S. w Polsce, od lutego 1932, odbyły się wystawy jego prac w Warszawie (pod auspicjami min. spraw zagr.), Katowicach, Łodzi, Częstochowie, Wilnie i Lwowie. Na zamówienie lwowskiej gminy żydowskiej namalował *Hagadę*, żydowski epos, opisujący historię wyjścia Żydów z Egiptu. Ilustracje do tego dzieła po raz pierwszy zaprezentowano podczas londyńskiej wystawy w Erlington Galery w 1939, a w 1940 książka ukazała się drukiem. Dziennikarze „Timesa” uznali publikację za jedną z najpiękniejszych prac, wykonanych ludzką ręką. W 1940 S. z rodziną wyruszył do Kanady, gdzie jego karykatury polit., z Hitlerem i Goebbelsem w rolach gł., publikowane były w wielu poczynnych tyt. prasowych, uczestniczył też w akcji zbierania funduszy na rzecz Rządu Pol. na Uchodźstwie. Tegoż roku przeniósł się do Stanów Zjedn. AP, gdzie jako ilustrator podjął współpracę z najważniejszymi magazynami: „Life”, „Fortune”, „American Mercury”, „New York Post”, „Colier’s Weekly”. Talent satyryczny S. był wielokrotnie wykorzystywany do celów propagandowych, a karykatury Mussoliniego, Hitlera i Hirochito były bardzo popularne w wielu państwach sojusznicznych. Namalował ponad tysiąc rysunków i karykatur o tematyce antyfaszystowskiej. Ich wybór zawiera książka *The New Order by Artur Szyk* (New York 1941). W 1946 zamieszkał w New Canaan (Connecticut). Najważniejsze pośmiertne wystawy prac artysty miały miejsce w Muz. Żydowskim w Nowym Jorku (1952) oraz w Warszawie, Łodzi i Krakowie pn.: *Rzecznik słusznej sprawy. Sztuka Artura Szyka* (2005). Miłośnicy jego talentu i kolekcjonerzy prac zrzeczeni są w Tow. Przyjaciół Artura Szyka w Kalifornii (*The Arthur Szyk Society*).

M. Szukalak: *Łódzkie rysunki A.S.* Łódź 1997; Tenże: A.S. (1894-1951) – malarz miniaturzysta. – Kroniki M. Łodzi 2000 nr 2 s. [141]-162; Wywiady z A.S. Wybrał i oprac. A. Kempa. Łódź 2001; S.L. Shneiderman: *Burzliwe życie A.S.* Łódź 2002; J.P. Answell: *A.S. Artysta, Żyd, Polak.* Kr. 2007; A. Kempa: A.S. – artysta książki. – Bibliotekarz 2009 nr 2 s. 33-34 // *Iluminator* [film dokumentalny]. Scen. i reż.: P. Zarębski. 2005; The Arthur Szyk Society [dok. elektroniczny]. – Tryb dostępu: <http://www.szyk.org> [dostęp z dn. 22.12.2008].

Jacek Ladorucki

SZYMAŃSKI JANUSZ MIKOŁAJ (6 XII 1938 Warszawa – 23 III 1998 tamże) wydawca, kolekcjoner ekslibrisów, bibliofil. W 1968 ukończył Wydz. Chemii Uniw. Warsz. i pracował jako chemik ceramik w Inst. Szkła i Ceramiki w Warszawie. W 1973 otrzymał stopień doktora nauk technicznych. Od 1962 tworzył znakomitą kolekcję ekslibrisu pol. (25 000 księgoznaków) i obcego (10 000 księgoznaków). Była to jedna z największych i najlepiej oprac. prywatnych kolekcji ekslibrisów. Od 1999 (zgodnie z testamentem) cała kolekcja ekslibrisu pol. znajduje się w Zakł. Nar. im. Ossolińskich we Wrocławiu i B-ce Publ. m.st. Warszawy. S. posiadał 155 wykonanych dla niego ekslibrisów autorstwa grafików pol. i obcych, m.in. W. Jakubowskiego, →Z. Dolatowskiego, H.T. Głowackiej, E. Geta-Stankiewicz, H. Feilhauera, E. Radzikowskiej, W. Łuczaka, E. Kriaučiunaite, V. Zujeva. Nieodłączną część zbiorów ekslibrisów i grafiki stanowił interesujący i bogaty księgozbiór specjalistyczny (wydaw. ekslibrisowe pol. i obce, czasop. ekslibrisowe pol. i zagr., wydaw. bibliolog.-bibliofilskie), z czego najcenniejsze są: *Polski Exlibris w Moskwie* z odbitką drukarską przed cenzurą pt. *Polski Exlibris w Czerwonej Moskwie* (Kr. 1946) i *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Książki w Paryżu* (Paryż 1946-52 nr 1-9 ze wszystkimi wkładkami i załącznikami). W 1963 wydał na prawach rękopisu swój pierwszy artykuł *Trzy ekslibrisy kserograficzne*, nast. ukazała się w nakł. 40 egz. numerowanych teka *Ekslibrisy Antoniego Gołębnika* (1965). W l. 70 przy pomocy wydaw. „Exlibristen” należącego do duńskiego kolekcjonera Klausu Roedla wydał 2 teki oryginalnych ekslibrisów wykonanych w technice drzeworytu przez A.I. Kałasznikowa oraz W. Łuczaka. W 1985 S. i artysta grafik W. Łuczak utworzyli nieformalne wydaw. „WJ” (Wojtek Janusz). W nakł. 100 numerowanych egz. ukazały się albumy: *15 ekslibrisów drzewo-*

rytowych Wojciecha Łuczaka (1985), *Ekslibrisy Wojciecha Łuczaka dla Barbary i Janusza Szymańskich* (1986), *14 ekslibrisów drzeworytowych Wojciecha Łuczaka* (1989) oraz *In memoriam amici polonorum Andor Semsey* (1989), *Ekslibrisy wkłesłodrukowe Henryka Feilhauera* (1986) i *Ekslibrisy Eugeniusza Stankiewicza „Getasa”* (1993). S. brał udział w wydaniu i napisał wstęp do teki dziesięciu grafików europejskich wyd. w Sapporo (1991). Ponadto był założycielem, red. i wydawcą półrocznika „el”. W 1990-97 wydał 15 numerów tego czasop., w których zamieścił 16 własnych artykułów oraz udostępnił jego łamy dla prezentacji twórczości poszczególnych artystów grafików, dorobku ekslibrisowego różnych środowisk graf. (krakowskiego, łódzkiego, poznańskiego, wrocławskiego i toruńskiego) oraz przypominania tradycji pol. znaku książkowego. W publikacjach na łamach „Kolekcjonera Polskiego”, „Przeglądu Księgarskiego i Wydawniczego”, „Magazynu Razem” oraz w kilku zagr. czasop. ekslibrisowych („NET”, „Graphia”) nierzadko krytykował przejawy amatorskiego podejścia do ekslibrisu, pragnąc nadać tej sztuce odpowiednią rangę. S. był członkiem Międzynar. Komitetu Red. czasop. „Bookplate International” (Londyn 1994-97). Od 1994 zamieszczał w mies. informacyjnym „Wydawca” artykuły pod wspólnymi tytułami: *Ekslibris ze zbiorów Janusza Mikołaja Szymańskiego i Szlachetne techniki graficzne*. S. z własnej kolekcji i jako komisarz przygotował kilkanaście wystaw: pierwszą indywidualną w Pałacu Kazimierzowskim na Uniw. Warsz. w marcu 1964, a także w Białymstoku, Inowrocławiu, Łodzi, Słupsku, Szczawnie-Zdroju, Toruniu, Wałbrzychu i Warszawie. Prezentował na nich współczesne ekslibrisy pol., jap., lit., ros. oraz indywidualne zestawy znaków książkowych

Anatolija Kałasznikowa z Moskwy oraz Vincasa Kisarauskasa i Antanasa Kmieliauskasa z Wilna. Był członkiem Koła Miłośników Ekslibrisu przy Pol. Tow. Archeologicznym w Warszawie (1963-69, w 1975-79 przew. Kota), Tow. Przyjaciół Książki Oddz. Warszawski (w 1979-98 wiceprzew. Zarządu Gł. TPK), Spolek Sberatelu a Płatel Exlibris, Praha (1985-98), Międzynar. Stow. Miłośników Ekslibrisu (FISAE, od 1976); brał udział w międzynarod. kongresach (Kraków 1964, Budapeszt 1970, Linz 1980, Weimar 1984 – delegat, Moenchengladbach 1990 – delegat, Milano 1994 – delegat, Chrudim 1996). Brał udział w pracach jury Ogólnopol. Pokonkursowej Wystawy Ekslibrisów (Rawicz 1985-88), Międzynar. Biennale Ekslibrisu Współczesnego (Malbork 1986, 1990, 1992, 1994, 1996, 1998), Międzynar. Biennale Małej Formy Graficznej i Ekslibrisu (Ostrów Wlkp. 1993, 1995, 1997), Międzynar. Wystawy Małych Form Grafiki Kontakt’93 (Toruń 1993), Międzynar. Wystawy Małych Form Grafiki Warsztat (Toruń 1994), Ekslibrisu Wrocławskiego i Małych Form Grafiki (Wrocław 1997).

M. Bieleń: Zbiory ekslibrisów i grafiki J.M.S. W. 2000; J.M.S. Miłośnik ekslibrisów. Ein polnischer Exlibris-sammler. Frederikshavn 2000; el nr 16; Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie 1921-2006: tradycja i współczesność: wystawa autorska ze zbiorów Lecha Kokocińskiego. W. 2006 // Uniw. Kard. S. Wyszyńskiego Warszawa, Katedra Historii Sztuki Nowoczesnej i Ikonografii: M. Wiktor: Czasopismo J.M.S. „el” (1990-1997) i problem współczesnego ekslibrisu artystycznego, praca mag.; Uniw. Warsz., Instytut Inf. Nauk. i Studiów Bibliolog.: M. Szczepańska: J.M.S. i „el”: twórca i dzieło, praca lic.; Tamże: J. Reszka: Księgozbiór J.M.S.: próba bibliografii, praca lic.; Tamże: A. Wiśniewska: Warszawscy kolekcjonerzy ekslibrisu, praca lic.

Barbara Klein-Szymańska

Ś

ŚCIBOR EUGENIUSZ ALEKSANDER (9 XI 1929 Kolno k. Augustowa – 17 V 2003 Warszawa) teoretyk informacji naukowej. W 1949-54 studiował na Uniw. Warsz. filologię franc. oraz bibliotekozn., uzyskując dyplomy ukończenia studiów wyższych. Pracę magisterską *Historia wydań dzieł Balzaka. Balzak jako wydawca i drukarz* napisał u prof. *A. Birkenmajera. Jego rozprawa doktorska *Systemy klasyfikacji dokumentów na tle rozwoju piśmiennictwa i jego wykorzystania* (W. 1975) przygotowana pod kier. doc. dr ***K. Remerowej dotyczyła problematyki jęz. inf.-wyszukiwawczych, używanych w tradycyjnych systemach wyszukiwania informacji. Obronił ją w 1973 na Wydz. Filologii Pol. i Słowiańskiej UW. W Polsce stanowi ona pierwszą próbę ujęcia rozwoju jęz. informacyjnych, w tym systemów klasyfikacji bibliot.-bibliograficznych, w zależności od kształtowania się otoczenia tych jęz. na tle różnorodnych czynników warunkujących ich rozwój. Ś. podjął w niej udaną próbę wykrycia prawidłowości rozwoju jęz. informacyjnych oraz przyczyn ich powstawania. W 1983 na Wydz. Neofilologii UW złożył kollokwium hab. na podstawie rozprawy *Typologia strukturalna języków informacyjnych* (W. 1982), w której zaprezentował i porównał różne typologie jęz. inf.-wyszukiwawczych oraz przedstawił wypracowaną metodykę porównywania oraz prezentacji poszczególnych języków. W 1998 opublikował książkę profesorską *Wybrane zagadnienia języków informacyjnych*, zawierającą wyniki badań nad podstawami teoretycznymi jęz. informacyjnych prowadzonych w ramach tzw. warszawskiej szkoły jęz. informacyjno-wyszukiwawczych, do której jest zaliczany, stanowiącą swoistą monografię dorobku nauk. w tej dziedzinie. W 2000 otrzymał tytuł prof. nauk humanistycznych. W pracy nauk. zajmował się teorią jęz. inf.-wyszukiwawczych, w tym spójnością tych jęz., możliwościami budowy słowników przejścia między poszczególnymi jęz., możliwościami ich wykorzystania w zautomatyzowanych systemach inf.-wyszukiwawczych, dziedzinowymi jęz. inf.-wyszukiwawczymi.

Najwięcej uwagi poświęcił jęz. klasyfikacyjnym, w tym UKD, PKT, klasyfikacjom fasetowym oraz jęz. deskryptorowym. W l. 70 i 80 XX w. w Zakł. Teorii Jęz. Informacyjnych IINTE pod jego kier. zostały wydane tablice oraz cztery indeksy przedmiotowe do UKD FID 502, nast. Tablice pomocnicze do UKD FID 607 oraz UKD FID 616 tablice i indeks. W 1981 Zespół Pracowni Systematyzacji Dokumentów IINTE, którym kierował, stworzył Pol. Klasyfikację Tematyczną, oryginalny język informacyjny stosowany do tej pory w skali krajowej w Systemie Inf. o Pracach Nauk.-Badawczych, Rozwojowych i Ekspertyzach Nauk. SYNABA. Ś. jest autorem lub współaut. ponad 100 artykułów opublikowanych w specjalist. czasopismach krajowych i zagr., kilku monografiach, studiów, rozpraw i skryptów, licznych komunikatów nauk. i ekspertyz. Jest twórcą typologii strukturalnej jęz. inf.-wyszukiwawczych, która ma duże znaczenie w zakresie teoretycznych podstaw jęz. informacyjnych, współtwórcą opracowanej w 1976-81 Pol. Klasyfikacji Tematycznej (IV wersja 1996) oraz Pol.-Ang. Tezaurusu Informacji Nauk. – PATIN (2001). Do ważniejszych jego prac nauk. należą nadto: *Wprowadzenie do teorii języków informacyjnych* (współaut. L.A. Bielicka, 1981), *Języki informacyjne. Rodzaje i zastosowanie w działalności informacyjnej* (współaut. L.A. Bielicka, 1982), *Trzydzieści pięć lat ewolucji – języki informacyjne w latach 1953-1988* (1991), *Metodyka budowy tezaurusów* (współaut. J. Tomasik-Beck, 1995), *Typy gramatyk języka informacyjnego* (1995), *Klasyfikacja piśmiennictwa* (1996). W 1967-2003 pracował w Inst. Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. w Warszawie. W 1992-99 był prof. na Uniw. Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, gdzie kierował samodzielnym Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. na Wydz. Humanistycznym. W 1967-85 był członkiem Centr. Komitetu Klasyfikacji (Central Classification Committee) FID/CCC, zajmującego się zarządzaniem UKD i planowaniem jej rewizji. W 1973-76 wchodził w skład zespołu opracowującego *Słownik Terminologiczny Informacji Naukowej* (STIN), przygotowanym pod red. →M. Dembowskiej (1979). W 1984-89 był członkiem Komitetu Informacji Nauk. (KIN) przy Prezydium PAN, w 1990-92 Komitetu Naukoznawstwa PAN, a także wiceprzew. Komisji Egzaminacyjnej dla Dypl. Pracowników Dokumentacji Nauk., działającej przy PAN. Jako uznany ekspert uczestniczył w pracach orga-

nizacji zajmujących się terminologią, m.in. Komitetu Technicznego Międzynar. Organizacji Normalizacyjnej ISO/TC 37 Terminologia (zasady i koordynacja), przewodniczył grupie roboczej ISO Dokumentacja w terminologii oraz pełnił funkcję przew. komisji branżowej Informacja Nauk. w Międzynar. Federacji Banków Terminologii. Był też członkiem Międzynar. Naukowej Rady Doradczej Międzynar. Tow. Organizacji Wiedzy (International Society for Knowledge Organization – ISKO). Należał do Pol. Tow. Informacji Naukowej.

W. Babik: E.Ś. (1929-2003) – zasłużony nestor języków informacyjno-wyszukiwawczych w Polsce. – *Prakt. i Teoria Inf. Nauk. i Techn.* 2003 nr 4 s. 53-54; Tenże: E.Ś. (1929-2003). – *Prz. Bibl.* 2004 z. 1/2 s. 75-78 (z fot.); B. Bojar: E.Ś. (1929-2003). – *Zag. Inf. Nauk.* 2003 nr 2 (82) s. 125-129 (z bibliogr., fot.); I. Pereszczako: Wspomnienie o profesorsze E.Ś. – *Wiad. Uniwersyteckie UWM* 2003 nr 7/8 (50/51) s. 15.

Wiesław Babik

ŚLIWKA MAGDALENA (10 X 1942 Runderoth, Niemcy – 8 II 2000 Szczecin) bibliotekarka. Po uzyskaniu matury w Liceum Ogólnokształcącym w Dębnie Lubuskim 19 IX 1960 podjęła pracę w Pow. i Miej. B-ce Publ. tamże, zajmowała się gromadzeniem i opracowaniem zbiorów. W 1975 powierzono jej kierowanie placówką. Ukończyła studia w Wyższej Szkole Pedag. w Szczecinie uzyskując tytuł magistra bibliotekozn. (1980). Od 1982 pracowała w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Szczecinie (obecnie Książnica Pomorska) w Dziale Instrukcyjno-Metod. jako instruktor (1982-84), nast. objęła kierownictwo Działu Udośćępniania Zbiorów, w wrześniu 1986 została mianowana zastępcą dyrektora. Ś. znacząco wspomagała tworzenie nowoczesnego modelu pracy bibliotekarskiej. Doświadczenia z wyjazdów studyjnych do Danii, Węgier, Niemiec, Wielkiej Brytanii i na Łotwę zaowocowały publikacjami i wdrażaniem nowych rozwiązań w pracy b-ki. Opracowała m.in. specjalny numer kwart. „Bibliotekarz Zachodniopomorski”, który współred., poświęcony bibliotekarstwu skandynawskiemu (1990 nr 1-2). Przygotowała w Książnicy Pom. kilka konferencji międzynar. m.in. „Biblioteka publiczna w służbie społeczności lokalnej” (1991), „Biblioteka – ośrodkiem informacji biznesowej” (1994), pol.-niem. symposium nt. konserwacji zbiorów w b-kach nauk. (1997) zrealizowane-

go wspólnie z B-ką Dziedzictwa Pruskiego w Berlinie. Plonem tych konf. były dwie pol.-ang. publikacje książkowe. Zorganizowała ogólnopol. seminarium instruktorów woj. b-tek publ. ds. gromadzenia i oprac. zbiorów poświęcone polityce gromadzenia zbiorów. Występowała z referatami na bibliotekarskich konf. krajowych i międzynar., publikowała w czasop. bibliotekarskich. Wykładała bibliotekarstwo w szczecińskiej filii Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy i Wyższej Szkole Pedag. w Szczecinie. Współpracując z Wydaw. Lange & Springer Ś. pośredniczyła w nawiązywaniu kontaktów b-tek nauk. w kraju z wielkimi światowymi firmami wydaw. w celu uzupełnienia zasobów bibliot. o wartościową literaturę nauk., m.in. organizowała w Książnicy spotkania z międzynar. wydawcami. Była aktywnym członkiem Stow. Bibliotekarzy Polskich. W 1997 została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

S. Krzywicki: M.Ś. 1942-2000. – *Bibliotekarz Zachodniopom.* 2000 nr 1 s. 63-67 (z fot.); W. Michnał: M.Ś. na „bibliotecznym świeczniku”. – *Tamże* 1996 nr 1-2 s. 47-48; U. Zimmermann: Pożegnanie M.Ś. – *Tamże* 2000 nr 1 s. 68-70 // *Książnica Pomorska im. S. Staszica Szczecin: Akta personalne.*

Stanisław Krzywicki, Cecylia Judek

ŚWIĘCKI 1. BRONISŁAW (ur. 1860) drukarz, księgarz. Syn Rudolfa. Drukarstwem trudnił się od najmłodszych lat. Pracował w zakładzie typogr. *M. Stochelskiego w Częstochowie, od 1902 był jego zarządcą. Przez kilka lat bezskutecznie starał się o koncesję na prowadzenie własnej drukarni, Otrzymał ją dopiero 16 IX 1902. W styczniu 1903 (lub w 1904) odkupił zakład Stochelskiego i przeniósł go do lokalu przy Alei Najświętszej Marii Panny nr 59 (nr 63?). Drukarnia posiadała dział litogr., gazetowy i akcydensowy. Tłoczyła m.in. periodyki „Myśl Katolicka”, „Gazeta Urzędowa Powiatu Częstochowskiego”, a także książki oraz druki akcydensowe. Istniała do 1950, została wówczas upaństwowiona, a jej maszyny przeszły na własność Częstochowskich Zakładów Graficznych. Ś. posiadał również księgarnię; zezwolenie na jej prowadzenie otrzymał 5 V 1903, mieściła się w lokalu przy Alei NMP nr 12. Posiadała na składzie podręczniki w jęz. ros. i in. językach. W 1915 wydawała „Kalendarz Wojenny”, a w 1933 jej nakładem ukazała się książka S.

Nowaka *Z moich wspomnień*. 2. WŁODZIMIERZ (16 IV 1879 Kielce – 3 VI 1951 Siemianowice) inżynier górnictwa, działacz kulturalno-oświatowy, drukarz. Syn *S. Święckiego. Rozpoczął studia na Uniw. Warsz., przerwane w 1905 zamknięciem uczelni. Kontynuował i ukończył studia w Leoben (Austria). Pracował w jednej z zagłębiowskich kopalń. Przed 1912 przejął, zał. przez ojca w 1877 drukarnię w Kielcach pf. St. Święcki. Podejmował cenne inicjatywy wydawnicze. Drukował m.in. czasopisma: „Swoj do Swego”, „Sami Sobie”, „Przegląd Diecezjalny”, „Gazeta Kielecka”, „Cyruлик Kielecki”, „Przegląd Tygodniowy”. Wznowił w 1913 „Kalendarz Kielecki”. Tłoczył też książki, jak np. *Pamiętniki* S.J. Czarnowskiego, plany miasta Kielc i mapę Królestwa Polskiego oraz druki akcydensowe. W 1916-18 w oficynie tej odbijano ulotki i broszury propagandowe kieleckiej organizacji PPS. Ś. działał aktywnie w Tow. Przyjaciół Nauk i Oświaty (pełnił funkcję sekretarza). W latach międzywojennych był radnym Kielc. W tym czasie drukarnia stopniowo podupadała wskutek zadłużenia i kłopotów finansowych właściciela, co spowodowało, że Ś. wycofał się z drukarstwa, powrócił w 1935 na Śląsk i podjął pracę w kopalniach w Katowicach,

od 1937 w Siemianowicach. Wojnę spędził w Podkowie Leśnej k. Warszawy. W 1945 powrócił do Siemianowic, gdzie do śmierci kontynuował pracę w kopalniach.

Almanach drukarstwa Kielecczyny. Pod red. J. Butwiłły i Z. Nosala. Kielce 1969; Słownik pracowników książki polskiej. W-Łódź 1972 (M. Krawczyk); S. Król: Pamiętniki księgarza. (VIII). – Sł. Tygodnia 1959 nr 8 s. 2; M.J. Lech: Drukarze. W. 1979; Tenże: Księgarze. W. 1980; W. Mielczarek: Pierwsze zakłady drukarskie i zakłady poligraficzne w Częstochowie. – Ziemia Częstochowska 1976 t. 11 s. 233; Tenże: Z dziejów drukarstwa częstochowskiego. – Biul. Poligr. 1975 nr 7-8 s. 48-66; L. Mroczkowska: Kielecka czytelnia naukowa 1906-1908. – Przemiany 1979 nr 9 s. 14; Gaz. Kiel. 1879 nr 57 s. 2; Przew. Bibliogr. 1893 nr 1 s. 18; Pamiętnik Świętokrzyski 1930. Pod red. A. Patkowskiego. Kielce 1931 s. 231; M. Pawlina-Meducka: Życie kulturalne Kielc 1918-1933. W.-Kr. 1983; J. Pazdúr: Dzieje Kielc 1864-1939. Wr. 1971; K. Spałek: Zarys dziejów księgarstwa w Częstochowie do roku 1950. – Roczn. Bibl. 1973 s. 179-248; Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Oświaty w Kielcach. – Gaz. Kiel. 1927 nr 42 s. 2 // WAP Częstochowa. Zespół: Akta miasta Częstochowy, sygn. mag. cz. 1400, s. 283; WAP Kielce. Zespół: Kancelaria Gubernatora Kieleckiego, sygn. 794.

Hanna Tadeusiewicz

T

TARNAWSKI JÓZEF, do 1962 Twerdochleb (1 III 1910 w. Nozdrzec, pow. Brzozów – 2 IV 1980 Wrocław) bibliotekarz. Od 1920 uczęszczał do IV Gimn. we Lwowie, które po przerwach ukończył w 1931 i tr. rozpoczął studia na Wydz. Humanistyczny Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie; dyplom mgr. filozofii w zakresie historii uzyskał w 1936. W 1938 zdał egzamin państ. na nauczyciela historii w szkołach średnich i seminariach nauczycielskich. Od 15 X 1937 do 10 X 1944 pracował w B-ce Uniw. we Lwowie, kolejno w działach katalogów: alfabetycznego, dla publiczności, przedmiotowego, a od 1 IX 1939 jako kierownik Wypożyczalni. W okresie okupacji niem. wykładał historię i łacinę na tajnych kursach szkolnictwa średniego. W 1944 (1 X) został powołany do Wojska Pol., w którym służył do 1946. Od 1 III 1946 został zatrudniony w Politechnice Wrocł. (jako st. asystent, a od 1 VIII adiunkt) z zadaniem uruchomienia b-ki uczelni do 1 X tr. Kierował całością prac bibliotekarskich, zajmował się organizacją b-ki, prowadzeniem działu administr.-rachunkowego, przyjmowaniem i szkoleniem pol. personelu, zakupem literatury pol., kompletowaniem księgozbiorów podręcznych i uruchomieniem czytelnicy, organizacją księgozbiorów katedr, zakładów oraz b-tek Wydz. Elektrycznego i Chemicznego. W 1947-1950 zapoczątkował prace nad katalogami przedmiotowymi, uporządkowaniem działu czasopism i likwidacją druków zbędnych. Pozwoliło to dokonać rozdziału literatury dla b-tek in. uczelni techn. w Polsce: w Gdańsku, Gliwicach, Łodzi, Szczecinie i AGH w Krakowie. 1 XI 1948 T. został mianowany p.o. kierownika B-ki Gł. Politechniki Wrocławskiej. W 1950-1952, po uzupełnieniu księgozbioru podręcznego, doprowadził do pełnego uruchomienia wypożyczalni oraz rozwoju katalogu przedmiotowego. W 1951-1952 przeprowadził gruntowną inwentaryzację zbiorów, co umożliwiło dalsze porządkowanie i selekcję zbiorów B-ki Gł. oraz b-tek zakładowych i wydziałowych. 1 I 1952 roku został mianowany kierownikiem B-ki Gł. Politechniki Wrocławskiej. W 1947-53 brał udział w miej. i woj. komisjach bibliotecznych. W 1946-53 był członkiem Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol., nast. Stow. Bibliotekarzy

Pol.; w 1950 był przew. Koła Wrocławskiego Zw. Bibliotekarzy i Arch. Pol., a w 1953 przew. Zakładowej Organizacji Związkowej Zw. Nauczycielstwa Pol. przy Politechnice Wrocławskiej. W czasie piastowania funkcji dyrektora B-ki był członkiem Senatu tej uczelni. W 1955 pod kier. T. opracowano *Tymczasowe wskazówki dla prowadzących biblioteki zakładowe* oraz program szkoleń osób opiekujących się b-kami zakładowymi. Od 1956 T. zajął się organizowaniem b-tek na Wydz. Łączności, Mechanicznym, Chemicznym, Architektury; kontynuował prace nad centr. katalogami przedmiotowymi książek i czasop. oraz organizacją wykazów nabytków. 1 IV 1957 został powołany na stanowisko dyrektora B-ki Głównej. Brał udział w pracach redakcyjnych wydaw. *Politechnika Wrocławska w okresie dziesięciolecia 1945-1955* (W. 1957), bibliografii prac nauk. Politechniki Wrocł. za 1945-55, 1956-61, składow osobowych i spisów wykładów. W 1962 (8 III) na posiedzeniu Senatu przedstawił przyjęty jednogłośnie projekt struktury organizacyjnej B-ki Gł.: Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, Oddz. Opracowania Zbiorów, Oddz. Udostępniania Zbiorów, Oddz. Informacji Nauk. (obejmujący Sekcję Dokumentacyjną i Sekcję Informacji Naukowej) oraz Samodzielna Sekcja B-tek Zakładowych, Pracownia Fototechniczna. W 1963 T. złożył egzamin dla kandydatów na stanowisko bibliotekarza dypl.; 1 VIII 1966 został mianowany kustoszem dypl., a 1 IV 1970 starszym kust. dyplomowanym. W 1969 T. zrezygnował ze stanowiska dyrektora B-ki i 1 XI tr. został powołany na stanowisko zastępcy dyr. Pionu Nauki (od 15 VI 1974 – Pionu Nauki i Współpracy z Przemysłem). W 1977 przeszedł na emeryturę. Był odznaczony Wojskowym Brązowym Krzyżem Zasługi (1946), Medalem X-lecia PRL (1955), Złotą Odznaką Politechniki Wrocławskiej (1965), Medalem Tysiąclecia Państwa Polskiego (1966), Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975).

Arch. Politechniki Wrocł.: Akta personalne, sygn. 555/p.849.

Marek Dubiński

TAZBIR STANISŁAW (2 V 1892 Wysokie Litewskie, obecnie Białoruś – 12 VII 1978 Warszawa) prawnik, działacz społeczno-oświatowy, redaktor, publicysta, wydawca, bibliotekarz. W 1899-1905 uczył się

w Kałuszynie, gdzie m.in. pomagał w miejscowej wypożyczalni książek; nast. pracował jako praktykant w magistracie. W 1906 wyjechał do Warszawy, przygotowywał się do egzaminów do szkoły średniej terminując równocześnie w intro-ligatorni. W 1907-11 był uczniem Szkoły Handl. Zgromadzenia Kupców (ul. Prosta), współprac. z *L. Krzywickim przy organizowaniu wieczorów oświatowych w środowiskach robotniczych Warszawy, pracował też w szkolnej b-ce, gdzie powierzono mu sporządzenie katalogów. W księdze *Bez przyłbicy* (1912) ofiarowanej przez absolwentów pedagogom T. zamieścił pracę *Młodość w opinii starszego pokolenia*. Aby uzyskać świadectwo maturalne wyjechał do Petersburga, podjął studia medyczne w Moskwie i Rostowie. Podczas I wojny świat. służył w czołówce sanitarniej na froncie ryskim, w czasie Rewolucji Paźdz. pracował w Zarządzie Gł. Drogi Żelaznej Władykaukaskiej. Po powrocie do Polski w 1918 wyjechał na Lubelszczyznę jako instruktor oświatowy „Straży Kresowej” w pow. włodawskim, chełmskim, krasnostawskim. Wraz z Ludwiką Włodarską (późniejszą żoną) stworzył Społ. Biuro Porad Prawnych, z Władysławem Wyszyńskim zakładał b-ki ruchome, współorganizował Sejmik Powiatowy. Od września 1919 był członkiem Wydz. Powiatowego we Włodawie, nast. objął posadę referendarza, a wkrótce z-cy naczelnika w Kuratorium Okręgu Szkolnego – Warszawa. T. zdał egzamin ze skarbowości w Izbie Skarbowej i podjął studia prawnicze na Uniw. Warsz., które ukończył w 1929. Równocześnie uczył w szkołach wieczorowych, wykładał na Uniw. Powsz., współpracował z Inst. Oświaty Dorosłych; z jego inicjatywy powołano Centr. Komisję Świetlicową. Publikował artykuły z dziedziny oświaty dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem roli świetlic. W 1929 został przeniesiony do Min. Oświaty i mianowany radcą w Wydz. Prawnym. Uzyskując bezpłatny urlop z Min. podjął pracę w Radzie Szkolnej m.st. Warszawy. Jako jej dyrektor doprowadził do powstania świetlic przyszkolnych i bezpłatnego dożywiania dzieci w szkołach, zainicjował organizowanie półkolonii dla dzieci z niezamożnych rodzin. Był członkiem Zarz. Gł. Robotniczego Tow. Przyjaciół Dzieci. Zajmował się też problemem samokształcenia oraz rolą, jaką mają w tym zakresie b-ki i bibliotekarze. W 1937 wygłosił odczyt dla pracowników B-ki Publ. m.st. Warszawy *Zagadnienia samokształcenia na terenie bibliotecznym* oraz opublikował w „Bibliotekarzu” dwa artykuły nt. roli i pomo-

cy bibliotekarza w samokształceniu. W czasie II wojny świat. T. kierował Sekcją Opieki nad Dziećmi i Młodzieżą Miej. Rady Opiekuńczej, uczestniczył w organizacji i prowadzeniu tajnego nauczania. Był członkiem Delegatury Rządu na Kraj, od 1942 z-cą dyrektora konspiracyjnego Departamentu Oświaty i Kult. (pseud. Grzegorz). W 1944 przyjechał do Krakowa, gdzie nawiązał kontakt z Delegaturą Rządu, Społ. Organizacją Samoobrony oraz Radą Gł. Opiekuńczą. W 1945 przyjął propozycję pracy w Spółdz. Wydaw. „Czytelnik”. Z jego inicjatywy w ramach wydaw. powołano Wydział Kult.-Oświatowy, który stał się ośrodkiem upowszechniania oraz badań książki i czytelnictwa, zorganizowano akcję b-tek ruchomych, ze szczególnym uwzględnieniem Ziem Zach., gdzie zorganizowano inspektoraty kult.-oświatowe. W 1948 był członkiem Komisji Gł. dla Spraw Kultury przy Radzie Min., tr. po reorganizacji Wydaw., T. został dyrektorem Inst. Kult.-Oświatowego. Opracował plan zadań, w którym za najważniejsze uznał wydawanie pol. książek popularno-nauk. na dobrym poziomie. Opracowane przezeń wskazówki dla autorów literatury gwarantowały wysoki poziom, łatwy jęz. i jasny wykład. W wyniku tych prac w Inst. powstało wydaw. „Wiedza Powszechna”, w którym ukazało się 150 pozycji. W 1950 po likwidacji Inst. Kult.-Oświatowego T. został przeniesiony do Centr. Urzędu Wydaw. jako doradca i przew. Komisji Czytelnictwa, od 1953 był członkiem Rady Czytelnictwa i Książki. W 1950-56 był często przesłuchiwany przez Urząd Bezpieczeństwa, zarzucano mu działalność szkodliwą dla państwa. Ponieważ nie mógł rozwijać właściwej aktywności zajął się tłumaczeniem książek popularno-naukowych z jęz. ros., oprac. publikacje metodologiczne. W 1954-56 był organizatorem rocznic historycznych w Wydz. Kult. Stołecznej Rady Narodowej. W listop. 1956 objął stanowisko wicedyrektora B-ki Publ. m.st. Warszawy, które pełnił do przejścia na emeryturę w 1964. Odpowiadał za funkcjonowanie B-ki Gł., był gł. organizatorem obchodów 50-lecia B-ki (1957), ich program przedstawił na łamach „Bibliotekarza” (1957 nr 2). Zorganizował konferencję nauk. „Problemy czytelnictwa w wielkich miastach” (2-4 VI 1958), na której z *I. Gawinkową przedstawił ref. pt. *Podstawowe problemy organizacyjne wielkomiejskich bibliotek publicznych w świetle doświadczeń Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy* (mat. konf. opublikowane pod red. T., W. 1960). Opracował album *Dzieje Biblioteki Publicznej*

miasta stołecznego Warszawy w ilustracjach 1907-1957 (W. 1961), zred. księgę jubileuszową *Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie* (W. 1962). W 1975 ukazała się księga zbior. pod red. T. *W obronie dzieci i młodzieży 1939-1945* (Dyplom honorowy za najlepsze *varsavianum* 1974/75). Zamierzała oprac. historię pracy społ., metodykę samokształcenia i kontynuować własne wspomnienia. Pozostawiła konспекty i notatki oraz niedokończony maszynopis wspomnień pt. *Warto było żyć*. T. był Sekretarzem Komitetu Obchodów Tysiąclecia Państwa Pol. w Warszawie. Był członkiem PEN Clubu (od 1956), Prezydium Zarz. Gł. Tow. Wiedzy Powsz., Tow. Miłośników Historii, Tow. Wolnej Wszecznicy Pol., Tow. Przyjaciół Warszawy (od 1964) i in. Za pracę zaw. i społ. otrzymał m.in. Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznakę „Za Zasługi dla Warszawy”, odznaki „Przyjaciela Dzieci” i „Opiekuna Miejsc Pamięci Walki i Męczeństwa”, był laureatem Nagrody m.st. Warszawy 1958 i 1966. Wraz z córką Wandą został odznaczony medalem „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata”.

S.T. [W:] *Encyklopedia Warszawy*. W. 1994 s. 868; Laureaci nagród Warszawy 1958: S.T. – Stolica 1959 nr 3 s. 19; S.T. – Warsz. Kalendarz II. Stolicy 1961 s. 86; K. Wojciechowski: S.T. – Ośw. Dorosłych 1978 nr 10 s. 525; E.J. Szubert: Wspomnienie o S.T. – Tamże s. 526; S. Reymont: S.T. – Człowiek w Pracy i Osiedlu 1978 nr 4 s. 112-113; Tenże: S.T. 1892-1978. – Prz. Hist.-Oświat. 1982 nr 3/4 s. 307-325 (z bibliogr.); A. Zaborska: S.T. [W:] *Żyją w naszej pamięci: wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. W. 2006 s. 356-365 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne (z fot.). // Materiały rodziny: córki B. Tazbir-Tomaszewskiej i bratanka prof. J. Tazbira.

Anna Zaborska

TELEGA STANISŁAW (8 I 1911 Staroniwa Dolna k. Rzeszowa – 28 XI 1988 Szczecin) publicysta, krytyk literacki, bibliotekarz. Ukończył studia polonist. na Uniw. Jagiell. (1934). W czasie studiów debiutował jako poeta w krakowskim „Kurierze Literacko-Naukowym” (1930), był członkiem literackiej grupy „Litart”. W okresie międzywojennym opublikował wiele artykułów, gł. poświęconych pol. romantykom. Do 1939 był nauczycielem jęz. pol. w Sosnowcu i Rzeszowie. W czasie okupacji niem. był żołnierzem AK, brał udział w tajnym nauczaniu. W 1945 uzyskał na UJ stopień doktora nauk humanistycznych. W lutym 1946 zamiesz-

kał w Szczecinie; pracował w red. literackiej Rozgłośni Pol. Radia, w Kuratorium Okręgu Szczecińskiego jako wizytator b-tek, w Woj. i Miej. B-ce Publ. (wicedyrektor w 1954-60). W 1960-71 kierował Ośrodkiem Inf. Kolejowej w Szpitalu Kolejowym, w 1971-73 był bibliogr. w b-ce Dyrekcji Okręgowej Pol. Kolei Państwowych. Wykładał na kursach dla bibliotekarzy. W serii wydaw. Korespondencyjnego Kursu Bibliotekarskiego opublikował dwie broszury: *Pedagogika biblioteczna* (W. 1952, skrypt nr 13), *Współzawodnictwo pracy w bibliotekarstwie* (W. 1952, skrypt nr 18). Wypowiadał się m.in. na temat zawodu bibliotekarza: *O nowy profil zawodu bibliotekarskiego* („Bibliotekarz” 1962 nr 11-12), *Bibliotekarz – kelner czy lekarz wiedzy* („Polityka” 1962 nr 19). Był członkiem zespołów red. czasopism „Szczecin”, „Odra” (Katowice), „Nowe Sygnały”, „Ziemia i morze”, „Nautologia”. Udzielał się w wielu organizacjach i stow. kult., m.in. był członkiem Komisji Kultury Woj. Rady Nar. w Szczecinie, sekretarzem Klubu Literackiego, sekretarzem Stow. Marynistów Pol., członkiem Rady Naczelnej Tow. Rozwoju Ziem Zach. i Pol. Tow. Nautologicznego. W 1980 utworzył w Gdyni, a nast. przeniósł do Szczecina Klub Krytyków i Recenzentów Literatury Morskiej. T. był aktywnym publicystą i krytykiem literackim, zajmującym się gł. tematyką morską i problemami kultury; współzałożycielem szczecińskiego Oddz. Zw. Literatów Pol. (1950). Otrzymał nagrody ZLP za prace literackie i publikacje poświęcone Pomorzu Zach. (1962, 1966). W 1974 przeszedł na emeryturę, nadal aktywnie współuczestnicząc w życiu kult. miasta.

Encyklopedia Szczecina. T. 2. Szczecin 1999 s. 517-518 (z fot.); *Szczecin literacki 1945-85*. Informator. Szczecin 1986 s. 163-165; E. Tierling-Śledź: S.T. [W:] *Literatura na Pomorzu Zachodnim do końca XX wieku*. Przewodnik encyklopedyczny. Szczecin 2003 s. 276-278 (z fot.).

Cecylia Judek

THEMERSON FRANCISZKA z d. Weinles (28 VI 1907 Warszawa – 29 VI 1988 Londyn) malarka, rysownicza, scenografka, ilustratorka. Skończyła gimn. Z. Kurmanowej w Warszawie, w 1918-23 była studentką Warsz. Akad. Muzycznej. W 1924-31 studiowała malarstwo i grafikę w Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie m.in. pod kier. ***W. Skoczyłasa. Od 1926 ilustrowała książeczki dla dzieci ta-

kich autorów jak J. Brzechwa, ***J. Tuwim, A. Świrszczyńska. W 1930 ukazała się pierwsza książka jej męża → S. Themersona z rys. T. *Historia Felka Strąka*. Od tego czasu ilustrowała wszystkie jego książki dla dzieci: *Jacusz w czarowanym mieście* (1931), *Narodziny liter i Poczta* (1932), *Nasi ojcowie pracują* (1933), *My nie chcemy siedzieć w klatce* (1934), *Był gdzieś haj taki kraj i Była gdzieś taka wieś* (1937), *Przygody Marcelinka Majster-Klepki i Pan Tom buduje dom* (1938). W okresie międzywoj. ilustrowała wydaw. Antoniego Gmachowskiego w Częstochowie i Spółki Akcyjnej „Nasza Księgarnia”, a także współprac. z czasop. „Płomyk”, „Płomyczek”, „Słonko”. Razem z mężem tworzyła eksperymentalne filmy i fotografie, w 1937 współred. pismo „f.a.” („film artystyczny”). W 1938 T. wyjechała do Francji, gdzie ilustrowała książki dla dzieci wydaw. „Flammarion”. Od 1939 pracowała jak kartograf dla Rządu Pol. w Paryżu. W 1940 przedostała się do Londynu (obywatelstwo brytyjskie przyjęła w 1954), od 1941 pracowała w Zespole Kartograf. Min. Informacji i Dokumentacji. W 1946 ilustrowała dziecięce książeczki dla wydaw. „Harrap”. W 1948 w Londynie założyła z mężem wydaw. „Gaberbochus Press”, była kierownikiem artyst. oficyny i wykonała ilustracje do większości drukowanych w niej książek. W 1957-59, równoległe z pracą wydaw., działał w siedzibie oficyny tzw. Common Room – salon, który skupiał pisarzy, artystów, filozofów i krytyków. Po II wojnie świat. T. zajmowała się gł. malarstwem i grafiką, a także scenografią. Wystawiała swoje prace m.in. w Londynie, Belfaście, Warszawie (1964). Wykładała w Wimbledon School of Art i Bath Academy of Art (1963-68). Była członkiem Society of Industrial Artists and Designers (od 1951). Otrzymała Ordre de la Grande Gidouille de la Colleege de Pataphysique (1987).

Świat według Themersonów. Szkice do portretu. Red. Z. Majchrowski. Gdańsk 1994; P. Sikora: Gaberbochus Press F. i S. Themersonów. Gaberbochus Black Series (1954-1957). – Roczn. Hum. 2003 t. 51 z. 1; J. Lehman: Filmowa twórczość F. i S. Themersonów. [W:] Z dziejów awangardy filmowej. Kat. 1976; S. i F. Themerson. Poszukiwania wizualne. Katalog wystawy. Łódź 1981.

Paulina Matysiak

THEMERSON STEFAN, pseud. Stefan Themers, Tomasz Woydyslawski (25 I 1910 Płock – 6 IX 1988 Londyn) prozaik, eseista, fotografik, reżyser, wydawca. W 1914-18 przebywał w

Rosji. Po powrocie do Polski był uczniem Gimn. im. Władysława Jagiełły w Płocku. W 1928 uzyskał maturę i wyjechał na studia do Warszawy, przez rok studiował fizykę na Uniw. Warsz., nast. przeniósł się na architekturę na Politechnikę Warszawską. Przerwał studia, by poświęcić się pracy artystycznej. Był autorem książek dla dzieci ilustrowanych przez żonę → F. Themerson, pisywał do „Płomyka”, „Płomyczka”, zamieszczał teksty w podręcznikach szkolnych, wydaw. przez lwowskie Ossolineum. Razem stworzyli siedem krótkometrażowych filmów eksperymentalnych (1931-45), wyd. w 1937 pismo „f.a.” („film artystyczny”), w którym opublikował esej *O potrzebie tworzenia widzeń*. W 1938 przeniósł się na stałe do Paryża, nawiązał współpracę z wydaw. w jęz. pol. „Wiadomościami Literackimi” i redagował dod. dla dzieci „Moja Gazetka” w „Dzienniku Polskim”. W 1940 wstąpił do Armii Pol. we Francji. W 1942 przedostał się do Anglii, zamieszkał wraz z żoną w Londynie (obywatelstwo brytyjskie przyjął w 1954). W 1943 rozpoczął pracę w Biurze Filmowym Min. Informacji i Dokumentacji Rządu Pol. w Londynie. Współpracował z londyńskim czasop. Antoniego Słonimskiego „Nowa Polska”, zamieszczał tam swoje wiersze, fragm. powieści i opowiadań, red. dział *Literatura, Sztuka i Nauka w Anglii*. Od 1946 publikował także w jęz. ang., swoje książki wydawał w Anglii (od 1949) i w Polsce (od 1958). Z żoną założył w 1948 w Londynie wydaw. „Gaberbochus Press”; pierwsze książki były drukowane w ich domu „Maida Vale” na Warrington Crescent, nast. pod adresem 42 A Formosa Street. W ciągu 31 lat działalności „Gaberbochus Press” wyd. ok. 60 książek, m.in. pierwsze brytyjskie wyd. *Ubu Roi* A. Jarry’ego (1951), *The Good Citizens Alphabet* B. Russella (1953), *Exercise in Style* R. Queneau (1958). Wydawnictwo publikowało również dzieła pisarzy awangardy brytyjskiej. Książki „Gaberbochus Press” wychodziły w pięciu seriach, z których najbardziej znaną była „Black Series” (1954-57). W jej ramach opublikowano m.in.: R. Queneau *The Trojan Horse & At the Edge of the Forest* (1954), F. Themerson *The Way it Walks* (1954), S. Themerson *factor T* (1956), A. Stern *A Metaphysical Reverie* (1956), B. J. Huddleston *A Line in Time* (1957). W 1979 wydaw., na prośbę właścicieli, zostało przejęte przez holenderski niezależny dom wydaw. Uitgeverij De Harmonie. W 1987 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku.

Świat według Themersonów. Szkice do portretu. Red. Z. Majchrowski. Gdańsk 1994; E. Stachniak: S.T. twórczość dla dzieci. – *Litteraria* 1980 nr 12; P. Sikora: Gaberbocchus Press F. i S. Themersonów. Gaberbocchus Black Series (1954-1957). – *Rocz. Hum.* 2003 t. 51 z. 1; J. Lehman: Filmowa twórczość F. i S. Themersonów. [W:] *Z dziejów awangardy filmowej*. Kat. 1976; C. Rowiński: Proza S.T. – *Mies. Literacki* 1979 nr 41; S. i F. Themerson. Poszukiwania wizualne. Katalog wystawy. Łódź 1981; E. Kraskowska: *Twórczość S.T. – dwujęzyczność a literatura*. Wr. 1989.

Paulina Matysiak

TOKARZ-WISŁOCKA STANISŁAWA (7 IV 1911 Kraków – 4 I 2000 Warszawa) nauczycielka, bibliotekarka. W 1914-17 mieszkała w Wiedniu, po I wojnie świat. rodzina przeniosła się do Warszawy, gdzie zdała maturę w Gimn. im. Królowej Jadwigi (1929) i podjęła naukę na Wydz. Historycznym Uniw. Warszawskiego. W trakcie studiów odbyła roczny kurs bibliotekarski w Centr. B-ce Wojsk. oraz kurs archiwistyki. Po uzyskaniu magisterium w 1933 rozpoczęła bezpłatną praktykę szkolną i naukę na podypl. Studium Pedagogicznym. W 1934 podjęła pracę w Inst. Nauk.-Oświatowym w Warszawie. W 1940 przeniosła się do Krakowa, 1947 uzyskała tytuł magistra prawa na Wydz. Prawa Uniw. Jagiellońskiego. W 1947-48 ponownie pracowała w Centr. B-ce Wojsk. w Warszawie. W 1948 powróciła do Krakowa i od 1 VII 1948 do 31 VIII 1949 kierowała b-ką Konserwatorium Naukoznawczego przy Tow. Asystentów UJ. Od 1 IV 1949 powierzono T.-W. stanowisko kierownika Centr. B-ki Pedag. w Krakowie (od 1951 Pedag. B-ki Woj.), funkcję tę pełniła do przejścia na emeryturę w 1973. Na zlecenie Min. Oświaty oprac. ogłoszony w 1951 Statut Pedag. B-tek Woj. w Polsce, który zapewniał każdej placówce m.in. własny budżet oraz etaty. W tr. rozpoczęła szkolenie nowych bibliotekarzy i organizowanie sieci pedag. b-tek powiatowych. Dzięki jej staraniom w 1968 PBW w Krakowie uzyskała status b-ki nauk., w 1972 B-ce nadano im. H. Kołłątaja. Zabiegała o udział swoich pracowników w szkoleniach organizowanych przez Min. Oświaty, Nacz. Dyrekcję B-tek oraz Centr. Ośrodek Doskonalenia Kadr Oświatowych, systematycznie organizowała szkolenia w b-kach powiatowych. T.-W. w 1948-59 uczyła w Liceum Bibliotekarsko-Księgarskim (od 1951 Liceum Bibliotekarskim) zasad bibliografii, metodyki pracy z czytelnikiem i psychologii, a także organizowała praktyki uczniowskie; w 1955-

69 prowadziła wykłady i ćwiczenia w Studium Nauczycielskim w Krakowie, a także wykładała wiedzę o książce na Wydz. Zaocznym Filologii Pol. Wyższej Szkoły Pedag. w Krakowie. Aktywnie udzielała się w Woj. Punkcie Konsultacyjnym Państ. Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy (1956-76), a na kursach Centrum Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. wykładała zarys pedagogiki bibliot. i bibliografii. Opublikowała *Przewodnik bibliotekarza szkolnego* (1959), zred. *40 lat pracy Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie 1922-1962* (W. 1963), w czasop. „Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych” ogłosiła artykuł *Osobowość bibliotekarza* (1961). Współpracowała z „Przeglądem Bibliotecznym”, „Bibliotekarzem”, była członkiem red. pisma Zw. Nauczycielstwa Pol. „Ognisko”. W 1950-54 uczestniczyła w pracach Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol., nast. Stow. Bibliotekarzy Pol., pracowała w Komisji Rewizyjnej i była przew. Sądu Koleżeńckiego Zarz. Okręgu SBP w Krakowie. Pełniła funkcję przew. Sekcji Bibliot. przy Zarz. Okręgu Zw. Nauczycielstwa Pol. w Krakowie, w 1964-71 była członkiem Zarządu Sekcji Bibliot. przy Zarz. Gł. ZNP w Warszawie, działała w Radzie Okręgowego Ośrodka Metod., Woj. Radzie Czytelnictwa i Książki, Radzie Kult. przy Prezydium Woj. Rady Nar. w Krakowie. W 1969-73 zasiadała w Radzie Bibliot. przy Krakowskim Kuratorium i Państ. Radzie Bibliot. przy Min. Kult. i Sztuki w Warszawie. Uczestniczyła w licznych pracach statutowych i prawniczych, dot. bibliotekarstwa. Za pracę zaw. i społ. została odznaczona Medalem X-lecia Polski Ludowej (1955), Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Złotą Odznaką ZNP (1962), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1968), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969), Odznaką Honorową BP (1972) oraz Złotą Odznaką SBP (1973).

A. Majerska: S.T.-W. (1911-2000). – *Prz. Bibl.* 2001 z. 1/2 s. 147-151 // *Arch. Pedag. B-ki Woj.* Kraków: Akta personalne.

Andrzej Linert, Alina Majerska

TOWARNICKA JADWIGA z d. Kolendo (28 VII 1919 Augustów – 23 VII 1986 Suwałki) bibliotekarka. Szkołę średnią ukończyła w Białymstoku. Rozpoczęła studia w Szkole Gł. Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, przerwane wybuchem wojny. W 1945 przyjechała do Suwałk, gdzie rozpoczęła pracę w szkolnictwie.

Od 1 XI 1951 została zatrudniona w Pow. B-ce Publ. w Suwałkach, którą kierowała do początku 1955. Od 1 IX 1956 – 30 VI 1975 była kierownikiem Pow. i Miej. B-ki Publ., nast. – do przejścia na emeryturę 31 I 1980 – była wicedyrektorem Woj. B-ki Publ.; doprowadziła do końca budowę nowego gmachu dla B-ki – najnowocześniejszej wówczas w woj. białostockim, osiągającej wysokie wskaźniki czytelnictwa. T. była autorką wielu wystaw promujących kulturę regionu, pracowała w red. „Gazety Suwalskiej”, działała społ. w różnych organizacjach, m.in.: Stow. Bibliotekarzy Pol. (od 1975 przew. Okręgu). Była autorką artykułów popularyzujących Suwalszczyznę. Otrzymała m.in. Złoty Krzyż Zasługi i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz nagrody Ministra Kult. i Sztuki i Wojewody Suwalskiego.

J. Kocpiał: Biblioteka Publiczna w Suwałkach (1945-1996). Suwałki 1997 s. 136-137; Z. Fałtynowicz: Bibliotekarka. [W:] Biografie suwalskie. Cz. IV. Suwałki 1997 s. 94-97; G. Sokółowska: W rodzinnych stronach matki. – Warmia i Mazury 1980 nr 4 s. 24-26 // APS. Prezydium Pow. Rady Nar. i Urząd Pow. w Suwałkach 1956-1976.

Maria Kołodziejska

TRUCHLIŃSKI JULIAN (3 X 1895 Pyszków, pow. sieradzki – 30 XI 1974 Katowice) księgarz. Po ukończeniu progimn. w Łodzi, od 1 IX 1910 do 10 XII 1914 odbył praktykę w łódzkiej księgarni *L. Fiszera. Po zajęciu Łodzi przez wojska niem. zamieszkał w rodzinnej wsi. Następnie (1915-17) pracował jako nauczyciel we wsiach Borszewice i Brodnia. Do księgarstwa powrócił 1 XII 1917, zatrudniając się jako pomocnik księgarski w łódzkiej filii Gebethnera i Wolffa. Odszedł z niej, by od września 1918 do marca 1927 prowadzić własną „Nową Księgarnię” w Pabianicach. Po sprzedaniu firmy przeniósł się do Katowic, gdzie pracował najpierw (1927-29) jako pomocnik księgarski w tutejszej księgarni L. Fiszera, a nast. (1929-30) jako kierownik księgarni i jednocześnie członek zarządu spółki Księgarnia Katolicka (Katowice, Św. Jana 14). Od stycznia 1931 zorganizował i kierował działem wydawniczym w Księgarni i Drukarni Katolickiej S.A. (Katowice, Marsz. Piłsudskiego 58). Zajmował się też organizowaniem księgarni sortymentowej, której jednak nie zdążono otworzyć przed wybuchem wojny. T. zyskał opinię wzorowego pracownika o dużej wiedzy i zdolnościach organizacyjnych. Z powo-

du likwidacji działalności wydaw. T. zwolniono 30 XI 1939. W sierpniu 1940 został przez władze okupacyjne wysiedlony do Krakowa, gdzie początkowo utrzymywał się z pracy dorywczej. W 1941-42 był kierownikiem sklepu papierniczego „R. Aleksandrowicz i Synowie”. Od 2 I 1943 znów powrócił do zawodu księgarza zatrudniając się jako kierownik księgarni **S. Kamińskiego. Wobec zagrożenia wywiezieniem na roboty przymusowe, już w marcu 1943 T. przeniósł się do Wydaw. Rolniczego, w którym pracował do lipca 1944 jako z-ca kierownika działu książek. W kwietniu 1945 wyjechał do Katowic, skąd we wrześniu przeniósł się do Wrocławia. Tu do spółki ze Zdzisławem Wawrzyckim (posiadającym kapitał) 15 XII 1945 otworzył jedną z największych księgarni wrocł. tego czasu – „Księgarnię Naukową Wawrzycki i Ska” (ul. Wita Stwosza 3). Mimo nazwy, księgarnia w rzeczywistości prowadzona była przez T. W 1947 (27 XI), zmieniono nazwę na „Księgarnia Naukowa J. Truchliński i Z. Wawrzycki”, pod którą funkcjonowała do likwidacji 14 VIII 1950. Oferowano przede wszystkim aktualną literaturę nauk., także importowaną, co było wówczas rzadkością, prowadzono ponadto działy nut i antykwaryczny. Od poł. sierpnia 1950 do końca paźdz. 1957 T. pracował we wrocł. „Domu Książki”, początkowo jako kierownik magazynów, a od początku 1952 jako kierownik księgarni nauk. techniczno-medycznej (Wr-6) przy ul. Curie-Skłodowskiej. Po odejściu z „Domu Książki” zatrudnił się od 1 XI 1957 w Wydaw. Zakł. Nar. im Ossolińskich na stanowisku kierownika działu sprzedaży, został zwolniony 31 XII 1959 i przeszedł na emeryturę. Należał do Zw. Księgarzy Pol. (był wiceprzew. Koła Dolnośląskiego w paźdz. 1946), a nast. Stow. Księgarzy Polskich. Odznaczony Odznaką „Zasłużony księgarz”.

Dz. Zach. 1974 nr 256 s. 2; Z. Arct, T. Jarmicki: Księgarnie prywatne we Wrocławiu 1945-1949. – Kal. Wrocł. 1973 s. 282 // B-ka Nar., Zakł. Dokumentacji Księgozn.: Arch. SKP: Z. Arct: Pionierzy, których znałem: wspomnienia księgarza wrocławskiego z lat 1945-1949, s. 31-32, 49, masz. 1967; Tamże: Spuścizna F. Pieczętkowskiego; Wydaw. Zakł. Nar. im. Ossolińskich Wrocław: Akta personalne; Arch. „Domu Książki” Wrocław: Akta personalne.

Marta Pękalska

TRZYNADŁOWSKI JAN (29 XII 1912 Lwów – 18 V 1995 Wrocław), teoretyk i historyk literatury, wydawca. W 1939 ukończył filologię pol. na Uniw. Jana Kazimierza we

Lwowie. Przed II wojną świat. pracował jako zecer w drukarni. Od 1940 brał udział w tajnym naucz., prowadził seminarium polonistyczne. Stopień dr. filoz. w zakresie teorii literatury uzyskał w 1947 na Uniw. Łódzkim, gdzie do 1950 pracował jako starszy asystent, a nast. adiunkt w Katedrze Historii Literatury Pol. i w Zakł. Teorii Literatury. W 1948-50 był także wykładowcą w PWST w Łodzi, a do 1954 na kursach nauczycielskich Instytutu Pedagog. w Warszawie. Od 1950 był red. literackim, a od 1956 dyrektorem (do 1961) i red. naczelnym (do 1963) Zakł. Nar. im. Ossolińskich; potem pracował w wydawnictwie jedynie w charakterze konsultanta naukowego. Jednocześnie od 1951 prowadził wykłady na Uniw. Wrocławskim (od 1957 jako docent, od 1966 – prof. nadzw.). Od 1960 prowadził zajęcia z zakresu edytorstwa nauk. w Inst. Bibliotekozn. Uniw. Wrocławskiego. W 1963 został kierownikiem Zakł. Teorii Literatury, a w 1969 – red. nacz. wydawnictw uniwersyteckich. W 1968-72 pełnił funkcję prorektora Uniw. Wrocławskiego. W 1973 został prof. zwyczajnym, w 1982 przeszedł na emeryturę, ale do 1994 pracował na Uczelni. Okresowo wykładał w WSP w Opolu, w Oddziałach Kształcenia Nauczycieli w Legnicy i Zielonej Górze oraz w ODN we Wrocławiu. Wykłady z teorii literatury prowadził też zagranicą: w Belgradzie, Brnie, Erewaniu, Frankfurcie n. Menem, Kijowie, Kiszyniowie, Lille, Lipsku, Moskwie, Pradze, Wilnie. Kierował polonistycznym Studium Doktoranckim w Uniw. Wrocławskim i pracował na Studium Doktoranckim w Politechnice Wrocławskiej. Wypromował ponad 200 magistrów i 28 doktorów. Bibliografia jego prac liczy 527 poz.; są to monografie, syntezy, artykuły, recenzje, szkice, komunikaty, wywiady, przekłady poetyckie, prace red. i in. Najważniejsze dzieła bibliologiczne to: *Edytorstwo. Tekst, język, opracowanie* (Wr. 1976, 1978, 1983), *Autor, dzieło, wydawca* (Wr. 1979, 1988), *Edycje pomnikowe ZNiO* (Wr. 1973, 1992), *Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Zarys dziejów 1817-1967* (Wr. 1967; również wyd. franc. i serbskie), *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk* (Wr. 1987) oraz artykuły: *W sprawie czasopiśmiennictwa polskiego do r. 1840* („Prace Polonistyczne” 1950 ser. 8), *Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w dziesięciolecie Polski Ludowej* („Ze Skarbca Kultury” 1955 z. 1), *„Ossolineum” i zagadnienia nowoczesnego edytorstwa naukowego* („Nauka Polska” 1961 z. 3), *Zarys socjologii edytorstwa*

(„Prace Literackie” 1982/1983), *Biblioterapia – złudzenia i nadzieje* (W: *Arteterapia*. „Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej we Wrocławiu” 1990 nr 52). T. był współzałożycielem i red. bibliologicznej serii popularnonauk. „Książki o Książce”, red. naczelnym (z **B. Kocowskim) *Encyklopedii Wiedzy o Książce* (Wr. 1971), do której oprac. 70 haseł z zakresu edytorstwa, bibliofilstwa, rękopiśmiennictwa i gatunków literackich. Przygotował też 36 haseł z zakresu gatunków dziennikarskich do *Encyklopedii wiedzy o prasie* (Wr. 1976). T. interesowały też in. zagadnienia bibliolog.: badania tekstu, podstawy edycji nauk., dzieje pisma i czcionki, drukarstwa i ruchu wydaw., ilustratorstwo, systematyka książki. Ponadto z zakresu metodologii humanistyki i naukoznawstwa ogłosił szereg rozpraw w „Życiu Szkoły Wyższej”, „Nauce Polskiej”, „Zeszytach Prasoznawczych” oraz w pracy zbior. PAN *Upowszechnianie nauki i zainteresowanie nauką* (Wr. 1971). Redagował dwa pierwsze tomy pracy *Uczni wrocławscy* (1980-94), miedzyznar. „Zagadnienia Rodzajów Literackich” wyd. przez Łódzkie Tow. Nauk. oraz czasop.: „Annales Silesiae”, „Litteraria”, „Prace Polonistyczne”, „Studia Filmoznawcze”. Pracował w Komisji „Słownika Rodzajów Literackich” oraz komisji red. serii teoretyczno-liter. IBL „Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej”. Wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN, Państw. Instytutu Nauk. – Inst. Śląskiego w Opolu, Łódzkiego Tow. Nauk. i Wrocławskiego Tow. Nauk., którego był sekretarzem generalnym (1964-85) i red. nacz. wydawnictw. W 1961 zainicjował Wrocławskie Czwartki Nauk., kierował pracami Karkonoskiego Tow. Nauk. w Jeleniej Górze. Był członkiem Komisji Bibliot. (1965-68) oraz Komisji Wydaw. Uniw. Wrocławskiego (1964-68) i sekretarzem jego wydawnictw. Był też członkiem Rady Nauk. B-ki Ossolineum, Zarządu Gł. i Rady Nauk. Tow. Wiedzy Powszechnej. W 1993 otrzymał doktorat honoris causa Wyższej Szkoły Pedagog. w Opolu. Został odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964), Nagrodą II Stopnia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego (1968), Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury” (1968), Odznaką „Zasłużonego dla Dolnego Śląska” (1969), Odznaką Budowniczego Wrocławia (1970), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983).

J.T.: Listy i wspomnienia. – Kwart. Opolski 1995 nr 3/4; A. Kuzik: Bibliografia prac J.T. 1946-1995. – Litteraria 1996 t. 27; J. Kolbuszewski: J.T. [W:] Uczni wrocławscy. T. 3. Wr. 1996; A. Bojakowski: J.T. (29 XII 1912 – 18 V 1995) (nekr.). – Szkice Legnickie 1995 t. 17; J. Kolbuszewski: Prof. dr J.T. (1912-1995) (nekr.). – Litteraria 1995 t. 26; B. Pięcicka: J.T. 29 XII 1912 – 18 V 1995 (nekr.). – Zag. Rodzajów Liter. 1995 z. 1/2; J. Barczyński, B. Pięcicka: J.T. (29 grudnia 1912 – 18 maja 1995) (nekr.). – Pamiętnik Literacki 1996 z. 2; F. Sikorski: Gloria virtuti resonat: rzecz o J.T. – Szkice Legnickie 1995 t. 17; S. Bobowski: Wspomnienia o profesorze J.T. – Litteraria 1996 t. 27; B. Pięcicka: Profesor J.T.: biografia. – Tamże; M. Tarnogórska: J.T. „obrzeża” myśli literaturoznawczej. – Tamże; B. Pięcicka: Profesor J.T. – Dolny Śląsk 1998 nr 5 // Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne, sygn. RK-120/1766.

Agnieszka Łuszkak

TUSZYŃSKA-REKAWKOWA HALINA (2 XII 1927 Maciejowice, pow. garwoliński – 5 V 1995 Garwolin) geograf, bibliograf, bibliotekarka. Wiedzę z zakresu szkoły powsz. i średniej zdobywała w czasie okupacji hitlerowskiej, egzamin z czterech klas gimn. złożyła w 1944 na kompletach w gimn. Królowej Jadwigi w Warszawie. Maturę zdała w 1946 w gimn. w Garwolinie. Po studiach na Uniw. Warsz. w 1953 uzyskała tytuł magistra filozofii w zakresie geografii ekonomicznej. W 1949 została jednym z pierwszych pracowników powstającego Inst. Geograficznego UW. Początkowo w b-ce prowadziła dział akcesji i katalogowania, potem referat zakupów i uzupełnień. Równoległe z pracą i studiami geograficznymi zdobywała wiedzę bibliotekarską, uczestnicząc w licznych kursach i szkoleniach, m.in. w B-ce Uniwersyteckiej oraz Inst. Bibliogr. B-ki Nar. w Warszawie. Jesienią 1953 rozpoczęła pracę w tworzonym właśnie, z inicjatywy prof. S. Leszczyckiego, Dziale Dokumentacji Nauk. nowo powołanego Inst. Geografii PAN w Warszawie. W 1969, jako st. kustosz dypl., awansowała na kierownika tego działu, w którego Pracowni Bibliografii powstawała bieżąca bibliografia dziedzinowa (rocznik) „Bibliografia Geografii Polskiej”, była współautorką 23 tomów (1956-90). W drugiej poł. l. 80-tych T. wspierała prace zmierzające do udostępnienia tej bibliografii również w formie komputerowej bazy danych. Była sekretarzem red. wydaw. *Polska Bibliografia Analityczna. Geografia* (W. 1955-57). Rokrocznie od 1953 uczestniczyła w opracowywaniu materiałów do

wydaw. abstraktowych z zakresu geografii, jak: „Geo Abstracts”, „Bibliographie Géographique Internationale” i „Referativnyj Żurnal”. Znaczącą pozycją w jej dorobku była oprac. z J. Drecką publikacja *National atlases: sources, bibliography, articles* (W. 1960) przygotowana na Międzynar. Kongres Unii Geograficznej w Sztokholmie. Następne zeszyty, pt. *National and Regional Atlases*, ukazywały się w serii „Dokumentacja Geograficzna” (1964-72). Była współred. (1977-94) wydawanego przez Inst. Geografii PAN „Biuletynu Informacyjnego” połączonych b-tek, zawierającego wykaz nowych nabytków, przekształconego nast. w (półroc.) „Wykaz Ważniejszych Nabytków...”. W pierwszej poł. l. 70 T. odbyła szereg staży zagr. oraz brała udział w zagr. konferencjach nauk.; ukończyła kurs z zakresu dokumentacji nauk.-tech. w Inst. Podwyższania Kwalifikacji Pracowników Informacji w Moskwie (1975). W 1976 na mocy porozumienia między Inst. Geografii PAN i Inst. Geografii UW, powierzono jej kierownictwo nad połączonymi b-kami obu Instytutów. W 1978, w dużej mierze dzięki jej staraniom, Połączone B-ki Inst. Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN oraz Wydz. Geografii i Studiów Regionalnych UW uzyskały status Centr. B-ki Geografii i Ochrony Środowiska (w zakresie nauk geograficznych, kartografii, przestrzennego zagospodarowania i ochrony środowiska) stając się jedną z największych nauk. b-k geograficznych w Europie. Pracowała na tym stanowisku do przejścia na emeryturę w 1990 (na pół etatu do końca 1991). Doświadczenia wyniesione z pracy w dokumentacji i informacji nauk. sprawiły, że kierując b-ką wiele uwagi poświęcała sprawom gromadzenia i rozbudowie systemu inf. o zbiorach. Kontynuowała wcześniej rozpoczęte prace nad uporządkowaniem katalogów rzeczowych, w tym zwł. katalogu systematycznego druków zwartych, który znacznie rozbudowała. Inspirowała prace zmierzające do lepszego opracowania blisko dwustutys. zbiorów kartograficznych połączonych b-tek. T. udzielała się społ. w Pol. Tow. Geograficznym – sekretarz Oddz. Warsz. (1962-65), członek (1972-81), przew. Gł. Komisji Rewizyjnej (do 1987). Była autorką 46 biografii członków hon. PTG, które ukazały się w wydaw. jubil. *Polskie Towarzystwo Geograficzne w pięćdziesiątą rocznicę działalności* (W. 1968). Od 1949 była członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol., a w l. 80 członkiem NSZZ „Solidarność”. Za pracę zaw. i społ. została odznaczona: Krzyżem Kawalerskim

Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem 25-lecia PAN, Złotą Odznaką PTG, Złotą Odznaką ZNP.

Wspom. pośm. – Prz. Geograficzny 1995 s. 420-422 (z fot.); Prz. Bibl. 1995 s. 224-225 (z fot.); Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych (10). W. 2007; S.M. Leszczycki: Życie na przełomie 1907-1990. – Kwart. Historii Nauki i Techniki 1991 nr 3 s. 38-39; B. Lipska: Centralna Biblioteka Geograficzna. – Prace i Studia Geograficzne 1995 t.

16 s. 136-152; D. Gazička: Wybrane publikacje pracowników Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk wydane w latach 1953-1993. – Dokumentacja Geograficzna 1994 z. 5/6, Suplement (bibliogr. niekompl.); Taż: Centralna Biblioteka Geografii i Ochrony Środowiska. – Tamże 2004 nr 30 s. 70-78 (z fot.). // Arch. Inst. Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN Warszawa: Akta personalne // Inf. Autorki.

Dorota Gazička-Wojtowicz

U

UMERSKA ZOFIA (5 III 1947 Opacz, pow. Pruszków – 12 VII 2008 Warszawa) bibliotekarka. Ukończyła bibliotekozn. na Uniw. Warsz. (1981) oraz Studium Menedżerów Kultury (1995). Pierwszą pracę podjęła po ukończeniu szkoły średniej (1969) jako referent w Biurze Matrymonialnym „Syrenka”. W 1970 (I III) zmieniła miejsce pracy na Miej. B-kę Publ. w Ursusie, gdzie przyjęła posadę mł. bibliotekarza, w 1971 awansowała na kierownika tej placówki. W tym czasie organizowała liczne zajęcia z dziećmi, prowadząc m.in. Teatrzyk Kukielkowy „Kurtynka”. Pracując w Ursusie, uzyskała kolejno tytuły: w 1979 – bibliotekarza i w 1981 (po ukończeniu studiów) – st. bibliotekarza. 1 X 1982 rozpoczęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy przy ul. Koszykowej, gdzie przez rok (do 14 XII 1983) pełniła funkcję instruktora. W 1983 (15 XII) została powołana na stanowisko z-cy dyrektora B-ki Publ. w Dzielnicy Ochota, tu też w 1986 uzyskała tytuł kustosa, a nast. st. kustosa (1994). Od 1 II 2002 podjęła obowiązki dyrektora placówki, które sprawowała do przejścia na emeryturę 12 VII 2008. U. zarządzała 13 filiami bibliot., była inicjatorką powołania na Ochocie pierwszej w Warszawie placówki typu „Książka na Telefon” – nowej formy udostępniania zbiorów, dającej możliwość dotarcia do wybranej lektury osobom nie mogącym samodzielnie wypożyczyć książki. Była pomysłodawczynią i pierwszą red. nac. „Bibliomaniaka. Biuletynu Informacyjnego Bibliotek” (ukazuje się od 1994, od 2002 jako „Bibliomaniak”). Pod koniec swej pracy zaw. dopilnowała jeszcze przyznania nowej siedziby dwóm filiom bibliot. na Ochocie (B-ce dla Dzieci i Młodzieży Nr 41 i Wypożyczalni dla Dorosłych Nr 93) oraz zatwierdzenia projektu przekształcenia tychże filii w nowoczesną mediatekę, drugą tego typu placówkę w Warszawie. U. aktywnie działała w środowisku zaw. bibliotekarzy, była wiceprzew. (1994-97) i sekretarzem (1997-2002) Zarz. Okręgu Stoł. Stow. Bibliotekarzy Polskich. Obok pracy zaw. czynnie uczestniczyła w życiu stolicy jako członek Komisji Młodzieżowej Tow. Przyjaciół Warszawy Oddz. Ochota (od 1983), a nast. (od 1992) jako przew. komisji konkur-

sowej dla dzielnicy Ochota w organizowanej przez TPW akcji „Warszawa w kwiatkach”. Od 1986 wspierała coroczną imprezę happeningową na Ochocie, zatytułowaną na cześć poety Mirona Białoszewskiego (mieszkańca Ochoty) „Mironalia” i zaangażowała do jej współorganizowania ochockie filie biblioteczne. W 2002 zasiadała w radzie Społ. Komitetu Budowy Pomnika Gabriela Narutowicza. Dla swoich pracowników, bibliotekarzy i członków TPW organizowała wycieczki do muzeów, teatrów oraz na liczne wystawy i spotkania, sama malowała i pisała; nakł. fundacji „Libra” ukazał się zbiór jej wierszy „Wiosenne myśli” (W. 2000). Za działalność zaw. i społ.-kult. uzyskała wiele nagród I i II stopnia, m.in.: Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1987), Srebrny Krzyż Zasługi i Złotą Honorową Odznakę Towarzystwa Przyjaciół Warszawy (1998), Złotą Honorową Odznakę SBP (2000), Złoty Krzyż Zasługi (2002), Złotą Honorową Odznakę „Zasłużony dla Warszawy” (2006).

Z. Umerska: Wiosenne myśli. W. 2000 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy w Dzielnicy Ochota: Akta personalne; W. Przybylski: Z.U. 1947-2008. Pożegnanie, masz.

Katarzyna Kozak

UNIECHOWSKI ANTONI (23 II 1903 Wilno – 28 V 1976 Warszawa) ilustrator. Dzieciństwo spędził w maj. rodziców Rusinowicz (Białoruś), uczył się w domu, w 1916 rozpoczął naukę w gimn. ros. w Mińsku Litewskim. W 1918 – po wybuchu rewolucji – rodzina przeniosta się do Warszawy, gdzie U. zapisał się w 1919 do Gimn. Św. Stanisława Kostki. Jednocześnie uczył się rysunku na kursach wieczorowych oraz w Miej. Szkole Sztuk Zdobniczych im. W. Gersona. W 1924 został słuchaczem Państ. Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie; w 1930 ukończył studia. Jeszcze przed dyplomem ożenił się z Marią Assuntą de Liguria (ur. w Wenecji), w 1929 urodziła się ich córka Krystyna – przyszła biografistka ojca. W okresie międzywojennym U. zajmował się gł. sztuką użytkową; projektował karty do gry, witraże, plakietki, gobeliny, wnętrza cukierni A. Blikle (ul. Nowy Świat), tablice erekcyjne, malował temperami obrazki. Zadebiutował ilustracją książkową w 1937, projektując okładkę i winiętkę do eseju B. Micińskiego *Podróże do piekiel*. W czasie wojny (żona zmarła w 1941) mieszkał nadal z córką w Warszawie, gdzie utrzymy-

wał się z własnych rysunków i prac dekoratorskich. Po upadku Powstania Warsz. znalazł się w Pruszkowie, nast. Grodzisku Maz., przedostał się do Krakowa, gdzie po wojnie rozpoczął działalność ilustratorską. W 1945-56 był ściśle związany z redakcją „Przekroju”. Współpracował też z in. czasop.; były to: „Polonia”, „Płomyk”, „Płomyczek”, „Uroda”, „Opinia”, „Panorama Północy”. Wydawnictwo „Wiedza” powierzyło U. zilustrowanie *Lutni Puszkina* w oprac. J. Tuwima, *Kandyda* i *Powiastek filozoficznych Woltera* oraz *Cyganerii* H. Murgera i *Manon Lescaux* A.F. Prévosta. Ilustrował wiele dzieł pisarzy pol. i obcych dla wydawnictw: „Czytelnik”, „Nasza Księgarnia”, „Iskry”, Państw. Wydaw. Nauk., „Sport i Turystyka”, Wydaw. Literackie (E. Orzeszkowej, B. Prusa, H. Sienkiewicza, J. Słowackiego, J. Tuwima, S. Żeromskiego, A. Dumasa, W. Hugo, A. Czechowa, A. Puszkina, L. Tołstoja i in.). Niewiele wykonał ilustracji do książek dla dzieci (były to m.in. M. Twaina *Królewicz i żebrak* i E.H. Burnetta *Mała księżniczka*). W 1949 U. wrócił do Warszawy. W 1950 został członkiem Zw. Pol. Artystów Plastyków, należał do Sekcji Grafiki. W 1954 powtórnie się ożenił z Felicją Sarną (hist. sztuki), która była sekretarką i impresariem męża.

W 1956 zadebiutował jako scenograf w Teatrze Powsz. (zrealizował 15 scenografii teatralnych). Wykonywał także plakaty teatralne, filmowe i reklamowe, zaprojektował jeden ekslibris w technice cynkografii (dla Ludwika Bujno). Ogółem w 1945-75 zilustrował 358 książek, wykonał setki rysunków do czasopism. Prace U. prezentowane były na wystawach w kraju i zagranicą; w 1939-74 uczestniczył w ok. 60 wystawach (Kraków, Szczecin, Warszawa, Wrocław, Bruksela, Buffalo, Kopenhaga, Lipsk, Londyn, Mińsk, Nowy Jork, Oslo, Ostenda, Sztokholm, Tours). Otrzymał wiele nagród na ogólnopol. i międzynarod. wystawach (1951, 1955, 1960, 1962, 1965) oraz w konkursach Pol. Tow. Wydawców Książek. Pośmiertnie zorganizowano w 1977-85 kilkanaście wystaw prezentujących twórczość ilustratorską U. Został uhonorowany m.in. Nagrodą Prezesa Rady Ministrów (1960), Nagrodą Min. Kult. i Sztuki (1973). W 1955 otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Uniw. Łódzki, Katedra Bibliotekozn. i Inf. Nauk.:
H. L u k o w s k a : A.U. (1903-1976) – ilustrator książek, praca mag. (z bibliogr. podmiot. i przedmiot., fot., il.).

Zespół redakcyjny

W

WAGNER FELIKS (14 XI 1907 Śrem – 8 IX 1992 Poznań) bibliotekarz, bibliofil. Po ukończeniu nauki pracował dorywczo, m.in. jako kierownik młyna w wielkopolskim Kępnie. W 1936 założył wraz z nauczycielem śremskiego gimn. Uniw. Powsz. w Śremie zajmujący się upowszechnianiem wiedzy i czytelnictwa wśród rzemieślników oraz robotników. Uczestnik kampanii wrześniowej, zdemobilizowany pod Sochaczewem. Po zakończeniu wojny zamieszkał w Łagowie (woj. lubuskie), gdzie jako pracownik Urzędu Informacji i Propagandy założył w tamtejszym pow. kilka oddziałów Spółdzielni Wydaw. „Czytelnik” (przez jedną kadencję był członkiem jej Zarządu Gł. w Warszawie). Założył też B-kę Publ. w Łagowie. Organizator łagowskich wieczorów literackich m.in. z J. Iwaszkiewiczem, G. Morcinkiem, K. Iłłakowiczówną i A. Fiedlerem. Po zamieszkaniu w Poznaniu w 1950 podjął pracę w b-ce tamtejszego Muz. Nar., zakończoną przejściem na emeryturę w 1972. Początek działalności kolekcjonerskiej W. datuje się na okres międzywojenny. Wówczas ukształtował się jeden z gł. profilów jego zbieractwa: książki i czasop. dot. historii, kultury i etnografii Wielkopolski. Po wojnie zakres jego zainteresowań kolekcjonerskich uległ znacznemu poszerzeniu. Zgromadził pokaźny zespół starych druków (gł. pol. i Polski dotyczących) oraz wydaw. albumowych i bibliof. XIX – I poł. XX w. Wśród tych pierwszych wyróżniały się kroniki pol. z XVI w., w tym zwł. *De Origine et Rebus Gestis Polonorum...* M. Kromera w pierwszym wyd. bazylejskim (1555) w oprawie renesansowej z superekslibrisem Rady Miejskiej Gdańska oraz ekslibrisem i wpisem własnościowym *J. Ursyna-Niemcewicza, jak również rzadkie i efektowne druki obce np. miniaturowe, zdobione rycinami wydanie *Gierusalemme Liberata* T. Tasso (Wenecja 1602) z pieczętką własnościową *I. Czartoryskiej. Z pol. wydaw. albumowych XIX w. na uwagę zasługują zwłaszcza *Ubiory w Polsce* J. Matejki (1860) kolorowane temperą przez uczniów mistrza oraz *Wspomnienia Wielkopolski* E. Raczyńskiego (1842) z okazałymi stalorytami. Bibliofilskie wydaw. ilustr. z I poł. XX w.

reprezentowały liczne dzieła z rycinami m.in. *W. Skoczylasa, *T. Cieślowskiego-syna, **K. Brandla, T. Makowskiego, L. Wyczółkowskiego i *S. Jakubowskiego. Znaczną wartość reprezentował niemal komplet pierwodruków dzieł A. Mickiewicza, w tym szczególnie rzadki egzemplarz *Pana Tadeusza* zawierający odrzuconą przez wieszczka broszurową „okładkę z piaskami”. Nieprzerwaną estymą darzył W. dawną literaturę etnograficzną, poszerzaną po wojnie o XVIII i XIX-wieczne kalendarze oraz książki dla ludu. Zbiory książkowe poszerzał o grafikę dawną, w tym gł. wielkopolską, portrety osobistości pol., wedyty pol. miast oraz autorską grafikę okresu Młodej Polski. Osobnym działem kolekcji grafiki był ekslibris światowy od XVI w. do współczesności. Objęmość na około 30 tys. obiektów z bogatym zasobem ekslibrisów pol. i zagr. XVI-XVIII w. (m.in. kilka obiektów unikatowych), pol. ekslibrisów XIX w. oraz europejskich ekslibrisów secesyjnych i międzywojennych (m.in. autorstwa *S. Wyspiańskiego, *J. Mehoffera, E.M. Liliena, S.I. Witkiewicza-Witkacego, B. Schulza). Zbiór grafiki i ekslibrisu uzupełniał obszerny księgozbiór fachowy reprezentowany rodzimymi i zagr. wydaw. z XIX-XX w. Istotnym elementem działalności kolekcjonerskiej W. były publiczne prezentacje książek, grafiki i ekslibrisu. W 1963-86 zorganizował 43 wystawy, wzbogacone niekiedy efektownie wydanymi katalogami (m.in. *Wystawa exlibrisu młodopolskiego ze zbioru Feliksa Wagnera*, Poznań 1964; *Motywy muzyczny w exlibrisie polskim. Wystawa ze zbioru Feliksa Wagnera*, tamże 1966; *Secesja w literaturze, grafice, exlibrisie. Wystawa ze zbiorów bibliofilskich Feliksa Wagnera*, tamże 1983). W 1978 odbyła się w B-ce Raczyńskich w Poznaniu wystawa *Zawsze z Książką*, stanowiąca przegląd najcenniejszych eksponatów z jego prywatnej kolekcji. W 1985 zorganizował wystawę grafiki i ilustracji książkowej ur. w Międzychodzie artysty niem. Johanna Lebeke. Za swoją działalność otrzymał Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1969), Medal im. J.K. Żupańskiego za Wybitne Zasługi dla Księgarstwa Wielkopolskiego (1985) oraz Nagrodę Miasta Poznania w Dziedzinie Kultury i Sztuki (1986). Z kolekcji bibliof. W. korzystały wydaw., radio, telewizja oraz filmowcy (m.in. rekwizyty do serialu *Najdłuższa wojna nowoczesnej Europy*). Po jego śmierci drobną partię kolekcji ekslibrisów i grafiki nabyła B-ka Kórnicka PAN i Muz. Nar. w Poznaniu. Niektóre eksponaty zostały sprzedane na aukcjach w

Poznaniu i Krakowie. Większa i najcenniejsza część zbiorów pozostała w zbiorach rodzinnych i jest wciąż rozbudowywana.

M.J. Wojciechowski: *Ekslibris godło bibliofila*. Wr. 1978 s. 214; A.J. Markiewicz: *Sobie i przyjaciółom*. Poznań 1985 s. 59, 61; M. Grońska: *Exlibrisy*. W. 1992 s. 68, 178; G. Matuszak: *Gawęda Bibliofilska*. Łódź 2007 s. 293, 298; T. Mańkowski: „Dziś nie cudem, ale trudem...”. – *Wprost* 1983 nr 3 s. 19-21; M. Nowakowska: *szlachetne namiętności. Wielkopolska rodzina Wagnerów*. – IKS (Poznański Informator Kulturalny, Sportowy i Turystyczny) 2009 lipiec-sierpień s. 32-34.

Arkadiusz Wagner

WALCZAK ELIGIUSZ, pseud. literacki Kor-Walczak (14 XII 1913 Kalisz – 25 V 2000 tamże) pisarz, poeta, regionalista, drukarz, redaktor czasopism, właściciel biblioteki. W czasie I wojny świat. wraz z rodziną wyjechał do Warszawy, a potem kolejno do Smoleńska, Moskwy, Olenino. Po wybuchu rewolucji 1917 znów do Smoleńska, a stąd na Syberię. Po powrocie do Polski od 1922 W. zamieszkał w Opatówku pod Kaliszem, gdzie skończył szkołę powszechną. W 1928-30 uczęszczał do Gimn. im. A. Asnyka w Kaliszu. Ciężkie warunki materialne zmusiły W. do podjęcia pracy, najpierw w Sieradzu, w drukarni „Ziemi Sieradzkiej”, Zakł. Wychowawczo-Nauk. zw. „Apostolstwem Dobrej Książki” prowadzonym przez ks. **A. Brzezińskiego, a później w Kaliszu, w drukarni „Gazety Kaliskiej” Józefa i Antoniego Radwanów. Pracował tam jako zecer i metrapaź, był współprac. red. „Gazety Kaliskiej”, a przez pewien czas pełnił funkcję red. odpowiedzialnego. Jednocześnie przez 4 lata uczył się w Wieczorowej Szkole Zaw., a potem na 2-letnich Wieczorowych Kursach Maturalnych. Małą maturę uzyskał w 1938 w kaliskim Gimn. im. T. Kościuszki. Jako dependent podjął pracę w kancelarii prawniczej. W tym czasie należał do „Legionu Młodych” – Organizacji Pracy dla Państwa. Przez pierwsze tygodnie II wojny świat. przebywał w Warszawie, biorąc udział w obronie stolicy, następnie powrócił do Opatówka, w 1942 został deportowany jako robotnik rolny do Bystrzycy Kłodzkiej. W 1945 zamieszkał w Kaliszu i pracował tu jako księgowy, a później jako st. referent sprzedaży. W 1956-81 był zecerem w kaliskiej Spółdz. Pracy „Metalwag”. Współorganizator „Tygodnika Opatowskiego” (1937-39), współprac. „Ziemi Kaliskiej” (1957). Tu pracował w administracji, prowadził księgowość i ekspedycję czasopisma;

inicjator powołania czasop. „Opatowianin” (1990). Od 1977 członek Zw. Literatów Pol., współzałożyciel i członek oddziałów kaliskich Pol. Tow. Historycznego i Tow. Przyjaciół Książki (1977), Kaliskiego Tow. Przyjaciół Nauk (1987). Autor ponad 150 artykułów i drobnych form literackich (m.in. na łamach „Panoramy”, „Życia Literackiego” i „Płomyczka”), opowiadań, legend, wierszy oraz autobiografii *Zdarzyło się życie* (1999). Ogłosił biogramy w *Słowniku Pracowników Książki Polskiej, Polskim Słowniku Biograficznym* oraz w pracy pt. *Szkoła Kaliska. I Liceum Ogólnokształcące im. Adama Asnyka w Kaliszu. Nauczyciele i wychowankowie* (Kalisz 1998). Posiadał b-kę złożoną z edycji literatury pięknej, wyd. od l. 40. XX w., w tym wiele książek z autografami ich autorów. Około 1000 wol. z księgozbioru W. oraz część archiwaliów i muzealiów rodzina przekazała do zbiorów Kaliskiego Tow. Przyjaciół Nauk, pozostałe archiwalia znajdują się w posiadaniu Książnicy Pedagog. im. A. Parczewskiego w Kaliszu. Odnaczony został m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1985), Odznaką „Zasłużony dla Województwa Kaliskiego” (1984), Odznaką Honorową Miasta Kalisza (1984). Od 2005 skwer przed Muz. Ziemi Kaliskiej w Kaliszu nosi imię W. Opublikowano dwie bibliografie jego twórczości autorstwa syna Krzysztofa (Kalisz 1994, 1998).

D. Wańka: W.E. [W:] *Słownik biograficzny Wielkopolski południowo-wschodniej (ziemi kaliskiej)*. T. 2. Kalisz 2003 (z bibliogr.). // Kolekcja E. Kor-W. w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu. Oprac. B. Celer [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.kp.kalisz.pl/katalog/kolekcjehis1.htm> [dostęp z dn. 29.05.2008] // Inf. syna Krzysztofa.

Danuta Wańka

WALCZAK KAZIMIERZ (15 I 1941 w. Dubiecko, pow. przemyski – 19 VIII 2004 Łódź) właściciel biblioteki, bibliotekarz. W 1960 ukończył Państw. Liceum Bibliotekarskie w Łodzi, w 1970 – studia historyczne na Wydz. Filoz.-Historycznym Uniw. Łódzkiego. W 1961-63 podjął pracę w B-ce Gł. Akad. Med. w Łodzi. W 1963-65 był bibliotekarzem w Zespole Szkół Elektrycznych tamże, nast. kierował Dzielnicową B-ką Publ. Łódź-Śródmieście (1965-69). W 1969-75 pracował w b-ce Instytutu Med. Pracy w Łodzi. W paźdz. 1975 powrócił do pracy w Akad. Med. jako kustosz służby bibliot., do 1992 prowadził b-kę w Katedrze Med.

Spółecznej AM. Po jej likwidacji został przeniesiony do B-ki Gł. AM (od 2002 Uniw. Med.), do przejścia na rentę w 2004 pracował w Oddz. Przechowywania, Ewidencji i Konserwacji Zbiorów. W. zajmował się gromadzeniem, oprac. i udostępnianiem zbiorów, działalnością informacyjną, prowadził kwerendy i przygotowywał zestawienia bibliogr. związane z tematami badań prowadzonych w Uczelni. Uczestniczył w pracach przygotowujących materiały publikowane przez B-kę Główną. W. zgromadził w Łodzi bogaty księgozbiór literatury fantastycznonauk., marynistycznej i poświęconej II wojnie świat. wyd. po 1945, którego część po jego śmierci uległa rozproszaniu, część pozostaje w posiadaniu rodziny.

Uniw. Medyczny Łódź: Akta personalne (z fot.) // Inf. rodziny; Inf. Autorki.

Magdalena Rzadkowska

WALENTYNOWICZ MARIA (15 X 1914 Mińsk, obecnie Białoruś – 12 IV 1987 Poznań) pedagog, bibliotekarka, bibliotekoznawca. Ukończyła Państ. Seminarium Nauczycielskie im. Królowej Jadwigi w Wilnie. W 1936-42 była nauczycielką w szkole podst. we wsi Rajca k. Nowogródka. W 1942-45 pracowała jako robotnica w fabryce obuwia i księgową w Zw. Inwalidów w Wilnie. Prowadziła też komplety w zakresie szkoły powszechnej. W 1945 przyjechała w ramach akcji repatriacyjnej do Poznania. W 1945-49 odbywała studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Poznańskiego uzyskując tytuł magistra filozofii w zakresie pedagogiki na podstawie pracy *Z badań nad czytelnictwem młodzieży akademickiej*. W okresie studiów rozpoczęła pracę jako asystent-wolontariusz w Zakł. Pedagogiki UP oraz jako bibliotekarz w B-ce Inst. Zachodniego w Poznaniu. Po ukończeniu studiów (1949) została asystentem w Zakł. Pedagogiki UP. W 1951, oficjalnie w ramach redukcji etatów, została zwolniona z pracy na Uniw. (prawdziwą przyczyną były związki W. z Duszpasterstwem Akad. w Poznaniu i prowadzeniem przez nią społecznie b-ki przy kościele Dominikanów). Miejscem jej pracy pozostał Inst. Zachodni, gdzie w 1951-57 pełniła funkcję kierowniczkę b-ki. W 1957 wróciła na Uniw. i została powołana 1 IX tr. na stanowisko adiunkta przy Katedrze Pedagogiki. Na Wydz. Pedag. Uniw. Warsz. obroniła pracę doktorską *Działalność pedagogiczna bibliotekarza* wykonaną pod kier. prof. Stefana Wołoszyna (3 VI

1958). W. była badaczem zagadnień czytelnictwa i popularyzatorem pedagogiki bibliotecznej. W 1961 wydała książkę, przygotowywaną na zlecenie Komitetu Nauk Pedag. PAN, skierowaną do nauczycieli bibliotekarzy oraz pracowników oświaty dorosłych pt. *Przygotowanie czytelnice absolwentów szkoły podstawowej* (W. 1961), na podstawie której 10 V 1962 uzyskała habilitację i tytuł docenta w zakresie pedagogiki. W 1963-74 pracowała jako docent w Zakł. Pedag. UAM, pełniąc w 1966-69 funkcję prodziekana. Na podstawie całego dorobku nauk. oraz wyd. przez Ossolineum pracy *Podstawy czytelnictwa powszechnego* (Wr. 1970) otrzymała tytuł prof. nadzw. nauk humanistycznych (6 VII 1973). Ze względu na stan zdrowia 31 I 1979 przeszła na wcześniejszą emeryturę. W. współprac. z wieloma ośrodkami kształcenia bibliotekarzy. Prowadziła wykłady z zakresu czytelnictwa i seminaria w Zaocznym Studium Bibliotekarstwa Uniw. Wrocławskiego, wydała wówczas skrypt dla studentów *Wybrane problemy czytelnictwa* (Wr. 1966). Przez wiele lat związana też była z Państ. Ośrodkiem Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. W pracy na rzecz bibliotekarstwa była rzeczniczką rozszerzenia funkcji b-tek w kierunku centrów edukacji ustawicznej i działalności kulturotwórczej z uwzględnieniem ścisłych związków ze środowiskami lokalnymi, idei która dopiero obecnie nabiera realnych kształtów. Władza również kilkoma jęz. obcymi – wykorzystywała je w pracy nauk. i publikacjach. W l. 50 wydała kilka prac dot. zdefiniowanego przez nią zagadnienia kultury czytelnictwa w Czechosłowacji, m.in. *Czytelnictwo absolwentów szkół technicznych* (W. 1956). Przygotowała znaczącą monografię *Badania nad czytelnictwem w Czechosłowacji na tle kształtowania się kultury czytelnictwa* (W.-Poznań 1977), oraz drugą, ukończoną tuż przed śmiercią, część tej pozycji *Tendencje rozwojowe badań czytelnictwa w Czechosłowacji w latach 1974-1984*. W. interesowały też dzieje czytelnictwa; poświęciła tym zagadnieniom szereg artykułów na łamach „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”, „Kroniki Miasta Poznania”, „Roczników Biblio-tecznych” i „Przeglądu Bibliotecznego”. Swoje refleksje na temat współczesnego czytelnictwa zamieszczała także na łamach „Studiów o Książce”, „Bibliotekarza”, „Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych”, wielu czasop. pedag. i w zagr. periodykach bibliotekarskich. Drugim nurtem jej zainteresowań nauk. była pedagogika porównawcza, dydaktyka

szkoły wyższej i andragogika. Całość dorobku nauk. W. obejmuje 8 wydawnictw zwartych i ponad 100 artykułów w czasop. nauk. i pracach zbiorowych.

J. Andrzejewska: M.W. (1914-1987). – Roczn. Bibl. 1988 R. 32 s. 458-465; E. Kurek, E. Syguła: Profesor M.W. – życie i osiągnięcia naukowe (1914-1987). – Człowiek i Społeczeństwo 2005 t. 25 s. 137-146 // Arch. Uniw. im. A. Mickiewicza Poznań: Akta personalne.

Aldona Chachlikowska

WAŃKOWICZ MELCHIOR (10 I 1892 Kałużyce k. Mińska, obecnie Białoruś – 10 IX 1974 Warszawa) pisarz, reporter, wydawca. W 1911 zdał maturę w Gimn. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie i podjął studia w Szkole Nauk Polit. w Krakowie i na Wydz. Prawa Uniw. Jagiell., które przerwała I wojna światowa. W 1918-20 przebywał na Ukrainie, nast. przyjechał do Warszawy, gdzie pracował jako sekretarz red. „Kuriera Porannego”, był też aplikantem w wydz. karnym Sądu Apelacyjnego. W 1923 uzyskał dyplom magistra prawa na Uniw. Warszawskim. W tr. rozpoczął pracę na stanowisku naczelnika Wydz. Prasowego Min. Spraw Wewn., zainicjował wydaw. „Biuletynu Bibliograficznego”, poświęconego statystyce ruchu wydawniczego. W. był doradcą reklamowym Zw. Cukrowników Pol.; dyr. Przedsiębiorstwa Państw. „Reklama Poczтовая”, dla którego założył mies. „Ład Pocztowy”; doradcą i komisarzem propagandowym Państw. Pożyczek Inwestycyjnych – specjalistą nowoczesnej reklamy. W 1924 zaproponował firmom Arct i Dom Książki Pol. wydawanie literatury sensacyjnej opartej na prawdziwych wydarzeniach (książka dwuarkuszowa, druk na maszynie rotacyjnej). Seria „Biblioteczka Historyczno-Geograficzna” była zarejestrowana jako czasopismo. Do współpracy zaprosił m.in. J.S. Bystronia, K. Górskiego, J. Kadena-Bandrowskiego, J. Kleinera, Z. Kossak, M. Kuncewiczową, J. Meissnera. Powstały m.in. cykle lotniczy, morski, szpiegowski, słynni kochankowie, wielkie procesy, odkrywcy, wynalazcy. Na okładce, zaprojektowanej przez *E. Bartłomiejczyka, znajdowały się 3 pszczoły ucepione beleczki i hasło „Nie kłamać bawiąc. Nie nudzić uczyć”. Czasopismo przekształcił w 1924 w Tow. Wydawnicze „Rój” mieszczące się w Warszawie przy ul. Kredytowej, którego był red. nacz. i współwłaścicielem najpierw z Tworkowskim i Brynkiem, których udziały od-

kupił *M. Kister. Przeciętnie wydawano 150-170 tyt. rocznie, gł. liczne tanie serie książek pol. pisarzy współczesnych „Książki 95-groszowe”, „Seria 3-złotowa”, laureatów Nagrody Nobla pt. „Dzieła XX wieku”, reportaże i publicystykę gosp. „Dokumenty epoki”. W repertuarze „Roju” była literatura piękna i nauk., krytyka liter., eseje, publicystyka, monografie hist., reportaże. W. był wydawcą bestsellerów 20-lecia *Dzikuski I. Zarzyckiej* (1929), *Kariery Nikodema Dyzmy T. Dołęgi-Mostowicza* (1933), *Strachów M. Ukniewskiej* (1939). Po wybuchu II wojny świat. wydaw. „Rój” zostało przejęte przez okupanta, wyznaczono zarządcę i zmieniono nazwę na „Litera”. W okresie międzywojennym W. poświęcił się pracy dziennikarskiej i literackiej publikując m.in. w „Kurierze Porannym”, „Kurierze Warszawskim”, „Wiadomościach Literackich” reportaże i cykle korespondencji z Polski i z zagranicy; wydał m.in. *Strzępy epepi. Opowiadania* (W. 1923), *Szczeniące lata* (W. 1934), reportaże z Warmii i Mazur *Na tropach Smętka* (W. 1936). We wrześniu 1939 był korespondentem wojennym na Lubelszczyźnie, nast. przebywał na emigracji, w 1943-45 był korespondentem II Korpusu Pol. i uczestnikiem bitwy pod Monte Cassino. W 1945-58 mieszkał we Włoszech, Francji, Wlk. Brytanii i USA, w 1956 przyjął ameryk. obywatelstwo. Przez cały czas pisał m.in. szkice *De profundis* (Tel Awiw 1943), reportaż *Monte Cassino* (Rzym 1945-47 t. 1-3, ocen. wyd. pol. W. 1957), powieść autobiograf. *Ziele na kraterze* (N. Jork 1951, wyd. pol. W. 1957); współpracował z prasą emigracyjną, a od 1957 także z prasą i wydaw. krajowymi, które ogłaszały emigracyjne utwory. W 1958 wrócił na stałe do Warszawy, zajął się pracą literacką, wydał m.in. *Hubalczycy* (W. 1959), reportaże i felietony *Tędy i owędy* (W. 1961), *Zupa na gwoździu* (W. 1967), *Przez cztery klimaty 1912-1972* (W. 1972); wygłaszał odczyty; występował w radiu i telewizji. W 1964 podpisał „List 34”, w paźdz. tr. został aresztowany i oskarżony o przekazywanie za granicę antypol. materiałów i skazany na 3 lata więzienia, ale wykonanie wyroku wstrzymano. W 1970 odzyskał pol. obywatelstwo. W. był członkiem PEN Clubu, dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych za udział w wojnie pol.-bolszewickiej i bitwie pod Monte Cassino.

M. Wańkowicz: Wspomnienia wydawcy. – Za i Przeciw 1968 nr 45 s. 16 (z fot.); L.M. Bartelski: Polscy pisarze współcześni 1939-1991: leksykon. W. 1995 s. 445-446; H. Kister: Pegazy na Kredytowej. W. 1980 (z fot.); L. Fiszer: Wspomnienia starego

księgarza. W. 1959 s. 239; M. Kurzyna: O M.W. – nie wszystko. W. 1977 (z fot.); A. Ziółkowska: Na tropach W. W. 1999 (z fot.); Bibliotekarz 1919 z. 3/4 s. 55; W. Raczkowski: Statystyka produkcji wydawniczej druków nieperiodycznych w r. 1926. – Prz. Księg. 1927 nr 14 s. 337-338; K. Rokicki: Idol w celi. – Polityka 2004 nr 41 s. 78-80 (z fot.). // W. Kaliszewski: M.W. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: http://www.culture.pl/pl/culture/artykuly/os_wan-kowicz_melchior [dostęp z dn. 21.11.2009].

Magdalena Rzadkowska

WARCZYĞŁOWA-PIOTROWSKA ZOFIA (14 X 1914 Warszawa – 30 X 2006 tamże) bibliotekarka. W 1933 zdała maturę w Gimn. Julii Statkowskiej w Warszawie i rozpoczęła studia polonist. na Uniw. Warszawskim. Ze względu na trudne warunki materialne i konieczność podjęcia pracy zarobkowej przerwała studia. W 1935 ukończyła Prywatną Jednoroczną Koedukacyjną Szkołę Bibliotekarską Zarządu Miejs. m.st. Warszawy i w tr. została przyjęta do pracy w B-ce Publ. m.st. Warszawy, gdzie zlecono jej pomoc przy porządkowaniu i opracowaniu księgozbioru hr. *J. Potockiego. W 1936 została z-cą kierowniczką Filii Dzielnicowej na Pradze (ul. Wileńska 13). Po roku objęła kierownictwo Wypożyczalni nr 21 na Żoliborzu (ul. Felińskiego). W 1938-39 była słuchaczką Szkoły Nauk Politycznych. Wojna przerwała nieukończone studia. Po zamknięciu przez okupanta w 1942 placówek bibliot. pracowała w B-ce Gł. przy ul. Koszykowej 26, prowadząc kancelarię. Od 1942 włączyła się do działalności konspiracyjnej. Po upadku Powstania Warsz. została wywieziona w Opoczynskie. Wróciła do Warszawy w lutym 1945 i zgłosiła się do pracy w B-ce Publ. m.st. Warszawy, gdzie została przyjęta na stanowisko kierownika Ref. Organizacyjno-Sprawozdawczego. Brała udział w ratowaniu i zabezpieczaniu zbiorów bibliot., m.in. w reindykacji zbiorów B-ki Publ. z Legnicy. W 1948, w stopniu st. bibliotekarza, objęła kierownictwo Czytelni w Dziale Wydaw. Periodycznych. W 1951 ukończyła Ogólnopol. Kurs Kartograficzny prowadzony przez Centr. Zarząd B-tek. Przy współpracy z płk. dr. **M. Łodyńskim zorganizowała w 1951 Oddział Kartograficzny w B-ce Publicznej. W 1953 została zwolniona z funkcji kier. tego Oddz., pracowała w Dziale Wydaw. Periodycznych, a nast. w Czytelni Bibliolog. przy opracowaniu zbiorów. W 1953 odeszła z B-ki Publ. i podjęła pracę w Wydz. Ekon.-Rolniczym Szkoły Gł. Gospodarstwa

Wiejskiego w Warszawie, gdzie zorganizowała b-kę. W styczniu 1958 na wniosek prof. ***A. Żabko-Potopowicza, długoletniego opiekuna B-ki Gł., Rektor SGGW powołał ją na stanowisko wicedyrektora tej B-ki. Podczas prawie 20 lat pracy wprowadziła wiele zmian organizacyjnych przy udostępnianiu zbiorów, opracowaniu, informacji. Z jej inicjatywy powstała sieć b-tek wydziałowych z nowoczesnym warszatem inf.-bibliograficznym. Brała też czynny udział w organizowaniu i pracach Komisji Koordynacyjnej B-tek Rolniczych różnych resortów. Łączyło się to z działalnością wydawniczą. W 1966 została mianowana kustoszem. Przeszła na emeryturę w 1976 nie zaprzestając pracy społecznej. Ogłosiła wiele artykułów w prasie zaw., była autorką i współaut. biogramów zamieszczonych w *Słowniku Pracowników Książki Polskiej* (W.-Łódź 1986, W. 2000), w serii „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych” (W. 1993 t. 3; tamże 2004 t. 8) oraz w jubileuszowej publikacji B-ki Publ. m.st. Warszawy pt. *Żyją w naszej pamięci* (W. 2006). W 1936 została członkiem Zw. Bibliotekarzy Pol. (później Stow. Bibliotekarzy Pol.). Była współzałożycielką i wiceprzew. utworzonego w 1964 Zespołu Historyczno-Pamiętnikarskiego Okręgu Stoł. SBP, członkiem Kolegium Red. opracowywanej przez Zespół serii „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych” (wydaw. SBP). Za pracę społ. w SBP otrzymała wiele odznaczeń, w 2001 Zjazd Krajowy SBP nadał jej godność Honorowego Członka SBP. Za pracę zaw. odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

D. Stępniewska, J. Gutowska: Z.W.-P. (1914-2006) – wicedyrektor Biblioteki Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. [W:] Bibliotekarze bibliotek specjalnych. W. 2007 s. 90-97; J. Jagielska: Z.W.-P. (14 X 1914 – 30 X 2006). – Bibliotekarz 2007 nr 7/8 // B-ka Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Maria Dybaczewska

WASIAK IZABELA MARIA z d. Przanowska (15 IX 1927 Warszawa – 11 XII 1990 Łódź) nauczycielka, działaczka oświatowa, wydawca publikacji drugiego obiegu. W czasie okupacji hitlerowskiej uczyła się na tajnych kompletach Gimn. im. Cecylii Plater-Zyberkówny w Warszawie, maturę zdała w 1945 w Społ. Liceum Ogólnokształcącym w Podkowie Leśnej. Walczyła w Powstaniu

Warsz. jako łączniczka i sanitariuszka. W 1952 ukończyła studia I stopnia w zakresie filologii pol. na Uniw. Łódzkim; w 1975 uzyskała tytuł magistra tamże. W 1946-82 pracowała jako nauczycielka jęz. pol. i ang. w łódzkich szkołach (także dla dorosłych). Szczególną uwagę poświęcała wyrobieniu wśród uczniów i słuchaczy umiejętności pracy z książką, korzystania ze źródeł informacji nauk.; rozwiązania metod przedstawiała w artykułach publikowanych na łamach m.in. „Oświaty Dorosłych”, „Dydaktyki Literatury”, „Polonistyki”, „Języka Polskiego w Szkole Średniej”. W okresie stanu wojennego kolportowała książki i prasę podziemną. W l. 80 XX w. uczestniczyła w drugim obiegu wydaw., przewodniczyła Łódzkiemu Zespołowi Oświaty Niezależnej – inicjatywie wydaw., oświatowej i kult., związanej organizacyjnie ze strukturami NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej (1986-89). W jego ramach wyd. m.in. serie broszur dla uczniów „Biblioteczka Lektur Szkolnych” oraz „Biblioteczka Wiedzy Historycznej” z utworami literackimi i historycznymi nieobecnyymi w obiegu oficjalnym, pióra m.in. E. Brylla, J. Czapskiego, Cz. Miłosza, J. Brodskiego. Opracowała i wydała – jako podziemne druki Łódzkiego Zespołu Oświaty Niezależnej – dwa wybory tekstów z komentarzami *Lektury naszych dziadków* (Łódź 1987) i *Lektury naszych rodziców* (tamże 1989). Współpracowała z największym wydaw. podziemnym w Łodzi – „Solidarność Walcząca”, które od 1988 działało pn. Wydaw. Społ. „Fakt”. W 1986-89 była red. biul. „Oświata Niezależna”; współprac. z łódzką prasą niezależną „Solidarność Walcząca”, „Nike”, „Głos Solidarności”, na jej łamach m.in. prezentowała nowości wydaw. drugiego obiegu. Założyła B-kę Związkową im. prof. Jana Lutyńskiego przy NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej, gromadzącą książki i czasop. drugiego obiegu (1989). W. była działaczką NSZZ „Solidarność” (wchodziła w skład Komitetu Organizacyjnego Pracowników Oświaty i Wychowania „Solidarność” w Łodzi, Krajowej Sekcji Oświaty i Wychowania, Woj. Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Łodzi). Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Nar., Honorową Odznaką Miasta Łodzi, Nagrodą Min. Oświaty i Wychowania.

D. Dworakowska: W.I.M. z d. Przanowska (1927-1990). [W:] Słownik badaczy literatury polskiej. Red. J. Starnawski. T. 6. Łódź 2003 s. 326-328; Kto był kim w drugim obiegu? Słownik pseudonimów

pisarzy i dziennikarzy 1976-1989. W. 1995 s. 66, 175, 243; Słownik pseudonimów pisarzy polskich. T. 5. Wr. 1998 s. 1027; J. Kandzióra, Z. Szymańska, K. Tokarzówna: Bez cenzury 1976-1989. Literatura, ruch wydawniczy, teatr: bibliografia. W. 1999 s. 99, 149, 153; A. Kowalczykowa: Jakże szkoda, że tacy ludzie umierają. – Gaz. Łódzka 1993 nr 66 (808) s. 4; M. Wasiaś: I.W. z Przanowskich (1927-1990). – Edukacja Ustawiczna Dorosłych 2003 nr 2 (41) s. 103-107; Tenże: Wydawnictwo „Solidarność Walcząca”, Wydawnictwo Społeczne „Fakt”, Łódzki Zespół Oświaty Niezależnej: materiały bibliograficzne. Łódź 1991 s. 7, 14, 19, 31; Tenże: Wspomnienie o I.W. – wybitnym pedagogu. – Prz. Edukacyjny 2002 nr 2 (34) s. 19-21 // I.W. [W:] Słownik „Niezależni dla kultury 1976-1989” [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.sloownik-niezaleznidlakultury.pl/index.php?page=wysyp&sel=W&kklucz=369&s=> [dostęp z dn. 10.02.2009]; K. Bronowski: Bibuła: wydawnictwa niezależne 1976-1989 r. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.icipit.home.pl/bibuła> [dostęp z dn. 10.02.2009].

Marek Wasiaś

WASILEWSKA WŁADYSŁAWA (25 VII 1922 Grąbki k. Krakowa – 20 II 2004 Warszawa) nauczycielka, redaktorka, bibliotekarka. Ukończyła szkołę powsz. i Państw. Gimn. Krawieckie w Krakowie. W czasie okupacji niem. uczęszczała do Liceum Pedagog., a po jego zamknięciu do Szkoły Zaw. Wyższego Stopnia, pracując jednocześnie jako krawcowa. W 1945 uzyskała świadectwo dojrzałości i podjęła studia w zakresie filologii pol. na Uniw. Jagiellońskim. Równocześnie pracowała zarobkowo w Prywatnym Żeńskim Gimn. Krawieckim przy Klasztorze SS. Klarysek i w Kole Polonistów i Sławistów UJ. Egzamin magisterski zdała w 1952; w r. akad. 1957/58 ukończyła kurs kwalifikacyjny dla bibliotekarzy szkolnych w Państw. Ośrodku Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy. Kontynuowała studia polonist. na Uniw. Warsz., jednocześnie pracując w red. „Po Prostu” i wydaw. „Książka i Wiedza”, prowadziła także zajęcia na kursach polonistycznych. Od 1952 (II) pracowała w Młodzieżowym Domu Kultury w Warszawie jako instruktorka w Gabinetie Polonist.; po przeniesieniu placówki do Pałacu Młodzieży objęła kierownictwo b-ki. Była bibliotekarką w II Liceum Ogólnokształcącym im. S. Batorego w Warszawie (1959-77), a po przejściu na emeryturę pracowała tam na pół etatu (1980-83). Zorganizowała b-kę od podstaw i uczyniła z niej placówkę wzorcową, z nowatorskimi rozwiązaniami; utworzyła działowy układ

zbiorów, wolny dostęp do półek, bogaty warsztat informacyjny, założyła kartoteki zagadnieniowe, bibliogr., tekstowe, ilustracji, portretów, zestawień bibliogr., materiałów do obchodów rocznic i uroczystości szkolnych. B-ka była wykorzystywana przez ośrodki metod. w doskonaleniu zaw. bibliotekarzy szkolnych. Została powołana na stanowisko wizytatora w Min. Oświaty (1970). Praca urzędnicza nie satysfakcjonowała W. i po dwóch latach wróciła do Liceum im. Batorego. Pracując w b-ce szkolnej przygotowywała uczniów do samokształcenia, rozbudzała pasję poznawcze i twórcze. Prowadziła przysposobienie czytelnicze i informacyjne uczniów (1983-85), na długo przed wprowadzeniem przedmiotu do programów szkolnych. Prowadziła zajęcia dydak. w dwuletnim Studium Dokumentacji i Informacji (1969-70). Wydała podręcznik *Wiedza o książce* (W. 1966), wykorzystywany m.in. w dwuletnich studiach nauczycielskich i trzyletnich wyższych studiach nauczycielskich. W pracy zbiorowej *Biblioteki szkolne w Polsce Ludowej*, pod red. F. Popławskiego (W. 1969), zamieściła obszerny rozdział o służbie informacyjnej w b-ce szkolnej. Zredagowała 5 tomów „Rocznika Biblioteki Narodowej” (1970-74), pełniąc funkcję z-cy sekretarza red., w 1976-98 była red. nac. „Poradnika Bibliotekarza”. Wydała *Listy Stefana Żeromskiego do Henryka Bukowskiego* z obszernym wstępem i komentarzem (W. 1975), pracowała w zespole przygotowującym pod kier. prof. Zbigniewa Golińskiego krytyczne wyd. pism zebranych S. Żeromskiego. Dorobek W. liczy ok. 70 poz.; zajmowała się krytyką literacką, pracami edytorskimi, popularyzacją wiedzy o bibliotekarstwie szkolnym i działalności Stow. Bibliotekarzy Polskich. Była członkiem SBP, w 1967-2004 pełniła funkcje: członka Zarz. Okręgu Stołecznego (1967-69) i Prezydium Zarz. Gł. (1969-76), z-cy skarbnika (1972-76), przew. Sekcji B-tek Szkolnych i Pedag. (1972-76), dyrektora Biura (1977-80), sekretarza generalnego, członka Prezydium (1981-85) Zarz. Gł.; przew. (1986-93) i sekretarza (2001-04) Gł. Sądu Koleżeńskiego. Została powołana do Rady ds. B-tek i Informacji przy Min. Oświaty i Wychowania (1978). Uczestniczyła w pracach Komitetu Porozumiewawczego Stow. Twórczych i Nauk. przygotowujących Kongres Kult. Pol. i w obradach Kongresu, przerwanych ogłoszeniem stanu wojennego (13 XII 1981). Za pracę zaw. i społ. została odznaczona m.in.: Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Honorową Odznaką SBP, Złotym Krzyżem

Zasługi, Krzyżem Kawalerskim i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Nar., Nagrodą II st. Min. Oświaty i Wychowania, Nagrodą im. H. Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekozn. i bibliotekarstwa, Nagrodą Doroczną Funduszu Literatury (1987).

J. Andrzejewska: W.W. (1922-2004). – Biblioteka w Szkole 2004 nr 5 s. 25-27; Taż: W.W. (1922-2004). [W:] Zasłużeni dla Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. W. 2005 s. 80-89; J. Chruścińska, D. Grabowska, E. Matusiak: Od redakcji. – Por. Bibliot. 2004 nr 3 s. 2; 23 lata z „Poradnikiem Bibliotekarza”. Z W.W. – wieloletnim redaktorem naczelnym „Poradnika Bibliotekarza” rozmawia K. Kuźmińska. – Tamże 1999 nr 1 s. 11-15; Taż: W.W. (1922-2004). – Tamże 2004 nr 4 s. 37-38; Wspomnienie o W.W. – Biblioteka w Szkole 2004 nr 5 s. 27 // Arch. rodzinne Barbary i Juliusza Wasilewskich.

Krysztyna Kuźmińska

WAWRYKIEWICZ JANINA z d. Niklas (29 VI 1929 w. Zabierzów, woj. małopolskie – 17 IV 1993 Kraków) bibliotekarka. Dyplom magistra filologii pol. uzyskała w Uniw. Jagiellońskim. Pracę zaw. rozpoczęła 1 I 1953 w B-ce Głównej Akad. Górniczo-Hutniczej w Krakowie na stanowisku podreferendarza; 1 V 1953 przeszła na stanowisko asystenta bibliotecznego. W 1953 i 1954 odbyła praktyki w B-ce Politechniki Gdańskiej i B-ce Uniw. M. Kopernika w Toruniu. W B-ce AGH pracowała początkowo przy udostępnianiu zbiorów. W 1954 W. została kierownikiem referatu czasopism B-ki; zajęła się ich gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem, prowadziła w czytelni czasopism inf. katalogową i bibliograficzną. Uczestniczyła w oprac. adnotowanego katalogu czasopism B-ki AGH, pracowała też nad katalogiem centr. wydawnictw geolog. dla Inst. Geologicznego w Warszawie. W 1956 prowadziła wykłady i ćwiczenia na Kursie B-tek Wyższych Szkół Techn. w Polsce. W. brała aktywny udział w kształceniu kadr bibliotekarskich, prowadząc szkolenia dla pracowników B-ki AGH i innych b-tek nauk. oraz praktyki wakacyjne dla studentów bibliotekoznawstwa. Od 1 VII 1960 W. kierowała Oddz. Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów B-ki AGH. 1 IX 1961 została powołana na stanowisko adiunkta bibliotecznego. Uczestniczyła w gromadzeniu materiałów bibliogr. do książki pt. *Roździeńsciana. Studia o Walentym Roździeńskim autorze*

„*Officina Ferraria*” z 1612 r., opublikowanej w 1965; szczegółowe zestawienie bibliogr. w układzie chronolog. liczy 482 poz. oraz indeks osobowy. W 1968 otrzymała stanowisko kustosa dypl., w 1980 – st. kustosa dyplomowanego. Do *Słownika pracowników książki polskiej* (W.-Łódź 1972) oprac. pięć biogramów. W 1986 reprezentowała B-kę AGH na Ogólnopol. Naradzie B-tek Centralnych. W 1990 (3 XII) W. przeszła na emeryturę. Otrzymała nagrody Rektora AGH (1976, 1981, 1986), Złoty Krzyż Zasługi (1974) i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1983).

Arch. Akad. Górniczo-Hutniczej Kraków: Akta personalne.

Maria Czujowa

WERNER MARIA ZOFIA (26 III 1918 Warszawa – 12 X 1998 tamże) bibliotekarka. Egzamin maturalny zdała w 1936 i rozpoczęła studia na Uniw. Warsz. w Zakł. Psychologii Wychowawczej. W 1938 odbyła roczną praktykę w Ośrodku Zdrowia na Ochocie, w dziale opieki społecznej. Po wybuchu II wojny świat. pracowała w Radzie Gł. Opiekuńczej i w b-ce przy ul. Reja. W 1943-44 studiowała tajnie w Sekcji Bibliotekarskiej Wolnej Wszechnicy Pol. oraz odbyła roczną praktykę w B-ce dla Dzieci i Młodzieży na Żoliborzu, pod kier. dr ***M. Arnoldowej. Równolegle działała konspiracyjnie w ZHP. Po wojnie kontynuowała studia bibliotecz. na Uniw. Łódzkim pod kierunkiem prof. *J. Muszkowskiego, które ukończyła w 1949 przedstawiając pracę *Wypożyczalnia dla Dzieci jako teren badania czytelnictwa*. Magisterium uzyskała na Wydz. Socjologicznym w 1950. W tr. została kierownikiem B-ki Publ. w Brwinowie pracując równocześnie w B-ce Państw. Muz. Zoologicznego w Warszawie (1950-54). W 1954 mianowano W. wicedyr. Woj. B-ki Publ. w Warszawie i instruktorem (gł. w zakresie czytelnictwa dziecięcego), prowadziła też przez dwa lata zakup książek dla placówek województwa. W 1961 zrzekła się funkcji kierowniczej i poświęciła pracy instruktorskiej, wymagającej licznych wyjazdów w teren. W maju 1966 przeszła w stopniu kustosa do Działu Instrukcyjno-Metod. B-ki Publ. m.st. Warszawy. Ministerstwo Kult. i Sztuki przyznało W. tytuł kustosa dypl. (1969) i st. kustosa dypl. (1973). W 1973 objęła kierownictwo Oddziału Instrukcyjno-Metod. B-tek dla Dzieci, znacznie rozszerzając zakres działań oddziału m.in. o szkolenie bibliotekarzy

pracujących w wypożyczalniach dla dorosłych i młodzieży. Organizowała i prowadziła seminaria, prelekcje, szkolenia, kursy i praktyki dla pracowników b-tek. Brała udział w ogólnopol. i międzywoj. seminariach organizowanych przez Min. Kult. i Sztuki, zebraniach szkoleniowych dla różnych grup bibliotekarzy. Uczestniczyła w posiedzeniach Komisji Doboru Książek, na których recenzowano i kwalifikowano do zakupu nowości wydawnicze. Współpracowała z wieloma instytucjami i organizacjami m.in. z „Naszą Księgarnią”, ze Stołecznym Domem Kult., z Tow. Wiedzy Powszechnej, Pol. Zw. Niewidomych, Domem Wojska Pol., ze Zw. Literatów Polskich. W. publikowała artykuły w czasop. fachowych i kult. m.in. *Książki dla młodzieży o przyjaźni* („Książka i Kultura” 1946 nr 4-6 s. 8-10), z Z. Makowiecką, K. Suffczyńską i M.D. Szustrówną *Książki ulubione* („Bibliotekarz” 1964 nr 4 s. 83-85), *W obronie katalogu kłamrowego* („Bibliotekarz” 1952 nr 3 s. 84), *Jeszcze klasa VII* („Poradnik Bibliotekarza” 1958 nr 9/10 s. 251-255); *O służbie informacyjnej – praktycznie* („Poradnik Bibliotekarza” 1971 nr 5 s. 151-156); we współpracy z I. Kalkowską i A. Zwolińskim przygotowywała biul. kwart. „Bibliografia Województwa Warszawskiego” (1958-60 nr 1-7). Opracowała szereg programów doskonalenia zaw. bibliotekarzy, prowadziła wykłady w Państw. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie i Państw. Ośrodku Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie. Była autorką i współaut. szeregu bibliografii zalecanych, wyd. przez B-kę Publ. m.st. Warszawy w serii „Materiały Metodyczne i Bibliograficzne”, np. *Podróżnicy polscy* (W. 1973), *Historia Polski w literaturze dla dzieci i młodzieży* (W. 1973). Opracowała wiele pomocy metod.: scenariuszy konkursów, planów wystaw. W. była działaczem Stow. Bibliotekarzy Pol., kilkakrotnie pełniła funkcję przew. Okręgu Warszawskiego i uczestniczyła w Kraj. Zjeździe Delegatów. Została odznaczona: londyńskim Krzyżem Armii Krajowej, Odznaką Weterana Walk o Niepodległość, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego, Złotą Odznaką Honorową za Zasługi dla Warszawy, Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury” i Honorową Odznaką Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

I. Stachelska: M.W. (1918-1998). [W:] Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego. W. 1999 s. 128-134 (z fot., bibliogr.); S. Werner: M.Z.W. (1918-1998). [W:] Korzenie. Rody Wernerów, Norblinów,

Schuchów, Malczów, Fukierów i Meisnerów. W. 2002 s. 319-333 (z fot.). // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne // Inf. brata S. Wernera // Przemówienie Z. Schuch-Nikiel na pogrzebie (rps.).

Izabella Stachelska

WĘGRZYN BOLESŁAW FRANCISZEK (2 XII 1914 Gruszów, woj. małopolskie – 21 VI 2004 Toruń) księgarz. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939. Wzięty do niewoli okres okupacji spędził w niem. obozach jenieckich (m.in. Görnitz, Prenzlau, Neubrandenburg, Grossborn), gdzie prowadził b-kę obozową. Do Polski wrócił 29 III 1946 i 10 IV objął funkcję kierownika sklepu Spółdzielczej Księgarni Naucz., przy ul. Królowej Jadwigi nr 20 w Toruniu. 1-14 VII 1947 brał udział w dwutyg. kursie dla kierowników handlowych spółdzielni księg., zorganizowanym w Bukowinie Tatrzańskiej przez Zw. Rewizyjny Spółdzielni RP. Od paźdź. 1947 do czerwca 1950 był uczestnikiem trzyletnich Kursów Księg. zorganizowanych przez Zw. Księgarzy Polskich. W maju 1948 zatrudniono W. dodatkowo na stanowisku kierownika działu księg. Spółdzielni, a w kwietniu 1949 powierzono mu funkcję kierownika księgarni przy ul. Szerokiej 10/12, którą pełnił do momentu likwidacji Spółdzielczej Księgarni Nauczycielskiej i przejścia jej przez P.P. „Dom Książki”. Wówczas związał się z księgarstwem państ., pracując na stanowisku kierownika „Księgarni Naukowej” Rynek Staromiejski nr 30 w Toruniu, do czasu przejścia na emeryturę w styczniu 1980. W czerwcu 1959 uzyskał tytuł zaw. st. księgarza. W 1964 otrzymał Odznakę Wzorowego Księgarza II stopnia, a w 1980 Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. W 1975-90 był członkiem Gł. Sądu Koleżeńkiego Stow. Księgarzy Polskich. Od 17 XII 1974 należał do Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu (wieloletni skarbnik Tow. na przełomie lat 1970/80).

Ze wspomnień długoletnich pracowników P.P. „Dom Książki”. [W:] Księgarstwo na Pomorzu. Jednodniówka wydana z okazji 10-lecia działalności P.P. „Domu Książki” w Bydgoszczy. Bydgoszcz 1960 s. 12-13; Księgarze bydgoscy. – Księgarz 1960 nr 3/4 s. 9; G A B : Dwadzieścia lat w służbie książki. – Il. Kurier Pol. 1966 nr 105 s. 4; J. O l e r a d z k a : 24 lata z książką. – Nowości 1970 nr 114 s. 4; I. J a n o w s k a : Zasłużeni księgarze – o sobie i swej pracy. – Prz. Księg. i Wydaw. 1980 nr 1/2 s. 27; B.W. : Wokół jubileuszu. (Wspomnienia). – Księgarz 1980 nr 1 s. 28-31; Z życia stowarzyszenia. – Tamże 1980 nr 3 s. 60; Nowe władze SKP. – Prz. Księg. i Wydaw. 1984 nr 4 s. 5; Stowarzyszenie Księgarzy Polskich.

– Informator Bibliotekarza i Księgarza 1987 s. 106; Z życia Stowarzyszenia. – Księgarz 1989 nr 1 s. 70; W. C i s z e w s k a : Książka w Toruniu w latach 1945-1950. Ruch wydawniczo-księgarski. Toruń 2005 s. 212 // Matras Sp. z o.o. Bydgoszcz: Akta personalne // Rozmowy z B.W. z 27.11.1997 oraz 16.07.1999; Inf. rodziny; Inf. J. Huppenthal wieloletniej prezes Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela.

Wanda A. Ciszevska

WIĄCKÓWNA HELENA ZOFIA (10 V 1921 w. Siedliszcze, pow. tarnobrzeński – 31 VII 2001 Warszawa) bibliotekarka, bibliograf. Ukończyła Gimn. i Liceum Humanistyczne w Nisku. Działała w harcerstwie. Wojnę przeżyła w rodzinnej miejscowości. W 1948 ukończyła filologię klas. w Katol. Uniw. Lubelskim. Jako łacinniczka pracowała krótko w Gimn.-Liceum im. Jana Zamoyskiego w Lublinie. Od I V 1957 związała się do końca pracy zaw. z Inst. Książki i Czytelnictwa B-ki Nar. w Warszawie. Opracowała wspólnie z Alfredą Łuczyńską *Informator o bibliotekach PRL* (W. 1961), a z Leokadią Oplawską zestawiła *Bibliografię publikacji pracowników IKiCz 1955-1984* (W. 1987). Od 1960 oprac. przez wiele lat analizy (ok. 10 rocznie) artykułów z czasopism zagr. w *Bibliografii Analitycznej Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej*. W „Bibliotekarzu” zestawiła kilkakrotnie przeglądy fachowej literatury bibliotekarskiej. W „Zeszytach Przekładów” zamieściła kilkadziesiąt notek tłum. z czasopism zagr. (z jęz. niem. i franc.). Zredagowała tom *Bibliotekarstwo powszechne NRD. Dobór materiałów...* (W. 1964). Była od I I 1966 adiunktem nauk.-badawczym. Odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi (1975). Od I XII 1981 przeszła na emeryturę, ale do 31 XII 1989 pracowała w niepełnym wymiarze godzin.

J. S t a r n a w s k i : H.W. (1921-2001). – Prz. Bibl. 2001 nr 4 s. 407-409; T e n ż e : Ludzie książki. Ser. 2. Łódź 2008 s. 119-121 // Wspomnienia osobiste autora biogramu.

Jerzy Starnawski

WIELOPOLSKA MARIA SALOMEA (I III 1916 Stuttgart, Niemcy – 30 IX 2007 Szczecin) bibliotekarka. Ukończyła studia na Wydz. Humanistycznym Uniw. Wrocławskiego, w 1967 uzyskała stopień nauk. doktora. Od 1947 kierowała B-ką Akad. Handl. w Szczecinie (od 1950 Wyższej Szkoły Ekon.), w 1952-53 zorganizowała tam Oddz. Informacji Naukowej. Po

połączeniu w 1955 b-tek Wyższej Szkoły Ekon. i Wyższej Szkoły Inżynierskiej W. kierowała B-ką Gł. Politechniki Szczecińskiej. Zorganizowała wówczas sieć bibliot. Uczelni ukierunkowaną na potrzeby pracowników nauk. i studentów. B-ka PS jako pierwsza w kraju wprowadziła wolny dostęp do zbiorów bibliot. i posiadała Pracownię Fototechniczną. W 1975-79 pracowała w B-ce na stanowisku ds. badań naukowych. Prowadziła wykłady z przysposobienia bibliot. dla studentów WSE i PS, organizowała praktyki dla studentów studiów bibliotekozn. i dla słuchaczy kursów bibliotekarskich. Dorobek nauk. W. obejmuje 4 książki m.in. *Rozwój i organizacja bibliotek technicznych szkół akademickich w Polsce: wybrane zagadnienia* (W.-Poznań 1970), *Stan oraz perspektywy działalności informacyjnej na tle sieci bibliotek Politechniki Szczecińskiej* (z D. Gwiazdowską, S. Wróblewską, Wr. 1970); 11 artykułów w czasop. nauk. m.in. *Zagadnienia rozwoju Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej w latach 1946-1980* („Zesz. Nauk. PS” 1965 nr 62) oraz liczne prace studialne, referaty i wystąpienia na konferencjach bibliotekarskich. Ponadto publikowała książki i art. popularnonauk. poświęcone eksploracji, kulturze i nauce Ameryki Łac. m.in. *Araguaney: szkice z Wenezueli* (Wr. 1980), *Tropem snów: Wenezuela, Kolumbia, Ekwador* (Szczecin 1987). Działała w Radzie Miejscowej Zw. Nauczycielstwa Pol., Stow. Bibliotekarzy Pol. (wiceprezes i delegat Okręgu Szczecińskiego do Zarządu Gł., 1952-1972); reprezentowała SBP na II Kongresie Kultury Polskiej. Była członkiem komitetu red. „Roczników Bibliotecznych”, przedstawicielem Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego ds. organizacji prac nauk. w b-kach szkół wyższych Szczecina, zasiadała w Komisji ds. B-tek i Informacji Nauk. Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego, w Sekcji B-tek i Czytelnictwa przy Radzie Kult. i Sztuki oraz w Zespole ds. Organizacji Informacji Nauk. Pol. Akad. Nauk. Za pracę zaw. i społ. otrzymała m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury”, Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego, Złotą Odznakę ZNP, Odznakę „Gryf Pomorski” oraz nagrody od władz Politechniki Szczecińskiej.

Encyklopedia Szczecina. T. 2. Szczecin 1999 s. 606; J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: *Bibliotekarze odznaczeni Medalem SBP*. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 58-59; *Biblioteka i bibliotekarze w 40-leciu*

Politechniki Szczecińskiej. – Prace Nauk. Politechniki Szczecińskiej nr 342; Bibl. Gł. nr 2 s. 126-127 // Arch. Politechniki Szczecińskiej: Akta personalne.

Teresa Jasińska
Anna Łozowska
Cecylia Judek

WIEPRZKOWSKI JERZY RYSZARD (28 II 1928 Warszawa – 19 IV 2003 tamże) bibliotekarz. Uczył się na kompletach państw. gimn. i liceum im. A. Mickiewicza, a potem w warsz. liceum księży Marianów. Do 1949 należał do harcerstwa. W 1948 zdał maturę. Studiował (1950-54) na Wydz. Teologii Uniw. Warszawskiego. W 1946-59 pracował m.in. w b-ce Inst. Filoz.-Teologicznego księży Marianów w Warszawie. W 1964 (16 IX) rozpoczął pracę w Dziale Starych Druków B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Głównej. Odbył trzymiesięczną praktykę w Zakł. Starych Druków B-ki Narodowej. W B-ce Publ. katalogował obcojęzyczne druki XVII w. Po trzytygodniowym indywidualnym szkoleniu w Centr. Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (CLKA AGAD) zajmował się też sprawami konserwacji i ochrony zbiorów. Zorganizował akcję odkażania zbiorów B-ki. Stworzył w B-ce Publ. pracownię, w której przeszkolony personel zajmował się wzmacnianiem papieru metodą laminowania. Od I IV 1971 pełnił funkcję kierownika Działu Starych Druków. Wykazywał się zdolnościami organizacyjnymi i wykorzystywał znajomość jęz. obcych (niem., franc., ros., włoski, hebrajski, łacina, greka). Z B-ki Publ. odszedł 30 VI 1971. Od I IX 1971 pracował w B-ce Nar., początkowo w Zakł. Starych Druków. W styczniu 1973 otrzymał stanowisko st. bibliotekarza. W 1978 przebywał (stypendium UNESCO) przez 3 miesiące w Inst. Patologii Książki w Rzymie. Od 15 IX 1981 do 29 II 1984 kierował pracownią konserwacji w B-ce Narodowej. Zorganizował odkażanie zbiorów i zaczął tworzyć laboratorium. Uczestniczył w konferencjach międzynarodowych w 1980 w Lipsku („Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej” 1980 nr 1) i w 1983 w Pradze czeskiej („Przegląd Biblioteczny” 1983 R. 51 z. 4), przedstawiając osiągnięcia polskiej konserwacji. Od 2 III 1984 do 5 VII 1986 pracował w Centrum Informacji Nauk., Technicznej i Ekon. jako gł. specjalista. W 1988-90 prowadził z dr Zdzisławem Piszczkiem badania nad metodą rozwarstwiania papieru oprac. przez Güntera Müllera w Jenie. Wyniki badań przed-

stał w artykule („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1990 t. 59). Był autorem poradników nt. konserwacji zbiorów bibliot.: *Vademecum konserwacji książki: poradnik dla bibliotekarzy* (W. 1983), *Konserwacja zbiorów bibliotecznych* (W. 1986), *Konserwacja księgozbiorów: informator dla bibliotekarzy* („Biblioteka w Szkole” 1991 nr 11/12). Napisał wspomnienie *Z dziejów konserwacji w Bibliotece Publicznej* (W: *Biblioteka na Koszykowej 1907-1997*, W. 1999 s. 223-226). Opracował publikację *Ochrona zbiorów bibliotecznych: z problemów konserwacji* (W. 1992, «Zeszyty Przekładów/Biblioteka Narodowa; 51»). Publikował również wspomnienia o współpracownikach. Wydał (pod pseud. Ryszard Ostrowski) zbiór wierszy *Świat żywych* (W. 1994).

M. Parnowska: J.R.W. [W:] *Żyją w naszej pamięci: wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy*. W. 2006 s. 381-387 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy – B-ki Gł. Woj. Mazowieckiego: Akta personalne.

Marta Parnowska

WISLIŃSKA ZOFIA z d. Bieńkowska (26 VI 1913 Ludwin, pow. lubartowski – 16 IV 1983 Warszawa) bibliotekarka. W 1931 uzyskała maturę w gimn. humanistycznym w Lublinie i podjęła studia filoz. na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie. W 1933 przeniosła się na Uniw. Warsz., gdzie w 1938 uzyskała absolutorium, a w 1947, po uzupełniających studiach na KUL – magisterium. W 1949 odbyła praktykę w B-ce Uniw. w Warszawie i Gł. B-ce Lekarskiej. W 1950-54 pełniła obowiązki dyrektora B-ki Gł. Akademii Med. w Lublinie. Organizując B-kę, odszukała i pozyskała do zbiorów część cennego księgozbioru Lub. Tow. Lekarskiego; w momencie odejścia W. B-ka liczyła ok. 40 tys. wol. W 1956 (25 V – 24 VIII) kierowała Działem Starych Druków w B-ce Uniw. KUL. Od 25 VIII 1956 do przejścia na emeryturę 30 IX 1973 pracowała w Wyższej Szkole Rolniczej (od 1972 Akademii Rolniczej) początkowo jako kierownik nowo powołanej B-ki, a od 1969 jako dyrektor B-ki Głównej. Jednocześnie w ramach prac zleconych w 1959-61 opracowywała starodruki w B-ce Gł. UMCS. Budując od podstaw kolejną b-kę uczelnianą, realizowała model specjalistycznej b-ki rolniczej o charakterze naukowym. Szczególną rolę przypisywała działalności inf. prowadzonej przez fachowo wyszkoloną kadrę z wykorzystaniem bogatego zasobu pol. i zagr.

czasopism naukowych. W. opracowała koncepcję krajowej sieci b-tek rolniczych, którą zaprezentowała w 1964 na konf. pt. *Zagadnienia informacji rolniczej w Polsce* (W: *Materiały ze Zjazdu Przedstawicieli Bibliotek WSR w Lublinie 22-23 czerwiec 1964 r.*, Lub. 1965), a także w 1965 podczas zjazdu Stow. Bibliotekarzy Pol. poświęconego organizacji inf. nauk. w Polsce („Przegląd Biblioteczny” 1966 R. 34 z. 4 s. 306-307). Wyrazem praktycznych zainteresowań informacją nauk. była bibliografia zagadnieniowa piśmiennictwa pol.: *Bezpieczeństwo, higiena pracy i choroby zawodowe 1945-1959* (zob.: *Wykaz polskich bibliografii nie opublikowanych*, wyd. 4, oprac. E. Skłodkowska, W. 1967). W. pracowała aktywnie w Stow. Bibliotekarzy Pol., w kadencji 1957-60 była członkiem Komisji Rewizyjnej Zarządu Okręgu Lubelskiego SBP. W 1967 otrzymała Odznakę Tysiąclecia Państwa Polskiego, w 1971 Złoty Krzyż Zasługi.

I. Padzińska, J. Lubaś: *Księga pamiątkowa. 50-lecie Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Lublinie 1955-2005*. Lub. 2005 // Arch. Akad. Rol. Lublin: Akta personalne.

Irmina Padzińska

WITKOWSKI LEON FRANCISZEK JÓZEF (13 XII 1908 Sławkowo, pow. toruński – 21 XII 1992 Toruń) filolog klasyczny, muzykolog, bibliofil, właściciel biblioteki. Od 1920 uczęszczał do Państ. Gimn. Klasycznego i Humanistycznego w Toruniu. Po uzyskaniu w 1927 świadectwa dojrzałości został studentem Wydz. Humanistycznego Uniw. w Poznaniu, gdzie studiował filologię klas. z historią starożytną, uzyskując w 1933 magisterium. Studiował tamże muzykologię, w 1938 otrzymał magisterium. Jednocześnie w 1932-33 studiował Wyższym Studium Dziennikarskim w Wyższej Szkole Handl. w Poznaniu, w 1934 otrzymał dyplom. W 1930-34 studiował historię i teorię muzyki w Poznańskim Inst. Muzycz. oraz w Wielkopol. Szkole Muzycz. uczył się gry na fortepianie. W 1936 – po trzyletniej pracy nauczycielskiej w gimn. koedukacyjnym w Koninie oraz w gimn. i liceum żeńskim w Brodnicy nad Drwęcą – uzyskał dyplom nauczyciela szkół średnich w zakresie filologii klas. i historii starożytnej po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego przed Komisją Egzaminów Państw. w Poznaniu. Do wakacji 1939 był nauczycielem jęz. łac., niem. i muzyki w gimn. w Brodnicy. W mieście tym był w 1938-39 wykładowcą teorii

muzyki w Szkole Muzycz. Pomorskiego Tow. Muzycznego (PTM). Był wówczas bardzo aktywny społ., pełniąc funkcję prezesa tamtejszego Koła Ligi Morskiej i Kolonialnej, wiceprezesa oddziału brodnickiego PTM i wiceprezesa koła Pol. Zw. Zachodniego. W lecie 1939 wyjechał do Danii na stypendialny międzynarod. kurs jęz. i kultury duńskiej dla słuchaczy zagr., tam zastał go wybuch II wojny światowej. Po tragicznych przejściach w podróży wrócił 14 X 1939 do Polski, najpierw do Torunia, nast. do Poznania i Łodzi, gdzie otrzymał pracę w szkolnictwie. Był też prywatnym nauczycielem jęz. niem., udzielał lekcji gry na fortepianie. Nieoficjalnie prowadził tajne nauczanie do końca okupacji. 19 I 1945 przyjechał do obłożonego jeszcze wówczas Torunia. Po wyzwoleniu pracował w Toruniu jako nauczyciel łaciny oraz hist. i teorii muzyki. Po utworzeniu Uniw. Mikołaja Kopernika został powołany na stanowisko asystenta przy katedrze filologii klas. i w 1945-51 prowadził wykłady i ćwiczenia z muzykologii oraz lektorat jęz. łac. i niemieckiego. W 1947 obronił na Uniw. Poznańskim pracę doktorską z zakresu filologii klas. i muzykologii. W 1966 habilitował się na Uniw. Warszawskim. Wkrótce został powołany na stanowisko docenta w Katedrze Filologii Klas. UMK, w której pracował od 1959. W. prowadził ożywioną działalność nauk. i dziennikarską; liczba jego artykułów i rozpraw przekroczyła 350. W Toruniu i w Warszawie należał do wielu organizacji kult., artyst., nauk. i społ. i czynnie w nich pracował. 24 II 1959 został przyjęty do Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu. W 1961-66 i 1970-74 był członkiem Komisji Rewizyjnej, zaś w 1966-70 wiceprezesem Zarządu Towarzystwa. W. zgromadził w Toruniu interesujący zbiór książek, nut, afiszów i plakatów dot. życia muzycz. w Polsce i na Pomorzu. Po jego śmierci ok. 1000 wol. z jego księgozbioru z dziedziny muzykologii, dziejów chórów na Pomorzu i filologii klas., trafiło do B-ki Gł. UMK. Akta zasłużonej dla regionu rodziny Witkowskich trafiły za przyczyną Tow. Miłośników Torunia do Oddz. Arch. Państw. tamże. Został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Nar., Odznaką Honorową Pol. Zw. Chórów i Orkiestr I i II stopnia, Złotą Odznaką UMK, Odznaką za Zasługi dla Woj. Toruńskiego, Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury” i Odznaką Tysiąclecia Państwa Polskiego.

Toruński słownik biograficzny. [T.] 2. Toruń 2000; K. Przybyszewski: Sylwetka i bibliografia prac drukowanych L.W. – Folia Toruniensia 2002 t. 2-3 s. 195-216; T. Zakrzewski: Witkowscy – rodzina humanistów toruńskich XX wieku. [W:] Rodzina pomorska. Gdańsk 1999 s. 258-271 // Inf. S. Frankowskiego.

Kazimierz Przybyszewski

WODZYŃSKI KAZIMIERZ (17 III 1923 w. Mentlewo, pow. Łęczyca – 14 XII 1992 Łódź) teoretyk muzyki, bibliotekarz. Świadectwo dojrzałości uzyskał podczas II wojny świat. na kompletach tajnego nauczania w Warszawie. W 1945 rozpoczął naukę w średniej Szkole Muzycz. w Łodzi, nast. podjął studia na Wydziale Teorii Muzyki w Państw. Wyższej Szkole Muzycz. w Łodzi (1955-59), które ukończył z odznaczeniem. W trakcie nauki był pracownikiem umysłowym w łódzkich zakładach przemysłowych i red. Muzycz. Łódzkiej Rozgłośni Pol. Radia. Po studiach W. uczył w łódzkich szkołach muzycz. stopnia podstawowego (1958-60) i średniego (1958-66). W 1960-64 był st. asystentem w Państw. Wyższej Szkole Muzycz. tamże, od paźdz. 1964 do lutego 1965 kierował b-ką Szkoły. W 1966-75 kierował Działem Programowym Państw. Filharmonii Łódzkiej, gdzie zdobył doświadczenie dot. zagadnień wydawniczych; był redaktorem, wydawcą i autorem albumu, który ukazał się z okazji jubileuszu 60-lecia istnienia Filharmonii Łódzkiej (1975). W Programie Filharmonii Łódzkiej nr 44. Sezon 1974-1975, opublikował tekst *Słowo o gmachu Filharmonii*. W 1975 (I X) rozpoczął pracę w Miejs. B-ce Publ. im. L. Waryńskiego w Łodzi na stanowisku bibliotekarza, w Dziale Zbiorów Specjalnych. Jednocześnie prowadził prace nauk.-badawcze w Państw. Wyższej Szkole Muzycz. w Warszawie, gdzie 14 VI 1976 otrzymał tytuł doktora nauk hum. w zakresie teorii muzyki. Na Ogólnopol. Konferencji Bibliotekarzy Muzycz. w Szczecinie w 1977 wygłosił referat *Zbiory muzyczne Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ludwika Waryńskiego w Łodzi*. W. brał udział w kursach organizowanych przez Państw. Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy im. J. Lelewela w Jarocinie, dot. gromadzenia, opracowania i wykorzystania materiałów audiowizualnych (1977), gromadzenia i opracowania zbiorów muzycz. (1978). Od stycznia 1978 pełnił funkcję st. bibliotekarza w Dziale Zbiorów Specjalnych; 22 I 1979 został desygnowany przez dyr. ***R. Kaczmarka do prac związanych z planowa-

nym uruchomieniem Oddz. Muzycz. w MBP w Łodzi. Po zmianie struktury organizacyjnej B-ki, 1 I 1980 W. został pierwszym kierownikiem Oddz. Muzycz. w Dziale Zbiorów Specjalnych. Podnosił kwalifikacje zaw. na studiach podypl. w Katedrze Bibliotekozn. i Informacji Nauk. na Uniw. Łódzkim (1982/1983). W 1983 otrzymał awans na stanowisko kustosa; w 1988 (29 VII) przeszedł na emeryturę. Należał do Stow. Pol. Artystów Muzyków (1960-65), był wiceprzew. Rady Zakł. Filharmonii Łódzkiej (1969-72), członkiem Zw. Zaw. Pracowników Kultury i Sztuki (1969-75). Otrzymał Honorową Odznakę m. Łodzi (1974) i Odznakę „Zasłużonego Działacza Kultury” (1975).

Rola biblioteki w estetycznym wychowaniu społeczeństwa przez muzykę. Red. W. Dziechciowska. Szczecin 1978 // Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka J. Piłsudskiego Łódź: Akta personalne // Inf. córki Małgorzaty Han.

Dorota Pawelczyk

WOJAKOWSKI JÓZEF (6 IX 1939 Warszawa – 11 VIII 2006 Nałęczów) historyk, bibliotekarz, bibliolog. W 1958 ukończył Liceum Ogólnokształcące nr 23 w Warszawie i od 22 X tr. rozpoczął pracę w B-ce Uniw. tamże; w ramach godzin zleconych był zatrudniony przy oprac. tzw. druków zabezpieczonych. W lutym 1959 podjął pracę na stanowisku mł. bibliotekarza w Oddz. Gromadzenia Zbiorów B-ki UW. Jednocześnie rozpoczął studia na Wydz. Historycznym Uniw. Warsz., które ukończył w 1964 uzyskując magisterium, zaś w 1973 otrzymał stopień doktora nauk hum. w zakresie historii. W B-ce Uniw. przeszedł wszystkie szczeble kariery zaw.; w końcu 1966 został przeniesiony na własną prośbę do Oddz. Starych Druków, gdzie w 1972 awansował na stanowisko kustosa służby bibliotecznej. W Oddziale opracowywał kartotekę poloników XVIII w., zawierającą opisy bibliogr. druków dot. życia polit. ostatnich 25 lat XVIII stulecia. Swe uwagi zebrane podczas pracy W. opublikował w artykułach: *Na marginesie badań księgoznawczych druków polskich XVIII wieku* („Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1976 t. 2 s. 111-122) i *O korzyściach naukowych pełnego katalogowania starych druków* (Tamże 1985 t. 8 s. 61-72). Podjął też prace nad rekonstrukcją księgozbioru dawnej Szkoły Rycerskiej. W 1974 (30 IX) zakończył pracę w B-ce Uniw. przechodząc 1 X tr. do Instytutu

Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UW na stanowisko adiunkta. Tu kontynuował pracę nad księgozbiorem Szkoły Rycerskiej, którą opublikował pt. *Biblioteka Królewskiego Korpusu Kadetów w Warszawie* (W. 1989) i na jej podstawie uzyskał stopień doktora habilitowanego. W 1990 trzymał stanowisko docenta, a w 1991 – prof. nadzw. UW. Podjętą w B-ce Uniw. działalność nauk. i dydaktyczną prowadził nadal w Instytucie Bibliotekozn. (nast. Inst. Informacji Nauk. i Studiów Bibliolog.), specjalizując się gł. w zakresie historii książki drukowanej, kultury, sztuki i filozofii książki, dziejach b-tek, opracowaniu nauk. starych druków i badaniach proveniencyjnych. Ogłosił m.in.: *Fragmenty księgozbiorów wojskowych z lat 1767-1831 w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie* (W: *Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967*, W. 1969 s. 98-108), *Biblioteka kozienicka Stanisława Augusta* („Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1981 t. 5 s. 99-137), *Wpływ Sejmu Czteroletniego na rozwój drukarstwa warszawskiego. Studia ofiarowane Profesor Barbarze Bienkowskiej* (Tamże, tom specjalny, W. 1999 s. 41-46), *Biblioteka Jana III Sobieskiego w Wilanowie* (W: *Francja – Polska. Studia z dziejów kultury i polityki poświęcone Profesorowi Andrzejowi Zahorskiemu...*, W. 1983 s. 217-223), *Staropolskie drukarstwo żydowskie* („Przegląd Orientalistyczny” 1999 nr 1-2 s. 97-102), *Księgozbiory Eustachego Kajetana Sapiehy (1797-1860) i Wacława Rzewuskiego (1785-1831)* (W. 1996). Bibliografia prac W. została zamieszczona w wydaw. „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, którego specjalny tom został mu poświęcony w 65-lecie urodzin (W. 2004 s. 8-13). Z wydawnictwem tym był związany od 1995 jako red. naukowy. Równoległe z pracą nauk. prowadził działalność dydaktyczną; już w r. akad. 1973/74 wykładał historię książki w I BiIn w trybie godzin zleconych, a od 1 X 74 – na etacie na studiach stacjonarnych, zaocznych i podyplomowych. Były to wykłady kursowe, monograficzne, ćwiczenia, konwersatoria oraz seminaria magisterskie, nast. doktorskie. Wypromował 236 magistrów i 2 doktorów. Prowadził też cykle wykładów z zakresu historii książki dla antykwariuszy, księgarzy, archiwistów, bibliotekarzy, wykładał w warsz. Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli. W. brał czynny udział w pracach organizacyjnych Instytutu i Wydz. Historycznego UW, działał aktywnie w wielu Komisjach, m.in. Oceniającej, Rekrutacyjnej Odwoławczej, Organizacyjnej Studium Pody-

plomowego. W 1975 powołał Studium Bibliotekozn. i Inf. Nauk. dla Pracujących, a w 2000 – Studium Podypl. Polityki Wydawniczej Księgarstwa, którym kierował. W 1978-91 był z-cą dyrektora Instytutu ds. ogólnych, a w r. akad. 1984/85 pełnił obowiązki dyrektora; w 1979 został członkiem Rady Nauk. Instytutu. W 1995 zorganizował i prowadził na polecenie Dyrekcji Instytutu specjalizację bibliotekozn. w Wyższej Szkole Hum. w Pułtusk. Był również autorem scenariuszy i konsultantem nauk. programów telewizyjnych dot. kultury książki oraz prelegentem w Pol. Radiu. W. należał do licznych stow. i licznych gremiów pol. i zagr., jak np.: Pol. Tow. Historyczne, Pol. Tow. Bibliolog. (prezes Oddz. Warsz. PTB w 1994-98), Pol. Tow. Rapperswilskie, Komisja Normalizacji Bibliogr. B-ki Nar., Rada Nauk. B-ki PAN w Warszawie, Association des Amis de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes w Paryżu i Association des Amis des Nouvelles du Livre Ancien tamże. Aktywnie działał w Zakł. Historii Nauki i Techniki PAN w Warszawie oraz w Zw. Nauczycielstwa Pol. (członek Prezydium Rady Zakładowej UW, skarbnik i wiceprzew. Komisji Wczasowej), Pol. Tow. Geograficznym i Pol. Tow. Turyst.-Krajoznawczym. Za pracę nauk., zaw. i społ. otrzymał m.in. nagrody Rektora UW i Ministra Edukacji Nar. oraz Nagrodę Jubileuszową z okazji 40-lecia pracy (1999).

A. Skrzypczak: Profesor dr hab. J.W. (1939-2006). – Prz. Bibl. 2006 z. 4 s. 538-541 (z fot.); H. Mieczkowska, S. Rybandt: Prof. dr hab. J.W. 1939-2006. Kustosze w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. – Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Hist. 2006 t. 1 s. 147-152 (z fot.); B. Bielińska: J.W. (6 IX 1939 – 11 VIII 2006). – Prz. Bibl. 2007 R. 51 s. 330-332 (z fot.).

Hanna Tadeusiewicz

WOJCISZEWSKA EUGENIA (26 I 1909 Męka, k. Sieradza – 26 III 1999 Sieradz) nauczycielka, bibliotekarka. Ukończyła Gimm. w Sieradzu oraz Seminarium Nauczycielskie w Pabianicach. W 1931/32 rozpoczęła pracę w zawodzie nauczycielskim, w którym pracowała do wybuchu II wojny światowej. Po zakończeniu wojny pracowała w szkole podst. w Męce, a od 1 IV 1947 została powołana przez Inspektorat Oświaty do prowadzenia B-ki Pow. (nast.. Pow. i Miej.) w Sieradzu. Podejmując pracę w b-ce ukończyła w 1947 i 1949 kursy bibliotekarskie w Spale i Jarocinie. Z dużym zaangażowaniem podjęła trud zorganizowania pow. sieci b-tek

w pierwszych powojennych latach; na początku l. 50-tych sieradzka b-ka zajęła I miejsce we współzawodnictwie międzywoj., a w 1960 we współzawodnictwie ogólnokraj. okazała się najlepsza w kraju. W. podjęła skuteczne starania o budowę nowej siedziby b-ki, a nast. o jej urządzenie i przeniesienie w lipcu 1964 do nowego budynku. Prowadziła bogatą działalność kult.-oświatową, m.in. w Kole Przyjaciół B-ki, podejmując współpracę z instytucjami kult. miasta i powiatu. Z PiMBP związana była do 1965; została wówczas kierownikiem b-ki Muz. w Sieradzu. W 1972-81 będąc na emeryturze prowadziła klub nauczycielski w siedzibie Zw. Nauczycielstwa Polskiego.

A. Jędras: W.E. [W:] Leksykon Miasta Sieradza. Sieradz 2006 s. 414.

Anna Jędras

WOLIŃSKI ALFRED (31 X 1891 Warszawa – 23 XII 1983 tamże) działacz społeczny, księgarz, bibliograf. W 1907 ukończył VI klas. Miej. Szkoły Średniej w Warszawie z jęz. wykładowym rosyjskim. Uczęszczał do Miej. Szkoły Rysunkowej im. Wojciecha Gersona. W czasie praktyki księg. ukończył IV klasy Szkoły Handl. Niedzielnej i Wieczorowej Zgromadzenia Kupców m. Warszawy. Znał jęz. niem. i rosyjski. Pracę zaw. rozpoczął 11 XI 1907 w księgarni *K. Idzikowskiego w Warszawie (ul. Nowy Świat 21), jako praktykant księgarski. Po odbyciu praktyki przeniósł się do największej, w owym czasie w Warszawie, firmy księg. Gebethnera i Wolffa (GiW) Filii I księgarni przy Krakowskim Przedmieściu 15. Zatrudniony na stanowisku pomocnika księg., pod kier. dyr. *J. Nowickiego szybko rozszerzył swą wiedzę o pracy księgarza. Po 20 latach został przeniesiony do Działu Hurtowo-Komisowego GiW (ul. Zgoda 12), a od maja 1934 przeszedł do działu ekspedycji księgarskiej, w którym prowadził zakup sortymentu i bibliografię do użytku wewnętrznego. Od września 1941 do lipca 1944 pracował w magazynach firmy GiW przy ul. Targowej 48, nast. objął kierownictwo działu wysyłkowych zamówień w Filii II GiW (ul. Sienkiewicza 9), gdzie pracował do końca wojny. W grudniu 1945 W. zorganizował na Pradze (ul. Targowa 63), od podstaw księgarnię Państ. Inst. Wydawniczego, którą kierował do końca 1946. W styczniu 1947 powrócił do firmy GiW na ul. Targową 48. Przez 3 lata prowadził dział katalogów oraz redakcję podjętych przez firmę wydawnictw, a po likwi-

dacji działalności wydawniczej GiW pracował w firmie w działach ekspedycji: hurtowej dla księgarzy, klientów prowincjonalnych, frontowej książek i nut księgarń. W związku z likwidacją księgarstwa prywatnego został zwolniony z firmy GiW 15 XII 1953. Następnego dnia rozpoczął pracę w Przedsiębiorstwie Państw. „Dom Książki”, w księgarńi „Oświata” przy ul. Kredytowej 9 w Warszawie, na stanowisku kierownika działu zaopatrzenia. Pracował tam do emerytury, na którą przeszedł 31 VIII 1961, potem na pół etatu prowadził do 1968 dział bibliografii. W. zasłużył się w księgarstwie tworząc bibliogr. na użytek księgarńi i księgarzy. W 1947-49 był red. rocz. informacyjno-bibliogr. „Katalog Składowy Gebethnera i Wolffa” (wydał R. 1947 i R. 1948), oraz jego uzupełnienia, mies. „Biuletyn Nowości”. Wybitny fachowiec i zasłużony księgarz, bibliograf na skalę krajową, był wzorem i wychowawcą młodzieży księgarskiej. Był autorem artykułów *Literatura rolnicza dawniej i obecnie* („Hodowca Drobnego Inwentarza” 1972 nr 12), *Księgarstwo przed 70 laty* („Księgarz” 1981 nr 3 s. 57-59). W zaw. organizacjach księg. zajmował honorowo stanowiska członków zarządu, bibliotekarza i sekretarza, m.in. w Kasie Przejrzności i Pomocy Warsz. Pracowników Księgarskich. Pracował w red. „Księgarza”, Organie Zw. Pol. Pracowników Księgarskich, od założenia go w lipcu 1919. W 1947-57 członek Zw. Zaw. Pracowników Handl. i Biurowych, a od 1958 Zw. Zaw. Pracowników Książki, Prasy i Radia. Honorowy członek Stow. Księgarzy Pol., a od 1962 członek Klubu Miłośników Historii Księgarstwa i Komisji Historycznej ZG SKP. Za pracę zaw. i społ. W. został wyróżniony m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959), Złotą Odznaką „Wzorowy Księgarz” (1964), złotą Odznaką Honorową Stow. Księgarzy Polskich.

F. Trzaska: Klub Miłośników Historii Księgarstwa – Sylwetki członków. W. 2000 s. 98-99 (z fot.); Księgarz 1963 nr 2 s. 67-68 (z fot.); 1968 nr 2 s. 79; 1981 nr 3 s. 57-59; 1984 nr 3 s. 14-15 (z fot.); S. D i p p e l : O księgarzach, którzy przeminęli. Wr. 1976 s. 231, 269; T. Hussak: Byliśmy służbą społeczną... Olsztyn 2004 s. 145 // Arch. P.P. „Dom Książki” Warszawa.

Krystyna Dołoszyńska

WOLSZCZANOWA HANNA, właśc. Wolszczan Anna Maria ze Szmittów (3 III 1907 Spiczynce, gub. kijowska – 30 VI 1984

Wrocław) bibliotekarka, właścicielka wypożyczalni książek. Ukończyła filologię pol. na Uniw. Warsz. (1932), studiując jednocześnie filologię romańską i udzielając lekcji francuskiego. Po studiach przeniósła się do Poznania, gdzie odbyła dwuletnią praktykę nauczycielską w Gimn. i Liceum Żeńskim im. J. Słowackiego (1934-36). Po wybuchu II wojny świat. przebywała najpierw w majątku rodziców pod Warszawą, a od wiosny 1940 do paźdz. 1945 w Otwocku. W paźdz. 1945 przeniósła się do Wrocławia, w grudniu 1946 podjęła pracę w B-ce Zakł. Nar. im. Ossolińskich. W r. akad. 1946/47 uczęszczała na kurs bibliotekarski przy B-ce Uniw. we Wrocławiu, zakończony egzaminem państw. dla służby bibliot. (1948). Od 15 I 1947 do końca 1949 W. (jako właścicielka) prowadziła, z siostrą Marią Wilanowską, wypożyczalnię książek „Marielotka”, w czym pomagała im Janina Jabłońska. Księgozbiór składający się początkowo gł. z książek przedwojennych, z których część została skonfiskowana w czasie kilkakrotnych kontroli, uzupełniano wydaniem aktualnymi. W 1947 „Marielotka” posiadała 1522 t. (i 100 abonentów), w 1948 – 2080 t. (130 abonentów). Wypożyczalnia działała początkowo w domu M. Wilanowskiej przy ul. Gierzyńskich, a od września 1948 przy ul. Olszewskiego, gdzie obsługą czytelników zajmowała się samodzielnie J. Jabłońska. W B-ce ZNiO W. pracowała w Dziale Opracowania (1946-56), nast. Dziale Czasopism (1956-68), którym kierowała w 1957. Po przejściu na emeryturę (1968) pracowała jeszcze w niepełnym wymiarze godzin do końca 1970. Przeszła wszystkie szczeble kariery od bibliotekarza do st. kustosa dyplomowanego. Brała udział w oprac. zespołu rękopisów Arch. Wodzickich (1948), organizowaniu wystaw bibliot., a także prowadzeniu wewnętrznych szkoleń bibliot. w B-ce ZNiO. W. od 1955 uczestniczyła w pracach przygotowawczych do *Słownika Pracowników Książki Polskiej*, od 1956 będąc członkiem Komitetu Red., była też autorką 14 biogramów do *Słownika...* (W.- Łódź 1972) i *Suplementu* (W.- Łódź 1986) oraz haseł do *Encyklopedii Wiedzy o Książce* (Wr. 1972). Aktywna społecznie – była członkiem Zw. Nauczycielstwa Pol. (od 1947), Ligi Kobiet (1950) i Tow. Przyjaźni Pol.-Radz. (1949). Odznaczona Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką XV-lecia Wyzwolenia i Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego.

Śl. Pol. 1984 nr 156 s. 2; J. Konopińska: Tamten wrocławski rok. Wr. 1987 s. 75; Spis księgarń oraz wypożyczalni książek zarejestrowanych w

ZKP. W. 1948 s. 91 // B-ka Nar., Zakł. Dokumentacji Księgozn.: Spuścizna Feliksa Pieczętkowskiego; B-ka ZNiO Wrocław: Akta personalne // Inf. rodziny.

Marta Pękalska

WÓJCIK FRANCISZEK (11 VII 1929 Radom – 20 III 1992 Nowogard) historyk, animator kultury, bibliotekarz. Studia historyczne I stopnia ze specjalizacją bibliotecarską odbył w Katol. Uniw. Lubelskim (1950-53), a tytuł magistra historii otrzymał na Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Pracę zaw. rozpoczął pod koniec 1953 w Pow. B-ce Publ. w Nowogardzie. W 1955-62 pełnił funkcję z-cy kierownika Wydz. Ośw. ds. Kultury w Prezydium Pow. Rady Nar., nast. kierował pracą Pow. i Miej. B-ki Publicznej. Od 1975 był dyrektorem Oddziałowej B-ki Publ. (PiMBP została przekształcona w Oddz. Woj. i Miej. B-ki Publ.). Zapisał się w najnowszej historii ziemi nowogardzkiej i ziemi szczecińskiej jako działacz kult. i społ.; dzięki jego działaniom wybudowano w 1978 budynek B-ki w Nowogardzie. Zastugą W. było przede wszystkim zgromadzenie dużego księgozbioru nauk., który stał się podstawą działalności informacyjnej. Był prekursorem wielu nowych form pracy bibliot.; zainicjował jesienią 1982 w B-ce cykliczną imprezę: Jesienne Spotkania z Literaturą i Sztuką. Rozpoczął organizowanie kursów przygotowujących do egzaminów do szkół średnich, kursy języków obcych. Powołane z jego inicjatywy Tow. Przyjaciół B-ki wspierało finansowo jej statutową działalność. Wyrazem uznania dla kierowanej przez W. B-ki było przyznanie jej w 1988 „Złotego wawrzynu” i pierwszej nagrody w ogólnopol. współzawodnictwie b-tek za najlepsze wyniki w popularyzacji współczesnej lit. polskiej. W. działał m.in. w Stow. Bibliotekarzy Pol., Tow. Miłośników Ziemi Nowogardzkiej. Za pracę zaw. i społ. był wielokrotnie odznaczany. W kwietniu 1982 otrzymał doroczną woj. nagrodę za wybitne osiągnięcia w dziedzinie nauki i kultury, w 1984 odznaczenie Szczecińskiego Tow. Kultury. Otrzymał ponadto m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal XXX-lecia PRL, Medal Komisji Edukacji Nar., Medal 40-lecia Pomorza Zachodniego, Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”, Odznakę Gryfa Pomorskiego, Medal SBP.

W. Michnał: Z żałobnej karty. Wspomnienia o F.W. (1927-1992). – Bibliotekarz Zachodniopom. 1992 nr 1-4 s. 44-45 (z fot.); Tenże: F.W. – Por. Bibliot. 1992 nr 7-8 s. 56-57; J. Chomińska, W.

Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni Medalem SBP. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 59-60.

Zofia Pilarz, Cecylia Judek

WRÓBLEWSKA ELWIRA (17 XI 1912 Wilno – 21 V 1992 Toruń) bibliotekarka. W 1923-31 uczęszczała do Państw. Gimn. Żeńskiego im. Elizy Orzeszkowej w Wilnie, gdzie w maju 1931 otrzymała maturę, nast. ukończyła Państw. Kurs Nauczycielski w Wilnie i rozpoczęła pracę pedag. w publ. szkołach powszechnych. Pracowała jako nauczycielka w Wilnie (1932-35) i poza nim (1936-39). Dopiero w 1939 rozpoczęła studia hist. na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie, które przerwała wojna. W 1940-41 była pracownikiem w Urzędzie Kolejowym w Kownie, nast. do 1945 w Dyrekcji Kolejowej w Wilnie. Po repatriacji 14 VII 1945 z Wilna do Torunia, we wrześniu tr. podjęła pracę w kwesturze Uniw. Mikołaja Kopernika. Jednocześnie kontynuowała studia hist., zakończone uzyskaniem w 1950 dyplomu magisterskiego. Od 1 IX 1950 W. przeszła do pracy w B-ce Uniw. w Toruniu. Podnosząc kwalifikacje bibliotecarskie odbyła w 1953-54 dwustopniową praktykę w B-ce Jagiell. w Krakowie. W B-ce UMK przeszła różne działy pracy bibliot. i w 1957 została kierownikiem Sekcji Rękopisów. W pracy zaw. skoncentrowała się gł. na pogłębianiu opracowaniu rękopisów własnej B-ki. Stopniowo podnosiła kwalifikacje zawodowe. W 1962 awansowała na stanowisko adiunkta dypl., a w 1974 kustosza dyplomowanego. Wygłaszała referaty nauk. i odczyty dla pracowników B-ki, a także w Sekcji Archiwalnej Pol. Tow. Historycznego i Komisji Bibliogr. i Bibliotekozn. Tow. Nauk. w Toruniu. Ponadto prowadziła praktyki z zakresu oprac. zbiorów rękopiśmiennych dla studentów bibliotekozn. Uniw. Warsz. oraz brała udział w szkoleniu kandydatów na bibliotekarzy dypl., zapoznając ich z metodami oprac. rękopisów. Pracując w B-ce UMK uzyskała w 1960 stopień doktora nauk humanistycznych. Rozprawa doktorska W. pt. *Feliks Zieliński (Izet Bey) 1808-1878* ukazała się w „Rocznikach Towarzystwa Naukowego w Toruniu” (1963 R. 68 z. 1). Autorka wydożyła fakt, iż Zieliński był hojnym ofiarodawcą swego prywatnego księgozbioru i rękopisów do tworzącej się wówczas drogą darów b-ki Tow. Nauk. w Toruniu. Stopień doktora hab. W. otrzymała na podstawie pracy pt. *Satyra polityczna Wielkiej Emigracji*, opublikowanej w „Rocznikach

Towarzystwa Naukowego w Toruniu” (1977 R. 78 z. 3). Opublikowała jeszcze kilka artykułów o znajdujących się w B-ce UMK zbiorach rękopiśmiennych. Planowała także oprac. i przygotowanie do druku katalogu rękopisów macierzystej B-ki, o czym mówiła na posiedzeniu nauk. Komisji Bibliogr. i Bibliotekoz. Tow. Nauk. w Toruniu 27 XI 1973. Pracy tej nie zrealizowała. Streszczeniem tych zamierzeń jest artykuł *Katalog rękopisów Biblioteki Głównej UMK. Charakterystyka zbiorów w aspekcie wydawniczym* („Sprawozdania Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 1975 t. 27 s. 64-66). W 1975 przeszła na emeryturę poświęcając się wyłącznie pracy naukowej. Ostatnią przygotowaną przez W. pracą są *Wspomnienia z tularstwa... J.F. Zielińskiego* (W. 1989). W 1988 W. przekazała do Sekcji Rękopisów B-ki UMK materiały do swej twórczości i działalności nauk. oraz korespondencję i materiały warsztatowe do jej książek i artykułów. W. była członkiem Tow. Nauk. w Toruniu, Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol. (nast. Stow. Bibliotekarzy Pol.) oraz Sekcji Szkół Wyższych Zw. Nauczycielstwa Pol. i Pol. Czerwonego Krzyża. Odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi (1973).

K. Przybyszewski: E.W. kustosz dyplomowany Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. [W:] *Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych* (7). W. 2002 s. 87-93; H. Baranowski: *Bibliografia m. Torunia. T. 2: 1972-93 wraz z uzup. Toruń 1995; Tenże: Bibliografia Wilna. T. 1: Uniwersytet Wileński 1597-1939. Toruń 1996 // B-ka Uniw. Toruń: Sekcja Rękopisów, Rkp 2464-89: Materiały do twórczości W. i jej działalności bibliot. i naukowej.*

Kazimierz Przybyszewski

WRÓBLEWSKI JAN (13 VI 1926 w. Filipów, Suwalszczyzna – 15 IV 2009 Otwock) filolog, bibliotekarz, bibliolog. W 1950-53 studiował filologię pol. (specjalizacja bibliotekarska) na Uniw. Warszawskim. Od 1 III 1953 rozpoczął pracę na stanowisku kierownika Wydz. Kultury Prezydium Pow. Rady Nar. w Piszcu, a nast. na własną prośbę, kierownika tamtejszej Pow. B-ki Publicznej. Od 1 XI 1954 został wizytatorem b-tek w Samodzielnym Referacie B-tek Wydz. Kultury Prezydium Woj. Rady Nar. w Olsztynie, skąd od 1 I 1958 przeniesiono go na etat instruktora do Woj. i Miej. B-ki Publ. w Olsztynie. W 1957-59 odbył studia eksternistyczne w zakresie bibliotekozn. (II stopień) na Uniw. Łódzkim, zakończone dyplomem

magistra w 1960. W 1 III – 31 V 1964 pracował w Miej. B-ce Publ. w Olsztynie na stanowisku st. bibliotekarza. W 1964 (1 VI) rozpoczął pracę w B-ce Akad. Rolniczo-Techn. w Olsztynie, od 1 X 1970 był jej wicedyrektorem. Doktoryzował się w 1965 na Uniw. Warsz., a habilitował na Uniw. Wrocławskim w 1974. Od 1 XII 1973 rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Nauczycielskiej, od 1974 Wyższej Szkole Pedagog. w Olsztynie. Na uczelni pracował 17 lat: na stanowisku st. wykładowcy (1 XII – 30 VI 1974), docenta (1 VII 1974 – 28 II 1991), profesora nadzw. (1 III 1991 – 30 IX 1992). W. zorganizował od podstaw Zakład Bibliotekozn. (później Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk.), którego był kierownikiem do 30 IX 1992, oraz studia bibliotekoznawcze. Udało mu się pozyskać do współpracy czołowych bibliotekoznawców w kraju, m.in.: doc. dr hab. J. Kołodziejską, prof. dr hab. →M. Dembowską, prof. dr ***H. Więckowską, doc. dr hab. →J. Rudnicką, doc. dr hab. →E. Ścibora. Głównym założeniem pracy pedagog. W. było wychowanie młodzieży w duchu przywiązania do regionu, do ziemi, na której wyrosła, do tradycji pol. książki i b-tek na Warmii i Mazurach. Na prowadzonych seminariach magisterskich powstało 100 prac (z czego 43 nagrodzonych na konkursie im. E. Sukertowej-Biedrawiny), cennych monografi b-tek, gł. publ., księgozbiorów dawnych i nowych, z zakresu czytelnictwa i historii drukarstwa, księgarstwa oraz zag. praktycznych bibliotekarstwa. Dorobek nauk. W. liczy ponad 300 poz. bibliogr., są to książki, artykuły nauk. i popularnonauk.; był znakomitym badaczem dziejów książki i b-tek na Warmii i Mazurach. Wydał m.in. oparte na ogromnym materiale źródłowym *Biblioteki polskie na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1881-1939* (1968), *Działalność bibliotekarska Ignacego Łyskowskiego* (1969), *Polskie biblioteki ludowe w zaborze pruskim na terenie Rzeszy Niemieckiej w latach 1843-1939* (1975) – nagroda specjalna Lud. Spółdz. Wydawniczej (1976), *Polских брони́л прогów* (1981), *Bibliotekarze spod znaku Rodła* (1989). Na uwagę zasługują również badania dot. bibliotekarstwa i czytelnictwa w woj. olsztyńskim oraz ich popularyzacja. Jest autorem cyklu „Pionierzy czytelnictwa na Ziemiach Zachodnich i Północnych”, „Olsztyńscy bibliotekarze” oraz „Z dziejów polskiej książki na Litwie”. W. aktywnie uczestniczył w życiu nauk. i organizacyjnym historyków książki i b-tek. Był członkiem Zespołu Dydak.-Nauk. Filologii Pol. i Nauk Pomocniczych MEN, Zespołu Kierunku

Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Centr. Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich przy WSP w Krakowie. Działal w Stow. Bibliotekarzy Pol. (m.in. pełnił funkcję członka Zarządu Okręgu i przew. Sekcji Naukowej), Pol. Tow. Historycznym (przez trzy kadencje pełnił funkcję członka komisji rewizyjnej) i Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego. W 1968-71 był ławnikiem Sądu Pow. w Olsztynie. Posiadał Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Złotą Odznakę Honorową „Zasłużony dla Warmii i Mazur” (1967), Dyplom Honorowy Ministra Kultury i Sztuki za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury (1975), Nagrodę im. Heleny Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekozn. i bibliotekarstwa w 1988.

R. O d o j : Obrona pracy doktorskiej J.W. z Olsztyna. – Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1964 nr 4 s. 561-564; T. O r a c k i : Twórcy i działacze kultury w województwie olsztyńskim w latach 1945-1970. Materiały biograficzne. Olsztyn 1975 s. 200-202; J. W r ó b l e w s k i : Studia bibliotekoznawcze w WSP w Olsztynie. – Prz. Bibl. 1975 R. 43 z. 2; H. W i ę c k o w s k a : Historia bibliotek polskich – J.W., Polskie biblioteki ludowe w zaborze pruskim i Rzeszy Niemieckiej w latach 1843-1939. – Tamże 1976 R. 44 z. 1 s. 63-67; Z. H a n s o w a : 25-lecie pracy J.W. – Bibliotekarz 1979 nr 3 s. 78; J. W r ó b l e w s k i : List otwarty do Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. – Głos Nauczycielski 1984 nr 3; [B. M i ę k i e w i c z] : Odpowiedź Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. – Tamże; B. D z i t k o : J.W. laureatem nagrody im. Heleny Radlińskiej. – Warmia i Mazury 1989 nr 8 s. 12; Z. J a r o s z e w i c z - P i e r e s ł a w c e w : Wspomnienie o prof. J.W. Nestor olsztyńskich bibliotekarzy. – Wiad. Uniwersyteckie 2009 nr 5 (117) s. 20 // Arch. UWM Olsztyn: AR 1896 Akta kadrowe, pracownik J. W.

Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew

WRZOSEK STEFAN PAWEŁ (29 VI 1935 w. Bojmie, pow. siedlecki – 30 I 1999 Warszawa) ekonomista, bibliotekarz. Po ukończeniu Liceum im. B. Prusa w Siedlcach rozpoczął w 1952 studia na Wydz. Planowania Szkoły Gł. Planowania i Statystyki w Warszawie; dyplom magistra ekonomii uzyskał w 1956. Od 1 X 1956 podjął pracę w B-ce SGPS, od 1 X 1965 na stanowisku kustosa. Od 1 X 1964 pełnił funkcję kierownika Oddz. Katalogowania Rzeczowego Zbiorów, od 1 XII 1966 wicedyrektora B-ki. 17 XII 1984 uzyskał uprawnienia bibliotekarza dypl.; w 1985 objął stanowisko dyrektora B-ki SGPS, pełnił je do 1992. Pracując w B-ce otrzymał stopień doktora nauk ekon. (1964),

nast. doktora hab. w zakresie najnowszej historii gospodarczej Polski (1972), 1 IV 1974 został docentem w Katedrze Historii Gosp. SGPS z delegacją do B-ki Szkoły. W. prowadził też prace dydaktyczne w Katedrze i B-ce, m.in. prowadził przysposobienie bibliot. dla studentów i praktyki wakacyjne dla studentów bibliotekozn., wykłady z zagadnień informacji naukowej. Wyjeżdżał na staże zagr. (Moskwa, Praga). Jego zaw. zainteresowania bibliot. skupiały się na zagadnieniach klasyfikacji literatury społ.-ekon., bibliografii i informacji naukowej. Ich efektem były praktyczne rozwiązania przyjęte w katalogach rzeczowych B-ki SGPS (późniejszej SGH) oraz publikowane i niepublikowane bibliografie. Opublikował: *Hanna Uniejewska (1921-1988). Bibliografia prac...* („Przegląd Biblioteczny” 1990 nr 1/2 s. 7-10, 13-19) wraz z A. Zabielską-Helle *Informator* [o B-ce SGPS] (W. 1972; też w wersji ang. i franc.), z I. Biskupską, H. Szymańską *Katalog czasopism Biblioteki Szkoły Głównej Planowania i Statystyki. Cz. I. Czasopisma zagraniczne* (1962), *Cz. II. Czasopisma polskie* (1966). Redagował półrocznik „Centralny katalog wydawnictw zagranicznych treści społeczno-ekonomicznej znajdujących się w polskich bibliotekach społeczno-ekonomicznych i innych bibliotekach naukowych” (od 1956) oraz kwart. „Przegląd Bibliograficzny Piśmiennictwa Ekonomicznego” (1981-98). Był współtwórcą słownika jęz. hasel przedmiot., który stanowił podstawę charakterystyki przedmiot. piśmiennictwa z dziedziny nauk społ.-ekon. oraz wyszukiwania informacji w systemie komputerowym; w rękopisie pozostawił katalog systematyczny B-ki Ekonomicznej. Odznaczony został m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1975), Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983).

M. W r ó b l e w s k a : S.W. (1935-1999). – Prz. Bibl. 2000 nr 1/2 s. 107-109; W.S.P. [W:] *Księga SGH. Pracownicy i absolwenci – kto jest kim?* W. 2004 s. 350-351.

Marzena Wróblewska

WYDERKO JAN (17 V 1905 Warszawa – 13 III 1981 tamże) działacz społeczny, księgarz. W 1918 ukończył VI klas Gimn. Ogólnokształcącego. W 1919 kontynuował naukę na Kursach Nauk Ekon. i Handl. Zgromadzenia Kupców m.st. Warszawy, którą ukończył w 1923 otrzymując wykształcenie średnie handl.-ekon., w 1938 ukończył 3-letni Kurs Przeszkolenia

dla Księgarzy Sortymentystów zorganizowany przez Zw. Księgarzy Polskich. W 1951 uzyskał dyplom Kupieckiego Inst. Wiedzy Zaw. przy Radzie Naczelnych Zrzeszeń Kupieckich RP. Od 1960 posiadał zaw. tytuł – st. księgarz (nr 2265). Znał jęz. ros. i niemiecki. Pracę zaw. rozpoczął 1 IX 1919 w firmie Gebethnera i Wolffa, w księgarni przy ul. Sienkiewicza 9 (róg ul. Zgoda) w Warszawie, jako praktykant księgarski. Po odbyciu 3-letniej praktyki, awansował na pomocnika księgarskiego w dziale wydawnictw pol., nast. kierownika frontu. W 1933-35 został delegowany do Oddziału firmy w Poznaniu, na stanowisko kierownika księgarni. Wrócił do Warszawy i w centrali firmy pracował do 1944 pełniąc obowiązki kierownika frontu. Po kapitulacji Powstania Warsz., w czasie ewakuacji mieszkańców Warszawy udało mu się uciec i 29 X 1944 dotarł do Krakowa, gdzie został zatrudniony w księgarni Gebethnera i Wolffa zorganizowanej w pomieszczeniach magazynowych przy ul. Krowoderskiej 31. W 1945 (6 I) został aresztowany przez Niemców; w czasie transportu uciekł i 16 I tr. z powrotem był w Krakowie. W lutym 1945 wrócił do Warszawy z pełnomocnictwem dr. Jana Gebethnera na zorganizowanie i kierowanie księgarnią firmy na Pradze przy ul. Targowej 48. W uporządkowanej i uruchomionej 1 III 1945 księgarni, pracował na stanowisku kierownika przez 9 lat. W związku z likwidacją księgarstwa prywatnego, został zwolniony 20 VIII 1954 i natychmiast rozpoczął pracę w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Nauk. Pol. Akademii Nauk (ORWN PAN, później ORPAN), w charakterze kierownika Sekcji Księgarskiej w Dziale Zaopatrzenia. Wraz z rozwojem ORWN PAN awansował 1 VII 1956 na kierownika Działu Zakupu i Dystrybucji, a od stycznia 1958 na kierownika Księgarni – Wzorcowni ORWN PAN. Na stanowisku tym pracował do przejścia na emeryturę w 31 V 1970. W. wniósł wielki wkład w kształcenie młodych księgarzy. W latach wojny i po wojnie był wykładowcą przedmiotów zaw. księgarskich. W 1941-44 wykładał na 3-letnich Kursach Księg. dla Praktykantów, a w 1945-51 na 3-letnich Kursach Księg. przy Zw. Księgarzy Pol., oraz w Państ. Technikum Księg. Korespondencyjnym. Jest autorem 6. skryptów z przedmiotów zaw. księgarskich. W okresie okupacji brał udział w pracach Komisji zajmującej się strukturą i lokalizacją przyszłych księgarni. Wykonując przez ponad 60 lat zawód księgarza, w tym 37 lat na stanowisku kierownika księgarni, mógł przekazać młodzieży swoją

wiedzę praktycznie. Jako senior księgarstwa w 1959 zasiadał w Komisji Weryfikacyjnej nadającej księgarzom tytuły zawodowe. Od 1920 był członkiem Zw. Pracowników Księgarskich, potem Zw. Księgarzy Pol., w okresie międzywojennym pełnił funkcję skarbnika w Zarządzie Gł. Związku. Brał udział w pracach Tymczasowej Rady Księgarstwa, która w 1943 zrzeszała działaczy Zw. Księgarzy Pol., Pol. Tow. Wydawców Książek i Zw. Pracowników Księgarskich. W 1965 był członkiem założycielem Stow. Księgarzy Pol., aktywnie działał w Okręgu Warsz. SKP, od 1963 jako członek Komisji Rewizyjnej, a nast. Sądu Koleżeńskiego. Był Członkiem Honorowym Klubu Sprawiedliwych Księgarzy, który w 1958 został reaktywowany przez Okręg Warsz. SKP, jako Klub Miłośników Historii Księgarstwa; w 1977-81 był starostą tego Klubu. W 1958 wybrany do Zarządu Gł. SKP, od 1979 pełnił obowiązki przew. Gł. Sądu Koleżeńskiego. Od 1959 był członkiem Koła SKP przy ORPAN. Za prac zaw. i społ. W. został odznaczony: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Wzorowego Księgarza” wszystkich stopni, Odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury” oraz dyplomem i nagrodą Ministra Kult. „Za pracę w rozpowszechnianiu kultury”.

F. Trzaska: Klub Miłośników Historii Księgarstwa – Sylwetki członków. W. 2000 s. 101-102 (z fot.); S. Dippel: O księgarzach, którzy przeminęli. Wr. 1976 s. 80, 101, 143, 154, 210, 231, 268-269; T. Hussak: Byliśmy służbą społeczną. Olsztyn 2004 s. 50-51, 83, 143, 206; Księgarz 1978 nr 2 s. 48-50; Wiad. Księg. 2004 R. 11 nr 1 (38) s. 13 // Arch. Zarządu Gł. SKP Warszawa: Akta personalne.

Krystyna Dołoszyńska

WYSZYŃSKI STEFAN (3 VIII 1901 w. Zuzela, pow. ostrowski – 28 V 1981 Warszawa) prymas Polski, redaktor, opiekun bibliotek, właściciel biblioteki. Po ukończeniu Liceum im. Piusa X we Włocławku, od 1920 kształcił tam się w Seminarium Duchownym. W 1924 wyświęcony na kapłana, przez rok pracował w duszpasterstwie oraz w redakcji miejscowego dziennika kościelnego „Słowo Kujawskie” i oprac. projekt „Kalendarza Powszechnego Ilustrowanego” na rok 1926. W 1925 rozpoczął studia na Katol. Uniw. Lubelskim z zakresu prawa kanonicznego i katol. nauki społ., które uwieńczył w 1929 uzyskaniem doktoratu z prawa kanonicznego. W czasie studiów, jako

członek i sekretarz Stow. Charystów, był red. czasopisma Stow. pt. „Charitas Christi” (1926-28), nast. odbył podróż nauk. po krajach Europy Zachodniej (1929-30). Po powrocie do kraju przez rok pracował jako wikariusz w Chodczu, w 1931 został prof. w Seminarium Duch. we Włocławku i wszedł do zespołu red. „Ateneum Kapłańskiego”, w 1932-39 był jego red. naczelnym. Przywiązywał duże znaczenie do działu bibliogr., w którym zamieszczano informacje o nowych wydaw.; sam omawiał gł. publikacje z zakresu nauk społecznych. Utworzył w redakcji księgozbiór podręczny oraz czytelnik książek i czasop. (także w jęz. obcych) przysyłanych w ramach wymiany lub jako egz. recenzyjne. Dla wykładów z nauk społ. zorganizował pracownię socjologiczną z podręcznym zbiorem książek i pomocy z tego zakresu (ok. 1000 poz.), którą się opiekował. W czasie II wojny świat. przebywał w różnych miejscowościach poza diec. włocławską, gł. w Laskach pod Warszawą, gdzie pełnił m.in. funkcję kapelana Armii Krajowej. Po zakończeniu wojny wrócił do Włocławka i reaktywował Seminarium Duch.; był w nim prof. i pełnił nieformalnie funkcję rektora. W 1945-46 był red. „Kroniki Diecezji Włocławskiej” i założył czas. „Ład Boży”, którego był red. nacz. (1945-46). Starał się też o odtworzenie b-ki seminaryjnej, której zbiory zostały w czasie wojny wywiezione przez Niemców i w ok. 70% zniszczone. Sporządzał dokumentację tych strat. Zorganizował rewindykację ocalałych około 30 tys. t., gł. starych druków, z Poznania do Włocławka. W sumie zgromadził ok. 40 tys. tomów. W jednej z sal pawilonu bibliot. utworzył specjalną pracownię, w której zgromadzono najpotrzebniejsze książki, w liczbie ok. 800 t.; założył i kontynuował do 20 III 1946 kronikę b-ki seminaryjnej. Doceniał znaczenie książki jako pomocy w pracy społ. oraz duszpasterskiej, opublikował broszurę *Książka w walce z komunizmem* (Włocławek 1937). Jako biskup lubelski (1946-49) w czasie wizytacji kanonicznych zachęcał księży do propagowania w parafiach prasy katol., zakładania b-tek parafialnych, świetlic i czytelnik, a także kiosków prasy katol. i uważał to za bardzo ważny środek pracy duszpasterskiej. Z jego polecenia Wyd. Duszpasterski Kurii Diecezjalnej Lubelskiej przygotowywał i rozsyłał proboszczom wytyczne w sprawie organizowania b-tek parafialnych. Jako prymas

Polski (1949-81) przekazywał w darze dla pol. b-tek kościelnych uzyskane z zagranicy nowe książki z zakresu teologii, np. B-ka Wyższego Seminarium Duch. we Włocławku otrzymała w 1957-59 – 378 tomów. Popierał, także finansowo, działalność powstałego 1956 w Lublinie Ośrodka Arch., B-tek i Muz. Kościelnych. Gromadził własny księgozbiór potrzebny do pracy nauk., publicystycznej i duszpasterskiej. We Włocławku do 1939 zebrał ok. 3 tys. t. – z zakresu historii katol. nauki społ., socjologii stosowanej, polityki społecznej, gł. w jęz. niem., franc. i wł., a także zbiór najnowszych encyklop. katolickich. Utracił go niemal w całości w czasie wojny. Po wojnie stopniowo gromadził na nowo potrzebne mu książki: we Włocławku, w Lublinie, w Warszawie. Nawet w czasie internowania w 1953-56 starał się stworzyć potrzebny mu księgozbiór i zgromadził ok. 110 pozycji w ok. 150 tomach. W warszawskiej rezydencji przy ul. Miodowej miał do dyspozycji dwa znaczne księgozbiory – własny oraz domowy, które skatalogował i opiekował się nimi, jako bibliotekarz, ks. Witold Małej. Księgozbiór osobisty W. (przynajmniej niektóre książki były oznaczone ekslibrisem właściciela) po jego śmierci uległ rozproszeniu; część z niego została przekazana do B-ki Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duch. w Warszawie.

Encyklop. „białych płam”. T. 18. Radom 2006 s. 201-207 (Z. Zieliński); Słownik pol. teologów katol. T. 7. W. 1983 s. 460-463 (L. Grzebień); Włocławski słownik biograficzny. T. 1. Włocławek 2004 s. 182-185 (J. Bagrowicz, z fot.); M.P. Romanik: Życie, twórczość i posługa S. kardynała W., prymasa Polski. T. 1-4. W. 1994-2002 (z fot.); Tenże: Kardynał S.W. prymas Polski. Przewodnik bibliograficzny 1921-2005. Radom 2006; P. Raina: S. kardynał W., prymas Polski. T. 1-3. Londyn 1979-1988 (z fot.); B. Pylak: Biskup lubelski S.W. jako duszpasterz. W świetle protokołów wizytacji parafialnych. Lub. 1996 (z fot.); K. Rulka: Ks. S.W. – „bibliotekarz” księżnicy seminaryjnej we Włocławku. – Aten. Kapł. 2001 t. 136 s. 469-477; Tenże: Ks. S.W. – redaktor wszechstronny. – Kron. Diec. Włocł. 2002 t. 85 s. 404-422; Tenże: Lektury więzienne prymasa W. – Aten. Kapł. 2004 t. 142 s. 66-80 // Arch. B-ki Seminarium Duch. we Włocławku: Kronika B-ki im. XX. Chodyńskich przy Wyższym Seminarium Duch. we Włocławku. Z. 1: 1945-1946 s. 1-40, rps.

Kazimierz Rulka

Z

ZABIELSKA JANINA z d. Rewkowska (1 XI 1906 Kowno – 6 IV 1962 Londyn) historyk książki, bibliotekarka, bibliograf. Od 1933 studiowała romanistykę, najpierw na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie, nast. na Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu; studia ukończyła w 1939 obroną pracy magisterskiej. Tr. została bibliotekarką w B-ce im. Wróblewskich w Wilnie. W czasie okupacji niem. przebywała w Warszawie. Po wyzwoleniu pracowała w warsz. Muz. Narodowym; w 1947 wyjechała do Anglii, gdzie początkowo pracowała w B-ce Polish University College (1947-53), w 1953 przekształconej w B-kę Pol. w Londynie. W 1953-62 była z-cą kier. → M. Danilewiczowej tamże. Była autorką i inicjatorką dwóch pierwszych tomów (oraz współaut. t. 3 wyd. po jej śmierci) podstawowej bibliografii emigracyjnych druków zwartych *Bibliography of Books in Polish or relating to Poland published outside Poland since September 1st, 1939* (1953-66) oprac. na podstawie zbiorów B-ki Pol. w Londynie. Bibliografia obejmuje 9800 poz. (t. 4: 1964-67, wyd. 1985; t. 5: 1968-71, wyd. 1995). Ponadto Z. była autorką zestawień anglo-poloników do *Annual Bibliography of English Language and Literature* (za 1948-49 i 1950-52). Pomagała również w przygotowaniu materiałów do *Bibliography of works by Polish Scholars and Scientists published outside Poland in languages other than Polish* (Londyn 1964) autorstwa M. Danilewiczowej i Jadwigi Nowak. Przygotowywała wykazy książek dla jury corocznej (od 1959) nagrody lit. „Wiadomości”. Opublikowała m.in. *Bibliografię pism Juliusza Słowackiego i artykułów i rozpraw o Słowackim, wydanych poza krajem od 1.IX.1939 do 1.VI.1950* (W: *Juliusz Słowacki, 1809-1849. Księga zbiorowa w stulecie zgonu*, Londyn 1951 s. 434-439, współaut. M. Danilewiczowa, J. Piłatowa), *Instytucje i firmy wydawnicze – oficyny drukarskie* (W: *Literatura polska na obczyźnie*, Londyn 1965 t. 2 s. 549-572). Z. była członkiem Komisji Hist.-Filozoficznej Wydz. Humanistycznego PUNO.

M. A. Supruniuk: Z. J. [W:] *Leksykon kultury polskiej poza krajem od roku 1939*. T. 1. Lub. 2000 s. 486-487; *Biblioteka Narodowa: wspomnienia 1928-1944*. W. 1988.

Zespół redakcyjny

ZABROCKA KAZIMIERA z d. Plucińska (31 I 1928 Żyrardów – 1 I 2008 Warszawa) bibliotekarka. Po uzyskaniu w 1952 dyplomu I stopnia na Wydz. Filozoficzno-Społ. Uniw. Warsz. została zatrudniona w Min. Spraw Wewn. jako instruktor kult.-oświatowy do 31 maja 1955. Od 1 VI 1955 do 31 I 1957 pracowała jako instruktor ds. szkoleń w Centr. Radzie Zw. Zaw.; 1 II 1957 podjęła pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy – B-ce Gł. przy ul. Koszykowej 26/28, początkowo w Oddz. Kompletowania Zbiorów, nast. została kierownikiem Wypożyczalni dla Dorosłych nr 48 przy ul. Wawelskiej 3 (obecnie ul. Grójecka 68) oraz Wypożyczalni dla Dorosłych nr 31 przy ul. Marszałkowskiej 83. Ukończyła roczny kurs bibliotekarski (1957), w 1960 uzyskała dyplom II stopnia studiów wyższych na Wydz. Pedagog. Uniw. Warsz.; w pracy magisterskiej podjęła próbę analizy czytelnictwa wśród dorosłych i młodzieży na terenie dzielnicy Warszawa Śródmieście. Od 1 VI 1962 pracowała jako instruktor w Zespole B-tek Dzielnicy Warszawa Śródmieście. W 1970-85 pełniła funkcję dyrektora B-ki Publ. m.st. Warszawy Dzielnicy Warszawa Śródmieście, przyczyniając się do rozbudowy sieci b-tek na tym terenie; pozyskała lokale dla nowo utworzonych placówek. Zabiegała o wzbogacenie księgozbiorów filii bibliot. i Czyteln. Nauk. nr VII przy ul. Świętojańskiej 5. Na wyróżnienie zasługuje prowadzona z inicjatywy Z., szczególnie w b-kach dziecięcych, bogata działalność kulturalna. Dbała o wysoki poziom kadry pracowników i motywowała do podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Była aktywnym członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol. (od 1960). Za swoją pracę otrzymała wiele nagród i odznaczeń: Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” (1969), Srebrną Odznakę Honorową „Za Zasługi dla Warszawy” (1975), Złoty Krzyż Zasługi (1976), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1984).

Kalendarium 1954-1998. Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy Dzielnicy Śródmieście Gminy Warszawa – Centrum. W. 1998 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy w Dzielnicy Śródmieście: Akta personalne; Arch. Dzielnicy Warszawa Śródmieście.

Anna Stępień, Elżbieta Skibińska

ZAORSKI JACEK STEFAN (24 IX 1937 Korytnica, pow. Garwolin – 31 XII 2004 Łódź) filolog, nauczyciel akademicki, edytor, bibliotekarz. W 1961 ukończył polonistykę na Uniw. Łódzkim. Podczas studiów pracował w SA Dom Książki (1956) i jako nauczyciel. W 1961 rozpoczął pracę nauk.-dydakt. na Wydz. Filolog. Uniw. Łódzkiego. W 1966 uzyskał stopień doktora. W 1969 przebywał na stypendium nauk. w Kijowie. W 1970-73 prowadził lektorat jęz. pol. na Uniw. Św. Cyryla i Metodego w Skopje (Macedonia). Do 1977 prowadził wykład historii literatur słowiańskich i ćwiczenia z historii literatury pol. na Uniw. Łódzkim. Był członkiem i sekretarzem red. „Prac Polonistycznych” (1963-76) oraz sekretarzem red. tomów „Filologia Polska” w ramach „Zeszytów Naukowych UŁ” Ser. 1: Nauki Humanistyczno-Społeczne. Jednocześnie w 1974 (I XII) podjął pracę w Wyd. Łódzkim, początkowo na stanowisku z-cy dyrektora, a od września 1975 dyr. i red. nac.; funkcję tę pełnił do 30 VI 1990. W Wyd. Łódzkim zainicjował (wraz z Jerzym Gossem, z-cą dyr.) serię „Biblioteka Jugosłowiańska” (1976-90); w jej ramach prezentowano współczesny (gł. powojenny) dorobek prozatorski i poetycki autorów jugosłowiańskich. W 1976 Wyd. Łódzkie pod kier. Z. wznowiło też serię „Biblioteka Poetycka” (w 1957-66 ukazywała się pn. „Biblioteka Poetów”, zainicjowana przez Stanisława Czernika, ówczesnego prezesa Oddz. Łódzkiego Zw. Literatów Pol.). W 1975-89 w Wyd. Łódzkim ukazywała się seria antologii „Poezja Narodów Związku Radzieckiego”, która przyniosła oficynie wiele nagród i wyróżnień, m.in. dzięki wysokiemu poziomowi edytorskiemu i starannej szacie graficznej. Z inicjatywy Z. w 1984 Wyd. Łódzkie rozpoczęło pracę nad publikacją *Łódź. Informator encyklopedyczny*, nad którą patronat objął Urząd Miasta Łodzi; do likwidacji red. *Informatora* w 1990 przez kolejnego dyr. Wyd. Łódzkiego Jarosława Skowrońskiego opracowano 491 haseł (materiały te kupiła Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi). Po transformacji ustrojowej Z. pracował jako nauczyciel w szkole podst. (1990-95), a od I IX tr. w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Łodzi, najpierw na stanowisku st. bibliotekarza w Dziale Gromadzenia Zbiorów, gdzie zajmował się zasobami magazynowymi i wymianą międzybibliot., nast. w Dziale Finansowo-Księgowym jako specjalista ds. zamówień publ. (II-VIII 1996). Odznaczony był Srebrnym Krzyżem Zasługi (1977) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983).

J. Zaorski, Ł. Nicpan: Dwudziestolecie Wydawnictwa Łódzkiego. – Nowe Książki 1978 nr 7 s. 74-77; J. Zaorski, MA. Kowalski: Region i świat. – Prz. Tygodniowy 1986 nr 9 s. 8; J. Zaorski, J. Skowroński, B. Klukowski: Robić antologie. – Nowe Książki 1986 nr 7/8 s. 55-57; J. Zaorski, J. Kraszewski: Powodzenie w skrajnościach. – Trybuna Ludu 1987 nr 225; J. Zaorski, L. Zawistowska: Kielce mają oddział Wydawnictwa Łódzkiego. – Słowo Ludu 1987 nr 58 s. 1-2; J. Zaorski, J. Cyperling: Seks i sensacja to nie wszystko. – Dz. Łódzki 1989 nr 174; B. Gogolewska: J.Z. dr nauk humanistycznych, pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego, dyrektor-redaktor naczelny WŁ. – Gaz. Wyb. (dod. Łódź) z 8-9 I 2005 s. 9; M. Rzadkowska: Oficyna przy ulicy Piotrkowskiej. Działalność Wydawnictwa Łódzkiego w latach 1957-1996. Łódź 2007 // Woj. i Miej. B-ka Publ. im. Marszałka Józefa Piłsudskiego Łódź: Akta personalne.

Dorota Pawelczyk

ZAPŁATA FELIKS (3 IX 1914 Turew, pow. Kościan – 11 X 1982 Rogów Opolski) ksiądz, bibliotekarz. Szkołę podst. ukończył w Turwii. W 1927 wstąpił do niższego seminarium Ks. Werbistów w Górnej Grupie, gdzie w 1935 zdał maturę i wstąpił do nowicjatu werbistów w Chłudowie k. Poznania. W 1937 został skierowany na dalsze studia do werbistowskiego Seminarium St. Gabriel w Mödling pod Wiedniem. W 1939 z powodu wojny i zagrożenia aresztowaniem Z. przebywał w Holandii kontynuując studia. W 1941 w Helvoirt złożył wieczyste śluby zakonne (22 V) oraz przyjął święcenia kapłańskie (29 VI); nast. został skierowany do pracy wśród belgijskiej polonii w okolicach Liege i Charleroi, prócz duszpasterstwa zajmował się harcerstwem i organizacją życia kulturalnego. Współpracował z Pol. Organizacją Walki o Niepodległość, był członkiem belgijskiej *Resistance* oraz kapłanem Wojska Polskiego. W grudniu 1946 wrócił do Polski i został skierowany do Nysy, gdzie od 1947 wykładał w Niższym Seminarium Duch. Ks. Werbistów, w 1949 został jego dyrektorem, był ponadto m.in. nauczycielem religii, dyrektorem „Caritasu” na okręg Nyski. Podjął studia na Uniw. Jagiell., które ukończył w 1951 z tytułem magistra teologii, w 1954 otrzymał stopień nauk. doktora teologii na Katol. Uniw. Lubelskim. W 1954-69 był wykładowcą w Misyjnym Seminarium Duch. Ks. Werbistów w Pieniężnie, prowincjałem Pol. Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego (1957-60); represjonowany przez Służbę Bezpie-

czeństwa (od 1962) został na rok aresztowany. Od 1969 do przejścia na emeryturę w 1981 kierował założoną przez siebie specjalizacją misjologii na Akad. Teologii Katol. w Warszawie, w 1972 uzyskał stopień doktora hab., został mianowany docentem (1974). Odbył wyprawy nauk. do Afryki (1975-76, 1980), zainicjował wiele serii wydaw. m.in. „Zeszyty Misjologiczne ATK” i „Materiały i Studia Księży Werbistów”, opublikował ponad 200 prac naukowych. Od 1965 Z. zabiegał o utworzenie dobrze wyposażonej, nowoczesnej b-ki nauk. w Seminarium Duch. w Pieniężnie. W 1966-71 pełnił funkcję dyrektora B-ki tegoż Seminarium, ok. 1968 podzielił ją na sześć zakładów bibliot.: nauk biblijnych, teologii fundamentalnej, teologii dogmatycznej, teologii moralnej, prawa kanonicznego, misjologicznej. Przyczynił się do znacznego wzrostu księgozbioru B-ki, który w 1968 liczył 26 260 wol., 79 tyt. czasop. pol. i 71 zagr. (w 1960 – ok. 10 100 wol.). Z. szczególnie dbał o rozwój b-ki misjologicznej, która wraz z przynależącą doń czytelnią liczyła ok. 400 wol.; z ks. R. Malkiem oprac. jej katalog ideowy (1973). Za działalność podczas II wojny świat. Prezydent RP na uchodźstwie odznaczył go Srebrnym Krzyżem Zasługi (1946). Za pracę nauk. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1974) i Nagrodę Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1979).

E. Śliwka: Formacja intelektualna, działalność dydaktyczno-naukowa i wydawnicza werbistów polskich (1919-1982). Pieniężno 1986 s. 330-331; Uchwały i rezolucje Kapituł Prowincjalnych Polskiej Prowincji SVD [Societas Verbi Divisi] do 1957 r. W. 1996 s. 12-17 // Arch. Prowincji Pol. SVD Pieniężno: Pudełko Archiwizacyjne F.Z.; F. Zapłata: Instytut naukowy „Verbinum” przy Sem. Misyjnym Ks. Ks. Werbistów w Pieniężnie. [Pieniężno 1968], rps.; Tenże: Zadania pilne naszej prowincji. [Pieniężno 1968], rps.; Tenże: Pismo do prowincjała B. Kozieła. Pieniężno 30 X 1965, rps.

Piotr Artur Sokolowski

ZARAŃSKI JAN (21 V 1900 Przytuły, pow. łomżyński – 19 III 1965 Szczecin) nauczyciel, bibliotekarz. W 1913 rozpoczął naukę w gimn. w Sejnach, po wybuchu I wojny świat. ewakuowany do Rosji kontynuował naukę w Charkowie. Do Polski powrócił w 1918, w 1922-41 pracował jako nauczyciel, w czasie okupacji niem. prowadził tajne nauczanie w gm. Kołki. W 1947 zamieszkał w Szczecinie, powierzono mu kierownictwo Woj. B-ki Publ. (1948), nast. pracował w Samodzielnym Referacie B-tek

i Czytelnictwa Wydz. Kultury Prezydium Woj. Rady Narodowej. Od 1 II 1957 objął funkcję z-cy dyrektora Woj. i Miej. B-ki Publ. w Szczecinie. Był współaut. oprac. *Opis działalności WiMBP w Szczecinie za lata 1955-1957* oraz *Opis działalności WiMBP w Szczecinie za rok 1958*, a także za lata następne. Brał czynny udział w redagowaniu „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” oraz w dokształcaniu kadry bibliotekarskiej. Był organizatorem szczecińskiego punktu konsultacyjnego Państw. Ośrodka Korespondencyjnego Kształcenia Bibliotekarzy w Szczecinie. Był członkiem Rady Pedagog. jako konsultant, a od 1956 sprawował funkcję sekretarza, prowadząc całą dokumentację Ośrodka. Prowadził wykłady z dziedziny bibliotekarstwa. Już w latach międzywojennych aktywnie działał w Zw. Nauczycielstwa Pol., był także m.in. członkiem Zw. Bibliotekarzy i Archiwistów Pol. (od 1953 Stow. Bibliotekarzy Pol.), Tow. Miłośników Chórów i Teatrów Ludowych, Tow. Rozwoju Ziemi Zachodnich, Pol. Tow. Ludoznawczego. Za upowszechnianie czytelnictwa i wkład w rozwój b-tek na Pomorzu Zach. został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi (1954), Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Medalem X-lecia (1955) oraz Złotą Odznaką Gryfa Pomorskiego (1960).

Encyklopedia Szczecina. T. 2. Szczecin 1999 s. 683; Z żalobnej karty. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1972 nr 2-3 s. 40-41 (z fot.). // Książnica Pomorska im. S. Staszica Szczecin: Akta personalne.

Cecylia Judek

ZAREMBA PAWEŁ (12 X 1915 St. Petersburg – 23 IV 1979 Monachium) historyk, publicysta, dziennikarz radiowy, wydawca. Dzieciństwo spędził we Francji, absolwent gimn. im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu oraz Uniw. Pozn., gdzie studiował ekonomię i prawo, tytuł magistra otrzymał w 1937; pracy doktorskiej nie ukończył z powodu wybuchu II wojny światowej. Walczył w kampanii wrześniowej. Do końca wojny był przetrzymywany w obozie Murnau k. Monachium, gdzie prowadził wykłady i zajęcia samokształceniowe dla więzionych oficerów. Po wyzwoleniu obozu przez wojska amerykańskie w kwietniu 1945 dołączył do stacjonującego we Włoszech II Korpusu Pol. i pełnił służbę w Wydz. Propagandy. Od 1946 przebywał w Anglii, zajmował się gł. pracą red. i dziennikarską. Prowadził (1959-67) „Orła Białego” – jedno z najważniejszych pism żołnierskich i komba-

tanckich. Publikował komentarze bieżące i hist. m.in. w „Kulturze”, „Tekach Historycznych”, „Tygodniu Polskim”. Nawiązał współpracę z sekcją pol. BBC, dla której pisał felietony hist. z cyklu *Millenium widziane z Anglii*. Aktywnie angażował się w rozwój emigracyjnego ruchu wydaw. i drukarskiego. Prowadził prace edytorskie, przygotował m.in. wyd. *Dziejów 15. Pułku Ułanów Poznańskich* (Londyn 1962); opublikował szereg prac historycznych. Współpracował z Rozgłośnią Pol. Radia Wolna Europa (RWE), w 1967 przeniósł się do Monachium i wszedł w skład jej zespołu kierowniczego, był red. pisma RWE „Na antenie”.

M. Łatyński: Zamiast wstępu. [W:] P. Zaręba: Historia dwudziestolecia (1918–1939). T. 1. Paryż 1981; Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980. W. 1993 // B-ka Uniw. M. Kopernika, Arch. Emigracji Toruń: Arch. P.Z.

Marta Karpińska

ZATHEY JERZY (15 IV 1911 Kraków – 27 IV 1999 Mszana k. Tylawy) historyk, bibliotekarz. W 1917 rozpoczął naukę w szkole podst., w 1921–29 uczęszczał do III Gimn. Klasycznego im. Sobieskiego w Krakowie. W 1929–33 studiował historię w Uniw. Jagiellońskim (magisterium 13 XII 1933), kształcił się też w Studium Pedagog. w październiku 1939 uzyskał dyplom nauczyciela historii. Wcześniej, już w 1936 (24 IV) obronił rozprawę doktorską w zakresie historii i w 1937–38 korzystał ze stypendium zagr. Pol. Akad. Umiejętności i Min. Oświaty; studiował rękopisy w b-kach europ. (Awinion, Bazylea, Florencja, Neapol, Paryż, Salzburg, Wiedeń i in.). We wrześniu 1938 otrzymał stanowisko asystenta w B-ce Nar. w Warszawie, gdzie podjął pracę w Oddz. Rękopisów. W czasie powstania 1944 brał udział w zabezpieczaniu zbiorów BN. Po pobycie w obozie w Pruszkowie, nast. w Nowym Sączu, wrócił do pracy 1 II 1945, najpierw w Delegaturze Min. Oświaty do Zabezpieczenia Zbiorów w B-ce Jagiell., nast. w Oddz. Zbiorów Specjalnych BJ. W 1946 zdał państw. egzamin bibliotekarski I stopnia i uzyskał formalne kwalifikacje bibliotekarza. W 1950 współorganizował Oddz. Rękopisów BJ. W 1955 – w uznaniu dorobku nauk. i organizacyjnego Z. został mianowany docentem. W 1958 (1 IV) objął kierownictwo Oddz. Rękopisów oraz wicedyrekturę B-ki Jagiell. (po śmierci *W. Pocięchy). Stał się wybitnym znawcą średniowiecznych zbiorów rękopiśm. b-tek pol. (gł. B-ki PAN w

Kórniku i BJ). Był współpracownikiem Zakł. Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej PAN w Warszawie – prowadził katalogowanie średniowiecznych rękopisów krak. oraz kontrolę kodykologiczną. Opisy kodeksów stały się podstawą nowego *Katalogu średniowiecznych rękopisów BJ*. Z. prowadził kursy z zakresu kodykologii, co dało mu możliwość pracy dydaktycznej. Przy Oddz. Rękopisów B-ki Jagiell. powstała komórka Zakł. Historii Filozofii Staroż. i Średniowiecznej PAN, której pracownicy, gł. Z. przyczynili się m.in. do badań zespołowych i wyd. nowego *Katalogu średniowiecznych rękopisów B-ki Jagiellońskiej*. Jego własne prace nauk. dot. badań rękopisów średniowiecznych, gł. krakowskich. Ogółem ogłosił ponad 100 publikacji opartych na solidnych podstawach źródłowych. Pisał też recenzje, wchodził w skład Komitetu Red. „Studiów Mediewistycznych” oraz zajmował się edytorstwem. Bibliografia jego prac z zakresu mediewistyki liczy 56 poz. druk. w 1948–85 na łamach czasop. nauk. (m.in. „Pamiętnik Literacki”, „Przegląd Historyczny”, „Odrodzenie i Reformacja”, „Kwartalnik Historyczny”, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”). Z. brał czynny udział w pracach Tow. Historycznego Miłośników Krakowa i Komisji Historycznej PAN; w 1980 (5 II) został wybrany na członka-korespondenta The Medieval Academy of America. W 1981 (17 IX) otrzymał tytuł prof. nauk humanistycznych. Tegóż roku (30 IX) Z. przeszedł na emeryturę.

M. Markowski: J.Z. – Studia Mediew. 1991 z. 29 s. 3–13 (z fot., bibliogr. prac Z.); M. Zwiernan: J.Z. (1911–1999). – Biul. Bibl. Jagiell. 1999 nr 1/2 s. 298–304 (z fot.); Tenże: J.Z. (1911–1999). – Prz. Bibl. 1999 z. 3 s. 225–231.

Hanna Tadeusiewicz

ZAWADZKI HENRYK SEWERYN (4 XII 1901 Końskie – 7 VI 1998 Toruń) prawnik, kolekcjoner, bibliofil. W 1916–18 należał do Pol. Organizacji Wojsk., brał udział w wojnie 1920. W 1921 uzyskał maturę w Państw. Gimn. i Liceum im. św. Stanisława Kostki w Końskich i rozpoczął studia na Wydz. Prawa Uniw. Warsz., które ukończył w 1927 otrzymując tytuł magistra. W 1928–54 (z wyłączeniem lat wojny i okupacji) pracował w sądownictwie, m.in. jako sędzia Sądu Woj. w Toruniu, gdzie osiedlił się w 1945. W 1954 przeszedł do adwokatury i w palestrze toruńskiej pracował do 1974. Był kolekcjonerem okazów twórczości ludowej. Gromadził

także książki (m.in. pamiętniki), mapy, sztychy i ekslibrisy. Był aktywnym członkiem Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu, które obdarzyło Z. członkostwem hon. (1991). Ze zgromadzonej w Toruniu b-ki (kilka tys. tomów) ok. 1800 egz. ofiarował Towarzystwu, które przekazało je w depozyt Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika, a później zbiór ten znalazł się w B-ce Instytutu Bibliotekozn. UMK. Zainteresowany historią pisał artykuły i książki na ten temat; publikował m.in. *Józef Bogdan Wagner – dyrektor tajnych drukarni Rządu Narodowego w powstaniu styczniowym* (Toruń 1987). Spuściznę rękopiśmienną (ponad 60 tek) przekazał do B-ki Uniw. w Toruniu.

S. Frankowski: H.S.Z. (1901-1998) prawnik, społecznik, twórca, badacz przeszłości. – *Folia Toruniensia* 2000 t. 1 s. 109-110; Tenże: *Wierny Polsce, prawnik i sztuce*. H.S.Z. (1901-1998), prawnik, społecznik, badacz przeszłości. – *Nowości* 1998 nr 159; *J.Z. Wroniszewski: H.S.Z. 1901-1998*. – *Konecki Wrzesień* 1998 nr 3 s. 2 // Inf. córki Joanny Baumann, Tadeusza Zakrzewskiego i Bogdana Matusiaka.

Stanisław Frankowski

ZAWADZKI KONRAD (30 VI 1912 Warszawa – 3 VII 2002 tamże) prawnik, historyk prasy, bibliograf, bibliotekarz, bibliofil. W 1930 ukończył Gimn. im. M. Reja w Warszawie i tr. rozpoczął studia w Institut Supérieur de Commerce w Antwerpii. Od 1932 kontynuował naukę w Warszawie w Szkole Nauk Polit. na Wydz. Konsularno-Dyplomatycznym i na Wydz. Prawa Uniw. Warsz., w czasie studiów należał do Zw. Pol. Młodzieży Demokratycznej Szkół Wyższych RP. W 1936 uzyskał tytuł magistra prawa. W czasie II wojny świat. utrzymywał się gł. z udzielania korepetycji, pracował dorywczo jako robotnik. W 1945 (9 III) został zatrudniony w Pol. Radiu, w sierpniu tr. mianowany także sekretarzem generalnym. Zorganizował B-kę i Biuro Studiów PR oraz kierował ich działalnością. Zwolniony w 1951 (30 V), od I VI do 31 XII tr. pełnił funkcję dyrektora P.P. Pracowni Konserwacji Zabytków; od 1 I 1952 do 31 III 1958 był radcą prawnym w Państ. Inst. Sztuki. W 1958 (I IV) objął stanowisko kierownika B-ki w Arch. Państw. Warszawy, gdzie rozpoczął działalność naukową. W 1960 (15 IX) podjął pracę jako kustosz w Stacji Mikrofilmowej B-ki Nar., w 1961 (I VIII) został kierownikiem Oddz. Zbiorów tejże Stacji, a od 1962 kierował zabezpieczaniem i ochroną pol.

zbiorów bibliot. (od 1966 jako adiunkt nauk.-badawczy) w nowo utworzonym Dziale Zbiorów Mikrofilmowych (od 1971 pn. Zakł. Zbiorów Mikrofilmowych). Wprowadził zmiany w strukturze organizacyjnej placówki, dzięki czemu powstał (największy w Polsce) kompletowany planowo zbiór kopii dok. utwalonych na taśmie mikrofilmowej (w 1998 włączony do nar. zasobu bibliot.). Za jego kierownictwa zmikrofilmowano ok. 8 000 starych druków i ok. 20 000 rękopisów, w tym często unikatowych. Zaslugą Z. było zapoczątkowanie akcji scalania i mikrofilmowania czasop. pol. (1800 tyt.). W 1967 zorganizował pierwszą w Polsce specjalistyczną czytelnię mikrofilmową. Dzięki jego staraniom B-ka Nar. zgromadziła znaczący zbiór kopii prototypów prasy pol. i Polski dotyczącej (ok. 1500 poz.). W 1971 uzyskał doktorat nauk hum. na Wydz. Filolog. Uniw. Łódzkiego na podst. rozprawy *XVI-wieczne gazety ulotne polskie i Polski dotyczące* (promotor ***H. Więckowska), a w 1977 stopień doktora hab. nauk hum. w zakresie dziejów książki i prasy na Wydz. Filolog. Uniw. Wrocławskiego za pracę *Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące XVI-XVIII w. Bibliografia* T. 1: *1514-1661* (Wr. 1977). W 1979 (10 X) został powołany na stanowisko docenta. W 1980-81 był przew. Koła Pracowników Nauk. B-ki Nar. NSZZ „Solidarność”. W 1983 (30 VI) przeszedł na emeryturę i tr. (13 X) rozpoczął pracę w B-ce Publ. m.st. Warszawy, gdzie podjął się oprac. retrospektywnej bibliogr. prasy warsz., w zorganizowanej i kierowanej przez siebie Pracowni Bibliogr. Czasopism Warsz. (od 1989 pn. Dział Bibliogr. Czasopism Warsz.). Za życia Z. ukazały się 3 tomy *Bibliografii czasopism warszawskich* obejmujące lata 1579-1981 i litery A-Q (W. 1994, 1996, 2001). Był inicjatorem organizowanych od 1989 w B-ce Publ. sesji varsavianistycznych poświęconych książce i prasie stołecznej. Wygłosił też kilka referatów, m.in. *Bibliografie Warszawy* (W: *Dziś i jutro książki o Warszawie*, W. 1995 s. 21-30), *Warszawskie aukcje książek w XVIII w.* (W: *Warszawskie aukcje księgarskie*, W. 1998 s. 7-20) opublikowanych w serii „Sesje Varsavianistyczne”, którą redagował w 1995-2001. W 1996 otrzymał tytuł prof. nauk humanistycznych. Pracę zaw. łączył z działalnością nauk. i publicystyczną, wchodził w skład Rady Nauk. Arch. m.st. Warszawy i B-ki Publ. m.st. Warszawy oraz komitetu red. rocznika „Informator Bibliotekarza i Księgarza” (1962-82), był współprac. *Encyklopedii Warszawy* (W. 1994). Brał udział w pracach Komisji Historii

Prasy przy Komitecie Nauk Hist. PAN (od 1979). Wygłosił kilkadziesiąt wykładów i odczytów w wyższych uczelniach, organizacjach i b-kach nauk. (Gdańska, Katowic, Krakowa, Lublina, Warszawy), gł. z zakresu historii dawnej prasy polskiej. Uczestniczył w wielu nauk. sesjach i konf., na których wygłaszał referaty, m.in. na Trzeciej i Czwartej Ogólnokraj. Naradzie Bibliogr. (B-ka Nar. W. 1978, 1995). Pełna bibliografia prac Z. obejmuje 124 poz., w tym m.in. rozprawy, studia, edycje i bibliografie, w których niejednokrotnie łączył swe zainteresowania badawcze z zakresu czasopiśmiennictwa, varsavianistyki i bibliografii. Na czoło wysuwają się pionierskie prace poświęcone gazetom ulotnym. Z. zwrócił uwagę na ten typ źródła hist., zdefiniował je i scharakteryzował w studium *Szesnastowieczne gazety ulotne polskie i Polski dotyczące. Terminologia, definicja, charakterystyka, zagadnienia edytorskie i typograficzne* („Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1972 t. 11 z. 1 s. 5-37, z. 2 s. 165-221), a nast. poddał analizie w wielu art. zamieszczanych w „Roczniku Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”, „Kwartalniku Historii Prasy Polskiej”, „Roczniku Biblioteki Narodowej”, „Roczniku Warszawskim”, „Prasie Polskiej”, „Biuletynie Informacyjnym Biblioteki Narodowej”, „Ze Skarbcza Kultury” oraz w monografiach *Prasa ulotna za Zygmunta III* (W. 1997) i *Początki prasy polskiej* (W. 2002). Syntetycznym ujęciem zagadnienia jest wspomniana już bibliografia *Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące XVI-XVIII wieku* (kolejne tomy: t. 2: 1662-1728, Wr. 1984; t. 3: 1501-1725, Wr. 1990) rejestrująca 1974 poz., w tym 985 nieznanych *K. Estreicherowi. Dziedziny czasopiśmiennictwa dot. też postulat sporządzenia pełnego wykazu prasy pol., poruszany przez Z. m.in. w pracach *Problemy bibliografii retrospektywnej czasopism polskich* („Przegląd Biblioteczny” 1972 z. 1 s. 23-38), *Bibliografia czasopism polskich* (W: *Czwarta Ogólnokrajowa Narada Bibliografów*, W. 1996 s. 62-74). Z. był inicjatorem i współzałożycielem pierwszego czasop. nauk. w całości poświęconego Warszawie – „Rocznika Warszawskiego” (1960-92 sekretarz red., od 1993 członek komitetu red.), zadebiutował na jego łamach jako bibliograf zestawiając bieżącą bibliogr. Warszawy za 1959-83 (ok. 27 tys. opisów). Ważniejsze varsawiana w jego dorobku to *Dzieje gmachu Biblioteki Żaluskich* (W. 1970), w drugiej wersji pt. *Dom Pod Królami* (W. 1973); wydał, opatrzył wstępem i komentarzem

dzieła F.M. Sobie-szczańskiego *Warszawa. Wybór publikacji* (W. 1967 t. 1-2) i *Rys historyczno-statystyczny wzrostu i stanu miasta Warszawy od najdawniejszych czasów aż do 1847 roku* (W. 1974). Wiele miejsca w swoich publikacjach poświęcił propagowaniu idei mikrofilmowania. Wygłaszał referaty, m.in. na konf. „Zastosowanie mikroform w bibliotekarstwie i informacji naukowej” (B-ka Nar. 1978), udzielał wywiadów, opublikował art. poświęcone tej tematyce w wydaw. zbior. (*Zbiory mikrofilmowe. W: 50 lat Biblioteki Narodowej*, W. 1984 s. 203-213) oraz w czasop. kraj. i zagr., m.in. w „Prasie Polskiej”, „Informatorze Bibliotekarza i Księgarza”, „Roczniku Biblioteki Narodowej”, „Przeglądzie Biblioteczny”, „Bulletin de l’Unesco a l’Intention des Bibliothèques”, „Zentralblatt für Bibliothekswesen”. Był autorem recenzji publikacji prasoznawczych, varsavianistycznych, bibliogr. i katalogów bibliot. zamieszczanych w „Przeglądzie Biblioteczny”, „Roczniku Warszawskim”, „Roczniku Biblioteki Narodowej”, „Archeionie” i „Rocznikach Biblio-tecznych”. Był aktywnym członkiem Stow. Bibliotekarzy Pol. (wieloletnim członkiem Zarz. Okręgu m.st. W-wy; w 1976-81 przew. powołanej z jego inicjatywy Komisji ds. Mikrofilmowania Zbiorów Bibliot. Zarz. Gł.), Tow. Przyjaciół Książki (1958-93; w 1963-64 wiceprezesem ZG, w 1969-71 i 1973-77 wiceprezesem Oddz. Warsz.), Tow. Miłośników Historii (od 1963), Stow. Autorów „Zaiks” (od 1969; w 1985-93 przew. Komisji Rewizyjnej, od 1993 członkiem Zarz.), Tow. Przyjaciół Warszawy (1978-93; od 1980 w Prezydium ZG, przew. Komisji Historycznej), Tow. Popierania i Krzewienia Nauk (od 1980), Tow. Nauk. Warsz. (od 1991). Był bibliofilem i organizatorem ruchu bibliof., książki zbierał planowo od 1935, tracąc zbiory w 1944. Od 1945 zgromadził cenną b-kę opatrzoną licznymi dedykacjami (*Dedykacje dla Janiny & Konrada Zawadzkich*, W. 2002). Główne jej działy to: varsawiana XIX-XX w. (ok. 2 500), historia literatury pol., czasopiśmiennictwo, księgoznawstwo, wydaw. bibliofilskie. Zbiory prezentował na wystawach varsavianistycznych w B-ce Nar. (1962, 1963, 1970), Muz. Historycznym m.st. Warszawy (1983, 1999) i na Zamku Król. w Warszawie (1992). Po śmierci właściciela część księgozbioru uległa rozproszeniu, część została przekazana B-ce Publ. m.st. Warszawy i osygnowana pieczę. „Z księgozbioru prof. Konrada Zawadzkiego”. Rękopisy trafiły do Działu Starych Druków i

Rękopisów tamże. Za osiągnięcia zaw. i nauk. odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1997), otrzymał też Złotą Odznakę Honorową „Za Zasługi dla Warszawy” (1976), Honorową Odznakę SBP (1977), Odznakę Honorową „Za Zasługi dla Archiwistyki” (1978), Złotą Odznakę Honorową Stow. Księgarzy Pol. (1980), Nagrodę im. H. Radlińskiej I stopnia (1981), Nagrodę m.st. Warszawy (1983), Nagrodę Nauk. SBP im. A. Łysakowskiego (za 1996-2000).

Nekr.: Gaz. Wyb. (Gaz. Stoł.) 2002 nr 156-158 [z 6/7-9 lipca]; Rzeczpospolita 2002 nr 160 [z 11 lipca]; Życie Warsz. 2002 nr 158 [z 9 lipca]; Encyklopedia Warszawy. W. 1994 s. 1009; K.Z. Bibliograf, prazosnawca, varsavianista. W. 2003 (z fot., bibliogr. podmiot. i przedmiot.); I. Ł o ś - S t e m b r o w i c z : K.Z. w Bibliotece Narodowej (1960-1983). – Prz. Bibl. 2002 z. 3 s. 271-274; K. Z a w a d z k i : Wspomnienia o mojej pracy w Bibliotece Narodowej. – Biul. Inf. Bibl. Nar. 1997 nr 1 s. 21-24 (z fot.); A. W y c z a ń s k i : Od życiowej konieczności do naukowego sukcesu. – Tamże 2002 nr 1 s. 20-22; J. J a g i e l s k a : K.Z. – organizator zbioru mikrofilmów najcenniejszych zasobów bibliotecznych, znawca dziejów czasopiśmiennictwa polskiego, varsavianista. [W:] Kustosze zbiorów specjalnych. W. 2004 s. 162-170 (z fot.); Roczn. Bibl. 2002 R. 46 s. 5-28 (poświęcony pamięci K.Z.; z fot.); J.W. G o m u l i c k i : O nowej bibliografii prasy warszawskiej oraz o jej Autorze. – Roczn. Warsz. 1995 t. 25 s. 165-180; S. D z i k i : K.Z. (1912-2002). – Roczn. Historii Prasy Polskiej 2003 t. 6 z. 1 s. 273-280 (z fot., bibliogr.); M. B o g u c k a : K.Z. (30 VI 1912 – 3 VII 2002). – Kwart. Hist. 2003 nr 2 s. 169-171; J. J a g i e l s k a : K.Z. (30 VI 1912 – 3 VII 2002). – Kronika Warsz. 2003 nr 1/2 s. 7-10 (z fot.); T a ń : K.Z. (1912-2002). – Prz. Bibl. 2002 z. 3 s. 269-271 (z fot.). // Arch. Zakł. B-ki Nar. Warszawa: Akta personalne; Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne (z fot.).

Grażyna Małgorzata Lewandowska

ZAWADZKI WACŁAW JÓZEF, pierwotnie Józef Lewin-Łaski (30 XI 1899 Warszawa – 28 VII 1978 tamże) tłumacz, antykwariusz, wydawca, bibliofil. Był członkiem Pol. Partii Socjalistycznej, przed II wojną świat. więziony w warsz. Cytadeli; jako ochotnik uczestniczył w wojnie pol.-bolszewickiej (1920). W okresie 20-lecia międzywojennego w swoim mieszkaniu przy ul. Elektoralnej 5/7 w Warszawie prowadził antykwariat wysyłkowy. Podczas okupacji niem. w 1939-42 przebywał w warsz. getcie,

gdzie utrzymywał się z lekcji historii i geografii, prowadził działalność społ.-kult., zajmował się kolportażem prasy podziemnej. Od 1943 ukrywał się po aryjskiej stronie, po Powstaniu Warsz. znalazł się w Kielcach; od lutego 1945 (pozostając przy okupacyjnym nazwisku) pracował jako referent w tamtejszym Urzędzie Woj., był red. działu polit. „Dziennika Kieleckiego” (od maja 1945 „Dziennika Powszechnego”). W październ. tr. powrócił do Warszawy i zatrudnił się w „Trybunie Związkowca”, nast. został red. naczn. w Spółdz. Wydaw. PPS „Wiedza”, odpowiadał za działy literatury pięknej i naukowej. Współpracował z licznym gronem autorów i grafików m.in. →M. Hiszpańską-Neumann, Aleksandrem Sołtanem, →A. Uniechowskim. Był wydawcą m.in. *Jezióra Bodeńskiego* S. Dygata (1946), *Historii demokracji polskiej w epoce porzoborowej* B. Limanowskiego (1946), *Łuku triumfalnego* E.M. Remarque’a (1947), *Pożegnania z Marią* S. Borowskiego (1948), *Pałuby* K. Irzykowskiego (1948, z przedm. K. Wyki), *Historii Manon Lescaut i kawalera des Grioux* A.-F. Prévosta d’Exiles (1948), namówił Władysława Szpilmana do napisania wspomnień okupacyjnych wyd. pt. *Śmierć miasta* (1946). W 1948, przed połączeniem PPS i PPR, został usunięty z Partii i zwolniony z pracy red. w Spółdz. Wydaw. „Książka i Wiedza” (1949). W 1949-50 był red. naczn. dwutyg. „Nowe Książki”, do 1954 pracował w Państ. Inst. Sztuki jako kierownik Działu Realizacji Wydawnictw. W 1954 zainicjował serię wyd. „Biblioteka Pamiętników Polskich i Obcych”. W 1956 został zrehabilitowany, wstąpił do PZPR (wystąpił w 1966), objął stanowisko dyrektora w Państ. Inst. Wydaw. w Warszawie, gdzie powołał serię „Jednorzec” i dalej prowadził „Bibliotekę Pamiętników...”, w której ukazały się m.in. pamiętniki F.S. Dmochowskiego, J. Kitowicza, S. Morawskiego, J.U. Niemcewicza, L. Pantelejeva, A. z Tyszkiewiczów Potockiej. W 1960 (30 III) został zwolniony z PIW. Z. był tłumaczem z jęz. franc. i niem., oprac. fragm. nieznanych pamiętników i dokumentów. Przygotował do druku m.in. *Giordano Bruno przed trybunałem inkwizycji: akta procesu* (W. 1953), *Podróże Inflanctyżka z Rygi do Warszawy i po Polsce w latach 1791-1793* F. Schulza w przekł. J.I. Kraszewskiego (W. 1956), *Polska Stanisławowska w oczach cudzoziemców* (W. 1963 t. 1-2, „Biblioteka Pamiętników...”), *Wybór pism* A.J. Rolle (Kr. 1966 t. 1-3), oprac. dział *Teatr we wspomnieniach i listach* w pracy zbior. pod red. J. Kotta *Teatr*

Narodowy 1765-1794 (W. 1967); współprac. z „Przeglądem Socjalistycznym”, „Rocznikiem Literackim” (1955-56). Przed II wojną świat. zgromadził w Warszawie bogaty księgozbiór, który udało mu się zachować do 1941; przesunięcie granic getta i konieczność przeprowadzki (z ul. Elektoralnej 5/7 na ul. Chłodną) sprawiły, że najcenniejsze poz. oddał na przechowanie i już ich nie odzyskał, ocalała tylko jedna książka. Po 1945 zaczął odbudowywać swoją b-kę, która zawierała m.in. varsaviania i „żoliboriana”, zbiory XVIII i XIX-wiecznych pamiętników pol. i obcych, mapy, plany. Po śmierci Z. część księgozbioru została zakupiona przez B-kę Katol. Uniw. Lubelskiego, część została sprzedana na aukcji antykwarycznej, reszta pozostaje w posiadaniu córki Wiktorii Słiwowskiej. Był jednym z inicjatorów założenia Tow. Przyjaciół Książki w Warszawie (1958), w którym aktywnie się udzielał. Wygłaszał gawędy bibliof., prezentował swoje książki na wystawach bibliof., w 1965 w Warszawie odbyła się indywidualna wystawa z jego zbiorów. Był członkiem Zw. Literatów Pol., pracował w Komisji Bibliotecznej. W l. 70 zaangażował się w działalność opozycji demokratycznej, podpisał „List 59” przeciw zmianom w konstytucji (1975/76). Był członkiem Komitetu Obrony Robotników i komisji redagującej „Komunikaty” KOR-u, obserwatorem na procesach robotników w Radomiu. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2006).

Pan Puchatek. Rzecz o W.J.Z. Przygot. W. Słiwowska. W. 2006; *Szczęsną: W.Z.* 1889-1978. – Gaz. Wyb. (dod. Duży Format) 2006 nr 27; *Lektor* [T. Fiałkowski]: „Młodo nie umrę...” – Tyg. Powsz. 2006 nr 37; *A. Dobosz: O umiarze.* – Tamże 2003 nr 26; *A. Celiński: Debaty z widokiem na więzienie.* – Przegląd 2006 nr 38; *K. Rokicki: Powiedział co wszyscy wiedzieli.* – Polityka 2006 nr 42 // Inf. córki W. Słiwowskiej.

Magdalena Rzakdowska

ZBIEGNIIEWSKA IZABELA (16 VI 1831 Ostrołęka – 18 VI 1914 Włocławek) nauczycielka, działaczka społeczna, inicjatorka powstania biblioteki miejskiej. Wczesne dzieciństwo spędziła w Witkowie (pow. wieluński). Uczyła się w Żytniewie, a potem na prywatnej pensji Emilii Filleborn w Kaliszu. Po ukończeniu szkoły (1845) najpierw pracowała na wsi, jako nauczycielka, a później jako pomoc nauczycielki na pensji E. Filleborn w Kaliszu. Przebywając na pensji, miała okazję

do spotkań z ludźmi znanymi i cenionymi w środowisku, m.in. Kazimierzem Władysławem Wójcickim i *J. Korzeniowskim. W 1851 złożyła w Warszawie egzamin z zakresu nauk pedag. i hum. przed wizytatorem szkolnym J. Korzeniowskim. Zamieszkała w Warszawie, udzielając prywatnych lekcji. Była wówczas świadkiem prześladowań, a nawet egzekucji Polaków w murach Cytadeli. W Warszawie poznała Narcyzę Żmichowską, z którą przez długie lata utrzymywała zażyłe kontakty. Z Warszawy wróciła do Kalisza, a jesienią 1856 przeniosiła się na stałe do Włocławka. Przejęła renomowaną pensję po Agnieszce Büfle, wychowując uczennice w duchu patriotycznym. Jej postawa budziła nieufność władz carskich, w 1876 Z. pensję odebrano, a od 1886 zakazano uczucia w ogóle. Z. nadal bezpłatnie uczyła dziewczęta literatury i historii Polski, a później kształciła nawet opiekujące się nimi pielęgniarki; zaczęła pisać. We Włocławku powstały jej pierwsze prace pedag. i społ. oraz powieść *Cezar* (1871). Prowadziła dom otwarty dla ludzi kult. i działaczy oświatowych. Inicjowała liczne akcje o charakterze społ.-kult., zorganizowała teatr amatorski. Była inicjatorką utworzenia we Włocławku pierwszej b-ki miej., opartej na beletrystyce pol., franc. i niem. oraz szpitala miej., straży ogniowej i licznych tanich jadłodajni. W czasie Powstania Styczniowego stała na czele włocławskich tzw. piątków kobiecych, które w ramach Rady Opiekuńczej zajmowały się niesieniem pomocy powstańcom. Jej dorobek drukowany jest niewielki. Większość prac obejmujących zbiór wspomnień znanych osób zaginęła w czasie II wojny światowej. Na uwagę zasługują opowiadania i szkice literackie opublikowane w „Bluszczu”, „Kłosach”, „Magazynie Mód i Powieści” i „Tygodniku Ilustrowanym”. Pod pseud. Ella opublikowała *Mysli Narcyzy Żmichowskiej* (W.-K. 1901), a pod krypt. *J.Z. Pseudonimy i kryptonimy pisarzyów polskich* (W. 191?).

M. Wojtkowski: Z.I. [W:] Włocławski słownik biograficzny. T. 2. Włocławek 2005 s. 198-201 (z fot., bibliogr.); *T. Bojarska: I.Z. [W:] Zastużeni dla Włocławka* (XIII-XX wiek). Włocławek 1991 s. 222-223 (z fot., bibliogr.); *J. Górniak: Panna Izabela.* Włocławek 2005 (z fot., bibliogr.).

Danuta Wańka

ZBROJOWA DANUTA (23 III 1927 Jaryczów Nowy k. Lwowa – 26 I 2003 Kraków) romanistka, bibliotekarka. W 1952 ukończyła romanistykę na Uniw. Jagiellońskim.

W 1952-59 pracowała w Woj. Zjednoczeniu Przemysłu Mięsnego w Rzeszowie. Pracę w B-ce Gł. Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie podjęła 6 VI 1959. Zatrudniona w Oddz. Opracowania przeszła gruntowną, kilkuletnią praktykę we wszystkich agendach B-ki. Specjalizowała się w opracowaniu zbiorów, zwłaszcza zwartych, 1 I 1973 objęła funkcję kierownika Oddz. Opracowania Druków Zwartych (wydzielonego z dawnego Oddz. Opracowania). Złożyła z wynikiem pomyślnym państw. egzamin dla kandydatów na stanowisko bibliotekarza dypl. (1966), od 1 I 1971 była zatrudniona na stanowisku kustosa dyplomowanego. Prowadziła prace nad melioracją katalogu alfabetycznego, tworzyła i prowadziła katalogi zbiorów podstawowych i wieloegzemplarzowych, zajmowała się inwentaryzacją i ubytkami w księgozbiorach, opracowała wykazy czasopism bieżących B-ki (prawdop. za 1962, 1963), sporządzała tłumaczenia literatury fachowej z francuskojęz. czasopism bibliotekarskich, uczestniczyła w rozwiązywaniu problemów z zakresu opracowania zbiorów, zgodnie z tworzonymi wówczas na arenie międzynarod. nowymi przepisami (ISBD). Zajmowała się szkoleniem studentów bibliotekozn. z całej Polski, szkoliła bibliotekarzy macierzystej B-ki i środowiska krakowskiego. Wygłaszała referaty nt. przygotowywanych zmian w przepisach opracowania zbiorów, organizacji pracy w b-kach, zmian w strukturze organizacyjnej b-tek szkół wyższych, przepisów prawnych dot. szkół wyższych. Opublikowała: *Struktura organizacyjna a rozwój biblioteki głównej szkoły wyższej* („Przegląd Biblioteczny” 1970 R. 38 z. 1 s. 31-34), *O katalogach bibliotecznych jako narzędziach informacji* (Tamże 1972 R. 40 z. 2 s. 189-192), współuczestniczyła w opracowaniu *Bibliografii publikacji pracowników Akademii Górniczo-Hutniczej z lat 1959-1967* (Kr. 1969). Była autorką i współaut. artykułów z zakresu percepcji literatury w kręgach czytelników: *Próba badania recepcji Węsła Wypiańskiego w związku z 100-rocznicą urodzin pisarza* („Poradnik Bibliotekarza” 1969 R. 21 nr 2 s. 50-53), *By dzieło Camusa stało się nam bliższe: życie i twórczość wielkiego pisarza francuskiego, laureata nagrody Nobla* (Tamże 1970 R. 22 nr 7-8 s. 214-217). Wspólnie z Marią Andres opublikowała *Bibliotekarz nauczycielem historii i wychowania* („Wiadomości Historyczne” 1980 nr 3 s. 173-177) oraz *Wystawy jako forma współpracy biblioteki pedagogicznej ze szkołami* („Poradnik Bibliotekarza” 1980 R. 32 nr 4 s. 83-86).

B-ka Gł. Akad. Górniczo-Hutniczej Kraków: Akta personalne.

Jadwiga Kosek

ZDULECZNY JAN (9 VI 1920 Gorzków k. Bochni – 17 III 2002 Szczecin) nauczyciel, instruktor kulturalno-oświatowy, bibliotekarz, introligator. Przed II wojną świat. ukończył szkołę powsz. i gimn. w Bochni oraz jedną klasę Liceum Pedagog. w Tarnowie. W maju 1940 został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. Po wyzwoleniu znalazł się w obozie przejściowym dla przesiedleńców, skąd w listop. 1946 powrócił do Polski. W marcu 1947 przyjechał na Pomorze Zach. i podjął się nauczania w Szkole Podst. nr 10 w Szczecinie. W czerwcu 1948 złożył egzamin maturalny w Liceum Pedagog. w Szczecinie, od I X tr. rozpoczął pracę w Samodzielnym Referacie B-tek i Czytelnictwa Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego na stanowisku referendarza ds. planowania budżetów i statystyki b-tek. Po reorganizacji Kuratorium w 1952 został przeniesiony do Wydz. Kult. Prezydium Woj. Rady Nar. na równorzędne stanowisko referenta ds. b-tek, a nast. instruktora pracy kult.-oświatowej. Przez 10 lat zajmował się planowaniem i organizacją sieci b-tek publ. i punktów bibliot. na terenie ówczesnego woj. szczecińskiego, aby zorganizować pełną sieć placówek bibliot. w oparciu o podział administracyjny kraju. W październ. 1953 podjął dodatkową pracę bibliotekarza w Państw. Szkole Muzycznej w Szczecinie, a w marcu 1956 został również pracownikiem ryczałtowym w B-ce Gł. Woj. i Miej. B-ki Publ. (obecnie Książnica Pomorska). W 1957 (1 II) został tam przeniesiony na specjalnie utworzone samodzielne stanowisko introligatora-dysponenta z zadaniem zorganizowania bibliot. introligatorki i podjęcia systematycznej renowacji zbiorów. Urządził dwie nowoczesne pracownie introl., obsadzone przez fachowy personel i objął kierownictwo utworzonego Oddz. Introligatorki B-ki Głównej. W 1965 ukończył korespondencyjnie Kwalifikacyjny Kurs Bibliotekarski w Poznaniu, zdobywając pełne kwalifikacje zawodowe. Jako szef oddziału introligatorki wprowadzał nowe techniki introl. w renowacji i oprawie zbiorów książek i czasop. oraz zabezpieczaniu zbiorów zabytkowych i unikatowych, w tym rękopisów i starych druków, nut, płyt gramofonowych, kaset magnetofonowych, listów, widokówek, zdjęć, obrazów i in. zbiorów specjalnych, a także wydań z tzw. książek gazetowych i perforowanych. Angażował się też w urządzanie i wyposażanie pracowni introl. w b-kach terenowych. W okresie 28-letniej pracy uczestniczył w budowaniu podstawowego

księgozbioru nauk. B-ki. Swoje bogate doświadczenia zaw. Z. przekazywał bibliotekarskiej kadrze technicznej, zapoznając młodych adeptów z technikami i metodami sztuki introligatorskiej. Był jednym z prekursorów wprowadzania do zawodu osób niepełnosprawnych. Po przejściu na emeryturę 30 V 1985 pracował dalej jako bibliotekarz w Państ. Szkole Muzycz. w Szczecinie. Z. działał w Zw. Nauczycielstwa Pol., w związkach zaw. i Stow. Bibliotekarzy Pol., w którym pełnił funkcje przew. Komisji Rewizyjnej i skarbnika w Zarz. Okręgu w Szczecinie. Otrzymał honorowe członkostwo SBP. Za pracę zaw. i społ. został wyróżniony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, odznakami: Gryfa Pomorskiego, Tyśiąclecia Państwa Polskiego, „Zasłużonego Działacza Kultury i Sztuki”, Dyplomem Honorowym Ministra Kultury i Sztuki.

J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni medalem SBP. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 62; Początki bibliotekarstwa szczecińskiego we wspomnieniach Jana Karakulskiego. Oprac. S. Maruszczak. – Tamże 1986 nr 1 s. 66-77; Sylwetki pracowników bibliotek publicznych pracujących ponad 20 lat – czynnych zawodowo oraz tych pracowników, którzy przeszli na emeryturę i renty w województwie szczecińskim w latach 1945-1972. – Tamże 1972 nr 2-3 s. 33-34 (z fot.); S. Maruszczak: J.Z. – bibliotekarz i konserwator zbiorów bibliotecznych. – Tamże 1994 nr 3-4 s. 46-48; W. Michnał: J.Z. 1920-2002. – Tamże 2002 nr 1 s. 69-70 // Książnica Pomorska im. S. Staszica Szczecin: Akta personalne.

Stanisław Maruszczak

ZDZIEWOJSKI GRZEGORZ JAN (10 III 1609 Łask – ok. 1670 Kęty) ksiądz, poeta, bibliofil. Urodził się w rodzinie ziemiańskiej pieczętującej się herbem Prus III jako syn Jakuba, notariusza apostołskiego. Pierwsze nauki pobierał w rodzinnym mieście, a nast. w Kurzelowie, Sieradzu, Lublinie i Kamieńcu Podolskim. Od 1626 służył przy poselstwie Bethlena Gabora, wojewody siedmiogrodzkiego, któremu podsuwano myśl ubiegania się o koronę polską po Zygmuncie III. Do Akad. Krakowskiej wstąpił w 1628. W Akad. cieszył się dużym uznaniem jako *vir nobilis ingenio moribus, liberalitate in literas et literatos*. Opanował w stopniu dobrym łacinę, grekę, hebrajski i węgierski. W 1638 został ogłoszony magistrem nauk wyzwolonych i doktorem filozofii Akad. Krakowskiej. Otrzymał również doktorat z teologii, nast. wybrał karierę duchow-

nego. W 1639-41 wydał cztery tomiki własnej twórczości (po łac.), spośród której najważniejszym jest poemat o Łasku – *Dakrysis Patriae* (1639; reprint Łask 1990). Z. był zapalonym miłośnikiem książek, które kupował, gromadził i zaopatrywał w superexlibrisy. Często czynił ze swoich książek dary dla różnych instytucji lub kościołów, m.in. dla Kolegiaty w Łasku, B-ki Jagiellońskiej; świadczy o tym napis donacyjny oraz prośba o zwrot książki zamieszczony w superexlibrisie. Szereg instytucji publ. obdarował równocześnie wieloma zapisami pieniężnymi. Po jego zgonie księgozbiór uległ rozproszeniu. Pozostałości znajdują się w B-ce Ossolineum i B-ce Seminarium Duch. w Lublinie. Więcej książek ze zbiorów Z. zachowało się w B-ce Kolegiaty Łaskiej, której zawartość zdeponowana została przed wybuchem II wojny świat. w B-ce Arch. Archidiecezjalnego w Łodzi.

E. Chwałewik: Ekslibrisy polskie szesnastego i siedemnastego wieku. Wr. 1955 s. 81-83; M. Jędras: Superexlibris G.Z. – Siódma Prowincja 2004 nr 3-4 s. 36-37; R. Leszczyński: Słowo wstępne. [W:] G.J. Zdziewojski: Oplakiwanie ojczyzny: poemat o Łasku. Łask 1990; Tenże: G.J.Z. poeta, mecenas i bibliofil z Łasku. [W:] Tamże 1986.

Marek Jędras

ZGRZEBNICKA KRYSZYNA (18 IV 1911 Poznań – 14 VII 2002 Koszalin) bibliotekarka. Szkołę średnią ukończyła w Zakopanem, po maturze przez 2 lata studiowała romanistykę na Uniw. w Poznaniu. Pracę zarobkową rozpoczęła w poznańskiej Izbie Skarbowej, gdzie pracowała do wybuchu wojny. Na początku września 1939 opuściła Poznań i dotarła do Lwowa, skąd trafiła do obozu pracy w Maryjskim Kraju nad Wołgą. Następnie pracowała w kołchozie w Kirgizji, skąd z mężem wyjechała do Persji. Wiosną 1943 wraz wojskami II Korpusu Pol. znalazła się w Palestynie. W 1946 powróciła do Polski i zamieszkała w Poznaniu, gdzie przez kilka lat pracowała jako korektorka w „Słowie Wielkopolskim”. W 1959 przyjechała do Koszalina i rozpoczęła pracę w Woj. i Miejs. B-ce Publ.; w dziale gromadzenia i oprac. zbiorów była odpowiedzialna za katalogowanie zbiorów. Równocześnie przez wiele lat prowadziła kronikę B-ki, dokumentując fakty i klimaty tamtego okresu. Po przejściu na emeryturę w 1972 jeszcze przez 12 lat prowadziła wypożyczalnię międzybiblioteczną. Spisała wówczas swoje wojenne losy w książce *Ja, Kostek i wojna*

(W. 1979). Była członkiem Stow. Bibliotekarzy Polskich. Została odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”.

R. Bogacka: K.Z. 1911-2002. – Bibliotekarz Zachodniopom. 2002 nr 2-3 s. 55 (z fot.). // Koszalińska B-ka Publ.: Akta personalne.

Regina Bogacka

ZIELIŃSKA BOŻENA (18 II 1917 Aleksandrowsk, Ukraina – 17 XI 1997 Szczecin) bibliotekarka. Szkołę średnią ukończyła w Lublinie (1935), nast. studiowała w Szkole Gł. Handlowej w Warszawie, w 1939 uzyskała absolutorium. Podczas oblężenia stolicy w tr. była wolontariuszką w Szpitalu Ujazdowskim. W czasie okupacji niem. pracowała w różnych firmach w Warszawie i Lwowie, równocześnie działając w konspiracji. Po wojnie w 1948 zorganizowała b-kę zakładową w Nadodrzańskich Zakładach Przemysłu Organicznego „Rokita” w Brzegu Dolnym i kierowała nią do 1951. W 1953 (I X) rozpoczęła pracę w b-ce Wydz. Chemicznego Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie (obecnie Zachodniopomorskiego Uniw. Technologicznego). Po kilku latach objęła stanowisko kierownika, nast. powierzono jej kierownictwo b-ki Wydz. Inżynierjo-Ekon. Politechniki Szczecińskiej. W tym czasie ukończyła studia magisterskie w Wyższej Szkole Ekon. w Poznaniu. W 1960 (12 X) Z. przeszła do pracy w Woj. i Miej. B-ce Publ. w Szczecinie (obecnie Książnica Pomorska). Od 1 II 1962 objęła funkcję kierownika Oddz. Zbiorów Audiowizualnych, tworząc od podstaw nową komórkę organizacyjną w Dziale Zbiorów Specjalnych. W marcu 1963 mianowano ją członkiem Komitetu Doradczego przy WiMBP. Podjęła się jako pierwsza w kraju przygotowania *Tymczasowej instrukcji opracowania zbiorów audiowizualnych*. Od 1 III 1965 powierzono jej funkcję kierownika Woj. Ośrodka Inf. Nauk.-Techn. i Ekonomicznej. Zajęła się tam organizacją b-ki i opracowaniem zasad współpracy regionalnej b-tek w ówczesnym woj. szczecińskim. W listop. 1966 objęła kierownictwo Woj. B-ki Pedagog. w Szczecinie. W 1970 powróciła do Politechniki Szczecińskiej jako wykładowca w Zakł. Nowych Technik Nauczania. Jednocześnie pracowała jako st. wykładowca w Zakł. Bibliotekozn. Wyższej Szkoły Nauczycielskiej (obecnie Uniw. Szczeciński). Jako kierownik

tego Zakładu zorganizowała kształcenie bibliotekarzy na kierunku bibliotekozn. i inf. naukowa. W 1971 uzyskała stopień doktora nauk filolog. na Uniw. Warszawskim. Opublikowała wiele artykułów w prasie fachowej, wygłaszała referaty i odczyty poświęcone bibliotekarstwu dziedzicznemu. Aktywnie działała w Stow. Bibliotekarzy Pol. zarówno w Zarz. Miej., jak i w Zarz. Okręgu SBP, a także w Zw. Nauczycielstwa Polskiego. Po przejściu na emeryturę w 1985 cały wolny czas poświęcała na pracę społ., była współzałożycielką Koła Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski w Szczecinie.

J. Chomińska, W. Michnał, L. Milewska: Bibliotekarze odznaczeni medalem SBP. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1975 nr 3 s. 34-64; W. Michnał: B.Z. 1917-1997. – Tamże 1997 nr 4 s. 51-52 // Książnica Pomorska im. S. Staszica Szczecin: Akta personalne.

Cecylia Judek

ZIELIŃSKA HALINA (12 VI 1911 Rapperswil, Szwajcaria – 25 VII 1998 tamże) bibliotekarka. Ojciec Stanisław Ziełiński (1880-1930) do 1918 pełnił obowiązki bibliotekarza w b-ce Pol. Muz. Nar. w Rapperswilu. W 1918 Z. powróciła do Polski i zamieszkała w Warszawie; zdała maturę w renomowanym prywatnym gimn. Zofii Kurmanowej (1930) i rozpoczęła studia historyczne na Uniw. Warsz.; udzielała się wówczas w młodzieżowych organizacjach demokratycznych. W 1931 wzięła udział w 4-miesięcznym kursie bibliotekarskim w B-ce Nar.; przez 3 lata pracowała jako sekretarka w biurze „Światowego Związku Polaków za Granicą”. W 1937 spędziła 11 mies. w Paryżu, przygotowując się do pracy magisterskiej. Latem tr. odwiedziła w Rapperswilu swojego brata Kazimierza, zatrudnionego w tworzącym się tam ponownie (po przewiezieniu w 1927 zbiorów pierwszego muz. do Polski) nowym pol. Muz. Polski Współczesnej. Kustosz Muz. Halina Jastrzębowska-Kenarowa zaproponowała jej objęcie na trzy miesiące stanowiska pomocnika sekretarza z obowiązkiem prowadzenia czytelnicy, sklepu i zajmowania się inf. turystyczną. W nast. roku Z. przyjechała do Rapperswilu ze swoim mężem Januszem Studzińskim, pracownikiem Prezydium Rady Ministrów, który zajął się rachunkowością Muz., a Z. pełniła funkcję sekretarki i bibliotekarki w Muzeum. Po wybuchu II wojny świat. z H. Jastrzębowską-Kenarową i zatrudnioną jako sekretarka Jadwigą

Minkowską podtrzymywała działalność Muz., organizując wystawy i rozbudowując ekspozycję, a także prowadząc działalność kult.-oświatową wśród żołnierzy pol. 2 Dywizji Strzelców Piesznych internowanych w Szwajcarii. Na zlecenie szwajcarskiej organizacji „Pro Polonia” i pol. Poselstwa w Bernie, jako bibliotekarka w Muzeum Pol. w Rapperswilu, prowadziła „lotną b-kę” dla żołnierzy. Współpracując z red. wydawanej przez żołnierzy internowanych w Szwajcarii gazety „Goniec obozowy” poznała swojego przyszłego towarzysza życia Mamerta Miż-Miszyna. W 1945, kiedy zarząd Muz. przejęty władze komunistycznej Polski, Z. odmówiła współpracy i przedostała się do Włoch, gdzie dołączyła do Armii Wojska Pol. gen. Władysława Andersa. Na zlecenie ambasady brytyjskiej w Rzymie pracowała jako sekretarka w Komitecie Pomocy Społ. dla Uchodźców Pol.; nast. zamieszkała wraz ze swym partnerem we Francji. W 1952 oboje podjęli pracę w Radiu Wolna Europa w Monachium. Przez 25 lat Z. angażowała się w działalność tej instytucji prowadząc sekcję pol. b-ki RWE, zorganizowała w Monachium oddział Tow. Przyjaciół Muz. Pol. w Rapperswilu. Przez cały ten okres Z. utrzymywała kontakt z przyjaciółmi ze Szwajcarii i śledziła losy pol. muz. w Rapperswilu. Po osiągnięciu wieku emerytalnego przeniosła się ponownie do Rapperswilu i czynnie zaangażowała się w pomoc przy organizacji b-ki i arch. nowo otwartego Muzeu. Pol. (1975). Pracując społ. nie tylko kierowała tworzeniem B-ki, ale równocześnie prowadząc liczną korespondencję z rodakami rozsianymi po całym świecie, gromadziła polonika, zbierała pol. prasę emigracyjną, prowadziła pracę propagandową na rzecz Muzeum. Jej dziełem jest nie tylko dwujęz. broszura informacyjna *Magna Res Libertas. Polska kolumna Wolności w Rapperswilu. Stulecie Muzeum Polskiego na Zamku w Rapperswilu / Die polnische Freiheitssäule in Rapperswil. Ein Jahrhundert Polenmuseum auf Schloss Rapperswil* (Rapperswil 1979), ale również duża ilość artykułów pisanych do londyńskich „Wiadomości” i „Dziennika Polskiego”. W uznaniu zasług Tow. Przyjaciół Muz. Pol. w Rapperswilu nadała jej i jej partnerowi dożywotnie honorowe członkostwo. W 1989 otrzymała honorowe odznaczenie Fundacji Juliana Godlewskiego za szczególne zasługi w dziedzinie społ.-kult. działalności na rzecz pol. niezależnej kultury chrześcijańskiej.

Z żałobnej karty. – Nasza Gazetka 1998 nr 5 (198); H. Rathgeb: Verdiente Ehrung einer tapferen Frau – Die Linth 1989 z 14 grudnia; Tenze: Im Dienst an Volk und Heimat. – Linth Zeitung 1998 z 30 czerwca; E. Jastrzębowska: Drugi Rapperswil i jego kustosz. – Roczn. Bibl. Nar. 2004 nr 36 // Arch. Muzeum Pol. Rapperswil: Arch. H.Z. // Inf. córki Danuty Miż-Miszyn Braunschweiger.

Anna Piotrowska

ZIELIŃSKA MARIA LUDWIKA zob. DANILEWICZ ZIELIŃSKA *Maria Ludwika*

ZIELIŃSKI ADAM KAZIMIERZ (16 I 1902 Monasterzyska, pow. Buczacz, obecnie Ukraina – 28 XII 1991 Feijó k. Almady, Portugalia) prawnik, dyplomata, księgarz, bibliofil. Mąż → M. Danilewicz Ziełińskiej W 1920 zdał maturę w Gimn. im. J. Zamoyskiego w Warszawie i tr. jako ochotnik brał udział w wojnie pol.-bolszewickiej. Ukończył Wydz. Prawa Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie uzyskał stopień nauk. doktora (1928). Pracował w Banku Ziemiań i Banku Spółek Zarobkowych we Lwowie. W 1935-39 był kierownikiem referatu propagandy turystyki w Min. Komunikacji. Wydawał książki o tematyce narciarskiej i turystycznej m.in. *Zima w Polsce* (Kr. 1934), *Góry wołają z przedm. R. Malczewskiego* (Lwów – Kr. 1939). Po wybuchu II wojny świat. przebywał na emigracji i pozostawał w służbie dyplomatycznej, był m.in. attaché prasowym poselstwa RP w Lizbonie. W 1945 został w Portugalii, zajmował się oceną przekładów i rękopisów, handlował książkami brazylijskimi, franc. i belgijskimi, był przedstawicielem wydawnictw zagr., pracował w agencji ANI, wydaw. Europa-America, Alliance Française w Almadzie. W swym domu w Feijó zgromadził imponujący zbiór map, widoków miast pol., portretów królów i wybitnych osobistości, m.in. dzięki wymianie kolekcjonerskiej z → T. Niewodniczańskim. Posiadał ok. 300 map Polski sprzed 1800, które zostały skatalogowane, nauk. opracowane i przekazane na Zamek Król. w Warszawie. Zbierał polonika, broszury, rękopisy, czasopisma; posiadał jeden z największych prywatnych zbiorów literatury emigracyjnej. Około 300 tyt. książek z kolekcji Z. otrzymała B-ka Jagiellońska. Posiadał także teksty wierszy autorów portugalskich poświęcone Polsce, które powstały podczas Powstania Styczniowego. Ogłosił wiele artykułów historycznoliterackich dot. stosunków pol.-portugalskich w prasie emigracyjnej i obcojęz. oraz w

kraj. periodykach, m.in. *Władysław Mickiewicz w Portugalii. Nieznane listy do Joaquina Olivieri Martina* („Blok – Notes Muzeum Historii Literatury im. Adama Mickiewicza” 1988 t. 8), *Henrique de Campos Fereira Lima. Historyk powiazań polsko-portugalskich* („Rocznik Biblioteki Narodowej” 1988 t. 20), *Dzieje niedoskiej legii polskiej w Portugalii* („Wiadomości” 1948 nr 18), *Ramhalho Ortigao teria visitado a Russia?* („Ocidente” Lisboa 1984). Po śmierci Z. Biblioteca Nacional de Portugal zorganizowała wystawę *Imagem da Polónia* i wydała bogato ilustrowany katalog (Lisboa 1992). Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1938), odznaczenie Ministra Kultury i Sztuki RP „Zasłużonemu dla Kultury Polskiej” (1991), pośmiertnie został udekorowany Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta.

Nekr.: Tyg. Powsz. 1992 nr 2; Więz 1992 nr 3 s. 174 (błędny rok ur.); M. Danilewicz Zielińska: Pół wieku w Portugalii. – „Kultura” Paryż 1992 nr 3 s. 145-150; Taż: Fado o moim życiu. Toruń 2000; Taż: Polonica portugalskie. W. 2005 s. 8-9, 61, 93, 163; M. Wdowczyk, W. Nosowski: Rzeki usłane książkami. Pułtusk 2010 s. 114-137 (z fot.). // Informacje Cecylii Dunin.

Magdalena Rzadkowska

ZJAWIŃSKI BOLESŁAW (27 XII 1886 Warszawa – 19 III 1947 tamże) introligator. Uczył się zawodu i wyzwolił na czeladnika w zakładzie *J. Recmanika, tytuł mistrzowski uzyskał w 1917. W 1912 założył własną pracownię chałupniczą; dzięki zamówieniom wojsk. (wycinanie wkładek do masek przeciwgazowych), a nast. ze strony przemysłu radiowego (wykonywanie tylnych ścianek do radioodbiorników) zebrał kapitał pozwalający na rozbudowę warsztatu w kierunku introligatorstwa nakładowego. Zakład mieścił się przy Nowym Świecie 41 w oficynie, był wyposażony w 2 maszyny do szycia książek drutem, 2 niciarki i 2 zszywarki blokowe (tzw. łabędziówki), 3 gilotyny (najpierw ręczne, potem z napędem elektrycznym), 3 prasy do złożenia. W zakładzie pracowało kilkanaście osób, m.in. majster Władysław Nowak, złotnicy: Józef Żurek, Sott, Jasiński, Władysław Głogowski (późniejszy kierownik warsztatu w Spółdzielni „Intrografia”). Dzięki bliskiemu sąsiedztwu z magazynem Księgarni Arcta, zakład opracował wiele książek dla tego wydawnictwa. Innymi poważnymi partnerami Z. były: Gł. Księgarnia Wojskowa, B-ka Pol., „Książnica-Atlas”, Wydaw. Jakóba Mortkowicza, Gebethnera i Wolffa,

Trzaski Everta i Michalskiego, Jakuba Przeworskiego, Tow. Zachęty Sztuk Pięknych, „Kultura i Wiedza”; na zlecenie Prezydium Rady Ministrów opracowano *Konstytucję 1935 r.* Zakład Z. opracował wiele monumentalnych wydawnictw, zwłaszcza o profilu wojsk., ich oprawy musiały być także odpowiednio trwałe i eleganckie. Edycje Gł. Księgarni Wojskowej opracowywało Atelier Girs-Barcz, stąd oprawy dla tego wydawcy cechuje szczególne nowatorstwo rozwiązań zdobniczych. Wybuch wojny pokrzyżował plany stworzenia własnego przedsiębiorstwa wydawniczo-drukarsko-introligatorskiego. W czasie okupacji zakład funkcjonował, opracował m.in. *Słownik niemiecko-polski* P. Kaliny, publikacje wydaw. Arcta, a także tomy zakazanej serii „Cuda Polski” Wydaw. Pol. Ryszarda Wegnera (resztki nakładów przedwojennych). Przed II wojną świat. Z. przez wiele lat pełnił funkcję podstarszego Cechu Introl. w Warszawie, na ogólnopol. Zjeździe Introligatorów w 1931 został wybrany I prezesem Zw. Cechów Introligatorskich R.P. W latach okupacji był członkiem rady połączonego Cechu Rymarzy, Siodlarzy, Introligatorów i Ortopedystów w Warszawie oraz przew. Komisji Egzaminacyjnej dla zawodu introligatorskiego. Jednocześnie jego zakład był ośrodkiem działalności konspiracyjnej. Po Powstaniu Warsz. zakład został zniszczony, wówczas Z. zawiązał spółkę z Wandą Michalską i objął kierownictwo Introligatorni Artystycznej. Prace swego zakładu Z. prezentował na wielu wystawach, m.in. na Wystawie Pięknej Książki Pol. w Warszawie (1936), Międzynar. Wystawie „Sztuka i Technika” w Paryżu (1937, dyplom honorowy), Międzynar. Wystawie Rzemiosła w Berlinie (1938) oraz Międzynar. Wystawie w Nowym Jorku (1939). W 1945 był inicjatorem i założycielem cechu introl., został jego starszym. Z. brał udział w wojnie 1920 r., był aktywnym członkiem różnych organizacji patriotycznych i sportowych: Organizacji Młodzieży Nar., Straży Obywatelskiej, członkiem założycielem IV gniazda Sokola, Warsz. Tow. Wioślarskiego, Warsz. Klubu Narciarskiego i Oficerskiego Yacht-Clubu.

S. Ł o z a : Czy wiesz kto to jest? T. 2. W. 1939 s. 364; Rzemiosło Warszawskie. W. 1941 s. 130; Katalog Wystawy Pięknej Książki Polskiej. W. 1936 s. 68-70; Catalogue officiel de la Section Polonaise à l'Exposition Internationale Arts et Techniques dans la vie moderne. Paris 1937 s. A45; Sprawozdanie o pracach jury międzynarodowego. W. 1939 s. 35; Międzynarodowa Wystawa Rzemiosł w Berlinie 28 V – 10 VII 1938.

Dział Polski. W. 1938 s. 23 // Muz. Drukarstwa Warsz.: K. Gaworska: Notka biograficzna dotycząca Z.Z., masz. // Inf. rodziny i syna Zygmunta.

Elżbieta Pokorzyńska

ZJAWIŃSKI ZYGMUNT (18 I 1917 Warszawa – 25 VII 2006 Podkowa Leśna) artysta, pedagog, introligator, konserwator książek. Ukończył Gimn. im. S. Batorego w Warszawie, zdobył dyplom czeladnika introligatorskiego i podjął pracę w zakładzie ojca → B. Zjawińskiego. Uczestniczył w kampanii wrześniowej, ranny dostał się do niem. niewoli.; w 1940 został zwolniony. Powrócił do pracy w introligatorni, której stał się współwłaścicielem (od 1942 Zakłady Introligatorskie Bolesław Zjawiński i Syn, sp. jawna), w 1941 uzyskał tytuł mistrzowski. W czasie okupacji współpracował z I Oddz. Komendy Gł. AK, w pracowni przechowywano broń, fałszywe dokumenty, pieniądze, wykonywano specjalne oprawy ze skrytką na przewożenie przez łączników tajnej korespondencji. Brał udział w Powstaniu Warsz.; ukrywał się przed nadchodzącymi wojskami radzieckimi i NKWD, mieszkał przez pewien czas w Gdańsku. W 1947 powrócił do Warszawy i założył pracownię introligatorską. Został podstarszym Cechu Introligatorów; na skutek polityki wyniszczającej zakłady prywatne związał wraz z innymi rzemieślnikami w 1950 Spółdz. Introligatorską „Intrografia”. Po pewnym czasie ponownie utworzył prywatny warsztat, jednocześnie studiował na Akad. Sztuk Pięknych w Warszawie, ukończył studium konserwacji pod kier. *B. Lenarta (1950-56). Do pracy w „Intrografii” powrócił w 1965 obejmując stanowisko gł. specjalisty ds. nadzoru artyst., pracował tamże do przejścia na emeryturę w 1982. Napisał podręcznik zaw. pt. *Introligatorstwo* (W. 1966, 1967). Działalność dydak. w zakresie introligatorstwa prowadził od l. 40. XX w. Był członkiem Zakł. Doskonalenia Rzemiosła, uczestniczył w przygotowywaniu programów nauczania, prowadził zajęcia na kursach, w 1961-64 nauczał w Zasadniczej Szkole Zaw. w zawodzie introligatorskim, w 1964-68 był asystentem na Wydz. Konserwacji ASP, gdzie powrócił w 1979 jako nauczyciel zawodu w zakresie zdobienia opraw, pracował tam także będąc już na emeryturze (do 1996). W l. 80. przekazał wiele obiektów do nowo organizowanego Muz. Drukarstwa Warsz., jego dar stał się podstawą zbiorów Muz. w dziedzinie introligatorstwa. Z. zarówno w swej pra-

cowni prywatnej, jak i pracując w „Intrografii” wykonywał wiele opraw luksusowych, niektóre z nich były dyplomatycznymi prezentami rządowymi dla Józefa Stalina, Nikity Chruszczowa, Mao-Tse-Tunga, Richarda Nixona, Indiry Ghandi, królowej Belgii Elżbiety, króla Danii Fryderyka IX, króla Szwecji Gustawa VI Adolfa i in. Swe prace introl. prezentował na Międzynar. Targach Rzemiosła w Gdańsku (1947, złoty medal), Międzynar. Targach Rzemieślniczych w Monachium (1965), wystawie „Artyści Plastycy z kręgu Cepelia” (1973, brązowy medal). Wielokrotnie wystawiał malarstwo sztalugowe na poplenerowych wystawach Zw. „Cepelia”.

Słownik Artystów Plastików 1945-1970. W. 1972 s. 674-675; A. Sieczkowska: Z.Z. – Życie Wytwórni 2006 nr 29 s. 3; M. Szejnert: Nie święci i nie garnki... – Tyg. Demokratyczny 1969 nr 33 s. 4 // Muz. Drukarstwa Warsz.: Arch. Z.Z. // Inf. zakładów pracy: ASP, „Intrografii”.

Elżbieta Pokorzyńska

ZYSKA BRONISŁAW JAN (31 VIII 1924 Wielkie Hajduki, obecnie Chorzów Batory – 10 VI 2006 Chorzów) nauczyciel akademicki, popularyzator ochrony zbiorów bibliotecznych. W czasie II wojny świat. został wywieziony do pracy przymusowej w III Rzeszy. Do Polski wrócił w paźdz. 1945. Po wojnie pracował m.in. w Zakładach Chemicznych „Hajduki” i KWK „Polska” (do paźdz. 1947). W 1947 uzyskał świadectwo dojrzałości w Państ. Koedukacyjnym Gimn. i Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych w Katowicach. W r. akad. 1947/48 wstąpił na Wydz. Rolniczo-Leśny Uniw. Poznańskiego, który ukończył w 1951. W 1951 został zatrudniony w Gł. Inst. Górnictwa w Katowicach. W czasie pracy przeszedł wszystkie szczeble kariery akad., od asystenta (doktorat 1960) do profesora (1977). W 1980 podjął wykłady z ochrony zbiorów bibliot. przed zniszczeniem w Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. Uniw. Śląskiego (nast. Instytutu BiIN UŚ), gdzie w lipcu 1991 objął stanowisko prof., w listop. tr. powołano go na stanowisko dyrektora Instytutu, które piastował do 1994. Pod kierunkiem Z. powołano w 1992 specjalizację w zakresie ochrony zbiorów bibliot. przed zniszczeniem; w 1981-96 wykształcił ponad 80 specjalistów (ostatnie seminarium magisterskie odbyło się w r. akad. 1995/96). W 1992-95 kierował projektem badawczym Komitetu Badań Nauk. pt.

Opracowanie sposobów ochrony przed całkowitą destrukcją XIX-wiecznych papierów drukowych [...], a następnie wprowadzenie trwałego papieru do książek współczesnych. W jego ramach wyd. 14 publikacji, odbyto 2 kwerendy nauk. za granicą, referowano etapowe wyniki badań na 7 konferencjach, zainspirowano badania nad technologią zasadowego papieru w Inst. Celulozowo-Papierniczym w Łodzi, nawiązano kontakty z producentem papieru zasadowego w Polsce. W 1992, 1993 i 1997 Z. podjął wykłady gościnne w Katedrze Bibliotekozn. i Informatyki Nauk. Uniw. Jagiell. oraz w Wyższej Szkole Pedagog. w Krakowie. W 1992-95 przewodniczył Komitetowi Wydaw. „Prac Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”. Uczestniczył w konferencjach, seminariach i szkoleniach dot. ochrony zbiorów bibliot., organizowanych m.in. przez Woj. B-kę Publ. w Katowicach (1994, 1995), B-kę Nar. (1995), Książnicę Pomorską w Szczecinie (1997). W 1991-98 w Uniw. Śląskim wyd. 4 t. oprac. Z.: *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem*, t. 1: *Charakterystyka materiałów w zbiorach bibliotecznych* (Kat. 1993); t. 2: *Czynniki niszczące materiały w zbiorach bibliotecznych* (tamże 1993); t. 3: *Działania profilaktyczne w bibliotecach* (tamże 1994); t. 4: *Katastrofy w bibliotekach – przyczyny, zapobieganie i akcje ratunkowe* (tamże 1998). Wyniki badań nad trwałością papieru w pol. drukach zawarł w publikacji: *Nad*

trwałością papierów drukowych (Kat. 1993) oraz *Trwałość papieru w drukach polskich 1800-1994. Wyniki badań* (tamże 1999). Wojewódzka B-ka Publ. w Katowicach przygotowała serię popularnonauk. dla bibliotekarzy, obejmującą wydaw.: *Kwaśny papier. Zagrożenia dla druków XIX i XX wieku* (Kat. 1995), *Biologia książki* (cz. 1-2, tamże 1996-1997). Bibliografia prac Z. za 1951-97 obejmuje 329 poz., w tym 203 publikacji druk. (rozprawy, studia) oraz 65 prac nie publikowanych i 61 patentów. Był członkiem wielu tow. nauk., stowarzyszeń zarówno kraj. jak i zagr., m.in. Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk i Pol. Tow. Przyrodników im. M. Kopernika, Komitetu Mikrobiologicznego PAN, Stow. Bibliotekarzy Pol., Tow. Miłośników Chorzowa. Od 1965 był członkiem zespołu red. kwart. „International Biodeterioration Bulletin” (od 1992 „International Biodeterioration and Biodegradation”). Został odznaczony m.in. Srebrnym (1955) i Złotym (1971) Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983), Medalem Komisji Edukacji Nar. (1977).

Gaz. Wyb. (dod. Katowice) 2006 nr 137 (nekr.); B.Z. Kalendarium i bibliografia. Oprac. A.W. Jarosz, Z. Gebołyś. Kat. 1997; A.W. Jarosz, G.J. Ocieczeck: Prof. dr hab. B.Z. Wspomnienie 1924-2006. – Gaz. Wyb. (dod. Katowice) 2006 nr 216 s. 19; I. Socha: B.Z. (31 VII 1922 – 10 VI 2006). – Rocz. Bibl. 2008 R. 52 s. 275-283.

Sylvia Błaszczuk

Z

ŻAK HELENA (3 I 1946 Szczecin – 18 XII 1996 tamże) nauczycielka, bibliotekarka. Po zdaniu egzaminu dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym nr 4 w Szczecinie, podjęła pracę jako operator maszyn statystycznych w Woj. Urzędzie Statystycznym (I X 1964 – 9 II 1967). W 1967-69 uczęszczała do Studium Nauczycielskiego nr 1 w Szczecinie na kierunku filologia polska. Studia polonist. kontynuowała w Wyższej Szkole Pedagog. w Krakowie, przyjęta od razu na II rok studiów. Po uzyskaniu tytułu magistra filologii pol. w czerwcu 1973 podjęła pracę nauczycielską w Szkole Podst. nr 59 w Szczecinie (8 X 1973 – 7 I 1974), po czym przeniosła się do Katowic, gdzie została zatrudniona w B-ce Śląskiej (16 I – 31 V 1974). Wkrótce jednak powróciła do Szczecina i kontynuując pracę bibliotekarską po krótkim okresie zatrudnienia w B-ce Gł. Akad. Rolniczej na stałe związała się (od I X 1974) z Woj. i Miej. B-ką Publ. (obecnie: Książnica Pomorska). Na początku pracowała w Dziale Informacji Nauk., nast. (od I X 1977) objęła funkcję instruktora ds. czytelnictwa na terenie m. Szczecina. Stale podnosiła swoje bibliotekarskie kwalifikacje. W 1977 ukończyła kurs informacyjno-bibliogr. w Państ. Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie, w 1980 – w tymże Ośrodku – kurs organizatorów pracy z książką dla ludzi trzeciego wieku. W 1983 ukończyła Podypl. Studium Bibliotekozn. na Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu. Od I VIII 1985 objęła funkcję kierownika Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów i pełniła ją do dnia swej przedwczesnej śmierci. Kontynuowała politykę gromadzenia wartościowych zbiorów, współpracując z fundacjami pol. i zagranicznymi. Opracowała przepisy dot. zasad gromadzenia zbiorów Książnicy, gospodarowania dubletami, wymiany międzybibliotecznej. Kształciła młode kadry bibliotekarskie, wykładając wiedzę o książce i b-ce w Policealnym, a później Pomaturalnym Studium Bibliotekarskim Zaocznym, które istniało przy Książnicy Pomorskiej, a także prowadząc ćwiczenia ze studentami Wyższej Szkoły Pedagog. w Szczecinie z przedmiotu „Metodyka i organizacja czytelnictwa”. Dzieliła się swoim doświadczeniem i wiedzą bibliotekarską poprzez fachowe publikacje w czasop. „Bibliotekarz Zachodniopomorski”.

W. Michnał: Z żałobnej karty. H.Ż. 1946-1996. – Bibliotekarz Zachodniopom. 1997 nr 1-2 s. 65-67 (z fot.).

Cecylia Judek

ŻECHOWSKI STEFAN WINCENTY (19 VII 1912 Książ Wielki k. Miechowa – 30 X 1984 tamże) malarz, rysownik, ilustrator. W 1929-33 studiował w Państ. Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artyst. w Krakowie. W okresie międzywoj. był członkiem krak. grupy artyst. Szczep Rogate Serce. W 1936-37 przygot. 37 ilustracji do powieści E. Żegadłowicza *Motory* (1937), jednak w październ. 1938 niemal cały nakł. został skonfiskowany przez cenzurę. W 1946 wstąpił do Pol. Partii Robotniczej. Ż. był autorem cykli rysunkowych, m.in. „Dzieciństwo”, „Sny o potęgde”, „Wojna”, „Chora Ziemia”, „Nowe zwycięża”, „Życie Lenina”; portretów przywódców pol. ruchu rewolucyjnego; tworzył erotyczne pastele. Wykonał ilustracje m.in. do *Pawich piór* L. Kruczkowskiego i *Tęczy* W. Wasilewskiej (nie wydane) oraz *Na srebrnym globie* J. Żuławskiego (Kr. 1956), *Wrzosów* i *Zmór* E. Żegadłowicza. Przygotował serię projektów znaczków pocztowych („Kultura polska”, „Świat pracy” i in.). W pożarze domu w Książu (1953) spłonęło wiele prac, korespondencja i dziennik Ż., w 1956 wycofał się z życia artystycznego. Brał udział w kraj. i międzynarod. wystawach plast., m.in. w Brukseli, Bydgoszczy, Krakowie, Lwowie, Warszawie, Zakopanem. Otrzymał wyróżnienie Salonów Tow. Zachęty Sztuk Pięknych (1934, 1935), I Nagrodę na Ogólnopol. Wystawie Plastyki (1950); został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955). Prace Ż. znajdują się m.in. w Muzeum Nar. w Kielcach i Muzeum Żegadłowicza w Gorzeniu Górnym. Od 2002 gimnazjum w Książu nosi imię S. Ż.

S. Żechowski: Na jawie. Łódź 1981; R. Wójcik: Kusiciel demonów. W. 2001 (z fot.); S.Ż. [dok. elektron.]. – Tryb dostępu: <http://www.muzeumz.silesianet.pl/zech.htm#rys> [dostęp z dn. 28.11.2009].

Magdalena Rzakdowska

ŻELAŻNIEWICZ HALINA z d. Czermińska (12 X 1914 Saratow, Rosja – 4 X 1994 Wrocław) bibliotekarka. W 1932-37 studiowała filologię pol. na Wydz. Humanistycznym Uniw. Warsz. i uzyskała stopień ma-

gistra. W r. akad. 1937/38 uczęszczała do Prywatnej Jednorocznej Koedukacyjnej Szkoły Bibliotekarskiej Zarządu m.st. Warszawy przy B-ce Publ. m.st. Warszawy, którą ukończyła z wynikiem dobrym. Pracę zaw. podjęła w B-ce Publ. Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu. Po wybuchu II wojny świat. wróciła do Warszawy. Podczas okupacji niem. włączyła się w powstający ruch oporu, pracując dla Komendy Głównej AK. Prowadziła sekretariat red. podziemnego czasop. „Ajencja Prasowa”, wydawanego przez Biuro Inf. i Propagandy, a potem aż do wybuchu Powstania Warsz. pracowała w specjalnej komórce szkolenia dywersyjnego KG AK „Zagajnik”. W Powstaniu brała udział w walkach na Woli i Starym Mieście, a po przejściu kanałami także na Mokotowie. W 1945 wróciła do Torunia, gdzie organizowała od podstaw B-kę Publ. KOS Pom., w której rozpoczęła pracę zaw. przed wojną. W 1946 rozpoczęła pracę najpierw w B-ce Pedag. KOS Wrocław, nast. była kierownikiem b-ki przy Inspektoracie Kult.-Oświatowym Spółdzielni Wydaw.-Oświatowej „Czytelnik”. Po reorganizacji b-ki pracowała w Pol. Radiu Wrocław jako korektor stylistyczny. W 1951 została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa Publ., osadzona w więzieniu przy ul. Rakowieckiej w Warszawie, potem w Fordonie. W 1955 nastąpiła nadzwyczajna rewizja sprawy Ż. w Najwyższym Sądzie Wojsk. w Warszawie, w wyniku której ją zwolniono i przywrócono prawa obywatelskie. W 1956 otrzymała pracę w Państ. Szpitalu Psychiatrycznym w Krośnicach k. Milicza jako wychowawca i bibliotekarz. W 1957 wróciła do Wrocławia i zaczęła pracę w B-ce Uniwersyteckiej. Była jedną z organizatorek Czytelni Bibliolog., gdzie pracowała do przejścia na emeryturę w 1975. Ż. wyróżniały sposób wykonywania prac bibliot. oraz zainteresowanie nauk. problemami bibliologii. Zawsze gotowa do pomocy studentom i pracownikom nauk., poszerzała bazę informacji poza tradycyjne katalogi uwzględniając m.in. opis zawartości dzieła i jego recenzje. Pracowała w Zarz. Okręgu Wrocławskiego Stow. Bibliotekarzy Pol., w 1968-1974 pełniła funkcję sekretarza Zarz. Okręgu Wrocławskiego SBP. W 1980-82 aktywnie włączała się w opozycyjną działalność ruchu „Solidarność”. Została odznaczona Krzyżem Walecznych.

Kron. Warsz. 1995 nr 4 (100) s. 87-110; Zesz. Hist. [Paryż] 1997 z. 120 s. 158-193; T. K o ł a c z : Dzieje Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na Dolnym Śląsku w latach 1946-2000. Wr. 2001 s. 50 // Arch. Uniw. Wrocław.: Akta personalne.

Jadwiga Łukasiewicz

ŻÓŁCIŃSKI TADEUSZ JERZY (7 V 1936 Warszawa – 17 V 2005 tamże) eseista, recenzent, bibliofil. Ukończył Liceum im. Adama Mickiewicza w Warszawie (1955). Studiował na Wydz. Filologii Pol. i Słowiańskiej Uniw. Warsz.; w 1963 uzyskał magisterium. Od czasów szkolnych rozwijał zainteresowania o charakterze bibliogr.-bibliof. (jako 16-latek zgromadził i skatalogował 2 tys. książek; jego b-ka przy końcu życia liczyła ok. 28 tys. t.). W czasach studenckich rozpoczął współpracę z pismami kult.-literackim pisząc recenzje książkowe do m.in.: „Argumentów”, „Faktów”, „Kierunków”, „Kultury”, „Miesięcznika Literackiego”, „Nowych Książek”, „Odry”, „Przeglądu Powszechnego”, „Radaru”, „Twórczości”, „Tygodnika Kulturalnego”, „Więzi”, „Życia Literackiego”. Równolegle drukował wywiady z pisarzami nt. ich dorobku, planów i kulis pisarskiego warsztatu. Szczególnie interesował się varsavianami i judaicami; przez wiele lat prowadził stały przegląd nowości wydaw. związanych z tematyką żydowską na łamach „Słowa Żydowskiego”. Swej varsavianistycznej pasji dawał ujście na łamach „Radia dla Ciebie”, zaś o nowościach książkowych informował regularnie czytelników na łamach mies. „Megaron” i „Magazyn Literacki – Książki” oraz tyg. „Poczta Polska”. Posiadał także zbiór starych pocztówek z widokami miast i kościołów. Był współaut. *Encyklopedii Wojen Napoleońskich* (W. 2001) i autorem książki *Puławy w literaturze i pamiętnikarstwie polskim* (W. 1996), wstępu do antologii *Z fraszką przez stulecia (XV-XX wiek)* (Kęty 2005), wyboru wierszy ks. Janusza A. Kobierskiego (W. 2001, 2003), a także eseju *Władysława Broniewskiego portret wielokrotny* zamieszczonego w pracy zbiorowej *Wierszem kocham i wierszem cierpię: Władysław Broniewski – życie i twórczość. Studia – referaty – materiały* (Płock 1998). Jako pierwszy ogłosił obszerniejszy tekst krajowy poświęcony Andrzejowi Bobkowskiemu *Kosmopolak z Gwatemali* („Więź” 1963 nr 7-8). Ż. był jurorem nagrody Klio ustanowionej przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej w 1996, będącej wyróżnieniem dla pol. autorów i wydawców zajmujących się literaturą hist. za ich wkład w popularyzację historii i literatury hist. w Polsce. Był także jednym z inicjatorów Nagrody im. Jerzego Skowronka ustanowionej w 1996. Współpracował z Komisją Historyczną Pol. Tow. Wydawców Książek, był jurorem w Konkursie PTWK im. Leona Marszałka na najlepszą pracę dypl. poświęconą edytorstwu; był

też jurorem w konkursach PTKW dla młodzieży szkolnej (inicjowanych z okazji Poznańskich Spotkań Targowych Książka dla Dzieci i Młodzieży). Pracował w Jury Ogólnopol. Konkursu Literackiego im. Szaloma Asza organizowanego przez Miej. i Pow. B-kę Publ. im. S. Żeromskiego w Kutnie. Regularnie prowadził spotkania z pisarzami w Książnicy im. W. Broniewskiego w Płocku.

T.Ż. wspominają Tadeusz Górny i Bogumił Paszkiewicz. – Wydawca 2005 nr 6 (z fot., karykatura).

Józef Kliś

ŻUKOWSKA WIESŁAWA ZOFIA (9 XII 1926 Siedlce – 7 X 2007 Warszawa) bibliotekarka. W 1939 rozpoczęła naukę w Państ. Gimn. im. Królowej Jadwigi w Siedlcach. Po zamknięciu ogólnokształcących szkół średnich przez okupanta ukończyła Żeńską Szkołę Krawiecką I stopnia, a nast. Liceum Krawieckie w Siedlcach. W 1943 złożyła egzamin z 4 kl. gimn. ogólnokształcącego jako eksternistka. W 1943-44 przerabiała na tajnych kompletach kl. I licealną, a w nast. roku uczęszczała do kl. II Liceum im. Królowej Jadwigi w Siedlcach, gdzie uzyskała świadectwo dojrzałości. W 1945 po złożeniu egzaminów końcowych otrzymała też świadectwo ukończenia Liceum Krawieckiego. W międzyczasie odbyła półroczną praktykę w B-ce Miej. w Siedlcach. W 1946 ukończyła 4-miesięczny Kurs Bibliotekarski i 1 V tr. została zatrudniona w B-ce Publ. m.st. Warszawy jako bibliotekarka B-ki Dzielnicowej Warszawa – Północ. W 1946-50 ukończyła Wydz. Społ.-Polit. Akad. Nauk Polit. w Warszawie. Po uzyskaniu dyplomu została przeniesiona do pracy w B-ce Gł. przy ul. Koszykowej, gdzie pełniła funkcję p.o. kierownika Ref. Planowania. W 1951 awansowała na stanowisko kierownika Ref. Planowania i Sprawozdawczości (po reorganizacji Dział Fachowo-Organizacyjny). W 1962-68 ukończyła studia magisterskie w Szkole Gł. Planowania i Statystyki – specjalizując się w zakresie statystyki ekonomicznej. Uczestniczyła w pierwszych, powojennych, trudnych latach odbudowy zarówno księgozbiorów, jak i budynków B-ki, współtworzyła strukturę organizacyjną, organizowała warsztaty pracy dla bibliotekarzy. Opracowywała projekty planów perspektywicznych i rocznych rozwoju sieci bibliot. na terenie Warszawy. Prowadziła instruktaż w zakresie planowania i sprawozdawczości

dla całej sieci terenowej. Jako doświadczony bibliotekarz powoływana była do różnych komisji i zespołów problemowych zarówno w b-ce, Stow. Bibliotekarzy Pol., jak i innych instytucjach. Przez wiele lat była rzeczoznawcą branżowym – członkiem Kolegium Dzielnicowej Komisji Planowania w Dzielnicy Warszawa – Śródmieście. W 1977 jako ekspert brała udział w pracach przy ustalaniu szacunkowym – czasochłonności prac w Inst. Informacji Nauk., Technicznej i Ekonomicznej. Wielokrotnie uczestniczyła w zespołowych wizytacjach b-tek publ. na terenie kraju, przeprowadzanych z ramienia Min. Kult. i Sztuki. Na emeryturę odeszła w marcu 1991 i pracowała jeszcze w niepełnym wymiarze etatu do końca lipca 1998. W dorobku zaw. zostawiła wiele publikacji zamieszczonych w czasop. zaw., m.in.: *Miejska sieć biblioteczna w Warszawie* („Bibliotekarz” 1957 nr 9/10 s. 276-283), *90 lat publicznego bibliotekarstwa warszawskiego* („Przegląd Biblioteczny” 1997 z. 1 s. 162-163). Opracowała hasło – *Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy* zamieszczone w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* (Wr. 1976 s. 44-45), była współaut. biogramu ***F. Bursowej („Informator Bibliotekarza i Księgarza za rok 1985”), współred. 5. t. wspomnień *Organizatorzy i inspiratorzy* w serii „Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych” (W. 1977). Ponadto opublikowała przewodnik *Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy* (tamże 1961). Aktywnie działała w SBP, uczestniczyła w pracach Komisji Budownictwa i Wyposażenia B-tek Zarz. Gł. SBP oraz w pracach Komisji Rozbudowy B-ki Głównej. Była też ekspertem w sprawach ewidencji i statystyki bibliotecznej. Przez 13 lat przewodniczyła Komisji Statystycznej Zarz. Gł. SBP. Za swoje zasługi uhonorowana została wieloma odznaczeniami m.in.: Srebrnym Krzyżem Zasługi, Srebrną Odznaką Honorową „Za zasługi dla Warszawy”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Krzyżem Armii Krajowej oraz Krzyżem Weterana Walk o Niepodległość.

J. Jagielska: W.Ż. (9.12.1926 – 7.10.2007). – *Bibliotekarz* 2008 nr 2 s. 26-27 // Arch. B-ki Publ. m.st. Warszawy: Akta personalne.

Janina Jagielska

ŻUROWSKI TADEUSZ ROMAN (3 IV 1908 Zagórz – 26 VIII Warszawa) architekt, konserwator, artysta-plastyk, grafik, twórca ekslibrisów. W 1930 uzyskał maturę w

Sanoku. Jako podporucznik rezerwy uczestniczył w wojnie 1939. Ukończył Kurs Teatralny dla kierowników i reżyserów Zw. Teatrów Lud. w Zambrowie. Odbył studia Wychowania Fiz. na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie i uzyskał uprawnienia nauczycielskie. Studiował sztuki plastyczne na Wydz. Ogólnym, później architekturę na Politechnice Lwowskiej i prehistorię na Uniwersytecie. Dyplom inż. architekta nostryfikował w Politechnice Gdańskiej (1951). Pracował jako mł. asystent Katedry rysunków odręcznych i modelowania Politechniki Lwowskiej (1932-33), w Muz. Ziemi Sanockiej i Muz. Ziemi Czerwieńskiej we Lwowie (1934-39), Muz. Hist. i lwowskiej Filii Inst. Archeologii Akad. Nauk Ukraińskiej Socjalist. Republiki Radzieckiej (1939-41). Aktywny jako architekt-projektant we Lwowie (1938-42). W latach okupacji niem. pracował w różnych firmach remontowych. Od 20 I 1945 pracował w Biurze Odbudowy Stolicy (1945-46), był kierownikiem Wydz. Ochrony Zabytków Warszawskiej Dyrekcji Odbudowy (1947-49). Od 1 I 1950 zatrudniony w Ministerstwie Kult. i Sztuki, kierował ochroną zabytków archeologicznych. W 1975 przeszedł na emeryturę. Grafikę Ż. uprawiał od poł. I. 20 XX w. Znaczna liczba jego przedwojennych rysunków i drzeworytów przedstawiających zniszczone w czasie wojny obiekty zabytkowe, zwłaszcza budownictwa drewnianego z Polski południowoschodniej, stanowi dziś jedyną ich dokumentację. Od 1938 był członkiem lwowskiego Oddz. Krakowskiego Zw. Artystów Grafików, Zw. Artystów Plastyków USRR (1939-41), Pol. Tow. Prehistorycznego (nast. Archeologicznego) od 1935. Inicjator powołania Koła Miłośników Ekslibrisu Warsz. Oddziału PTA i utworzenia w czasop. „Z Otchłani Wieków” – organie PTA – stałej rubryki „Ex libris archaeologicis” (1953-71). Popularyzował ekslibris już od 1939 w różnych

czasop., m.in. w „Silva Rerum”. Wykonał ponad 1038 ekslibrisów o tematyce inspirowanej przez sztukę lud., heraldykę, detale architektoniczne, zwłaszcza zabytki archeologiczne. Pierwsze prace eksponował przed wojną na wystawach zbiorowych, m.in. w Krakowie, Warszawie, Lwowie, Leningradzie, Powsz. Wystawie Krajowej w Poznaniu (1929). Po wojnie wystawiał w kraju (m.in. na X Międzynar. Kongresie Ekslibrisu w Krakowie 1964) i zagranicą. Pierwsza indywidualna wystawa Lublin 1970, następne Kętrzyn 1970, Szczecin 1971. Pełny spis ekslibrisów z 1936-82 (numery od 1 do 978) i ich opis w katalogach wystaw: Wrocław 1971, Legnica 1975, Wrocław 1976, Poznań 1977, Przemyśl 1978, Wrocław 1982. Ostatnia wystawa z 1000 znaków miała miejsce w Mühlheim (Niemcy) w 1984. Wykonywał ekslibrisy dla znanych uczonych, m.in. archeologów, konserwatorów i muzeologów z Polski i zagranicy (m.in. prof. prof. W. Antoniewicz, W. Hensel, K. Jażdżewski, J. Kleiner, J. Kostrzewski *in memoriam*, T. Sulimirski) oraz dla B-ki UJK we Lwowie, Centr. B-ki Rol. w Warszawie, Muz. Archeologicznych w Poznaniu, Wrocławiu, Krakowie. Prace Ż. znajdują się m.in. w B-ce Nar. w Warszawie, Zakładzie Nar. im. Ossolińskich we Wrocławiu, Gabinecie Rycin Uniw. Warsz. i kilkunastu bibliotekach i muzeach w Polsce i za granicą.

J. Gurba: Wstęp. [W:] Zabytki w grafice T.R.Ż. Katalog wystawy. Lub. 1970 s. 1-4; T. Kaletyn: Wstęp. [W:] Ekslibris T.R.Ż. Katalog. Wr. 1971 s. 3-6; M. Wielgus-Wysocka: Ekslibris T.R.Ż. [W:] T.R.Ż. i konserwatorstwo archeologiczne w Polsce XX wieku. Red. Z. Kobyliński, J. Wysocki. W. 1999 s. 91-98; J. Gurba: Ekslibris archeologiczny. Przed osiemdziesięcioleciem pierwszego księgoznaku wykonanego przez T.R.Ż. – Z Otchłani Wieków 2006 R. 61 s. 43-48.

Jan Gurba

Indeks

obejmuje zawartość Suplementu III do „Słownika pracowników książki polskiej”. W porządku alfabetycznym podano nazwiska osób oraz nazwy instytucji związanych z historią książki polskiej. Pismem półgrubym wyróżniono nazwiska osób biografowanych, kursywą zaś nazwiska autorów biogramów.

WYKAZ SKRÓTÓW

ant. – antykwariat
B-ka/b-ka – biblioteka
czyt. – czytelnia

introl. – introligatornia
wyd. – wydawnictwo
wypoż. – wypożyczalnia książek

A

Adamczyk Jadwiga Teresa 7
Adamiec Witold 7-8
 Adamus J. 245
Ałaszewska Barbara Maria 8
 Ałaszewski Janusz 8
Ambroško Jolanta 163
 Ameisenowa Zofia 19
Anculewicz Stefania Helena 8-9
 Andres Maria 316
 Andriolli Michał Elwiro 64
 Andrusiewicz T. 239
Andrysiak Ewa 8, 94, 195
Andrzejewska Jadwiga 9-10
Andrzejewski Jerzy 10-11
Andrzejewski Jerzy 267
 Angelius A. 81
 Arbeitskreis Druckgeschichte in Moguncji 226
 Arct Bohdan 11, 12
 Arct Michał 11, 25, 62, 156, 172
Arct Zbysław Adam 11-12
Armon Witold 12-13
 Arnoldowa Maria 48, 295
 Association des Amis des Nouvelles du Livre Ancien w Paryżu 301
 Association of Special Libraries and Information Bureaus 188
 Au Andrzej 85
Augustyn Małgorzata 271
 Augustyniak Jan 70, 107, 201, 202, 203

B

Babik Wiesław 275
 Badura J. 187
Bagieńska Ewa 133
Balcerak Joanna 14
Balcerak Marian Kazimierz 14
Balicki Zbigniew Józef 14-15
 Bałyka Dymitr 35
Banasik Krystyna 15
 Bandtkie Jerzy Samuel 73, 138, 255
 Banek Zygmunt 40
Bańkowska-Bober Krystyna 53
 Bańkowski Piotr 54
Bara Mieczysława 15
Baran Czesław Cezar 15-16
Barteczko Ewa 141
 Bartłomiejczyk Edmund 251, 291
 Barwiński Eugeniusz 194, 253
 Baumgart Jan 102, 264
Bąkowska Anna 103
 Bednarczyk Andrzej 65
Bednarczyk Czesław 16, 225
Bednarska-Ruszajowa Krystyna 16-18, 265
Berbelicki Władysław 17, 18-19
 Berenthal-Słobosz M. 49
Berezowska Maja 19-20
 Bersohn Mathias 153, 234
Bębenek Stanisław 21
 Białczyński Henryk 136
Bias Iwona 199

Bibliograficzna Komisja Towarzystwa Naukowego im. T. G. Szewczenki we Lwowie 35
 Bibliographisches Institut w Lipsku 148

BIBLIOTEKI oraz wypożyczalnie książek

Berlin
 – B-ka Dziedzictwa Pruskiego 275
 – Staatsbibliothek 70 zob. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
 Białogard
 – B-ka Powiatowa 178
 – Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna 123
 – Wojewódzka B-ka Publiczna 178
 Białystok
 – B-ka Uczniów Polskich „Nad Poziomy” 86
 Bielsko-Biała
 – B-ka Pedagogiczna 24
 – B-ka Związku Nauczycielstwa Polskiego 24
 Bitburg, Niemcy
 – Niewodniczańskiego T. 205
 Brwinów
 – B-ka Publiczna 295
 Brzeg Dolny
 – Nadodrzańskich Zakładów Przemysłu Organicznego „Rokita” 318
 Bydgoszcz
 – B-ka Główna Akademii Techniczno-Rolniczej 33, 86
 – B-ka Miejska 244
 – Instytutu Bałtyckiego 207
 – Miejska B-ka Publiczna 192
 Bytów
 – Powiatowa B-ka Publiczna 131
 Carlisle, USA
 – Dickinson College Library 65
 Choszczno
 – Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna 131
 Chrzanów
 – Powiatowa B-ka Publiczna 39
 Cieplice
 – B-ka im. J. S. Bandtkiego 138
 Cieszyn
 – B-ka Śląska 28, 29
 – Brożka L. 29
 – Czytelnia Ludowa 187
 – Fabryki Motorów Elektrycznych („Celma”) 128
 – Karpińskiej H. 129
 – Książnica Cieszyńska 189
 Częstochowa
 – B-ka Zakładowa i Szkolna Huty im. B. Bieruta 169
 – Miejska B-ka Publiczna 169
 – Pedagogiczna B-ka Wojewódzka 169
 – Publicznej Szkoły Powszechnej Nr 7 149
 Denver, USA
 – B-ka Publiczna 35
 Dębno Lubuskie
 – Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna 275
 Elbląg
 – Akademii Pedagogicznej 120
 – B-ka Gimnazjalna i Miejska 118
 Feijó, Portugalia
 – Danilewicz Zielińskiej M. 55
 – Zielińskiego A. K. 319

- Gdańsk
- B-ka Akademii Lekarskiej 31
 - B-ka Gdańska PAN 22, 59, 98, 114, 120, 123, 218, 219, 220
 - B-ka Główna Akademii Medycznej 15, 31, 122, 163
 - B-ka Instytutu Morskiego 120
 - B-ka Miejska 22, 53, 59, 98, 122, 190, 219, 220
 - B-ka Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej (B-ka Główna Akademii Muzycznej) 50
 - B-ka Politechniki Gdańskiej (Biblioteka Główna) 15, 38, 121, 190, 294
 - B-ka Uniwersytetu Gdańskiego 200, 214, 215, 269
 - B-ka Wyższej Szkoły Pedagogicznej 269
 - Gimnazjum Polskiego 191
 - Pedagogiczna B-ka Wojewódzka 120
 - Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki 220
 - Wojewódzka B-ka Publiczna 22, 120, 163
- Gdynia
- Miejska B-ka Publiczna 40
- Gorlice
- B-ka Pedagogiczna 78
 - Gabryela S. 78
 - Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna 78
- Gorzów Wlkp.
- Muzeum 232
- Grenoble, Francja
- B-ka Uniwersytecka 32
- Jaszuny, Litwa
- Balińskich 120
 - Śniadeckich 120
- Jelenia Góra
- Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu (filia) 257
- Kalisz
- Klepandego W. 133
 - Modła E. J. A. 194-195
 - Pedagogiczna B-ka Wojewódzka (Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego) 8, 133, 289
 - Walczaka E. 289
 - Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Kaliskiej 133
- Kamieniec Podolski, Ukraina
- B-ka Uniwersytecka 33
- Kamiień Pomorski
- Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna 181
- Katowice
- B-ka Akademii Muzycznej 198
 - B-ka Główna Uniwersytetu Śląskiego 237, 257, 262
 - B-ka Instytutu Pedagogicznego 261
 - B-ka Sejmu Śląskiego 28, 154
 - B-ka Śląska 43, 198, 323
 - B-ka Wyższej Szkoły Pedagogicznej 262
 - Centralna B-ka Pedagogiczna (Pedagogiczna B-ka Wojewódzka) 262
 - Chrzastowskiego R. 43
 - Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego 30
 - Skalickiej M. 252
 - Wojewódzka B-ka Publiczna 257
- Kielce
- B-ka Główna Wyższej Szkoły Pedagogicznej 142
 - Króla S. 155
 - Politechniki Świętokrzyskiej (Wyższej Szkoły Inżynierskiej) 86, 141
- Wojewódzka B-ka Publiczna (Wojewódzka i Miejska B-ka Publiczna) 117, 125, 141, 142, 224
- Kijów
- Ukraińska B-ka Narodowa 33, 34
- Kołobrzeg
- B-ka Powiatowa 75
- Koszalin
- B-ka Powiatowa 223
 - B-ka Wojewódzka (Wojewódzka i Miejska B-ka Publiczna, Wojewódzka B-ka Publiczna) 76, 123, 178, 224, 230, 317
 - Frankowskiego J. 76
 - Pedagogiczna B-ka Wojewódzka 75, 163
- Kórnik
- B-ka Kórnicka PAN 114, 129, 180, 288, 311
- Kraków
- B-ka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej 95, 121, 214, 233, 267, 294, 295, 316
 - B-ka Główna Wyższej Szkoły Pedagogicznej 39, 63-64
 - B-ka Główna Wyższej Szkoły Rolniczej (Akademii Rolniczej) 147
 - B-ka Jagiellońska 7, 16, 17, 18, 19, 39, 45, 49, 60, 79, 102, 113, 118, 138, 175, 190, 191, 199, 204, 209, 214, 220, 224, 225, 229, 244, 248, 255, 264, 303, 311, 317, 319
 - B-ka Krakowskiego Domu Kultury „Pałac pod Baranami” 211
 - B-ka Miejskiej Straży Pożarnej 211
 - B-ka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk 23, 114, 225
 - B-ka Polskiej Akademii Nauk 113, 211
 - B-ka Polskiej Akademii Umiejętności 113
 - B-ka Szkoły Podstawowej nr 25 211
 - B-ka XX. Czartoryskich 76, 160, 225
 - Centralna B-ka Pedagogiczna (Pedagogiczna B-ka Wojewódzka) im. H. Kołłątaja 281
 - Instytutu Botaniki PAN 211
 - Instytutu Botaniki UJ 211
 - Instytutu Górnictwa Naftowego i Gazownictwa 217
 - Instytutu Naftowego 44, 217
 - Instytutu Odlewnictwa 44
 - Instytutu Zootechniki 211
 - Kazanowicza W. S. 129
 - Konserwatorium Naukoznawczego przy Towarzystwie Asystentów UJ 281
 - Kukiela M. 160
 - Miejska B-ka Publiczna m. Krakowa 94, 121, 211, 261
 - Negreya W. J. 204
 - Politechniki Krakowskiej 86
 - Wojewódzka B-ka Publiczna 39
- Kronach, Niemcy
- B-ka Miejska 79
- Krotoszyn
- B-ka Publiczna im. A. Fiedlera 108
 - Liceum im. H. Kołłątaja 108
 - Muzeum Regionalnego im. H. Ławniczaka 108
- Krzyszowice
- Miejska i Gminna B-ka Publiczna 233
- Kutno
- Miejska i Powiatowa B-ka Publiczna im. S. Żeromskiego 325

BIBLIOTEKI – LANDSBERG, NIEMCY

Landsberg, Niemcy

- Towarzystwa Historii Nowej Marchii 217

Legnica

- B-ka Publiczna 292

Linköping, Szwecja

- B-ka Uniwersytecka 32

Londyn

- B-ka Brytyjska 204
- B-ka Polska Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego (B-ka Polish University College) 55, 115, 122, 145, 308
- Ciołkosza A. 45
- Funduszu Kultury Narodowej 55

Loughton, Wielka Brytania

- Michejdy Z. 189

Lublin

- B-ka Główna Akademii Medycznej 149, 298
- B-ka Publiczna im. H. Łopacińskiego (Wojewódzka i Miejska B-ka im. H. Łopacińskiego) 38, 102, 230, 240, 244
- B-ka Studium Pielęgniarskiego (B-ka Wydziału Pielęgniarskiego Akademii Medycznej) 149
- B-ka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 38, 120, 170, 207, 208, 298, 315
- B-ka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 138, 298
- Gawareckiego H. 80
- Kumora B. 162
- Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego 298
- Miejska B-ka Publiczna 244
- Seminarium Duchownego 317
- Staatsbibliothek Lublin 38
- Wyższej Szkoły Rolniczej (Akademii Rolniczej) 298
- Zakładu Historii Literatury Polskiej KUL 239

Lwów

- B-ka Instytutów Teologicznych 212
- B-ka Politechniki Lwowskiej 105
- B-ka Uniwersytecka 28, 59, 122, 138, 277, 326
- Instytutu Historii Ukrainkiej Akademii Naukowej (filia) 138
- Kijowskiej Akademii Nauk (filia) 218
- Liceum Handlowego (Technikum Handlu Radzieckiego) 138
- Obwodowy Kolektor Biblioteczny 138
- Staatsbibliothek 218
- Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Ossolineum) 59, 95, 218, 234

Łagów, woj. lubuskie

- B-ka Publiczna 288

Łask

- Kolegiaty Łaskiej 317

Łomża

- Bańkowskiego P. 54
- B-ka Ziemi Łomżyńskiej 54
- Powiatowa B-ka Publiczna (Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna) 54

Łódź

- B-ka Archiwum Archidiecezjalnego 317
- B-ka Główna Akademii Medycznej 45, 289, 290
- B-ka Główna Wojskowej Akademii Medycznej 146
- B-ka Pedagogiczna 69, 203
- B-ka Publiczna (Miejska B-ka Publiczna; Wojewódzka B-ka Publiczna im. L. Waryńskiego; Wojewódzka

i Miejska B-ka Publiczna im. Marszałka J. Piłsudskiego) 69, 70, 107, 131, 149, 150, 158, 173, 201, 202, 223, 251, 260, 299, 309

- B-ka Społecznej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania 267
- B-ka Szkoły Głównej Handlowej (filia) 247
- B-ka Uniwersytetu Łódzkiego 10, 11, 14, 67, 76, 77, 128, 179, 223
- B-ka Wolnej Wszechnicy Polskiej 70
- B-ka Związkowa im. prof. J. Lutyńskiego przy NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej 293
- Centralna B-ka Pedagogiczna 70
- Centralnego Wojskowego Szpitala Klinicznego 146
- Centrum Szkolenia Pracowników Opieki Społecznej 30
- Dunina J. 68
- Dzielnicowa B-ka Publiczna Łódź-Polesie 267
- Dzielnicowa B-ka Publiczna Łódź-Śródmieście 289
- I Rejonowa B-ka Publiczna dla Dorosłych 75
- Heimana-Jareckiego A. 107
- Instytutu Medycyny Pracy 289
- Kempy W. A. 132
- Łódzkiego Zakładu Dezynsekcji 149
- Państwowego Szpitala Klinicznego Nr 1 im. N. Barlickiego 45
- Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej 299
- Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej 70
- I Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika 45
- Polskiej Partii Socjalistycznej 203
- Szkoły Podstawowej nr 61 203
- Walczaka K. 290
- Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. M. Kopernika 146
- Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej 54
- Zespołu Szkół Elektrycznych 289
- Zespołu Szkół Mechaniczno-Elektrycznych 45

Mogiła

- Księgozbiór cystersów 60

Monachium

- Radia Wolna Europa 319

Myślenice

- B-ka Powiatowa 24

Niemodlin, woj. opolskie

- B-ka Powiatowa 123

Norrköping, Szwecja

- B-ka Uniwersytecka 32

Nowogard

- Powiatowa B-ka Publiczna 303
- Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna 303

Olsztyn

- B-ka Akademii Rolniczo-Technicznej 304
- Miejska B-ka Publiczna (Wojewódzka B-ka Publiczna; Wojewódzka i Miejska B-ka Publiczna) 8, 57, 77, 304
- Muzeum Mazursko-Warmińskiego 13

Ostrowiecko k. Poznania

- Moskwy F. 197

Oxford, Wielka Brytania

- The Bodleian Library 55

Paryż

- B-ka Polska 55, 64
- Mazowieckiego B. 183

- Pieniężno
– Seminarium Duchownego 310
- Pisz
– Powiatowa B-ka Publiczna 304
- Płock
– B-ka Towarzystwa Naukowego Płockiego im. Zielińskich 65
– Książnica im. W. Broniewskiego 325
- Podebrady, Czechy
– Ukraińskiej Akademii Ekonomicznej 34
- Poznań
– B-ka Instytutu Zachodniego 290
– B-ka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 180, 210
– B-ka Publiczna im. Raczyńskich (Miejska B-ka Publiczna im. E. Raczyńskiego) 129, 168, 210, 288
– B-ka Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej im. ks. Jana Jabłońskiego 151
– B-ka Uniwersytecka (B-ka Uniwersytetu im. A. Mickiewicza) 16, 68, 69, 100, 168, 186, 210
– Gimnazjum im. Św. Marii Magdaleny 93
– Górczyczewskiego J. O. 93-94
– Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN 68
– Muzeum Archeologicznego 13
– Muzeum Narodowego 288
– Pałacu Kultury 210
– Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego 68
– Wagnera F. 288-289
- Praga
– Czesosłowacka B-ka Narodowa 34
- Przeworsk
– Lubomirskich 138
- Puławy
– B-ka Centralnego Instytutu Rolniczego 244
– B-ka Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego 244
- Pułtusk
– B-ka Wyższej Szkoły Humanistycznej im. A. Gieysztor 250
- Radom
– Wojewódzka B-ka Publiczna 65
- Rapperswil
– Polskiego Muzeum Narodowego 318, 319
- Rzeszów
– Powiatowa B-ka Publiczna 270
– Wojewódzka i Miejska B-ka Publiczna 270
- Siedlce
– B-ka Miejska 325
- Sieradz
– B-ka Powiatowa (Powiatowa i Miejska) 301
– Lwa-Starowicza Z. K. 167
– Muzeum 301
– Wojewódzka B-ka Publiczna 251
- Skierniewice
– Wojewódzka B-ka Publiczna 251
- Sofia, Bułgaria
– B-ka Narodowa 79
- Sopot
– B-ka Wyższej Szkoły Handlu Morskiego (B-ka Wyższej Szkoły Ekonomicznej) 120, 200
– Okręgowa B-ka Pedagogiczna 120
- Stanford, USA
– Hoover Library 150
- Strzegom
– Miejska B-ka Publiczna 26
- Sucha k. Krakowa
– Branickich 59, 138, 220
- Suwałki
– B-ka Polskiej Macierzy Szkolnej 195
– B-ka Naukowa im. T. Noniewicza 195
– Miejska B-ka Publiczna 116, 195
– Powiatowa B-ka Publiczna 116, 282
– Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna 282
– Wojewódzka B-ka Publiczna 282
- Szczecin
– Akademii Handlowej w Poznaniu (filia) 249
– B-ka Akademii Handlowej (Wyższej Szkoły Ekonomicznej) 296
– B-ka Ekonomiczna Politechniki Szczecińskiej 85
– B-ka Ekonomiczna Uniwersytetu Szczecińskiego 85
– B-ka Główna Politechniki Szczecińskiej 85, 86, 249, 297
– B-ka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej 154
– B-ka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego 86
– B-ka Główna Wyższej Szkoły Rolniczej (Akademii Rolniczej) 127, 323
– B-ka Miejska 154
– B-ka Pałacu Młodzieży 249
– B-ka Pedagogiczna (Pedagogiczna B-ka Wojewódzka im. H. Radlińskiej) 102, 103, 127, 318
– B-ka Wyższej Szkoły Inżynierskiej 249
– B-ka Związku Nauczycielstwa Polskiego 250
– Dyrekcji Okręgowej Polskich Kolei Państwowych 279
– Miejska B-ka Publiczna (Stadtbücherei) 127, 242, 249
– Państwowej Szkoły Muzycznej 316, 317
– Pomorskiej Akademii Medycznej 86, 154
– Siadkowskiego S. 250
– Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego 250
– Wojewódzka B-ka Publiczna (Wojewódzka i Miejska B-ka Publiczna; Książnica Pomorska) 70, 106, 179, 242, 275, 279, 310, 316, 318, 322, 323
– Wydziału Chemicznego Szkoły Inżynierskiej (Zachodnio-Pomorskiego Uniwersytetu Technologicznego) 318
– Wydziału Inżynierjno-Ekonomicznego Politechniki Szczecińskiej 318
– Wyższej Szkoły Morskiej (Akademii Morskiej) 70
- Świdnica
– B-ka Publiczna 26
- Świnoujście
– B-ka Klubu Garnizonowego 40
– B-ka Miejska 40
– Powiatowa i Miejska B-ka Publiczna (Miejska B-ka Publiczna) 179, 206
- Tarnów
– B-ka Wyższego Seminarium Duchownego 162
– Wojewódzka B-ka Publiczna (Miejska B-ka Publiczna) 45
- Toruń
– Armona W. 13
– B-ka Instytutu Bibliotekoznawstwa UMK 312
– B-ka Publiczna Kuratorium Okręgu Szkolnego Pomorskiego 324
– B-ka Uniwersytecka (Uniwersytetu Mikołaja Kopernika) 13, 16, 49, 50, 118, 119, 121, 123, 183, 195, 215, 249, 255, 258, 294, 299, 303, 304, 312

- Książnica Kopernikańska 16, 84
- Książnica Miejska im. M. Kopernika 181, 221, 249, 312
- Srebrna B-ka księcia Albrechta Pruskiego 50
- Towarzystwa Naukowego 303
- Witkowskiego L. F. J. 299
- Zawadzkiego H. S. 312
- Zielińskiego F. 303
- Ustroń
 - B-ka Miejska 29
- Warszawa
 - Archiwum Państwowego m. st. Warszawy 312
 - Barana Cz. C. 16
 - B-ka Belwederska Wielkiego Ks. Konstantego 209
 - B-ka Centralna Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego 51
 - B-ka dla Dzieci i Młodzieży na Żoliborzu 295
 - B-ka „Domu Literatury“ w Związku Literatów Polskich (B-ka Donacji Pisarzy Polskich) 15, 227
 - B-ka Ekonomiczna 305
 - B-ka Główna Akademii Teologii Katolickiej 15
 - B-ka Główna Naczelnej Organizacji Technicznej 63
 - B-ka Główna Politechniki Warszawskiej 85, 171, 172, 229
 - B-ka Główna Szkoły Głównej Planowania i Statystyki 85
 - B-ka Główna Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej 63
 - B-ka im. T. Korzona 154
 - B-ka Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN 284
 - B-ka Kasy im. Mianowskiego 100
 - B-ka Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego 307
 - B-ka Narodowa 7, 11, 16, 18, 25, 38, 46, 47, 50, 52, 53, 55, 60, 65, 76, 79, 89, 90, 92, 100, 104, 107, 109, 114, 120, 138, 141, 146, 154, 165, 169, 191, 199, 200, 215, 221, 225, 228, 232, 233, 235, 236, 237, 240, 248, 250, 253, 255, 256, 297, 311, 312, 313, 318, 322, 326
 - B-ka Naukowa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego 58
 - B-ka Naukowa Zamku Królewskiego 108
 - B-ka Ordynacji Krasieńskich 54, 154
 - B-ka Ordynacji Zamojskich 60, 201
 - B-ka Państwowego Muzeum Zoologicznego 295
 - B-ka Polskiej Akademii Nauk 60, 80, 104, 177, 301
 - B-ka Publiczna Dzielnicy Ochota 63, 286
 - B-ka Publiczna m. st. Warszawy (Deutsche Bücherei) 7, 24, 30, 34, 41, 48, 51, 52, 63, 64, 65, 67, 72, 80, 86, 90, 91, 97, 100, 108, 112, 132, 136, 152, 157, 164, 174, 176, 178, 179, 227, 240, 253, 258, 260, 270, 272, 278, 286, 292, 295, 297, 308, 312, 313, 324, 325
 - B-ka Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci 38
 - B-ka Sejmowa 65, 80, 103, 104, 146, 151, 152
 - B-ka Studiów Polskiego Radia 312
 - B-ka Szkoły Głównej Handlowej 247
 - B-ka Szkoły Głównej Planowania i Statystyki 305
 - B-ka Uniwersytetu Warszawskiego 38, 39, 46, 48, 49, 63, 100, 108, 124, 132, 138, 152, 206, 214, 215, 247, 256, 270, 284, 298, 300
 - B-ka Związku Zawodowego Literatów i Dziennikarzy 100
 - Centralna B-ka Filmowa Państwowej Szkoły Filmowej 77
 - Centralna B-ka Geografii i Ochrony Środowiska 284
 - Centralna B-ka Rolnicza 32, 63, 237, 244, 326
 - Centralna B-ka Wojskowa 145, 168, 281
 - Czartkowskiego A. M. 54
 - Czytelnia Dziecięca (Czytelnia Dziecięca i Świetlica) Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci na Żoliborzu 48
 - Czytelnia Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności 100
 - Dąbrowskiego J. 57
 - Dobrzyckiego H. 64
 - II Liceum Ogólnokształcącego im. S. Batorego 293
 - Fabryki Samochodów Osobowych 152
 - Główna B-ka Lekarska 258, 298
 - Główna B-ka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego 136
 - Gomulickiego J. W. 90, 91
 - Herwicha M. 107, 108
 - Instytutu Badań Literackich 80
 - Instytutu Chemii Ogólnej 48
 - Instytutu Elektrotechniki Politechniki Warszawskiej 85
 - Instytutu Filozoficzno-Teologicznego księży Marianów 297
 - Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Warszawskiego 284
 - Instytutu Konstrukcji Przyrządów Precyzyjnych i Optycznych Politechniki Warszawskiej 85
 - Klasztoru OO. Franciszkanów 15
 - Koła Polonistów Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego 145
 - Koranyi K. W. 144
 - Kraushara A. 154
 - Miejska B-ka Publiczna w Ursusie 286
 - Międzuczelnianego Zakładu Badań nad Szkolnictwem Wyższym 38
 - Ministerstwa Oświaty 146
 - Ministerstwa Spraw Zagranicznych 146
 - Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 244
 - Młodzieżowego Domu Kultury 293
 - Poniatowskiego S. A. 240
 - Polskiej Macierzy Szkolnej 259
 - Potockiego J. 292
 - Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku PAN 254
 - Rabskiej Z. A. 234, 235
 - Rogali J. 239
 - Studium Doskonalenia Lekarzy Akademii Medycznej 258
 - Szkoły Rycerskiej 300
 - Szymańskiego J. M. 272
 - Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 80
 - Towarzystwa Oświatowego „Wiedza” 260
 - Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego 270
 - Wojewódzka B-ka Publiczna 295
 - Wojewódzka B-ka Publiczna Województwa Warszawskiego 153
 - Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego 292
 - Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW 284
 - Wyszyńskiego S. 307
 - Zawadzkiego K. 313

- Zawadzkiego W. J. 315
 - Zespół B-tek Dzielnicy Ochota 63
 - Zespół B-tek Dzielnicy Warszawa Śródmieście 308
 - Związku Literatów Polskich 227
 - Związku Pracowników Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych 80
 - Waszyngton
 - B-ka Kongresu 204
 - Watykan
 - B-ka Watykańska 108, 129, 186
 - Wilno
 - B-ka Państwowa im. Wróblewskich 123, 308
 - B-ka Polskiej Macierzy Szkolnej 235
 - B-ka Uniwersytecka 13, 49, 120, 207
 - B-ka Wileńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 123
 - Instytutu Literatury Litewskiej i Folkloru 13
 - Wisła, woj. śląskie
 - B-ka Miejska 29
 - Włochy, woj. mazowieckie
 - B-ka dla Dzieci 125
 - Miejska B-ka im. S. Żeromskiego 125
 - Wrocław
 - Archiwum Diecezjalnego 170
 - B-ka Wyższego Seminarium Duchownego 156, 170, 307
 - Wrocław
 - B-ka Główna Akademii Medycznej 193
 - B-ka Miejska 138
 - B-ka Muzeum Śląskiego (Muzeum Narodowego) 265
 - B-ka Pedagogiczna Kuratorium Okręgu Szkolnego 324
 - B-ka Politechniki Wrocławskiej 38, 72, 105, 162, 175, 214, 229, 277
 - B-ka Uniwersytetu Wrocławskiego 24, 28, 63, 81, 96, 135, 138, 151, 185, 193, 209, 212, 215, 232, 237, 255, 259, 263, 265, 302, 324
 - B-ka Wyższej Szkoły Handlowej (B-ka Wyższej Szkoły Ekonomicznej; Akademii Ekonomicznej; Uniwersytetu Ekonomicznego) 159, 189, 214, 258
 - B-ka Wyższej Szkoły Rolniczej (Akademii Rolniczej) 81, 196, 209, 216
 - Centralna B-ka Młodzieżowa Towarzystwa Przyjaciół Dzieci 42
 - Dzielnicowa B-ka Publiczna Stare Miasto (Dolnośląska B-ka Publiczna im. T. Mikulskiego) 130
 - Dzielnicowa B-ka Publiczna Wrocław-Psie Pole 99
 - Industrie und Handelskammer 189
 - Inspektoratu Kulturalno-Oświatowego Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej „Czytelnik” 324
 - Miejska B-ka Publiczna 12
 - Wojewódzka B-ka Publiczna (Wojewódzka i Miejska B-ka Publiczna) 147, 214,
 - Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Ossolineum) 65, 79, 88, 95, 96, 129, 138, 147, 185, 192, 218, 259, 262, 265, 268, 272, 283, 302, 317, 326
 - Zielona Góra
 - B-ka im. C. K. Norwida 65
 - Pedagogiczna B-ka Wojewódzka 115
- Bidakowski Kazimierz 21**
 Bielicka L. A. 274
 Bielska Krystyna 11
Biernacki Franciszek 24
Bilczewska-Nientowska Helena 24
 Biłyk A. 102
 Birkenmajer Aleksander Ludwik 274
 Biskupska I. 305
 Biuro Wydawnictw i B-tek Polskiej Akademii Nauk 113, 177
 Biuro Wydawniczo-Propagandowe RUCH-u 258
Blacharska Jadwiga 60, 98, 120, 123, 191, 220, 221, 257
Blaszczyk Jolanta 178
Blaszczyk Sylwia 322
 Błażejowski W. 89
Błazewicz Janina 24-25
 Bober Krystyna zob. Bańkowska-Bober Krystyna
 Bobrzyński Michał 253
Bogacka Regina 124, 178, 224, 230, 318
Bogdany-Popielowa Wanda 25
Bogdański Antoni 25-26
Bogłowska Anna 50, 123
 Boguniowska Halina zob. Kozicka-Boguniowska Halina
 Bohusz-Szyszko Marian 16, 84, 183
Bokajło Michał 26
 Books and Periodicals Committee przy Allied Conference of the Minister of Education 55
Borecka Irena 26-27
Borman Antoni 27-28, 101, 243
 Borowy Waclaw 29
 Bose Waldemar 80
Bożek Jan 28
 Bractwo Eklibrisu Polskiego na Obczyźnie 84
 Brajczewski Marian 40
 Brandel Kazimierz 288
 Branżowy Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Instytutu Włókiennictwa w Łodzi 230
 Brensztejn Michał Eustachy 13
Brożek Ludwik 28-30, 262
 Brückner Aleksander 19, 92
 Brzeziński Aleksander 289
Brzozowska Zdzisława Maria 30-31
 Budzyk Kazimierz 80
Bugno Maria 31
 Bujak Franciszek 218
Bujnowska Maria 204
Bujnowski Józef 31-32
Bukaluk Ewa 32-33
 Burbianka Marta 141, 255
Burchard Maria 215
 Burhardt Stefan 249
 Bursowa Feliksa Janina 48, 325
 Buyno-Arctowa Irena 11, 12
 Buyno-Arctowa Maria 11
Bykowski Leon 33-36
Bylina Michał 36-37, 240
- C**
- Cader Józef 38**
 Cech Rymarzy, Siodlarzy, Introligatorów i Ortopedystów w Warszawie 320
 Cech Rzemiosł Poligraficznych i Papierniczych 168
 Cech Samodzielnych Introligatorów w Poznaniu 168
 Centnerszwer Gabriel 48
 Centrala B-tek Młodzieżowych Towarzystwa Przyjaciół Dzieci we Wrocławiu 42

CENTRALA KSIĘGOZBIORÓW

Centrala Księgozbiorów Ruchowych w Wojewódzkim (Łódzkim) Domu Kultury 14
 Centralna Sekcja Bibliotekarska Związku Nauczycielstwa Polskiego w Krakowie 163
 Centralny Instytut Dokumentacji Naukowo-Technicznej 48, 85
 Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej (CIINTE) 44, 64, 85, 120, 137, 188, 214, 257
 Centralny Komitet Klasyfikacji 274
 Centralny Kurs Bibliotekarski w Jarocinie 262
 Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej 58
 Centralny Urząd Wydawnictw 160, 278
 Centralny Urząd Wydawnictw, Przemysłu Graficznego i Księgarstwa 52
 Centralny Zarząd B-tek 270, 292
 Centralny Zarząd B-tek Ministerstwa Kultury i Sztuki 51
 Centralny Zarząd Państwowych Zakładów Graficznych 126
 Centralny Zarząd Wydawnictw 52
 Centrum Formatów i Kartotek Hasel Wzorcowych 215
 Centrum Informacji i Dokumentacji Polskiej Sekcji International Society for Musical Education (ISME) 199
 Centrum Informacji Naukowej i Przemysłowej CIMP – Ośrodek Usług Informacyjnych i Wydawnictw w Łodzi 231
 Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (CINTE) w Warszawie 163, 177, 230, 238, 281, 297
 Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy 125, 168, 169, 202, 224, 230, 275
Chachlikowska Aldona 291
Chadaj Anna 137, 211
Chamerska Halina 38-39
Chelstowski Edward Czesław 39
 Chmielowiec Michał 101
Chodorowska-Gorzelnianska Anna Beata 39-40
Chodorowski Józef 40
 Chodyński Stanisław 170
 Chojnacki Władysław 29
Chojnicki Zygmunt 40-41
Chorzewska Krystyna Maria 41-42
 Chrostowski Stanisław, Ostoja 110
Chruścicki Donat 42
 Chrzanowski Ignacy 262
Chrzastowski Roman 42-44
Churska-Czarnecka Teresa 100
Cichecka Anna 227
 Ciechanowiecki A. 122
Ciechanowska Jadwiga Katarzyna 44-45, 217
Cierniak Alicja 45
 Ciesielska Karolina zob. Famulska-Ciesielska Karolina
 Cieślak E. 51
 Cieślewski Tadeusz syn 57, 234, 288
 Cinciała Andrzej 134
Ciołkosz Adam 45-46
Ciszewska Wanda A. 41, 164, 296
Cybulski Radosław Jan 46-48
Cygańska Janina 48-49
 Cytowski Henryk 41
Czaja Stefan 49-50
Czarnecka Irena 50-51
Czarnecka Jadwiga 51-52
 Czarnecka Teresa zob. Churska-Czarnecka Teresa
Czarnik Oskar 8

Czarnowska Maria Cecylia 52-53
Czartkowski Adam Marian 53-54
 Czartoryska Izabela 288
 Czartoryski Adam Jerzy 231
 Czechosłowacki Instytut Bibliograficzny 34
Czernek Helena 54
Czerniejewska Emilia 82, 196, 209, 216
 Czernik Stanisław 309
 Czerwijowski Faustyn 35, 132
 Czołowski Aleksander 127
 Czubek Jan 113
Czujowa Maria 295

D

Danilewicz Zielińska Maria Ludwika 55-57, 82, 115, 205, 308, 319
 Dąbkowski Przemysław 144
 Dąbrowska Maria 35, 131, 161
 Dąbrowska Wanda 51
Dąbrowska Wanda 57
Dąbrowski Jan 57-58
Dąbrowski Krzysztof 58
Dąbrowski Stefan 58-59
Dąbska Izydora 59-60
Dembowska Maria Henryka 60-62, 112, 304
 Demby Stefan 55, 222, 233
 Des Loges Marian 191
 Dębicka Zofia 128
Dębowska Maria 162
 Dician Amelia 96, 263
Dippel Włodzimierz 62
 Długosz J. 97
 Długosz Józef 148
 Długosz Stanisław 117, 119
Dłutkowa Sabina Jadwiga 62-63
Dmoch Alina 158
 Dobrowolski Antoni 132
Dobrowolski Zbigniew 63-64
Dobrzycki Henryk 64
Dolatowski Jakub 66
Dolatowski Zbigniew 64-66, 129, 239, 272
Doloszyńska Krystyna 67, 182, 302, 306
Doloszyński Krzysztof 66-67
 Doloszyński Roman 66
Domańska Janina 67
 Drecka J. 284
 Dreszerowa Zofia 11, 12
 Drozdowski M. M. 222

DRUKARNIE oraz litografie, introligatornie i wydawnictwa

Bydgoszcz
 – Bydgoskie Zakłady Graficzne 126
 – Zakłady Przemysłu Poligraficznego 126
 Chełm Lubelski
 – „Zwierciadła” 16
 Częstochowa
 – Częstochowskie Zakłady Graficzne 275
 – Stochelskiego M.; Święckiego B. 275
 Dundee, Szkocja
 – Matwin Printer and Litographer; Malaczynskiej B. H. 183

- Kalisz
– „Gazety Kaliskiej” 289
- Kielce
– „St. Święcki” 276
- Legnica
– „Czytelnika” 11
- Londyn
– Kowalewskiego Z. („Gryf”) 16
– M. Caplin and Co. Press Ltd. 16
– Oficyna Stanisława Gliwy 84 zob. Grabowski W.
- Lublin
– Drukarnia Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej 116
– Lubelska Drukarnia Prasowa 116
- Niedzwica Duża k. Lublina
– Giżyckiego M. 83
- Olsztyn
– Pieniężnego S. 116
- Paryż
– Langzama W. 107
– Société Nouvelle d’Imprimerie et d’Edition 107
- Poznań
– Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha 116, 158, 167
– Krzyżankiewicza P. („Gazety Poznańskiej”) wyd. 158
– Leitgebera J. 158
- Rzym
– Instytut Literacki 82, 83, 107
- Sieradz
– „Ziemi Sieradzkiej” 289
- Southend-on-Sea, Wielka Brytania
– „Catholic Times” 84
- Szamocin
– Kapsy J. 126
- Subin
– Kapsy J.; Kapsy A. (Drukarnia Polska) *introl.* 126
– Lacha F. 126
- Tayport, Szkocja
– Matwin Printer and Litographer; Malaczynskiej B. H. 183
- Toruń
– Drukarnia Toruńska 41
– Toruńskie Zakłady Graficzne (Państwowe Toruńskie Zakłady Graficzne) 126
– Westphal 41 zob. Chojnicki
- Warszawa
– Chruścickiego D. (Tłocznia GARBUS) 42
– Dufoura P. 226
– Podleckiego T. K. 226
– Transpruntu 176
– Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” 160
- Wilno
– Bazylianów 226
- Włocławek
– Drukarnia Diecezjalna 156
- Żnin
– Żnińskie Zakłady Poligraficzne Przemysłu Terenowego 126
- Dubiński Marek 38, 72, 105, 163, 175, 229, 277*
Dubowik Henryk 244
Dudek Antoni 116
Dudzińska Elżbieta 85, 172
Dufour Piotr 226
Dunin-Horkawicz Janusz 67-68
Dura Anna 46
- Dwuletnie Kursy Księgarskie Związku Księgarzy Polskich 181
Dyakowska Jadwiga 211
Dybaczevska Maria 25, 292
Dydowicz Janina 68-69
Dylik Zygmunt Stanisław 69-70
Dział Bibliografii i Dokumentacji Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk 144
Dział Dokumentacji i Informacji Naukowo-Technicznej Instytutu Zootechniki w Krakowie 147
Dział Dokumentacji Naukowej Instytutu Geografii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie 284
Dział Dokumentacji Naukowej Państwowego Ośrodka Oświatowych Prac Programowych i Badań Pedagogicznych Ministerstwa Oświaty w Warszawie (Instytut Badań Edukacyjnych) 146
Dział Informacji Naukowej i Dokumentacji oraz Wydawnictw Instytutu Budownictwa Wodnego Polskiej Akademii Nauk 257
Działowski Zygmunt 249
Działowy Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (DOINTE) Instytutu Pracy w Warszawie 135-136
Dzierżko Ewa 164
Dzierżykraj Jan zob. Morawski-Dzierżykraj Jan
Dżaman Ryszard 70-71
- E
- Ebert Anna 40
Engiel Maria Helena 72
Englert Janina 72-73
Erdman Maria 73
Erdman Rudolf 73, 227
Ergetowski Ryszard 73-74, 255
Estreicher Karol 53, 133, 204, 211, 220, 313
- F
- Famulska-Ciesielska Karolina 204*
Feilhauer Henryk 272
Fiedorowicz Maria Magdalena 75
Filia Intrologatorów w Poznaniu 167
Filip Halina 76
Filip Wanda 75
Finkel Ludwik Michał Emanuel 193, 194
Fiszer Jan 62
Fiszer Ludwik 80, 282
Franaszek Anna 143
Frankiewicz Elżbieta 67
Frankowa Zofia 136
Frankowski Jan 75-76
Frankowski Stanisław 312
Frączyk Tadeusz 76
Freyd Magdalena 133
Frontczak Maria 77
Frontczak Wacław 77
Frontczakowa Wanda Krystyna 76-77
Frudko Teresa 77
Fuks Stanisław 77

G

Gabryel Stanisław 78
Gadacz Jan Ludwik 78
 Galos Ewa 192
 Gałczyński J. 49
 Gałęzowski Józef 98
 Gałkowska Helena 12
 Gardzielewski Zygfryd 252
Gauda Alfred 79
 Gawarecka Maria 79, 80
Gawarecki Henryk 79-80
 Gawinkowa Maria Irena 278
Gawinowa Alina 80
Gazicka-Wojtowicz Dorota 285
 Gebethner Jan 306
Gerańczyk Jan 80-81
Gerus Józef 81-82
 Gębarowicz Mieczysław 218
 Gębczak Józef 265
Giedroyc Jerzy 82-83, 107
 Giertych Halina zob. Rusińska-Giertych Halina
 Gieszczykiewicz Teodor 40
 Gieysztor Aleksander 109, 250
Gilewska Lidia 224
Gisges-Zwierzchowska Ewa 15, 227
Giżycki Marian 83
Gliwa Stanisław Michał 16, 82, 83-84, 225
 Glück Waldemar 73
 Gładysz Mieczysław 262
 Głębińska Aniela Zofia zob. Kunc-Głębińska Aniela Zofia
 Głogowski Władysław 320
 Głombowski Karol 99, 141, 268
 Głowacka H. T. 272
 Gmachowski Antoni 280
Gniazdowski Stefan 84-85
 Gniewoszewska A. 86
Goc Jolanta 85-86
 Goldfluss-Gościńska Matylda 260
Golianowa Janina 86
 Golski Jerzy Zbigniew 65, 129
Goławski Michał Waclaw 86-88
 Gołębiak Antoni 129
Gomulicki Juliusz Wiktor 88-93, 108, 211
 Gomulicki Maurycy 90
 Gomulicki Wiktor Teofil 88, 91
Gorczyzewski Jan Onufry 93-94
 Gorzelniaska Anna Beata zob. Chodorowska-Gorzelnia-
 ska Anna Beata
Gostyńska Danuta 94-95
Górska Małgorzata 148
Górkiewicz Marian 95-96
 Górmicki Łukasz 212
Górska Barbara Anna 96-97, 255
 Grabarska Ewa 193
 Grabowski Wojciech 84
Gradowska Danuta 54
 Grajek H. 239
Grefkowicz Alina 97, 152
Grochowska Dominique 185
 Grodecki R. 219
 Gröll Michał 109-110, 259
 Groniowska Barbara Jadwiga 178

Gronowski Tadeusz 27
 Grostal Jakub 155
Groth Paweł Franciszek 59, 97-98
Grotowski Żeliszaw 98-99
 Gruc 167
Gruca Anna 24, 261
Gruczyński Stanisław Jerzy 99-100
Gruda Ewa Dorota 253
 Grus Kazimierz 19
 Gruss J. 69
Gruszka Zbigniew 27, 64, 150
 Grützhandler zob. Grydzewski Mieczysław
Grużewska Izabella 100
 Grycz Józef 61, 199
Grydzewski Mieczysław 27, 28, 101, 243
Grygorowicz Anna 15, 31, 163
Grzeszczuk Stanisław 17, 101-102, 264
 Grzeszczyk Kazimiera zob. Sokołowska-Grzeszczyk Kazimiera
Garba Jan 80, 326
 Gustaw Romuald Michał 207, 208
Gustolek Aleksandra 102-103
 Gutenberg Gesellschaft w Moguncji 110
 Gutry Maria 174, 178
Guzek Wioletta 258
 Gwiazdowska D. 297
Gwiżdż Andrzej 103-104

H

Hahn Wiktor 42, 247
Haisig Roman 105
 Handelsman Marceli 101
Harasowska Jadwiga 105-106
 Harasowski Adam Jerzy 105
Hayto Ligia 147
Hebal Józef 106
 Heczka B. 187
Heiman-Jarecki Aleksander 106-07
 Helsztyński S. 57
 Herbich Antoni Z. 183
Hertz Zofia 82, 107
Herwich Maksymilian 107-108
 Hilchen Anna zob. Radziejowska-Hilchen Anna
Hilchen Michał Jerzy 108-110, 188
Hiszpańska-Neumann Maria 110-111, 240, 314
 Hleb-Koszańska Helena 61
 Holeksa Karol 196
Hombek Danuta 102, 226
 Homecki Adam 160
 Horkawicz Janusz zob. Dunin-Horkawicz Janusz
 Hornowska Maria 200
 Horodyski Bogdan 199, 200

I

Idzikowski Kazimierz 62, 301
 IFLA 47, 53, 104, 114, 248
Ilmurzyńska Halina Maria 112
 Instytut Bibliograficzny B-ki Narodowej w Warszawie 46,
 60, 142, 188, 236, 247, 256, 284
 Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersy-
 tetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. J. Kochanow-
 skiego w Kielcach 142

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu 69, 163
 Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego 17, 18, 23 zob. też Katedra Bibliotekoznawstwa...
 Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Śląskiego 102
 Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego 31, 38, 46, 108, 163, 188, 238, 250, 268, 300, 301 zob. też Instytut Informatyki Naukowej..., Katedra Bibliotekoznawstwa
 Instytut Bibliotekoznawstwa (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej) Uniwersytetu Wrocławskiego 9, 10, 148, 283 zob. też Katedra Bibliotekoznawstwa...
 Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach 125
 Instytut Informatyki Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego 32, 169, 300 zob. też Instytut Bibliotekoznawstwa...
 Instytut Informatyki Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Warszawie 47, 58, 60, 61, 274, 325
 Instytut Książki i Czytelnictwa B-ki Narodowej w Warszawie 7, 46, 51, 52, 106, 142, 174, 248, 250, 256, 257, 296
 Instytut Kształcenia Specjalistów Informatyki Technicznej w Moskwie 58
 Instytut Papiernictwa i Maszyn Papierniczych Politechniki Łódzkiej 238
 Instytut Patologii Książki w Rzymie 297
 Instytut Podwyższania Kwalifikacji Pracowników Informatyki Państwowego Komitetu Rady Ministrów SSSR w Moskwie 211, 284
 Interallied Book Centre 55

INTROLIGATORNIE

Cieszyn

– Karpińskiej H. 128

Kijów

– Dippela W. 62

Miechów

– Jeżewskiego B. 64

Poznań

– Gruca 167 zob. Lewandowski B.

– Kmiciekowskiego K. 167

– Lewandowskiego G. 168

– Lewandowskiego M. 168

– Pfeiffera 167 zob. Lewandowski B.

– Salmana G. 167 zob. Lewandowski B.

Radom

– Dippela W. 62

Staszów

– Malinowskiego L. (wdowy) 62

Warszawa

– Dippela W. 62

– Introligatornia Artystyczna 321

– Karpińskiej H. 128

– Malinowskiego L. (wdowy) 62

– Oehla A. 209

– Recmanika J. 320

– Spółdzielnia Introligatorska „Intrografia” 321

– Spółdzielni Instytutu Wydawniczego „Kraj” 182

– Winklera M. 62

– Zjawńskiego B. (Zakłady Introligatorskie Bolesław Zjawński i Syn) 320, 321

– Zjednoczone Zakłady Introligatorskie J. F. Puget, W. Tymiński, W. Dippel i S-ka 62

Iwanicka Katarzyna 141, 223, 236

Iwanow-Meżenko Jurij 33

Izdebski H. 246

J

Jabłkowska A. 222

Jabłońska Janina 302

Jabłoński Jan 117

Jabłoński Zbigniew Tomasz 113-114**Jaczevska Janina Irena 115***Jadowska Aneta D. 28, 101, 244**Jagielska Janina 49, 64, 180, 325***Jagodziński Zdzisław Konstanty 55, 115-116**

Jakubowski Stanisław 288

Jakubowski Władysław 116

Jakubowski Wojciech 129, 272

Janczak Barbara 95

Janiszewska-Mincer Barbara 192

Janta-Polczyński Aleksander 16

Jarczevska Irena 116-117

Jarecki Aleksander zob. Heiman-Jarecki Aleksander

Jarmicki Tadeusz 117-118*Jaroszewicz-Pieresławcew Zoja 305***Jarzębowski Leonard 118-119****Jasielska Anna Aleksandra 12, 119**

Jasielski Roman 119

Jasińska Teresa 297

Jasińska-Jędrusz Elżbieta 25

Jasiulaniec Kazimierz 119-120

Jastrzębowska-Kenarowa Halina 318

*Jaśkowiak Grażyna 200, 269***Jaworska Anna 121***Jazdon Andrzej 187**Jazdon Artur 69*

Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Bibliotekarska Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy przy B-ce Publicznej m. st. Warszawy 51

Jednoroczna Szkoła Bibliotekarska przy B-ce Publicznej m. st. Warszawy 41

Jedynak Teresa 97, 176

Jeleński Szczepan 158

Jezierska Mirosława 73

Jeżewska Zofia 54

Jeżewski B. 64

Jeżewski Bohdan Olgierd 121-122*Jeżewski Krzysztof Andrzej 54**Jędras Anna 251, 301**Jędras Marek 77, 236, 271, 317*

Jędrzejowska Anna 123, 220

Jędrzejowska Helena 220

Jędrzejowska Julia Helena 122-123*Jopkiewicz Andrzej 59, 177***Józefowicz Edmund 123***Jóźwik Zbigniew 79**Judek Cecylia 40, 71, 106, 127, 131, 155, 179, 181, 207,**242, 275, 279, 297, 303, 310, 318, 323*

Jurczak Jan 123-124

Juszczakowska Halina 124

K

Kaczmarek Roman 70, 201, 299

Kaleta Helena 125

Kaleta Krzysztof 135

Kalkowska I. 295

Kałasznikow Anatolij I. 272, 273

Kaldowska Maria Danuta 125

Kamieniecko-Podolskie Towarzystwo Bibliotekarskie 33

Kamińska Joanna 238

Kamiński Stefan 26, 282

Kamolowa Danuta 200

Kapsa Józef 126

Karakulski Jan 127

Karczewska Stanisława 127

Karczewski Waclaw 98

Karkowski Bogumił Stanisław 128

Karlak Weronika 97, 263, 264

Karpińska Helena 128-129

Karpińska Marta 32, 311

Karpiński Piotr 129

Kasa Przechowczości i Pomocy Warszawskich Pracowników Księgarskich 302

Kasprzak Dariusz 78

Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie 31

Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego 30, 239 zob. też Instytut Bibliotekoznawstwa...

Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego 99, 139, 185, 216, 232, 259, 268 zob. też Instytut Bibliotekoznawstwa...

Katedra Bibliotekoznawstwa Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie 240

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego 225

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego 22, 322 zob. też Instytut Bibliotekoznawstwa...

Katedra Bibliotekoznawstwa (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) Uniwersytetu Łódzkiego 14, 30, 45, 60, 67, 142, 149, 184, 238, 300

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy 192

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej (Uniwersytetu Pedagogicznego) w Krakowie 73

Katedra Edytorstwa i Nauk Pomocniczych w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego 102

Katedra Knihoznictwa Uniwersytetu Karola w Pradze 31

Katedra Konserwacji Starych Druków i Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie 108

Kawecka-Gryczowa Alodia 7, 102

Kazanowicz Władysław Sergiusz 129-130

Kazmierczak Ewa 256

Kelch Danuta Maria 130-131

Kempa Władysław Andrzej 91, 131-132

Kempa Władysław Andrzej 159

Kettenorden-Ordre International de Bibliophilie Créatic 84

Kicińska Maria 132-133

Kisarauskas Vincas 273

Kister Marian 291

Klein-Szymańska Barbara 273

Klekowska Krystyna zob. Ramlau-Klekowska Krystyna

Klepandya Waclaw 133-134

Kliś Józef 325

Klub Krzewienia Kultury Czytelniczej 130

Klub Miłośników Historii Księgarstwa przy OWSKP w Warszawie 14, 66, 135, 182, 302, 306

Klub Miłośników Książki w Grodkowie 191

Klub Miłośników Książki w Łodzi 81

Kluczek Ludwik 134

Klukowski Bogdan 15, 26

Kłobukowski Tadeusz 134-135

Kłoczowski J. 208

Kłossowicz Jan Ryszard 135

Kłossowska Małgorzata 135-136

Kłyszewska Marta Adelajda Dorota 136-137

Kmieciak Z. 254

Kmieciowski Kazimierz 167

Kmieliauskas Ananas 273

Knot Antoni Marceli Tadeusz 9, 24, 99, 137-140, 185, 191, 212

Kobyliński Szymon 140-141

Kocięcka Mirosława 141

Kocowski Bronisław 141, 283

Kocój Maria 17, 18, 23, 24, 265

Koczorowski Stanisław Piotr 57, 154, 234

Kolin M. I. 101

Koło Miłośników Ekslibrisu przy Polskim Towarzystwie Archeologicznym w Warszawie 65, 239, 273, 326 zob. Towarzystwo Przyjaciół Książki w Warszawie

Koło Miłośników Książki i Ekslibrisu przy Lubelskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Archeologicznego 79, 116, 149, 239 zob. Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki

Koło Przyjaciół Książki dla Dzieci i Młodzieży przy Oddziale Warszawskiego Związku Literatów Polskich 253

Kołodziejska J. 304

Kołodziejska Maria 117, 195, 282

Komisja Antykwaryczna Stowarzyszenia Księgarzy Polskich (SKP) 14

Komisja Badania Rynku Księgarskiego SKP 47

Komisja Bibliograficzna przy B-ce Zamku Królewskiego w Warszawie 18

Komisja Bibliograficzno-Dokumentacyjna Polskiej Akademii Nauk 62

Komisja Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Towarzystwa Naukowego w Toruniu 13, 303, 304

Komisja Bibliografii i Bibliotekoznawstwa (Bibliologii i Bibliotekoznawstwa) Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego 9, 96, 139, 186, 232, 263, 268

Komisja Biblioteczna Związku Literatów Polskich 315

Komisja Bibliotekarska Oddziału Wojewódzkiego Naczelnej Organizacji Technicznej w Gdańsku 257

Komisja Budownictwa i Wyposażenia B-tek SBP 85, 325

Komisja ds. B-tek i Informacji Naukowej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego 297

Komisja ds. B-tek, Informacji Naukowej i Wydawnictw Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego 113

Komisja ds. B-tek Ministerstwa Oświaty 196

- Komisja ds. B-tek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego 85, 159, 196
- Komisja ds. Informacji Technicznej i Ekonomicznej w Komitecie ds. Techniki 85
- Komisja ds. Katalogów Centralnych SBP 216
- Komisja ds. Stopnia Specjalizacji Zawodowej dla Bibliotekarzy 103
- Komisja ds. Współpracy B-tek SBP 216
- Komisja ds. Zawodu Bibliotekarskiego SBP 59
- Komisja Edytorstwa i Dokumentacji Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej Polskiej Akademii Nauk 102
- Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych Polskiej Akademii Nauk 113
- Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministrze Edukacji Narodowej 10, 159
- Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministrze Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki 258, 263
- Komisja Egzaminacyjna dla Dyplomowanych Pracowników Dokumentacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk 274
- Komisja Egzaminacyjna dla Kandydatów na Dyplomowanego Bibliotekarza i Dyplomowanego Dokumentalistę 47, 69, 102
- Komisja Egzaminacyjna przy Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego 216
- Komisja Gospodarki Importowanymi Czasopismami i Książkami przy Komitecie Nauki i Techniki 188
- Komisja Grafiki Książkowej PTWK 223, 235
- Komisja Informacji Naukowej 44
- Komisja Katalogowania SBP 112
- Komisja Koordynacyjna B-tek Naukowych Szkół Wyższych Ministra Edukacji Narodowej 50
- Komisja Koordynacyjna B-tek Wielkopolskich 210
- Komisja Koordynacyjna do Spraw B-tek Szkół Wyższych przy Ministrze Edukacji Narodowej 225
- Komisja Koordynacyjna Rolniczych B-tek Naukowych 63
- Komisja Kwalifikacyjna do Stopnia Specjalizacji Zawodowej w zakresie Bibliotekarstwa 163
- Komisja Nagród i Odznaczeń SBP 59
- Komisja Normalizacji Bibliograficznej B-ki Narodowej 301
- Komisja Normalizacji Bibliograficznej Ośrodka Normalizacji Bibliograficznej B-ki Narodowej 51
- Komisja Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (SBP) 10
- Komisja Odznaczeń i Wyróżnień SBP 48, 136, 168
- Komisja Państwowego Egzaminu dla Bibliotekarzy Dyplomowanych 191
- Komisja Statystyki Produkcji Wydawniczej przy Radzie ZBP 262
- Komisja Statystyki SBP 53
- Komisja Szkoleniowa SBP 214
- Komisja Wydawnicza IBW PAN 257
- Komisja Wydawnicza Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie 113
- Komisja Wydawnicza przy Prezydencie M. Łodzi 10
- Komisja Wydawnicza przy Urzędzie Miasta Łodzi 173
- Komisja Wydawnicza SBP 177
- Komitet Informacji Naukowej przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk 274
- Komitet Koordynacyjny B-tek Szkół Wyższych przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego 47
- Komornicki Stefan Saturnin 160
- Komorowski Eugeniusz 141-142**
- Kondek Stanisław Adam 142-143**
- Konieczna Jadwiga 73, 81, 228*
- Konik Alicja 213*
- Konwicka Danuta 143, 166**
- Konwicki Tadeusz 143
- Konsorcjum B-tek VTLS 215
- Koperska Teresa 104, 152*
- Koranyi J. 144
- Koranyi Karol Wilhelm 143-145**
- Koraszewski Antoni Jacek 28, 262
- Korbut Marian Gabriel 55
- Kordzikowski Józef 99
- Koredczuk Bożena 100, 140, 186, 259*
- Korespondencyjny Kurs Bibliotekarski 52, 57, 279
- Korespondencyjny Roczny Kurs Bibliotekarski 217
- Korman Stanisław 145**
- Kornaszewska Jadwiga 145-146**
- Korniszewski Feliks Józef 146**
- Kor-Walczak Eligiusz zob. Walczak Eligiusz
- Korzeniowska Pelagia 163
- Korzeniowski Józef 315
- Kosek Jadwiga 233, 316*
- Kosiek Zdzisław 147**
- Kosiński Józef Adam 147-148**
- Kossowski Adam 84
- Kossuthowa Alina 148-149**
- Kościałkowski Marian 16
- Kościełniak Władysław 133
- Kowalczyk Stanisław 149**
- Kowalczykówna Jolanta 149-150**
- Kowalewski Zygmunt 16
- Kowalik Jan 82, 150-151**
- Kowalski M. 26
- Kozak Katarzyna 174, 286*
- Kozak Stanisław 151**
- Kozanecki Tadeusz 151-152**
- Kozerska Helena 200, 206
- Kozicka-Boguniowska Halina 145*
- Koziorowska A. 217
- Krajewska Jadwiga 214
- Krajowa Rada Biblioteczna przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego 103
- Krakowskie Liceum Bibliotekarskie 39
- Krasicki Ignacy 212
- Krasnodębska Joanna 84, 225*
- Krassowska Bogumiła 97, 152-153**
- Krasuska Krystyna 86*
- Kraszewski Henryk 153**
- Kraushar Aleksander 153-154, 234**
- Krawczyk Jerzy 96*
- Krawczyński Aleksander 26
- Krethlow Jan Gotfryd Ferdynand 265
- Kriaučiunaite E. 272
- Kristanova Evelina 239*
- Krogulska Maria 154-155**
- Król Beata zob. Żołędowska-Król Beata
- Król Stanisław 155**
- Królkowski Leopold 158
- Krupka Melchior 99

Kruszczak Halina 142

Kruszyński Józef 155-156

Krzyszewski Włodzimierz 156-157

Krzysztośiak Maria 157-158

Krzywicki Ludwik Joachim Franciszek 278

Krzywicki Stanisław 275

Krzyżankiewicz Piotr 158

Książek Iwona 158-159

KSIĘGARNIE oraz antykwariaty, wypożyczalnie książek, wydawnictwa i intrologatornie

Amsterdam

– Uitgeverij De Harmonie *wyd.* 280

Berlin

– Lange & Springer *wyd.* 275

Brzeg

– Rabięgi J. 191

Cieszyn

– Czytelnia Polska i B-ka Ludu Kraju Cieszyńskiego 134

– Polskie Towarzystwo Wydawnicze (Michejda F.; Michejda J.; Wróblewski K.) 187

– Towarzystwo Ewangelickie Oświaty Ludowej *wyd.* 187

Częstochowa

– Gmachowskiego A. *wyd.* 280

Edynburg, Szkocja

– Herbicha A. Z. (Tomar Publishers) *wyd.* 183

Florencja

– Oficyna Florencka S. Tyszkiewicza 57, 58

Frederikshavn, Dania

– Roedla K. („Exlibristen”) *wyd.* 272

Glasgow, Szkocja

– Harasowskiej J. („Wiadomości Polskie”, „Książnica Polska”) 105, 106

Gorzów Wlkp.

– Towarzystwo Wydawnicze „Czytelnik” 115

Grodków

– „Dom Książki” 191

Katowice

– Fiszera L. 282

– Księgarnia i Drukarnia Katolicka S.A. 282

– Księgarnia Katolicka 282

Kielce

– „Dom Książki” 155

– Grostala J. („Leon i S-ka”) 155

– Króla S. 155

– Księgarnia im. S. Żeromskiego 155

Kijów

– Kijowskie Towarzystwo Wydawnicze „Drukarz” 33

Kraków

– Chodorowskiego J.; Banka Z.; Słapy A.; Ebert A. 40

– Czytelnia Naukowa i Beletrystyczna (Filia Starej Książki im. S. Starzewskiej) *wypoż.* 260, 261

– Gebethnera G. i Wolffa R. *wyd.* 40, 306

– Gieszczykiewicza T. 40

– Kamińskiego S. 26, 282

– Księgarnia Krakowska K. Holeksy 196

– Państwowe Wydawnictwo Naukowe 204, 287

– Pieczętkowskiego F. *wyd.* 12

– Polskie Towarzystwo Księgarń Kolejowych „Ruch” 11

– Polskie Wydawnictwo Muzyczne 25, 186

– Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” 76, 204, 278, 287

– Wydawnictwo Literackie 76, 287

– Wydawnictwo Rolnicze 282

– Zapióra T. *wyd.* 12, 40

Landau/Arolsen, Niemcy

– Kowalika J. („Biblioteka Polaka w Waldeck”) *wyd.* 150

Londyn

– Alma Book Co. 106

– Bormana A. *wyd.* 27

– „Gaberbochus Press” *wyd.* 280

– Grydzewskiego M. 101

– „Harrap” *wyd.* 280

– „Oficyna Poetów i Malarzy” 16, 225

– „Orbis” 16

– Polskie Towarzystwo Literackie *wyd.* 32

– Taurus Publishers and Distributions Ltd. (Jezewski B. O.) *wyd.* 122

Lublin

– Gebethnera G. i Wolffa R. *wyd.* 25

– Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” 11

Lwów

– Gubrynowicza; Krawczyńskiego A. 26

– Knigotorg 26

– Kowalskiego M. 26

– Księgarnia Kresowa 26

– Połonieckiego B.; Goldfluss-Gościeńskiej M. *wypoż.* 260

– Rubina M. 26

– Towarzystwa Naukowego 280

– Ukrknygokultorg 26

– Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Ossolineum) *wyd.* 62, 127, 218, 280

Łągow, woj. lubuskie

– Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” 288

Łódź

– Bose W.; Gerańczyka J. 80

– „Dom Książki” 309

– Erdmana R.; Pommera G.; Erdmana L. (R. L. Erdman, R. M. Erdan, R. Erdman) *wypoż., introl.* zob. Schatke R., Glück W. 73

– Fiszera L. 80, 282

– Gebethnera G. i Wolffa R. *wyd.* 25, 282

– Gerańczyka J.; Rogozińskiego J. 80

– Główna Księgarnia Wojskowa 80

– Łódzki Zespół Oświaty Niezależnej *wyd.* 293

– Miejska Wypożyczalnia Książek dla Dzieci 227

– „Pegaz” 80

– „Pommer i S-ka”; Miller A. 227

– Schatkego R. zob. Sima L. 227

– Seipelt S. 80 zob. Fiszer L.

– Simy L. 227

– „Solidarność Walcząca” (Wydawnictwo Społeczne „Fakt”) *wyd.* 293

– „Społem” 12

– Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” 11, 201, 202, 251

– Spółdzielnia Wydawnicza „PAX” 67

– Uniwersytetu Łódzkiego *wyd.* 54

– Wydawnictwo Łódzkie 75, 173, 309

Niedzwica Duża k. Lublina

– Giżyckiego M. 83

- Nysa
– Państwowe Przedsiębiorstwo Kolportażu „Ruch” 191
- Ostróda
– Pośpieszyńskiego F. 188
- Oxford, Wielka Brytania
– Maxwella 66
- Pabianice
– Truchlińskiego J. („Nowa Księgarnia”) 282
- Paryż
– Borman A., Grydzewski M. *wyd.* 27
– Éditions du Dialogue *wyd.* 243
– „Flammarion” 280
– Grydzewskiego M. 101
– Instytut Literacki *wyd.* 82, 107, 165
– Księgarnia Polska 243
– Mazowieckiego B. (*Librarie Bronislaw Mazowiecki*) *ant.* 183
– Société d’Éditions Internationales *wyd.* 243
- Poznań
– Gebethnera G. i Wolffa R. *wyd.* 306
– Krajowa Agencja Wydawnicza 197
– Księgarnia Akademicka 231
– Księgarnia Św. Wojciecha (Wydawnictwo i Księgarnia Św. Wojciecha) 119, 156, 196
– Księgarnia Ziemi Zachodnich 46
– Polskie Towarzystwo Księgarń Kolejowych „Ruch” 11
– Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne 197
– Wydawnictwo Poznańskie 197
- Reutlingen, Niemcy
– Piechorowskiego A. („Aldus-Press Reichenek”) *wyd.* 65
- Rzeszów
– Rzeszowskiego Związku Artystów Plastyków *wyd.* 197
– Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa „Czytelnik” 14
- Rzym
– Polski Instytut Historyczny *wyd.* 186
- Sieradz
– „Książka i Wiedza” („Dom Książki”) 271
– Szweryna J. („Czytelnia nowości”; „Przełom”) *wypoż.* 271
- Sosnowiec
– „Dom Książki” 119
- Stanisławów
– Jasielskiego R. 119
- Szczecin
– „Dom Książki” 85
– „Glob” *wyd.* 179
- Świdnica
– „Dom Książki” 26
- Tel Awiw, Izrael
– Neusteina E.; Neustein A. (Księgarnia Polska) *wypoż.* 204
- Toruń
– Chojnickiego Z. (Księgarnia i Skład Artykułów Biurowych) 41
– „Dom Książki” 163, 296
– Księgarnia Literacko-Artystyczna 164
– „Księgarnia Naukowa” 296
– Kwasta J. Z.; Korzeniowskiej P. 163
– Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 40
– Pomorski Instytut Wydawniczy 41 zob. Westphal; Styliński T.
– Spółdzielnica Księgarnia Nauczycielska 41, 163, 296
– Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” 41
– Stylińskiego T. (Księgarnia artykuły podarunkowe – filatelia T. Styliński) 41
- Tunbridge Wells, Wielka Brytania
– Bednarczyka Cz. 16
- Warszawa
– „As” *ant.* 90
– Biblioteka Polska *wyd.* 320
– Bormana A.; Grydzewskiego M. *wyd.* 27
– Chojnickiego Z. 40
– Cytowskiego H. 41 zob. Chojnickiego Z.
– Czytelnie Bezpłatne Warszawskiego Towarzystwa Dobroczyńności 234
– Desa Unicum Antykwariat Bibliofilski 109
– Dolatowskiego Z. *wyd.* 65
– „Dom Książki” 14, 26, 66, 81, 110, 181, 182, 302
– „Dom Książki Polskiej” 181, 291
– Domańskiej J. *wypoż.* 67
– Fiszera J. 62
– Gebethnera G. i Wolffa R. *wyd.* 12, 25, 62, 66, 117, 301, 306, 320
– Główna Księgarnia Wojskowa 320
– Golskiego J. Z. („Biblioteka Anińska”) *wyd.* 65
– Grydzewskiego M. 101
– Idzikowskiego K. 62, 301
– Instytut Wydawniczy „PAX” 111, 143, 231
– „Iskry” zob. Wydawnictwo „Iskry”
– Krajowa Agencja Wydawnicza (KAW) 140, 143
– „Książnica Atlas” S. A. 182, 320
– Księgarnia J. Kubickiego *wypoż.* 228
– Księgarnia szkoleniowa im. K. K. Baczyńskiego 26
– „Kultura i Wiedza” 320
– „Lamus” *ant.* 90, 109
– „Litera” 291
– Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 253
– Malinowskiej E. *wypoż.* 51
– Michalaka W. 88
– „Muza” *wyd.* 176
– „Nasza Księgarnia” 20, 36, 111, 124, 140, 143, 166, 240, 251, 253, 280, 287, 295
– Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA 137
– „Oświata” 26
– Państwowe Wydawnictwo Naukowe (PWN) 46, 134, 148, 156, 157, 175, 176, 235
– Państwowe Wydawnictwo Techniczne 257
– Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne 21, 237
– Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych 46
– Państwowy Instytut Wydawniczy (PIW) 20, 21, 110, 140, 160, 211, 301, 314
– Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych 253
– „Polonia” 166
– Polska Oficyna Wydawnicza BGW 176
– Polskie Towarzystwo Księgarń Kolejowych „Ruch” 11
– Polskie Wydawnictwa Gospodarcze 25
– Polskie Wydawnictwa Gospodarcze „POLGOS” 182
– Polskie Wydawnictwo Sportowe „Sprint” 42
– Powszechna Księgarnia Wysyłkowa 46
– Prabuckiego A.; Łazowskiego W.; Gomulickiego J. W. (Antykwariat „Biały Kruk”) 88
– Przeworskiego J. *wyd.* 320
– Rabskiej Z. A.; Żarynowej A. („Ekslibris”) *czyt., ant.* 234

- RSW „Prasa-Książka-Ruch” 143
 - „Sport i Turystyka” *wyd.* 42, 287
 - Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” 14, 21, 67, 110, 124, 140, 143, 160, 166, 172, 201-202, 240, 245, 253, 287
 - Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza” 45, 110, 166, 240, 293, 314
 - Spółdzielnia Wydawnicza PPS „Wiedza” 110, 287, 314
 - Spółka Wydawniczo-Księgarska Braci Bogdańskich 25
 - Stowarzyszenia Księgarzy Polskich *ant.* 14
 - Szymańskiego J. M.; Łuczaka W. („WJ”) *wyd.* 272
 - Towarzystwo Wydawnicze „Rój” 291
 - Trzaski W., Everta L. i Michalskiego J. (TEM) *wyd.* 182, 320
 - „Unicum” *ant.* 90
 - Warszawski Antykwariat Naukowy 109
 - Wendego E. 62, 100
 - „Wiedza Powszechna” *wyd.* 253, 278
 - Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy 81
 - Wydawnictwa Komunikacji i Łączności 160, 222
 - Wydawnictwa Naukowo-Techniczne 160, 222
 - Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 176
 - Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe 42, 235
 - Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne 140
 - Wydawnictwo i Księgarnia św. Wojciecha 196
 - Wydawnictwo J. Mortkowicza 62, 320
 - Wydawnictwo Krąg 137
 - Wydawnictwo M. Arcta (Arcta M.; Zakłady Wydawnicze M. Arct) 11, 25, 62, 88, 156, 172, 291, 320
 - Wydawnictwo „Iskry” 111, 140, 166, 287
 - Wydawnictwo Polskie R. Wegnera 320
 - Wydawnictwo Przemysłu Lekkiego 257
 - Wydawnictwo Sejmowe 235
 - Verbinum *wyd.* 143
- Wilno
- Makowskiego W. 181
- Włocławek
- Księgarnia Powszechna 156
- Wrocław
- Bokajło M. 26
 - „Dom Książki” 12, 26, 117, 282
 - „Dom Książki” (Antykwariat – Księgarnia) 26
 - Jarmickiego T. („Centralna”) 117
 - Jasielskiego R.; Jasielskiej A. A. 119
 - Kazanowicza W. S. („Biblioteka Naukowa «Książki na Śląsk»”) *wypoż.* 130
 - „Księgarnia Naukowa Wawrzycki i Ska” („Księgarnia Naukowa J. Truchliński i Z. Wawrzycki”) *ant.* 282
 - „Księgarnia Wrocławska – Wypożyczalnia Książek” 196
 - „Mól książkowy” *wypoż.* 196
 - Nesselsa M. 196 zob. „Mól książkowy”
 - „Pod Arkadami” 117
 - Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” 117
 - Spółdzielnia Wydawnicza „Książka” 12
 - „Szpargały” *ant.* 26
 - Trzcńskiego S. 12
 - Wilanowskiej M.; Wolszczanowej H. („Marielotka”) *wypoż.* 302
 - Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Ossolineum) *wyd.* 42, 74, 138, 148, 185, 218, 268, 272, 282, 283, 290
 - Zakłady Wydawnicze M. Arct 11
- Bez miejsca
- „Nowa” 107
 - Wydawnictwo „Epoka” 193
- Kubicki L. 103
- Kudelski Aleksander 159**
- Kuglin Jan 252
- Kukiel Marian 160**
- Kulczyński Stanisław 138
- Kulesza Czesław 160-161**
- Kulisiewicz Tadeusz 143, 161**
- Kulma Jan 86
- Kulma Joanna 86
- Kumor Bolesław 161-162**
- Kuna Michał 10, 129
- Kunc-Głabińska Aniela Zofia 162-163**
- Kupść Bogumił 200
- Kurdziel Teresa 163**
- Kurlowicz Jadwiga 163**
- Kurs Bibliograficzny SBP 63
- Kurs B-tek Wyższych Szkół Technicznych w Polsce 294
- Kurs Bibliotekarski Centralnego Zarządu B-tek Ministerstwa Kultury i Sztuki 8
- Kurs dla Bibliotekarek Dziecięcych B-ki Publicznej m. st. Warszawy 174
- Kurs dla Bibliotekarzy Bibliotek Naukowych SBP 63
- Kurs dla Dokumentalistów CIINTE w Warszawie 44
- Kurs dla Pracowników B-tek Powszechnych 52
- Kurs Dokumentacji Centralnego Instytutu Dokumentacji Naukowo-Technicznej 63
- Kurs Dokumentacji Naukowo-Technicznej 217
- Kurs Korespondencyjny dla Pracowników B-tek Fachowych 63
- Kurs Przeszkolenia dla Księgarzy Sortymentystów przy ZKP 305-306
- Kursy Księgarskie dla Praktykantów 306
- Kursy Księgarskie ZKP 296, 306
- Kuźmińska Krystyna 294*
- Kwalifikacyjny Kurs Bibliotekarski 157, 316
- Kwast Jan Zdzisław 163-164**
- Kwiatkowska Jadwiga 164**
- Kwiatkowski Krzysztof 237*
- Kycler Maria 262*
- L
- Lach Fritz 126
- Ladorucki Jacek 272*
- Lanckorońska Karolina 56, 186
- Langzam Władysław 107
- Lebecka Hanna 21, 37, 212, 242*
- Lebek Johannes 282
- Lebenstein Jan 165**
- Lechoń Jan 148
- Leitgeber Jarosław Saturnin 158
- Lelewel Joachim 207
- Len Ryszard 135, 151, 266*
- Lenart Bonawentura 321
- Lenartowicz Maria 80, 112, 215*
- Lengren Zbigniew 165-166**
- Lenica Jan 143, 166-167 Lewak Adam 55**
- Lewandowska Grażyna Małgorzata 36, 314*

- Lewandowska Wanda zob. Moraczyńska-Lewandowska Wanda
Lewandowski Bronisław 167-168
 Lewandowski T. 158
 Lewental Salomon 234
Lewicka Anna 131
 Lewicka-Kamińska Anna 225
Lewicki Józef 168-169
 Lewicki Karol 19
 Lewin-Łaski Józef zob. Zawadzki Waław Józef
Lew-Starowicz Budkowska Alma 167
Lew-Starowicz Jadwiga 167
Lew-Starowicz Zbigniew Kazimierz 167
Libertowska Zofia 169
 Library Association w Londynie 55
Librowski Stanisław 169-171, 208
 Liceum Bibliotekarskie (Liceum Bibliotekarsko-Księgarskie) w Krakowie 123, 210-211, 281
 Liceum Bibliotekarskie w Łodzi 223
 Liceum Bibliotekarskie we Wrocławiu 95
 Liceum Księgarskie w Warszawie 26
 Lilien E. M. 288
Linert Andrzej 18, 102, 114, 281
Lipińska Grażyna 171-172
Lipiński Eryk 172
 Lipiński Jacek 114
Lis Barbara 172-173
 Lompa Józef 29
 The London Chappel of Private Press Printers 84
 Londzin Józef 29
 Lorentowicz Jan 234
 Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki 79, 90, 110, 149
 Łwowskie Towarzystwo Miłośników Książki 43
- Ł
- Łabanowska Sława 174**
 Ładzińska Iwona zob. Zielnica-Ładzińska Iwona
Łagoda Zofia 174-175
 Łasiewicka Alina 227
Łaskawska-Piechaczek Maria 175
 Łazowski Wiktor 88
Łąkowski Rafał 175-176
 Łodyński Marian 61, 292
 Łojek J. 254
Łopińska Halina 176
Łoś Leon 176-177
 Łozowska A. 86
Łozowska Anna 297
 Łódzkie Towarzystwo Przyjaciół Książki (ŁTPK) 10, 81, 128, 131, 150, 202, 267
 Łuczak Wojciech 129, 239, 272
 Łuczynska Alfreda 296
Łukaszewicz Jadwiga 324
Łuszkak Agnieszka 42, 214, 284
 Łysakowski Adam 61, 70, 199, 207, 247
- M
- Majerska Alina 281*
Majewska Mirosława 169
 Majewski Leon 267
 Majewski W. 222
Majorek Aleksander 178
Makles Karol 270
 Makowiecka Z. 295
Makowska Wiesława Blanka 178
 Makowski T. 288
 Makowski Waław 181
 Malaczynska Barbara Helena 183
 Maleczyński Karol 194
 Malek R. 310
 Malinowska Eugenia 51
 Malinowski Leopold 62
Malinowski Tadeusz 179
 Maliszewski Edward 254
Marciniak Janina 179-180
Marciniak Ryszard 180-181
Marks Tadeusz 181
Martynkin Jan 181-182
Maruszczak Stanisław 317
Matwin Stanisław Kostka 182-183
Matysiak Paulina 106, 280, 281
Mayerhofer Stefania 267
Mazowiecki Bronisław 183
 Mazurezyk J. 71
Mądrzycki Zbigniew 183-185
 McLellan William 105
 Mehoffer Józef Wilhelm 288
Mendykowa Aleksandra 185-186
Meyszowicz Walerian 186
Mężyński Andrzej 180, 181
 Michalak Władysław 88
 Michalska Wanda 320
 Michalski Jan 88, 91
Michałowska Faustyna 51
Michałowski Kornel 25, 186-187
Michejda Franciszek 187-188
 Michejda K. 187
Michejda Zbigniew 188-189
Michniewicz Wilhelm 189-190
Mieczkowska Halina 206
 Miejska Rada Czytelnictwa w Łodzi 70
Mielcarzewicz Barbara 190-191
Mierzwa Jakub 191-192
 Międzybiblioteczna Komisja Koordynacyjna przy Centralnej B-ce Ekonomicznej i Centralnej B-ce Statystycznej 136
 Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń Bibliotekarskich zob. IFLA
 Międzynarodowe Stowarzyszenie B-tek Muzycznych (Międzynarodowe Stowarzyszenie Muzycznych B-tek, Archiwów i Centrów Informacji) (IAML) 25, 51, 198, 199, 229
 Międzynarodowe Stowarzyszenie B-tek Prawniczych (ILAL) 104
 Międzynarodowe Stowarzyszenie Miłośników Eklibrisu (FISAE) 273
 Międzyresortowa Komisja Egzaminacyjna dla Dokumentalistów Dyplomowanych przy Sekretarzu Naukowym Polskiej Akademii Nauk 113
 Międzyresortowa Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki 113
 Międzywydziałowe Studium Bibliotekarskie (Bibliotekoznawstwa) Uniwersytetu Łódzkiego 14, 77, 238

- Międzywydziałowe Studium Bibliotekarskie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie 121
 Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego 264
 Mikulski Tadeusz 259
 Miller Adolf 227
 Millerowa Julia 80
 Miłkowski Zygmunt 98-99
Mincer Franciszek Bonawentura 192-193
 Ministerstwo Informatyki i Dokumentacji RP w Londynie 101, 122, 243, 280
 Minkowska Jadwiga 318-319
Mirzejan Irena 193
 Mitzner Zbigniew 172
 Mlekicka Marianna 239
Modelski Teofil Emil 193-194
Modl Ernest Johann August 194-195
 Mołdcow Maria zob. Mołdcówna Maria
Mołdcówna Maria 13, 195
Moraczyńska-Lewandowska Wanda 116, 195
Morawski-Dzierżykraj Jan 195-196, 216
 Mortkowicz Jakub 57, 62, 266
Moskalowa Maria 196-197
Moskwa Franciszek 197
Mrowiński Stanisław 197-198
 Mrygoń A. 228
 Müller Günter 297
 Musioł Danuta zob. Szyndler-Musioł Danuta
Musioł Karol 198-199, 228
 Muszkowski Jan 14, 30, 35, 60, 76, 149, 295
Muszyńska Krystyna Maria 199-200
Muszyński Adam Leopold 200
 Muszyński M. 180
 Muzeum Drukarstwa Warszawskiego 110, 321
 Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi 10
 Muzeum Książki Dziecięcej przy B-ce Publicznej m. st. Warszawy 97, 253
 Muzeum Książki Dziecięcej przy Wojewódzkiej i Miejskiej B-ce Publicznej im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi 68, 150, 158
 Muzeum Najmniejszych Książek Świata w Katowicach 269
 Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu 55, 98, 99
 Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju 10
 Myśliński J. 254
- N
- Naczelną Dyrekcję B-tek w Ministerstwie Oświaty 51, 60, 253, 281
 Naczelny Zarząd Wydawnictw Ministerstwa Kultury i Sztuki 235
Nagórska Izabela 201-203
 Nahorna Danuta 202
Napiórkowska Wiktoria Alicja 203
 Napiórkowski Aleksander 203
 Negrey Maciej 204
Negrey Władysław Jan 203-204
 Nessels Max 196
 Neumann Maria zob. Hiszpańska-Neumann Maria
Neustein Edmund 204
 Niementowska Helena zob. Bilczewska-Niementowska Helena
- Niewiadomska Agata zob. Walczak-Niewiadomska Agata
Niewodniczański Tomasz 205, 319
 Niklewicz Mieczysław 205
Niklewiczówna Krystyna 205-206
 Nims A. W. 158
Niškiewicz Stanisław 206-207
Nowacka Agnieszka 24, 28
 Nowak Jadwiga 56, 308
 Nowak Władysław 320
Nowakowska Anna 127
 Nowakowski Zygmunt 101, 105
 Nowicki Jan 301
Nowicki Ryszard 126, 193
Nowodworski Witold 207-208
Nowoszewski Roman 58, 93
- O
- Obmińska Janina 209**
 Obrębska E. 230
 Ochmann-Staniszevska Stefania 259
 Ociepkowa Janina 213
Oehl Antoni 209-210
 Ogólnopolska Rada dla Ratowania Zbiorów Bibliotecznych 10
 Ogólnopolski Kurs Rękopiśmienniczy w B-ce Jagiellońskiej 175, 199, 210
 Okuń Edward 234
 Olchowicz Konrad 204
 Olechnowicz Józef 16
Olejniczak Bernard 180, 210
 Olejnik Małgorzata zob. Wiśniewska-Olejnik Małgorzata
Oleszak Janina 210-211
 Opiniodawczy Zespół do Spraw Krajowej Polityki w Zakresie Informatyki Naukowej 50
 Oplawska Leokadia 296
 Orzechowski J. 217
 Oselko Andrzej 109
 Oselko Hanna 109
Osowski Mirosław 233
 Ossoliński Józef Maksymilian 147
 Ostoja, Chrostowski Stanisław zob. Chrostowski Stanisław, Ostoja
Ostrowski Adam 211-212
 Ostrowski Ryszard zob. Wieprzkowski Jerzy Ryszard
 Ośrodek Archiwów, B-tek i Muzeów Kościelnych w Lublinie 162, 170, 207, 307
 Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa” 254
 Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk 60, 179
 Ośrodek Dokumentacji i Informatyki Naukowej Polskiej Akademii Nauk 58, 61, 70, 80, 85, 254
 Ośrodek Dokumentacji Instytutu Elektrotechniki Politechniki Warszawskiej 85
 Ośrodek Doskonalenia Informatyki Naukowej Polskiej Akademii Nauk 257
 Ośrodek Informatyki Instytutu Naftowego w Krakowie 44
 Ośrodek Informatyki Naukowej Polskiej Akademii Nauk 69, 114, 237
 Ośrodek Informatyki Naukowo-Technicznej Instytutu Badawczego Budownictwa 137
 Ośrodek Informatyki Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej 152

- Ośrodek Informacji Technicznej i Ekonomicznej Biura Projektowego Przemysłu Metali Nieżelaznych „Bipro-net” we Wrocławiu 197
- Ośrodek Instrukcyjno-Metodyczny B-tek dla Dorosłych 51, 63
- Ośrodek Instrukcyjno-Metodyczny przy B-ce Publicznej m. st. Warszawy 176
- Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie 224
- Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie 178
- Ośrodek Metodyczno-Instrukcyjny B-tek dla Dzieci i Młodzieży B-ki Publicznej m. st. Warszawy 174
- Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych Polskiej Akademii Nauk (ORWN PAN) 46, 66, 134, 177, 182, 306,
- Ozóg Ewa Konstancja zob. Stoffel-Ozóg Ewa Konstancja
- Ozóg Jan 212-213**, 263
- P**
- POKB w Jarocinie zob. Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie
- POKKB zob. Państwowy Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy
- Pabisz Halina 214**
- Paczkowski A. 254
- Paderewski Ignacy 105, 116, 221, 222
- Padzińska Irminda 298*
- Paluszkiewicz Anna 214-215**
- Pampuch Piotr 28
- Pampuchówna Maria 28
- Pankiewicz Józef 19
- Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego 95
- Państwowa Komisja Egzaminatorów Kwalifikacyjnych dla Bibliotekarzy 9
- Państwowa Rada Biblioteczna 48, 63, 177
- Państwowa Rada Biblioteczna przy Ministerstwie Kultury 136
- Państwowa Rada Biblioteczna przy Ministerstwie Kultury i Sztuki w Warszawie 62, 281
- Państwowa Szkoła Dokumentacji Naukowo-Technicznej w Warszawie 64
- Państwowe Liceum Bibliotekarskie w Łodzi 14, 289
- Państwowe Liceum Bibliotekarskie we Wrocławiu 12
- Państwowe Pomaturalne Studium Animatorów Kultury i Bibliotekarzy we Wrocławiu 159 zob. też Studium Bibliotekarskie we Wrocławiu
- Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie w Łodzi 10, 14, 202, 251
- Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie we Wrocławiu 135, 189, 214, 270
- Państwowe Technikum Księgarskie Korespondencyjne 306
- Państwowy Instytut Książki (PIK) w Łodzi 60, 61, 70, 207
- Państwowy Korespondencyjny Kurs Bibliotekarski 120
- Państwowy Kurs Bibliotekarski I i II stopnia w Jarocinie 106
- Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy (POKB) w Jarocinie 7, 45, 52, 70, 117, 121, 227, 281, 290, 295, 299, 323
- Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy (POKB) w Warszawie 179
- Państwowy Ośrodek Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy (POKKB) 9, 15, 25, 39, 48, 58, 63, 76, 97, 112, 125, 127, 153, 158, 174, 192, 210, 224, 237, 245, 251, 256-257, 262, 293, 295, 310
- Państwowy Ośrodek Kształcenia Księgarzy i Bibliotekarzy 27
- Państwowy Zaoczny Kurs Bibliotekarski 80, 149, 152, 202, 250
- Papée Fryderyk 160
- Papiewska Wanda 124
- Parnowska Marta 7, 270, 298*
- Partyka Lucyna 245*
- Parzonka Ewa 190*
- Pasierski Jan 215-216**
- Paszek Anna 136*
- Paszkowski Bohdan 85
- Paternowski Stefan 216-217**
- Pawelczyk Dorota 300, 309*
- Pawlicka Elżbieta 132, 173, 203*
- Pawlikowska Ewa 48
- Pawłowski Wincenty 44, 217-218**
- Pazyra Stanisław 218
- Pelc Julian 218**
- Pelczar Marian 218-220**
- Pelczarowa Maria 122, 123, 220-221**
- Peszyńska Janina 35
- Petrozolin-Skowrońska Barbara 21, 42, 135, 149, 157, 161, 176, 231*
- Petrykowski Tadeusz 221**
- Pękalska Marta 12, 26, 118, 119, 130, 192, 197, 218, 282, 303*
- Pfeiffer 167
- Piasecki Władysław 19, 95
- Piątek Jan 182
- Piątkowski Henryk 64
- Piber Andrzej Marek 221-222**
- Piechaczek Maria zob. Łaskawska-Piechaczek Maria
- Piechorowski Arno 65
- Pieczętkowski Feliks 12
- Pieniężny Seweryn 116
- Pieńkowska Elżbieta 159, 259*
- Pierślawcew Zoja zob. Jaroszewicz-Pierślawcew Zoja
- Pietraszko Stanisław 105*
- Pietrykowski Tadeusz 29
- Pietrzyk Tadeusz 222-223**
- Pietrzykowski Leon 77
- Piętówna Wiesława 223**
- Pięła Włodzimierz 25, 228*
- Pigoń Edward 141
- Pilarz Zofia 303*
- Pilecka Maria 223-224**
- Piłatowa J. 308
- Pindłowa Wanda 18
- Pindór J. 187
- Piotrowska Anna 319*
- Piotrowska Beata 125, 155*
- Piotrowska Ewa 224**
- Piotrowska Zofia zob. Warczygłowa-Piotrowska Zofia
- Piotrowski Tadeusz 16, 84, 224-225**
- Pirożyński Jan 17, 225-226**
- Piszczek Zdzisław 297
- Plantin Christoph 97
- Pleskacz Urszula 103*

- Pociecha Władysław 311
 Podkomisja ds. B-tek i Informacji Naukowej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego 114
Podlecki Tadeusz Karol 226
 Podraza Bolesława 245
 Podyplomowe Studia Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu 50, 85, 158, 163, 179, 267, 323
 Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Wrocławskiego 255
 Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Gdańskiego 31
 Podyplomowe Studium Edytorskie Uniwersytetu Warszawskiego 206
 Podyplomowe Studium Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego 188
 Podyplomowe Studium Tekstologiczno-Edytorskie Uniwersytetu Warszawskiego 88
Pokorzyska Elżbieta 62, 129, 210, 239, 321
 Polaczkówna H. 194
 Poletyło M. 238
 Policealne Studium Bibliotekarskie Zaoczne 77, 125, 142, 179, 230, 267, 323
 Pollak Roman 53
 Polska Izba Książki 7
 Polska Sekcja IBBY (International Board on Books for Young People) 241
 Polski Komitet Współpracy z IFLA 104
 Polski Zespół ds. Federation Internationale de Documentation 137
 Polskie Towarzystwo Bibliologiczne (PTB) 18, 23, 68, 109, 143, 226, 268, 301
 Polskie Towarzystwo Biblioterapeutyczne 27
 Polskie Towarzystwo Czytelnicze 143, 224
 Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej (PTIN) 33, 275
 Polskie Towarzystwo Rapperswilskie 301
 Polskie Towarzystwo Wydawców Książek (PTWK) 21, 42, 47, 110, 134, 148, 157, 160, 204, 212, 218, 223, 231, 235, 241, 252, 287, 306, 324
Poleć Danuta 226-227
 Połoniecki Bernard 260
 Pomagisterskie Studium Dziennikarstwa i Edytorstwa przy Instytucie Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego 235
 Pomaturalne Studium Bibliotekarskie Zaoczne 169, 323
Pomirowska Maria 227
 Pomirowski Leon 227
Pommer Gustaw 73, 227-228
 Popielowa Wanda zob. Bogdany-Popielowa Wanda
 Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich 35, 51
 Porozumienie Wydawców Książki Historycznej 324
 Porozumienie Wydawców Polskich 176
 Pośpieszyński F. 188
 Poterska M. 86
 Potocki J. 292
 Powiatowa Komisja Opieki nad Książką w Koszalinie 223
 Poznańska Fundacja B-tek Naukowych 180
 Prabucki Alfons Alojzy 88
 Pracownia Bibliografii Retrospektywnej Zakładu Dokumentacji Instytutu Historii PAN 22
 Pracownia Dokumentacji i Informacji w Zakładzie Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej Instytutu Naftowego w Krakowie 44
 Pracownia Historii Dawnej Książki w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego 225
 Pracownia Reedyjacji Bibliografii Polskiej XIX w. im. Karola Estreichera Uniwersytetu Jagiellońskiego 211
 Preissner Alojzy Ryszard 113
Prokopowicz Maria 228-229
Prot Zofia 229
 Prus Bolesław 83, 112, 287
 Pruszyński Ksawery 101
 Prywatna Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Bibliotekarska przy B-ce Publicznej m. st. Warszawy 244, 292, 324
 Przelaskowski Ryszard 35
Przemieniecka Danuta 229-230
Przepiórowska Grażyna 230-231
 Przesmycki Zenon 91, 234
Przewłocki Jan Henryk Janusz 231
 Przewoźna-Armon K. 13
Przybylski Henryk 231-232
Przybyszewski Kazimierz 299, 304
 Przyppkowsy 252
Przywecka-Samecka Maria 232-233
Puciatowa Anna 233
- R
- Rabiega Józef 191
Rabska Zuzanna Aleksandra 18, 153, 234-235
 Rabski Władysław 234
Racinowski Krzysztof 235-236
 Rada Biblioteczna przy Krakowskim Kuratorium 281
 Rada ds. B-tek i Informacji przy Ministerstwie Oświaty i Wychowania 294
 Rada Książki przy Ministerstwie Oświaty 139
 Rada Programowa Ruchu Wydawniczego przy Ministerstwie Kultury i Sztuki 47
 Radlińska Helena 67, 202
 Radwan Antoni 289
 Radwan Józef 289
Radziejowska-Hilchen Anna 31, 110
 Radzikowska E. 272
 Radziszewska Anna 257
 Radziszewski Franciszek Joachim 110
Rajczak Feliks 236
 Rakowski Konrad 260
Ramlau-Klekowska Krystyna Teresa 236-237
Rasiński Jerzy 237
Ratajewski Jerzy 237-238
Ratus Jadwiga 244
 Rawiczowa E. 48
 Recmanik Jan 128, 320
 Rederowa Danuta 114
 Referat B-tek Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego 127
 Referat B-tek Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego 244
 Remerowa Zofia Krystyna 274
Resakowska Joanna 169
 Rękawkowa Halina zob. Tuszyńska-Rękawkowa Halina

Robowski Józef 238-239

Roczna Szkoła Bibliotekarska przy B-ce Publicznej m. st. Warszawy 24, 34

Roczny Prywatny Koedukacyjny Kurs Bibliotekarski Związku Bibliotekarzy Polskich w Warszawie 116

Rogala Jan 239

Rogosiński Jan 81

Romański Zbigniew 88

Romańska Anna 214

Roszkowska Teresa 44

Różycka Mirosława 86

Rubin Mojżesz 26

Rudnicka Jadwiga 239-240, 258, 304

Rulikowski Mieczysław 35

Rulka Kazimierz 171, 307

Rumney Ralf 16

Rusińska-Gierzych Halina 10, 269

Russell Peter 16

Ruszajowa Krystyna zob. Bednarska-Ruszajowa Krystyna

Rużycki Włodzimierz 64

Rybicki Paweł 262

Rychlicki Zbigniew 240-242

Rychły-Mrowińska Irena 198

Rynkiewicz Jadwiga 242

Ryszkiewicz Andrzej 129

Rzadkowska Magdalena 16, 30, 45, 57, 70, 83, 107, 108, 111, 143, 154, 161, 165, 166, 167, 188, 189, 205, 235, 267, 290, 292, 315, 320, 323

S

Sadowska G. 56

Sadowska Jadwiga 48, 52, 62, 237, 248, 256

Sadzik Józef 243**Sakowski Juliusz 243-244**

Salman Georg 167

Samecka Maria zob. Przywecka-Samecka Maria

Samodzielny Referat B-tek i Czytelnictwa Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego 120, 316

Samodzielny Referat B-tek i Czytelnictwa Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie 310

Samodzielny Referat B-tek Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego 153

Samodzielny Referat B-tek Wydziału Oświaty, nast. Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej 75, 304

Samodzielny Zakład Bibliotekoznawstwa 39

Sampolska Wanda Halina 244**Sarnowska Klara Anna 244-245****Sawicki Jakub Teodor Walery 245-246****Sawoniak Henryk 52, 112, 246-248**

Saydenbaytel Julian zob. Sakowski Juliusz

Schatke Robert 73, 227

Schnayder Edward 248-249

Schnaydrowa Bogumiła 113

Schulz B. 288

Seipelt Szarlotta 80, 81

Sekcja Badań Produkcji Wydawniczej Rynku Księgarskiego i Zasobności B-tek 7

Sekcja Bibliofiliska Kujawsko-Pomorskiego Towarzystwa Kulturalnego w Bydgoszczy 245

Sekcja Bibliofiliska Związku Bibliotekarzy Polskich w

Katowicach 29 zob. Śląskie Towarzystwo Miłośników Książki i Grafiki

Sekcja Bibliograficzna i B-tek Uniwersyteckich IFLA 47

Sekcja Bibliograficzna SBP 106

Sekcja Bibliografii Regionalnej SBP 61

Sekcja Bibliotekarska Związku Nauczycielstwa Polskiego 203, 213, 281

Sekcja B-tek Fachowych SBP 64

Sekcja B-tek i Czytelnictwa Okręgowego Ośrodka Metodycznego w Koszalinie 75

Sekcja B-tek i Czytelnictwa przy Radzie Kultury i Sztuki 297

Sekcja B-tek Muzycznych Polskiej Grupy Narodowej IAML przy SBP 51

Sekcja B-tek Muzycznych SBP 198, 229

Sekcja B-tek Naukowych SBP 69, 136, 198

Sekcja B-tek Publicznych Warszawskiego Koła Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich 133

Sekcja B-tek Niepaństwowych Szkół Wyższych SBP 267

Sekcja B-tek Ośrodka Metodycznego Związku Nauczycielstwa Polskiego w Szczecinie 127

Sekcja B-tek Parlamentarnych IFLA 104

Sekcja B-tek Powszechnych i Związkowych SBP 52

Sekcja B-tek Publicznych SBP 202

Sekcja B-tek Szkolnych i Pedagogicznych Zarządu Okręgu SBP 10, 294

Sekcja Bibliotekarska SBP 250

Sekcja Bibliotekarska Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie 295

Sekcja Bibliotekoznawstwa przy Centralnym Ośrodku Metodycznym w Krakowie 193

Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych SBP 27, 64, 95, 203

Sekcja Historyczno-Pamiętnikarska SBP 202

Sekcja Informacji Naukowej SBP 61

Sekcja Informacji Rządowej i Wydawnictw Urzędowych IFLA 104

Sekcja Naukowa SBP 202, 305

Sekcja Odczytowa SBP 202

Sekcja Problemowa ds. B-tek Krajowej Komisji Oświaty i Wychowania 10

Sekcja Socjalna SBP 202

Sekcja Szkół Bibliotekarskich SBP 203

Semkowicz Władysław 219

Serczyk Barbara 249

Serdak Grażyna 25

Siadkowski Stanisław 249-250**Siekierski Stanisław 250****Siekowski Edward 251****Siemaszko Olga Aleksandra 240, 251-252**

Sima L. 227

Sipayło Maria 108, 206

Sitarska A. 49

Skalicka Maria 252

Skibicka Teresa 33

Skibińska Elżbieta 153, 308

Skoczylas Władysław 36, 161, 224, 279, 288

Skorupa Jan 262

Skotnicki Jan 65

Skowrońska Barbara zob. Petrozolin-Skowrońska Barbara

- Skowroński Jarosław 309
Skrobiszewska Halina Tomira 252-253
Skrzypek Józef 253-255
Skura Adam 96, 255-256
 Słapa Aleksander 40
 Sławiczek Jan zob. Kowalik Jan
Słodkowska Elżbieta Teresa 256
 Stonimski Antoni 280
Smolarkiewicz Witold 256-257
 Smoleńska Barbara 200
Sobieraj Jerzy 257
Soboń Jolanta 20
 Sokołowska Wanda 133
Sokołowska Wanda 257
Sokolowska-Grzeszczyk Kazimiera 257-258
Sokolowski Piotr Artur 310
 Sokół S. 220
 Sołtan Aleksander 314
Sołtysik Kazimierz 258-259
 Sopoćko Konstanty Maria 129
 Sosnowski Stefan 117
 Spolek Sberatel a Přatel Exlibris w Pradze 273
Spóz Andrzej 228, 229
Stachelska Izabela 296
 Stalmach Paweł 134
Staniszewski Zdzisław 259, 268
 Stankiewicz Eugeniusz 272
 Stankiewicz W. 221
Stankiewiczowa Janina 259-260
Starnawski Jerzy 19, 76, 124, 240, 296
 Starowicz Budkowska Alma zob. Lew-Starowicz Budkowska Alma
 Starowicz Jadwiga zob. Lew-Starowicz Jadwiga
 Starowicz Zbigniew Kazimierz zob. Lew-Starowicz Zbigniew Kazimierz
 Starowolski Szymon 122
Starzewska Aniela 260-261
 Starzewska Anna 260
Stasiak Piotr 261-262
 Staszic Stanisław 233
Stefanicka Krystyna Antonina 262-263
 Steller Paweł 269
 Stempniewicz M. 69
 Stepnowska Agnieszka Józefa 112
Stępień Anna 308
 Stępniewski Leon 148
 Stochelski Maciej 275
Stoffel-Ozóg Ewa Konstancja 263-264
Stolzman Małgorzata Ewa 264-265
 Stołeczny Komitet Upowszechniania Książki Technicznej 85
 Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP) 9, 10, 11, 14, 16, 24, 25, 27, 30, 31, 38, 39, 44-45, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 61, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 104, 108, 112, 123, 124, 127, 128, 133, 136, 141, 142, 145, 149, 153, 154, 158, 162, 163, 168, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 181, 185, 187, 189, 191, 193, 195, 198, 201, 202, 206, 208, 214, 216, 219, 224, 229, 237, 238, 250, 262, 263, 264, 265, 267, 270, 275, 277, 281, 282, 292, 303, 304, 305, 308, 310, 313, 317, 318, 322, 324
 – Oddział Trójmiasto 200
 – Oddział w Gorlicach 78
 – Okręg Bydgoski 245
 – Okręg Częstochowski 169
 – Okręg Gdański 51, 163
 – Okręg Kielecki 125
 – Okręg Koszaliński 230
 – Okręg Krakowski 94, 96, 114, 121, 211
 – Okręg Lubelski 298
 – Okręg Łódzki 10, 70, 131, 223
 – Okręg Poznański 210
 – Okręg Stołeczny 59, 64, 153, 286, 294, 295
 – Okręg Szczeciński 297
 – Okręg Toruński 13
 – Okręg Województwa Pomorskiego 51
 – Okręg Wrocławski 213, 214, 324
 zob. też Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich; Związek Bibliotekarzy Polskich
 Stowarzyszenie Księgarzy Polskich (SKP) 7, 14, 26, 47, 108, 109, 110, 117, 134, 177, 192, 219, 271, 282, 296, 302, 314
 – Okręg Warszawski 26, 66, 181, 306
 zob. też Związek Księgarzy Polskich
Strauss Stanisław 265-266
Strutyńska Maria 119
Stryjeńska Zofia 151, 266-267
 Studia Podyplomowe Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego 17, 18
 Studium Bibliotekarskie we Wrocławiu 257 zob. też Państwowe Pomaturalne Studium...
 Studium Bibliotekarskie Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie 261
 Studium Bibliotekarskie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie 39
 Studium Bibliotekoznawstwa dla Pracujących Uniwersytetu Wrocławskiego 213, 139, 185
 Studium Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej dla Pracujących 301
 Studium Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze 192
 Studium Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 227
 Studium Dokumentacji i Informatyki 294
 Studium Dziennikarstwa i Edytorstwa Uniwersytetu Warszawskiego 21, 223
 Studium Edytorstwa Muzycznego Akademii Muzycznej w Krakowie 232
 Studium Podyplomowe Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego 10, 128
 – Oddział we Włocławku 128
 Studium Podyplomowe Polityki Wydawniczej Księgarstwa 301
 Studium Podyplomowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 169
 Studziński Janusz 318
 Stylbińska Krystyna 41
 Stylbiński T. 41
 Sub-Committee on Slavonic and East European Materials of the Standing Conference of National and University Libraries (SCONUL) 56
 Suffczyńska K. 295
 Sulewski W. 176
Sułkowska Lucyna 267
Supruniuk Mirosław A. 151, 183
 Szafer Władysław 211

Szaflarska Ewa 121
 Szancer Jan Marcin 166, 240
 Szaniawski Jerzy 77
Szawłowska Maria 267
 Szczeciński Zespół Biblioteczny 86
Szczepaniec Józef Marian 259, 268-269
Szelińska Józefina 269
Szkocny Zygmunt 269-270
 Szpilman Władysław 314
Szpoński Zenon 270
Szul Tadeusz 270-271
 Szulkin M. 208
 Szustrówna M. D. 295
 Szejnkowska Helena 141
Szweryn Józef 271
 Szwoch Mariusz 50
Szydlik Izabela 75
Szyk Artur 271-272
 Szymańska Barbara zob. Klein-Szymańska Barbara
 Szymańska H. 305
Szymański Janusz Mikołaj 65, 272-273
Szyndler-Musiół Danuta 252

Ś

Ścibor Eugeniusz Aleksander 274-275, 304
 Śląskie Towarzystwo Miłośników Książki i Grafiki 29, 43, 262, 269
 Śląskie Towarzystwo Przyjaciół Książki w Katowicach 252
Śliwka Magdalena 275
 Śliwowska Wiktoria 315
 Świerczyński Waclaw 129
 Świetlik Mieczysław 117
Święcki Bronisław 275-276
Święcki S. 276
Święcki Włodzimierz 275-276

T

Tadeusiewicz Hanna 40, 68, 75, 128, 223, 226, 249, 276, 301, 311
 Targ Alojzy 29
Tarnawski Józef 277
Tawfik Renata 115, 217, 232
Tazbir Stanisław 277-279
 Technikum Księgarskie 95, 131, 191
 Technikum Poligraficzne dla Pracujących w Katowicach 116
 Tejchma Józef 21
Telega Stanisław 279
Themerson Franciszka 279-280
Themerson Stefan 280-281
Tokarz-Wisłocka Stanisława 281
 Tomasiak-Beck J. 274
 Tomaszewski H. 240
Tondel Janusz 13, 50, 123, 195, 249
 Topolski Feliks 16, 84
Towarnicka Jadwiga 281-282
 Towarzystwo Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu 84, 110, 118-119, 123, 296, 299, 312
 Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie 43, 88, 90, 110, 129, 234
 Towarzystwo Bibliofilów w Łodzi 107

Towarzystwo B-ki Publicznej 86
 Towarzystwo Miłośników Ekslibrisów 234
 Towarzystwo Miłośników Książek w Bydgoszczy 245
 Towarzystwo Miłośników Sztuki Pięknej Książki w Szamotułach 231, 234
 Towarzystwo Przyjaciół Książki 42, 48, 57, 80, 100, 200, 235, 268
 – w Kaliszu 8, 133, 289
 – w Katowicach 43, 129, 269
 – w Krakowie 211
 – w Łodzi 10, 100
 – w Poznaniu 197
 – w Warszawie 58, 64, 79, 89, 109, 110, 239, 252, 273, 313, 315
 – we Wrocławiu 100, 140, 185
 Towarzystwo Przyjaciół Miejskiej B-ki Publicznej w Łodzi 202
 Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu 319
 Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum 138, 148, 218
 Towarzystwo Rapperswilskie 43, 110
Truchliński Julian 282
Trynkowski Jan 88
 Trzanowski Jerzy 187
 Trzciniński Stefan 12
 Trzyletnie Kursy Księgarskie 117
Trzynadłowski Jan 282-284
 Turalska Maria 147
 Turkiewicz Zygmunt 16
 Turska Jadwiga 96, 192, 263
 Tuszewski Tadeusz 7, 109
Tuszyńska-Rękawkowa Halina 284-285
 Tuwim Julian 205, 271, 280
 Twardowska Maria 257
 Twardowski Kazimierz 59
 Twerdochleb Józef zob. Tarnawski Józef
Tyl Jadwiga 74
 Tymczasowa Rada Księgarstwa Polskiego 117
 Tymińska A. 132
 Tyrowicz Marian 22, 23, 193
 Tyszkiewicz Samuel 57, 58
 Tyszkowski W. 96

U

Ukraiński Naukowy Instytut Księgoznawstwa w Kijowie 34
 Ulewicz Tadeusz 19
Umerska Zofia 286
Umerska Zofia 63, 125
 Ungrowa Maria 12
Uniechowski Antoni 240, 286-287
 Ursyn-Niemcewicz Julian 288
 Uziembło Henryk 83

W

Wagner Arkadiusz 168, 198, 289
Wagner Feliks 288-289
Walczak Eligiusz 289
Walczak Kazimierz 289-290
Walczak Krzysztof 94, 134

Walczak-Niewiadomska Agata 116, 122, 134, 186, 197, 243

Walentyłowicz Maria 290-291

Wallis Stanisław 28

Wantuła Jan 29

Wańka Danuta 156, 158, 221, 289, 315

Wańkowicz Melchior 83, 172, 291-292

Warczygłowa-Piotrowska Zofia 292

Warywoda Barbara 78

Wasiak Izabela Maria 292-293

Wasiak Marek 99, 203, 293

Wasilewska Bożena 9, 57, 77

Wasilewska Jolanta 83

Wasilewska Władysława 293-294

Wawrykiewicz Janina 294-295

Wawrzycki Zdzisław 282

Wdowicki Z. 239

Wende Edward 62, 100

Werner Aleksander 16

Werner Maria Zofia 295-296

Weyman Stefan 210

Węgrzyn Bolesław Franciszek 296

Wiąckówna Helena Zofia 296

Wieczorek Barbara 146

Wieczorek Witold 201

Wielgosz Stefan 117

Wielopolska Maria Salomea 296-297

Wierzkowski Jerzy Ryszard 297-298

Wierzbicka Irena Maria 244

Wiesiołowski J. 180

Więckowska Helena 70, 76, 128, 147, 264, 304, 312

Wilanowska Maria 302

Wilczyńska Kazimiera 34

Wilder Hieronim 108

Wilk Dorota 39

Winkler Michał 62

Wisłocka Stanisława zob. Tokarz-Wisłocka Stanisława

Wisłocki Władysław 19

Wiszniewski Kazimierz 239

Wiślińska Zofia 298

Wiśniewska-Olejnik Małgorzata 257

Witkiewicz S. I. 288

Witkowski Edward 270

Witkowski Leon Franciszek Józef 298-299

Włodarska Ludwika 278

Wodzyński Kazimierz 299-300

Wojakowski Józef 300-301

Wojciechowski S. 79

Wojciszewska Eugenia 301

Wojewódzka Komisja Upowszechniania Książki i Prasy Technicznej Naczelnej Organizacji Technicznej 63

Wojewódzka Rada Czytelnictwa i Książki 281

Wojewódzki Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej 318

Wojewódzki Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Łodzi 173

Wojtyniak Józef 53

Woliński Alfred 301-302

Wolszczanowa Hanna 302-303

Woloszyn Stefan 290

Woloszynowa Cecylia 19

Wójcicki Kazimierz Władysław 315

Wójcik Franciszek 303

Wójcik Tadeusz 21

Wójtowicz Dorota zob. Gazicka-Wójtowicz Dorota

Wrede Maria 222

Wrocławska Maria 11

Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Książki 139

Wroniecki Jan Jerzy 83

Wróblewska Elwira 303-304

Wróblewska Marzena 305

Wróblewska S. 297

Wróblewska Sylwia 250

Wróblewski Jan 304-305

Wróblewski K. 187

Wróblewski M. 222

Wrzosek Stefa Paweł 305

Wszeczniakowski Instytut Informacji Naukowej i Technicznej w Moskwie 214

Wyczółkowski Leon 19, 288

Wyderko Jan 66, 305-306

Wydział B-tek Naukowych Ministerstwa Oświaty 60

Wydział Bibliotekarski Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 100

Wydział Bibliotekarski Szkoły Pracownic PMS w Warszawie 195

Wydział Czasopism i Wydawnictw Wojskowych 2 Korpusu Polskiego 82

Wydział Książki i Plakatu katowickiej filii Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 116

Wydział Organizacji B-tek w Departamencie Pracy Kulturalno-Oświatowej i B-tek Ministerstwa Kultury i Sztuki 51

Wydział Szkolno-Wydawniczy Polskiej Macierzy Szkolnej Zagranicą (PMSZ) 87

Wyspiański Stanisław 288

Wyszyński Stefan 306-307

Wyszyński Władysław 278

Z

Zabielska Janina 308

Zabielska-Helle A. 305

Zaborska Anna 260, 279

Zabrocka Kazimiera 308

Zakład Bibliotekoznawstwa Wyższej Szkoły Nauczycielskiej (Uniwersytet Szczeciński) 318

Zakład Bibliotekoznawstwa i Dokumentacji Instytutu Filologii Polskiej i Klasycznej UAM na Poznaniu 181

Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego 17, 23, 39, 102, 113, 264

Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Instytutu Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach 142, 264

Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Instytutu Literatury i Kultury Polskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego 237, 264

Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego 76, 114, 121, 264

Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego 10, 128

Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu 13, 123

- Zakład Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego 237, 247, 321
- Zakład Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie 274
- Zakład Bibliotekoznawstwa i Informatyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy 192
- Zakład Bibliotekoznawstwa i Informatyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie 76, 121
- Zakład Bibliotekoznawstwa i Informatyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie 8-9, 60
- Zakład Bibliotekoznawstwa Instytutu Literatury i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego (Sosnowiec) 102
- Zakład Dokumentacji i Informatyki Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Instytutu Celulozowo-Papierniczego w Łodzi 238
- Zakład Działowej Informatyki Ekonomiczno-Organizacyjnej „EKORNO” w Łodzi 184
- Zakład Książki i jej Funkcji w Komunikowaniu Społecznym na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego 17
- Zakład Nauk Pomocniczych i Edytorstwa w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza 181
- Zakład Organizacji Informatyki na Wydziale Techniki Uniwersytetu Śląskiego 237
- Zakład Teorii Języków Informatycznych IINTE 274
- Zakładowy Ośrodek Informatyki Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Centralnego Laboratorium Przemysłu Węlniarskiego w Łodzi 184
- Zakrzewski S. 194, 253
- Zaoczne Policealne Studium Bibliotekarskie w Rzeszowie 270
- Zaoczne Studium Bibliotekarstwa Uniwersytetu Wrocławskiego 290
- Zaorski Jacek Stefan 309**
- Zapiór Tadeusz 12, 40
- Zaplata Feliks 309-310**
- Zarański Jan 310**
- Zaremba Paweł 310-311**
- Zarębski Ignacy 218
- Zasadowa Hanna 141
- Zathey Jerzy 225, 311**
- Zawadzki Henryk Seweryn 311-312**
- Zawadzki Konrad 108, 312-314**
- Zawadzki Waclaw Józef 314-315**
- Zawodowe Kursy Księgarskie przy Związku Księgarzy Polskich 66
- Zbiegniewska Izabela 315**
- Zbrojowa Danuta 315-316**
- Zdrojewski Marek 149*
- Zduleczny Jan 316-317**
- Zdziewojski Grzegorz Jan 317**
- Zdzitowiecka-Jasińska Halina 200
- Zespół Badawczy Informatyki Naukowej 188
- Zespół Centralnego Katalogu Zagranicznych Wydawnictw Informatycznych w B-kach Krakowskich przy Krakowskiej Radzie Nauki i Techniki 45
- Zespół ds. Informatyki Naukowej i Upowszechniania Nauki w Komitecie Badań Naukowych 136
- Zespół ds. Organizacji Informatyki Naukowej Polskiej Akademii Nauk 297
- Zespół ds. Światowego Systemu Informatyki Naukowej UNESCO/UNISIST przy ONZ 188
- Zespół Dydaktyczno-Wychowawczy Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki 62, 264
- Zespół Dyrektorów B-tek Szkół Wyższych 191
- Zespół Historyczno-Pamiętnikarski Okręgu Stołecznego SBP 48, 53, 141, 292
- Zespół Informatyki i Dokumentacji Naukowej PAN 62
- Zespół Rzeczników Bibliotekoznawstwa Sekcji Studiów Uniwersyteckich Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego 139
- Zgromadzenie Introligatorskie 210
- Zgrzebnicka Krystyna 317-318**
- Zielińska Bożena 318**
- Zielińska Halina 318-319**
- Zieliński Adam Kazimierz 319-320**
- Zieliński Feliks 303
- Zieliński Stanisław 318
- Zielnica-Ładzińska Iwona 45, 218*
- Ziomek Monika 202
- Zjawiński Bolesław 320-321**
- Zjawiński Zygmunt 321**
- Znajomski Artur 145, 194, 208, 246, 255*
- Zjednoczenie Księgarstwa 14
- Zjednoczenie Przemysłu Poligraficznego 160
- Zonik Małgorzata 112*
- Zrzeszenie Księgarstwa 14
- Zujev V. 272
- Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich 48, 105, 127, 162, 190, 224, 229, 242, 262, 281, 304, 310
- Koło Gdańskie 120
 - Koło Pomorskie 245
 - Koło Szczecińskie 127, 154, 250
 - Koło Warszawskie 133
 - Oddział Wrocławski 175, 277
- zob. też Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; Związek Bibliotekarzy Polskich
- Związek Bibliotekarzy Polskich 30, 42, 48, 52, 56, 123, 260, 262, 292
- Koło Łódzkie 57, 201, 202
 - Oddział Gdański 190
- zob. też Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
- Związek Cechów Introligatorskich RP 320
- Związek Księgarzy Polskich (ZKP) 66, 73, 80, 155, 181, 296, 306
- Koło Dolnośląskie 12, 26, 117, 119, 197, 282
 - Koło Warszawskie 26
 - Poznańsko-Pomorski ZKP 158
- zob. też Stowarzyszenie Księgarzy Polskich
- Związek Polskich Pracowników Księgarskich 302
- Związek Pracowników Księgarskich 306
- Związek Zawodowy Drukarzy i Pokrewnych Zawodów (Związek Zawodowy Drukarzy) 167
- Oddział Toruński 41
 - Sekcja Introligatorów w Poznaniu 167
- Związek Zawodowy Pracowników Książki, Prasy, Radia i Telewizji 42, 182, 302
- Związek Zawodowy Pracowników Księgarskich 26, 182
- Zwierzchowska Ewa zob. Gisges-Zwierzchowska Ewa
- Zwoleński A. 295
- Zyska Bronisław Jan 321-322**

ŻABKO-POTOPOWICZ

Ż

Żabko-Potopowicz Antoni 292

Żaglicka H. 222

Żak Helena 323

Żarynowa A. 234

Żechowski Stefan Wincenty 323

Żelaźniewicz Halina 323-324

Żeromski Stefan 19, 56, 88, 100, 105, 140, 287, 294

Živny Ladislav Jan 34

Žmichowska Narcyza 315

Žmuda Ryszard 77

Žołędowska-Król Beata 102

Žółciński Tadeusz Jerzy 324-325

Žukowska Wiesława Zofia 48, 325

Žurawska Ewa 257

Žurek Józef 320

Žurowski Tadeusz Roman 325-326

**Seria wydawana przez Wydawnictwo
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
we współpracy
Z INSTYTUTEM INFORMACJI NAUKOWEJ
I STUDIÓW BIBLIOLOGICZNYCH
UNIwersytetu Warszawskiego**